

RESIDERII ERASMI
ROTTERODAMI
FAMILIARIUM
OPUS AUREUM.

UM SCHOLIS QUIBUSDAM
Antehac non editis, quæ difficiliora
passim loca diligenter explicant.

Editio omnium (quæ lucem
viderunt hactenus) absolutissima.

1. *Collatis optimis usquequaque Exemplaribus.*
 2. *Additis seorsim in fronte Argumentis unicuique Colloquio.*
 3. *Adjecto Indice novo rerum & Verborum memorabiliorum locupletissimo.*
-

L O N D O N,

Printed for JOHN SEYMOUR Esq; and sold by
Peter Parker and Thomas Guy, at the Leg and Star
over against the Royal-Exchange, and the Corner
of Little Lumbarb-street, and Cornhill, 1678.

FAMILIARIA COLLOQUIA.

SALUTANDI IN PRIMO CONGRESSU.

ARGUMENTUM.

Hoc Colloquium docet Comitatem & Urbanitatem in salutationibus quosnam, quando, quo nomine salutare debeamus.

Non temere docet quidam, ut (a) *salutemus libenter*. (a) Exstat in Comis enim & blanda salutatio sæpe conciliat amicitiam, inimicitiam diluit; certè mutuam benevolentiam alit augetq;. Quidam usque adeo (b) Demeæ sunt, ingenioq; agresti, ut vix salutati resalutent. Nonnullis hoc vitii conciliavit educatio veriùs quàm natura.

Urbanitatis est salutare obvios, aut eos qui nos adeunt, aut quos adimus ipsi colloquendi gratia. Item operis aliquid agentes, cœnantes, oscitantes, singultientes, sternutantes, tussientes. In rustu crepitûve ventris salutare, hominis est plùs satis urbani. Sed incivilius etiam eum salutare qui reddit urinam aut alvum exonerat.

Salve pater, salve matercula, salve mi frater, salve præceptor observande, salve multum mi patrue, salve dulcissime nepos.

Urbanum est addere cognationis aut affinitatis titulum, nisi cum habet aliquid odii; tum enim præstat abuti minus quidem propriis, sed plausibilibus: veluti cum novercam salutamus matrem, privignum filium, vitricum patrem, sororis maritum fratrem, fratris uxorem fororem. (c) Idem in ætatis aut officiorum titulis faciendum. Gratius enim fuerit, si senem patrem, aut virum eximium, salutes, quàm ætatis cognomine; etiamsi olim honoris causâ dicebatur, (d) *ὦ γέρον*. Salve præfeste, salve tribune: non autem, Salve caligarie, aut calcearie. Salve adolescens, salve juvenis. Senes ignotos adolescentulos filiorum cognomento salutant; adolescentes vicissim illos patres aut dominos.

BLANDIOR SALUTATIO INTER AMANTES.

Salve, { mea Corneliola.
mea vita.
mea lux.
meum delictum.
meum suavium.
mel meum.

Salve, { mea voluptas u-
nica.
meum corculum.
mea spes.
meum solatium.
meum decus.

B

HO-

(c) Quod ab Horat. in Sat. præcipi videmus, Frater, Pater adde, Ut cuique est ætas, ea quæque facit, adapta.
(d) Id est, senex, quod apud Hom. nusquam non est obvium.

Longius sive liber meo manus et penna

SALUTANDI Formulæ.

HONORIS GRATIA, AUT SECUS.

Salve, here. Ohe, salve tu quoque, bone vir. Salve, vir ornatissime, clarissime. Salve etiam atque etiam, literarum decus. Salve plurimum, amicorum optimé. Salve, mi Meccenas. Salve, patrone singularis. Salve, vir spectatissime. Salve, unicum hujus ætatis ornamentum. Salve, Germaniæ delictum. Salvete, quotquot estis, una salute omnes. Salvete pariter omnes. Salvete, belli homunculi. Salve, vini perniciës. Salve, congerro lepidissime. *Responsio.* Salve & tu, gurgës helluôque placentarum. Salve multum, virtutis omnis antistes. *Responsio.* Salve tantundem, totius probitatis exemplar. Salve, anicula annos nata quindecim. *Resp.* Salve, puella annorum octoginta. Bene sit tibi cum tuo calvitio. *Resp.* Bene tibi cum lacero naso. Ut salutâris, ita resalutaberis: si malè dixeris, pejûs audies. Salve iterum atque iterum. *Resp.* Et tu salve perpetuum. Salve plus millies. *Resp.* Equidem malim salvere semel. Salve quantum vis. *Responsio.* Et tu quantum mereris. Salvere te jubeo. *Resp.* Quid si nolim? Equidem ægrotare malim quàm tuâ salute salvere.

Salva sit tua	}	Sanctitas,	}	magis vulgò
		Amplitudo,		recepta sunt
		Celsitudo,		quàm pro-
		Majestas,		bata doctis.
		Beatitudo,		
		Sublimitas,		

IN TERTIA PERSONA.

(a) Focus est
in ambigua
significatione
avere, nam
id ipsum ex-
superare signi-
ficat.

Sapidus Erasmo suo salutem dicit. Sapidus Beatum suum plurimâ salute impertit.

ALIA FORMA.

(b) Allusum

est ad id quod Judæis profecta, neque tamen repudianda. Similis est, refert Cicero Bona vita. Ave, præceptor. *Resp.* (a) Equidem malim ex Lucilio de habere quàm avere. *Xaïps.* *Resp.* (b) Memento te Basi-

Scavola ri-
dente Albu-
tium gracis-
santem Ro-
ma, lib. 1. de
Finibus,

Salvus sis, Crito. Bene tibi sit vir optime. *Resp.* Et tibi meliûs. Pax tibi, frater, Christiana salutatio est à leæ esse, non Athenis. Cur tu igitur audes Romanè lo-

BENE PRECANDI Formulæ.

Et benè precari salutationis genus est.

Gravida.

BENE PRECANDI Formulæ.

3

Gravida.

Faxit Deus ut feliciter parias; ut maritum *pulchrâ prole facias parentem*. Faxit illa Virgo mater, ut feliciter fias mater. Precor ut hic tumor uteri feliciter subsidat. Velint Superi, ut non majore molestiâ elabatur quàm illapsum est, quicquid hoc est oneris quod gestas. Donet tibi Deus felix puerperium.

Convivis.

Sit felix convivium. Bene sit universo cœtui. Precor omnia læta vobis omnibus. Deus bene fortunet vestrum convivium.

Sternutanti.

Sit faustum ac felix. Servet te Deus. Sit salutiferum. Bene vertat Deus.

Auspicanti quippiam.

Sit felix & faustum Reipublicæ. Bono sit omnibus quod *Negotium* instituis. Bene vertat quod agis. Bene fortunet Deus tuos labores. Faveant Superi tuis conatibus. *Quæso* ut quod instituisti, Superis bene fortunantibus, feliciter absolvas. Bene fortunet Christus opt. max. quod in manibus est. Feliciter cedat quod instituisti. Feliciter exeat quod aggressus es. Rem sanctam aggressus es, precor ut felix sit exitus, ac prosperum numen aspiet pulcherrimis cœptis. *Christus bene cæpta secundet*. Prosperè succedat quod auspicatus es. Deum optimum maximumque precor ut istud consilium quàm est honestum, tam sit & felix. Bonis avibus cœpta res melioribus exeat. Precor ut bonis avibus, Italiam adeas, melioribus redeas. Opto tibi *Iter* felicem cursum, & recursum feliciorem. Faxit Deus ut, itinere hoc feliciter peracto, brevi tibi prosperum reditum gratulemur. Contingat tibi feliciter & navigare & renavigare. Sit iter lætum, reditus lætior. Utinam ista profectio tibi succedat ex animi tui sententiâ. Utinam tibi jam jucunda sit ista profectio, quàm nobis erit interim molestum tui desiderium. Bonis auspiciis solvas anchoram. Precor ut ex utriusque votis succedat hoc iter. Precor ut hic contractus commodo bonoq; sit utrisque. Precor ut hoc matrimonium voluptati sit omnibus nobis. Sospet te Jesus opt. maximus. Superi propitii te nobis incolumem restituant. Servet te Deus, * *animæ dimidium mee*. Opto tibi reditum incolumem. Precor ut hic annus tibi lætis auspiciis inear, lætioribus procedat, lætissimis

Prover.

* *Horatiani verba ex od. 3. lib. 1.*

Annus.

BENE PRECANDI Formulæ.

Diem.

tissimis exeat, ac sapius recurrat, semper felicior. *Resp.* At ego vicissim tibi multa secula felicissima precor, nè tu gratis sis nobis bene precatus. Precor ut hic dies tibi candidus illuxerit. Precor ut hic Sol tibi felix surrexerit.

Noctem.

Resp. Tantundem tibi reprecor. Sit felix exortus huius diei, & sit utrique nostrum prosperrimus. Opto tibi noctem prosperam, pater. Precor tibi noctem placidam. Contingat tibi felix somnus. Det Deus placidam quietem. Det somnum absque somniis. Faxit Deus ut aut placidè dormias, aut feliciter somnies. Sit tibi fausta nox. *Resp.* At ego tibi, quando gaudere soles lucro, pro una fausta mille precor faustissimas.

VALE IN DIGRESSU.

a Id est, opti-
mè & fortissi-
mè. Ut Hip-
pocrates ait
Athletarum
habitus in
summo boni-
tatis & sani-
tatis gradu
constitit.

Valete omnes. Bene vale. Cura ut quàm rectissimè valeas. Valetudinem tuam cura diligenter. Jubeo te bene valere. Jam me tempus aliò vocat, tu valebis. Valeto quàm optimè. Vale (a) pancraticè, aut, si mavis, athleticè. Vale ut dignus es. Vale ut meritus es. In hoc bidduum valebis. Si me dimittis, valebis in crastinum Numquid vis? Est aliud quod me velis? *Resp.* Nihil, nisi ut prosperè valeas. Da operam ut sis prosperè valetudine. Age curam valetudinis tuæ. Habe curam salutis tuæ. Fac ut proximo congressu te lætum ac nitidum videamus. Jubeo te curare cuticulam. Cura ut sit mens sana in corpore sano. Da operam ut totus valeas, tum corpore, tum animo. *Resp.* Dabitur quidem opera. Valebis tu quoque. Tibi vicissim precor prosperam valetudinem.

SALUTANDI PER ALIUM.

Amantem
more meo
ut mihi.

Frobenium jubebis meo nomine salverè plurimùm. Erasmiolum item meâ causâ salutabis diligenter. Tum matri Gertrudi quàm pòtes officiosissimè ex me salutem dicito. Dic me omnibus omnia læta precari. Salutabis mihi fodalitatem diligenter. Amicos omnes meis verbis salutato. Uxori salutem ex me annunciabis. Fratri tuo in literis tuis meo nomine salutem ascribes. Mei vice salutabis affinem meum. Numquid tuis mandas per me? *Resp.* Ut rectè valeant. Estne quod velis ad tuos perferri me nuncio? *Resp.* Multam salutem omnibus, sed præcipuè patri. Sunt quos per me tuo nomine velis salutatos? *Resp.* Omnes qui de me percontabuntur. Salutem quam mihi ab amicis attulisti, illis multo cum fœnore referes. Quorum nomine mihi salutem attulisti, eos omnes meâ gratiâ

SALUTANDI Formulæ.

gratiâ vicissim salutabis accuraté. In amicis salutandis sis quæso mihi vicarius. Salutâssem generum meum per literas, sed tu mihi apud illum epistolæ vice fueris. Heus, heus, quò properas? *Resp.* Rectâ Lovanium. Resiste paulisper, est quod tibi mandem. *Resp.* Atqui pediti non convenit sarcina. Quid rei est? *Resp.* Ut Gœlenium, Rutgerum, Joannem Campensem, totumque chorum trilinguem mihi salutes. *Resp.* Si nil aliud imponis sarcinæ præter salutes, facîle perferam. Atqui nè gratis isthuc facias, precor uti tibi quoque eunti ac redeunti Salus sit comes.

REDUCEM QUOMODO SALUTARE OPORTEAT.

Salvum te advenire gaudemus. Sospitem adesse volupe est. Te nobis redditum esse voluptati est. Gratulamur tibi felicem reditum. Gratia superis quòd nobis incolumis redieris. Quò molestius fuit nobis tui desiderium, hòc redditus conspectus tui jucundior est. Gratulamur & tibi & nobis, quòd vivus ac valens nobis restitutus sis. Hòc reditus tuus est nobis jucundior, quò minùs expectatus. *Resp.* Ego vicissim lætor quòd incolumis vos incolumes offenderim. Quòd te salvum repperim, vehementer gaudeo. Non viderer mihi redissè salvus, nisi vos salvos repperissem. Nunc demum mihi videor sospes, cùm vos incolumes ac pulchre valentes conspicio.

PERCONTANDI FORMA IN PRIMO CONGRESSU.

ARGUMENTUM.

Hoc Colloquium docet formulas percontandi in primo congressu: Unde venis? Quid novi affers? Ut vales? &c.

GEORGIUS, LIVINUS.

Ge. **E**X qua tandem corte aut cavea nobis ades? *Li.*

Quid itá? *Ge.* Quia malè saginatus. Quia macie pelluces totus, ariditate crepitās. Unde prodīs? *Li.* E collegio Montis acuti. *Ge.* Ergo ades nobis onustus literis.

Li. Imò pediculis. *Ge.* Pulchre comitatus advenis. *Li.*

Sanè, nec tutum est nunc viatorem ire incomitatum. *Ge.* a Fortassis
Natalem Be-
dam & N.
de Querceto
Sententiariorum
Parisienses
Magistros
notas. Agnosco sodalitiū s̄ holasticum. Ecquid novarum redam? *Li.* Illud imprimis quod, s̄ io, tibi videbitur incredibile, Lutetiæ (a) Beta sapit, & Quercus concionatur. *Ge.* Quid tu narras? *Li.* Hoc est quod audis.

Ge. Quid ego audio? *Li.* Hoc quod narro. *Ge.* Monstri simile.

PERCONTANDI

mile. Oportet illic fungos & lapides esse auditores, ubi tales concionentur. *Li.* Atqui sic res habet. Nec audita narro, sed comperta. *Ge.* Oportet igitur illic plurimum sapere homines, si sapit Beta & Quercus. *Li.* Rectè conjectas.

PERCONTANDI DE VALETUDINE.

Ge. Valésne? *Li.* Contemplare vultum. *Ge.* Quin potiùs lotium jubes? An me putas medicum? Non rogo quid valeas, nam facies ipsa loquitur te bellè valere; sed quomodo tibi placeas. *Li.* Corpus quidem bellè habet, sed animo malè est. *Ge.* At non valet qui isthac parte laborat. *Li.* Sic res habent meæ: Corpus valet, sed ægrotat crumena. *Ge.* Facile isti morbo medebitur mater. Ut valuisti usque? *Li.* Variè, ut sunt res mortalium. *Ge.* Satin' rectè vales? Salvane res? Satin' salvæ res? Fuiistine semper prospera valetudine? *Li.* Prosperrimâ, gratia superis. Ego, Dei beneficio, perpetuò bellissimè valui.

* *Valere bene.* Semper prospera valetudine sum usus. Hactenus bonâ valetudine fui, fausta, incolumi, felici, prosperâ, secundâ, integrâ, basilicâ, athleticâ, pancreaticâ valetudine. *Ge.* Faxint superi ut isthuc sit perpetuum ac proprium. * *Lætus* isthuc audio. Voluptatem mihi nuncias. Est isthuc mihi auditu perquam jucundum. Sermonem istum ex te audire supra modum gaudeo. Istud haud invitus audio. Oppidò lætor isthuc audire ex te. Ut idem semper facias opto. Ut ad istum modum quàm diutissimè valeas opto. Tibi gratulor, mihi gaudeo. Gratia superis. Gratiam habeo superis. *Li.* Equidem pulchrè valeo, si tu vales. *Ge.*

*Id est, regie
& magnificè
seu splendide.
Solent siqui-
dem diligen-
tius curare
valetudinem
reges.*

Nihil interim molestiæ fuit? *Li.* Nihil, nisi quòd vestrà consuetudine frui non licuit. *Ge.* Quo pacto vales? *Li.* Rectè, pulchrè, bellè, perbellè, bellissimè, perpulchrè, feliciter, commodè, minimè malè. Valeo ut volo potiùs quàm ut mereor: (a) basilicè, pancreaticè, athleticè. *Ge.* Expectabam ut diceres etiam tauricè.

MALE VALERE.

*Proverb. Ut
sumus;
quando ut
volumus non
licet.*

Ge. Rectène vales? *Li.* Vellem quidem. Non admodum ex sententia. Equidem utcumq; valeo. Sic sat s. Valeo ut possum, quando ut volo non licet. Ut soleo. Ità ut superis visum est. Non optimè sanè; sic ut antehac pejùs nunquam. Valeo ut solitus sum. Valeo ut solent quibus cum medicis res est. *Ge.* Ut vales? *Li.* Secùs quàm vellem. *Ge.* Quâ valetudine es? *Li.* Haud sanè commodâ, incommodâ,

perquam incommodâ, infelici, parùm prosperâ, parùm secundâ, malâ, adversâ, infaustâ, imbecilli, dubiâ, mediocri, vix mediocri, longè aliâ quàm vellem, tolerabili, qualem optem hostibus meis. *Ge.* Rem mihi sanè quàm acerbam narras. Prohibeant Superi. Avertat Deus. Bona verba. Hîc cupiam te vanum esse. Bono sis animo oportet. Forti infractôq; sis animo. Multùm juvat animus in re mala bonus. Fulciendus est animus spe fortunæ secundioris. *Quid morbi est? Quod mali genus est? Quis te morbus habet? Quo morbo teneris? Quid habes morbi? Quis te tenet morbus?* *Li.* Nescio, & hoc laboro periculôsus. *Ge.* Verum. Nam *ad sanitatem gradus est, novissè morbum.* Nullô sine consuluisti medicos? *Li.* Et quidem permultos. *Ge.* Quid respondent? *Li.* Id quod Advocati *Demiphonti* apud Comicum. Alius negat, alius ait, alius deliberandum censet. In hoc consentiunt omnes, me miserum esse. *Ge.* Quampridem habet te hoc mali? Diu est quòd teneris isto morbo? Quantum temporis est quod te malum hoc corripuit? *Li.* Dies plùs minùs viginti. Ferme mensis est. Jam tertius est mensis. Mihi quidem seculum videtur quòd ægrotare cœpi. *Ge.* Adnitendum censeo, nè morbus fiat familiaris. *Li.* Jam nimium assuevit. *Ge.* Num est hydrops? *Li.* Negant. *Ge.* Num dysenteria? *Li.* Non arbitror. *Ge.* Num febris? *Li.* Opinor febris esse speciem, sed novam, ut nunc novi subinde morbi exoriuntur, antehac incogniti. *Ge.* At plus satîs erat veterum. *Li.* Ita visum est naturæ nimium novercæ. *Ge.* Quoto die recurrit dolor? *Li.* Quoto die narras? Imò quotidie, sæpius quàm (a) Euripus. *Ge.* Papæ! malum abominandum! Unde con-

a *Pars maris sapiens in die reciprocans. Vide Proverbium Euripus hom.*

traxisti morbum? Unde suspicaris hoc esse collectum mali? *Li.* Ex inedia. *Ge.* At non soles usque adeò supersticiosus esse, ut te jejunio macerares. *Li.* Non erat religio, sed inopia. *Ge.* Quænam? *Li.* Quia non dabatur cibus. E frigore natum arbitror. E patribus ovium morbum ortum suspicor. E vino plùs satîs diluto. E crudis malis contracta stomachi cruditas. *Ge.* Vide nè ex immodico aut intempestivo studio conciliâris hoc mali, aut ex Potatione largiore, aut Venere parùm moderata. *Quin accersis medicum?* *Li.* Timeo nè citiùs morbum augeat quàm adimat. Metuo nè pro remedio det venenum. *Ge.* Deligendus est igitur cui tutò fidas. *Li.* Si moriendum est, malo semel mori, quàm tot pharmacis excarnificatus. *Ge.* Fac igitur

De morbo.

De medico.

PERCONTANDI

igitur ut ipse tibi sis medicus. Si diffidis homini medico; precor ut sit tibi medici vice Deus. Sunt qui testi cucullâ Dominicali aut Franciscana revaluerunt. *Li.* Idem fortassis evenisset, si lenonis pallio testi fuissent: verum ista diffidenti nihil conducunt. *Ge.* Fide igitur, ut revivifcas. Alii morbo levati sunt nuncupatis alicui Divo votis. *Li.* At ego cum divis, non pacifcor. *Ge.* Proinde tu vel à Christo, cui fidis, pete sanitatis beneficium. *Li.* At ego an beneficium sit nescio. *Ge.* Annon beneficium est liberari morbo? *Li.* Nonnunquam mori felicius est. Ab illo nihil peto, nisi ut quod scit optimum esse, mihi largiatur. *Ge.* Sume quod alvum dejiciat. *Li.* Jam suâ sponte cita est. *Ge.* Ciendus est alvus. Movendus est alvus. *Li.* Imo sistendus est magis. Nam plus satis profluit.

PERCONTANDI REDUCEM.

ARGUMENTUM.

Percontandi reducem de itinere, de bello, de rebus privatis, de spe frustrata, de promissis magnificis, uxore puerpera, periculis, amissis opibus, &c.

Redeunti peregré.

Ge. **F**uitne tibi hoc iter faustum & commodum? *Li.* Sic satis; nisi quod nihil usquam tutum est à latronibus. *Ge.* Hic est belli ludus. *Li.* Est, sed sceleratissimus. *Ge.* Pedes advenis, an eques? *Li.* Partim pedestri itinere, partim vehiculo, partim equo, partim navigio. *Ge.* Quo in statu sunt res Gallicæ? *Li.* Sanè turbulento. Magnæ bellorum minæ sunt. Quid mali allaturi sint hostibus, nescio: certè Galli jam ipsi non dicendis malis affliguntur. *Ge.* Unde proficiscuntur isti bellorum tumultus? *Li.*

Bellum.

à Monarcha penes quos solos summa rerum est.

Unde, nisi ex ambitione (a) Monarcharum? *Ge.* At horum prudentiâ conveniebat sedari rerum humanarum tempestates. *Li.* Sedant illi quidem, sed ut Auster mare. Persuadent sibi se eos esse, suâq; causâ mundum hunc esse conditum. *Ge.* In ò Princeps Reipublicæ gratiâ constituitur, non Respublica Principis causâ. *Li.* In ò non desunt Theologi qui (b) frigidam suffundant, & ad hos tumultus classicum canant. *Ge.* Istos ego statuerem in prima acie. *Li.* At illi sibi (c) cavent post principia. *Ge.* Ista publica satis curanda relinquamus. Tux res quo tandem in statu sunt? *Li.* Optimò, felici, mediocri, tolerabili. *Ge.* Quo pacto si res habent tuæ? num ex voto? *Li.* Inò supra votum, supra meritum, supra spem. *Ge.* Satin' ex sententia? Satin' salva omnia? Satin' prospera omnia? *Li.* Res in pejore

b Id est clanculum incipient. Vide Prover.

c Hoc est in tuto.

De privatis.

pejore statu esse non potest. Pejore in loco negotium non potest esse. *Ge.* Non cepisti igitur quod captabas? Non contigit præda quam venabaris? *Li.* Venabar equidem, sed (*d*) iratâ Deliâ. *Ge.* Nihil reliquum est spei? *Li.* Spei permultum, sed rei nihil. *Ge.* Episcopus nihil ostendit spei? *Li.* (*e*) Tota plaustra, totâsque spei naves, sed præterea nihil. *Ge.* Nihil adhuc misit? *Li.* Promisit quidem largiter, at nè (*f*) teruncium quidem misit. *Ge.* Ergo spe alendus est animus. *Li.* Sed hæc non saginatur venter. Qui spe aluntur, pendent, non vivunt. *Ge.* Attamen hoc eras ad iter expeditior, quòd nihil esset oneris (*g*) in zona. *Li.* Fateor, atque etiam tutior. Nulla enim sunt arma certa adversus latrones. Sed ego malim & onus & periculum. *Ge.* Nihilne tibi ademptum est in viâ? *Li.* Mihine? Queso quid eripias nudo? Aliis citius periculum erat à me. *Li.* Pericuit mihi vacuo (*h*) viatori per totum iter canere & esurire. Numquid vis? *Ge.* Quòd nunc hinc abis? *Li.* Rectâ domum, salutaturus penates jamdiu non visos. *Ge.* Præcor ut illic offendas omnia læta. *Li.* Utinam itâ velint superi. Nihil interim extitit novi domi nostræ? *Ge.* Nihil, nisi quod reperies auctam familiam. (*i*) Nam tua Catulla peperit tibi catulum absenti: Tua gallina peperit tibi ovum. *Li.* Bene nuntias. Grata nuntias. At ego tibi pro isto nuntio polliceor (*k*) Evangelium. *Ge.* Quodnam? secundum Matthæum? *Li.* Non, sed secundum Homerum. En, accipe. *Ge.* Tibi serva tuum Evangelium: Mihi saxorum saltis est domi. *Li.* Nè sperne munusculum: * *aetites* est qui gravidis admotus in nixu maturat partum. *Ge.* Quid ais? Est mihi sanè gratissimum. Dispiciam unde possum hoc donum pensare. *Li.* Abundè pensatum puta si boni consuleris. *Ge.* Imò nihil accidere potuit magis in tempore; nam uxori meæ jampridem tumet uterus. *Li.* Illud igitur abs te (*l*) stipulabor, ut si masculum ediderit, me susceperem asiscas. *Ge.* Polliceor ac tuum indetur puero nomen. *Li.* Quod utrisque bene vertat. *Ge.* Imò nobis omnibus.

MAURITIUS, CYPRIANUS.

Ma. Redisti nobis obesior solito: Redisti procerior. *Cy.* At equidem malle prudentior, aut doctior. *Ma.* Imberbis abieras, redisti barbatulus. Contraxisti tibi absens nonnihil senii. Quid sibi vult hic pallor? quid macies? quid frons caperata? *Cy.* Ut est fortuna, sic est corporis habitus. *Ma.* Num adversa? *Cy.* Nunquam mihi quidem

aliàs

d Diana, vñ
nationis Deâ.
e Itâ Graci,
ὁλὰς ἀπὸ
ἐκείνης
Sperandū.
f Quem Plin.
niustruncem
g vocat, num-
mulus est, in
utilitatē pro-
verbium ver-
h sus: est quæ-
sa pars asis.
i Illic mili-
tes gestabant
pecuniam.
k Nudo) Pro-
verb. nudior
Leberide.
l Allusum est
Vulgato Ju-
venalis, Can-
tabis vacuus
coram latro-
ne viator.
i Focus est in
paronomasia.
k Locus est
ex ambiguo.
Nam Evan-
gelium dici-
tur munus
quod datur
rem latam
nuncianti.
* *Aetites*,
Adlerstein,
Lapidis genus
ab Aquila
nomen ha-
bens. Plin.
l. 37. c. 11.
l Stipulatur
qui promif-
sum accipit
nam pacisci-
tur & qui
promittit &
cui promit-
itur.

a *Metaphora* aliàs secunda, sed nunquam quàm nunc (*a*) reflavit odiosius.
ab adversis *Ma.* Doleo vicem tuam. Dolet mihi tua calamitas. Sed quid
ventis. isthuc mali est? *Cy.* Universæ pecuniæ (*b*) naufragium fe-
b *Id est, iactu-* ci. *Ma.* In mari? *Cy.* Non, sed in litore, nondum navem in-
ram feci, Al- gressus. *Ma.* Ubinam? *Cy.* In litore Britannico. *Ma.* Be-
legoria. ne habet quod ipse nobis vivus enatâsti. Præstat pecu-
 niæ iacturam facere quàm vitæ. Levius est pecuniæ dis-
 pendium quàm famæ. *Cy.* Vitâ sanâ aque incolumi, periit
 pecunia. *Ma.* Vita (*c*) sarciri nullo pacto potest, *san.* gre
 potest, pecunia facile alicunde sarcietur. Quî malum hoc
 accidit? *Cy.* Nescio, nisi quod sic erat in fatiis meis. Sic vi-
 sum est superis: sic libuit genio meo malo. “Vides igitur
 “doctrinam ac virtutem tutissimas esse divitias, quæ nec
 “eripi possunt, nec gravant circumferentem. *Cy.* Pulchrè
 tu quidem philosopharis, sed interim ego (*d*) ringor.

CLAUDIUS, BALBUS.

Fervent)
Metaphora
ab aquis
sumpta.

a *Focus est*
ex ambigua
voce gallus.

b *Transfor-*
matio.

c *Proverbium*
vulgi. Muti
magistri)

præver. id est,
ex libris.

d *Allusit ad*
hoc, quod vul-
gus Gallorum

perperam
pronunciat
accentus.

e *Imperato-*
rum insignia
Vide præv.
Scarabeus
aquilam.
Negotiola)

tu tui
arrogantia
vitanda
causa.

Cl. Gratulor tibi reduci, Balbe. *Ba.* Et ego tibi supersti-
 ti, Claude. *Cl.* Gratulor tibi in patriam reverso. *Ba.* Imò
 gratulare magis è Gallia profugo. *Cl.* Quid ità? *Ba.* Quia
 illic bellis fervent omnia. *Cl.* Quid Musis cum Marte? *Ba.*
 Atqui illic nè Musis quidem parcitur. *Cl.* Tu igitur feliciter
 elapsus es. *Ba.* At non sine periculo. *Cl.* Totus alius nobis re-
 disti. *Ba.* Qui sic? *Cl.* Ex Hollando versus es in Gallum. *Ba.*
 Quid? (*a*) an capus eram cùm hinc abirem? *Cl.* Vestis indi-
 cat te mutatum ex Batavo in Gallum. *Ba.* Hanc (*b*) meta-
 morphosin malim quàm in gallinam. Sed (*c*) ut cuculla non
 facit Monachum; ità nec vestis Gallum. *Cl.* Jàmne calles
 Gallicè? *Ba.* Sic satis. *Cl.* Quo pacto didicisti? *Ba.* A magistris
 haudquaquam mutis. *Cl.* Quibus? *Ba.* A mulierculis quovis
 turture loquacioribus. *Cl.* In tali ludo facile discimus loqui.
 Sonàsne probe sermonem Gallicum? *Ba.* Imò & Latinum
 sono Gallicè. *Cl.* Nunquam igitur scribes bona (*d*) carmina.
Ba. Cur ità? *Cl.* Quia periit tibi syllabarum quantitas. *Ba.*
 Mihi satis est qualitas. *Cl.* Quid, èstne Lutetia immunis à
 pestilentia? *Ba.* Non est. Sed perpetua non est: aliquando re-
 mittit sese, mox recrudescit; nonnunquam interinittitur,
 deinde recipit sese. *Cl.* Non sat erat malorum ubi bellum
 est? *Ba.* Erat, nisi secus esset visum superis. *Cl.* Annonæ cari-
 tatem isthic esse oporteat. *Ba.* Imò penuriam. Omnium re-
 rum illic inopia est præterquam sceleratorum militum.
 Bonorum virorum illic est mira vilitas. *Cl.* Quid accidit
 Gallis, ut bellum suscipiant cum (*e*) Aquila? *Ba.* Quia
 movet

mover illos exemplum scarabei, qui non cessit aquilæ. In bello nemo sibi non videtur Hercules. *Cl.* Non te remorabor diutius. Aliàs latiùs nugabimur, cùm erit utrique commodum. Nunc aliò me vocant negotiola quædam.

DOMESTICA CONFABULATIO.

ARGUMENTUM.

Colloquium hoc mutua consuetudinis verba, jocos, & familiarum distertia, & morte tradit. 1. Deambulandi foris. Evocandi socios. 2. Rare invivendi. Rogandi de uxore filia, filiis. 3. De tio: tinnitibus auribus: deforis puella descriptio: invitat, ad nuptias. 4. Nimum studeat, &c.

I. PETRUS, MIDA puer, JODOCUS.

Pe. **H**eus, heus, puer, nemon' huc prodit? *Mi.* Hic opinor effringet fores. Familiarem oportet esse.

O lepidum caput! *Quid* affers? mi Petre. *Pe.* Meipsum.

Mi. Næ tu rem haud magni pretii huc attulisti. *Pe.* Atqui magni constiti patri meo. *Mi.* Credo pluris quàm revendi possis. *Pe.* Cæterùm Jodocus estne domi? *Mi.* Incertus sum,

sed visam. *Pe.* *Quin* tu potius abi, & roga ipsum an velit nunc esse domi. *Mi.* Abi tu potiùs, sisque tibi ipsi Mercurius.

Pe. Heus, Jodoce, num es domi? *Jo.* Non sum. *Pe.* Impudens, non ego audio te loquentem? *Jo.* Imò tu impudentior: Nuper ancillæ tuæ credidi, te non esse domi, &

tu non credis mihi ipsi? *Pe.* Æquum dicis, par pari relatum. *Jo.* Equidem ut non omnibus domio, ita non omnibus sum domi: Tibi posthac semper ero. *Pe.* Sed tu mihi videre cochleæ vitam agere. *Jo.* Qui sic? *Pe.* Quia perpetuò domi latitas, nec usquam prorepis. Non secùs atque (a) est.

claudus futor, jugiter domi desides. Tu tibi domi situm contrahis. *Jo.* (b) Est quod agam domi, foris nihil est negotii. Et si quid esset, tamen hoc cælum me dies aliquot a publico cohibuisset. *Pe.* At nunc sudum est, & invitat ad deambulandum. Vide ut blanditur. *Jo.* Si prodeambulare lubet, non recusò. *Pe.* Planè videtur hoc utendum cælo. *Jo.* Asciscendus est unus aut alter congerro. *Pe.* Fiar, modò dicas quos velis. *Jo.* Quid si Hugonem? *Pe.* Haud multùm interest inter Hugonem & nugonem. *Jo.* Agè, placet. *Pe.* *sic.*

Quid si Alardum? *Jo.* Homo minimè mutus est. Quod auribus diminutum est, linguâ pensat. *Pe.* Si videbitur, Nævium adjungemus. *Jo.* Siquidem dabitur illius copia, nunquam erit fabularum inopia. Placent confabulones, superest ut locum dispicias amœnum. *Pe.* Ego verò tibi locum ostendum, ubi nec nemoris umbram, nec prætorum

rum

rum

rum

rum

rum

rum

rum

rum

rum

rum

rum

rum

rum

rum

rum

rum

rum

rum

rum

rum

rum

rum

rum

rum

rum

Vide Provi.
Non omnibus
dormio.

a Plautinum

b Allusum

est ad carmen

Homeri,

Οἶκος ἐὶν ἄλ-

τινὲν ἐν ἄλ-

τινὲν ἐν ἄλ-

τινὲν ἐν ἄλ-

τινὲν ἐν ἄλ-

τινὲν ἐν ἄλ-

τινὲν ἐν ἄλ-

τινὲν ἐν ἄλ-

τινὲν ἐν ἄλ-

τινὲν ἐν ἄλ-

τινὲν ἐν ἄλ-

τινὲν ἐν ἄλ-

τινὲν ἐν ἄλ-

τινὲν ἐν ἄλ-

τινὲν ἐν ἄλ-

τινὲν ἐν ἄλ-

τινὲν ἐν ἄλ-

τινὲν ἐν ἄλ-

τινὲν ἐν ἄλ-

τινὲν ἐν ἄλ-

τινὲν ἐν ἄλ-

rum smaragdinum virorum, nec fontium vivas scatebras desiderabis. Dices dignam Musis sedem. *Jo.* Magnificè polliceris. *Pe.* Affixus es libris. Nimiùm assides libris. Immodico studio teipsum maceras. *Jo.* Malim studio macrescere quàm amore. *Pe.* At non ideo vivimus ut studeamus, sed ideo studemus ut suaviter vivamus. *Jo.* Mihi verò vel immori chartis dulce est. *Pe.* Equidem immorari probò, immori non probò. Ecquid voluptati fuit hæc deambulatio? *Jo.* Me quidem vehementer oblectavit.

2. ÆGIDIUS, LEONARDUS.

Rare invisis.

De morte.

Filia.

*a Plagium
furis genus.
unde plagi-
arii dicuntur
qui abducunt
aliena man-
cipia aut li-
beros etiam.*

Æg. Quò noster Leonardus? *Le.* Ad te ibam. *Æg.* Istud quidem facis insolens. *Le.* Quamobrem? *Æg.* Quia jam annus est quod nos non inviseris. *Le.* Malo in hanc peccare partem ut desiderer, quàm ut obtundam. *Æg.* Imò boni amici nulla est apud me satietas. Imò quò crebriùs venies, hoc mihi venies gratior. *Le.* Quid interim agitur domitux? *Æg.* Multa sanè quæ nolum. *Le.* Non miror, sed jamne peperit uxor? *Æg.* Jamdudum, & quidem gemmellos. *Le.* Quid ego audio? *Æg.* Sic res habet; atque illi jam denuo tumet uterus. *Le.* Isthoc pacto solet augeri familia. *Æg.* Sed utinam fortuna sic augeret pecuniam ut uxor familiam. *Le.* Jamne elocasti filiam? *Æg.* Nondum. *Le.* Vide ne parùm tutum sit, virginem tam grandem detinere domi. Quærendus est gener aliquis. *Æg.* Nihil opus. Jam proci complures illam ambiunt sponsam. *Le.* Quid igitur superest, nisi ut è multis deligas qui tibi maximè sit accommodus? *Æg.* Omnes ejusmodi sunt, ut nesciam quem cui præferam: sed abhorret à nuptiis filia. *Le.* Quid ais? Atqui, ni fallor, jamdudum nubilus est, jamdudum est apra viro, matura conjugio, jam pridem est tempestitiva viro. *Æg.* Quidni, annum egressa jam decimum septimum? major annis duodeviginti? annum jam agens undevigesimum? annos nata decem & octo? *Le.* Cur abhorret igitur à matrimonio? *Æg.* Ait se velle Christo nubere. *Le.* Sanè multas habet ille sponsas. An malo genio nupsit, quæ castè vivit cum marito? *Æg.* Mihi quidem non videtur. *Le.* Quis Deus hunc affectum afflavit filix? *Æg.* Nescio, sed abduci ab hoc proposito nullis rationibus potest. *Le.* Vide nè sint incantatores, qui instigent & allecent. *Æg.* Novi ego istos (a) plagarios. Sedulo arceo hoc hominum genus ab ædibus meis. *Le.* Quid igitur est in animo? Morem geres animo puellæ? *Æg.* Equidem oblectabor quoad licebit.

Nihil

JOHAN. ERASMIO FROBENIO,

S. D.
S D

Libellus ad

Hed

Hed

Id est, amabilem: est simul allusum ad nomen auctoris.

H

Vicis Libellus tibi dicatus expectationem nostram, Erasmi mellitissime: tuum erit videre ne fallas expectationem nostram. Ille sic adamatur, sic rapitur, sic teritur manibus studiosæ juventutis, ut & patri tuo fuerit subinde typis excudendus, & mihi novis accessionibus identidem locupletandus: dicas & illum *Εξέστω* quempiam esse, deliciasque Musarum sacra colentium. Quò magis adnitendum erit ut tu quoque sis quod diceris, h. e. ut literis & morum probitate sis omnibus bonis charissimus. Vehementer autem pudendum fuerit, si (cùm tam multos hic libellus & Latiniore: reddiderit & meliore:) tu commiseris ut ad teipsam non redierit eadem utilitas quæ per te pervenerit ad omnes: cùmque tam multi sint adolescentes qui tibi nomine Colloquiorum gratias agunt; nonne merito censeatur absurdum, si tuâ culpâ factum videatur quò minus mihi possiseodem nomine gratias agere? Accrevit Libellus ad justam voluminis magnitudinem; tibi quoque conandum est ut quantum accrescit ætas, tantum accedat & honestæ eruditioni & morum integritati. Sustines non vulgarem expectationem, cui respondere, necessarium vincere pulcherrimum fuerit: certe fallere sine summo dedecore non potes. Nec hoc dico quòd hætenus pæniteat profectus tui, sed ut currenti calcar addam, quò curras alacrius; præsertim cùm eam ætatem ingressus sis, quâ non alia continget felicior ad imbibenda literarum ac pietatis semina. Fac igitur ut hæc Colloquia verè tua dici possint. Dominus Jesus servet istam ætatem tuam param ab omnibus inquinamentis: semperque ad meliora provehat. Vals. Basileæ, Cal. Aug. An. M. D. XXIV.

INDEX COLLOQUIORUM ALPHABETICUS.

A	Pag.	I	Pag.			
A Bbatis & Eruditæ.	209	Impostura jocosa.	364			
Αγαμέυ γάμος.	356	Inquisitio de Fide.	179			
Alcumistica.	224	Ιχθυοφαγία.	285			
Amicitia.	439	Ιππὶς ἀνιππός.	370			
Apotheosis Capnionis.	108	L				
Ασπιδίουσα.	369	Lusus pueriles.	28			
Ars Notoria.	396	M				
Ασπαραγισμός.	376	Miles & Carthusianus.	143			
C		Monita Pædagogica.	27			
Charon.	348	N				
Concio, seu Cerdardus.	398	Naufragium.	151			
Conjugium.	132	Νημφάλιον συμπόσιον.	390			
Convi- vium	Fabul-um.	236	O			
	Poeticum.	166	Opulentia sordida.	420		
	Prophanum.	55	P			
Copia Compendium.	Religiosum.	77	Percon-	{	Domestica.	11
		73	tantis		De variis.	5, 6
Cyclops.	365		Reducem.		8	
D		Peregrinatio Religionis er-				
De captandis Sacerdotiis.	19	gō.	262			
De Rebus ac Vocabulis.	345	Philetymus & Pseudoch.	148			
Diluculum.	388	Philodoxus.	411			
Diversoria.	158	Πολυδαιψία.	341			
E		Problema.	453			
Echō.	339	Procus & Puella.	114			
Epicureus.	459	Πτωχολογία.	233			
Epithalamium Petri	Ægi-	Πτωχοπέσιοι Franciscani.				
dii.	213		199			
Euntes in lud. Literar.	43	Puerpera.	248			
Exsequiæ Seraphicæ.	428	S				
Exorcismus.	217	Senatulus.	382			
F		Scortum & Adolescens.	162			
Funus.	325	Synodus Grammaticorum.	352			
G		V				
Γεροντολογία.	188	Venatio.	42			
H		Virgo μισήγμος.	123			
Herilia iussa.	24	Virgo Pœnitens.	130			
Hippoplanus.	230					

Nihil non experiar, quo mutem illius sententiam. Quod si pertendit ut coepit, non pugnabo cum illius animo, ne fortè videar (b) *δυναχέειν*, vel potiùs (c) *μοναχέειν*. *Le.* Religioſe tu quidem loqueris. Sed etiam atque etiam fac explores virginis constantiam, nè poſt facti preniteat, cum mutare non erit integrum. *Aeg.* Equidem adnitar pro mea virili. *Le.* Quid rerum gerunt filii? *Aeg.* Natu- maximus jam dudum maritus eſt, brevi pater futurus. M- nimum (d) ablegavi Luteriam. Nam hi nihil aliud quàm ludebat. *Le.* Quid eò? *Aeg.* Ut Magiſter nobis redeat ſtultior quàm exierat. *Le.* Bona verba. *Aeg.* Melius jam cepit initiari ſaceris. *Le.* Precor ut bene verat omnibus.

3. MOPSUS, DROMO.

* *Mo.* Quid fit? quid agitur? *Dromo.* Dr. Sedetur. *Mo.* Video. Sed quomodo ſe res habent tuæ? *Dr.* Ut ſolent iis quibus ſuperi ſunt parùm propitii. *Mo.* Iſthuc ominis advertat Deus. Quid agis? *Dr.* Equidem otium ago. Id quod vides, nimirum nihil *Mo.* (i) Præſtat otioſam eſſe, quàm nihil agere. Ego te fortaiſis occupatum ſeris negotiis interpellor. *Dr.* Imo maximè vacuum; jam enim me ceperat otii tædium, & congerronem deſiderabam. *Mo.* Fortaiſis impedio, interrumpo, interturbo tua negotia. *Dr.* Imò tædium otii diſcutis. *Mo.* Da veniam ſi te parùm in tempore interpellavi. *Dr.* Imò pſo in tempore advenis. Opportunè te huc attuliſti. Optatus ades. Interventus tuus eſt mihi vehementer gratus. *Mo.* Fortaiſis aliquid ſeriæ rei inter vos agitur, cui nolim eſſe in pedimento. *Dr.* Imò (b) *Iupus*, quod aiunt, *ades in fabula*. Nam de te ſermo erat. *Mo.* Facile crediderim, nam mihi huc venienti mirè (c) tinniebat auris. *Dr.* Utra? *Mo.* Læva: unde conjic'o, nihil magnificè de me fuiſſe prædicatum. *Dr.* Imò nihil non honorificum. *Mo.* Vanum igitur fuerit oportet. Sed quid eſt bonæ rei? *Dr.* Aiunt te venatorem eſſe factum. *Mo.* Imò jam intra caſſes meos eſt (d) præda quam venabar. *Dr.* Quanam? *Mo.* Lepida puella, quam perendie ducturus ſum, vòſq; oro, ut meas nuptias veſtrâ præſentiâ dignemini ho- neſtare. *Dr.* Quenam eſt ſponſa? *Mo.* Aloïſia Chremetis filia. *Dr.* Egregium ſpectatorem formarum! Tu ſo ſuſ adlubuit * illa nigro capillatio, ſimis naribus, ore prælarge, ventre prominulo? *Mo.* Deſinite. M. h. eam duxi, non vobis, Non ſat eſt quòd (e) ſuo regi pulchra eſt regina? Itae- demum illa mihi placebit, ſi vobis non admodum placeat.

EXCUSANDI FORM.

4. SYRUS. GETA.

a Hemistichi-
um bucoli-
um.

a Horatius,
Est modus in
rebus, sunt
certi denique
fines, Quos
ultra citra-
que nequis
constare
velitum.

Elegans
συγγραμ-
μα
b Horatia-
num est.

*d*ime) si in-
terponatur
pronomen tu,
integer eris
pentameter.

Sy. Opto tibi multam felicitatem. *Ge.* Et ego tibi condu-
plicatum opto quicquid optas mihi. *Sy.* Quid agis rei? *Ge.*
Confabulor. *Sy.* Quid? confabulare solus? *Ge.* Ut vides. *Sy.*
Fortasse tecum. Proinde tibi videndum ut cum homine
probo fabuleris. *Ge.* Imò cum lepidissimo congerrone con-
fabulor. *Sy.* Quo? *Ge.* Apuleio. *Sy.* Istud quidem nunquam
non facis. Sed (*a*) *amant alterna Camæne.* Tu perpetuò
studes. *Ge.* Non est ulla studiorum fatietas. *Sy.* Verum,
sed * est tamen modus quidam. Non omittenda quidem
sunt studia, sed tamen intermittenda nonnunquam. Non
abjicienda sunt, sed relaxanda. Nihil suave quod perpetu-
um. (*b*) *Voluptates commendat ravior usus.* Tu nihil aliud
quàm studes. Perpetuò studes. Continenter incumbis lite-
ris. Indefinenter inhæres chartis. Studes noctes ac dies.
Nunquam non studes. Assiduus es in studio. Jugiter in-
tentus es libris. Nullum facis studendi finem, neque mo-
dum. Nullam studiis tuis requiem intermiscis. Nunquam
studendi laborem nec intermittis, nec remittis. *Ge.* Agè,
tuo more facis. Rides me, ut soles. Nunc ludis tu quidem
me. Salsè me ridis. Satyricum agis. *Naso me suspendis ad-
uoco.* Non me fallit tuum scomma. Nunc planè joco me-
cum agis. Sum tibi risui. Rideor abs te. Pro delectamento
me habes. *Nunc (tu) me ludos deliciâsque facis.* Eâdem
operâ assue mihi auriculas asini. Ipsi codices pulvere situ-
que obducti loquuntur quàm sim immodicus in studio.
Sy. Emoriar, ni loquar ex animo. Dispeream, si quid fingo.
Ne vivam, si quid simulo. Loquor id quod sentio. Quod res
est dico. Seriò loquor. Ex animo loquor. Non secus sen-
tio quàm loquor.

CUR NON VISIS.

Ge. Quid causæ est quòd tamdiu nos non inviseris? quid
rei est quòd nos tam raro visis? quid accidit quòd tanto
tempore nos non adieris? quare tam rarus es salutator?
quid sibi vult quòd nos tamdiu non conveneris? quid ob-
stitit quòd minùs visis nos frequentius? quid impedimento
fuit quòd minùs jamdiu feceris nobis tui videndi copiam?

NON LICUIT PER OCCUPATIONES.

a Ut unda
curarum a-
gud Catul.
pro immensis
curis & no-
cturnis.

Sy. Non licuit per otium. Volui quidem, at non licuit
mihi per mea negotia. Hactenus non sinebant negotia ut
te viserem. Non patiebantur (*a*) undæ negotiorum qui-
bus involvebar, ut te salutarem. Occupatior fui quam ut
potuerim.

poruerim. Tam variis distringebar curis, ut mihi non fuerit liberum adire te. Vix ipsi mihi fuit copia mei, sic me totum molesta quædam negotia possidebant. Negotiis meis imputabis, non mihi. Non defuit voluntas, sed vultu necessitas. Hactenus non vacavit. Hactenus non contigit otium. Hactenus non vacuum. Non liquit per valetudinem. Non licuit per tempestatem. *Ge.* Equidem accipio tuam excusationem, sed hâc lege, nè sæpius utaris. Excusatio tua iustior est quàm vellem, siquidem valetudo fuit in causa. Hâc lege mihi purgatus eris, si quod cessatum est officio sarcias. Si superiorem cessationem crebrâ visitatione penses. *Sy.* Tu nihil moraris istiusmodi officia nimium vulgaria. Amicitia nostra firmior est quàm ut sit officiis istis vulgaribus alenda. Satis crebrò visit qui constanter amat. *Ge.* Malè sit istis curis quæ tenobis adimunt. Quid imprecer istis negotiis quæ talem amicum nobis invident? Pessimè sit isti febris, quæ nos tam gravi desiderio torfit tui. Malè pereat ista febris, te quidem incolumi.

MANDANDI AC POLLICENDI.

JACOBUS, SAPIDUS.

Ja. Quæso ut hæc res tibi cordi sit. Eriam atque etiam rogo ut hoc negotium tibi sit curæ. Hac in re velim ut totum Sapidum exferas. Si me amas, causam hanc tractabis diligenter. Hac in re quæso ut advigiles. Curabis hanc rem meâ causâ diligenter. Si verè is es quem semper esse te mihi persuasi, fac ut sentiam hac in causâ quanti me facias. *Sa.* Desine, ego tibi hoc effectum reddam, & quidem propediem. Eventum præstare non possum; illud polliceor, mihi nec fidem nec studium defuturum. Curabo diligentius quàm si mea res ageretur; quanquam meam esse duco quæ sit amici: faciam ut in me quidvis desideres citius quàm fidem ac diligentiam. Tu fac in utramq; dormias aurem, ego tibi hoc confectum dabo: Tu quietus esto, in me recipio provinciam omnem. Gaudeo mihi datam occasionem quâ declarem animum in te meum. Equidem oratione nihil polliceor, sed re præstabo quicquid est amici sinceri, & ex animo bene volentis. Nolim te lætare vanâ spe: Illud efficiam, ut dicas hoc negotii mandatum amico.

SUCCESSVS.

Sa. Res successit opinione melius. Fortuna votis utriusque favit. Si fortuna tibi nupisset, non potuisset esse

a Metaphora à navigantibus.

b Fortuna cognomen est à loco quemadmodam dicimus Paphiam & Cypridem.

Litat autem non cuiusvis sacrificat, sed cuius sacrum Deo placuit.

c Vide Proverb. Nictua volavit.

a Quia verba tenuia amanti ipsa nihil minus præstant quam promissa.

** Devincere & dissolvere: eleganter manet in metaphora.*
b Diarium, codicillive, commentarii rerum actarum in singulos dies.

obsequentior. Res tua & (a) ventis & amne secundo processit. Vicit etiam vota nostra fortunæ faventis afflatus. Opinor te litasse (b) Rhamnusiæ, cui sic ex sententia cadunt omnia. Plus impetravi quàm fuisset ausus optare. Ventis per omnia secundis hic cursus nobis peractus est. Res omnis cecidit ex sententia. Pulchrè nobis cecidit hæc alea. Opinor (c) volasse noctuam, adeò feliciter exiit nobis parum sapienter institutum.

GRATIARUM ACTIO.

Ja. Equidem & gratiam habeo, & habiturus sum quoad vivam, maximam. Pro isto tuo in me officio pares agere gratias vix possum, referre nequaquam. Video quantum debeam tuo in me studio. Nihil miror, neque enim tu quicquam novi fecisti; & hoc magis debeo. De isthoc tuo in me officio amo te, mi Sapide, ut par est, maximè. Quòd hac in causa præstiteris amicū minimè (a) aulicum, & habetur à me gratia, & semper habebitur. Quòd meum negotium tibi cordi fuerit, amo te, & habeo gratiam. Isthoc officio gratiam inisti apud me maximam. Pergratum est quòd causam meam egeris bonâ fide. Ex omnibus officiis quæ tu plurima in me contulisti, hoc est longè gratissimum. Referre gratiam parem nequaquam possum: agere accuratius inter nos supervacaneum sit; quod unum possum, habebò dum vixero. Isthoc beneficio fateor tibi me magnopere devinctum esse. Hoc nomine plus tibi debeo quàm ut unquam solvendo esse queam. Hoc beneficio arctius me tibi * devinxisti quàm ut possim dissolvere. Obligationem me tibi reddidisti quàm ut nomen meum è tuo (b) diario possim unquam expungere. Hoc officio me sic tuum reddidisti, ut nullum mancipium æquè sit in rebus heri sui. Hæc re me tibi devinctiorem reddidisti quàm ut unquam æs alienum possim resolvere. Plurimis nominibus tibi debeo, sed non alio plùs quàm hoc. Pro mediocribus beneficiis agendæ sunt gratiæ; hoc majus est quàm ut conveniat verbis gratias agere.

RESPONSIO.

Sa. Aufer mihi ista. Major est nostra necessitudo quàm ut vel tu mihi, vel ego tibi pro ullo officio debeam gratias agere. Non contuli hoc in te beneficium, sed retuli. Mihi quidem abundè relatam gratiam arbitror, si gratum est quod feci sedulo. Non est cur mihi gratias agas, si pro tot tuis in me beneficiis non vulgaribus hoc officiolum rependi.

di. Equidem nihil laudis mereor, ingratiſſimus habendus ſi deſuiſſem amico. Quicquid eſt in rebus meis, quicquid meâ curâ præſtari poteſt, hoc tam tuum eſſe ducito quàm id quod eſt maximè tuum. Videor mihi beneficium accepiſſe, quod noſtrum officium boni conſulis. Pro tantillo officio mihi tam accuratè gratias agis, quaſi non multò majora tibi debeam. Sibi bene facit qui bene facit amico. Qui bene meretur de amico, non dat beneficium, ſed fœnerat. Si ex animo probas officium in te meum, fac utare ſæpiùs. Ità credam tibi gratum eſſe quod feci, ſi quoties deſiderabis operam meam, non rogè, ſed imperes quod voles.

ARGUMENTUM.

Colloquium hoc de tribus præcipuè agit. 1. De Superſtitioſa quorundam peregrinatione, ad Hieroſolymam & loca Sacra. ſub religionis prætextu. 2. De votis temerè non ſeſcipiendis, inter compoſitionumculas, frivola de cauſa: illud tempora, impenſarum, operæque, in aliis qua ad veram propius pietatem accedunt inſumendum eſſe. 3. De indulgentiarum Pontificiarum & diplomatum ſutilitate & aſurditate.

ARNOLDUS, CORNELIUS.

Ar. Salve multùm, Corneli, jam toto ſeculo deſideratè.
S Co. Salve & tu, ſodalis exoptatiſſime. *Ar.* Jam deſperabamus reditum tuum. Ubi tamdiu peregrinatus es?
Co. Apud inferos. *Ar.* Non admodum veri diſſimile dicis, adeò nobis rediſti ſqualidus, maſilentus, ac pallidus. *Co.* Imò ad Hieroſolymis adſum tibi, non à profundis manibus. *Ar.* Quis Deus aut quis ventus te illuc adegit? *Co.* Quæ res adegit alios innumeros? *Ar.* St. Iſtitia, ni fallor.
Co. Igitur hoc convitii non in me ſolum competet. *Ar.* Quid illic venabare? *Co.* Ut miſer eſſem. *Ar.* Ilthuc licebat domi. Eſtne illic quod tu putes ſpectatu dignum? *Co.* Ut ingenuè fatear tibi, propemodum nihil. Oſtenduntur quædam monumenta vetuſtatis, quorum mihi nihil non videbatur commentitium, & excogitatum ad alliciendos ſimplices & credulos. Imò nec hoc arbitror illos certò ſcire, quo loco ſita fuerit olim Hieroſolyma. *Ar.* Quid igitur vidisti? *Co.* Magnam ubique barbariem. *Ar.* Nihilo ſanctior redis? *Co.* Imò multis partibus deterior. *Ar.* Nummatioſior ergò? *Co.* Imò (a) nudior Lebeſide. *Ar.* An non
 pœnitet igitur tam longinquæ peregrinationis fruſtra ſuſceptæ? *Co.* Nec pudet, quia tam multos habeo ſtultitiæ meæ ſodales: nec pœnitet, quia fruſtra jam ſit pœnitere.

a Vide Chiliad.

DE VOTIS TEMERE SUSCEPTIS.

b Vide Pro-
verbium,
Atque labores.

c Vide Chi-
liades.

d Vide Chi-
liades.

e Alludit ad
Homerum,
qui saepe Pal-
ladem facit
huic aut illi
suggerentem
quid facere
sit opus.

Ar. Nihil ergo fructus refert è tam difficili peregrinatione? *Co.* Multum. *Ar.* Quid tandem? *Co.* Quia posthac vivam suavius. *Ar.* An quia (b) *jucundum est meminisse laborum actorum*? *Co.* Est istud quidem nonnihil, sed non in hoc sunt omnia. *Ar.* Estne aliud præmium? *Co.* Est sanè. *Ar.* Quod? Effare. *Co.* Magnâ voluptate, quoties libebit, & ipse me afficiam, & alios mentiendo, quoties itinerarium meum recitabo in conciliabulis aut in conviviiis. *Ar.* Profectò non tu *procul aberras à scopo*. *Co.* Deinde, non minus capiam voluptatis, cùm alios audiam mentientes de rebus quas nec audierunt unquam nec viderunt. Idque faciunt tantâ confidentiâ, ut cùm narrent (c) *Sticulis geris vaniora*, tamen sibi etiam persuadeant se vera loqui. *Ar.* Mira voluptas! Non omnino tibi (d) *periit oleum & opera*, quod aiunt. *Co.* Imò hoc arbitror aliquantò consultius, quàm quod faciunt isti, qui paulo pecuniæ conducti proficiscuntur in militiam, omnium scelerum scholam. *Ar.* Sed illiberalis est voluptas, ex mendaciis voluptatem capere. *Co.* Verùm hoc aliquantò liberalius, quàm oblectatione vel delectare vel delectari, aut aleâ tempus & rem perdere. *Ar.* Cogor equidem pedibus in tuam ire sententiam. *Co.* Verùm est & alius fructus. *Ar.* Quis? *Co.* Si quis erit amicus egregiè charus affinis huic infantiæ, cum admonebo domi maneat: ut nautæ solent ejecti naufragio monere navigaturos quid periculi sit vitandum. *Ar.* Utinam mihi monitor adfuisses in tempore. *Co.* Quid? Num similis morbus te quoque corripuit? Num afflavit & te hujus mali contagium? *Ar.* Visi Romam & Compostellam. *Co.* Deum immortalem! quanto mihi solatio est, te contigisse stultitiæ meæ socium? (e) *Quæ Pallas isthuc tibi misit in mentem*? *Ar.* Non Pallas, sed ipsa Moria, præsertim cùm domi haberem uxorem integrâ adhuc ætate, liberos aliquot, & familiam quæ pendebat ex me, & operâ meâ quotidianâ alitur. *Co.* Oportuit fuisse seriæ rei quippiam quod te à charissimis tuis distraxerit. Narra, obsecro. *Ar.* Pudet dicere. *Co.* Non apud me, qui, ut scis, eodem teneor malo. *Ar.* Computabamus aliquot vicini. Ubi vino incaluerat animus erat qui prædicabat, sibi esse in animo salutare divum *Jacobum*, erat alter qui divum *Petrum*. Illico non defuit unus aut alter qui sponderent se comites fore. Tandem visum est ut omnes irent simul. Ego, nè viderer parum commodus compotor, pollicitus sum & ipse. Mox agitari

agitari coeptum, utrò potius iremus, Romam, an Compostellam. Factum est Senatusconsultum, ut bonis auspiciis utroque postridie profisceremur omnes. Co. O grave decretum, dignius quod vino inscriberetur quàm aeri! Ar. Ac mox ingens obambulat patera, quam ubi suo quisque ordine ebibisset, votum factum est inviolabile. Co. Nova religio! sed num omnibus contigit reditus incolumis? Ar. Omnibus, * præterquam tribus: quorum unus in professione moriens, mandavit nobis ut suis verbis salutem diceremus Petro & Jacobo: Alter periit Romæ, jussitque ut suo nomine salutarem uxorem ac liberos: Tertium reliquimus Florentiæ valetudinis. planè deploratæ. Opinor jam esse apud superos. Co. Adeone pius erat? Ar. Imò nugator maximus. Co. Unde igitur isthuc suspicare? Ar. Quia peram habebat indulgentiis largissimis distentam. Co. Audio, sed iter est longum in cælum, nec fatis, ut audio, tutum, ob† latrunculos qui obsident regionem aëris mediam. Ar. Verum, sed ille sat erat munitus diplomatibus. Co. Quâ linguâ descriptis? Ar. Romanâ. Co. In tuto est igitur? Ar. Est, nisi fortè incidat in genium aliquem qui Latine nesciat, tum esset illi redeundum Romam, & novum diploma impetrandum. Co. Bullæ venduntur illic & mortuis? Ar. Maximè. Co. Sed interim illud mihi monendus es, nè quid effutias incogitantiùs. Jam enim (f) *co-* *Id est, ob-*
ryceis plena sunt omnia. Ar. Ego vero nihil elevo indul- *servatoribus.*
Vide Proverb.
gentias, sed combibonis mei stultitiam rideo, qui cùm *Vide Chi-*
liadas.
esset alioqui nugator nugacissimus, salutis suæ (g) *proram,* *g* *Vide Chi-*
liadas.
ut aiunt, ac puppim in membrana collocârit potius quàm in correctis affectibus. Sed quando fruemur illâ voluptate quam modo prædicabas? Co. Cùm erit commodum adornabimus compotatiunculam aliquam, vocabimus nostri ordinis homines, ibi certabimus mentiendo, nòsque affatim mutuis mendaciis oblectabimus. Ar. Age, fiat.

ARGUMENTUM.

In hoc Colloquio taxantur illi qui Romam cursant, venanturque Sacerdotia, crebrò gravi jacturâ cum morum, tum pecunia. M-
 -tur Sacerdotes pro Concubina lectione bonorum antherum semet oblectare. Jocularia de oblongo naso.

PAMPHAGUS, COCLES.

Pa. **A** Ut parùm prospiciunt oculi, aut Coclitem veterem compotorem meum video. Co. Imò, nihil te fallunt oculi tui, vides sodalem ex animo tuum. Pa. Nulla cui-

* Ulyssis
canis.

cuiquam erat spes reditus tui qui tot annos abfueris, ignaris omnibus quæ te terrarum haberet regio. Sed unde? dic quæso. *Co.* Ab Antipodibus. *Pa.* Imò ab insulis, opinor, fortunatis. *Co.* Gaudeo quod agnoveris sodalem tuum, nam verebar nè sic domum redirem quemadmodum rediit Ulysses. *Pa.* Quonam pacto rediit ille? *Co.* Nec ab uxore est agnitus. Solus * canis jam vetulus motâ caudâ dominum agnovit. *Pa.* Quot annos ille domo abfuerat? *Co.* Viginti. *Pa.* Tu plures abfuiſti, nec tamen fefellit me tua facies. Sed quis isthuc narrat de Ulyſſe? *Co.* Homerus. *Pa.* Oh, ille, ut aiunt, pater est omnium fabularum. For-

a Id est, adul-
terum. He-
ra. Quaren-
tâ taurum
monstravit
inertem.

b Sic appellat
mari: unum
nimium diu
abfuit: Nam
Ulyſſem re-
ducem nullus
agnovit præ-
ter canem.

c Malefica
mulieres, quæ
oculos habent
quibus præſpi-
ciunt omnia
cùm foris
ſunt, domi
cæcitant.

d Infirumen-
ta quibus in-
jectis attra-
hunt navem
commiſſari
bellum.

tassis uxor interim aſciverat (a) taurum alium, & idcirco non agnovit (b) Ulyſſem ſuum. *Co.* Imò nihil illâ caſtius; ſed Pallas addiderat Ulyſſi ſenium, nè poſſet agnoſci. *Pa.* Quî tandem agnitus eſt? *Co.* E tuberculo quod habebat in digito pedis: id animadvertit nutrix jam admodum anus, dum illi pedes lavat. *Pa.* O curioſam (c) lamiam! Et tu miraris, ſi ego te agnovi ex iſto tam inſigni naſo? *Co.* Nihil me poenitet inſus naſi. *Pa.* Nec eſt cur poeniteat, cùm organum tibi ſit ad res tam multas utile. *Co.* Ad quas? *Pa.* Primùm ad extinguendas lucernas erit cornu vice. *Co.* Perge. *Pa.* Deinde, ſi quid hauriendum erit è cavo profundiore, fuerit loco promuſcidis. *Co.* Papæ! *Pa.* Si manus erunt occupatæ, licebit uti vice paxilli. *Co.* Etiâmnè ampliùs? *Pa.* Conducet excitando foculo, ſi defuerit follis. *Co.* Belle narras. Quid præterea? *Pa.* Si lumen officiatur ſcribenti, præbebit umbraculum. *Co.* Ha, ha, he: eſt præterea quod dicas? *Pa.* In bello naval. præbebit uſum (d) harpagonis. *Co.* Quid in bello terreſtri? *Pa.* Erit loco clypei. *Co.* Quid deinde? *Pa.* Findendis lignis erit cuneus. *Co.* Probé. *Pa.* Si præconem agas, erit tuba: ſi clauſicor canas, cornu: ſi fodias, ligo: ſi metas, falx: ſi naviges, anchora: in popina fuerit fuſcina: in piſcando, hamus. *Co.* O me felicem! neſciebam me circumferre tam ad multa conducibilem ſupelleſtilem. Sed quis interim terrarum angulus te habuit? *Pa.* Rôma. *Co.* Atqui fieri potuit, ut in tanta luce nemo te ſciret vivum? *Pa.* Imò auſquam magis latent boni viri, adeò ut ſepe clariſſimâ luce neminem videas in frequenti foro. *Co.* Redis igitur nobis onuſtus ſacerdotiis? *Pa.* Venatus equidem ſum ſedulo, at parùm favit * Delia. Nam complures illic piſcantur hamo, quod piſcari hamo. dici ſolet, aureo. *Co.* Stultum piſcandi genus. *Pa.* Et tamen

* Diana.
Prev. Aureo
piſcari hamo.

pulchrè

pulchrè succedit nonnullis: sed non omnibus feliciter cadit hæc alea. *Co.* An non insigniter stulti sunt qui plumbum commutant auro? *Pa.* Sed non intelligis in plumbo sacro venas auri subesse. *Co.* Quid igitur? redisti nobis nihil aliud quàm Pamphagus? *Pa.* Non. *Co.* Quid igitur? *Pa.* (e) Lupus hians. *Co.* Feliciùs redeunt qui Asini redeunt, sacerdotiorum sarcinâ graves. Cur mavis sacerdotium quàm uxorem? *Pa.* Quia mihi placet otium. Arridet Epicurea vita. *Co.* At meâ sententiâ suaviùs vivunt quibus est lepida puella domi, quam complectantur quoties libet. *Pa.* Sed adde, nonnunquam cùm non libet. Amo voluptatem perpetuam: qui ducit uxorem, uno mense felix est; cui contingit opimum sacerdotium, in omnem usque vitam fruitur gaudio. *Co.* Sed tristis est solitudo, adeò ut nec Adam suaviter victurus fuerat in Paradiso, nisi Deus illi adjunxisset Evam. *Pa.* Non deerit Eva cui sit opulentum sacerdotium. *Co.* Sed voluptas non est voluptas quæ cum mala fama malâque conscientia conjuncta est. *Pa.* Verum dicis, & idcirco mihi in animo est, confabulatione librorum solitudinis tædium fallere. *Co.* Istis quidem sodalibus nihil jucundius. Sed redisne ad tuam piscationem? *Pa.* Redeo, si liceat parare novam escam. *Co.* Aureamne an argenteam? *Pa.* Utramlibet. *Co.* Porro animo es, pater suppeditabit. *Pa.* Nihil illo tenacius. Nec crediturus est denuo cùm intellexerit mihi sortem etiam peris-
Co. Verùm ista lex est aleæ. *Pa.* Sed ille non delectatur hæc aleâ. *Co.* Si pernegabit ille, commonstrabo tibi unde possis quantum voles pecuniæ sumere. *Pa.* Tu verò mihi voluptatem narras: agè, monstra; jam cor mihi fal-
Co. In promptu est. *Pa.* Nactus es thesaurum aliquem? *Co.* Si nactus essem, mihi nactus essem, non tibi. *Pa.* Si queam corradere centum ducatos, revixerit spes. *Co.* At ego tibi commonstro unde possis haurire centum millia. *Pa.* Quin tu igitur me beas? Nè diutiùs eneca. Dic unde. *Co.* Ex *Affè Budæi*: illic reperias innumeras my-
Pa. Abi quò dignus es cum tuo joco: illinc tibi resolvam quod debuero pecuniæ. *Co.* Resolves, sed quod illinc tibi nu-
Pa. Agè, novi nasum tuum. *Co.* At mihi præ te nasus est nullus. *Pa.* Imò nihil te nasutius. Nihil es nisi na-
Co. Ludis in re seria. Hac in re (f) ringi possim citiùs quàm ridere. Res gravior est quàm ut ridere libeat. Tu, si

e Vide Chi-
liades, & al-
lusum est ad
nomen Pam-
phagus, quod
Græci sonat
omnia comē-
dentem.

f Ringitur
iratus, non
ridet: Rictus
igitur est di-
ductio labio-
rum, sed præ
dolore: cum
risus sit ex
gaudio.

hic

CONFESSIO MILITIS.

*3 Proverb. est
an eos qui di-
versum senti-
unt ab iis qua
dicunt: id est,
præposterè
est pilum.*

hîc esses, non luderes. Sum tibi ludibrio. Illudis mihi, & illudis me. Joco me tractas in re neutiquam jocosa. Co. Minimè rideo, id quod res est dico. Non rideo quidem, imò rem ipsam dico. Seriò loquor. Ex animo loquor. Simpliciter loquor. Vera loquor. *Pa.* Ità tibi semper (g) stet in capite pileum, ut ista tu simpliciter loqueris. Sed cessò abire domum cogniturus quo statu sint illic omnia? Co. Offendes nova permulta. *Pa.* Credo, sed utinam omnia ex animi sententia. Co. Isthuc optare licet omnibus, sed hæcenus obtigit nemini. *Pa.* Hoc quoque commoditatis adferet utrique nostrum sua peregrinatio, quòd dulcior erit post-hac domus. Co. Nescio, nam video quosdam septies illò recurrere. Adèò scabies illa sine fine solet prurire, si quem semel invaserit.

ARGUMENTUM.

Taxatur hic scelestissima Militum vita. Docetur esse calamitosa: Bellum esse confusionem: sentinam vitiorum, ubi nec sanis nec profanis parcitum est. Spes præda allectat in bellum. Facinora militia ex impia hac militis Confessione proponuntur, adolescentes ab hac vita instituto abhorreant.

*3 Id est, an-
dax in pug-
nam: nomen
aptum mili-
ti.*

*Vulcanus
fingitur clau-
dus, Mercu-
rius alatus.
b Pecunia è
spoliis col-
lecta.*

*c Vide Prov.
Zonam perdis-
dit.*

HANNO, (a) THRASYMACHUS,

Ha. **U**nde redis nobis * Vulcanus, qui Mercurius hinc abieras? *Th.* Quos Vulcanos, aut quos Mercurios mihi narras? *H.* Quia alatus videbare cum abires, nunc claudicas. *Th.* Sic à bello rediri solet. *Ha.* Quid tibi cum bello, homo quovis damà fugacior? *Th.* Spes prædæ reddiderat fortem. *Ha.* Multum igitur refers (b) manubiarum? *Th.* Imò (c) Zonam inanem. *Ha.* Tantò minùs gravare sarcinà. *Th.* Atqui sceleribus onustus redeo. *Ha.* Gravis profectò sarcina, si verum dicit Propheta, qui peccatum appellat *plumbum*. *Th.* Plus illic scelerum & vidi & patravi, quàm unquam antehac in omni vita. *Ha.* Ecquid igitur arridit vita militaris? *Th.* Nihil neque scelestius, neque calamitosius. *Ha.* Quid igitur in mentem venit istis qui nummo conducti, nonnulli gratis, currunt ad bellum non aliter quàm ad convivium? *Th.* Ego nihil aliud conjectare possum, quàm illos agi malis furiis, seseque totos malo dæmoni ac miseriæ devovisse, nec aliud quàm hîc manes suos anticipare. *Ha.* Ità quidem videtur. Nam ad res honestas vix ullo pretio conduciqueant. Sed expone nobis quomodo gestum sit prælium, & utrò sese inclinârît victoria. *Th.* Tantus erat strepitus, tumultus, tubarum, bombi

CONFESSIO MILITIS.

27

bombj, cornuum tonitrua, hinnitus equorum, clamor viro-
rum, ut neque videre potuerim quid geretur, adeo ut vix
scirem ubi essem ipse. *Ha.* Unde igitur cæteri qui ex bello
veniunt sic depingunt singula, quid quisque dixerit aut
gesserit, quasi nusquam non adfuissent otiosi spectatores?
Th. Ego credo istos mentiri splendidè. In tentorio meo
quid gestum sit, scio; quid in prælio, prorsus ignoro. *Ha.*
Anne hoc quidem scis, unde tibi venerit claudicatio? *Th.*
Vix, ita me Mavors posthac malè amet: suspicor, aut saxo,
aut equi calce læsum genu. *Ha.* At ego scio. *Th.* Scis? an
tibi narravit aliquis? *Ha.* Non, sed divino. *Th.* Dic igitur.
Ha. Cùm fugeris pavidus, collapsus humi offendisti in si-
licem. *Th.* Dispeream nisi rem acutetigisti. Adeò verifimi-
le est quod divinâsti. *Ha.* Abi domum & uxori narra tuas
victorias. *Th.* Illa mihi occinet haud suave (d) encomium,
qui nudus redeam. *Ha.* Sed unde restitues quod rapuisti?
Th. Jam pridem restitui. *H.* Cui? *Th.* Scortis, (e) Oenopolis
& iis qui me vicerunt aleâ. *Ha.* Satis militariter; par est,
ut quod malè partum est, pejùs dispereat. Verùm à sacri-
legiis, opinor, temperatum est. *Th.* Imo illic erat (f) fa-
cerum nihil. Nec profanis parcitum est, nec fanis. *Ha.* Quo
pacto sarcies? *Th.* Negant oportere sarciri quod in bello
commissum sit: jure fit quod illic fit. *Ha.* Jure belli fortas-
sis. *Th.* Tenes. *Ha.* At istud jus summa est injuria. Te non
patriæ pietas, sed prædæ spes pertraxit in bellum. *Th.* Fa-
teor, & arbitror paucos illuc ire sanctiore proposito. *Ha.*
Est aliquid insanire cum multis. *Th.* Concionator è sug-
gesto pronunciavit, bellum esse justum. *Ha.* Suggestum il-
lud non solet mentiri. Sed ut justum sit principi, non con-
tinuò justum est tibi. *Th.* Audivi ex (g) Rabbiniis, quod li-
cet suâ cuique arte vivere. *Ha.* Præclara ars incendere
domos, diripere templa, violare sacras virgines, spoliare
miseros, occidere innoxios. *Th.* Lanii conducuntur ad
mactandum bovem; cur nostra ars reprehenditur, quod
conducimur ad mactandos homines? *Ha.* Non eras solici-
tus, quoniam esset migratura anima tua, si contigisset
in bello cadere? *Th.* Non admodum: bona spes habebat
animum meum: nam divæ Barbaræ me semel commen-
dâram. *Ha.* Receperat illa tutelam tui? *Th.* Sic mihi visa
est annuere capite aliquantulum. *Ha.* Quando isthuc tibi
visum est? mané? *Th.* Non, sed à cœna. *Ha.* Sed tum, ut
arbitror, etiam arbores tibi visæ sunt ambulare. *Th.* Ut
hic

d Solent en-
comio landa-
ri qui forti-
ter se gessif-
sent in bello.
e Id est, vi-
norum vendi-
toribus, can-
ponis.

f Allusum est
ad proverb.

g Vocant He-
brai, quomo-
do nostri Ma-
gistros nostros.

h Allusum hic divinat omnia! sed præcipua spes erat (*h*) in divo
est vulgi opi- Christophoro, cujus imaginem quotidie contemplabar.
nioni, unde *Ha.* In tentoriis? Unde illic Divi? *Th.* Carbone pinxeramus
plerumque illum in velo. *Ha.* Nimirum haudquaquam (*i*) *ficulneum*,
Christophoros ut aiunt, *prosidium* erat carbonarius ille Christophorus.
cum hoc di- Sed extra jocum, non video quâ possis expediri à tantis
sticho pictos flagitiis, nisi te conferas Romam. *Th.* Imò novi viam brevi-
videas, Chri- orem. *Ha.* Quam? *Th.* Ibo ad Dominicales, ut illic paulo
stophori sancti transigam cum commissariis. *Ha.* Etiam de sacrilegiis? *Th.*
speciem qui- Etiam si Christum ipsum spoliâssem, ac decollâssem etiam;
cunque tue- tam largas habent indulgentias, & auctoritatem compo-
tur, illo nem- nendi *Ha.* Bene habet, si vestram compositionem Deus ra-
pe die non tam habuerit. *Th.* Imò magis, metuo ne diabolus non ha-
morte malâ beat ratam. Nam Deus naturâ placabilis est. *Ha.* Quem
moriatur. tibi sacerdotem deliges? *Th.* Cui cognovero quàm mini-
i Id est, pa- mum esse frontis ac bonæ mentis. *Ha.* Ne non *habeant si-*
rum utile & *similes labra lactucas.* Ab illo purus abibis ad corpus Do-
validum. Vi- minicum? *Th.* Quidni? Posteaquam semel effudero * fen-
de Chiliaðes. tinam in illius cucullam, ego me exoneravero sarcinâ:
 ipse viderit qui absolvit. *Ha.* Quis is an absolvat! *Th.* Scio.
** Metaphora* *Ha.* Quonam indicio? *Th.* Quia manum imponit capiti ad-
 à navibus de-
 mpta, pro,
 mihi faci-
 ura.

* Metaphora
 à navibus de-
 mpta, pro,
 mihi faci-
 ura.

murmurans nescio quid. *Ha.* Quid si reddat tibi omnia
 peccata tua, cum manum imponit, hæc admurmurans,
 Absolve te ab omnibus benefactis, quæ nulla in te compe-
 rio, & restituo te tuis moribus, talémque dimitto qualem
 accepi? *Th.* Viderit ille quid dicat; mihi fatis est quod me
 credo absolutum. *Ha.* Sed isthuc tuo periculo credis. For-
 tasse non fuerit fatis Deo, cui debes. *Th.* Unde tu mihi ob-
 vius, qui mihi conscientiam è serena nubilam redderes?
Ha. Felix occurfus. Bona avis est obvius amicus qui be-
 ne moneat. *Th.* Nescio quàm bona, certè parùm suavis.

ARGUMENTUM.

Colloquium hoc Herilia tractat mandata, Famili officia. 1. Suscitatur he-
rus dormientem servum, jubet adornare domum. Responset servus,
Nihil de prandio, &c. 2. Mittendi in varia negotia. 3. Equitandi.

1. SUSCITANDI DORMIENTEM.

(a) RABANUS, SYRUS.

a Aptum
 heri nomen,
 ut Syrus ser-
 vi ex omni-
 bus Comæ-
 diis: & Ci-
 cero Judæ-
 rum & Syro-
 rum gentem
 servituti na-
 tam asserit.

Ra. **H**eus, heus fureifer, jamdudum raucescas clamore,
 nec tu tamen expergisceris: vidēre mihi vel
 cum gliribus certare posse. Aut ocyus surge, aut ego
 tibi fuisse somnium istum excutiam. Quando crapulam he-
 sternam edormieris? Non te pudet, somnium hominis, in
 multa in

multam lucem stertere? Qui frugi sunt famuli solent ex-
ortum solis antevertere, curaréque ut herus surgens re-
periat omnia parata. Ut ægrè divellitur à nido tepefacto
cuculus! Dum scalpit caput, dum distendit nervos, dum
oscitat, tota abit hora. Sy. Vixdum diluxit. Ra. Credo,
tibi. Nam tuis oculis adhuc multa nox est. Tibi nox ad-
huc est concubia. Sy. Quid me jubes facere? Ra. Fac ut
luceat focus, verrepileum ac pallium, exterge calceos
& crepidas; inversas caligas primùm intus purga scopis,
mox foris; deinde suffitum aliquem facito purgando aëri;
accende lucernam; muta mihi lineum indusium, ac ad
ignem fumi expertem sicca lotum. Ry. Fiet. Ra. Atqui (b) <sup>b Terentia-
num est.</sup>
move te ocyus: Jam hæc fecisse oportuit. Sy. Moveo. Ra.
Video, sed nihil promotes: ut incedit testudo! Sy. Non
possum simul sorbere & flare. Ra. Etiam sententias loque-
ris, carnifex? Tolle matulam, compone lecti stragulas,
revolve cortinas, verre pavementum, verre solum cubi-
culi, adfer aquam lavandis manibus. Quid cessas, asine?
Annus est priusquam accendas candelam. Sy. Vix reperio
scintillam ignis. Ra. Sic heri condidisti? Sy. Nec follem
habeo. Ra. Ut responsat nebulo? quasi qui te habeat ca-
reat folle. Sy. Quàm imperiosum habeo dominum! vix hu-
jus jussis decem expediti famuli fecerint satís. Ra. Quid
ais, cessator? Sy. Nihil, omnia rectè. Ra. Non ego te
audio murmurantem? Sy. Equidem precor. Ra. Credo,
Pater noster inversum. Precationem opinor Dominicam
præposteré. Quid gannis de imperio? Sy. Precor tibi ut
fias Imperator. Ra. Et ego tibi, ut fias homo ex caudice.
Sequere me ad templum usque; mox domum recurrito
lectos concinnato, hæc confusa suo quæque loco digerito:
Fac ut niteat tota domus, matulam defricato, hæc fordi-
da submoveto ab oculis. Fortassis invisent me quidam au-
lici. Si quid sensero prætermisum, vapulabis largiter.
Sy. Hic sanè novi * benignitatem tuam. Ra. Proinde cave, * ἀκροαο-
si sapis. Sy. At interim de prandio nulla mentio. Ra. Vah! γία vel cri-
ut hic mentem habet furcifer? Non prandeo domi. Ita-
que sub horam decimam ad me transcurrito, deducturus φεξης, id
me eò ubi sum pransurus. Sy. Tibi quidem prospectum, est, animus
sed hîc interim nihil est quod ego edam. Ra. Si non est, verberande
quod edas, est quod esurias. Sy. Nemo fit esuriendo satur.
Ra. Est panis. Sy. Est, sed ater & fursuraceus. Ra. Delici-
as hominis! Te quidem fornum esse oportuit, si pabulum
detur

detur te dignum. An postulas ut te asinum tantum placentis faginem? Si fastidis panem citra obsonium, adde porrum, aut, si mavis, cepe.

2. MITTENDI IN VARIA NEGOTIA.

*a. Undulatum vulgò de Chameloz.
b. Quem vulgò curforem aut postam vocant.*

Ra. Est tibi abeundum in forum. *Sy.* Tam procul? *Ra.* Non sunt nisi sex passus; tibi pigro sunt bis mille. Consulam autem tuæ pigritiæ. Eâdem legatione multa conficies negotia: tu supputa in digitos, ut memineris. Primum desleſtes ad vestiariū, ac thoracem (*a*) undulatum, si jam perfectus est, ab eo recipies. Hinc quæres Cornelium (*b*) veredarium; is plerumque est in Cervo, ibi potitat; rogabis si quid habet literarum ad me, & ad quem diem sit profecturus. Deinde convenies mercatorem pannarium, rogabis meis verbis nè quid sollicitus sit quòd pecuniam non miserim ad diem præscriptum; numerabitur prope diem. *Sy.* Quando? ad Calendas Græcas? *Ra.* Rides, ganeo? imò ante Calendas Martias. In reditu desleſtas ad lævam, & ex bibliopolis discas, si quid adveſtum sit novorum libellorum è Germania; cognosce qui sint, & quanti venales. Post hæc rogabis Goclenium, ut mihi dignetur esse conviva, alioqui cenaturo soli. *Sy.* Etiam convivas vocas? non habes domi unde vel murem pascas. *Ra.* Proinde tu confectis cæteris abi ad macellum, & eme nobis armum ovillum: eum curabis eleganter assum. Audim' hæc? *Sy.* Plura quàm vellem. *Ra.* At vide ut memineris. *Sy.* Vix potero dimidium. *Ra.* Etiam hîc stas, cessator? jam rediſſe oportuit. *Sy.* Quis possit unus tot rebus obeundis sufficere? Deduco ac reduco. Sum illi à scopis, à matula, à pedibus, à manibus, à poculis, à libellis, à rationibus, à jurgiis, à legationibus: postremò non videor illi sat occupatus nisi sim & coquus.

3. EQUITANDI.

Ra. Profer ocreas, nam equitandum est. *Sy.* En adſunt. *Ra.* Probè quidem abs te curatæ; totæ albenſe ſitu. Opinor nec exteſas nec unctas hoc anno, adeò rigent præ ſiccitate. Exterge ſubuvîdo panno: mox unge ad ignem diligenter, ac macera donec molleſcant. *Sy.* Curabitur. *Ra.* Ubi calcaria? *Sy.* Adſunt. *Ra.* Verum, ſed obducta rubigine. Ubi frænum & ephippia? *Sy.* Sunt in promptu. *Ra.* Vide nequid deſit, aut nequid ruptum, aut mox rumpendum, nè quid nobis ſit in mora cùm erimus in curſu. Propera ad ſellarium, & hoc lorum cura ſarciendum. Reverſus inſpice ſoleas ſive calceos equorum, num qui clavi deſint aut vacillent

cillent. Quàm macilenti sunt equi, quàmque strigosi? Quoties abitergis aut pectis illos in anno? Sy. Imò quotidie. *Ra.* Nimirum res ipsa loquitur. Jejunant, opinor, nonnunquam totum triduum. Sy. Minime. *Ra.* Negas tu quidem, sed aliud dicturi sunt equi, si loqui liceat: quanquam satis loquuntur ipsa macie. Sy. Curo sedulò. *Ra.* Cur igitur tu habitior equis? Sy. Quia non pascor feno. *Ra.* Hoc igitur restat, Adorna manticam celeriter. Sy. Fiet.

ARGUMENTUM.

Monita Pædagogica docent puerum verecundiam, civilitatem, & mores ætati suæ decoros: quo gestu standum alloquenti majores, de cultu, sermone, de moribus in convivio, in schola.

PÆDAGOGUS, PUER.

Pæ. **T**U mihi videre non in aula natus, sed in caula, adeò moribus es agrestibus. Puerum ingenuum decet ingenui mores. Quoties alloquitur te quis? *Gestus.* *Pu.* Cui debes honorem, compone te in rectum corporis statum, aperi caput: vultus sit nec tristis, nec torvus, nec impudens, nec protervus, nec instabilis, sed hilari modestâ temperatus; oculi verecundi, semper intenti in eum cui loqueris; juncti pedes, quietæ manus. Nec vacilles alternis tibiis, nec sint gesticulosæ manus, nec mordeto labrum, nec scabito caput, nec fodito aures. Vestis item ad decorum *Vultus.* componatur, ut totus cultus, vultus, gestus, & habitus corporis ingenuam modestiam & verecundam indolem præseferat. *Pu.* Quid si mediter? *Pæ.* Fac. *Pu.* Siccine satis? *Pæ.* Nondum. *Pu.* Quid si sic? *Pæ.* Propemodum. *Pu.* Quid si sic? *Pæ.* Hem, satis est; isthuc tene. Nè sis ineptè loquax aut *Serm.* præceps, nec vagetur animus interim; sed sis attentus quid ille dicat. Si quid erit respondendum, id facito paucis ac *Paucis.* prudenter, subindè præfatus honorem, nonnunquam & addito cognomento honoris gratiâ: atque identidem modicè flectas alterum genu, præsertim ubi responsum ab solveris. Nec abeas nisi præfatus veniam, aut ab ipso dimissus. — Nunc age, specimen aliquod hujus rei nobis præbe. — Quantum temporis abfuiſti à matris ædibus? *Pu.* Jam sex ferme menses. *Pæ.* Addendum erat, Domine. *Pu.* Jam sex ferme menses Domine. *Pæ.* Non rangeris desiderio matris? *Pu.* Nonnunquam sanè. *Pæ.* Cupis eam revîſere? *Pu.* Cupio Domine, si id pace liceat tuâ. *Pæ.* Nunc flectendum erat genu. Bene habet. Sic per- *Nec præceps.* gito. Cum loqueris, cave nè præcípites sermonem, aut

*In cibis.**In potu.**Erga con-
discipulos.*

hæsites linguâ, aut palato immurmures : sed distinctè, clarè, articulatè consuescito proferre verba tua. Si quem præteribis natu grandem, magistratum, sacerdotem, doctorem, aut alioqui virum gravem, memento aperire caput, nec pigeat inflectere genu. Itidem facito cum præteribis Ædem sacram, aut imaginem Crucis. In convivio sic te præbebis hilarem, ut semper memineris quid deceat ætatem tuam : postremus omnium admoveo manum patinæ. Si quid datur lautius, recusato modestè : si instabitur, accipe, & age gratias : mox decerptâ portunculâ, quod reliquum est illi reddito, aut alicui proximè accumbenti. Si quis præbabit hilariter, illi bene precator, sed ipse bibito modicè. Si non sitis, tamen admoveo cyathum labiis. Arride loquentibus : ipse nè quid loquaris, nisi rogatus. Si quid obsecni dicetur, nè arride, sed compone vultum quasi non intelligas. Nè cui obtrectato, nè cui temet anteponito, nè tua jactato, nè aliena despicio. Esto comis etiam erga tenuis fortunæ sodales. Neminem deserto. Nè sis linguâ futili. Ità fiet ut sine invidia laudem invenias, & amicos pares. Si videris convivium esse prolixius, precatus veniam, ac salutatis convivis, subducito te à mensa. Vide ut horum memineris. *Pu.* Dabitur opera, mi præceptor. Numquid aliud vis ? *Pæ.* Adito nunc libros. *Pu.* Fiet.

ARGUMENTUM.

Ludendi veniam impetrant pueri, misso ad præceptorem legato Cocleto, qui honestas recreationes animo corporique necessarias ostendit. Monet præceptor ut gregatim ludant, &c. 1. Ludendi plâ palmariâ : eligendi partes. 2. Ludendi globis : plebiscita Spharisterii. 3. Ludendi spherâ per anulum ferreum, 4. Saltandi : non saltandum mox à prandio : ranarum saltus : Currendi, Natandi.

NICOLAUS, HIERONYMUS, COCLES,
PÆDAGOGUS.

Ni. Jamdudum & animus, & cœlum, & dies invitat ad ludendum. *Hi.* Invitant quidem hæc omnia, sed solus præceptor non invitat. *Ni.* Subornandus orator quispiam qui veniam extorqueat. *Hi.* Aptè quidem dictum, extorqueat. Nam citiùs clavam extorseris è manu Herculis, quàm ab hoc ludendi veniam. At olim illo nemo fuit ludendi avidior. *Ni.* Verum; sed jam olim ille oblitus est se fuisse puerum. Ad verbera facillimus est & liberalis; hîc parcissimus, idèmq; difficillimus. *Hi.* At ramen protrudendus

trudendus est aliquis legatus non admodum verecundæ frontis quem non illicò protelet suis sævis dictis. *Ni.* Eas qui volet, ego carere malo quàm rogare. *Hi.* Nemo magis accommodus ad hanc legationem quàm Cocles. *Ni.* Nemo profectò. Nam perfrixtæ frontis est ac bene linguax; deinde sensum hominis pulchrè callet. *Hi.* I, Cocles, ab omnibus nobis magnam initurus gratiam. *Co.* Equidem experiar sedulò. Verùm si non successerit, nè conferte culpam in oratorem vestrum. *Hi.* Bene ominare; si te satis novimus, impetrabis. Abi orator, redibis exorator. *Co.* Eo. Bene fortunet legationem meam Mercurius.

Salve præceptor. *Pæ.* Quid sibi vult nugamentum hominis? *Co.* Salve præceptor observande. *Pæ.* Insidiosa civitas! Satis jam salveo. Dic quid velis. *Co.* Totus discipulorum tuorum grex orat ludendi veniam. *Pæ.* Nihil aliud quàm luditis etiam absque venia. *Co.* Scit tua prudentia vigorem ingeniorum excitari moderato lusu, quemadmodum nos docuisti ex Quintiliano. *Pæ.* Sanè; ut isthuc tenes quod pro te facit? Laxamento opus est iis qui vehementer laborant: vobis, qui segniter studetis & acriter luditis, fræno magis opus est quàm laxatis habenis. *Co.* Adnitimur pro viribus; & si quid hætenus cessatum est, post diligentiam sarcietur. *Pæ.* O factores! Quis erit fidejussor aut sponsor isthuc futurum? *Co.* Ego capitis mei periculo non dubitem esse sponsor. *Pæ.* Imò culi periculo potiùs. Scio quàm non sit tutum tibi credere; tamen hîc periculum faciam quàm sis bonæ fidei. Si dederis verba, posthac nequicquàm mecum egeris. Ludant, sed gregatim in campis. Ne dispartant ad computationes, aut alia nequiora. Maturè se recipiant domum ante Solis occubitus. *Co.* Fiet.

Exoravi, quanquam agrè. *Hi.* O lepidum caput! omnes amamus te plurimùm. *Co.* Sed interim cavendum nè quid peccemus, alioqui de meo tergo dependendum foret; fidei jussi vestro omnium nomine. Quòd si quid accidat, non est quòd me posthac uramini legato. *Hi.* Cavebitur. Sed quod lusus genus potissimùm placet? *Co.* De hoc in campo consultabimus.

I. LUDENDI PILA.

Ni. Nulla res melius exercet omnes corporis partes, quàm pila palmaria; sed aptior hyemi quàm æstati. *Hi.* Nullum anni tempus nobis parum accommodum est ad

ludendum. *Ni.* Minus sudabitur, si ludamus reticulo. *Hi.* Imò reticulum piscatoribus relinquamus; elegantius est palmâ uti. *Ni.* Age, nihil moror: sed quanti certabimus? *Hi.* Talitro, sic parceretur pecuniæ. *Ni.* At ego malo fronti parci quàm pecuniæ. *Hi.* Et mihi frons charior est Pecuniâ. Aliquo periculo certandum est, alioqui friget ludus. *Ni.* Sic res habet ut dicis. *Hi.* Utra pars prior evicerit tres lusus, ei victa pendat sextam drachmæ partem: sed hâc lege, ut quicquid è victoriis collectum fuerit, infumatur in convivium, ad quod pariter vocantur omnes. *Ni.* Placet lex, & rata esto. Superest igitur ut fortiamur partes, Nam sumus ferme pares omnes, ut non admodum referat quis cui jungatur. *Hi.* Tu tamen me longè peritior es. *Ni.* Ut sim, sed tu felicior. *Hi.* Etiam hîc valet fortuna? *Ni.* Illa nusquam non regnat. *Hi.* Age, fiat sortitio. Euge, bene cecidit; contigère quos volebam. *Ni.* Et nos nostræ sodalitatis non pœnitet. *Hi.* Agedum, simus viri. — *Amat victoria curam.* Suum quisque locum gnaviter tueatur. Tu mihi consiste à tergo, excepturus pilam si me transvolet. Tu isthic observa, repulsurus huc ■ adversariis revolantem. *Ni.* Nè musca quidem hâc prætervolârit impunè. *Hi.* Agite bonis avibus, mittite pilam in tectum. Qui miserit nihil præfatus, frustra miserit. *Ni.* Hem, accipe igitur. *Hi.* Mittito. Si miseris extra lineas, aut infra supràve tectum, vestro damno fuerit, aut certè nobis fraudi esse nolim. Tu sanè parùm commodè mittis. *Ni.* Tibi quidem, at nobis commodè. *Hi.* Ut miseris, ita remittam. Par pari referam. Sed præstat ingenuè legitimèque ludere. *Ni.* In ludo pulchrum est arte vincere. *Hi.* Fateor, atque etiam in bello. Sed habet utraque pars suas leges. Et sunt artes illiberales. *Ni.* Credo, plures septem. Signa terminum testulâ, aut rudere, aut, si mavis, pileo tuo. *Hi.* ■ No malim. *Ni.* Rursus accipe pilam. *Hi.* Mitte. Pone notam. *Ni.* ■ Habemus duos terminos satis longinquos. *Hi.* Utcunque, sed tamen vincibiles. *Ni.* Planè vincibiles, si nemo repugnet. *Hi.* Euge! priorem metam prætercurrimus. Vicimus quindecim. Heus, præbete vos viros: viceramus & hîc, si tu tuo constitisses loco. Sumus igitur pares. *Ni.* Non diu futuri. Vicimus triginta, vicimus quadraginta quinque. *Hi.* Sestertria? *Ni.* Non. *Hi.* Quid igitur? *Ni.* Numeros. *Hi.* Quò pertinent numeri, si nihil est quod numeres? *Ni.* Noster hic ludus est. *Hi.* Præproperè tu quidem, *Ante victoriam canis*

trium-

*Eligendi
Partes.*

triumphum. Vidi qui vincerent ab hoc numero qui nihil habebant. Varia est, ut Martis, ita lusûs alea. Habemus triginta. Jam rursûm pares sumus. *Ni.* Nunc seriò res agitur. Euge, successit; habemus potiores. *Hi.* Non diu habituri: Dixin? Rursûm æquali fortunâ sumus. *Ni.* Diu nutat fortuna, velut anceps utris velit addicere victoriam. O Fors Fortuna, si nobis faveris, dabimus tibi maritum. Euge, audivit votum; penes nos est hujus certaminis victoria. Pone notam cretaceam, nè excidat. *Hi.* Jam (a) appetit ve-
 spera, & sudatum est fatis; præstat à ludendo desistere, *quoties est*
 nè quid nimis Supputemus lucrum. *Ni.* Nos evicimus tres *verbum neu-*
 drachmas, vos duas. Restat igitur una ad compotatiuncu- *trale.*
 lam. Sed interim quis solvet pretium pilarum? *Hi.* Omnes
 ex æquo, pro sua quisque portione. Nam lucrum exilius
 est quàm ut indè possit aliquid decidi.

2. LUDUS GLOBORUM MISSILIVM.
 ADOLPH. BERNARDUS, ARBITRI.

Ad. Tu toties apud me gloriatus es, nimirum quendam
 esse artificem in certamine mittendorum globorum? Agè,
 libet experiri qui vir fies. *Be.* Nihil detrecto, huc si quid
 libet. Nunc tu planè, quod dici solet, in planitiem provocas *Vide Proo-*
equum. *Ad.* Et tu senties me non esse asinum. *Be.* Pla-
 cètne (a) monomachia, ut unus cum uno congregiatur? *a Singulare*
 an mavis adjungi socios periculi? *Ad.* Malo (b) *μονομα-*
χέιν, nè qua pars victoriæ decidatur alteri. *Be.* Isthuc & *b Singulare*
 ipsè malo, ut laus in solidum sit mea. *Ad.* Hi spectato- *certamine*
 res erunt & arbitri. *Be.* Recipio. Sed quod erit victori *congradi.*
 brachium, aut quæ victo pœna? *Ad.* Quid si victo ampute-
 tur auricula? *Be.* Imò testium alter exsecètur potius. Non
 est magnificum certare pro pecunia. Tu Germanus es, ego
 Gallus: deceremus pro suæ uterque gentis gloria. Si vi-
 cero, tu ter exclamabis, Floreat Gallia: Si victus (quod
 absit) fuero, totidem verbis celebrabo tuam Germaniam.
Ad. Agè, placeat conditio. *Be.* Adsit fortuna. Quando peri-
 clitantur hoc ludo duæ maximæ nationes, sint æquales
 sphæræ. *Al.* Nôsti saxum illud prominens haud procul à
 porta? *Be.* Novi. *Al.* Ea erit meta, & hæc linea. *Be.* Esto;
 sed sint, inquam, pares globi. *Al.* Magis discernas ovum ab
 ovo, aut ficum à ficu. Sed meâ non refert, utrum malis eli-
 ge. *Be.* Mitte. *Ad.* Heus, tu mihi non brachium sed balistam
 habere vidèris, ita torques globum. *Be.* Satis momordisti
 labrum, fatis rotâsti brachium; tandem mitte. O vires
 Hercu-

Herculeas! sed tamen vinco. *Ad.* Nisi sceleratus ille laterculus obstitisset, praeverteram te. *Be.* Consiste in sphaeræ rûæ vestigio. *Ad.* Non utar dolo malo. Cupio virtute, non fraude vincere, quandoquidem de gloria certamen est. Bene vertat. *Be.* Ingens profecto jactus. *Ad.* Nè ride priusquam viceris. Adhuc penè sumus pares. *Be.* Nunc res agitur. Utor prior metam contigerit, is vicerit. *Ad.* Vici, canta. *Be.* Sed definiendum erat quoto ludo constaret victoria: nam primo nondum incaluerunt vires. *Ad.* Definiant arbitri. *Ar.* Tertio. *Be.* Placet. *Ad.* Quid ais? Agnoscisne victorem? *Be.* Tibi fortuna magis aspiravit, viribus & arte non tibi cessero. Sed quod arbitri pronunciaverint, id sequar. *Ar.* Germanus vicit, & hoc gloriosior est victoria, quod talem

Albist ad gallos gallinaeos, quibus naturâ adeest vox rauca, qui propriè dicuntur coccyssare: unde & Galli vulgò vocantur artificem vicerit. *Ad.* Nunc canta, Galle. *Be.* (c) Sum raucus. *Ad.* Hoc gallis novum non est; sed tamen coccyssa. *Be.* Floreat Germania ter. *Ad.* Imò ter hoc erat canendum. *Be.* Contraximus siticulam; eamus ad compotatiunculam, ibi perficietur cantio. *Ad.* Non recuso, si ita videtur arbitris. *Ar.* Ita commodius est. Melius canet Gallus (d) colluto guttore.

3. LUDVS SPHÆRÆ PER ANNULUM FERREVM.

GASPAR, ÉRASMUS.

Ga. Agè, nos auspicabimur. Victo succedat Marcolphus. *Er.* Sed quod erit victori præmium? *Ga.* Victus extempore faciet & recitabit distichon in laudem victoris. *Er.* Accipio legem. *Ga.* Visne fortiamur uter prior incipiat? *Er.* Esto tu Prior, si libet, ego malim esse Abbas. *Ga.* Hoc tua conditio potior est, quod tibi nota est area. *Er.* Versaris in tua arena. *Ga.* In hac exercitatio sum quàm in libris. Tamen istud perquam exigui momenti est. *Er.* Aequum est ut tantus artifex in hoc certamine mihi largiare non nihil. *Ga.* Imò isthuc abs te peterem justius: sed parum est honesta precaria victoria. Is demum vincit, qui suo Marte vincit. Ità sumus pares, ut non melius commissus fuerit olim cum (a) Bitho Bacchius. *Er.* Tua sphaera commodior est meâ. *Ga.* Et tua vola vincet meam. *Er.* Ludito legitime, absque technis ac dolo malo. *Ga.* Dices tibi rem esse cum homine probo. *Er.* Sed prius audire cupio hujus (b) sphaeristerii plebiscita. *Ga.* Quaternio ludum absoluit. Qui hanc lineam præterierit, in damno est: reliquos limites si transilias, sine fraude fiet. Qui globum suo

loco

Ita Persius
——Guttur
mobile collue-
rit. Solet e-
nim medica-
mentis vox si-
eri mollior,
quod hîc sit
vino.

a Vide Chi-
liad.

b Sphaeriste-
rii locus
in quo spha-
rist luditur.
Habent au-
tem quaque
peculiare su-
a legen.

loco moverit, perdet jus ferendi. *Er.* Intelligo. *Ga.* En
occlusi tibi portam. *Er.* Sed isthinc te excutiam. *Ga.* Id si
feceris, cedam tibi hujus certaminis * palmam. *Er.* Bonâ * *Signum pro*
fide? *Ga.* Optimâ. Non enim potes aliâ viâ, nisi sic mit- *re signata, i. e.*
tas spheram tuam in parietem ut resiliat in meam. *Er.* Id *victriam.*
experiar. *Quid* ais, bone vir? Nonne depulsus es? *Ga.* Fa- *c Philosophus*
teor; utinam tam sapiens esses quàm felix. Sed isthuc *quidam apud*
Laertium vi-
cienties tentanti vix semel successerit. *Er.* Imò si quid audes *dens quen-*
deponere pignoris, nisi tertio quoque experimento succes- *dam lascivâ*
ferit, vinces. Sed interim redde pactum præmium. *Ga.* *saltatione ge-*
stientem,
Quo melius
inquit feceris,
hoc deterius
Quodnam? *Er.* Distichon. *Ga.* Reddam. *Er.* Et quidem ex-
tempore. *Quid* arrodis unguem? *Ga.* Habeo. *Er.* Re-
cita claré. *Ga.* Clarissimé.

Plaudite victori juvenes hic quotquot adestis:

Nam me qui vicit (c) doctior est nebulo.

Nonne distichon habes? *Er.* Habeo; sed quale abste-
tum est, tale tibi referetur.

4. SALTUS.

VINCENTIUS, LAURENTIUS.

Vi. Libétne decertare saltu? *La.* Ludus iste non con-
nit pransis. *Vi.* Quamobrem? *La.* Quia ventris (a) sa-
burra gravat corpus. *Vi.* Non admodum sanè iis qui pransi
sunt in pædagogio. Nam hi plerumque cœnaturiunt pri-
usquam absolverint prandium. *La.* Quod igitur salienti
genus placet? *Vi.* Auspicemur ab ea quod est simplicissi-
mum à saltu locustarum, sive mavis ranarum, urtâque ti-
biâ, sed junctis pedibus. Qui longissimè promoverit cingu-
lum, coronam feret. Hujus ubi est satietas, aliud atque aliud
genus experiemur. *La.* Equidem nullum recusabo genus,
nisi quod geritur cum periculo tiliarum: nolim mihi rem
esse cum chirurgis. *Vi.* Quid si certemus unicâ tibiâ? *La.*
Iste ludus est (b) Empusæ; valeat. *Vi.* Hastæ innixum
salire cum primis est elegans. *La.* Liberalius est certare
* cursu. Siquidem hoc certaminis genus apud * Virgili-
um proposuit & Æneas. *Vi.* Verum, sed idem proposuit
& cæstum certamen; quo non delector. *La.* Designa
(c) stadium. Hoc loco sit carcer, quercus ista sit meta.
Vi. Sed utinam adesset Æneas, qui proponat & præmia
victori. *La.* Victori abundè magnum præmium est glo-
ria. *Vi.* Victo potiùs dandum erat præmium, solatii gra-
tiâ. *La.* Sit igitur victo præmium, ut (d) lappâ coronatus
redeat in urbem. *Vi.* Equidem non recusârim, si tu præ-
cedas

• Allusum est
Virg. isti,
Solstitium
pecori defen-
dit e, jam ve-
nit astus
Torrída.
• Natandi.
• Amphibia
dicuntur
qua simul &
in aqua vi-
vunt & in
terra, ut
Crocodilus,
anates, anse-
res, & simi-
lla.

• Gracò
φίλμο,
corticis
genus semper
fluitans: unde
qui dissonat
natate, suber
subjiciunt
pectori. H. r.
Nabis sine
cortice.

Gracum est.
ὀνομασίου
taberna vi-
naria.

• Angelicus
juvenis seni-
bus satanizat
in annis.

cedas tibiã canens. *La.* Est ingens æstus. *Vi.* Nec mirum
cùm sit (e) solstitium æstivum. *La.* Præstiterat * natate.
Vi. Mihi non placet ranarum vita. Animal sum terrestre,
non (f) amphibium. *La.* Sed tamen hoc exercitamenti ge-
nus olim cum primis habebatur liberale. *Vi.* Imò etiam
utile. *La.* Ad quid? *Vi.* Si fugiendum sit in bello, ibi potissi-
mum valent qui sese cursu pedum & natatu exercuerunt.
La. Artem narras haudquaquam aspernandam; Neque
enim minus laudis est aliquando bene fugere quàm forti-
ter pugnare. *Vi.* Sum planè rudis & imperitus natandi,
nec sine periculo versamur in alieno elemento. *La.* Sed as-
fuescere oportet: *Nemo nascitur artifex.* *Vi.* At ego istius
generis artifices permultos audio natasse, sed non ena-
tasse. *La.* Experieris primum innixus (g) suberi. *Vi.* Nec
suberi fido magis quàm pedibus. Si vobis cordi est nata-
tio, spectator esse malo quàm certator.

ARGUMENTUM.

Consabulatio hac puerilem animum piis imbuat praeceptis. Religio,
quibus consistit. Quid agendum mane, in lecto, a lecto, domi,
scholâ, ante cibum, a cibo, sub somnum. Auspicandi diem, pre-
candi, gerendi se in schola studiosè. Parsimonia temperis, Aetas
desinit. A cœna quid. Qualiter dormiendum. Gestus in sacro
cœtu. Applicanda omnia nobis. Meditatio pia anima in templo.
Concionatores qui potissimum audiendi, Jejunium pueris noxium.
Conferendum Christo. Malorum societas vitanda. De genera vita seriò
deligendo. Sacerdotium & Matrimonium non ineunda ante an-
num aetatis duodeviginti. Poeta quinam & quomodo legendi.

ERASMUS, GASPAR.

Er. **U**nde nobis prodixit? E popina quapiam? *Ga.* Bona.
verba. *Er.* E sphæristerio? *Ga.* Nè hoc quidem.
Er. Ex œnopolio? *Ga.* Nequaquam. *Er.* Quando non asse-
quor divinando, dic ipse. *Ga.* Ex Æde Virgini matri sa-
cra. *Er.* Quid illic tibi negotii est? *Ga.* Salutem dixi non-
nullis. *Er.* Quibus? *Ga.* Christo, ac divinis aliquot. *Er.* Re-
ligiosior tu quidem es quàm pro ætate. *Ga.* Imò nullam
ætatem non deest religio. *Er.* Si cupiam esse religiosus,
patiar mihi injici cucullam. *Ga.* Atque ego idem facerem,
si quantum caloris adfert, tantundem pietatis adferret
cuculla. *Er.* Aiunt vulgò, * pueros angelicos in Satanam
verti ubi consenserint. *Ga.* Sed ego proverbium isthuc ab
autore Satana natum arbitror. Imò vix existimo senem
esse verè pium, nisi qui à teneris annis assueverit. Nihil
felicius discitur quàm quod ab ipsa statim pueritia disci-
tur.

tur. *Er.* Quid igitur est * religio? *Ga.* Est purus cultus Numinis, & observatio præceptorum illius. *Er.* Quæ sunt illa? *quid sit.*

Ga. Longum est; sed ut in summa dicam, in rebus quatuor est sita. *Er.* In quibus? *Ga.* Primum, ut rectè pièque sentiamus de Deo, de Scripturis divinis: atque ut illum non vereamur modò, tanquam Dominum, verùm etiam amemus ex intimis affectibus, ut patrem beneficentissimum. Secundum, ut summâ cura tueamur innocentiam: ea est, nè quem lædamus. Tertium, ut teneamus charitatem; hoc est, ut de omnibus (quantum datur) bene mereamur. Quartum, ut servemus patientiam: ea præstat ut mala nobis illata, si mederi nequeamus, patienter toleremus, non ulciscentes, nec malum malo referentes. *Er.* Næ tu probus es concionator. Sed præstas ista quæ doces? *Ga.* Equidem adnitor pro mea virili. *Er.* Quî potes pro virili, cùm sis puer? *Ga.* Meditor pro viribus, & quotidie mecum inco rationem*: si quid cessatum fuerit, corrigo: illud præter decorum, hoc dictum petulantiùs, hoc factum in-

circumspectiùs, hoc taceri præstiterat, illud emissum. *Er.* Quando (a) subducitur ista ratio? *Ga.* Ferme sub noctem, aut si quando magis vacat. *Er.* Sed agè, dic mihi, quibus studiis totum transigis diem? *Ga.* Nihil celabo tam fidum sodalem. Manè, simulatque sum expergefactus, (id ferè fit ad sextam, aut quintam) pollice signum crucis pingo in fronte & in pectore. *Er.* Quid deinde? *Ga.* Auspico initium diei, In nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti. *Er.* Piè sanè. *Ga.* Mox paucis saluto Christum. *Er.* Quid illi narras? *Ga.* Ago gratias quòd eam noctem mihi voluerit esse prosperam: precòrque ut diem itidem illum totum mihi bene fortunet, ad ipsius gloriam & animæ meæ salutem; utque is, qui est vera lux occasum nesciens, Sol æternus omnia vivificans, alens, exhilarans, dignetur illucescere menti meæ, nè usquam (b) impingam in illum peccatum, sed ipsius ductu perveniam ad vitam æternam. *Er.* Haud inauspicatum diei exordium. *Ga.* Deinde saluta-

tis parentibus, quibus secundùm Deum primam debeo pietatem, cùm tempus est, confero me ad ludum literarium, sed ut per templum, si commodum est, sit mihi transitus. *Er.* Quid illic? *Ga.* Rursus tribus verbis saluto Jesum, ac divos divasque omnes; sed nominatim Virginem matrem, tum eos quos habeo mihi peculiare. *Er.* Næ tu mihi probè legisse vidèris illud Catonis, *Saluta libenter.*

Nc

^a Metaphora
ab offendenti-
bus ad lapi-
dem aut ali-
ud quippiam.

Non sat erat manè salutasse, nisi mox denuò salutare? An non vereris nè molestus sis immodico officio? *Ga.* Amat Christus subindè appellari. *Er.* Sed ineptum videtur alloqui quem non vides. *Ga.* Nec eam mei partem video quâ illi loquor. *Er.* Quâ? *Ga.* Animo. *Er.* Sed otiosum est salutare non resalutantem. *Ga.* Resalutat frequenter arcano afflatu. Denique abunde resalutat qui dat quod petitur. *Er.* Quid hîc ab illo flagitas? Nam video tuas salutationes esse petaces, cujusmodi ferè sunt mendicorum. *Ga.* Sanè non procul aberras à scopo. Precor enim ut, qui puer duodecim annos natus, sedens in templo docuit ipsos Doctores, cuique Pater cœlitus emissâ voce dedit authoritatem docendi mortalium genus, cum diceret, *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacitum est, ipsum audite,* quique est æterna sapientia summi Patris, illustrare dignetur ingenium meum ad perdiscendas honestas literas, quibus utar ad ipsius gloriam. *Er.* Quos autem habes divos tibi peculiare? *Ga.* Ex Apostolis Paulum, ex Martyribus Cyprianum, ex Doctoribus Hieronymum, è Virginibus Agnetem. *Er.* Quæ res istos tibi conciliavit? Electio, an casus? *Ga.* Sortitò obvenerunt. *Er.* Atque istos nihil aliud quàm salutas? An ab his quoque mendicas aliquid? *Ga.* Precor ut me suis suffragiis Christo commendent, efficiantque ut illius munere aliquando contingat in ipsorum venire contubernium. *Er.* Sanè rem non vulgarem petis. Quid tum postea? *Ga.* Ad ludum propero, & quod is locus postulat toto ago pectore. Sic enim imploro Christi præsidium, quasi citra illius opem nihil efficiat nostrum studium: sic studeo, quasi ille nihil auxilii sit laturus nisi gnaviter laboranti. Ac modis omnibus do operam nè meritò vapulem, nè quid dicto factòve vel præceptorem offendam vel sodales meos. *Er.* Probus es cum ista cogitas. *Ga.* Cum dimissus a ludo domum propero, rursus, si licet, per Ædem sacram iter facio, rursusque tribus verbis saluto Jesum. Si quid est obsequii præstandum parentibus, obo. Quòd si quid etiam superest temporis, mecum, aut cum sodali, refeto quod prælectum est in schola. *Er.* Næ tu perparcus es temporis. *Ga.* Nec mirum, si parcus sum rei ut multò pretiosissimæ, ità irrecoverabilis. *Er.* At Hesiodus docet, in medio parcendum esse; in principio præproperam, in fine feram esse parsimoniam. *Ga.* Rectè Hesiodus de vino; sed ætatis nulla est intempestiva parsimonia. Dolium si sinas, non exhauritur:

Dni.

* Οὐ μὴ
ὑβώτες
καὶ σὺν ἰούην
πρόβος.

Ελλης.

sc. emerfor, vel
computator.
Unde Prov.
Sera in fundo
parsimonia.
Ab authori-
tate.

ritur: at ætas nunquam non defluit, siue dormias, siue vigiles. *Er.* Fateor, sed quid deinde rei geritur? *Ga.* Adornatâ parentibus mensâ recito consecrationem; deinde prandentibus ministro, donec jubeor & ipse prandium sumere. Astis gratiis, si quid vacat, lusu quopiam honesto laxo animum cum sodalibus, donec hora revocat in ludum à lusu.

Er. Ac rursum salutatur Jesus? *Ga.* Salutatur, si commodum est. Sin est cur aut non vacet, aut non sit tempestivum, tamen præteriens templum cogitatuinculâ saluto. Rursus in ludo totis viribus hoc agitur quod locus postulat.

Domum reversus idem ago quod ante prandium. Accena suavibus fabulis memet oblecto: mox prosperam noctem precatus parentibus ac familiæ, maturè me confero ad nidum: illic flexis ante lectum genibus, mecum, ut dixi, reputo quibus studiis is dies peractus sit. Si quid est gravi- Correctiô

oris admitti, Christi clementiam imploro ut ignoscat, polliceorque meliora: si nihil est, ago gratias illius beneficentiæ, quòd me servaverit ab omni vitio. Deinde me totum illi toto pectore commendo, ut me protegat ab insidiis mali Genii & ab obscœnis somniis. His factis, lectum ingressus, frontem ac pectus signo crucis imagine, ac me compono ad somnum. *Er.* Quo pacto te componis? *Ga.*

Nec pronus cubo nec supinus, sed primùm lateri dextro innitens brachiis ita transversim seu decussatim complicatis, ut pectus muniatur figurâ crucis, dextrâ manu sinistro admotâ humero, levâ dextro, ita dormio suaviter donec

aut expergiscar ipse, aut exciter. *Er.* Sanctulus es qui ista possis. *Ga.* Imò stultulus es qui ista dicas. *Er.* Laudo institutum, si queam assequi. *Ga.* Velis tantummodo. Nam ubi assueveris pauculos menses, erunt hæc etiam suavia, adeò vertentur in naturam. *Er.* Sed nihil audio de factis. *Ga.*

Nec hæc parte mihi desum, diebus præcipuè festis. *Er.* In his quomodo te geris? *Ga.* Primum omnium excutio meipsum, num quâ labe peccati sit animus contaminatus.

Er. Id si comperias, quâ tum? subducis te ab altari? *Ga.* Nequaquam corpore, sed animo me submoveo, ac veluti procul stans, nec audens attollere oculos ad Patrem Deum, quem offendi, tundo pectus meum, dicens illud ex Evangelio cum Publicano, *Domine, propitius esio mihi peccatori.* Luc. 18.

Deinde, si sensero quempiam offensum à me, cum iuro placandum eveitigio si licebit: sin minus, statim in animo, mihi, cum primùm licebit, reconciliare proximum. Si quis

Elegantissimè

*ut sciamus duos
flex, quorum
altera men-
dax est, altera
vera.*

offendit me, remitto vindictam, dōque operam ut qui læsit, agnoscat errorem suum & resipiscat. Sin ejus rei nulla spes est, vindictam omnem Deo relinquo. *Er.* Istud durum est. *Ga.* An hoc durum, condonare levem noxam fratri tuo, cujus ignoscentiā tibi mutuā sit frequenter opus: cū Christus omnia commissā nostra nobis semel condonārit, & quotidie condonet? Imò mihi videtur hæc non esse liberalitas in proximum, sed sceleratio apud Deum: perinde quasi conservus ex pacto remittat conservo tres drachmas, ut ipsi Dominus condonet talenta decem. *Er.* Perpulchre tu quidem philosopharis, si modò certum sit quid ais. *Ga.* An postulas aliquid certius Evangelicā cautione? *Er.* Non est æquum. Sed sunt qui se non credunt esse Christianos, nisi quotidie Missā (ut appellant) audierunt. *Ga.* Horum institutum equidem non damno, præsertim in his qui abundant otio, quive totos dies occupantur profanis negotiis. Tantū illos non approbo qui sibi superstitiosē persuaserunt, diem fore parū faustum nisi fuerunt eum auspicati à Missa; & statim à sacro se conferunt vel ad negotiationem, vel ad prædam, vel ad aulam: ubi si quod per fas nefāsque gerunt successerit, Missæ imputant. *Er.* Sūntne qui sic desipiant? *Ga.* Magna pars hominum. *Er.* Sed redi ad sacrum. *Ga.* Silicet, adsto vicinus altari sacro, quo percipere queam ea quæ sacrificus recitat, præsertim Epistolam & Evangelium. Ex his conor aliquid decerpere, quod insigam animo meo: id mecum aliquandiu (c) rumino. *Er.* Nihil interim oras? *Ga.* Oro, sed cogitatione magis quàm strepitu labiorum. Ex his quæ recitat sacerdos arripio precandi occasionem. *Er.* Dic istud explanatiūs, nam non fatis assequor quid velis. *Ga.* Dicam: Finge recitari epistolam, *Expurgate vetus fermentum, ut sitis nova conspersio, sicut estis azymi.* Ad hæc verba sic mecum loquor Christo; “Utinam verè sim
“ azymus purus ab omni fermento malitiæ. Sed tu, Do-
“ mine Jesu, qui solus es ab omni malitia purus ac sine-
“ rus, largire ut indies & ipse magis ac magis expurgem
“ vetus fermentum. Rursum, si fortè legatur Evangelium de *seminante semen suum*, sic oro mecum; “Felix ille
“ qui meretur esse terra bona, precorque ut me ex terra
“ parū frugifera suā benignitate faciat terram bonam,
“ sine cujus beneficio nihil omnino bonum est. Sint hæc
exempli causā dicta: nam singula persequi prolixum sit.

Sed

Arguit ex
comparatōe
pauca ad
sacrum.

ex Lepide:
translatum
in pecoribus
ruminanti-
bus.

confero

Sed si contingat sacrificus mutus, (quales multos habet Germania) aut non detur adesse propius altari, ferè libellum paro, in quo descriptum sit ejus diei Evangelium & Epistola: indè ipse aut pronuncio, aut oculis lego. *Er.* Intellego; sed quibus cogitationibus potissimum transmittis hoc tempus? *Ga.* Ago gratias Jesu Christo pro inestimabili charitate, quòd genus humanum suâ morte redimere dignatus est; & oro nè patiatur suum sacrosanctum sanguinem pro me frustra fufum esse; sed suo corpore semper pascat animum meum, suo sanguine vivificet spiritum meum, ut paulatim adolescens virtutum auctibus, efficiar idoneum membrum corporis illius mystici, quod est, Ecclesiæ; nec unquam deficiam ab illo sanctissimo foedere quod in extrema cœna distributo pane & porrecto poculo, pepigit cum discipulis suis electis, & per hos cum omnibus qui per baptismum in societatem illius insunt. Quòd si sensero vagari cogitationem, lego psalmos aliquot, aut aliud quippiam pium quòd animum ab evagando cohibeat. *Er.* Habes in hoc psalmos certos? *Ga.* Habeo; sed quos non ita mihi ipsi indixi, quin omittam, si cogitatio quæpiam incidat quæ magis reficiat animum meum quàm illa psalmorum recitatio. *Er.* Quid de jejunando? *Ga.* Cum jejunio mihi nihil est negotii. Sic enim me docuit Hieronymus, *non esse valetudinem atterendam jejunis, donec corpus ætate robur justum collegerit.* *Causa finalis.* Nondum autem egressus sum annum decimum septimum. Sed tamen si sensero opus, prandeo cœnâque parcius, quo me præbeam alacriorem studiis pietatis per diem festum. *Er.* id est, si scis. Posteaquam cœpi semel, expiscabor omnia. Quomodo affectuses erga conciones? *Ga.* Optimè. Ad has non minùs religiose accedo quàm ad sacram synaxin. Et tamen deligo quos audiam: Sunt enim quos præstat non audisse. Quòd si talis contingit, aut si nemo contingit, tempus hoc transigo sacrâ lectione: lego Evangelium & Epistolam, cum interpretatione Chrysostomi aut Hieronymi, aut si quis alius occurrit pius ac doctus interpres. *Er.* Sed Magis afficit viva vox. *Ga.* Fateor, & audire malo, si detur concionator tolerabilis: sed non videor omnino caruisse concione si Chrysostomum aut Hieronymum scripto loquentem audiero. *Er.* Non opinor. Sed quid te delectat Confessio? *Ga.* Magnopere; nam confiteor quotidie. *Er.* Quotidie? *Ga.* Sic est. *Er.* Alendus est igitur tibi proprius sacerdos.

Περίοδος
sis.

*Dei, vel, ut
ipse explicat
se, Christi.*

*** Præcipuus
& caput.**

Eucharistia.

*** Verbum lo-
co Nominis
Substantivi:
i. sapientia.**

cerdos. *Ga.* Sed illi confiteor qui verè solus remittit peccata, cui est potestas universa. *Er.* Cuinam? *Ga.* Christo. *Er.* An istud sat esse putas? *Ga.* Mihi quidem sat esset, si sat esset Proceribus Ecclesiæ & consuetudini receptæ. *Er.* Sed quos tandem appellas Ecclesiæ Proceres? *Ga.* Pontifices, Episcopos, Apostolos. *Er.* Et inter hos annumeras Christum? *Ga.* Is est omnium sine controversia * Colophon. *Er.* Et huius receptæ confessionis author? *Ga.* Is quidem author est omnis boni: sed an ipse instituerit hanc confessionem qualis nunc est in usu Ecclesiæ, Theologis excutiendum relinquo: mihi puero & idiota sufficit majorum autoritas. Hæc est certè præcipua confessio; nec est facile confiteri Christo. Non confitetur illi, nisi qui ex animo irascitur suo peccato. Apud illum expono, deploroque, si quid admisi gravius; clamo, lacrymor, ploro, meipsum execror, illius imploro misericordiam; nec finem facio, donec sensero peccandi affectum penitus expurgatum è medullis animi, & succedere tranquillitatem aliquam & alacritatem, condonati criminis argumentum. Atque ubi tempus invitat ut adeam Sacrosanctam mensam corporis & sanguinis Dominici, confiteor & sacerdoti, sed paucis, & non nisi ea quæ certò videntur crimina; aut ejusmodi, ut vehemens suspicio sit crimina esse. Neque verò protinus arbitror esse piaculum, hoc est, enorme crimen, quod admittitur adversus quaslibet constitutiones humanas, nisi contemptus accesserit malitiosus. Imò vix abitor crimen capitale, cui non sit adjuncta malitia, hoc est, perversa voluntas. *Er.* Laudo quòd sic es religiosus, ut tamen superstitiosus non sis: Hic quoque puto locum esse proverbio, *Nec omnia, nec passim, nec quibuslibet*, *Ga.* Deligo mihi sacerdotem cui credam arcana pectoris. *Er.* Isthuc est * sapere. Sunt enim permulti, quod compertum est, qui quod accipiunt in confessionibus effutiunt. Sunt improbi quidam & impudentes, qui percontantur à confitente quæ præstiterat tacuisse. Sunt indocti & stolidi, qui ob sordidum quæstum præbent aurem veriùs quàm animum, cum nec dijudicent inter noxam & rectè factum, nec docere possint, nec consolari, nec consulere. Hæc sic habere frequenter audi vi ex multis, & ipse partim expertus sum. *Ga.* Et ego nimium. Proinde deligo mihi virum non indoctum, gravem, spectatæ integritatis, linguæ continentis. *Er.* Profectò se-

lix es qui ista maturè sapere cœperis. *Ga.* Denique illa prima curarum est, nè quid committam quod cum periculo credam sacerdoti. *Er.* Nihil melius, siquidem possis cavere. *Ga.* Nobis quidem difficillimum est, sed auxiliante Christo facile est. Primum est, ut adsit bona voluntas. Eam mihi subindè renovo, præsertim diebus Dominicis. Deindè subduco meipsum, pro viribus, ab improborum consortio, & sodalibus integerrimis me adjungo, quorum convictu fiam melior. *Er.* Rectè tibi consulis; *Corrupti* enim *mores bonos colloquia prava.* *Ga.* Otium ceu pestem quandam fugio. *Er.* Nec mirum; nam nihil malorum non docet otium. Sed ut nunc sunt hominum mores, solus vivat oportet qui velit abesse à malorum consortio. *Ga.* Non omnino vanum est quod dicis. *Plures enim mali,* ut Græcus ille sapiens dixit. Sed ex paucis optimos deligo. Et probus sodalis nonnunquam sodalem reddit meliorem. Vito lusus qui provocant ad nequitiam, utor innoxiiis. Comem me præbeo omnibus, sed familiarem non nisi bonis. Quod si quando incidero in malos, aut corrigo blandè monendo, aut dissimulo toleroque, si videor non profecturus; certè cum primum licet memet ab illis suffuror. *Er.* Nunquàmne * titillavit animum tuum libidinum capiuundæ cucullæ? *Ga.* Nunquam, sed crebrò sollicitatus sum à quibusdam, ab hoc seculo, velut à naufragio, ad portum Monasteriorum vocantibus. *Er.* Quid ego audio? Captabant prædam? *Ga.* Miris technis adorti sunt & me & parentes. Sed mihi stat sententia non addicere me vel matrimonio, vel sacerdotio, vel instituto monachorum, aut ulli vitæ generi unde post me non queam extricare, priusquam mihi fuero pulchrè notus. *Er.* Quando isthuc erit? *Ga.* Fortasse nunquam. Sed ante annum vigesimum octavum nihil statuetur. *Er.* Cur ita? *Ga.* Quia audio passim tam multos sacerdotes, monachos, & maritos deplorantes, quod sese temerè præcipitârint in servitutem. *Er.* Cautus es, qui capi nolis. *Ga.* Interim tria mihi curæ sunt. *Er.* *Id est, illorum consensum effugio.* Quanam ista? *Ga.* Ut proficiam in probitate morum. Dein, si id nequeam, certè tuear illibatam innocentiam ac famam. Postremò, paro mihi bonas literas ac disciplinas, in quovis vitæ genere futuras usui. *Er.* Sed interim à Poetis abstines? *Ga.* Non in totum, sed castissimos quosque potissimum lego. Quod si quid inciderit parùm verecundum, prætercurro; quemadmodum Ulysses obturatis auribus *Qui, & quem modo legendi. Illustratio ab exemplo.*

Sirenas præternavigavit. *Er.* Sed cui interim studiorum generi te potissimum addicis? Medicinæ, Juri Cæsareo aut Pontificio, an Theologiæ? Nam linguæ, bonæ literæ, Philosophia, pariter conducunt ad omnem professionem. *Ga.* Nondum ulli me planè addixi, sed ex omnibus gustum aliquem capio, nè cuiusquam planè sim rudis; utque degustatis singulis certius eligam cui sim accommodus. Medicina ubivis terrarum certissimum viaticum est: Juris prudentia viam aperit ad dignitates: Theologica mihi cum primis placeret, nisi me mores quorundam & morosæ inter ipsos contentiones offenderent. *Er.* Non facilè labitur qui sic pedetentim incedit. Complures hisce temporibus abstinent à Theologia, quòd vereantur nè vacillent in fide Catholica, cùm videant nihil non vocari in quæstionem. *Ga.* Ego quod lego in sacris literis & in Symbolo (quod dicitur) Apostolorum, summâ fiduciâ credo, nec ultra scrutor: Cætera permitto Theologis disputanda, ac definienda si velint. Si quid tamen receptum est usu populi Christiani, quod non planè pugnet cum sacris literis, hæstenus servo, nè cuiquam sim offendiculo. *Er.* Quis Thales te docuit istam philosophiam? *Ga.* Fuit mihi admodum puero consuetudo domestica cum integerrimo viro Joanne Coleto. Nôstin' hominem? *Er.* Quidni? tanquam te. *Ga.* Is eam ætatem hujusmodi præceptiunculis imbuat. *Er.* Non invidebis, si me præbeam æmulum instituti tui? *Ga.* Imò isthoc nomine mihi futurus es multò charior. Scis enim similitudine morum conglutinari familiaritatem ac benevolentiam. *Er.* Verum; sed non inter competitores ejusdem magistratûs, cùm simili laborent morbo. *Ga.* Nec inter ejusdem sponsæ procos, cùm pariter laborent amore. *Er.* Sed extra jocum, experiar imitari rationem istam. *Ga.* Precor ut tibi vertat quàm optimè. *Er.* Fortassis assequar te. *Ga.* Utinam & præcurras. Sed interim non operiar te; quia ipse quotidie meipsum superare contendo: sed tamen adnitere, si potes, ut antevertas.

ARGUMENTUM.

Hoc Colloquium venandi, piscandi, lumbricos è terra educendi, varias configendi, artem tradit.

PAULUS, THOMAS, VINCENTIUS,
LAURENTIUS, BARTHOLUS.

*Hemistichium Virg. ex
Æneid.*

Pa. **T**rahit sua quemque voluptas. Mihi placet venatio. *Th.* Placet & mihi: sed ubi cænes? ubi venabula?

nabula? ubi casses? *Pa.* Valeant apri, ursi, cervi & vulpes, nos insidiabimur cuniculis. *Vi.* At ego laqueos injiciam locustis: insidiabor gryllis. *La.* Ego ranas captabo. *Ba.* Ego papiliones venabor. *La.* Difficile est sectari volantia. *Ba.* (a) Difficile, sed pulchrum; nisi pulchrius esse a *Allusum.*
 ducis sectari lumbricos aut cochleas, quia carent alis. *La.* est ad prov.
 Equidem malo insidiari piscibus; est mihi hamus elegans. *Difficilia quæ*
pulchra. Pis-
candi.
Ba. Sed unde parabis escam? *La.* Lumbricorum ubique magna est copia. *Ba.* Est, si tibi velint prorepere e terra. *La.* At ego mox efficiam ut multæ myriades profiliant. *Ba.* Quo pacto? incantamentis? *La.* Videbis artem. Imple *Ars piscato-*
 hanc situlam aquâ. Hos juglandium summos cortices vi- *ria inservi-*
 rentes contractos immittito. Hâc aquâ perfunde solum. *ens. Illustratio*
ab exempla;
 Nunc observa paulisper. Vides emergentes? *Ba.* Rem prodigiosam video. Sic olim, opinor, exsiliabant armati ex satis serpentis dentibus. Sed plerique pisces delicatioris & elegantioris sunt palati quàm ut escâ tam vulgari capiantur. *La.* Novi quoddam insecti genus quo talibus insidiari soleo. *Ba.* Tu vide an possis imponere piscibus, ego ranis faceffam negotium. *La.* Quomodo? reti? *Ba.* Non, sed areu. *La.* Novum piscandi genus. *Ba.* At non injucundum. Videbis, & fateberis. *Vi.* Quid si nos duo (b) mice- *b Vide Cir. de*
 mus digitis? *Pa.* Ignavum est ac rusticum lusus genus. Ad *divin. l. 2.*
 focum desidentibus magis convenit quàm in campo versantibus. *Vi.* Quid si certemus nucibus? *Pa.* Nuces admodum pueris relinquamus, nos grandiusculi sumus. *Vi.* Et tamen nihil aliud adhuc quàm pueri sumus. *Pa.* Sed quibus decorum est ludere nucibus, iisdem non indecorum est equitare in arundine longa. *Vi.* Tu igitur præscribito fufus genus; sequar quocunque vocâris. *Pa.* Et ego futurus sum omnium horarum homo.

ARGUMENTUM.

Colloquium hoc studia scholastica & artes tradit Pedagógicas. 1. Pu-
eri euntes in ludum literarium: Horologii sonitus, Præceptor pla-
gus, Repetendi lectionem. Metus efficit memoria. 2. Scribendi:
charta perfuit, apparandi pennam, cuspide duriusculâ, molli-
ore: Scribendi celeriter, bene.

SYLVIUS, JOANNES.

Sy. **C**Ur adeo curris, Joannes? *Jo.* Cur lepus, ut aiunt, *pro canibus?* *Sy.* Quid hoc proverbii est? *Jo.* Quia nisi adfuero in tempore, ante reitatum Catalogum, actum est de pelle mea. *Sy.* Hæc quidem ex parte nihil est periculi.

*Causa efficiens
sollicitudinis.*

culi. Modò præterita est quinta. Inspice horologium; mantis nondum attingit punctum quod horam ab hora æquis spatiis dirimit. *Jo.* At ego vix habeo fidem horologiis: mentiuntur nonnunquam. *Sy.* At mihi fide, qui campanæ vocem audiui. *Jo.* Quid loquebatur? *Sy.* Horam esse quintam. *Jo.* Sed est aliud unde magis etiam timeam. Reddenda est memoriter hesternæ lectio satis prolixa. Vereor ut possim. *Sy.* Commune periculum narras. Nam & ipse vix satis teneo. *Jo.* Et nōsti præceptoris sævitiam. Omnis illi noxa capitalis est. Nec * magis parcit nostris natibus quàm si corium esset bubulum. *Sy.* Verùm is non aderit in ludo. *Jo.* Quem igitur vicarium constituit? *Sy.* Cornelium. *Jo.* * Strabum illum? Væ nostris natibus! Is vel (a) Orbilio plagosior est. *Sy.* Verum dicis, & ideo non rarò sum illius brachio precatus paralyfin. *Jo.* Non est pium imprecari præceptorì: nobis potius cavendum nè incidamus in illius Tyranni manus. *Sy.* Reddamus inter nos vicissim, altero recitante, altero codicem inspiciente. *Jo.* Pulchre mones. *Sy.* Fac præsentis animo. Nam metus officit memoriæ. *Jo.* Facile deponerem pavorem si non adesset periculum. At in tanto discrimine quis possit esse securus animo? *Sy.* Fateor; attamen non agitur de capite, sed de parte diversa.

*Illustratio à
simili.*

*Ab adjun-
ctis corporis
circumscri-
ptio.
a Literato-
rem Horat.
plagesum
appellat. Le-
ge Suet. lib.
de clar.
Gram.*

2. SCRIBENDI.

CORNELIUS, ANDREAS.

Co. Scitè tu quidem pingis, sed charta tua perfluit. Charta subhumida est, ac transmittit atramentum. *An.* Quæso ut appares mihi pennam hanc. *Co.* Deest mihi gladiolus scriptorius. *An.* En tibi. *Co.* Hei, quam obtusus! *An.* Accipe coticulam. *Co.* Utrùm amas scribere cuspide duriusculâ, an molliore? *An.* Attempera ad manum tuam. *Co.* Ego molliore soleo. *An.* Quæso ut mihi describas ordine figuras elementorum. *Co.* Græcas, an Latinas? *An.* Latinas primum. Conabor imitari. *Co.* Suppedita chartam. *An.* Accipe. *Co.* Sed meum atramentum dilutius est subindè infusâ aquâ. *An.* At meum linteolum prorsus exaruit. *Co.* Impunge, nisi mavis immeire. *An.* Imò potius rogabo alicunde. *Co.* Præstat habere domi quàm rogare commodatò. *An.* Quid est scholasticus absque calamo & atramento? *Co.* Quod miles absque clypeo & gladio. *An.* Utinam mihi essent articuli tam celeres. Equidem non possum distantis vocem scribendo assequi. *Co.* Prima cura sit ut bene scribas: proxima, ut celeriter. Sat citò, si sat bene. *An.* Belle; sed istam cantionem

entionem cane præceptori cum dicat, Sat citò si fat bene.

AGENDI GRATIAS Formula.

PETRUS, CHRISTIANUS.

Pe. Gratum mihi fecisti quòd aliquoties ad me scripsisti. Habeo gratiam quòd ad me crebrius scripsisti. Amò, quòd interdum ad me literas dare non dedignatus es. Habeo gratiam quòd crebris literis me viferis. Ago tibi gratias qui literarum fasciculis nos onerâris. Maxima tibi à me habetur gratia, qui nos aliquando literis lacessiveris. Pergratum mihi fecisti, quòd nos dignatus sis tuis literis. Debeo tibi permultum pro tuis humanissimis ad me litteris. Magni beneficii loco duco, quòd non es gravatus ad me scribere.

Responsio.

Ch. * Imò meum est deprecari culpam impudentiæ, qui non veritus sum tibi, homini tum occupatissimo, tum doctissimo, meis illiteratis literis obstrepere. Agnosco solitam tuam humanitatem, qui meam audaciam boni consulueris. Verebar nè quid offendissent te meæ literæ, quòd nihil omnino responderes. Non est quòd agas gratia : mihi plus satis est si sedulitatem meam accepisti in bonam partem.

** Petit veniam, sumpto argumento à persona qualitate.*

DE NOVIS ROGANDI Formula.

Pe. Nihilne novarum rerum adfertur è patria ? Numquid novi de nostratibus accepisti ? Quid novi ? Ecquid novarum rerum apportas ? Num quid novi fertur ? Numquæ res novæ è patria nunciantur ?

Responsio.

Ch. Novi quidem permultum, at nihil veri. Novarum quidem rerum satis, at nihil comperti. Nova permulta, at explorati nihil. Non parùm novi, at veri non multum. Nihil adfertur novi. Novarum rerum nihil prorsus accipi. Certi nihil, novi non nihil. Rumores adferuntur permulti, sed dubii. Plurima est fama, at verum nihil, firmi nihil. Si vana te capiant, adfero tota plaustra mendaciorum. Fabularum totos modios apporto. Tantum mendaciorum adfero quantum vix una navis vehat. *Pe.* Exonera te quàm primùm, ne succumbas tanto oneri. *Ch.* Nihil habeo præter ea quæ jactantur constrictis, in vehiculis & in navibus.

ANNON ACCEPISTI LITERAS ?

Formula.

Pe. Nihilne literarum accepisti ? Num aliquas è patria recepisti

recepisti literas? Nullæ tibi sunt redditæ literæ? Num quid scriptorum accepisti? Num quas accepisti epistolas? Ecquas ab amiculis accepisti literas? Nihil epistolarum advolavit è Gallia?

Responsio.

Ch. Literarum nihil accepi. Nè pilum quidem literarum accepi. Nè tantulum quidem adfertur Literarum. Nemo literam ad me. Nè verbum quidem à quoquam redditur. Tantum literarum accepi jamdiu, quantum vides in oculo meo. Equidem pecunias quàm literas malim. Argentum accipere malim quàm epistolas. Nummos recipere quàm epistolia. Nihil moror literas, modò veniat argentum. Equidem numerari malo mihi quàm scribi.

CREDO, Formula.

Pe. Facile credo. Haud difficile creditu est. Credi istud perfacile potest. Istud tibi quis non credat. Admodum incredulus fuerit qui hoc tibi non credat. Profectò habeo tibi fidem. Istius rei mihi facile fidem facis. Credo tibi vel injurato. Verisimile dicis. Adferunt tamen nonnihil solatii literæ. At ego alterutrum malim, quàm neutrum.

UTILITATIS, Formula.

Ch. Quorsum spectant literæ sine pecunia? Ad quid tandem inanes conducunt literæ? Quorsum valent, ad quid conferunt, faciunt, profunt, proficiunt literæ vacuæ? Cui gratæ, cui acceptæ literæ sine nummis? Quid emolumenti adferunt literæ inanes? Cui bono sunt otiosæ literæ? Quid juvant? Cui sunt usui? Ad quid conducibiles sunt? Quid secum adferunt momenti? Cui rei sunt utiles inanes epistolæ?

Responsio.

Pe. Podici tergendo utiles, idoneæ, accommodæ. Conducunt natibus tergendis. Si usum nescis earum, ad anum expurgandum valent. Ad nates tergendas. Ad posticum purgandum. Conferunt ad eam corporis partem mundandam quæ semet (a) identidem inquinat. Valent convestiendis (b) scombris. Involvendo thuri sunt accommodæ.

BENE PRECANDI.

1. *Viro, cui Uxor est gravida.*

Pe. Quid? valentne amiculi? Quid uxor agit tua? *Ch.* Rectè: eam apud matrem reliqui, & quidem prægnantem. *Pe.* Bene & tibi & illi veritat: tibi, quòd pater; illi, quòd mater futura sit. Adsit Deus. Ut utrique vestrùm faustum felixque sit, precor, optoque. Quæso, oro superos omnes.

a. Id est, subinde, allusit ad prov. τὸ πρῶτον. *θερμότης.* γλγ. b Nec scombræ metuentia carmina, nec thus, Horat.

omnes, ut incolumis prolem vobis dignam pariat, & pulchra faciat te prole parentem. Laudo te, quod virum te præstiteris. Gaudeo te virum præstitisse. Gallum te esse declarasti, at non (c) Cybeles. Abi, virum te judico. Ch. Lullus inquit, corpus evirant Veneris nimio odio. Cybeles Sacerdotes Gallos vocari nomen est.

2. IN PATRIAM REDEVNTI.

Ch Audio te patriam nuper revisisse. Pe. Sic est factum. Nam diutiuscule jam abfueram. Non ferebam tam diuturnum patriæ desiderium. Non poteram à parentum conspectu abesse diutiùs. Torquebat me diuturnum amicorum desiderium. Ch. Piè fecisti, humanus es, qui ista cogites. Ducimur enim omnes admirabili quodam amore ejus regionis quæ nos aluit atque edidit.

Ut Ovidius,

Nescio quâ natale solum dulcedine cunctos

Ducit, & immemores non sinit esse sui.

Dic, quæso, quonam in loco illic offendisti omnia.

NOVA OMNIA, Formula.

Pe. Nihil non novum. Mutata omnia. Novata singula. Univerfa nova. Vide quàm repentè tempus res mutet humanas. Videbar mihi in alium venire mundum. Vixdum decennium abfueram, & non secùs omnia admirabar quàm Epimenides somniatorum princeps, vix tandem expergectus. Ch. Quænam ista est fabula? Quid isthuc est fabulæ? Pe. Dicam equidem, si vacat. Ch. Nihil fuerit jucundius. Pe. Sellam igitur unà cum pulvino mihi poni jube. Ch. Rectè admones, nam sedens commodiùs mentieris. Pe. Fabulantur historici de Epimenide quodam Cretensi, qui deambulandi gratiâ solus Urbem egressus, cum subitâ pluvix vi compellente in quandam speluncam ingressus obdormisset, quadraginta septem perpetuos annos somnum continuârit.

Unde proverbium, Et imemida somnum dormis.

NON CRED'O, Formula.

Ch. Quid narras? Incredibile dictu! Non verisimile dicis. Somnium mihi narras. Non fit mihi simile veri. Monstri simile narras. Non pudet tam improbæ vanitatis? Digna fabula quæ addatur veris narrationibus Luciani. Pe. Imò rem narro à gravissimis proditam authoribus: nisi fortè tibi parùm spectatæ fidei est Aulus Gellius. Ch. Mihi verò quæ scribit ille folia Sibyllæ sunt omnia. Pe. Quid tandem, Theologum tot annos somniasse reris? Nam Theologum fuisse proditum est. Ch. Audire geitio. Re-

Responsio.

*Epimenides
non est agni-
tus a suis.*

Pe. Quid aliud quàm quæ postea prodidit Scotus, & hujus farinae sodales? Sed bene cum Epimenide actum est, qui vel tandem ad se redierit. Multi Theologi nunquam expergiscuntur à suis somniis. *Ch.* Age, facis ut potè dignum est: sed perge mentiri. *Pe.* Epimenides igitur somno solutus è spelunca prodit, circumspicit, mutata videt omnia, sylvas, ripas, flumina, arbores, agros; breviter nihil non novum. Accedit ad urbem, percontatur, manet illic aliquandiu, neque novit quempiam, neque à quopiam agnitus est. Alius hominum cultus, nec idem vultus; mutatus sermo, diversi mores. Nec miror hoc Epimenidi post tantum annorum evenisse, cum mihi idem propemodum evenierit, qui pauculos annos abfuissem. *Ch.* Quid uterque parens? vivuntne? *Pe.* Vivunt ambo & valent, utcunque senio, morbo, denique bellorum calamitate confecti. *Ch.* Hæc est humane vitæ comœdia. Hæc est fatorum lex inevitabilis.

AFFINITATIS VOCABULA.

Affines qui.

Pe. Cœnabis hodie domi? *Ch.* Foris cœnaturus sum. Foris cœnandum est mihi. *Pe.* Apud quem? *Ch.* Apud socerum meum, apud generum meum, apud nurum meam, apud affinem meum. Affines dicuntur * qui non sanguinis, sed matrimonii conjunctione copulati sunt. *Pe.* Quæ sunt igitur usitata vocabula affinitatum? *Ch.* Maritus & uxor nota sunt nomina.

Socer uxoris meæ pater est.

Gener, Filia meæ maritus.

Socrus, uxoris meæ mater.

Nurus, filii mei uxor.

Levir, mariti frater. Levir dicitur ab uxore, ut Helena

Hectorem levirum vocat, quòd esset nupta Paridi.

Fratrìa, fratris mei uxor.

Glos, mariti foror.

Vitricus, matris meæ maritus.

Noverca, patris mei uxor.

Privignus, uxoris aut mariti filius.

Privigna, filia alterutrius.

Rivalis, qui amat eandem.

Pellex, quæ amat eundem; ut Thraso rivalis est Phædræ, & Europe pellex est Junoni.

INVITANDI AD CONVIVIUM

Cras mecum prandeas.

Pe. Ago gratias. Laudo te. In crastinum igitur te ad cenam voco. Cras ergò ut mecum cœnes oro. Cras igitur mecum prandeas, rogo. Cras igitur te mihi convivam volo.

Timeo nè non possim.

Ch. At vereor nè non licuerit. Ut possim, metuo. Veniam si quidem licebit. At metuo nè non queam.

Quare?

Pe. Cur non licebit? *Qui* sic? *Quid* itá? *Quam* obrem? *Quo* pacto? *Quid* causæ? *Quid* obstitit quo minùs possis?

Domi me esse oportet.

Ch. Tum quidem mihi manendum domi est. Ut domi nocte sim necesse est. Tum certe foris esse non licebit. Cras mihi quóquam ire foràs liberum non erit. A prandio abesse mihi integrum non erit. Aliquot ipse convivas eo die * operior. Aliquot amici constituere eâ nocte domi nostræ cenare. Ipsi mihi convivæ sunt eâ nocte tractandi, alioqui lubens venirem. Ni id esset, haud gravatim facerem. Quod ni esset, haud me tibi difficilem præberem. Non excusarem, si liceret. Non paterer bis rogare, si queam. Parce rogare; vel invocatus adessem, si quo pacto liceret. Haud gravatè tibi obsequerer, si possim. Frustrà rogase eum cui non est liberum: frustrà item rogaturus si liberum esset. Nunc, ut maximè cupiam non possum: tunc supervacuum esset rogare volentem. *Pe.* Vel perendie apud me sis oportet. Saltem perendino die ad cenam venias necesse est. Quarto abhinc die non gravaberis mihi præbere convivam. Die Jovis proximo non potes effugere quin venias.

Non possum promittere.

Ch. Non possum polliceri. Affirmare istud tibi non possum. Promittere certum nequeo. Veniam ubi utrique nostrum videbitur commodissimum.

Diem dicere debes.

Pe. Diem igitur mihi constituas volo, ad quem mecum sis cenaturus. Diem igitur assignes oportet. Diem igitur promittas necesse est. Diem certum mihi præfiniri, præscribi, præstitui, constitui cupio. At certum diem condicito. Diem mihi dicas velim.

Nolo te præscire.

Ch. Equidem non soleo dicere diem amicis. Cum quibus
F mihi

*pe. Focis ex
ambigua sig-
nificatione,
nam illi di-
cem dicimus
ex quo in jus
vocamus.*

mihi parum convenit, iis soleo (a) diem dicere. Præscire te esse nolim. Præscire te nolo. De improvviso te opprimam. Inopinatò te opprimam. Te nec opinantem oppressero. Te nihil suspicantem oppressurus sum. Non expectatus adfuero. Adoriar te nec opinantem. Veniam ultroneus, & insperatus conviva.

Præscire volo.

Pe. Biduum præscire volo. Biduum præscius esse cupio. Præmoneto biduo prius quàm venias. Fac me biduo antè certiozem. *Ch.* Si me urges, dico tibi diem Sybariticum, nè defit apparandi spatium. *Pe.* Quid hoc verbi est? *Ch.* Sybaritæ convivas invitabant in annum proximum, ut utrimque esset justus apparatus. *Pe.* Valeant (b) Sybaritæ cum suis molestis conviviis: ego congerronem voco, non satrapam.

Tuo malo optas.

Ch. Equidem tuo detrimento. Tuo pte quidem malo. In damnum tuum istud optas. Incommodo istud precaris tuo. *Pe.* Quid ita? Quamobrem? *Ch.* Ego instructus accedam. Ego munitus veniam. Aggrediar te paratus. Instructus multâ fame accedam; tu vide ut vulturem expleveris. Parabo ventrem, ac dentes exacuum: tu vide quibus lupum exfatures. *Pe.* Age, ad hoc certamen te provoco. Age, fac pro viribus, pro virili, si quid potes. *Ch.* Veniam, sed non incomitatus. *Pe.* Tantò venies gratior. Sed quo comite venies?

pe. Vide Pro.

Umbræ.

et Nam um-

bræ.

ta et id est,

hoc est Defun-

ctorum ani-

mas, quando-

que appella-

re solent.

Ch. (c) Umbrâ. Pe. Nec secus possis, si modò luce venias. *Ch.* Sed umbram adducturus sum dentatam unam atque alteram, nè tu me vocâris impunè. *Pe.* Age ut libet, modò nè (d) larvas adducas. Sed explana, si libet, quid sibi velit umbræ vocabulum. *Ch.* Apud eruditos umbræ vocantur, qui ipsi non vocati comitantur eum qui vocatus est ad convivium. *Pe.* Talium umbram adduc quantum voles.

Eâ lege promitto.

Ch. Veniam quidem, at hac lege, ut tu postridie ejus diei vicissim apud me cœnes. Faciam eo quidem pacto, ut deinde mihi quoque sis conviva. Eâ lege cœnam condico, ut tu rûrsus mihi sis conviva. Spondeo futurum, sed hâc exceptione si tu postero die itidem apud me sis. Recipio tibi facturum me. Do fidem futurum, his quidem legibus, ut tu mecum postridie prandeas. *Pe.* Age, fiat. Esto. Sit ita ut vis. Si jubes faciam. Novi Gallorum magnificentiam. Non vis gratis apud me cœnare, nisi vices retuleris. At isto quidem pacto redire solent in orbem convivia. Sic nascitur con-

viviorum

FORMULÆ VARIE.

SI

vivorum longa (e) periodus. Hâc vicissitudine fiunt sine e *Id est, Cr-*
finere reciproca convivia. *Ch.* Nihil suavius, si minimum ac- *cumductio.*
cedat apparatusi quotidiano.

Cæterum ego te detineo, aliò fortassis iturum. *Pe.* Imò
ego te opino. Sed cras latius & familiarius confabulabi-
mur. Verum crastino die plura mugabimur. Interim fac
valeas. Interim cura ut bene valeas. Interim valebis.

QUO VADIS? Formula.

Ch. Quò nunc abis? Quò tu nunc properas? Quò tu
tam celeri gradu tendis? Quònam te confers? Quò nunc
iter est?

EO DOMUM, Formula.

Pe. Domum me recipio. Domum revertor. Domum repe-
to. Domum me confero. Viso quid domi agitur. Accerso me-
dicum. Rus hinc concedo. Constitui ad hanc horam cum
viro quodam gravissimo colloqui. Statui hâc horâ congre-
di cum viro gravissimo. *Ch.* Quonam? *Pe.* Cum Curione
multiloquo. *Ch.* Precor igitur tibi præsentem Mercurium.

Pe. Quid opus Mercurio favente? *Ch.* Quia res erit cum lin- *Memoriam*
guaci. *Pe.* Atqui hâc gratiâ magis conveniebat, mihi Me- *hic pro dea*
moriam precari propitiâ. *Ch.* Quid ita? *Pe.* Quia patien- *pessit Memo-*
tissimis auribus opus erit potius quam strenuâ linguâ. At *ria.*
auris memoriæ dicata est.

Ch. Quânam iturus es? Quâ ibis? *Pe.* Hâc ad sinistram,
hâc illâc, per forum. *Ch.* Comitabor igitur te. Affectabor,
ac deducam te ad diverticulum usque. *Pe.* Non patiar te
circumagi. Nolim te tantum laboris meâ causâ capere.
Isthuc officii ferva, cum erit usus, nunc nihil opus est. Nè
meâ gratiâ facias viæ dispendium. *Ch.* Mihi quidem com-
pendium est frui tantisper amico. Nihil habeo quod a-
gam, & non sum piger, si tibi sim molestus comes. *Pe.* Ne-
mo jucundior affecla. At non sinam ut mihi claudas la-
vum latus: non admittam ut mihi sinister ambules. Hîc
te superis commendo. Nolo te longius comitem. Ulte-
rius nolo me comiteris.

COMMENDANDI, Formula.

Ch. Tu me Curioni magnopere commendato. Fac me Cu-
rioni multiloquo quàm commendatissimum facias. Me Cu-
rioni commendatum quàm diligentissimè curato. Jube ut
me sibi commendatissimum habeat. Ego me illi per te com-
mendatum facio. Me tibi etiam atq; etiam commendo. Me
tuæ humanitati quàm possim diligentissimè commendo.

"*Recommendo, pro commendo, barbaris relinquito. Vide nē pauca cum multiloquo loquaris. Vide nē cum multiloquo sis pauciloquus.*

OBSEQUII Formula.

Pe. Vis me tibi morem gerere? Vis me tibi obsequi? Vis tibi obsecundem? Te igitur imitari me jubes? Quandoquidem ita vis, faciam libentissimē. Ne sis mihi diutius in mora, imò nē uterque alteri. *Ch.* "Sed priusquam abeas, "quæso te, nē graveris me docere quo pacto his sit utendum, *in mora, in causa, in culpa*, qui soles elegantia studiosus esse. Quare age, doce obsecro, differe amabo.

IN CULPA, IN CAUSA, IN MORA.

Pe. Mos gerendus est tibi. Non est culpa in me, non est culpa in te. Mora est in te. In te causa est, grammaticē quidem dicitur, at multò elegantius,

In Culpa.

Non sum in culpa. Culpa non est mea. Vaco culpā. Quod nihil proficis tua desidia in causa fuit; non præceptor, non pater tuus. In culpa omnes estis. Utrique in culpa estis. Utrique culpandi estis. Ambo accusandi estis. Ambo in culpā estis. Incidisti in morbum tuo ipsius vitio; tuā ipsius culpā. "Iridem dicuntur in vitio esse, quibus culpā debet imputari; & in crimine esse, qui culpandi sunt; & in damno esse, qui damno afficiuntur. Hoc genus sermonis non temere licet invertere, Damnum in illo est, Vitium in illo est.

In Causa.

Quò minùs ad te scripserim morbus in causa fuit. Quò rariùs ad te scripserim mea negotia in causa fuerunt, non negligentia. Quid in causa fuit? Quid causæ fuit? Ego non sum in causa. Quòd nullas à me literas acceperis tabellarius in causa fuit. Quod tam macilentus es, amor, non studium, in causa. Hoc est causæ.

In Mora.

Non ero vobis in mora. Quidnam vobis in mora fuit? Tu nobis in mora fuisti. Tu semper in mora es. Quid remoratum est? Quis te remoratus est? Habes quod petebas; tuum est memoriæ insculpere. Habes affectationeulæ tuæ præmium. Vale, mi Christiane. *Ch.* Vale in crastinum & tu, mi Petre.

IN OCCURSU.

CHRISTIANUS, AUGUSTINUS.

Ch. Salve multum, jucundissime Augustine. *Av.* Salve

tan-

Nota.

tantundem, mi humanissime Christiane. Felix sit tibi hujus diei exortus. Prosper sit tibi hic dies. Quid tandem agitur? *Ch.* Suaviter, ut nunc res nostræ sunt. *Et cupio omnia quæ vis.* *Au.* Meritò te amo. Amo te. Amandus es. Benigne dicis. Comis es. Habeo gratiam.

Hor. Sat.

IRASCOR TIBI. Formula.

Ch. At ego nonnihil tibi succenseo. At ego tibi subirascor. Verùm ego sum tibi subiratus. Atqui ego sum in re stomachosior. Atqui nonnihil est (vel, habeo) quod tibi succenseam.

QUA CAUSA, Formula.

Au. Quidnam est istud, obsecro? Quid ita? Quamborem, tandem, oro? Quid admisi sceleris? Quid commerui? *Pro-* *Nota.*
"mereor bona, aut laudem; Commereor mala, aut poenam: *Promeretur.*
"illud in bonam, hoc in malam partem sumitur. *Demere-* *Commeretur.*
"mureum quem nobis beneficio reddimus obnoxium. *Demeretur.*

QUIA NON CURAS ME.

Ch. Quòd nulla mei tibi cura sit, Quòd nihil nos respicis. Quòd tam rarò nos revisas. Quòd nihil nos cures. Quòd me planè negligis. Quòd nostrî curam videris abjecisse. *Au.* At nihil est causæ cur succenseas. At præter meritum meum. At immeritò succenses: neque enim meâ culpâ accidit quòd te rariùs visam. Dabis veniam occupationibus meis, per quas mihi non licet toties quoties cupio te revisere. *Ch.* Ità demum tibi ignoscam, si hodie apud me cenes. Eâ *Invitat ad cenam.*
conditione purgatus mihi eris, si vesperi ad cœnam venias.

Au. Haud iniquas pacis leges præscribis Christiane; quare haud invitus faciam. Equidem faciam volens. Istud quidem fecero perlubenter: Haud gravatè faciam. Hic fanè non me præbebo difficilem. Nihil hâc refecero libentiùs. Animo faciam lubenti. *Ch.* Laudo tuam facilitatem & hac in re, & in cæteris omnibus. *Au.* Sic Soleo amicis obsequi, præsertim non iniqua petentibus. Ridiculum! an tu me recusaturum putabas oblatum, quod ultro etiam erat rogandum?

Libenter.

NE FALLAS ME, Formula.

Ch. Age, at cave nè me deluseris. Cave fallas. Cave spem frustra foveam. Cave luseris expectantem. Cave mihi verba dederis. Vide nè me frustra habeas. Vide nè me vanâ spelactes. *Au.* Nihil opus jurejurando. In cæteris, in aliis time perfidiam; hac in re non fallam, Sed heus tu, cave quicquam parayeris præter quotidiana: meâ causâ diem festum nolo. Scis me convivam minimè edacem, bibacem.

a Quando
Pythagorici
oleribus &
bellariis.
tantum ve-
scebantur,
factum ut
tenuem im-
pendio cenam
Pythagori-
cam vocare-
mus.
b Cœna Pla-
tonica qualis.

multò minus. Nôsti enim me convivam non multi cibi sed joci plurimi. *Ch.* Curabitur diligenter. Ego te (a) Pythagoricâ cenâ excipiam, aut fortasse frugaliore. *Au.* Imò Diogenicâ, si me delectare voles. *Ch.* Certè (b) Platonicâ cenâ te excipiam, in qua multum sit literatarum fabularum, cibi minimum, cujus voluptas duret etiam in posterum diem: alioqui qui prolixè fuerit acceptus, fortassis eo die suaviter afficitur, sed postridie dolet caput crudus est stomachus. Apud Platonem qui cenabat, unam voluptatem capiebat ex apparatu facili fabulisque Philosophicis; alteram postridie, quòd nec capitis gravedinem nec stomachi cruditatem sentiret. Ità prandebat etiam suaviter ex condimento cenæ pridianæ. *Au.* Placet, fiat ut mones. *Ch.* Tu vide omnes curas tuas ac rugas etiam istas domi relinquo. Huc præter nugas & risum nihil adferas; &, ut inquit Juvenalis,

Protinus ante meum quicquid dolet exue limen.

Au. Quid? Literas mecum venire non vis? Musas meas mecum adducam, nisi quid aliter censes. *Ch.* Tetricas Musas unâ cum negotiis domi claudas. Blandas Camœnas, omnes deinde sales tuos, diſteria, scommata, facietias, lepores, ridicula omnia tecum adducito. *Au.* Ità fiet, Exporrigemus frontem. Bellos homunculos agemus, Ridebimus affatim. Curabimus cutim. Indulgebimus genio. Genialiter cenabimus. Epicureos agemus. Bonum vultum faciemus, & erimus boni socii. Inelegantium elegantix sunt, qui suam habent linguam sibi peculiarem. *Ch.* Quo nunc properas? *Au.* Ad generum meum. *Ch.* Quid illic? quid eò? quid illò? *Au.* Audio nescio quid turbæ inter eos natum: ut redigam eos in gratiam, ut reducam in concordiam, ut pacem inter eos componam. *Ch.* Benignè facis, quanquam nihil te opus esse arbitror: nam ipsi inter se melius hoc bellum composuerint. *Au.* Fortassis & induciæ jam indictæ sunt, noctu de pacis legibus agetur. Sed numquid me aliud vis? *Ch.* Vocabo te per puerum meum. *Au.* Ubi voles, domi ero. Bene vale. *Ch.* Bene sit tibi. Fac hic ad quintam horam adsis.

Heus, Petre, accersere ad cenam Augustinum, qui mihi hodie, ut scis, cenam condixit. *Pe.* Eo. Salve, poeta. Cœna jamdudum parata est: te herus expectat domi; ubi voles, accedas. *Au.* Venio.

CONVIVIUM PROPHANUM.
ARGUMENTUM.

Totum hæc convivii apparatus Erasmus noster elegantissime proponit: Hospitum & convivarum sermones, mores, &c. Gustum & patinam ante discumbendum: Stoicos, Epicureos: formam consecrandi mensam: Vinum bonum quod & sensibus placet. Bacchus quare poetarum Deus, cur puer pingitur. Carnes ovilla maxime salutes. Homo quidam nec pane nec vino victitabat. Somnus saginat aliquos. Ferina caro cara. De cervis, de leporibus, de anseribus: illi Romanum olim Capitolium defenderunt, De gallis, capis, & piscibus. Hic obiter de jejuniis, delectu ciborum, superstitione quorundam hæc in re: crudelitate eorum qui hæc exigunt ab his quibus noxii sunt, cum esus piscium nec necessarius est, nec à Christo imperatus. Medicinam damatur piscium esus. Præcipuus luxus olim in piscibus. Perpetua vita sobrietas observanda. Convivarum numerus quæ. Secunda mensa instructio. Gallorum magnificentia. Conviviorum prisca lex, ἡ πῖσι, ἡ ἀπῖσι. Variantur phrasæ, Gratiarum, actio post cibos.

AUGUSTINUS, CHRISTIANUS, PUER.

Au. **S**alve, mi Christiane. Ch. Benefactum quod venisti. Gaudeo te advenisse. Gratulor mihi quod venisti. Nondum quinta sonuit, credo. Pu. Imò jamdudum præterita est. Haud longè sexta abest. Instat hora sexta. Mox sextam audies. Au. Parvi refert an post quintam venerim necne, modò nè post cœnam. Nam post festum venire miserum est. At quorsum tantus apparatus? Quorsum tot epulæ? Num me lupum existimas? Num tibi lupus videor? Num me vulturem putas? Ch. Non vulturem, sed tamen nec cicadam, (a) ut rore vivas. Nihil est luxûs. Mundities mihi semper placuit, sordes detestor. Nec (b) Apitius mihi placet, nec Diogenes. Præstat aliquid superesse, quàm deesse. Si præter cicer nihil apponeretur, & fuligo forte illapsa in ollam condiret legumen, quid tum ederetur? Nec omnia sapiunt omnibus. Itaque mihi placet moderata varietas. Au. Non tu metuis (c) leges sumptuarias? Ch. Imò peccavi frequenter in diversum. Nihil nobis opus lege Fannia. Satis nos docet frugalitatem ipsa tenuitas. Au. Haud ita convenerat. Longè aliter pollicitus es. Ch. Age, inepte, nec ipse conventa servas. Convenerat enim, nè quid præter nugas inferres. Quin hæc missa faciamus. Lavemus, ac discumbamus. Heus tu, puer, cape guttum ac patinam, linteum ex humero suspende, ministra aquam: quid cessas? Lava, Augustine. Au. Lava tu prior. Ch. Bona verba. Hoc anno perpetuò illotus cœnare malletm. Au. Ridiculum! Non honoratiori sed turpiori ante alios lavandum est; lava igitur

a Vide præv.

Rore pasci-

tur.

b Nepotum.

omnium, ut

Plin. inquit,

altrissimus

c De legibus.

sumptuariis

lege, Gel. l. 2.

c. 24.

Fest. Pomp.

in dictione

Centenaria

cœna. Plin. l.

10. c. 50. Ma-

crobinum l. 3.

Sat, c. 17.

tur ut immundior. *Ch.* Tu es urbanus plùs satis. Urbanior es quàm sat sit, quàm par est. Quorsum attinet ista urbanitas? Hujusmodi ceremonias ineptis mulierculis relinquamus, quæ nunc & ab aulicis fastidiuntur; unde tamen olim profectæ sunt. Lavetis terni aut quaterni simul. Nè teramus tempus hujusmodi moris. Ego nulli designabo locum; sumat sibi quisque quem volet. Qui delectatur igni, hîc commodiùs accumbet: qui offenditur luce, deligat hunc angulum: quem delectat prospectus, hîc sedeat. Agite, satis morarum. Accumbite. Ego domi sum; vel stans cœnabo, si lubeat, vel obambulans. Cessatis? At interim cœna corrumpitur. *Au.* Vivamus nunc, (a) curemùsque cuticulam. Simus nunc Epicurei. Nihil nobis cum fronte Stoica. Valeant curæ. Absit omnis livor, exsulet obtrectatio. Sit mens læta, frons hilaris, sermo lepidus. *Ch.* Quinam sunt isti Stoici atque Epicurei? Augustine. *Au.* Stoici Philosophorum quoddam genus est triste, severum, jejunum, qui hominis summum bonum *honesto*, nescio quo, metiuntur. Epicurei his longè diversi felicitatem hominis *voluptate* terminant. *Ch.* Tu igitur cujas es tandem? Stoicus an Epicureus? *Au.* Zenonem laudo, at Epicurum vivo. *Ch.* Quod tu joco dicis, Augustine, id seriò faciunt hodie non pauci, pallio tantùm & barbâ Philosophi. *Au.* Imò isti vel (b) Asotos superant luxu. *Ch.* Heus, Dromo, ades huc. Tuo munere fungere: consecra cœnam. *Pu.* (c) "Quicquid appositum est, & quicquid apponetur, felix ac sacrum esse" jubeat qui suâ benignitate pascit universa; Amen. *Ch.* Appone epulas. Quid cunctamur hunc capum discerpere? quid trepidamus hanc gallum lacerare? *Au.* Ego Herculem præstabo, ac belluam hanc conficiam. Utrùm mavis de ala, an de poplitibus? *Ch.* Utrum vis, nihil meâ refert. *Au.* In hoc genere alis primæ partes tribuuntur, in cæteris poplites lautiores putat vulgus. *Ch.* Tu multum laboris meâ causâ capis. Tu permultum laborem meâ causâ sumis. Tu omnibus ministras, ipse nihil edis. Ego tibi hanc alam ministrabo: at eâ lege, ut dimidium mihi restituas. *Au.* Itanè agitur? At istud est tibi ministrare, non mihi, Tibi serva, ego enim sum impudentior quàm cui ministrari quicquam debeat. *Ch.* Probè facis. *Au.* Eho, tu * lupo cibum ministras? Vulturem invitas? *Ch.* At jejunas, non cœnas. *Au.* Imò me uno nihil edacius. *Ch.* Imò mendacius nihil. Proinde agito ac si domi sis tuæ. *Au.* Istud jam planè mihi per-

suasi

a Proverb.
Cuticulam
curare, Bac-
chanalia vi-
vere, indul-
gere genit.

b Asoti po-
pulus luxu
perditur. ex
re nomen
habens,
Gracis
anim Asotus
dicitur in-
temperans,
parumque
sobrius.
c Precatio
ante cibum.

* Id est, vo-
raci, appel-
latum lo-
co appellati-
vi.

suasi.
lium
hoc v
hemo
juva

A
quo
oculi
aspe
habe
si pal
Nihil
do.
perit
ceat
pala
culu
ut m
Lovi
Au,
Ch.
tuur
Albu
lòac
us,
brun
horn
mus
Eta
Ch.
vide
cene
lis p
hila
ribi,
Tun
Qua
fert
eria
os in
fite

suasi. Istud jam in animum induxi. Sic stat sententia. Consilium est istud facere. *Ch.* Quid tibi hoc vinum placeat? Quid hoc villi delectat? *Au.* Mihi quidem perplacet? Me certè vehementer juvat. Me satis delectat. Me non mediocriter juvat. *Ch.* Utrum mavis? rubrum, an candidum?

Non refert quo sit colore.

Au. Equidem (a) utroque juxta delector. Nihil refert a *juxta, ad* quo sit colore, modò sapor placeat. Non laboro quantum *verb. sonat* oculis placeat vinum, modò palatum juvet. Nihil me movet *aque.* aspectus, si sapor placeat. Parvi refert quo sit colore, quem

habeat colorem, si sapiat bene. Non cupio oculos pascere, si palato satisfacere queat; Modò palatum juvare possit. Nihil moror colorem, modò gratus sit sapor. *Ch.* Cre-

do. Atqui sunt (b) Cœnaticæ Philosophiæ cum primis b *Cæsius in-* periti, qui negant vinum esse probandum nisi quod pla- *ducitur a-* ceat (c) quatuor sensibus: oculis, colore; naribus, odore; *puđ Hor.* palato, sapore; auribus, famâ & nomine. *Au.* Ridi- *Cœnaticæ* culum! quid fama conducit ad potum? *Ch.* Tantum, *Philosophia* ad unguentum *ad unguem* ut multi non stupidi palati vehementer probârint villum. *doctus.*

Lovanio vernaculum, cum crederent esse (d) Belnenfe. *e Vinnm*

Au. Fortasse jam largâ potatione palatum obsurduerat. *quatuor sen-* *sibus placere* *debet.* *Ch.* Imò nondum attigerant poculum. Tamen judicium

audire cupio, hominis his in rebus peritissimi *Au.* d *Vulgo Bo-* Album nostrates rubro præferunt, quòd rubrum sit pau- *arum vo-* *cant.* *e Hujus am-* *ni.* *Trium Re-* *manorum* *divitia no-* *bilitata.* *sunt, Luculli;* *Crasii &* *Varronis.*

lò acerbius, & alterum exilius quidem, sed illud miti-

us, &, ut arbitror, salubrius. *Ch.* Habemus & subru-

brum, & flavum, & purpureum. Hoc mustum est (e) i

hornum. Hoc bimum est, si quem capit vetustas. Habe-

mus & quadrimum: sed jam vappescit ac desipiscit senio.

Etate vigor evanuit. *Au.* (f) Luculli divitias audio.

Ch. Heus puer, ubi cessas? nos hîc planè negligis: non

vides quanta sit hîc siccitas? Quid si hoc rerum statu in-

cendium contingeret? quo restingeremus? Dato singu-

lis plenos cyathos. Augustine, quid habes quòd parum es

hilaris? Quid accidit tibi, quòd sedes tristior? quid est

tibi, quòd minimè gaudes? Aut doles, aut carmina condis,

Tununc * Chrysippum agis; Melissâ tibi opus est. *Au.* * *Simile op-* *culum: vel* *etiam d'vto-* *vopastmâs* *proprium* *pro appella-* *tivo.*

Quam hic mihi fabulam narrat? *Ch.* Chrysippus adeo

fertur intentus fuisse suis argutiis Logicis, ut ad mensam

etiam fame periturus fuerit, nisi ancilla Melissa cibum in

os ingessisset. *Au.* Ille verò indignus erat qui servaretur. Sed

si te offendit taciturnitas, placetque convivium vocalius,

cit

est quo id efficias. *Ch.* Memini. Memini. Rectè admones, liberalius bibendum: largius, meracius oportet bibere.

Rem attigisti.

Au. Rem acu tetigisti. Rectè judicas. Scopum attigisti. Nam,

Facundi calices quem non fecere disertum?

*Comprobatio
à testimonio.
Bacchus cur
poëtarum
Deum.*

Ch. Perdoctè tu quidem, Augustine, ut omnia: sed quoniam in sermonem vinarium, quando in mentionem incidimus vinorum, libet interrogare, quonam consilio veteres illi Bacchum, quem vini authorem videri volebant, poetarum Deum dixerunt. Quid enim illi temulento Deo cum Poëtis, Musarum virginum cultoribus? *Au.* Quæstio, in me Bacchus amet, poculis digna! Verum, quorsum tuæ quæstiones spectent satis intelligo. *Ch.* Quorsum a mabob? *Au.* Astutè de Vino disputationem injicis Gallicâ technâ, quam didicisse Parisiis te suspicor, nimirum quò minus interim absumatur vini. Abi, virum te judico; non frustra in tanta schola versatus es. *Ch.* Accipio tua dicta; referam paria scommata ubi erit commodum. Sed ad rem.

** Vidum a-
quit ingeni-
um, & facun-
diam mini-
strat.*

Au. Dissolvam * ubi bibero. Siquidem absurdum fuerit sicco palato de quæstione vinosa disputare. Præbibo tibi, Christiane. Propino tibi hunc scyphum dimidiatum. *Ch.* Accipio abs te libenter. Sit Saluti. Prosit. *Au.* Jam accingor, ut me missum facias. Ego meo more præpostere faciam. Quòd * Baccho pueritiæ effigiem tribuerint, id habet mysterii, quòd vinum potum curas & solitudines animis nostris eximit, hilaritatè que quandam inducit. Quare senibus quoque ipsis juventam quandam reddere videtur, dum & hilariores facit & formosiores. Id quod Horatius cum multis in locis, tum præcipuè his versibus, apertè testatur;

** Bacchus
pueri effigie
pingatur.*

*Ad mare cum veni, generosum & lene requiro,
Quod curas abigat, quod cum spe divite manet
In venas animùmque meum, quod verba ministret,
Quod me Lucanæ juvenem commendet amicæ.*

*ā Appellati-
vum loco pro-
priū ab effectis
Vini.*

Nam quòd huic poëtæ dicârunt (a) Deo, id significatum voluisse suspicor, quòd vinum & ingenium excitet, & facundiam ministret: quæ duo poëtæ sunt aptissima. Unde frigent carmina quæ scribuntur aquæ potoribus. Est quidem igneus suapte naturâ Bacchus; sed (b) adhibitis nymphis redditur temperatior. Habes quod quærebas? *Ch.* Nihil unquam audiavi verisimilius dici ab homine Po-

*b Hoc est,
dilutus.*

eta:

ēta: dignus es qui bibas (o) gemmā. Heus, puer, tolle hanc patinam, atque appone cetera. *Au.* Puerum habes admodum inurbanum. *Ch.* Est veterator nequissimus. *Au.* Cur non instituis alio pacto? *Ch.* Difficile est canem vetulum loris assuescere. Difficillimum est veteratoris mutare mores. Vetulus canis non facile assuescit loro. Me quidem dignus est. Dignum patellā operculum.

Si cognoscerem quid te oblectet, tibi ministrarem; Formula.

Au. Decerperem tibi quippiam, si palatum tuum tenerem. Ministrarem tibi, si gula tua mihi satis cognita esset. Apponerem tibi, si quid potissimum juvaret scirem. Si nōlsem ingenium palati tui, essem tibi instructor. Equidem tantundem palato quantum animo sapio. *Ch.* Palatum habes eruditissimum. Nihil tuo palato doctius. Nec eo te puto inferiorem de cuius singulari peritia testatur Sartyricus,

*Ostrea callebat primo deprendere morsu,
Et semel aspecti dicebat littus echini.*

Au. Et tu mihi, Christiane, ut par pari referam, ipsum d Catius Epicurum, aut in schola (d) Catiana institutus videris. Quid enim gulā tuā sapientius, aut fastidiosius? *Ch.* Si oratoriam æquē artem ut culinariam callerem, nec Cicero ipse me vinceret. *Au.* Equidem si alterutrā currendum esset, culinariam quā rhetoricam mallet. *Ch.* Subscribo tuo iudicio; graviter, acutē, verēque iudicas. Quid enim oratorum confert loquacitas, nisi quod aures otiosas inani voluptate demulcet? Culinaria tum palatium, tum ventrem, tum totum hominem, quantus est, pascit ac reficit. Concedat laurea linguae, inquit Cicero: at utraque concedat Culinæ. Numquam mihi Stoici illi magno opere placuerunt, qui omnia ad suum (nescio quod) honestum referentes, cutis ac palati nullam rationem habendam putant. Dici non potest, quantō Diogene sapientior Aristippus mihi fuisse videtur. *Au.* Ego. Stoicos cum suis jejuniis contemno. Epicurum magis laudo ac probo quā Diogenem illum Cynicum, qui crudis oleribus ac simplici aquā victitabat. Quare nihil miror, si Alexander rex fortunatissimus se Alexandrum quā Diogenem esse maluit. *Ch.* Nec ego sanē, quālibet vilis homuncio, cum Diogene meam Philosophiam commutarem, fortassis & Catius tuus facere recusaret. Melius nostri temporis Philosophi sentiunt,

ἐλλειψας,
id est, poculo
gemmao,
συνηδονας
κως sumpta
parte pra-
stantiore pro
toto poculo
gemma or-
nato.

d Catius Epi-
cureus fuit,
& cenarum
author: ab
Horat. lib. 2.
Serm. indu-
cit, cenati-
ca Philoso-
phia ad in-
guem doctus.

unt, qui contenti Stoicorum more disputare, vivendo ipsum etiam Epicurum vident. At ego quidem rem in primis præclaram Philosophiam puto, si parçè adhibeatur. Nimiùm philosophari non laudo. Est enim res perquam jejuna, sterilis atque tristis. Ubi in calamitatem aut ægritudinem incidi, tum demum ad Philosophiam tanquam ad Medicum confugio. Ubi convalui, rursus illi vale renuncio. *Au.* Tuam rationem probò. Bellè philosopharis. Sal-

a Porticus A- ve igitur, Philosophè, non è (*a*) Stoà, sed è Culinà. *Ch.* Quid tandem habes, Erasme, quòd parùm sis hilaris? Quid *stadi, unde* sibi vult corrugata frons? quid silentium? An mihi succenses quòd te frugaliore cœnâ acceperim? *Er.* Imò tibi sum iratus, quòd tantum impendii meâ causâ sit factum.

dist. Stoici.

Interminatus erat Augustinus, nè suâ causâ diem festum faceres: vis nos posthac redire nunquam? Nam talem cœnam dare solent ii qui unam duntaxat dare constituissent. Quos tandem convivâs vidêris accepisse? Non amiculis, sed satrapis cœnam parâsse videris. An nos heluones esse credis? Hoc non est dare cœnam, sed triduanam saturitatem. *Ch.* Etiam tu pergis esse Demœa? Cras ut lubet disputa; hodie Mirionem te præbeas, oro. De impendio cras sobrii disputabimus, nunc nil nisi meras nugas audire libet. *A.* Christiane, utrùm de bubulis, an de ovillis carnibus mavis? *Ch.* Bubulis quidem magis delector, at ovillas magis salutare arbitror. Ità ingenium est hominum, ut perniciosissima quæque appetant vehementissimè. *Au.* Galli fuillas carnes mirum in modum amant. *Ch.* Galli amant quæ parvo constant. *Au.* Hac una in re Judæus sum; nam nihil æquè odi atque carnes fuillas. *Ch.* Nec injuriâ; quid enim insalubrius? ego in hoc non cum Gallis, sed cum Judæis sentio. *Er.* At ego ovillas pariter amo & fuillas, sed diversâ ratione. Nam ovillis, quòd amem, libenter vescor: fuillas præ amore non attingo, nè quid offendam. *Ch.* Bellus homo es, Erasmi, ac festivus. Equidem mirari mecum soleo, unde tanta in palatis humanis diversitas. Nam, ut Horatiano carmine utar,

*Tres mihi convivæ propè dissentire videntur,
Poscentes vario multum diversa palato.*

Er. Quanquam, ut ait Comicus, *Quot homines, tot sententia*, & suis cuique mos; tamen nemo me adduxerit, ut credam plus ingeniis inesse varietatis quàm palatis: Ità vix duos reperias quos eadem juvent. Permultos vidi qui

butyri

*Garrula luxuriosa dissoluta
Sua sicut ut phlego quo dicitur opio*

butyri ac casei nè olfactum quidem ferrent. Sunt quibus
carnes nauseæ sint: alius elixis, alius assis abstinet. Multi
aquam vino præferunt. Et, quod incredibile est, vidi ho-
minem qui nec pane, nec vino uteretur. *Ch.* Quibus tan-
dem miser ille victitabat? Quibus vescabatur? *Er.* Cæte-
rorum nihil fastidiebat, non carnes, non pisces, non olera,
nec poma. *Ch.* Vis ut istud tibi credam? *Er.* Si lubet. *Ch.*
Credo, at eâ lege ut vicissim mihi mentienti fidem sis ha-
biturus. *Er.* Age, faciam, modò verecundè mentiaris. *Ch.*
Quasi verò sit quicquam tuo commento impudentius. *Er.*
Quid dicet frons tua, si hominem tibi commonstrem? *Ch.*

Macilentum quempiam ac (a) monogrammmum esse oportet. *Er.* Imò diceres athletam. *Ch.* Polyphemum potiùs. *Er.*
Hoc tibi mirum videri demiror, cum multi sint quibus pi-
sces vento durati sint panis loco; nonnullis hoc præsent
herbarum radices, quod nobis panis. *Ch.* Credo, sed perge
mentiri. *Er.* Quendam me in Italia, cum illic agerem, vidisse
memini, qui nullo neque cibo neque potu adjutus somno
saginabatur. *Ch.* Ut nihil pudet! Non possum illud Satyri-
cum non dicere, *Tunc immensi cervi spirant mendacia fol-*
les. Tu pœtaris. Tu nunc pœtam agis. Nam mentiris di-
cere mihi religio est. *Er.* Mentiar si non (b) Plinius author

certissimus scripsit, ursum quatuordecim dies solo somno
mirum in modum saginari: Quo tamen ità altè premitur,
ut nè vulneribus quidem queat excitari. Imò quò magis
mireris, ad addam quod Theophrastus scribit, per id tem-
pus urforum carnes, coctas quoque, si asserventur, revivi-
scere. *Ch.* Vereor nè Parmeno ille Terentianus ista non con-
tineat. Mihi facilè fidem facis. Ministrarem tibi de cervinis
carnibus; si satis essem urbanus. *Er.* Unde tibi nunc vena-
tio? Unde ferina? *Ch.* Midas homo hominum qui vivunt
liberalissimus, nostrique amantissimus, mihi misit dono:
dono quidem, sed sic, ut ego minoris emam sexpenumero.
Er. Quà sic? *Ch.* Quia famulis plus dandum quam daretur
in macello vendenti. *Er.* Quæ res cogit hoc facere? *Ch.* Ty-
rannus omnium violentissimus. *Er.* Quis iste? *Ch.* Mos.
Er. Profectò tyrannus iste frequenter iniquissimas leges
obtrudit mortalibus. *Ch.* Idem suo more nudius tertius
hunc cervum venatus est. Quid tu, qui soleas istius studii
esse amantissimus? *Au.* Equidem hoc studio planè relicto,
jam præter literas nihil venor. *Ch.* At mihi videntur literæ
quovis cervo fugaciores. *Au.* Duobus tamen potissimum

Quæ quæ
Sic
Monogrammi
mi dicuntur
homines pro-
tenuis ac pu-
silli, à pistu-
ris in quibus
unicâ lineâ
notantur ho-
munculi, vel-
ut procul ap-
parentes.
Plinius l. 8.
cap. 36.
Dicitur ad
hoc quod
propheta
ut

canibus assequimur, admiratione scilicet, atque improbitate laboris. Nam & admirari plurimum discendi ardorem ministrat; &, ut facundissimus poëta scripsit,

———— *Labor omnia vincit improbus.* ————

Ch. Amanter admones, Augustine ut soles: propterea non desistam, non conquiescam, non defatigabor, donec consequar. *Au.* Carnes cervinæ sunt nunc admodum tempesti-

Lib. 8. c. 32. væ. (a) Meminit Plinius de hoc animante quiddam admirabile. *Ch.* Quidnam? obsecro. *Au.* Quoties arrexere aures, acerrimi esse auditus; at contra, cum remissere, surdos. *Ch.* Istud ipsum mihi sæpenumero evenit. Nam si quando fiat sermo de recipiendis aureis, nihil tam auritum;

hic enim cum Pamphillo illo Terentiano aures arrigo: ubi de numerando verba fiunt, illico demitto. *Au.* Laudo te, facis ut te decet. *Ch.* Vis de his leporinis clunibus? *Au.* Tibi sumito. *Ch.* An de tergo mavis? *Au.* Hoc animal præter ilia & clunes nihil habet appetendum. *Ch.* Vidistine unquam leporem candidum? *Au.* Sæpenumero. Plinius in (b) Alpibus candidos reperiri scribit, quibus hybernis mensibus nivem pro cibatu esset sit creditum. An verum sit, Plinius ipse viderit. Quod si leporis cutem candidam reddit nix, stomachum habeat candidum necesse est. *Ch.* Mihi verisimile non fit. *Au.* Accipe magis admirandum, ac fortasse tibi non inauditum. Idem utramque vim singulis inesse testatur, maris & foeminæ, ac foemellas sine mare æquè gignere. Istud ipsum multi asseverant, præsertim venandi studiosi. *Ch.* Est ita ut dicis. Sed hos cuniculos, si placet, tentemus, quia pinguiusculi sunt ac tenelli. Ministrarem illi Nymphæ, si propius assiderem. Augustine, istius tibi vicinæ curam age, si libet: calles enim quo gestu sit ministrandum istis Veneribus. *Au.* Teneo quid dicas, nasute. *Ch.* Quid te anserinæ carnes delectant? *Au.* Me quidem non mediocriter juvant, ut sum minimè fastidiosus. At hic anser, nescio quo pacto, nihil me juvat: nihil enim in vita vidi ficius: ficius est pumice, aut etiam novercâ Furii illius in quem (c) Catullus multum jocatur. Ligneus mihi videtur. Et, mehercule, quantum suspicor, veteranus miles immodicis excubiis sese maceravit. Aiunt enim anserem inter omnia animalia longè esse vigilantissimum. Et profectò, nisi conjecturâ fallor, hic anser ex eorum numero est qui, canibus unâ cum excubitoribus somno sospitis, Romanum olim Capitolium defenderunt. *Ch.* Verisimile

Lib. 8. eodem cap. 33.

In Epigrammate consus initium. Furi, cuiusque ferunt, &c.

Romanum olim Capitolium defenderunt. *Ch.* Verisimile

(ita

(ita me Deus amet) dicis, nam ex eo seculo relictum arbitror. *Au.* Hæc quoque gallina aut parcum faginatorem habuit, aut amavit, aut certè zelotypa vixit: quo quidem morbo hoc animantis genus maxime laborat. Hic capus longè melius pinguet. Vide curæ quid faciant. Quod si ex Theodorico nostro Gallo faceremus capum, multò citiùs pinguesceret. *Th.* Non sum gallus. *Au.* Fateor, non est Gallus Cybeles, neque gallus gallinaceus, at fortè Gallus gallaceus. *Ch.* Quid hoc verbi est? *Au.* Hoc ænigma tibi conjectandum relinquo: ego Sphingem præstiti, tu Oedipus esto. *Ch.* Dic mihi bona fide, Augustine, nulla tibi cum Gallis unquam fuit necessitudo? Nihilne affinitatis tibi cum Gallis contraxisti? Nullum fuit commercium? *Au.* Nihil sanè. *Ch.* Tantò es nequior. *Au.* Sed cum Gallabus nonnihil. *Ch.* Lib. a Vide Plin. bétne de (a) jecore anserino, quod apud veteres in deliciis lib. 10. c. 22. cum primis habebatur? *Au.* Non sum rejecturus quod à tua manu venerit. *Ch.* Non est quod expectes Romanas delicias. *Au.* Quas? *Ch.* Carduos, cochleas, testudines, colubros, fungos, boletos, tubera. *Au.* Istis omnibus ego vel rapam præferam. Liberalis es, benignus es, Christiane. *Ch.* Has perdices nemo attingit, nè columbos quidem. Cras est dies jejunii ab Ecclesia indicti; adversus hanc esuriem munite vos. Onerate saburrâ navim adversus imminentem tempestatem. Bellum instat; instruite ventrem commeatu. *Au.* Utinam isthuc verbi tacuisses, hilariores surrexissemus à cœna. Miseros nos reddis ante tempus. *Ch.* Quid ita? *Au.* Quia minùs anguem odi quàm pisces. *Ch.* At non tu solus. *Au.* Quis hoc tædii nobis invexit? *Ch.* Quis commonstravit (b) aloen, absinthium & scammo- b Herba & Pharmaca a- maritudinis nota. nium dare in remediis? *Au.* Sed ista dantur ægrotis. *Ch.* Sic hæc dantur nimium rectè valentibus. Aliquando præstat ægrotare, quàm plùs fatìs valere. *Au.* At mihi videtur minus oneris olim impositum Judæis. Equidem ab anguillis & porcis facilè temperarem, modò liceat capis & perdicibus expleri. *Ch.* In plerisque non res, sed animus nos discernit à Judæis. Illi manum abstinebant a certis cibis, velut ab immundis & animum inquinaturis: nos cùm intelligamus omnia munda esse mundis, tamen carni lascivienti, velut equo ferocienti, pabulum subducimus, quò magis dicto sit audiens spiritûs. Nonnunquam immoderatum suavium rerum usum abstinentiæ molestiâ castigamus. *Au.* Audio, sed eadem operâ defendi posset circumcisio

præputii. Moderatur & illa coitus pruritus, & cruciatum adfert. Si omnes itidem abhorrent à piscibus atque ego, vix à parricida tam atrox supplicium exigere. *Ch.*

a Pisces qui-
bus utiles.

b Æsopi &
Apitii luxus
multorum
literis nobi-
litatus est :
festiviter

autem multa-
to numero lu-
xariosos ve-
rat Æsopos
& Apitios,
quemadmo-
dum effe-
minatos dici-
mus Sarda-
napalos.

c Muræna,
Scarus, A-
cipenser, pis-
ces sunt olim
& in deliciis
divitum ha-
biti.

d βελιμία

est ingens

fames: λιμός

animæ fames,

& βελιμία

hæc auget,

quasi totos

boves esuriant

aliquis.

e Homer.

ὁδυσ. μ'.

Τετυγνίσις

Quorundam palato gratior est (*a*) piscium quàm carni-
num esus. *Au.* Congruunt igitur his qui gulæ serviunt,
non valetudini. *Ch.* Equidem audiui quondam apud (*b*)
Æsopos & Apitios præcipuum luxum in piscibus fuisse.

Au. Quæ conveniunt igitur deliciæ cum supplicio? *Ch.*
Non Omnibus sunt (*c*) murænæ, aut scari, aut acipense-
res. *Au.* Ergò tenues soli discruciantur, quibus satis

malè est etiam cum vesci licet carnibus. Fit enim non ra-
rò, ut cum licet vesci per Ecclesiam, non liceat per cru-
menam. *Ch.* Durum mehercle interdictum! *Au.* Quòd si

interdictus carniū esus divitibus vertitur in delicias, &
si pauperibus sæpe non licebit vesci carnibus etiam cum
licet, ac nè piscibus quidem, quiferè carius emuntur,

cui igitur bono erit interdictum? *Ch.* Omnibus: nam
tenuibus cochleis aut ranis licebit vesci, aut cepe por-
rùmve arrodere. Mediocres detrahent nonnihil quoti-
dianis obsoniis. Quòd si quid divites deliciabuntur hæc

occasione, suæ gulæ imputent, non incusent Ecclesiæ con-
stitutionem. *Au.* Pulchre dixti. Sed interim à tenuibus,
qui summis sudoribus alunt familiam, & procul absunt

ab amnibus ac lacubus, exigere carniū abstinentiam, est
indicere famem aut (*d*) βελιμίαν magis. Atqui, si quid

Homero credimus, longè (*e*) miserrimum mortis genus est,
perire fame. *Ch.* Sic visum est Homero cæco; at apud Chri-
stianos, miser non est qui bene moritur. *Au.* Esto sanè; sed

tamen durum est à quoquam exigere ut moriatur. *Ch.*
Nec hoc animo Pontifices interdiciunt esum carniū, ut
intereant homines; sed ut vel affligantur moderatè si de-
liquerunt, vel subducto lætiore pabulo, corpora minùs

ferociant adversus spiritum. *Au.* Istiuc ipsum efficiet mo-
deratus carniū esus. *Ch.* Sed in tanta corporum varietate
certus carniū modus præscribi non potest, cibi genus

potest. *Au.* Sunt & pisces qui multum addantimenti,
sunt carnes quæ minimum. *Ch.* Sed in genere plùs alunt
carnes. *Au.* Age, dic mihi, si quò tibi foret iter, utrùm

malles equum alacriorem ac sublaescivum, an morbidum,
qui subindè collabens sessorem dejiciat in terram? *Ch.*
Quorsum istud? *Au.* Quia * piscium esus corruptis hu-
moribus corpora nostra reddit magnis morbis obnoxia, ut

* Pisces
morbo
pariunt

jam

jam spiritui non possint subservire. *Ch.* Quibus morbis? *Au.* Podagræ, febri, lepræ, morbo regio. *Ch.* Quî scis? *Au.* Gredo medicis: id malim quàm experiri. *Ch.* Id fortassis in paucis accidit. *Au.* Equidem arbitror in pluribus. Porro, quoniam animus agit per organa materialia corporis, quæ malis aut bonis humoribus afficiuntur, vitiatis instrumentis, non potest, ut vult, exferere vim suam. *Ch.* Sciomedicis magnopere damnatum esse piscium esum; sed secus visum est majoribus nostris, quibus obtemperare religiosum est. *Au.* Religiosum erat & olim non violare sabbatum: sed prius erat, servare hominem sabbato. *Ch.* Sux quisque salutis consulat. *Au.* Imò si Paulo volumus auscultare, *Nemo quæ sua sunt querat, sed quisque quæ alterius.* *Ch.* Sed unde hic novus Theologus in convivio? Unde novus hic ac subitus Magister noster? *Au.* Quia mihi malè convenit cum piscibus. *Ch.* Quid igitur? Annon abstines à carnibus? *Au.* Abstineo, sed obmurmurans, nec sine meo magno malo. *Ch.* Charitas omnia suffert. *Au.* Verum: sed eadem quam minimum exigit. Si suffert omnia, cur non ferunt nos his vesci cibis quos indulgit libertas Evangelica? Cur hi à quibus Christus toties amorem sui stipulatus est patiuntur tot hominum & (a) corpora periclitari morbis capitalibus, & animas æternæ damnationis periculo, ob rem nec interdictam à Christo, nec per se necessariam? *Ch.* Ubi aliud suadet necessitas, cessat humanæ constitutionis vigor, cessat & voluntas (b) nomothetæ. *Au.* At non cessat offendiculum infirmiorum. Non cessat scrupulus meticulosæ conscientiæ. Postremò, non satis constat quibus limitibus finiatur ista necessitas. An cum cœperit (c) ichthyophagus agere animam? Serò morienti porriguntur canes. An cum totum corpus habet (d) epialus? Non tanti erat ciborum delectus. *Ch.* Quid igitur tu velles præscribi? *Au.* Scio, si quis mihi credat Ecclesiasticæ reificæ dictaturam. *Ch.* Quid isthuc verbi est? *Au.* Si summus esset Pontifex, hortarer omnes ad perpetuam (e) vitæ sobrietatem, sed præcipuè sub diem festum. Caterùm jus facerem cuique vescendi quibus vellet pro corporis salubritate, dum moderate & cum gratiarum actione: darèmq; operam ut hoc quod detraheretur observationibus hujusmodi carnalibus, ac cresceret ad studium veræ pietatis. *Ch.* Nimirum istud meâ quidem sententiâ tanti est, ut te faciamus Pontificem. *Au.* Rides; sed tamen cervix

a Noxi & animalibus & corporibus.

b Id est, legis auctoris

Novo Sine

c Id est, qui vescitur piscibus. Est populus inde nomen habens.

d Epialus febris genus vehemens,

ominis causâ

pialus, quasi placide assilens: quem admodum

Furia dicuntur Emmentides, cum nulli bene velint.

e Vita sobria.

a Pontificis
diadema
triplici co-
ronâ insigni-
tum.

b Gymnasti-
um Parisi-
ense.

c Pomi genus
acribitate
constringens
saucis, ut
quadam oc-
cidant eti-
am.

d Numerus
convivarum
quis olim.

e Vide Gell.
lib. 13. c. 18.

hæc sufficeret vel triplici (a) coronæ sustinendæ. *Ch.* At interim vide nè ista scribentur inter articulos Parisiensium. *Au.* Imò quicquid dictum est scribetur in vino, sicuti par est dicta inter pocula. Sed satis est jam Theologia in convivio. In cœna sumus, non in (b) Sorbona. *Ch.* Quid verat dici Sorbonam, ubi bene forbetur? *Au.* Sorbeamus igitur, non disputemus, nè nobis à (c) Sorbis dicatur Sorbona, non à forbendo.

CHRISTIANUS, CONVIVÆ, MIDA,
ERASMUS, PUER, AUGUSTINUS.

Ch. Agite, hospites humanissimi, quæso ut cœnulam nostram, licet tenuem, æqui bonique consulatis. Præbete vos hilares ac lubentes, quamvis convivium tenue sit & frugale: ego vestrâ facilitate fretus familiariter vos vocare sum ausus. Et est sanè vester mihi adventus conspectusque non modò gratissimus, verum etiam jucundissimus. *Co.* Cœna tua, Christiane optime, multis modis elegans lautaque nobis videtur. Quod excusas, id unum habet accusandum. Nam magnificentior fuit quàm sat est. Siquidem hoc convivium opiparum imprimis ac lautum judicârim, quod primùm simplicibus epulis, deinde hilaritate, risu, jocis, salibus sit conditum; quæ omnia nostro convivio non defuerunt. Verum * de convivarum numero hîc mihi quiddam in mentem venit, quos neque pauciores tribus, neque plures novem esse oportere scripsit Varro. Tres enim sunt (d) Charites. id est, Gratiæ, humanitatis ac benevolentiae præfides; & novem sunt Musæ, honestiorum studiorum duces. At hîc decem convivas esse video, virginibus exceptis. *Au.* Nihil convenientius accidere potuit. Nos sumus Varrone ipso paulò sapientiores. Nam tres puellas lepidissimas, tanquam tres Charites, adhibuimus. Deinde, quia à novem Musarum choro Apollo abesse nunquam credendus est, jure decimum adjecimus convivam. *Ch.* Poëtice dixisti. Si mihi laurus adestet, laureâ coronâ caput tuum cingerem, fierisque Poëta laureatus. *Au.* Si malvâ coronatus essem, malvatus. Tantum honoris mihi non arrogo. Honor hic major est quàm ut mihi conveniat.

— Haud equidem tali me dignor honore.

Ch. Vultisne singuli tantundem meâ causâ facere quantum vestrâ sum facturus? *Con.* Volumus ac lubentes quidem. *Ch.* Ebibetis igitur ordine suum quisque calicem: à me exemplum capietis. Tibi hoc primum propino, Mida. *Mi.* Accipio

Ch. pio abs te libenter. "Pro quo vulgus *præstolor* dicit. Equidem non recuso. Nihil tuâ causâ recusabo. **Ch.** Tu deinde cæteris propina. **Mi.** Erasmi, præbibo tibi dimidiatam pateram. **Er.** Precor ut sit tibi bono. Sit tibi bonum atque commodum. Profit tibi. " *Proficiat*, durius dicitur. **Ch.** Sed cur cessat patera? Cur non obambulat? Defecit nos vinum? Ubi sunt oculi tui, (a) furcifer? Vola, adfer ejusdem generis sextarios duos. **Pu.** Erasmi, salve, quidam pro foribus te conventum expetit. **Er.** Quisnam est? **Pu.** Mori famulum se dicit, herum ejus ex Britannia advenisse, cupere ut se visas quandoquidem primâ luce parat iter in Germaniam. **Er.** Christiane, subducatur ratio, nam mihi quidem abeundum. **Ch.** Rationem, Erasmi doctissime, hujus cœnæ ego confecero. Non est quòd calculum frustra teras. Gratiam habeo, qui dignatus sis nostro adesse convivio. Sed avocari te molestum est, nondum peractâ fabulâ. **Er.** Quid superest nisi ut dicam, Valete & plaudite? **Ch.** Age, boni consulemûs; quando tu non ab equo ad asinos, sed ab amicis ad amicissimos properas. **Er.** Ego pariter tibi gratias ago, quòd pro tua humanitate ad hoc convivium longè suavissimum me vocâris. Valete, sodales optimi. Bibite non segniter, & vivite suaviter. **Ch.** Heus, Dromo. Sedetis jamdudum otiosi omnes: Libétne cuiquam quicquam amplius? **Con.** Nihil omnino. Strenuè munus nostrum administravimus **Ch.** Tolle igitur hæc, ac (b) bellaria appone. **b Bellaria.** Muta quadrulas atque orbes. Tolle cultrum meum, qui humi decidit. Pyra vino perfunde. Adsunt mora præcoqua, etiam domi nostræ nata. **Con.** Tantò erunt suaviora, quòd vernacula. **Ch.** En pruna cerea, en (c) Damascena, rarum apud nos spectaculum. En mitia mala. En mali novum genus, cujus matrem ego hisce manibus consevi, Nuces castanæ: omne deliciarum, quas horti nostri benigne effundunt, genus. **Au.** Sed flosculi defunt. **Ch.** Isti (d) Gallici sunt apparatus, qui magnificentiam eam potissimum amant quæ minimo constat. Nobis non est ea mens, aut ingenium. **Au.** Non apud Gallos tantum reperies quibus ea placent quæ minimo constant. **Ch.** Sed heus tu, Augustine, num tu credis te hîc immunem bibisse? Egône te meis immunem tinxero poculis? At interim propinatori tuo dimidium scyphi debes. **Au.** Is jamdudum me missum fecit. Is mihi hujus debiti gratiam fecit. **Ch.** Unde ille sibi vendicat tantum authoritatis? Vix Romanus Pontifex hoc vinculi

a Inde prov.
omnis servus
hero monosyllabus.

b Bellaria.

c A Damasco monte,
non ab oppido, Gracia
d Gallicorum
magnificentia in conviviis.

68 CONVIVIUM PROPHANUM.

Id est, aut vinculi relaxet. Nosti priscam conviviorum legem, (e) bibe aut abi. *πίνε ἢ ἀμείν.* *Au.* Remittendi jurisjurandi jus habet cui factum est, & cujus intererat servari. *Ch.* Sed omnium convivarum interest, servari leges inviolabiles. *Au.* Age, quando hæc est Germanorum* religio, exforbebo quod reliquum est. Sed quid tibi rei mecum est? *Ch.* Impendium reddas oportet unus nomine omnium. Quid expalluisti? Nè verere, perfacile poteris. Fac quod sæpe fecisti, ut aliquâ elegantia doctiores à cœna surgamus. Neque enim clam te est veteres illos in secundis mensis hilariora quædam disputare solitos. Age igitur, quibus & quot modis hæc oratio potest enunciari, *Indignum auditu?*

INDIGNUM AUDITV, Formula.

Au. Dixi pulchre per posterius supinum. Auditum mihi est dignum. Indignum est audiri. Haud dignum est quod audiatur. Est ut audiatur indignum. Levius est quam quod audiri debeat. Vix operæ pretium est referre. Non tanti est ut audiatur. Ineptius est quam quod audiatur. Non est operæ pretium narrare. *Ch.* Quot modis hæc sententia verti potest, *Magno mihi constat?*

VARIANDI RATIO HANC ORATIONEM.

Magno mihi constat.

Au. His verbis, *impendo, insumo, impertio, constat.* Ut, Multum in te docendo insumpsi laboris. Plurimum ea in re operæ insumpsi: Non minus pecuniæ quam curæ in eam rem impendi. Non parum insumpsi pecuniæ, temporis permultum, laboris plurimum, ingenii non nihil. Multum lucubrationis impendi. Multis vigiliis hæc res mihi constat, multo sudore, multâ operâ, plurimo labore, sumptu ingenti, pecuniâ magnâ. Pluris mihi constat quam credas. Minoris mihi constat uxor quam equus meus. *Ch.* At quid sibi vult, Augustine, quod verbo isti, *constat*, modò ablativum, modò genitivum casum apponis? *Au.* Quæstionem perutilem ac latè patentem movisti. Verum nè convivas loquacitate meâ premam, paucissimis absolvam. Sed cupio singulorum hac de re audire sententiam, nè cuiquam, ut dixi, sim molestus. *Ch.* Quid ni cupiant idem vel puellæ? *Au.* Illæ sanè nihil aliud quam audient. Accingar igitur, Grammaticâ bene fortunante. "Seis verba emendi ac vendendi, aliâque esse consimili significato, quibus apponantur hi genitivi soli, *tanti, quanti, pluris, minoris, tantidem, quantivis, quanticunque*: at ita, si substantiva non apponantur;

Constat.

Nomen pretii ablat. genit. cas.

VENDENDI AC EMENDI FORMULÆ.

69

nantur; quæ si accedant, utraque in ablativum casum ver-
 tuntur. Quod si pretium certum apponatur, pones in
 ablativo. Si per adjectivum substantivè positum, in ab-
 lativo pones, nisi per adverbia loqui malis. *Ch. Quænam*
 verba sunt de quibus præcipis? *Au.* Hæc ferè sunt, *emo*,
mercor, *redimo*, (id est, aut captum aut perditum) *vendo*,
venundo, *revendo*, (id est, rursus vendo quod mihi ven-
 ditum erat) *venes* (id est, vendor) cujus præteritum *ve-*
nivi vel *venii*, supinum *venum*; hinc *venalis*. Ab illo,
 id est, *vendo*, *vendibilis* manat. *Mereo*, pro inservio &
 stipendium facio. *Comparo*, id est, *emo*, vel committo.
Commuto, muto, permuto. *Cambire* penitus barbarum *Cambire*
 in hoc sensu. *Æstimo*, taxo. *Indico* pro æstimo, censeo. *Barbarum.*
Liceor, liceris, *licitor*, licitaris, addico. *Distrabor*, id est,
 circumferor ut veneam. *Metior*, pro æstimo, aut taxo.
Constat pro emitur. *Conducere*, locare. *Fænero*, ad fœnus
 do. *Fæneror*, ad fœnus accipio. *Paciscor*, pactus sum. *Pan-*
go, pepigi, id est pactum facio. *Ch.* Da exemplum.

VENDENDI ET EMENDI, Formulæ.

Au. Quanti istum agrum in singulos annos locas? Re-
 spondebimus. Vigenis libris Francicis. Hui! nimio locas.
 Imò locavi olim multo pluris. At ego tanti non condu-
 cam. Si conduxeris minoris, peream. Imò jam vicinus tuus
 Chremes agrum obtulit, ac rogat. Quanti? Tantidem
 quantum tu petis. At multò meliorem. Mentiris. Facio ut
 solent qui licentur. Tu ipse tanti posside. Quid liceris, vel
 licitaris, cùm nihil sis empturus? Quanticunque addixe-
 ris, solvam optima fide.

VENDENDI ET EMENDI, Alterum Exemplum.

Congrum istum, Syra, quanti vendis? Decem obolis.
 Nimio turpissima. Imò minimo: nulla tibi vendet mi-
 noris. Emoriar si non tanti mihi constat, aut certè non
 multò minoris. Mentiris, venefica; quoniam duplo vis
 vendere aut triplo. Et centuplo, si queam; sed fatuos non
 invenio. Quid si liciter teipsam? Quanti æstimas te? Ut
 lubet. Quanti te liceris? Quanti indicas te? Dic, quanti te
 taxas? Quanti teipsam inscribis? Decem scutatis. Hui!
 tanti? Eho! an tu minoris me æstimas? Ego olim non
 semel pluris in unam noctem sum conductæ. Credo; at
 nunc non paulò minoris æstimo quàm piscem. Abi in ma-
 lam rem, ganeo; tantidem te æstimo, quanti tu me. Qui
 te* teruncio emerit, nimio emerit. Aut pluris emar, aut non
 vendar.

* Teruncio
 ein Pfennig.

vendar. Si magno venire cupis, larvâ tibi opus est; nam rugæ istæ non sinunt ut carius vendaris. Ei qui tanti me nolit, non sum venalis. Ego nè culmo quidem te emero. Constiti pluris.

Tertium Exemplum.

* *Frequens apud Latinos in numeraria summa defectus. Decem millibus, subandi, nummorum, aut denariorum, aut simile.*

Auctioni hodiernæ interfui. Ain' tu? Licitatus sum vestigalia. Quanti tandem? * Decem millibus. Hui! tanti? Nè mireris? erant qui multò pluris licitarentur, pauci qui minoris. Cui tandem addicta sunt vestigalia? Chremeti, uxoris tuæ summo & maximo amico. Sed divina, quanti sunt addicta. Decem. Imò quindecim. Deus bone! Ego mihi hominem ipsum cum tota familia dimidio addictum nolim. At ille uxorem tuam duplo emptam cupit. Animadvertistine in his omnibus, ubicunque adsit substantivum pretii, id in ablativo poni, cæteris aut in genitivo positum, aut in adverbium mutatis? Comparativum nunquam audisti sine substantivis, exceptis illis duobus *pluris & minoris*. Sunt & alia verba, de quibus sumus loquuti non admodum dissimilia, *sum, facio, habeo, duco, æstimo, pendo*, quæ idem ferè significant; *sic* itidem. Junguntur autem his ferè genitivis, *multi, magni, parvi, plurimi, minoris, minimi, maximi, tanti, quanti, flocci, pili, nihili, nauci, hujus*, & siqua sunt his similia. Ch. Da exempla.

ÆSTIMANDI, Formula.

Au. Scis quanti te semper fecerim? tanti fies apud homines quanti virtutem facies. Præceptores meos semper feci plurimi. Aurum hæc tempestate magni penditur, literæ nihil, sive pro nihilo, ducuntur. Aurum minoris habeo quam credas. Tuas minas flocci facio. Promissa tua duco minimi. Non pili te facio. Si tanti sapientia penderetur quanti pecunia, nemo auro egeret. Pluris apud nos fit aurum sine sapientia, quam sapientia sine auro. Hoc pluris te habeo, quòd doctus sis. Minoris hîc fies, quòd mentiri minimè calleas. Hîc multi sunt qui *nigrum in candida vertunt*. Hoc mihi pluris es, quòd literas amas. Tanti apud omnes eris, quantum possidebis. Tanti ubique habebis, quantum habebis. Non quanti habearis, sed quanti sis, interest. Tanti Christianum meum facio quanti alium neminem. "Inveniuntur & alia verba cum his genitivis & ablativis, quæ naturâ suâ non significant emptionem aut aliquid simile. Petrus osculum puellæ (a) scutato

a Scutatus in Schelt, numisma in Jerosol Ger-mania.

emit. Sit illi faustum. Nolim ego basiare tanti. Quanti luditis? Quanti cœnâstis? Quosdam (b) sexcentis Sester-
tiis cœnâsse legimus, at Galli sæpenumero Liardo cœni-
rant. Faustus quanti docet? Parvo. At pluris quàm De-
lius. Quanti igitur? Undeviginti aureis. Non discam
menti tanti. Phædra apud Terentium & rem & seipsum
perdidit. At nolim ego amare tanti. Quidam magno dor-
miunt. Demosthenes pluris filuit quàm alii loquebantur.
Æqui, boni consulas, oro. "Est & aliud verborum genus,
quæ accusativum unà cum genitivo aut ablativo casum
exigunt: quæ sunt, *Accuso*, id est, objicio crimen, aut
culpo, etiam absentem: *Incuso*, culpo extra judicium;
Arguo, reprehendo; *Insimulo*, impingo suspicionem culpæ;
Postulo, in jus voco; *Accerso*, defero; *Damno*, condemno,
pronuncio illum esse in culpa; *Admoneo*, commonefacio.
Ch. Exempli causâ.

Antonius in una cœna mille apros proposuit: Heliogabalus 800. struthionum capita proposuit: Vitellius in uno convivio 2000. piscium & 7000. avium apposuit: Cleopatra unionem incredibili pretii, de qua Bapt. Fulg. lib. 9.

ACCUSANDI Formula.

Au. Scipio accusatus est ambitûs, aut de ambitu. Ar-
guis me impudentiæ, ipse impudentissimus. Lepidus pos-
tulatus est repetundarum. Accersitus est capitis. Si ho-
minem insimulabis avaritiæ, malè audies. Admoneto eum
pristinæ fortunæ. Mortales ipso vocabulo suæ conditionis
admonentur. Commonefacito Lepidum promissi. "Sunt
pleraque quæ accusativum geminum admittant. Do-
ceo te literas. Exorat te veniam. Dedocebo te istos
mores. Poposcit me mutuum. Hic ejus rei mihi admo-
nendus es, quod in his secundum accusativum etiam
passiva obtinent, in aliis genitivus manet. A me doctus
es literas. Postulant me furti. Postulor furti. Accusas me
sacrilegii. Accusor sacrilegii.

Scio te nondum expletum. Scio animo tuo nondum
esse satisfactum. Quando enim tantus elegantiarum hel-
lus fatiatur? Sed convivis parcendum est, quos hæc non
omnes perinde delectant. A cœna, inter deambulandum,
id quod rationi deerit persolvemus, nisi quid aliud censes.

Ch. Fiar ex tua sententia. Agamus gratias benignitati
divinæ, deinde paulisper deambulaturi. *Mi.* Pulchrè dicis.
Nihil enim hoc vespertino cœlo amœnius, nihil salubrius.

Ch. Petre, ades dum. Tolle suo quæque ordine, ac vinum
cyathis infunde. *Pe.* Jubesne agi gratias? *Ch.* Age. *Pe.*
Gracè mavis, an Latinè? *Ch.* Utroque modo. *Pe.* "Grati-
as agimus tibi, pater cœlestis, qui tuâ ineffabili potentiâ

Gratiarum actio post cibum sumptum, Latinè.

"con-

Græc.

“condidisti omnia, tuâ inscrutabili sapientiâ gubernas
 “universa, tuâ inexhaustâ bonitate cuncta pascis ac vege-
 “tas: largire filiis tuis, ut aliquando tecum bibant in
 “regno tuo nectar illud immortalitatis quod promissisti
 “ac præparâsti verè diligentibus te, per Jesum Christum.
 “Amen. *Ch.* Dic eadem Græcè, nè cæteri quid dicas in-
 telligant. *Pe.* Εὐχαριστῶ σοι, πάτερ θεάνιε, ὁ τῇ
 ἀρεστῇ σου δωάμει κτίσας τὰ πάντα, ὁ τῇ ἀνεξέρδι
 τῇ σου σοφίᾳ κυβερνῶν ἅπαντα, ὁ τῇ ἀνεξάντητῃ
 χρηστότητι ἔχων τρεφόμενος τι καὶ αὐξάνων· χαρίζε τοῖς
 υἱοῖς σου τὸ μέγα σου ποτὲ πλεῖν τὸ δ' ἀθανασίας νέκτωρ,
 ὑπέχε καὶ ἡτοίμασας τοῖς ἀληθῶς ἀγαπῶσί σε, διὰ Ἰη-
 σοῦ Χριστοῦ τοῦ υἱοῦ σου, τοῦ Κελεύητός σου, μετὰ σου ζῶντος
 καὶ βασιλεύοντος ἐν ἐνότῃ τοῦ πνεύματος ἁγίου εἰς τὸν
 αἰῶνα ἀμήν. *Ch.* Habeo vobis, hospites candidissimi,
 gratiam, qui ad hoc convivium venire dignati sitis;
 oro æqui bonique consulatis. *Con.* Nos vicissim gratiam
 referre volumus, non tantum habere. Proinde, nè multis
 agantur gratiæ. Quin potius furgamus, & exspatiemur.
Au. Ducamus nobiscum virgines, nam eò minus molesta
 erit deambulatio. *Ch.* Rectè sentis: Nè desint nobis floscu-
 li, si fortè locus flores non habebit. Utrum mavis nostris

■ Alludit ad
 carmen Ho-
 rat. Epist. ad
 Tribul.

An tacitum
 silvas inter-
 reptare sa-
 lubres?

in hortis (a) more poetico reptare, an foris ad amnem ex-
 spatiari? *Au.* Habent quidem horti tui amenitatis per-
 multum: verum eam voluptatem matutinis deambula-
 tionibus serva. At sole inclinato amnium aspectus oculo-
 rum mirum in modum juvat. *Ch.* Antecede igitur, Augu-
 stine, ut poetâ dignum est; latus tuum claudam. *Au.* Bone
 Deus! quantum comitum, quantam pompam nobiscum
 ducimus! Duci non potest, Christiane, quantum mihi
 placeam. Satisfacere mihi videor. *Ch.* Age, nunc promissum
 præsta. Solve quod recepisti. *Au.* Quid me potissimum
 vis dicere? *Ch.* Ego quondam in Pollionis oratione cum
 multa, tum illud inprimis solebam admirari, quod tam fa-
 cile, tam crebro, tam venuste orationem verteret: quæ res
 non modò singularis ingenii, verum etiam multi usus mi-
 hi videtur. *Au.* Haud injuriâ istud in Pollione admiratus
 es, Christiane. Ille enim tum hac in re divinam quandam
 vim obtinet; quam quidem illi cum ingenii dexteritate
 quadam, tum plurimo & dicendi, & legendi, & scribendi
 usu contigisse opinor, potius quàm ratione aliquâ aut
 præceptione. *Ch.* At ego rationem aliquam istius rei, si

fieri

fieri potest, exspecto. *Au.* Ità ut dixi res habet. Verùm quia te tantopere video velle, quantum potero morem geram; eàsque ratiunculas quas in Pollionis orationibus mihi visum sum animadvertere, ut potero, reddam. *Ch.* Age, percupio. *Au.* Accingor.

ARGUMENTUM.

Brevi de hac Copia præceptio Orationem suavissimè, copiosè, facilè, aId est, contra crebro & venustè variare docet: Regula breviter tradita, & praxi lingua alicujus regulas lo-

1. **P** Principio, res ipsa puris, electis, ac Latinis verbis ef-
ferenda est: quod ipsum posse, non mediocris ar-
tificis est. Sunt enim permulti, qui nescio quo modo co-
piam & varietatem orationis affectant, cum nè semel qui-
dem rem possint aptè explicare. Isti, tanquam semel bal-
butisse sit parum, balbutiem suam aliis atque aliis modis
reddunt halbiorem, tanquam ipsi secum certamen susce-
perint, ut quàm barbarissimè dici possit dicant. Itaque in-
epta synonyma quædam congerunt, adeò interdum inter
se dissidentia, ut ipsa mirentur quo pacto convenerint.
Quid enim absurdius quàm hominem pannosum, cui ne
una quidem quam sine pudore possit induere sit vestis, cum
tamen subindè suos pannos mutare, ac mendicitatem su-
am pro opibus ostentare? At nihilo minùs ridiculi viden-
tur isti varietatis affectatores, qui cum barbarè semel di-
xerint, repetunt idem multò barbariùs, demum iterum at-
que iterum indoctiùs. Hoc est non oratione, sed (A) solæci-
smis, abundare. Imprimis igitur, ut dixi, res ipsa aptis at-
que electis verbis est explicanda. 2. Deinde mutatoriis ver-
bis utendum, si qua quæ idem efficiunt reperiantur; repe-
riuntur enim permulta. 3. Demum, ubi propria deficient,
translatitiis erit utendum, si modò verecunda sit translatio.
4. Ea quoque ubi deerunt, si per activa dixisti, ad passiva re-
vertendum erit, quæ nobis totidem orationes reddunt quot
ex activis constabant. 5. Postea verba, si licebit, aut in no-
mina verbalia, aut in participia commutabimus. 6. Pos-
tremò, ubi modò adverbia in nomina, modò nomina in
alias atque alias partes commutaverimus, per contrari-
um dicemus. 7. Aut affirmativam orationem in negati-
vam commutabimus, aut retrorsum. 8. Aut certè, quod
pronunciativè dictum, per interrogationem efferemus.
Nunc exempli causâ, hanc sententiam sumamus,

qui, cum con-
sequens ver-
bum antece-
denti non ac-
commodatur:
ut, Ego de am-
bulans, cor-
ruit murus.
Dicitur au-
tem à Soloe &
dixit. Ist
a. Soloe oppi-
dum in Cili-
cia à Solone
extractum,
& ab eo no-
minatum, in
quo puritas
Attici ser-
monis pri-
mam flore-
bat, post cor-
rupta. Ita
peccantes di-
cti sunt σο-
λοιζην, i.
σολεην-
σμος λό-
γος ἀν-
σμος, sive
orationis
vibex aut fla-
gellum, Ety-
molog. Sylb.
Diog. Laert.
A. Gel. lib. 5.
c. 20. Seberus
instit. Elocut.

LITERÆ TUÆ MAGNOPERE ME
DELECTARUNT.*Litera.*

Epistolia, epistolium, scripta, schedæ, literæ.

Magnopere.

Mirum in modum, miris modis, majorem in modum, mirandum in modum, supra modum, plurimum, non mediocriter, summo, maximo.

Me.

Animum meum, pectus meum, oculos meos, cor meum, Christianum.

Delectarunt.

Voluptate affecerunt, recreaverunt, exhilararunt, voluptati fuerunt, oblectarunt, voluptate perfuderunt, mellissimæ fuerunt, jucundissimæ, &c.

Habes materiam, tuum erit componere. Experiamur igitur. Faciamus periculum. *Ch. Tuæ literæ magnopere me delectarunt.* Tua epistola mirifice nos exhilaravit. *An.* Verè activum in passivum, alia erit facies. Ut, Dici non possit quàm tuis sim scriptis exhilaratus.ITEM PER ALIA VERBA IDEM
EFFICIENTIA.Tuis ex literis incredibilem cepi voluptatem. Ex epistola celsitudinis tuæ plurimum voluptatis accepi. Non mediocrem lætitiā tuā mihi scripta attulerunt. Gaudio tuæ me scripta, quantus eram, perfuderunt. "Hic non ita liceret mutare in passivā, nisi in illo postremo, *perfusus gaudio*, quod usitatè dicitur. Capiebatur à me voluptas, allatum est gaudium, non perinde usitatè dixeris.*Per Afficio.*

Singulari voluptate literæ tuæ me affecerunt

Muta in Passivum.

Tuis scriptis incredibili sum affectus voluptate. Non parum gaudiorum tuum nobis epistolium peperit.

Per Sum, & Nomina Adjectiva.

Tuæ mihi literæ multis modis jucundissimæ fuerunt. Fuit tua illa epistola sanè quàm gratissima.

Per Nomina Substantiva.

Ineffabili voluptati tuæ nobis epistola fuit. Incredibili jucunditati fuerunt tuæ literæ.

Commuta in Negationem.

Tuæ scripta non mediocri lætitiæ fuere. Nihil in vitæ tuis literis accidit jucundius. "Quamquam hac ratione ali-

"quoties

“quoties jam usi sumus, quæ non est negligenter præter-
 eunda. Nam quoties multum, plurimum, singulariter, sig-
 nificare volumus per contrarium verbum idem efficie-
 mus. Ut, Vehementer te amat Henricus: haud vulgari-
 ter te amat. Multum me juvat vinum: haud parum juvat.
 Est vir singulari ingenio: est vir ingenio non vulgari. Est
 homo doctrinâ admirandâ: est homo non contemnendâ do-
 ctrinâ. Thomas est summo apud suos loco natus: non infimo
 loco natus. Augustinus eloquentissimus fuit: non ineloquens
 fuit. Carneades orator fuit nobilis, non ignobilis, non ob-
 scurus. “Et id genus similia, quæ nunquam non usu veni-
 unt. Sed admonuisse rem clarissimam satis est. Nec te la-
 teat bisariam nos hujusmodi orationum genere uti: mode-
 stiæ causâ, præsertim si de nobis ipsis loquamur; tum etiam
 amplificandi gratiâ. Nam non ingratum, pro valde gra-
 tum; non vulgariter, pro singulariter, recte & venuste di-
 cimus. 1. Modestæ causâ. Ego literis meis nonnullam do-
 ctrinæ sum opinionem consecutus. Semper curavi ut in li-
 teraria gloria non postremas partes tenerem. 2. De Ampli-
 ficatione superiora sunt exempla: nunc ad nostra reverta-
 mur. Nihil tuâ epistolâ unquam evenit gratius. Nulla res
 majori unquam voluptati fuit quàm tua scripta. Nulla un-
 quam ex re tantundem cepi voluptatis quantum ex tuis
 literis amantissimis. “Hoc modo singulæ orationes supe-
 riores poterunt variari per interrogationem. Quid Interrogatio-
 nis tuis literis in vita jucundius esse potuit? Quid epistolâ illâ vé.
 tuâ nobis evenit dulcius. Quid ita oblectavit unquam ut
 proximæ tuæ literæ? “Hoc modo rursus singulas serè ora-
 tiones variare licebit. Ch. Quid deinde fiat? Au. Jam
 paulò liberiùs totam orationem vertemus, ut unam dictio-
 nem pluribus verbis circumloquamur. Ch. Dic, exempli
 causâ. Au. “Quod modò per nomen incredibile, modò per
 adverbium incredibiliter dictum erat, unam dictionem
 aliquot verbis commutabimus. Literis consequi nequeam
 quantum tuis literis sim delectatus. Et mihi si riptu, & tibi
 creditu perdifficile fuerit quantæ jucunditati tua mihi
 scripta sint. Explicare prorsum nequeo quàm sim tuis literis
 gavisus. “Et item in infinitum: rursus alio pacto. Nam ha-
 tenus & per negationem & per interrogationem, postre-
 mò per infinitas orationes variavimus. Nunc per sub-
 junctivas sive conditionales variabimus, hoc modo; Mo-
 riar si unquam quicquam fuit tuis literis aut optatus,

aut dulcius. Peream, si ulla res majori voluptati fuit quam tuæ literæ. Ità me Deus amet, ut nihil in vita tuis literis accidit jucundius. "Et item alia multa in hunc modum excogitare licebit. *Ch.* Quid deinde? *Au.* Nunc ad translationes, similitudines & exempla fugiendum est.

Translatio est in his.

Accepi literas tuas, quæ mellitæ fuerunt. Nihil nisi mere deliciæ tuæ mihi scripta videntur. Mera voluptas sunt tuæ literæ. "Et hujusmodi plurima. Sed cavendum nè obsoletis "aut durioribus translationibus utamur; quale est illud,

Jupiter hybernas canā nīve conspuīt Alpes.

a Apud Furium, de quo *A* Gell. lib. 13. c. 11.

"Et (a) quale est illud, *Cæna tuorum scriptorum me suavissimis epulis refecit.*

Comparatio à Simili.

Tua scripta omni vel ambrosiâ vel nectare suaviora fuere. Literæ tuæ quovis melle mihi fuere dulciores. Epistola humanitatis tuæ & (b) filiquam omnem, & mel Atticum, & saccharum omne, nectar ambrosiâque deorum longè superavit. "Hic quicquid dulcedine nobilitatum est, in medium adduci potest.

Ab Exemplo.

b Siliqua fructus prædulcis, sed malus stomacho. *Arbor Græcè κόμαρ, Latinis Arbutus vocatur: fructus non absimilis quantitate mespilo, sed rusticandus est.*

Nunquam aducar ut credam. Hero Leandri sui literas aut majore voluptate aut pluribus osculis accepisse, quam tuas accepi. Vix crediderim aut Scipionem eversâ Carthagine, aut Paulum Æmiliū capto Perseo, magnificentiorem egisse triumphum quam ego, simulac suavissima tua scripta tuus mihi tabellarius reddidit. "Hujusmodi "tum ex fabulis tum ex historiis infinita possunt inveniri. "E Physica verò sumuntur rerum similitudines, quarum "quam plurimarum naturas memoriter tenere necesse est. Nunc, si libet, in alia sententia tentemus.

c Quem Poeta interpretantur omnium oblivionum fontem. *a* Impossibile, quod fieri nequit.

b In horum copiam Ovidius sufficere potest.

NUNQUAM DUM VIVAM TUI ERO IMMOR
Semper dum vivam tui meminero. Quoad vivam nunquam me tui capiet oblivio. Prius vivere desinam quam tui meminisse.

Per Comparationes.

Si umbram corpus poterit effugere, & hic animus tui quibit oblivisci, Tui memoriam nè (c) Lethæus quidem amnis poterit abolere.

Præterea, per (a) ἀδύνατον (b) aut, more poetica, per Contraria.

Dum

Dum juga montis aper, fluvios dum piscis amabit.

Antè leves ergo, &c.

“quæ non est multi negotii excogitare. Verùm nè immo-
dici videamur, his in præsentia contenti simus. Aliàs, si
voles, copiosius hac de re colloquemur. *Ch.* Ego te, Au-
gustine, jam planè exhaustum putabam. Sed tu præter ex-
spectationem novum thesaurum indicâsti, quem si pergas
explicare nox antè occupaverit quàm tibi eadem de re
desint verba. *Au.* Si ego hoc mediocri & doctrinâ & inge-
nio præsto, (c) quantum Ciceronem ipsum valuisse credis,
qui cum Roscio histrione certâsse legitur? Sed Sol nos
relinquit; humescit cælum: præstat imitari aviculas
rectoque ac lecto nos condere. Proinde vale, mi Christi-
ane suavissime, in crastinum. *Ch.* Tu itidem bene valeas,
Augustine omnium doctissime.

*c Lege Ma-
crob. l. 3.
Sat. cap. 14.*

ARGUMENTUM.

*Religiosum Convivium docet qualia esse debeant Christianorum omni-
um convivia. Natura rerum non est muta, sed undiquaque loquax,
suppeditans contemplationis materiam. Horti elegantissimi descrip-
tio, ubi de herbis varia disputatio. De amarace, chelidonia, accento,
helleboro. De bestiis, Scorpiis, Chamaleonte. Basilisco, Snibus, For-
mick Indick: de Delphinis, de Alcinoi vagis hortis. Mensa erat
Ethnicis religiosa. De ablutione manuum ante cibum. Consecratio
mensæ ex Chrysostomo. Cavitæ honoranda, & quare. Lectio Scrip-
turarum in convivio utilissima. Idiotis f. u. est de Scripturis confa-
bulari. Locus Prov. 21. 1. illustratus. Deus quomodo aversatur sa-
crificia præ misericordia, Hof. 6. Nemo laditur nisi à seipso. In vino
veritas. Egyptiis Sacerdotibus nifas erat vinum bibere. Locus
1 Cor. 6. Omnia mihi licent, aperitur. Spiritus Christi in ethnicis &
poetis fuit. Scotus contemnitur præ Cicerone & Plutarcho. Locus ex
Cicer. Caton. maj. citatur & commendatur. Dare omni petenti,
intelligendum quomodo. Dandum Christi pauperibus, non monaste-
riis. Mos sepeliendi in templis taxatur. Dandum cum delectu,
quantum, quibus, & quatenus. Detrahendum nobismet, ut largia-
mur pauperibus. Nemo potest duobus Dominis inservire, exponitur.
Gratiarum actio post Cibus, ex D. Chrysostomo.*

(a) EUSEBIUS, (b) TIMOTHEUS, (c) THEOPHILUS,

(d) CHRYSOGLOTTUS, (e) URANIUS.

Eu. CUM omnia nunc vernent & rideant in agris, de-
miror esse qui fumosis urbibus delectentur. *Ti.* bens Deum.
Non omnes capiuntur aspectu florum, aut pratorum ver-
nantium, aut fontium amniûmve: aut, si capiuntur, est
aliud quod magis juvet. Ità voluptas voluptate, veluti
clavus clavo, pellitur. *Eu.* Tu mihi fortasse fceneratores
narras, aut his simillimos negotiatores avaros. *Ti.* Istos

*a Pius.
b Charus
Deo, vel
charum ha-
bens Deum.
c Amans
Dei.
d Auream
habens lin-
guam.
e Calestis.*

quidem, sed non solos, (ô bone) imò cum his innumeris alios, usque ad ipsos sacerdotes, ac monachos, qui fere quæstus gratiâ malunt in urbibus, iisque frequentissimis, versari, dogma sequuti non Pythagoricum aut Platonicum, sed cæci cuiusdam mendici cui dulce erat premi tur- bis hominum, quod diceret illic esse quæstum ubi esset po- pulus. *Eu.* Valeant cæci cum suo quæstu. Nos Philosophi sumus. *Ti.* Et Socrates Philosophus urbes præferebat agris, quòd esset discendi cupidus, & urbes haberent unde disce- ret: in agris esse quidem arbores & hortos, fontes & ame- nes, qui pascere oculos, cæterum nihil loquerentur, ac proinde nihil docerent. *Eu.* Est nonnihil quod dixit Socra- tes, si solus obambules in agris. Quanquam meâ sententiâ non est muta rerum natura, sed undiquaque loquax est, multâque docet contemplantem, si nacta fuerit homi- nem attentum ac docilem. Quid aliud clamat illa tam amœna naturæ vernantis facies, quàm opificis Dei sapi- entiam bonitati parem? Sed Socrates in eo secessu quam multa docet Phædrum suum, ac vicissim ab eo discit? *Ti.* Si tales adescent aliquot, nihil esse posset amœnius rusticati- one. *Eu.* Libet igitur hujus rei periculum facere? Est mihi prædiolum suburbanum, non amplum, sed nitidè cultum; eò vos in crastinum diem ad prandium voco. *Ti.* Plures su- mus: exederemus totum prædium tuum. *Eu.* Imò totum

^a Est & apud
Maronem.

convivium apponetur herbaceum, ex dapibus, ut (a) inquit Flaccus, inemptis apparatus. Vinum ipse locus suppeditat: pepones, melones, ficus, Pyra, mala, nuces, ipsæ penè arbores porrigunt, quemadmodum fit in insulis Fortu- natis (b) si Luciano credimus. Accedet fortassis (c) è corte gallina. *Ti.* Age, non recusamus. *Eu.* At suam quisque (d) umbram secum adducat, quam volet. Ità cum sitis qua- tuor, æquabimus numerum Musarum. *Ti.* Fiet. *Eu.* Un- um illud vos præmonitos volo, sibi quisque condimentum suum adferat: Ego cibos duntaxat apponam. *Ti.* Quod condimentum narras? piper an saccharum? *Eu.* Imò ali- ud vilius, sed suavius. *Ti.* Quodnam? *Eu.* Famem. Eam dabit hodie cœna tenuis: cras acuet stomachum ambulatiun- cula. Et hoc quoque com modi ruscule meo debebitur. Ve- rùm ad quam horam libet prandere? *Ti.* Ad decimam. prius quàm invalescat æstus Solis. *Eu.* Curabitur.

Puer. Here, adsunt convivæ pro foribus. *Eu.* Bonæ fidei est quòd venistis; sed bis gratum est quòd venistis maturè

^b In Vera
historia.

^c Cori cortis
spatium cir-
cum villam
septum: un-
da cortis aves;
& inde mili-
tum cohors,
quod ex agris
legi soleant.

^d Non ipse
vocatur, sed
quem addu-
xit comitem
vocatum.

unâ cum umbris vestris longè gratissimis. Sunt enim quidam inciviler civiles, (e) qui convivatorem morâ suâ torquent. *Ti.* Eò maturius venimus, ut esset otium lustrandi visendique regiam istam tuam, quam audimus undique miris deliciis variam, nusquam non testari domini sui ingenium. *Eu.* Regiam spectabitis tali dignam rege. Mihi certè nidulus est quâvis regîa grator. Et si regnat qui liberè vivit ex animi sui sententia, hîc planè regno. Sed præstat, opinor, interim dum culinæ præfecta parat holuscum, & adhuc moderatus est Solis calor, visere hortos nostros. *Ti.* Est alius præter hunc? Nam hic sanè mirè cultus blandissimo aspectu statim ingredienti salutat, & comiter excipit. *Eu.* Hinc igitur decerpas sibi quisque flosculos ac frondes aliquot nequid offendant domûs pædor. Non idem odor æquè gratus omnibus. Quare sibi quisque deligat. Nè parcite; nam quicquid hîc nascitur, penè publicum esse parior. Neque enim unquam clauditur ostium hujus vestibuli, nisi noctu. *Ti.* En tibi in ostio Petrus. *Eu.* Hunc ego malo janitorem quàm Mercurios, Centauros, aliâque portenta quæ quidam pingunt in foribus suis. *Ti.* Isthuc homine Christiano dignius est. *Eu.* Nec mutum habeo janitorem, tribus linguis alloquitur ingredientem. *Ti.* Quid loquitur? *Eu.* Quin ipse legis? *Ti.* Intervallum aliquanto longius est quàm ut prospectus oculorum assequatur. *Eu.* En tibi perspicillum quod te vel Lynceum reddet. *Ti.* Latina video: *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata*, Matthæi capite 19. *Eu.* Nunc lege Græca. *Ti.* Græca video quidem, at illa (a) non vident me: quare (b) lampadem hanc trado Theophilo, qui nunquam non cantillat Græca. *Th.* (c) *Μετανοήσατε καὶ ἰμψέτε τὸν λαόν. Πράξτε τὰς ἐντολὰς.* Ch. Hebræa mihi sumam; (d) *וְעַתָּה בְּאֵמֶנֶת יְהוָה.* *Eu.* An vobis videtur incomis janitor, qui statim monet ut avertamur à vitiis, & convertamus nos ad studium pietatis; deinde, vitam non contingere ex operibus Mosâicis, sed per fidem Evangelicam: postremò, servandis Evangelicis præceptis iter esse ad immortalem vitam? *Ti.* Et ecce mox ad dexteram ingressus ostendit facellum perquam elegans. In altari Jesus Christus suspiciens in cœlum, ad Patrem & Spiritum Sanctum illinc prospicientes, atque eòdem dexteram porrigens, lævâ velut invitat & allecât prætereuntem. *Eu.* Nec is elinguis nos excipit; vides Latina, *Ego sum via*, 2 Gal. 3.

Convivator,
qui excipit,
& conviva,
qui excipitur
convivio.

a Id est, non
intelligo. No-
lunt enim vi-
dere quem non
agnoscunt.

b Est alteri
tradere me-

gorium. Vide
Proverb.

c Id est, ad
mentem re-
dite & con-

vertimini,
Astor. 3.

d Justus in
fide sua vi-
vet, Abes.

veritas

e Venite filii,
obedite mihi.
omorem Do-
mini vos do-
cebe, Psal. 3.
11.

a Gentilitas
Priapum
Denum nu-
dum &
membroso-
rem aquo in
hortis tan-
quam tutela-
rem consti-
tuebat.

b Quicquid
Voluptuosum
est, id Epicu-
reum vocant.

c Suis a-
maracinum
unguentum
ex amaraco
factum ve-
nenum est.

veritas & vita; Græca, Ἐγὼ οἶμι τὸ ἄλφα καὶ τὸ ὦμα;
γα; Hebraica, (e) וְיָרֵאחַ יְהוָה לִי בְנוֹסלשׁמעי לי וראח יהוה בנוסלשׁמעי.
אלמדכמ. *Ti.* Læto nimirum omine nos salutavit Domi-
nus Jesus. *Eu.* Sed nè videamur inciviles, fortassis par est
ut illum resalutemus, precemurque ut quando ex nobis
ipsi nihil possumus, illè suâ inæstimabili bonitate non fi-
nat nos unquam aberrare à via salutis, sed, abjectis um-
bris Judaicis & hujus mundi præstigiis, per veritatem
Evangelicam perducatur nos ad vitam æternam; hoc est,
ipse per se trahat nos ad se. *Ti.* Equissimum est, & ipsa loci
species invitat ad precandum. *Eu.* Multos hospites allicit
hujus horti amœnitas: sed ità ferè apud omnes invaluit
consuetudo, ut nemo prætereat Jesum insalutatam. Hunc
ego vice fœdissimi (a) Priapi custodem posui, non solum
horti mei, sed omnium quæ possideo, denique corporis
pariter atque animi. Adest, ut videtis, fonticulus saluber-
rimis aquis non inamœnè scatens, ut cunque repræsentans
unicum illum fontem qui cœlesti latice refocillat omnes
laborantes & oneratos, & ad quem anhelat anima delassa-
ta malis hujus mundi, non aliter quàm, juxta Psalmistam
cervus æstuans siti, gustatis serpentium carnibus. Hinc
gratis Haurire licet, quisquis sitit. Nonnulli & religionis
gratiâ sese aspergunt. Quidam etiam bibunt, non sitis, sed
religionis causâ. Video vos invitos avelli ab hoc loco. Sed
interim hora monet ut visamus hunc cultiorem hortum,
quem in quadrum cingunt muri regiæ meæ. Si quid erit
visendum intus, à prandio spectabitis, cum Solis æstus nos
veluti cochleas, domi cohibebit horis aliquot. *Ti.* Papæ!
(b) Epicureos hortos mihi videre videor. *Eu.* Totus hic
locus voluptati dicatus est, sed honestè: pascendis oculis,
recreandis naribus, reficiendis animis. Nihil hîc nascitur
præter odoratas herbas, nec eas quaslibet, sed eximias
duntaxat. Unumquodque genus suas habet areas. *Ti.* Nec
herbæ mutæ sunt apud te, quantum video. *Eu.* Probè dicis:
alii domus habent opulentas, ego loquacissimam habeo,
nè quando solus videri possim: id magis etiam dices ubi
totam videris. Ut herbæ sunt velut in turmas digestæ,
ità singulæ turmæ singula habent vexilla cum inscrip-
tione. Velut amaracus hic, (c) Abstine, inquit, sus, non tibi
spiro. Cum enim sit suavissimæ fragrantix, sues tamen
hoc odore vehementer offenduntur. Itidem singula ge-
nera habent suos titulos, aliquid indicantes quod ad pe-
culiare

culiare
hoc for
omnib
Sed al
oculis
rimen
templa
unde h
mor el
Quò ta
civilite
oculos
fert in
Crude
nignit
turæ,
dis an
visque
Nam
in qu
bus h
viren
virea
renti
est su
se an
bula
amic
lumi
mirā
rea
Ti. L
mor
tem
farc
cult
pieb
bis
tem
tero
usu
lis

culiarem ejus herbæ vim pertinet. *Ti.* Nihil adhuc vidi hoc fonticulo festivius, qui medius velut arridet herbis omnibus ac refrigerium illis pollicetur adversus æstum. Sed alveolus hic qui a tantâ gratiâ totam aquam ostendit oculis hominum, hinc atque hinc æquis spatiis hortum dirimens, in quo sese utrinque herbæ, velut in speculo, contemplari gestiunt, num marmoreus est? *Eu.* Bona verba: unde huc marmor? *E.* contusis cæmentis factitium marmor est; coloris candor additus est (*a*) incrustamento. *Ti.* Quò tandem sese condit tam amabilis rivus? *Eu.* Vide in-
d Est super- tegumentum quod parietibus aut calce aut gypsa inducitur.
civilitatem humanam. Posteaquam hîc satis exhilaravit oculos nostros, proluit culinam, ejusque sordes secum defert in cloacam. *Ti.* Crudele, itâ me deus bene amet! *Eu.* Crudele, ni & in hunc usum parâssent æterni numinis benignitas. Tum crudeles fumus, cùm fontem divinæ Scripturæ, longè hoc amœniorem, recreandis simul ac purgandis animis nostris datum, conspurcamur vitiis nostris pravisque cupiditatibus, abutentes tam ineffabili dono Dei. Nam hâc aquâ non abutimur, si partiamur in varios usus in quos illam dedit is qui nihil non affatim suppeditat usibus humanis. *Ti.* Verissima sunt quæ narras: sed cur tibi virent etiam horti septa manu facta? *Eu.* Nequid hîc non vireat. Quidam rubra malunt, quòd is color additus virentibus gratiam adjungat. Hic mihi magis arridet, (ut est sua cuique sententia etiam in hortis,) *Ti.* Sed horti per se amœnissimi jucunditatem, propemodum obscurant ambulacra tria. *Eu.* In his vel studeo, vel obambulo solus, aut amiculo confabulans; vel cibum capio, si videtur. *Ti.* Columnæ paribus intervallis sustinentes ædificium innitens, mirâque colorum varietate blandientes, sũntne marmoreæ? *Eu.* Ex eodem marmore quo factus est hic alveus. *Ti.* Lepida profectò impostura. Vel dejerâssim esse marmor. *Eu.* Quare cavènè vel credas, vel dejeres quicquam temere. Non rarò fallit species. Quod opibus deest, arte farcimus. *Ti.* Non tibi sat erat hortus tam nitidus, tam excultus, nisi pingeres insuper alios hortos? *Eu.* Non capiebat omnes herbarum species unus hortus. Præterea, bis delectamur cùm pictum florem cum vivo decertantem videmus; & in altero miramur artificium naturæ, in altero pictoris ingenium, in utroque benignitatem Dei, qui in usum nostrum largitur hæc omnia, nulla in re non mirabilis pariter & amabilis. Postremò, non semper viret hortus,
non

non semper vivunt flosculi: hic hortus etiam mediâ brevitate
viret & adblanditur. *Ti.* At non spirat. *Eu.* Sed rursum
non eget culturâ. *Ti.* Tantum pascit oculos. *Eu.* Verum,
sed hoc perpetuò facit. *Ti.* Habet suum & pictura senium
Eu. Habet; nobis tamen est vivacior, & illi ferè gratiam
addit ætas quam nobis detrahit. *Ti.* Utinam hîc vanus es-
ses. *Eu.* In hoc ambulacro quod spectat Occidentem, Sole
fruoꝝ Oriente; in hoc quod spectat Orientem, apricoꝝ in-
terdum; in hoc quod spectat Austrum, sed patet ad So-
ptentrionem, recreor ab æstu Solis. Obambulabimus, si
videtur, quò spectetis propius. En vernat ipsum etiam foli-
um: habent enim & tessellæ colorum gratiam, & floscu-
culis pictis adblandiuntur. Hoc nemus, quod videtis hoc
toto pariete depictum, exhibet mihi varium spectaculum.
Primum, quot videtis arbores, tot videtis arborum genera,
singulis ad nativam imaginem non pessimè expressis. Quot
cernitis aves, tot videtis avium species, præcipuè si qua
sint rariores & insigni re quapiam nobiles. Nam anse-
res, gallinas & anates quid attinet pingere? Infernè
sunt quadrupedum species, aut earum avium quæ vivunt
humis, more quadrupedum. *Ti.* Mira varietas! nec quic-
quam est otiosum. Nihil est quod non aut agat aut lo-

a Id est, Prin-
dans esto: non
omnibus volo.
Vide Prov. de
noctua Athe-
nienſium.

b Scarabeus
aquilam.
Vide Prov.

c Trochilus
avicula na-
tura aquilis
inſeſta. Lege
Plin. lib. 10.
cap. 74. De
Hirundine,
Idem lib. 25.

cap. 8. De
Chamæleon,
l. 8. c. 33.
d Molles om-
nes & vo-
luptatibus
dediti.

quatur aliquid. Quid nobis narrat noctua, penè latirans
sub frondibus? *Eu.* Atticè loquitur Attica, (a) Σωφιστής
inquit, & πᾶσιν ἰσχυρῶς. Jubet nos consultò agere, quod
non omnibus feliciter cedat inconsulta temeritas. Hic a-
quila discerpit leporem, frustra obſtante (b) scarabeo.
Adſtat ſcarabeo (c) trochilus, & ipſe capitalis inimicus a-
quilæ. *Ti.* Hæc hirundo quid gerit ore? *Eu.* Herbam cheli-
doniam. Nam hæc reſtituit pullis exoculatis viſum. Ag-
noſcitis herbæ figuram? *Ti.* Quodnam hoc novum lacer-
tæ genus? *Eu.* Non eſt lacerta, ſed chamæleon. *Ti.* Eſt hic
ille longo nomine celebratus chamæleon? Belluam eſſe
credidi leone majorem, quem vincit etiam vocabulo. *Eu.*
Hic ille eſt ſemper hians & ſemper jejunos chamæleon.
Hæc arbor eſt caprificus, apud quam ſolam ſævit, aliàs in-
noxius. Nam venenum habet, nè contemnas hiantem be-
ſtiolam. *Ti.* Ac non mutat colorem. *Eu.* Verum; quia non
mutat locum: ubi mutârît locum, videbis & colorem
alium. *Ti.* Quid hic ſibi vult tibicen? *Eu.* Nonne vides in
proximo camelum ſaltantem? *Ti.* Video novum ſpectâcu-
lum, Camelus (d) cinædus eſt, & ſimius choraules. *Eu.* Sed

his ſing
vel tot
vidiſſe
quicqu
mini,
lùm ſp
pius, r
liæ: Q
pictura
ſte pal
ium in
nſcitu
peno t
cat pa
peno,
trum
plicare
recipie
vente
ſe nu
tur hîc
(b) E
omne
neis, i
is loqu
Planè
nica v
inſidia
politia
vocat
Hîc vi
vant.
in hoc
ſatieta
tertius
his qu
Delpi
rodilo
italic
ſia, u
captu
ſirè
bis

his singulatim ac per otium contemplandis aliàs dabitur vel totum triduum; nunc satis erit veluti per transfennam vidisse. In hac regione depictum est ad nativam effigiem quicquid est insignium herbarum: quòdque jure miremini, híc venena, quantumvis præsentanea, tunc non solum spectantur, verum etiam contrectantur. *Ti.* En scorpium, rarum in hisce regionibus malum, sed frequens Italiae: Quanquam color mihi parum respondere videtur in pictura. *Eu.* Quí sic? *Ti.* Quia magis nigrent apud Italos; iste pallidior est. *Eu.* Annon agnoscis herbam in cuius folium incidit? *Ti.* Non satis. *Eu.* Nec mirum. Non enim nascitur in hortis nostratibus. Aconitum est. (a) Ei veneno tanta vis est, ut scorpium ad hujus contactum stupe-
21. ca. 26.
 scat palleſcátque, seseque vinci patiatur. Sed offensus veneno, à veneno petet remedium. Videtis in propinquo utrumque genus hellebori. Si scorpium sese potuerit explicare à folio aconiti, & album helleborum contingere, recipiet pristinum vigorem, diversi veneni contactu solvente torporem. *Ti.* Actum est igitur de isto scorpio: nam si se nunquam explicabit ab aconiti folio. Etiam loquuntur híc scorpium? *Eu.* Et quidem Græcè. *Ti.* Quid ait? *Eu.*
 (b) *Εὖρε Σείς & ἀλντ-εὶν.* Híc præter herbas videtis omne serpentinum genus. En vobis Basiliscus, oculis igneis, ipsis etiam nocentissimis venenis formidabilis. *Ti.* Et is loquitur aliquid. *Eu.* Oderint, inquit, dum metuunt. *Ti.* Planè regia vox. *Eu.* Imò nihil minus regium; sed tyrannica vox est. Híc pugnat lacerta cum vipera. Híc d' ipsas insidiatur, tecta putamine ovi struthiocameli. Híc videtis politiam totam formicarum, ad quarum imitationem nos vocat Hebræus ille Sapiens, atque etiam Flaccus noster. Híc videtis formicas Indicas, quæ aurum egerunt, ac servant. *Ti.* Deum immortalem! cui possit obrepere tedium in hoc theatro versanti? *Eu.* Aliàs, inquam, licebit vel ad satietatem usque spectare. Nunc procul tantum spectate tertium parietem. Is habet lacus, amnes & maria, & in his quicquid est insignium piscium. Híc est Nilus, in quo Delphinum illum videtis, hominum amatorem, cum Crocodilo depugnantem, quo non est alius hostis homini capitalior. In ripis ac litoribus videtis ea quæ sunt
 (c) *ἀμφί-Αἰσῶν αἰ-μας*, ut cancri, phocæ, fiber. Híc est polypus captator, captus à concha. *Ti.* Quid loquitur? (c) *αἰσῶν αἰσῶν* est, captans
 Mirè pictor fecit aquam pellucidam. *Eu.* Aut hoc erat
 facien-

a Vide Plin.

b id est, Repetitur Deus noster.

c Extrat hæc de re lepidum epigramma apud Græcos, αἰσῶν αἰ-μας, id est, captans.

faciendum, aut nobis opus erat aliis oculis. In proximo est
a *Antor Plin.* alter polypus summâ æquoris aquâ velificans, (*d*) Libu-
Sûntque Li- nicarum gaudens imagine. Videtis torpedinem prostra-
burnica na- tam in arena concolori, quam hîc tuto vel manu conti-
vicula intex- geris. Sed aliò properandum est. Hæc pascunt oculos, et
ta viminibus. ventrem non explent: properemus ad reliqua. *Ti.* Etiamne
e *Ades qui-* ampliùs? *Eu.* Mox videbitis quid nobis præbeat (*e*) postu-
bus est adjun- cum. Hîc videtis hortum satis spatiosum in duas divisum
ctus hortus partes: in altera est quicquid est herbarum esculentarum
dum habent januas, anti-in qua regnant uxor & famula mea; in altera, quicquid
cam & postu- est medicarum, præsertim insignium. Ad lævam est præ-
cam: antica tum liberum, præter virorem gramineum nihil habens,
spectat ad pu- septum est sepe perpetuâ, è spinis implexis, sed vivis, con-
blicam vi- textâ. Illic nonnunquam vel ambulo, vel lusito cum sode-
am, postica libus. Ad dexteram est pomarium, in quò cum erit oti-
ducit ad hor- um, videbitis plurimas arbores peregrinas, quas paula-
tum. Posti- tim doceo nostro cœlo assuescere. *Ti.* Papæ! næ tu vincis
cum quoque vel ipsum (*a*) Alcinoum. *Eu.* Hîc aviarium est in confinio
locus prox- adhærens ambulacro superiori, quod videbitis à prandio
mus postica. videbitis formas varias, variâsque linguas audietis. Nec
a *Alcinoi re-* minùs varia sunt ingenia. Inter quasdam cognatio est &
gis horti apud mutuus amor, inter nonnullas similtas irreconciliabilis.
Homerum Sunt autem omnes adeò cicures & mansuetæ, ut si quan-
commendan- do cœno illic apertâ fenestrâ, devolent in mensam, ci-
tur. bûmque vel è manibus capiant. Si quando ingredior, in
 ponticulo pensili, quem videtis, fabulans cum amico, affi-
 dent, auscultant, insident humeris aut brachiis; adeò dedi-
 dicerunt timere, quia sentiunt neminem lædere. In ex-
 tremo pomario (*b*) apum regnum est. Nec illud sanè spè-
 ctaculum inamœnum. In præsentia non sinam vos am-
 pliùs contemplari, quò sit quod vos posthac revocet tan-
 quam ad novum spectaculum. A prandio cætera vobis
 ostendam. *Puer.* Uxor & famula clamitant corrumpi
 prandium. *Eu.* Jubeto illas esse æquanimis, nos jam ac-
 curremus. Lavemus, amici, ut puris manibus & animis ad
 mensam accedamus. Etenim si Ethnicis quoque religiosa
 erat mensa, quantò magis oportet esse sacram Christianis,
 quibus habet imaginem quandam illius sacrosancti con-
 vivii quod Dominus Jesus postremum egit cum suis Dis-
 cipulis? Et ob id receptum est, abluere manus, ut si quid
 odii, livoris aut turpitudinis alicui forsitan resideat in
 animo, id ejiciat antequam accedat ad cibum capiendum.

b *Alludit ad*
id, quod &
apes regem &
politiam ha-
bere fingun-
tur.

Sic enim opinor & corpori salubriores esse cibos, si sumantur animo defæcato. *Ti.* Istud verissimum esse credimus.

Eu. Quoniam hoc exemplum nobis ab ipso Christo traditum est, ut ab (a) hymno cibum auspicaremur, (nam id arbitror, quod frequenter in Evangelio legimus, illum benedixisse, aut gratias egisse patri, priusquam cibum frangeret) & rursus hymno finiremus; si videtur, recitabo vobis hymnum quem divus Chrysostomus miris laudibus prædicat in homiliâ quadam, dignatus etiam interpretari. *Ti.* Imò ut velis rogamus. *Eu.* "Benedictus Deus, qui

"me pascis à juventute mea, qui cibum præbes omni carni, "reple lætitiâ & gaudio corda nostra, ut affatim quod satis est habentes, abundemus in omne opus bonum, in Christo "Jesu Domino nostro, cum quo tibi gloria, honor & imperium, cum sancto Spiritu, in omne ævum. *Ti.* Amen. *Eu.*

Nunc accumbite, ac suam quisque umbram sibi adjungat. Canitiei tuæ debetur primus locus, Timothee. *Ti.* Verbo dignitatem universam meam complexus es. Hoc solo nomine sum cæteris anteposendus. *Eu.* Cæterarum dotium

æstimator est Deus, nos ea sequimur quæ videmus. (b) Sophroni, adhære corpori tuo. Tu Theophile, & Eulali, dextrum mensæ latus occupate. Chrysoglotus & Theodidæus occupabunt lævum. Uranius & Nephalius, quod superest. Ego hunc angulum tuebor. *Ti.* Non patiemur. Hospiti debetur primus locus. *Eu.* Tota domus hæc mea est, simulque vestra: quòd si mihi permittitur jus in regno

meo, is locus debetur hospiti quemcunque sibi delegerit.

Nunc utinam Christus ille exhilarator omnium, & sine quo nihil suavè est, dignetur huic nostro interesse convivio, suâque præsentia exhilarare animos nostros. *Ti.* Spero dignabitur. Sed ubi sedebit, jam omnibus occupatis? *Eu.*

Utinam ille se misceat omnibus & patinis & poculis, ut nihil illum non sapiat; sed potissimum illabatur animis nostris. Id quò magis dignetur, & nos tanti hospitis red-

damar capaciores, si molestum non est, auscultabitis paululum è sacrâ lectione; sed ita, ut interim nihilo fecius

admoveatis manus ovis & lactucis, si libet. *Ti.* Id faciemus libenter, sed auscultabimus libentiùs. *Eu.* Is mos mihi multis nominibus videtur amplectendus; quòd hæc ratione vitentur inanes fabulæ, præbeaturque materia con-

fabulationis frugiferæ. Multum enim ab illis dissentio qui putant non esse lætum convivium nisi quod scateat

ineptis

Nihil aliud quam divina laus.

b Sophronius, temperatus: Eulalius, benedicens: Theodidæus, divinitus doctus: Nephalius, sobrius.

Lectionis scripturarum inter cibos utilisima.

ineptis ac lascivis fabulis, quod perstrepat obscœnis cantuunculis. Vera hilaritas nascitur è purâ sincerâque conscientia: atque hi sermones verè læti sunt, quos semper & dixisse juvet aut audisse, & semper delectet meminisse, non quorum mox pudeat, quique conscientiam pœnitendine discrucient. *Ti.* Utinam ista tam perpenderemus omnes quàm sunt vera. *Eu.* Hæc, præterquam quòd certa & insignem habent utilitatem, etiam jucunda fiunt, ubi vel mensem unum assueveris. *Ti.* Nihil igitur consultius quàm optimis assuescere. *Eu.* Recita, puer, distinctè &

Prov. 21. 1.
2. 3.

“nû Domini: quocunque voluerit, inclinabit illud. Omnia via viri recta sibi videtur; appendit autem corda Domini minus. Facere misericordiam & iudicium magis placet Domino quàm victimæ.” *Eu.* Sit hoc satis. Præstat enim pauca avidè discere, quàm multa cum tædio devorare. *Ti.* Præstat sanè, sed non hîc tantùm. Plinius scripsit, *Officia* Ciceronis nunquam de manibus deponenda; & sunt sanè digna quæ cùm ab omnibus, tum præcipuè ab iis qui destinati sunt administrandæ Reipublicæ, ad verbum ediscantur, meâ quidem sententiâ: sed hunc Proverbiorum libellum semper dignum arbitratus sum qui semper à nobis circumferatur. *Eu.* Quoniam sciebam prandium fore dilutum & inspidum, idcirco hanc procuravi nobis condituram. *Ti.* Nihil hîc est non lautissimum; & tamen si nihil esset præter (a) betas absque pipere, vino & aceto, talis lectio condiret omnia. *Eu.* Mihi tamen plus adderet gratiæ, si quod audio, penitèntius intelligam. Atque utinam adesset aliquis verè Theologus, qui ista non intelligeret solùm, verùm etiam saperet. Nobis idiotis nescio an fas sit hisce de rebus confabulari. *Ti.* Ego verò puto vel nautis esse fas, modò absit definiendi temeritas. Fortassè & Christus, qui pollicitus est sese adfuturum ubicunque duo convenirent de ipso tractantes, aspirabit nobis tam multis. *Eu.* Quid si igitur partiamur inter nos novem tres sententias? *Convivæ.* Non displicet, modò à convivatore incipiat ordo. *Eu.* Non detrectarem provinciam; sed vereor nè hîc vos pejùs accipiam quàm cibus accipio. Age, nec ubi videar difficilis convivor, ommissis variis conjecturis quas in hunc locum congerunt interpretes, mihi videtur hic esse sensus moralis; “Alios mortales posse flecti monitis, increpationibus, legibus ac minis: regis animum, quoniam nemi-

Abusit ad illud Martialis, Ut sapient fatuus fabrorum prandia betæ, O quàm sepe petet vina pipérque cognus!

“nem

“nem
ties
relin
illor
ad en
tuit
viffet
Job,
ta po
deple
coran
malo
cond
tens,
quid
simili
“ten
“duc
“per
ac ful
quic
tum
accid
rant
modè
igitur
Eu. F
ciper
ac civ
pat in
puer
mare
ac ter
Deun
rege
sem T
Eu. A
impiu
Nunc
Si qu
etum
posse.

“nem metuit, si repugnes, magis irritari. Et idcirco quod-
 ties principes vehementer contendunt aliquid, suo animo
 relinquendos: non quòd semper velint optima, sed quòd
 illorum stultitiâ malitiâve Deus nonnunquam abutatur
 ad emendandos eos qui deliquêrunt. Quemadmodum ve-
 ruit resisti Nebuchodonosori, quòd illius ministerio decre-
 visset castigare populum suum. Fortassis illud est quod ait
 Job, *Qui regnare facit hominem hypocritam propter pecca-* Job 34.30.
ta populi. Atque huc fortassè pertinet quod ait David,
 deplorans peccatum suum, *Tibi soli peccavi, & malum* Psal. 51. 4.
coram te feci. Non quòd reges non peccent, ingenti populi
 malo: sed quòd non habeant hominem cujus autoritate
 condemnentur; cùm Dei iudicium nemo, quamlibet po-
 tens, possit effugere. *Ti.* Non displicet interpretatio. Sed
 quid sibi volunt *divisiones aquarum?* *Eu.* Adhibita est
 similitudo quæ rem explanet. “Violenta res & impo-
 tens est regis animus concitatus, nec huc aut illuc
 “duci potest, sed impetu suo fertur velut (a) *astro* divino
 “*percitus*: Quemadmodum mare sese spargit in terras, *Id est, fu-*
 ac subindè cursum mutat, contemptis agris, ædificiis, & *rore, stimulo.*
 quicquid obstat; alicubi se condit sub terras: cujus impe-
 tum si coneris inhibere, aut aliò deflectere, nihil agis. Idem
 accidit in magnis fluminibus veluti fabulæ quoque nar-
 rant de (b) Acheloo. Minus autem mali capitur si com-
 modè obsecundes, quàm si volentè repugnes. *Ti.* Nihil
 igitur remedii adversus malorum regum impotentiam? *b. Annis est*
Acarmania.
Idem Strabo.
Eu. Fortasse primùm fuerit, leonem in civitatem non re-
 cipere: proximùm, sic autoritate senatûs, magistratuum,
 ac civium moderari potentiam illius, ut non facilè erum-
 pat in tyrannidem. Sed omnium potissimum, dum adhuc
 puer est, & se principem esse nescit, sanctis præceptis for-
 mare pectus illius. Profunt & preces ac monita, sed blanda
 ac tempestiva. (c) Extrema anchora est, votis fatigare
 Deum, ut regis animum inclinet ad ea quæ Christiano *c. Pestem*
 rege digna sunt. *Ti.* Quid ais, idiota? Si Baccalaureus ef-
 sem Theologiæ, minimè puderet istius interpretationis.
refugium.
Eu. An vera sit, nescio: mihi satis est quòd sensus non sit
 impius aut hæreticus. Morem gessi voluntati vestræ.
 Nunc, ut decet in conviviis, vicissim audire cupio. *Ti.*
 Si quid desertis his quoque canis, mihi videtur hoc di-
 ctum & ad abstrusorem sententiam accommodari
 posse. *Eu.* Credo, & audire cupio. *Ti.* “Rex intelligi
 I. 2. “potest

"potest vir perfectus, qui domitis carnis affectibus,
 "solo divini Spiritûs impetu ducitur. Porro qui
 "huiusmodi, hunc non convenit fortassis humanis legi-
 "bus in ordinem cogere, sed suo domino, cuius spiritu agi-
 "tur, relinquendus est: nec judicandus est ex hisce rebus
 "quibus imbecillitas imperfectorum utcunque provehitur
 "ad veram pietatem; sed siquid secus facit, dicendum est
 "cum Paulo, *Dominus assumpsit illum: Domino suo stat au-*
 "*cadit*; item illud, *Spiritualis homo omnia dijudicat, ipse*
 "*verò à nemine judicatur*. Talibus igitur nemo præscri-
 "bat: sed Dominus, qui præscripsit terminos mari & am-
 "nibus, habet *cor sui regis in manu suâ, & quòcunque vo-*
 "*luerit, inflectit illud*. Quid enim opus est præscribere illi
 "qui suapte sponte præstat meliora quàm exigunt hu-
 "manæ leges? aut quæ temeritas sit illum hominum con-
 "stitutionibus astringere, quem certis argumentis con-
 "stat divini Spiritûs afflatu gubernari? *Eu.* Tu verò, Ti-
 "mothee, non solum canos habes capillos, sed pectus etiam
 "habes eruditionis canitie venerabile; Atque utinam inter
 "Christianos, quos omnes oportebat esse reges, huiusmodi
 "plures reperirentur hoc digni cognomine. Sed jam satis est
 "oratum & oleribus prælusum. Jubete hæc tolli, & apponi
 "quod superest. *Ti.* Nobis affatim satisfactum est hæc (a)
 "ovatione, etiam si nihil præterea successerit vel suppli-
 "cationis vel triumphi. *Eu.* Verùm quoniam, aspirante
 "Christo, sicut opinor, successit res in primâ sententiâ, ve-
 "lim ut umbra tua nobis enarret alteram, quæ mihi vide-
 "tur aliquantò obscurior. *Soph.* Si boni voletis consulere
 "quicquid dixerò, sedulò dicam quod mihi videtur. Alioquin
 "quâ fieri potest, ut rebus obscuris lucem adferat umbra?
 "*Eu.* Equidèm recipio futurum omnium nomine, & tales
 "umbræ lucem suam habent aptiorem oculis nostris. *So.*
 "Idem docere videtur quod Paulus: diversis vitæ rationi-
 "bus contenditur ad pietatem. Alii placet Sacerdotium, alii
 "cœlibatus, alii conjugium, alii (b) secessus, alii respubli-
 "ca, pro varietate corporum & ingeniorum. Rursus, *alius*
 "*vescitur quibuslibet, alius distinguit inter cibum & cibum;*
 "*alius judicat inter diem & diem, alius judicat omnem*
 "*diem*. In his Paulus vult unumquemque suo frui affectu
 "citra contumeliam alterius; nec oportet quenquam
 "ex huiusmodi judicare, sed iudicium deferre. Deo qui ex-
 "pendit corda. Fit enim sæpenumero, ut vescens gratior sit

a Supplicatio
 & oratio
 sunt infra
 convivium
 illustratum est
 ut in ova
 appositum.

b Vita priva-
 ta aut mona-
 chialis.

De
 fit
 huj
 Dix
 bus
 fed
 me
 fed
 &
 strâ
 in e
 qu
 hui
 tast
 Eu.
 Nu
 viû
 pha
 cid
 ma
 gu
 sub
 eni
 ut
 nor
 mil
 ux
 pie
 bon
 tal
 op
 inte
 mil
 mil
 im
 bel
 fen
 pit
 scie
 cay
 Cû
 pul
 Dee

Deo quàm non vescens, & diem festum violans acceptior sit Deo quàm is qui videtur observare, & matrimonium hujus gratius sit oculis Dei quàm multorum cœlibatus. Dixi umbra. *Eu.* Utinam mihi sæpe contingat cum talibus umbris colloqui. *Rem,* ni fallor, non *acu* (quod aiunt) sed linguâ *tetigisti*. Sed adest qui cœlebs vixit, non de numero beatorum *qui se castraverunt propter regnum Dei*; sed hic castratus est vi, quò magis placere *ventri*, donec *& hunc & escas destruxerit Deus*. Capus est ex corte nostrâ. Elixis magis delector. Jus est non inelegans: quod in eo natat, lactucæ sunt selectissimæ. Sumat sibi quisque quod gratum est animo. Sed nequid vos fallam, succedit huic assi nonnihil, mox (a) bellaria, deinde fabulæ (b) catastrophæ. *Ti.* Sed interim excludimus uxorem è convivio. *Eu.* Ubi vos venietis comitati vestris, accumbet & mea. Nunc quid aliud esset quàm (c) muta persona? & illa suavius garrit mulier inter mulieres, & nos liberius philosophamur. Alioquì periculum sit, nè nobis accidat quod accidit Socrati, cui cùm essent convivæ philosophi, quibus magis placerent hujusmodi fabulæ quàm cibus, & in longum proferretur disputatio, Xantippe commota mensam subvertit. *Ti.* Nihil minus à tua metuendum arbitror. Est enim mulier moribus placidissimis. *Eu.* Mihi certè talis, ut commutare non cupiam, etiamsi liceat; atque hoc nomine mihi vel præcipuè videor fortunatus. Nec enim mihi placet eorum sententia, qui fortunatum putant, uxorem habuisse nunquam: magis arridet quod ait sapiens Hæbreus, *ei bonam sortem obtigisse cui obtigit uxor bona*. *Ti.* Sæpe nostro vitio malæ sunt uxores, vel quia tales diligimus, vel quia tales reddimus, vel quia non ut oportet formamus & instituimus. *Eu.* Vera prædicas, sed interim expecto tertiæ sententiæ enarrationem; & jam mihi dicturire videor *Θεοφίλος* & Theophilus. *Th.* Imò mihi animus erat in patinis: dicam tamen, quando licet impunè. *Eu.* Etiam cum gratiâ licebit errare, vel sic præbebis occasionem inveniendi. *Th.* Mihi videtur eadem sententia quam protulit Dominus apud Prophetam capite sexto, *Misericordiam volui & non sacrificium; & scientiam Dei plus quàm holocausta*: cujus vivus & efficax interpretes est Dominus Jesus in Evangelio, Matt. 9. Cùm enim convivium agitaret in domo Levi, qui erat publicanus, isque multos sui ordinis sui que quæstus ho-

*a Tragœmata
secunda mensa.*

*b Prima pars
comœdiæ dicuntur*

Epitasis, in qua tumultus est vehementissimus

tertia Catastrophe, qua componit tumultum.

c Muta persona in fabula, qua ostenditur quidem, sed non loquitur.

Id est, divinitus affatus.

mines invitâisset ad convivium, Pharisei, qui tuebantur religione Legis, cum ea præcepta negligerent unde tota Lex pendebat & Prophetæ, quò discipulorum animos alienarent à Jesu, rogabant illos cur Dominus admisceret se convivio peccatorum, à quorum consortio abstinabant Judæi qui volebant haberi sanctiores, & si quando contigisset cum ejusmodi congregari, reversi domum abluiebant corpus. Cùmque discipuli, rudes adhuc, non haberent quod responderent, Dominus & pro se & pro discipulis respondit, *Non est opus, inquit, medico valentibus, sed malè habentibus. Euntes autem discite quid est, Misericordiam volo, & non sacrificium. Non enim veni vocare justos, sed peccatores. Eu.* Pulchrè tu quidè collatione locorum rem explicas, id quod divinis literis præcipuum est: sed discere velim quid appellat *sacrificium*, quid *miseri-*
cordiam. Nam quì consistit ut aversetur sacrificia Deus, quæ sibi tot præceptis jusserrat exhiberi? *Th.* Quomodo Deus aversetur sacrificia, docet ipse nos apud Esaiam capite primo. Sunt enim quædam præscripta Judæis in Lege, quæ significant magis sanctimoniam quàm præstant: quod genus sunt dies festi, sabbatismi, jejunia, sacrificia. Et sunt quæ semper præstanda sunt, quæ suapte naturâ bona sunt, non quia jussa. Judæos autem aversetur Deus, non quòd observarent Legis ritus, sed quòd his stultè tumidi, negligerent ea quæ Deus maximè vult præstari à nobis; ac madentes avaritiâ, superbiâ, rapinis, odio, livore, cæterisque vitiis, existimabant Deum ipsis multum debere quòd diebus festis versarentur in templo, quòd immolarent victimas, quòd abstinerent à cibis vetitis, quòd illi nonnunquam jejunarent: umbras amplectebantur, rem negligebant. Quod autem ait, *miseri-*
cordiam volo, & non sacrificium; opinor ex idiomate sermonis Hebræi dictum, pro eo quod erat, *miseri-*
cordiam volo potius, quàm sacrificium, quemadmodum illud interpretatur Solomon, cum ait, *Facere misericordiam & judicium magis placet Domino quàm victimæ*. Porro, omne officium quod impenditur sublevando proximo, Scriptura *Miseri-*
cordiam vocat & Eleemosynam; quæ & ipsa nomen duxit à *miserendo*. *Victimas* appellari puto quicquid pertinet ad ceremonias corporales, & aliquid habet affine cum Judaismo: quod genus sunt delectus ciborum, vestitus præscriptus, jejuni-
um, sacrificium, preces veluti pensum absolutæ, quies diei festi.

Dei quomodo aversetur sacrificia.

Es. 6. 6.

Prov. 22.

festi.
gend
hujus
tris n
san
cessa
dient
religi
diem
liari
potest
imbe
spond
quàm
ment
sum
totum
cium,
propt
Sed k
rem.
adeo
qui p
mus
Eu. C
enim
chra.
ficitu
jube
beam
sed e
catu
reum
vix C
Anim
Ti. A
sed &
Ti. N
vino.
cont
cerfi
Ey o

festi. Hæc enim ut pro tempore non sunt omnino negligenda ; ita Deo fiunt ingrata, si quis observationibus hujusmodi confusus negligat misericordiam, quoties fratris necessitas exigit officium charitatis. Habet speciem sanctimonie, etiam colloquia vitare malorum : sed hoc cessare debet, quoties aliud suadet charitas proximi. Obedientia est quiescere diebus festis : sed impium sit, ob (a) Religionem diei sinere fratrem perire, Itaque servare diem Dominicum *victima* est, ut ita loquar : reconciliari fratri, *misericordia* est. Porro, *judicium*, quanquam potest ad potentes referri, qui frequenter vi opprimunt imbecilles ; tamen mihi videtur non absurdum, si respondet illi quod est apud Osee, & scientiam Dei plus est quam holocausta. Non servat Legem qui non servat juxta mentem Dei. Judæi sublevabant asinum in foveam collapsum sabbatis ; & Christum calumniabantur, qui servaret totum hominem in sabbato. Hic erat præposterum judicium, & aberat scientiâ Dei : nesciebant enim quod ista propter hominem essent instituta, non homo propter illa. Sed hæc impudentèr dicere viderer, nisi vestro jussu dicerem. Malim ex aliis rectiora discere. *Eu.* Ista mihi videntur adeò dicta impudentèr, ut existimem Dominum Jesum loqui per organum oris tui. Sed interim dum largiter pascimus animos nostros, nè negligantur collegæ. *Th.* Quinam ? *Eu.* Corpora nostra : nonne collegæ sunt animorum ? Hoc enim malim, quàm instrumenta, vel domicilia, vel sepulchra. *Ti.* Hoc nimirum est affatim refici, ubi totus homo reficitur. *Eu.* Video vos segnitèr attingere. Quare, si videtur, jubebo proferri assa, nè pro lauto convivio longum præbeam. Videtis hujus prandioli summam. Armus est ovillus, sed exquisitus, capus, & perdices quatuor. Has solas à mercatu sumpsi, reliqua suppeditat hoc prædiolum. *Ti.* Epicureum prandium video, ne dicam (b) Sybariticum. *Eu.* Imò vix Carmeliticum. Sed quale quale est, boni consuletis. Animus certè purus est, si parùm lautum est convivium. *Ti.* Adeò non est muta tua domus, ut non solum parietes, sed & cyathus loquatur aliquid. *Eu.* Quid tibi loquitur ? *Ti.* Nemo nisi à seipso læditur. *Eu.* Cyathus patrocinator vino. Nam vulgus febrim aut capitis gravedinem è potu contractam imputare solet vino, cum ipsi sibi malum accersierint immodicè bibendo. *Soph.* Meus Græcè loquitur, *Id est, in vino veritas.* *Eu.* Admonet non esse rutum Sacerdotibus

(a) Religio proprie est eorum quæ reueremur, veluti sepulchrorum : cui proxima est Superstitio. Religio enim immunda superstitio est.

Alludit ad locum Pauli, Col. 2. 23.

(b) Lex in Chiliadibus, prov. Sybaritica mensa.

bus aut regum famulis indulgere vino, quòd vinum fere transferat in linguam quicquid latebat in corde. *Soph.* Apud Ægyptios olim nefas erat sacerdotibus bibere vinum, cum nondum illis mortales suae committerent alicana. *Eu.* Nunc licet quidem omnibus bibere vinum; an expediat nescio. Eulali, quid libelli profers è crumena? perquam elegans videtur, nam foris etiam totus aureus est. *Eulal.* Sed idem intus plùs quàm gemmeus est. Sunt Epistolæ Paulinæ, quas ut unicas delicias meas semper mecum circumfero; quas ideo profero, quòd ex occasione sermonis tui venit in mentem locus quidam qui me nuper

1. Cor. 6. 12. diu torfit, nec adhuc satis sibi facit animus. Is est in Epistolæ prioris ad Corinthios capite sexto, *Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt: Omnia mihi licent, sed ego sub nullius redigar potestatem.* Primum si Stoicis credimus, nihil est utile quod non idem honestum. Quomodo igitur Paulus distinguit id quod *licet* ab eo quod *expedit*? Certè scortari aut inebriari non licet: quomodò igitur licent omnia? Quòd si Paulus de certo genere rerum loquitur, quarum omnium vult esse licentiam, non possum satis ex ipso loci tenore divinare quodnam sit illud genus. Ex iis quæ mox huic loco subjiciuntur, conijcere licet eum loqui de ciborum delectu. Quidam enim abstinebant ab

† Id est, idolothytis, quidam à cibis per Mosen interdictis. Et de idolothytis agit capite octavo. Rursus cap. 10. velut explicans hujus loci sententiam, ait, *Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt: Omnia mihi licent sed non omnia edificant. Nemo quod suum est quarat, sed quod alterius, Omne quod in macello venit, manducate.* Hoc quod hîc subjicit Paulus congruere videtur cum eo quod suprâ dixerat, *Esca ventri, & venter escis; & hunc & has destruet Deus.* Quòd autem respexit hîc etiam ad Judaicum ciborum delectum, indicat clausula decimi cap. *Sine offensione estote Judæis & gentibus & Ecclesiæ Dei; sicut & ego per omnia omnibus placeo, non querens quod mihi utile est, sed quod multis, ut salvi fiant.* Nam quòd ait *gentibus*, pertinere videtur ad Idolothyritum; quod ait *Judæis*, referri videtur ad delectum ciborum; quòd ait *Ecclesiæ Dei*, pertinet ad infirmos ex utraque gente collectos. Licebat igitur vesci quibuslibet cibis, & *omnia munda mundis.* Verum incidit casus, ut *non expediat.* Quod omnia licebant, libertatis erat Evangelicæ: sed charitas ubique spectat quid con-

† Id est, idolothytis, oblapis.

ducatur
licitis
uti li
Prim
qua
Corn
ulter
Judic
sed n
causa
negot
Dom
lum
ralo
nequ
rò est
ideò
pro
bet,
sem
tati
libi
diss
lius
um
pot
de
vult
pul
stol
sibi
vel
bus
ter
mu
pit
de
nū
ab
qu
ho
au

ducatur ad salutem proximi, eoque frequenter abstinere & à licitis, malens obsecundare commodò proximi quàm suà uti libertate. Sed hîc mihi geminus obstreperet scrupulus. Primum, quòd in sermonis contextu nihil præcedat aut sequatur quod cum hoc sensu cohæreat. Nam objurgat Corinthios, quòd essent seditiosi, quod scortationibus, adulteriis, atque etiam incestis impuri, quod litigarent apud Judices impios. Cum his quî cohæret, *Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt?* Et in his quæ sequuntur redditur ad causam impuditiæ, quam repetierat & antè, intermisso negotio litium. *Corpus autem, inquit non fornicationi sed Domino, & Dominus corpori.* Verùm hunc quoque scrupulum possum utcunque discutere, quòd paulò superius in catalogo vitiorum meminisset & idololatriæ, *Nolite errare, neque fornicarii, neque idolis servientes, neque adulteri.* Porro esus idolothytorum vergebat ad speciem idololatriæ. Et ideò mox subdit, *Esca ventri, & venter escis;* significans pro necessitate corporis, pro tempore licere vesci quibuscumque, nisi aliud suaserit charitas proximi: sed impudiciam semper & ubique detestandam esse. Quòd vescimus necessitatis est, quæ tollitur in resurrectione mortuorum: quòd libidinamur, malitiæ est. Sed alterum scrupulum non quòd dissolvere, quomodo ad hæc quadret illud, *Sed ego sub nullius redigar potestatem.* Ait enim sibi potestatem esse omnium, se tamen in nullius potestate fore. Si is dicitur esse in potestate aliena qui, nè offendant, abstinet, idem capite nono sese prædicat, *Cum liber essem ab omnibus, omnium me servum feci, ut omnes lucrificarem.* Hoc, opinor, offensus scrupulo, sanctus Ambrosius putat hunc esse germanum Apostoli sensum, ut viam præstruat illi quod ait capite nono, sibi quoque potestatem esse faciendi quod cæteri faciebant vel Apostoli vel Pseudapostoli, sumendi victum ab his quibus prædicabat Evangelium. Sed ab hoc, tametsi licebat, temperabat, quòd sic expediret Corinthiis, quos de tam multis & insignibus vitiis objurgabat. Porro quisquis accipit, fit quodammodo obnoxius ei à quo accipit, & aliquid decedit de vigore, authoritatis. Si quidem qui accipit, minus liberè objurgat, & qui dedit, non perinde fert objurgari ab eo cui benefecit. In hoc igitur Paulus abstinuit ab iis quæ licebant, ut consuleret Apostolicæ libertati, quam in hoc volebat nulli esse obnoxiam, ut liberius ac majore cum authoritate reprehenderet illorum vitia. Mihi sane non displicet

plicet Ambrosiana sententia. Attamen si quis mallet, hunc locum ad cibos accommodare, meâ sententiâ quod ait Paulus, *Sed ego sub nullius redigar potestatem*, sic accipere posset; Tametsi nunquam abstinence à cibis immolatiis, aut lege Mosâicâ vetitis, ut consulam salutem proximi ac profectui Evangelico; tamen animus meus liber est, qui scit sibi licere vesci cibis quibuscumque, pro necessitate corpusculi. At pseudopostoli conabantur hoc persuadere, quosdam cibos per se impuros esse, nec abstinendum per occasionem, sed semper ab his temperandum, tanquam naturâ malis, nec aliter quàm abstinemus ab homicidio & adulterio. Hoc quibus erat persuasum, redacti erant sub alienam potestatem, & exciderant ab Evangelica libertate. Solus, quod quidem meminerim, Theophylactus sententiam inducit ab his omnibus diversam; *Licet vesci quibuslibet cibis, sed non expedit immodicè*. Nam ex luxu nascitur impudicitia. Hic sensus quanquam impius non est, tamen mihi non videtur hujus loci germanus esse. Ostendi quæ me torqueant: vestræ charitatis erit me ex his scrupulis eximere. *Eu.* Nunc tu probè tuo respondes nomini. Qui sic novit proponere quæstiones, non opus habet alio qui dissolvat. Sic enim proposuisti dubitationem tuam, ut ego dubitare desierim. Tametsi Paulus in ea epistola (quoniam multa simul decrevit agere) sæpe ab uno argumento in aliud devolvitur, & rursum quod intermiserat repetit. *Ch.* Nisi vererem ne vos meâ loquacitate avocem à capiendi cibo, & si crederem fas esse tam sacris colloquiis admiscere quicquam ex prophanis authoribus, proponerem & ipse quiddam quod hodie legentem me non torset, sed unice delectavit. *Eu.* Imò prophanum dici non debet quicquid pium est, & ad bonos mores conducens. Sacris quidem literis ubique prima debetur authoritas; sed tamen ego nonnunquam offendo quædam vel dicta à veteribus, vel scripta ab ethnicis, etiam poetis, tam castè, tam sanctè, tam divinitus, ut mihi non possim persuadere quin pectus illorum, cum illa scriberent, numen aliquod bonam agitaverit. Et fortasse latius se fundit spiritus Christi quàm nos interpretamur. Et multi sunt in consortio Sanctorum qui non sunt apud nos in Catalogo. Fateor affectum meum apud amicos; non possum legere librum Ciceronis de Senectute, de Amicitia, de Officiis, de Tusculanis quæstionibus, quin ali-

aliquot
pectus,
dam re
thica
præ ill
ut ego
sui sim
non qu
me ac
scio qu
sed irr
quid i
quos f
vident
mihi v
est in
quoni
Deus
cunis
so spa
vita
sanè,
libet
sæpe
ut fr
cedo
rana
dit.
conc
lurvi
stian
mor
illu
bus.
à C
lau
sive
tati
fac
ton
lit
liu
ali-

aliquoties ex osculer codicem, ac venerer sanctum illud
 pectus, afflatum cœlesti numine. Contrà, cùm hos quos-
 dam recentiores lego de Republicâ, Oeconomicâ aut E-
 thicâ præcipientes, Deum immortalem! quàm frigent
 præ illis! imò quàm non videntur sentire quod scribunt!
 ut ego citiùs patiar perire totum * Scotum cum aliquot
 sui similibus, quàm libros unius Ciceronis aut Plutarchi:
 non quòd illos in totum damnem, sed quòd ex his sentiam
 me aeddi meliorem, cùm ex illorum lectione surgam, ne-
 scio quomodo, frigidius affectus erga veram virtutem,
 sed irritatior ad contentionem. Quare nè verere quic-
 quid isthuc est proponere. *Ch.* Cùm plerique libri M. Tullii
 quos scripsit de Philosophiâ divinitatis quiddam spirare
 videntur, tum ille quem senex scripsit de Senectute planè
 mihi videtur (a) *ἡλικιωὶ ἀστυα*, quemadmodum Græcis
 est in proverbio. Eum hodie relegi, atque hæc verba,
 quoniam præ cæteris arridebant, edidici. *Quod si quis*
Deus mihi largiatur ut ex hac ætate repuerascam, & in
cunis vagiam, valde recusem: nec verò velim quasi decur-
so spatio à calce ad carceres revocari. Quid enim habet hæc
vita commodi? quid non potius laboris? Sed non habeat
sanè, habet certè tamen aut satietatem aut molestiam. Non
libet enim mihi deplorare vitam, quod multi, & hi docti,
sæpe fecerunt. Nec me vixisse pœnitet; quoniam ità vixi,
ut frustrà me natum non existimem. Et ex vitâ istâ dis-
cedo tanquam ex hospitio, non tanquam è domo. Commo-
randi enim natura diversorium nobis, non habitandi, de-
dit. O præclarum illum diem, cùm ad illud animarum
concilium cætumq; proficiscar, & cùm ex hac turbâ & col-
lusionem discedam! Hactenus Cato. Quid ab homine Chri-
stiano dici potuit sanctius? Utinam talia essent colloquia
monachorum omnia, vel cum sacris virginibus, quale fuit
illud ethnici senis colloquium cum ethnicis adolescenti-
bus. Eu. Jam aliquis causabitur colloquium esse confictum
 à Cicerone. *Ch.* Isthuc meâ non magni refert, sive hoc
 laudis tribuatur Catoni, qui talia senserit, dixeritque;
 sive Ciceroni, cujus animus sententias tam divinas cogi-
 tatione complexus sit, cujus calamus res egregias pari
 facundiâ depinxerit. Quanquam equidèm arbitror & Ca-
 tonem, etiam si non dixit eadem, tamen similia dicere so-
 litum in colloquiis. Nec enim tam impudens erat M. Tul-
 lius ut alium Catonem finxerit quàm fuerit; & in dialogo
 parum

* Scotus Plati-
 na & Ci-
 ceroni postpo-
 nitur.

Id est, Cy-
 nea cantio.
 Vide Chilia-
 des.

parum meminerit decori, quod imprimis spectandum in hoc scripti genere, praesertim cum ejus viri memoriam recens adhuc haerere animis ejus aetatis hominum. *Te* Vehementèr probabile est quod narras: sed dicam quod mihi venerit in mentem, te recitante. Sæpenumero mecum admiratus sum, Cum omnes optent longævitatē, mortem exhorreant, tamen vix quenquam comperiri tam felicem, non dico senem, sed provectioris aetatis hominem, qui rogatus, an, si detur, velit repuerascere, usus per omnia iisdem bonis ac malis quæ illi jam contigissent in vita, responderet idem quod Cato dicit: praesertim si laetatur animo quicquid annis retroactis seu triste seu laetum obtigisset. Nam frequenter & suavium rerum recordatio vel cum pudore, vel cum conscientiae molestia conjuncta est, ut animus ab his etiam recolendis non minime abhorreat quàm à tristibus. Id, opinor, nobis indicârunt sapientissimi Poëtæ, qui scribunt tum de aemulorum animas cupi desiderium corporum relictorum, posteaquam ex amara Lethæo longe biberint oblivia. *Uran.* Est isthuc profectum dignum admiratione, & mihi quoque compertum in nonnullis. Verum illud quàm mihi blandiebatur, *Nec me vixisse paenitet!* At quotus quisque Christianorum sic moderatur vitam suam, ut hujus senis vocem sibi possit usurpare? Vulgus hominum existimat se non frustra vixisse, si per fas nefasque congestas divitias relinquant morientes. At Cato ideo non putat se frustra natum, quod integrum & sanctum civem præstiterit Republicæ, quod incorruptum magistratum, quod posteritati quoque virtutis & industriae suæ monumenta reliquerit. Jam illo quid dici potuit divinius? *Discedo tanquam ex hospitio, non tanquam è domo.* Hospitio tantisper uti licet donec hospes jubeat exire: è domo sua nullus facile pellitur. Et tamen hinc quoque sæpenumero propellit vel ruina, vel incendium, vel alius casus quispiam. Ut horum nihil accadat, tamen senio collabens aedificium admonet esse demigrandum. *Nephal.* Non minùs elegans est quod apud Platonem loquitur Socrates, *Animam humanam in hoc corpore velut in praesidio positam esse, unde fas non sit decedere injussu imperatoris, nec diutius in eo immorari quàm visum sit ei qui collocavit.* Illud significantius est in Platone, quod pro domo dixerit *praesidium*: siquidem in domo tantum commoramur, in praesidio destinati sumus functioni quam nobis delegavit

legavit
quæ
dicunt
grues
thi
vitan
Cate
nisi
gemi
Jufte
nacu
depos
Chris
co m
semp
diem
Cupi
qui t
nis, q
posse
abess
legis
nem
bibit
fit pr
place
frus
rame
luna
sua b
vive
ac S
quæ
cam
penu
Mar
frigi
est fi
pulo
desp
ri, q
rem

legavit Imperator noster : non abludens à nostris literis, quæ vitam hominis nunc *militiam*, nunc *certamen* esse dicunt *Uran*. At mihi quidem oratio Catonis pulchrè congruere videtur cum oratione Pauli, qui scribens Corinthiis, coelestem mansionem quam expectamus post hanc vitam *οἰκίαν* vocat & *οἰκὴν ἡμετέραν*, domum sive domicilium. Cæterum hoc corpusculum appellat *tabernaculum*, Græcè *σκήνη*. Nam & qui sumus, inquit, in hoc *tabernaculo*, ingemiscimus *gravati*. Ne. Nec abludit à Sermone Petri: *Iustum autem*, inquit, *arbitror, quamdiu sum in hoc tabernaculo, suscitare vos in commonitione, certus quòd velox est depositio tabernaculi mei*. Quid autem aliud clamat nobis Christus, quàm ut sic vivamus ac vigilemus, tanquam illico morituri; sic incumbamus honestis rebus, tanquam semper victuri? Jam illud cùm audimus, *O præclarum diem!* nonne videmur audire Paulum ipsum loquentem, *Cupio dissolvi, & esse cum Christo?* Ch. Quàm felices sunt qui tali animo mortem expectant! Sed in oratione Catonis, quanquam præclara est, tamen fiduciam aliquis taxare posset, ut ab arrogantia profectam, quam multum oportet abesse ab homine Christiano. Proinde mihi nihil unquam legisse videor apud Ethnicos quod aptius quadret in hominem verè Christianum, quàm quod Socrates, paulò post bibiturus cicutam, dixit Critoni, *An opera* (inquit) *nostra sit probaturus Deus, nescio; certò sedulo conati sumus ut illi placeremus. Est mihi tamen bona spes quòd ille conatus nostras sit boni consulturus*. Vir ille sic diffidit factis suis, ut tamen ob animi propensam voluntatem obtemperandi voluntati divinæ, bonam spem conceperit fore ut Deus, pro sua bonitate, boni consulturus esset, quòd studuisset bene vivere. Ne. Profectò mirandus animus in eo qui Christum ac Sacras literas non noverat. Proinde cùm hujusmodi quædam lego de talibus viris, vix mihi tempero quin dicam, * *Sancte Socrates, ora pro nobis*. Ch. At ipse mihi sæpe * *Sancte Socrates, ora pro nobis*. penumero non tempero, quin bene ominer sanctæ animæ *crates*, ora Maronis, & Flacci. Ne. At ego quot vidi Christianos quàm frigide morientes? Quidam fidunt in his rebus quibus non est fidendum; quidam, ob conscientiam scelerum, & scrupulos quibus indocti quidam obstrepunt morituro, penè desperantes exhalant animam. Ch. Nec mirum eos sic mori, qui per omnem vitam tantum philosophati sunt in ceremoniis. Ne. Quid isthuc verbi est? Ch. Dicam, sed illud

*Ceremonia
Pontificia
damnatur.*

etiam atque etiam præfatus, me non damnare, imò vehementer probare, Sacramenta & ritus Ecclesiæ; sed quosdam vel improbos, vel superstitiosos, vel (ut mollissime dicam) simplices & indoctos, qui docent populum hisce rebus fidere, prætermittis his quæ nos verè reddunt Christianos. Ne. Nondam satis intelligo quorsum eas. Ch. Faxo ut intelligas. Si vulgus Christianorum spectes, nonne pro ra & puppis vitæ illis in Ceremoniis est? In Baptismo, quantà religione repræsentantur prisca ritus Ecclesiæ? Commoratur infans extra fores templi, peragitur exorcismus, peragitur Catechismus, suscipiuntur vota, abjuratur Satanas cum pompis & voluptatibus suis; tandem ungitur, consignatur, salitur, tingitur, datur negotium susceptoribus ut puerum curent instituendum. Illi dato nummo redimunt libertatem. Et jam puer Christianus dicitur, & est aliquo modo. Mox rursus ungitur: tandem discit confiteri, sumit Eucharistiam, consæscit quiescere diebus festis, audire sacrum, jejunare nonnunquam, abstinere à carnibus. Et hæc si servat, habetur absolutè Christianus. Ducit uxorem, accedit aliud sacramentum: initiatur sacris, rursus ungitur & consecratur, mutatur vestis, dicuntur preces. Atque hæc quidem omnia quod fiunt, probò: sed quod hæc fiunt magis ex consuetudine quàm ex animo, non probò: quod nihil aliud adhibetur ad Christianismum, vehementer improbo. Siquidem magna pars hominum dum his fidit, nihilo secius interim per fas nefasque congerit opes, servit iræ, servit libidini, servit livori, servit ambitioni; sic tandem venit ad mortem. Hic rursus ceremoniæ paratæ. Adhibetur confessio semel atque iterum, additur unctio, datur Eucharistia; adsunt cerei sacri, adest crux, adest aqua sacra, adhibentur indulgentiæ; expromitur, aut illic etiam emitur, morienti diploma Pontificis, ordinatur (a) parentalia magnificè celebranda; fit rursus stipulatio solennis, adest qui clamet ad aurem morientis, imò nonnunquam occidit ante tempus, si contingit, ut sæpe fit, vocalior, aut bene potus. Hæc ut rectè adhibentur, præsertim quæ nobis tradidit Ecclesiastica consuetudo; ita sunt alia quædam reconditiora, quæ nobis hoc præstant, ut cum alacritate spiritus, ut cum Christiana fiducie migremus hinc. Eu. Pie tu quidem ista verèque concionaris, sed interim nullus admovet manum cibis, Caveat quisque nè se fallat. Ego prædixi,

*Facta sunt
pro mor-
tuo sacrifi-
cia, vulgo Ex-
quia.*

K 2

excusari

* *Beckettii*
Caninat.

† *Italice*
Populus qui
Mediolanum
tenent.

excusari posse à peccato capitali qui sumptibus immodicis aut extruunt aut ornant monasteria seu templa; cum interim tot viva Christi templa fame periclitentur, nuditate horreant, rerumque necessariorum inopiâ discrucientur. Cùm essem apud Britanos, vidi tumbam divi * Thomæ gemmis innumeris summique pretii onustam, præter alia miracula divitiarum. Ego malim ista quæ superflua sunt elargiri in usus pauperum, quàm servare satrapis aliquid semel omnia direpturis, ac tumbam ornare frontibus ac flosculis; id, opinor, gratius esset illi sanctissimo viro. Cùm essem apud † Insubres, vidi monasterium quoddam ordinis Carthusiani, non ità procul à Papiæ. In eo Templum est intus ac foris, ab imo usque ad summum, candido marmore constructum; & ferè quicquid inest rerum marmoreum est, velut altaria, columnæ, tumbæ. Quorsum autem attinebat tantum pecuniarum, effundere, ut pauci monachi solitarii canerent in templo marmoreo, quibus ipsis templum hoc oneri est, non usui, quod frequenter infestentur ab hospitibus, qui non ob aliud eò se conferunt, nisi ut spectent templum illud marmoreum? Atque illic cognovi quod stultius est, illis legata in singulos annos tria millia ducatorum in structuram Monasterii. Et sunt qui putent esse nefas eam pecuniam in pio usus avertere, præter mentem Testatoris; maluntque demoliri quod instaurent, quam non ædificare. Hæc quoniam insignia sunt, visum est commemorare: quanquam sunt passim in templis nostris exempla permulta similia. Hæc mihi videtur ambitio, non eleëmofyna. Divites ambiunt sibi monumentum in templis, in quibus olim nec Divis locus erat. Curant se sculpendos ac pingendos, additis etiam nominibus, ac beneficii titulo. Atque hisce rebus bonam templi partem occupant, olim, opinor, postulaturi ut ipsorum cadavera in ipsis reponantur altaribus. Dicit aliquis, An horum munificentiam existimas rejiciendam? Nequaquam, si templo Dei dignum sit quod offerunt. Sed ego, si Sacerdos aut Episcopus essem, hortarer crassos illos aulicos, aut negotiatores, ut, si vellent sua peccata redimere apud Deum, ista clanculùm effunderent in subsidium eorum qui verè pauperes sunt. Isti putant perire pecuniam quæ sic frustulatim & clanculùm in præsentem egestatem tenuium sublevandam dissipatur, cujus nullum existet apud posteros monumentum. Ego puto nullam melius

lius collocari eâ quam ipse Christus sibi vult imputari, certissimus debitor. *Ti.* An non putas rectè collocari quod datur monasteriis? *Eu.* Et his darem nonnihil, si dives essem; sed darem ad necessitatem, non ad luxum; tum his inter quos sentirem vigere studium veræ religionis. *Ti.* Multi judicant non admodum bellè collocari quod datur istis mendicis publicis. *Eu.* Et istis nonnihil dandum est aliquando, sed cum delectu. At mihi consultius videatur, si singulæ civitates suos alerent, nec ferrentur erronee huc & illuc circumcursitantes, præsertim validi, quibus opus suppeditandum sentio potius quàm pecuniam. *Ti.* Quibus igitur potissimum dandum censes, quantum, & quatenus? *Eu.* Hoc mihi ad unguem describere difficillimum sit. Primum, animum adesse oportet qui cupiat omnibus subvenire. Deinde, pro mea tenuitate, quod possum impertio, quoties sese offert occasio; præsertim his quorum & paupertas & integritas mihi nota est: hortor & alios ad beneficentiam, si me desecerint facultates. *Ti.* Sed permitte nobis hîc in tuo regno liberè loqui? *Eu.* Imò liberius quàm si domi vestræ sitis. *Ti.* Non probas in templis sumptus immodicos; & has ædes multò minoris ædificare poterat. *Eu.* Equidem arbitror has intra munditiem consistere, aut, si mavis, elegantiam: certè absunt à luxu, ni fallor. Ædificant magnificentius qui mendicatò vivunt. Et tamen hi ipsi horti mei, quales quales sunt, vestigalpendent egenis: & quotidie sumptibus aliquid detraho, in me meosque frugalior, quò possim esse in pauperes munificentior. *Ti.* Si istum animum obtinerent omnes, permulti melius haberent, quos nunc egestas gravat indignos; & ex adverso, multi minùs essent obeli, digni quos egestas doceat sobrietatem ac modestiam. *Eu.* Fortasse sic res habet. Sed vultisne ut hæc insipida bellaria re quapiam suavi condiamus? *Ti.* Plus satis est deliciarum. *Eu.* At ego hinc depromam quod nè faturi quidem fastidiatis. *Ti.* Quid est? *Eu.* Codex est Evangeliorum, ut quod lautissimum habeo vobis depromam in fine convivii. Recita, puer, ab eo loco ubi proximè destitisti. *Pu.* Nemo potest duobus dominis servire. *Mat. 6. 24.* Aut enim unum odio habebit, & alterum diligit: aut unum sustinebit, & alterum contemnet. Non potestis Deo servire & mammonæ. Ideo dico vobis, nè solliciti sitis animæ vestræ, quid manducetis, neque corpori, quid induamini. Nonne anima plus est quàm esca, & corpus plus quàm vesti-

vestimentum? *Eu.* Redde codicem. In hoc loco mihi Jesus Christus videtur bis idem dixisse. Etenim pro eo quod prius dixit, *Odio habebit*, mox ponit, *contemnet*; & pro eo quod prius posuerat, *diliget*, mox vertit, *sustinebit*: commutatis personis existit eadem sententia. *Ti.* Non satis assequor quid velis. *Eu.* Demonstramus igitur ratione mathematicâ, si videtur. In priore parte pro uno pone *A*, pro altero *B*: rursus in posteriore pro uno pone *B*, pro altero *A*, verso ordine. Aut enim *A* odio habebit, & *B*. diliget; aut *B*. sustinebit, & *A*. contemnet. Nonne hîc palam est, *A* bis odio haberi, & *B* bis diligî? *Ti.* Perspicuum est. *Eu.* Atqui hæc conjunctio aut, præsertim repetita, habet emphasim sententiæ contrariæ, aut certè diversæ: alioqui nonne absurdè diceretur, Aut Petrus me vincet, & ego cedam: aut ego cedam, & Petrus me vincet? *Ti.* Lepidum, ita me Deus amet sophisma! *Eu.* At tum demum mihi videbitur lepidum, si hoc ex vobis didicero. *Th.* Animus somniat ac paraturit mihi nescio quid: jubetis, quicquid est, proferam in medium; vos eritis vel (*a*) oniropoli, vel obstetrices. *Eu.*

*a Divinatores
quibus exalta
somnia
disputando-
rum ratio est,
Conjectores.*

Quanquam vulgò mali ominis habetur somniorum meminisse in convivio, & parùm sit verecundum coram tot viris foetum eniti; tamen nos istud somnium, siue mavis partum animi tui, libenter excipiemus. *Th.* Mihi videtur in hoc sermone res commutari potiùs quàm persona. Et hanc vocem *unum*, & *unum*, non referri ad *A*. & *B*. sed utraque pars refertur ad utrumlibet, ut utrumcunque delegeris, ei jam opponatur quod significatur per *alterum*. Quasi dicas, Aut excludes *A*, & admittes *B*; aut *A* admittes, & excludes *B*. Hic videtis, manente personâ, rem esse translatam. Atque hoc ita dictum est de *A*, ut nihil referat si idem enuncies de *B*, hoc pacto; aut *B*. excludes, & admittes *A*; aut admittes *B*, & excludes *A*. *Eu.* Sanè argutè tu quidem problema nobis explicuisti, neque quicquam mathematicus meliùs depinxisset in pulvere. *Soph.* Illud me magis movet, quòd prohibet esse sollicitos de crastino, cum Paulus ipse laboravit manibus victus parandi causâ, atque idem acriter increpet otiosos, & ex alieno vivere gaudentes, admonens ut *laborent, ac manibus operentur quod bonum est, ut sit unde tribuant, aliquid necessitatem patienti*. An non pii sanctique labores sunt quibus maritus tenuis alit uxorem sibi charissimam dulcèsq; liberos? *Ti.* Ista quæstio, meâ sententiâ variis modis dissolvi potest

potest
Apost
exime
di, qu
præse
Nunc
mnes
Christ
folici
etum
victu
curæ
cùm
nim
ram
Prim
Non
in vo
long
etian
terp
aniz
edit
peri
trax
que
tissi
cum
quâ
vita
eat
sed
rar
Si p
est,
non
de
scr
igi
tan
in
im

potest. Primum, ut ad illa tempora potissimum pertineat: Apostolis, ob Evangelii prædicationem latè vagantibus, eximenda erat sollicitudo victûs undecunque suppeditandi, quibus non vacabat operâ manuariâ cibum quærere, præsertim cùm nullam artem scirent præter piscationem. Nunc alia ratio temporum est, & otium amplectimur omnes, laborem fugimus. Altera dissolvendi ratio est: Christus non interdixit industriam, sed sollicitudinem; & sollicitudinem intelligit juxta vulgarem hominum affectum, qui nulla de re magis anxii sunt quàm de parando victu, ut omnibus rebus omissis hoc solunt agant, huic uni curæ sint addicti. Id propemodum indicat ipse Dominus, cùm negat *eundem duobus dominis servire posse*. Servit enim qui toto pectore addictus est. Præcipuam igitur curam vult esse Evangelii propagandi, non solam. Ait enim, *Primum quærite regnum Dei; & hæc adjicientur vobis*. Non dicit, *solum quærite*; sed, *primum quærite*. Cæterum in voce *crastini* puto hyperbolem esse, cùm significat in longinquum. Qui mos est avaris hujus mundi, ut posteris etiam anxie parent & quærant. *Eu*. Accipimus tuam interpretationem: sed quid sibi vult quod ait, *Ne solliciti estis animæ vestræ, quid edatis?* Corpus veste tegitur, at non edit anima. *Ti*. Animam, ut opinor, hic vitam appellat. Ea periclitatur, si cibum subdlexeris; non item si vestem detraxeris, quæ magis datur pudori quàm necessitati. Et si quem affligit nuditas, non statim occidit: at inedia certissima mors est. *Eu*. Non satis video quo modo cohæreat cum hac sententia quod adjecit, *Nonne anima plus est quàm esca, & corpus plus est quàm vestimentum?* Nam si vita magni pretii est, tantò magis advigilandum nè pereat. *Ti*. Hoc argumentum non adimit nobis *sollicitudinem*, sed auget. *Eu*. At non hoc sentit Christus quod interpretaris, sed hoc argumento nobis addit fiduciam de patre. Si pater benignus gratis & de suo dedit id quod carius est, etiam adjiciet id quod vilius est. Qui dedit animam, non negabit alimoniam: qui dedit corpus, adjiciet alicunde vestem. Illius igitur benignitate freti, non est quòd discruciemur sollicitudine curæque rerum infimarum. Quid igitur superest, nisi ut *utentes hoc mundo tanquam non utamur*, totam curam ac studium nostram transferamus in amorem rerum cœlestium, atque rejecto mammonâ, imò toto Satanâ cum omnibus suis * præstigiis, uno Do-

* Præstigia
vana & fal-
laces rerum
species.

mino

mino toto & alacri pectore serviamus, qui non destitimus filios suos? Sed interim nullus attingit bellaria. His ceterum cum gaudio vesci licet, quæ non magnâ curâ nobis domi proveniunt. *Ti.* Abunde satisfactum est corpusculo. *Eu.* Vellem equidem & animo. *Ti.* Atque uberius etiam animo. *Eu.* Hæc igitur tolle, puer, ac labrum appone. Lavemus amici, ut si quid fortè commissum est in hoc convivio, purgati canamus hymnum Deo. Perficiam, si videtur, quod cœperam ex Chrysostomo. *Ti.* Rogamus. *Eu.* Gloria

Gratiarum

Actio in fine convivii.

tibi, Domine; gloria tibi, sancte; gloria tibi, rex; quoniam dedisti nobis escas: imple nos gaudio & letitiâ in Spiritu Sancto, ut inveniamur in conspectu tuo acceptabiles; ne pudeamus, quando reddes unicuique secundum opera sua.

Pu. Amen. *Ti.* Profectò pius & elegans est hymnus. *Eu.*

Hunc divus Chrysostomus non dedignatur etiam interpretari. *Ti.* Quoniam loco? *Eu.* In Matthæum homiliâ 56.

Ti. Non omitтам quin hodie legam. Sed illud unum inter-

im ex te cupio discere, Cur ter optamus Cſtristo gloriam idque triplici cognomine, *domini, sancti, & regis?*

Eu. Quoniam illi debetur omnis: sed nobis triplici nomine potissimum est glorificandus. Quod suo sacrosancto

sanguine redemerit nos à tyrandide diaboli, sibi que asseru-

erit; unde & *Dominum* illum vocamus. Deinde, quod non

contentus gratis condonâsse nobis omniâ peccata, per spi-

ritum suum contulit nobis & justitiam suam, ut sectemur

ea quæ sunt sanctimonie; atque ob id *Sanctum* eum vo-

camus, quod sit sanctificator omnium. Postremo quod ab

eodem speramus præmium regni cœlestis, ubi jam ille se-

det ad dextram Dei Patris; & hinc nobis *Rex* dicitur. At-

que hanc totam felicitatem illius erga nos gratuita bo-

nitati debemus, quod pro domino vel tyranno potius dia-

bolo, Dominum habemus Jesum Christum; pro immun-

ditia & sordibus peccatorum, innocentiam ac sanctimo-

niam; pro gehenna, gaudia vitæ cœlestis. *Ti.* Pia professio

sententia. *Eu.* Quoniam hunc primum vos hîc accepi con-

vivio, non dimittam vos absque (a) xeniis, sed talibus qua-

lis fuit apparatus. Heus, puer, profer apophoreta nostra.

num refert; ejusdem ferè pretii sunt omnia, hoc est mul-

lius. Non enim sunt fortes Heliogabali, ut huic obveni-

ant equi centum, illi totidem muscæ. Sunt libelli quatuor,

horologia duo, lucernula, & theca cum (b) calamis Mem-

phiticis.

*a Munuscula
eae dantur
hospitibus ab
amicis. Apo-
phoreta, quæ
dantur in fine
conviviiorum,
auferenda, si
Sive fortiri placet, sive sibi quisque malit deligere, mini-
mum videatur.
b Qui char-
ris serviunt,
ob id proba-
tissimi.*

phitic
balsam
satis.
ctio:
etiam
nis ha
pietus
dabit
Haben
curab
logiu
comm
parcu
pretio
nes d
ange
nisi
pectu
magi
collo
Paul
lum
esset
bus
conf
us. E
infan
mo.
gari
gila
ciffin
mos
stri
pe
stru
de M
ritio
ctus
gita
hor
por

phiticis. Hæc arbitror magis convenire vobis quàm opo-
balsamum, aut dentrifricium, aut speculum, si vos novi
fatis. *Ti.* Adeò bella sunt omnia, ut nobis difficilis sit ele-
ctio: ipse magis pro tuo arbitrato distribuito: sic gratus
etiam erit quicquid obtigerit. *Eu.* Hic libellus in membra-
nis habet Proverbia Solomonis; sapientiam docet, & auro
pictus est, quòd aurum habeat sapientiæ symbolum. Hoc
dabitur cano nostro, ut, juxta doctrinam Evangelicam,
Habenti sapientiam detur sapientia, & exuberet. Ti. Certè
curabitur ut minùs egeam. *Eu.* Sophronio congruet horo-
logium huc ex extrema Dalmatia provectum, ut vel sic
commendem munusculum meum. Novi enim quàm ille sit
parcus temporis, quàm nullam omnino portionem rei
pretiosissimæ sinat abire sine fructu *So.* Imo pigrum admo-
nes diligentiae. *Eu.* Hic libellus habet in membranis Eu-
angelium secundum Matthæum: gemmâ tegi merebatur,
nisi nullum esset illi scrinium aut theca charior, quàm
pectus hominis, Illic igitur recondito, Theophile, quò
magis hoc sis quod diceris. *Th.* Efficiam nè prorsus malè
collocasse videaris tuum munus. *Eu.* Hic sunt Epistolæ
Pauli, quas tu libenter tecum circumfers, Eulali, qui Pau-
lum semper habere soleas in ore; nec haberes in ore, nisi
esset in pectore: posthac commodius erit etiam in mani-
bus oculisque. *Eul.* Isthuc non est dare munus, sed dare
consilium. Porro bono consilio nullum est munus pretiosi-
us. *Euf.* Lucernula conveniet Chrysoglotto, (a) anagnostæ a *Lefferi*,
infatigabili, & ut M. Tullius inquit, librorum heluoni maxi-
mo. *Ch.* Bis habeo gratiam: primùm, pro munere non vul-
gariter eleganti: deinde quòd somniculosum admones vi-
gilantiæ. *Euf.* Theca calamaria debetur Theodidactò, feli-
cissimè (b) πολυγέφυ· atque hos ego calamos felicissi- b *Qui multā*
mos esse judico, quibus celebrabitur gloria Domini no- scribit, qua-
stri Jesu Christi, tali præsertim artifice. *Theod.* Utinam & lis fuit Chry-
pectus suppeditare possis, quemadmodum suppeditas in- sippus ac Di-
strumenta. *Eu.* Hic codex habet aliquot Plutarchi libellos dyms.
de Moribus, sed selectos, & à quodam Græcæ literaturæ pe- Plutarchi
ritissimo non insecitè descriptos; in quibus tantum repe- divinis. Eth-
rio sanctimoniae, ut mihi prodigio simile videatur, in pe- nicus.
ctus hominis ethnici tam Evangelicas potuisse venire co-
gitationes. Hic dabitur Uranio & (c) φιλέλλωι· Suporest c *Amatori*
horologium; id cedat nostro Nephelio, parcissimo tempo- Gracitatis.
poris dispensatori. *Neph.* Habemus gratiam, non solum pro
munus-

¶ Sunt verum tam est distribuere xenia quàm (a) elogia. Eu. Imò ego gestarum pro- vobis habeo gratiam duplici nomine: primùm, quòd propria testimo- stram exilitatem boni consulitis; deinde, quòd eruditio- nia: plerum- juxta ac piis sermonibus refecistis animum meum. Ego que in bonam vos quomodo acceptos dimittam nescio; certè vos partem sum- quam melior ac doctior. Scid vobis non esse cordi fistu- stur distin- las, aut moriones, ac multò minùs aleam, Quare, si vide- tio.

tur, sallemus horulam spectandis reliquis regiae meae mi-
raculis. *Ti.* Isthuc eramus abs te flagitaturi. *Eu.* Apud bo-
nae fidei promissorem non est opus flagitatore. Hanc au-
lam æstivam opinor vos jam satis contemplatos. Habet tri-
plicem prospectum, & quoquo versum desleestas oculos, oc-
currit viror hortorum gratissimus. Vitreis fenestris vo-
lubilibus, si videatur, licet excludere cælum, si nebulis aut
ventis sit incommodius: licet & densis valvis foris admo-
tis, ac tenuibus intus, excludere solem, si quid offendar
æstas. Hic cum prandeo, videor in horto prandere, non in
domo. Nam & parietes virentes suos habent inspersos flo-
sculos: sunt & picturæ non inveniunt. Hic Christus supre-
mam computationem agit cum electis discipulis. Hic
natalitia celebrat Herodes funesto convivio. Hic Evange-
licus ille Dives epulatur splendide, mox descensurus ad
infernus: Lazarus repellitur à foribus, mox excipiendus
sinu Abraham. *Ti.* Hoc argumentum non satis agnoscimus.

*¶ Legè vitam
illius apud
Plutarch. &
Plin. cap. 35.
lib. 9.*

Eu. (b) Cleopatra est cum Antonio luxu decertans; pri-
mam unionem ebibit, alteri manum admovet detractura.
Hic pugnant Lapithæ. Hic Alexander Magnus hastâ
transverberat Clytū. Hæc exempla nos admonent so-
brietatis in convivio, & à crapula luxûque deterrent.
Nunc adeamus ad bibliothecam, non illam quidem mul-
tis instructam libris, sed exquisitis. *Ti.* Locus hic planè,
divinitatem quandam præ se fert, adeò nitent omnia. *Eu.*
Hic videtis præcipuam partem opum mearum. Nam in-
mensam nihil vidistis nisi vitreum ac stanneum; nec est
in tota domo vas ullum argenteum, præter unum pocu-
lum inauratum, quod ob amorem ejus qui dono dedit re-
ligiosè servo. Hæc sphaera pensilis totum orbem ponit ob
oculos. Hic in parietibus singulæ regiones fusiore spatio
depictæ sunt. In reliquis parietibus videtis insignium au-
thorum imagines. Nam omnes depingere fuerat infinitum.
Christus primùm habet locum, porrectâ manu sedens in

monte

monte. Capiti imminet Pater, dicens, *Ipsū audite*. Spiritus Sanctus expansis alis multā luce complectitur illum. *Ti.* Opus, itā me Deus bene amet, Apelle dignum! *Eu.* Adjunctum est bibliothecæ (a) *μυστήριον* quoddam angustum, a *Locus in a-*
 sed elegans, quod submotā tabulā ostendit foculum, si quid *diabīs semo-*
 offenderit frigus. In æstate videtur solidus paries. *Ti.* Hic *tior, ubi Mu-*
 mihi gemmæ videntur omnia. Est & mira odoris gratia. *sarum sacra-*
studia tra-
stantur.
Eu. Hoc mihi præcipuè studio est, ut niteat domus, & bene
 oleat. Utraque res minimo constat. Habet bibliotheca
 suum ambulacrum pensile, spectans in hortum; & huic ad-
 hæret sacellum. *Ti.* Locus numine dignus! *Eu.* Nunc adea-
 mus illa tria ambulacra quæ imminet iis quæ vidistis ad
 hortum domesticum spectantia. In his superioribus utrōq;
 prospectus est, sed per fenestras, quæ possunt occludi, præ-
 sertim in his parietibus qui non spectant hortum interio-
 rem, quod domus sit tutior. Hic ad lævam, quia plus est lucis,
 & paries raris fenestris interruptus, ordine depicta est tota
 vita Jesu ex narratione quatuor Evangelistarum usque ad
 missum Spiritum Sanctum, & primam prædicationem Ap-
 ostolorum, ex Actis. Additæ sunt & locis notæ, ut agnoscat
 spectator juxta quod stagnum, aut in quo monte, res gesta
 sit. Additi sunt tituli paucis verbis subnotantes totum ar-
 gumentum; velut illud quod dicitur à Jesu, *Volo, mundare*.
 Ex adverso respondent figuræ & vaticinia Veteris Te-
 stamenti, præsertim è Prophetis & Psalmis, qui nihil ali-
 ud habent quàm Christi vitam & Apostolorum aliter nar-
 ratam. Hic nonnunquam obambulo mecum fabulans, & a-
 nimo contemplans illum ineffabile consilium Dei, quo per
 (b) Filium suum restituere voluit genus humanum. Non- b *Redemptio*
 nunquam adest uxor comes, aut amicus quispiam qui re- *humani gene-*
 bus piis delectetur. *Ti.* In hac domo cui possit obrepere tæ- *ris per Chri-*
 dium? *Eu.* Nulli qui didicerit secum vivere. In summa ora *stus est opus*
 picturæ, velut extra ordinem, addita sunt capita Pontifi- *Dei admiran-*
 cum Romanorum cum suis titulis. Ex adverso capita Cæ- *dissimum.*
 sarum, ob memoriam historiæ. In utroque cornu promi-
 net pensile cubiculum, ubi liceat interquiescere, & unde
 spectare licet pomarium & aviculas nostras. Hic in ex-
 tremo angulo prati videris aliud ædificiolum, ubi cœna-
 mus nonnunquam æstivis mensibus, & ubi curatur, si quem
 fortè è familiaribus corripuerit morbus ob contagium
 formidabilis. *Ti.* Quidam negant hujusmodi morbos esse
 vitandos. *Eu.* Cur ergò vitant foveam aut venenum?

rum. At ego Lovanii (a) Camelum quendam audi con-
 cionantem, fugiendum quicquid esset novum. *Po.* vocem
 Camelo dignam ! Dignus erat homo (si tamen homo fuit)
 qui nunquam mutet veteres calceos, aut putre subligar,
 semper vescatur putribus ovis, nec aliud bibat quàm vap-
 pam. *Br.* At idem, nè sis inscius, non usque adeò delectatur
 rebus veteribus, ut malit jus pridianum quàm recens. *Po.*
 Sed omisso Camelo, dic si quid novi affers. *Br.* Adfero qui-
 dem, sed, ut ille aiebat, malum. *Po.* Atqui isthuc ipsum olim
 erit vetus. Ità fieri necesse est, ut si omnia vetera sint bona,
 omnia nova mala, quæcunq; nunc bona sunt fuerint olim
 mala, & quæ nunc sunt mala sint olim futura bona. *Br.* Ità
 videtur, juxta decretum Cameli. Imò consequitur, ut qui
 olim adolescens fuit malus fatuus, quia recens, idem nunc
 sit bonus fatuus, quia senuit. *Po.* Sed age prome quicquid
 est. *Br.* Egregius ille trilinguis eruditionis Phoenix Joannes
 Reuchlinus vitæ defunctus est. *Po.* Rem certam narras ?
Br. Certiorem quàm vellem. *Po.* Sed quid isthuc mali, re-
 licta posteris honestissimi nominis immortalis memoriâ, ab
 hujus vitæ malis demigrare in consortium beatorum ?
Br. Quis isthuc tibi indicavit ? *Po.* Res ipsa. Nec enim po-
 test aliter mori, qui sic vixit. *Br.* At magis etiam isthuc
 diceres, si scias quod ego. *Po.* Quidnam, obsecro ? *Br.* Non
 est fas referre. *Po.* Quam obrem ? *Br.* Quia qui credidit,
 stipulatus est arcani silentium. *Po.* Eâdem lege committe
 & mihi. Recipio tibi silentium optimâ fide. *Br.* Quan-
 quam ista fides me jam sæpenumero fefellit, tamen age,
 committam ; præsertim cum res sit ejus generis, ut ex-
 pediat etiam esse notam bonis omnibus. Est Tubingæ qui-
 dam instituti Franciscani, vir omnibus habitus eximie
 sanctimonie, præterquam ipsi. *Po.* Magnum dicis argu-
 mentum veræ sanctimonie. *Br.* Agnosceres hominem, &
 fatereris verum, si nomen ederem. *Po.* Quid si divinem ?
Br. Licet. *Po.* Admove aurem. *Br.* Quid opus, cum finis
 soli ? *Po.* Ità mos est. *Br.* Is ipse est. *Po.* Est homo certissi-
 mæ fidei. Mihi (b) Sibyllæ folium erit quicquid ille dixe-
 rit. *Br.* Audi igitur totum dialogum bonâ fide. Ægrotâ-
 bat noster Reuchlinus satis quidem periculose, sed ; ità ut
 bona spes esset fore ut revalesceret ; vir dignus qui nun-
 quam senesceret ægrotaret aut moreretur. Manè visebam
 meum Franciscanum, ut animi mei molestiam oratione
 suâ leniret. Nam ægrotabam unâ cum ægrotante amico,

a Camelum
 dixit detra-
 ctâ litera r,
 αττὶ Καρ-
 μίλτῳ.

b Sibylla Cu-
 mana scribe-
 bat oacula
 in foliis. Unde
 Juvenalis,
 Credite me
 vobis folium
 recitare Si-
 byllæ, id est,
 rem certissi-
 mam.
 Qued genus
 & illud, E-
 tripode di-
 ctum puta.

a Interjectio admirationis. quem amabam ut patrem. *Po.* (b) Phy! quis illum usquam non amavit, nisi vir pessimus? *Br.* Hic Franciscanus meus, Brassicane, inquit, emove penitus ex animo incerorem omnem: Reuchlinus noster desit ægrotare. Quid? inquam, an subito re valuit? Nâm ante biduum non admodum læta promittebant medici. Tum ille, Revaluit, inquit, sed ita, ut posthac non sit illi formidanda valerudo adversa. Noli flere (nam videbat erumpentes lacrymas) priusquam audias rem omnem. Sex dies sunt quod hominem non inviseram, sed tamen quotidianis precibus illius salutem Domino commendabam. Hodiernâ nocte, cum me à matutinis hymnis in strato composuissem, blandus quidem minimèque gravis somnus obrepfit. *Po.* Nescio quid læti mihi præagit animus. *Br.* Non est tibi læva mens. Visus sum mihi, inquit, consistere ad ponticulum quendam per quem transitus erat in pratum quoddam longè amœnissimum. Adcò blandiebatur oculis graminum & frondium plusquam smaragdinus viror, sic arridebant incredibili colorum varietate flosculorum stellulæ, sic spirabant omnia; ut quod erat pratorum citra rivum, quo dirimebatur felicissimus ille campus, nec vivere nec virere videretur, sed mortua, inamœna, putidaque esse omnia. Atque interim dum totus sum in eo spectaculo, commodum præterierat Reuchlinus; præteriens Hebraicè precatus est pacem. Jam medium pontis transierat prius quàm sentirem: parantem accurrere respiciens vetuit. Nondum fas, inquit. Quinto abhinc anno nos sequêris. Interim eorum quæ aguntur testis ac spectator assistito. Hîc ego. Nudus erat, inquam, Reuchlinus, an vestitus; solus an comitatus? Vestium, inquit, nihil habebat, præter unam candidissimam; Damascenam esse dixisses, candore mirè lucido. Ponè sequebatur puer incredibili specie, alatus: suspicabar illius esse genium bonum. *Po.* Sed nullusne comitabatur genius malus? *Br.* Imò aliquot, ut Franciscanus ille arbitrabatur. Procul, inquit, à tergo sequebantur aves aliquot pennis cætera nigris, nisi quod explicatu alarum gilvas veriùs quàm candidas plumas ostenderent. Picæ, inquit, videri poterant colore & voce, nisi quod singulæ sedecim picas æquarent magnitudine corporis, nihilo minores vulturibus, cristam gestantes vertice, rostris & unguibus aduncis ventre prominente. Harpyiæ videri poterant, si tres modò fuissent. *Po.* Quid moliebantur istæ furia? *Br.* Procul, inquit,

inquit, obstrepebant heroi Reuchlino, impetituræ videbantur: si licuisset. *Po.* Qui minus licuit? *Br.* Quia versus Reuchlinus objectâ manu crucis imaginem exprimens, Apite, inquit, quod dignum est, malæ pestes. Satis sit vobis negotium facessere mortalibus: in me jam immortalibus adscriptum nihil habet juris vestra dementia. Vix ea dixerat, inquit Franciscanus, mox abierunt fœdissimæ volucres,

sed relicto fœtore, ad quem collatum (a) oletum videri posset samscinum aut foliatum. Dejerabat se citius vel ad inferos descensurum, quàm sustineret iterum afflari tali (b) thymiamate. *Po.* Malè sit illis pestibus. *Br.* Sed audi cætera

quæ narravit mihi Franciscanus. Dum hæc intentus contemplor, inquit, jam ponti vicinus erat Divus Hieronymus, qui Reuchlinum hisce verbis compellabat; “Salve, collega sanctissime. Datum est hoc mihi negotium, ut te ex-

ceptum deducam in consortium cœlitum, quod tuis sanctissimis laboribus destinavit divina benignitas. Simul-

que vestem protulit quâ Reuchlinum induit. Tum Ego, Dic, inquam, mihi, quo cultu, quâve specie videbatur Hieronymus? Eratne tam senilis quàm illum pingunt; aut cucullum habebat, aut galerum, aut pallium Cardinalitium, aut leonem comitem? Ad hæc ille, Nihil, inquit, istiusmodi.

Species erat amœna, quæ sic ætatem testabatur, ut nihil haberet squaloris, dignitatis plurimum. Quorsum autem illic opus erat comite leone, quem illi pictores adjunxerunt? Vestem gerebat ad talos usque demissam; crystallum dice-

res pellucidam. Eiusdem erat formæ quàm Reuchlino tradidit. Tota undique picta erat linguis triplici colorum varietate. Quædam (c) pyropon præ se ferebant, nonnullæ smaragdum, tertiæ sapphirum. Pellucebant omnia nec me-

diocrem gratiam addebat ordo. *Po.* Conjicio id fuisse insignem trium linguarum quas calluerunt. *Br.* Non est dubium. Nam & fimbriæ, ut aiebat, trium linguarum literis triplici colore distinctis visébantur inscriptæ. *Po.* Num in comitatus aderat Hieronymus? *Br.* Incomitatus, inquis? Totus iste

campus obsidebatur myriadibus Geniorum; nec aliter optulerant aerem totum, quàm videmus in Solis radiis volitare minuta corpuscula, que vocant (d) ἀττομα. si tamen à re tam humili huc ducenda est comparatio. Neque cœlum vi-

dere licuisset, neque campum, nisi pellucerent omnia. *Po.* Euge Reuchlino gratulor. Quid deinde factum est. *Br.* Hieronymus inquit, honoris gratiâ complexus dextrum Reuchlinum

^a Est stercore humanum

² humanum

³ samscinum

⁴ inguentum

⁵ idem cum

⁶ Amaracino

⁷ Foliatum

⁸ inguenti

⁹ genis, de

¹⁰ quo Juvenalis, Macchis

¹¹ foliatum a parantur.

¹² b Thymiamate

¹³ sufficit est.

¹⁴ c Lapides

¹⁵ sunt lucidissimi

¹⁶ nat.

¹⁷ d Id est,

¹⁸ infecabili.

chlinum deduxit in medium pratum. Ibi collis erat in medio prominens. In hujus vertice uterque alterum blando osculo complexus est: Atq; interea vasto hiatu cœlum superne diduxit sese, majestatem quandam inenarrabilem exhibens, sic ut ad eam speciem cœtera penè sorderent, quæ tamen antea videbantur esse mirifica. *Po.* Non possis aliquam imaginem nobis depingere? *Br.* Quî possim ego qui non vidi? Is qui vidit, negavit se ullis vocibus vel somnium rei posse depingere: tantum hoc aiebat, se vel millies mori paratum, si liceret iterum eo spectaculo quamlibet exiguo momento frui. *Po.* Quid tandem? *Br.* Ex hiatu cœli demissa est ingens columna igne pellucida, sed amœno: per eam in complexu duæ sanctissimæ animæ subvectæ sunt in cœlum, choris angelicis tantâ melodiâ delinientibus omnia, ut Franciscanus neget se unquam ejus voluptatis meminisse posse quin erumpant lacrymæ. Sequuta est mira fragrantia. Ubi somnus reliquit hominem, si tamen ille somnus dicendus est, erat dementi similis. Non credebat sese esse in cellula sua: requirebat pontem ac pratum suum; nec aliud loqui, nec aliud cogitare poterat. Seniores ejus collegii, ubi senserunt rem non esse fabulosam, (nam compertum est eâdem horâ tertiâ excessisse Rheuchlinum, quâ visio viro illi sanctissimo apparuit) concordibus animis egerunt gratias Deo, qui benefacta piorum præmiis amplissimis remuneratur. *Po.* Quid igitur superest nisi ut sanctissimi viri nomen adscribamus calendario Sanctorum? *Br.* Id ego facturus eram, etiamsi nihil tale vidisset Franciscanus; & quidem aureis literis, proxime divum Hieronymum. *Po.* Emoriar nisi idem facturus sum in codice meo. *Br.* Quin & in meo (a) lārario stabit aureus inter divos selectos. *Po.* Stabit & in meo vel gemmeus, si suppetat animo facultas. *Br.* Ponetur & in bibliotheca Hieronymo proximus. *Po.* Addetur & meæ. *Br.* Imò si grati volunt esse, idem facient omnes qui colunt & amant linguas ac bonas literas, præsertim sacras. *Po.* Dignus est videlicet. Sed nihil te movet ille scrupulus, quod nondum relatus est in numerum divorum autoritate Romani Pontificis? *Br.* Quis (b) canonizavit (sic enim vocant) Divum Hieronymum? quis Paulum? quis Virginem matrem? Utrorum memoria sanctior apud pios omnes? horum quos insignis pietas, quos ingenii vitæque monumenta commendant affectibus omnium; an

Catha-

Livarium
locus ubi re-
ponantur divi
penates, hic
est, domus scilicet
& apud veteres
selecti divi
dicebantur
præcipui, si
fuissent nu-
mero pauci.
b Canonizare
barbare de-
cunt pro eo
quod est in
numerus di-
vorum refer-
re, quod in
canonibus vocato
recensentur
aliquot divo-
rum diva-
rumque no-
mina.

Cath
ferti
& ur
est, q
tur, q
tur, p
si qui
quan
confe
malis
At m
Hiero
certè
mus.
in D
quos
um si
mess
runt,
ferre
di. "c
"cul
"infe
dicab
turos
quide
celeb
Scilic
quæ
"ling
"pra
"itru
"mu
"pra
"Pfe
"tur
"sua
"glo
"stro
legar
tidie
rem

Catharinæ Senensis, quam in divarum numerum retulisse fertur Pius ejus nomine secundus, in gratiam ordinis & urbis? *Po.* Vera prædicas. Ille demum verus cultus est, qui sponte cœlo dignis meritis defunctorum exhibetur, quorum beneficia perpetuò sentiuntur. *Br.* Quid igitur, putas tu hujus viri mortem deplorandam? Diu vixit, si quid ea res facit ad felicitatem hominis. Reliquit nunquam intermoritura virtutis suæ monumenta. Benefactis consecravit nomen suum immortalitati. Nunc exemptus malis cœlo fruitur, & cum Hieronymo confabulatur. *Po.* At multa passus est in vita. *Br.* Sed plura passus est Divus Hieronymus. Felicitas est, ob bona pati à malis. *Po.* Fateor certè; ob optima à pessimis multa perpeffus est Hieronymus. *Br.* Quod olim fecit Satanas per Scribas & Phariseos in Dominum Jesum, hoc & nunc facit per Pharisaicos quosdam in optimos quosque viros, ac de genere mortali-um suis vigiliis bene merentes. Nunc ille metit optimam messem pro semente quam fecit. Interim nostræ partes erunt, illius memoriam habere sacrosanctam, illius nomen ferre laudibus, ac subindè illum salutare verbis hujusmodi. "O sancta anima, sis felix linguis, sis felix linguarum cultoribus; faveto linguis sanctis, perditio malàs linguas infectas veneno gehennæ. *Po.* Ità faciam, ac sedulo prædicabo cæteris ut idem faciant. At non dubito multos futuros qui precatiunculam aliquam desiderent, quandoquidem hoc receptum, quâ sanctissimi herois memoriam celebrent. *Br.* Hoc dicis quod isti collectam appellant? *Po.* Scilicet. *Br.* Hanc paraveram & ante mortem. *Po.* Recita, quæso. *Br.* "Amator humani generis. Deus, qui donum linguarum quo quondam Apostolos tuos ad Evangelii prædicationem per Spiritum tuum sanctum coelitus intruxeras, per electum famulum tuum, J. Reuchlinum, mundo revocasti; da, ut omnibus linguis omnes ubique prædicat gloriam filii tui Jesu, ut confundas linguas Pseudapostolorum, qui conjurati substruunt impiam turrim *Babel*, tuam gloriam obscurare conantes, dum suam student attollere; cum uni tibi debeatur omnis gloria, cum Jesu Filio tuo Unigenito, Domino nostro & Spiritu Sancto, in æterna sæcula. Amen. *Po.* Elegans profectò & pia precatio: dispeream nisi mihi quotidie dicetur. Et hunc occursum mihi felicem dūco, qui rem tam latam ex te didicerim. *Br.* Isto gaudio diu fruire,

frure, ac vale. Po. Vale tu quoque. Br. (a) Valebo, sed non coquus.

ei filius habebatur, coram Cicerone ab alio quopiam suffragium peteret: Cicero cavillans, Ego quoque (inquit) tibi faveo. Jocus autem est in dictione ambigua, quoque & coe, quod ad pronunciationem attinet: Unde liquet olim alium fuisse sonum harum litterarum q & c quàm nunc est. Qui si fuisset diversus, non erat jocus ex voce plura significante. Nunc litera c aliud sonat precedens a, o, u, quàm e, i, y, quod idem fit in Græc: cùm ejus varietatis nulli vetusti Grammatici meminerint, quod equidem sciam. Et Fabius in primo libro disputat q & k redundare: non redundarent autem, si quid aliud sonarent quàm c, nisi quod c apponitur aspiratio, quam rejiciunt q & k. Ceterum u adjunctum q evanescit, aliqui cotidie & quotidie non solum different scripturâ, verum etiam sono: quod secus esse licet ex Fabii verbis colligere, cap. de Orthographia. Porro jocus Ciceronis ad quem hic alluditur, refertur apud Quintilianum libro sexto cap. de Risi.

ARGUMENTUM.

Colloquium hoc precationem exhibet castissimam, Philosophica multa joci admiscens: De non precipitando conjugio: de delectu non solum corporum, sed multo magis animorum, de firmitate conjugii: de non contrahendo conjugium sine consensu parentum: de castè solendo matrimonio: de sanctè educando liberos. Anima est non ubi animat, sed ubi amat. Viri deformis descriptio. Conjugium Virginitati prælatum: non capistrum, ut vulgò. Affectus non adhibendi in consilium, sed Ratio.

PAMPHILUS, MARIA.

Pa. **S**alve crudelis, salve ferrea, salve adamantina. Mu. Salve tandem & tu, Pamphile, quoties & quantum voles, & quocunque libet nomine. Sed interim mihi videris oblitus nominis mei: Maria vocor. Pa. At Martiam dici oportuit. Ma. Quid ita, quæso? Quid mihi cum Marte? Pa. Quia quemadmodum illi Deo pro ludo est homines interficere, ita & tibi; nihil quod tu, Marte crudelior, occidis etiam amantem. Ma. Bona verba. Ubinam strages ista mortalium quos ego occidi? Ubi sanguis interfectorum? Pa. Unum cadaver vides exanime, si modò me vides. Ma. Quid ego audio? Mortuus loqueris, & obambulas? utinam mihi nunquam occurrant umbræ formidabiliores. Pa. Ludis tu quidem; tamen interim miserum exanimas, & crudeliùs occidis quàm si confoderes telo. Nunc longo cruciatu excarnificor miser. Ma. Eho! die, quot gravidæ ad tuum occursum abortierunt? Pa. Atqui pallor arguit ex sanguinem magis quàm ulla sit umbra. Ma. Atqui iste pallor tinctus est violâ. Sic palles ut cerasum maturascens, aut uva purpurascens. Pa. Satis procaciter rides miserum. Ma. Atqui si mihi non credis, admove speculum,

lum. *Pa.* Non oprârim aliud speculum; nec arbitror esse clariùs ullum quàm in quo me nunc contemplor. *Ma.* Quod speculum mihi narras? *Pa.* Oculos tuos. *Ma.* Arguator, ut semper tui similis es! Sed unde doces esse exanimem te? An cibum capiunt umbræ? *Pa.* Capiunt, sed infipidum, qualem ego. *Ma.* Quibus igitur vescuntur? *Pa.* Malvis, porris & lupinis. *Ma.* Atqui tu non abstines à capis & perdicibus. *Pa.* Verum, sed interim nihilo plùs sapiunt palato meo quàm si malvis vescerer, aut betis absque pipere, vino & aceto. *Ma.* O te miserum! & tamen interim obesus es. An & loquuntur exanimés? *Pa.* Sic ut ego, voce perquam exili. *Ma.* Atqui nuper cùm audirem te convitiantem rivali tuo, vox non erat admodum exilis. Sed obsecro te, num etiam ambulant umbræ? num vestiuntur? num dormiunt? *Pa.* Etiam coeunt, sed suo more. *Ma.* Næ tu suavis nugator es. *Pa.* Sed quid dices si argumentis Achilleis evincam & me esse mortuum, & te esse homicidam? *Pa.* Absit omen, Pamphile; sed aggredere sophisma. *Pa.* Primum, illud meum donabis, opinor, mortem nihil aliud esse quàm abductionem animæ à corpore. *Ma.* Largior. *Pa.* Sed ità, ut nè repossas quod dederis. *Ma.* Non fiet. *Pa.* Tum haud inficiaberis eum qui alteri adimit animam, homicidam esse. *Ma.* Accedo. *Pa.* Concedes & illud, quod à gravissimis authoribus dictum tot sæculorum suffragiis comprobatum est, animam hominis non illic esse ubi animat, sed ubi amat. *Ma.* Isthuc explana crassiùs, non enim satis assequor quid velis. *Pa.* Et hoc sum infelicior, quòd isthuc non æquè sentis atque ego. *Ma.* Fac ut sentiam. *Pa.* Eâdem operâ fac ut sentiat adamas. *Ma.* Equidem puella sum, non lapis. *Pa.* Verum, sed adamante durior. *Ma.* Sed pergè colligere. *Pa.* Qui corripiuntur afflatu divino, nec audiunt, nec vident, nec olfaciunt, nec sentiunt, etiam si occidas. *Ma.* Audi vi sanè. *Ha.* Quid conjectas esse in causâ? *Ma.* Dic tu, Philosophe. *Pa.* Nimirum quoniam animus est in cœlis, ubi habet quod vehementer amat, & abest à corpore. *Ma.* Quid tum postea? *Pa.* Quid tum? dura. Illud consequitur, & me esse mortuum, & te esse homicidam. *Ma.* Ubi est igitur anima tua? *Pa.* Illic ubi amat. *Ma.* Quis autem ademit tibi animam? Quid suspiras? Dic libere: dices impunè. *Pa.* Crudelissima quædam puella, quam ego tamen nè mortuus quidem odissè possum. *Ma.* Humanum ingenium! Sed cum illi vicissim non adimis suam animam, *Pa.* par pari, quod

Achilleus
argumentum
fortissimum
& irrefragabile est apud
Aristotelem,
libro de Phys.
siquè audiret.

quod aiunt, *referens*? *Pa.* Nihil me felicius, si quidem liceat facere permutationem, sic ut illius animus vicissim demigret in pectus meum, quemadmodum meus animus totus demigravit in corpus illius. *Ma.* At licetne mihi tecum vicissim sophistam agere? *Pa.* Sophistriam. *Ma.* Num fieri potest ut idem corpus sit animatum & exanime? *Pa.*

a *Athenienses* *Areopagita* iudicabant de capitalibus, unde ridiculè defecit vocem ad grammaticos.

b *Amphictyonia* concilium erat, quod apud *Thermopylas* cogi solebat, ad quod duodecim populi conveniebant sub *Amphictyone*

Deucalionis filio, *Iones*, *Dores*, *Perrethabi*, *Bæotii*, *Magnætes*, *Attici*, *Phthii*, *Malienfes*, *Dædalopes*, *Æmones*, *Delphi*, *Phocenses*.

Sic & Dialecticorum varia sunt secta.

c *Circe* filia *Solis* insignis venefica.

d *Fascinum* veneficii genus, quo homines oculorum maleficio ad extremos miseriarum terminos dejiciuntur.

Non eodum quidem tempore. *Ma.* Cum abest anima, tum mortuum est corpus? *Pa.* Est. *Ma.* Nec animat nisi cum adest? *Pa.* Esto sanè. *Ma.* Quis fit igitur ut, cum ibi sit ubi amat, animet tamen corpus unde demigravit? Quod si aninrat etiam cum amat alibi, quomodo vocatur exanime corpus quod animatum est? *Pa.* Argutare tu quidem satis sophistichè; sed me talibus pedicis non capies. Anima quæ moderatur utcunque corpus amantis, improprie dicitur anima, cum revera sint tenues quædam animæ reliquæ; non aliter quàm odor rosarum manet in manu, etiam rosâ submotâ. *Ma.* Difficile est, ut video, vulpem capere laqueo, Sed illud responde, Nonne agit qui occidit? *Pa.* Maximè. *Ma.* Et patitur qui occiditur? *Pa.* Scilicet. *Ma.* Quis fit igitur ut, cum qui amat agat, quæ amatur patiatur, occidere dicatur quæ amatur, cum amans potius occidat seipsum? *Pa.* Imò contrà, qui amat patitur, quæ amatur agit. *Ma.* Isthuc nunquam evinces apud *(a)* *Areopagitas* grammaticos. *Pa.* At evincam apud *(b)* *Amphictyones* dialecticos. *Ma.* Verùm nè graveris & illud respondere, Volens amas, an nolens? *Pa.* Volens. *Ma.* Cum igitur liberum sit amare, videtur homicida sui quisquis amat, præterque jus accusat puellam. *Pa.* Atqui puella non ideo occidit quod amatur, sed quod non amat mutuum. Occidit autem quisquis servare potest, nec servat. *Ma.* Quid si juvenis amat inconcessam, hoc est, uxorem alienam, aut virginem Vestalem? Num illa amabit mutuum, ut servet amantem? *Pa.* Sed hîc juvenis amat quod amare fas piûmque est, atque etiam æquum & bonum, & tamen occiditur. Quod si leve est homicidii crimen & veneficii ream peragam. *Ma.* Isthuc prohibeant superi. An *(c)* *Circen* quampiam ex me facies? *Pa.* Aliquid & istâ crudelius. Nam porcus aut rursus esse malim quàm id quod nunc sum, exanimis. *Ma.* Quo tandem veneficii genere perdo homines? *Pa.* *(d)* *Fascino*. *Ma.* An igitur vis ut posthac abs te defleam noxios oculos? *Pa.* Bona verba. Imò magis adflecte. *Ma.* Si mihi sunt oculi fascinatores, quis

fit

fit ut non contabescant & cæteri quos obtueor? Itaque suspicor fascinum istud esse in tuis oculis, non in meis. *Pa.* Non sat tibi erat jugulare Pamphilum, ni insultes insuper? *Ma.* O lepidum mortuum! Sed quando parabuntur exequiæ? *Pa.* Opinione tuâ celeritûs, ni tu succurras. *Ma.* Egon rem tantam possum? *Pa.* Potes vel mortuum ad vitam revocare idque minimo negotio. *Ma.* Si quis mihi porrigat (a) panacen. *Pa.* Nihil opus herbis, tantum redama. Quid autem facilius? imò quid æquius? Non aliter absolvêris ab homicidii crimine. *Ma.* Apud quod tribunal peragare? *Pa.* Areopagitarum? *Pa.* Non, sed apud tribunal Veneris. *Ma.* Aiunt deam esse placibilem. *Pa.* Imò nullius ira perinde formidabilis. *Ma.* Habet (b) fulmen? *Pa.* Non. *Ma.* Habent tridentem? *Pa.* Nequaquam. *Ma.* Habet hastam? *Pa.* Minimè, sed est dea maris. *Ma.* Non navigo. *Pa.* Sed habet puerum. *Ma.* Non est formidabilis ætas. *Pa.* Vindicem ac pervicacem. *Ma.* Quid is mihi faciet? *Pa.* Quid faciet? prohibeant omnes superi. Nolim enim illi malum ominari cui bene volo. *Ma.* Tamen effare; nulla mihi sperstitio est. *Pa.* Dicam ergò. Si hunc spreveris amantem non omnino mutuo indignum amore, nisi fallor, ille fortasse jussu matris immittet tibi pessimo veneno tinctum jaculum, ut in sordidum aliquem depereas, qui te tamen non redamet. *Ma.* Supplicium narras abominandum. Ego sanè vel mori præoptârim, quàm perditè amare deformem, nec amore mutuo respondentem. *Pa.* Atqui nuper hujus fuit mali exemplum insigniter editum in puellam quandam. *Ma.* Ubi locorum? *Pa.* Aureliæ. *Ma.* Quot anni sunt? *Pa.* Quot anni? Vix sunt menses decem. *Ma.* Puellæ quod erat nomen? Quid hæres? *Pa.* Nihil: novi tanquam te. *Ma.* Quin igitur edis nomen? *Pa.* Quia non placet omen. Utinam alio quovis nomine dicta fuisset. Idem habebat nomen quod tu. *Ma.* Pater quis erat? *Pa.* Vivit adhuc inter jureconsultos præcipui nominis, re splendidâ. *Ma.* Adde nomen. *Pa.* Mauritius. *Ma.* Cognomen. *Pa.* Aglaius. *Ma.* Vivitne mater? *Pa.* Nuper reliquit superos. *Ma.* Quo morbo periit? *Pa.* Quo morbo rogas? mœrore. Et pater, tametsi vir cum primis fortis, periclitabatur. *Ma.* Licétne scire matris quoq; nomen? *Pa.* Maximè; Sophronam nemo non novit. Sed quid sibi vult ista percontatio? an me putas apologum comminisci? *Ma.* Egon de te suspicarer hoc? Hæc suspicio promior est in sexum nostrum. Sed narra quid acciderit puellæ.

Pa.

a Herba quæ
medetur o-
mnibus mor-
bis, unde et
nomen habet.
b Fulmen est
celum Jovis,
tridens Ne-
ptuni, hasta
Palladis.

Pa. Puella erat honesto loco nata, ut dixi, re lautâ, formâ perquam eleganti; quid multis? digna principi marito. Hujus nuptias ambiebat procus quidam, illi non dissimilis. *Ma.* Quo nomine? *Pa.* Hei mihi! offendor nomine. Pamphilus & ille dictus est. Illa nihil non tentantem pertinacissimè sprexit. Juvenis dolore contabuit. Nec ita multò post, illa deperire cœpit iniquendam, simium veriùs quàm hominem. *Ma.* Quid ais? *Pa.* Adeò perditè, ut satis dici non queat. *Ma.* Tam elegans puella tam deformem? *Pa.* Vertice acuminato, raro capillitio, eoque lacero & impexo, fursure ac lendibus oppleto; pleramque cranii cutem nudaverat (a) alopecia; oculis refugis, naribus simis ac fursum hiantibus, ore sparso, dentibus putridis, balbutiente linguâ; mento scabioso: scapulas deformabat gibbus; venter prominulus, crura vara. *Ma.* Therpsiten quempiam mihi depingis. *Pa.* Imò aiunt illi non fuisse nisi unam auriculam. *Ma.* Altera perierat illi fortasse in bello. *Pa.* Imò in pace. *Ma.* Quis hoc ausus est? *Pa.* Dionysius carnifex. *Ma.* Fortasse formæ infelicitatem pensabat res ampla domi. *Pa.* Imò decoxerat, ac plus quàm animam debebat. Cum hoc marito tam insignis puella nunc degit ætatem, ac subindè vapulat. *Ma.* Rem miseram narras. *Pa.* Sed veram. Sic visum est (b) Nemefi juvenis sprete contumeliâ ulcisci. *Ma.* Ego citius optarim extinguere fulmine quàm talem ferre maritum. *Pa.* Ergò nè provoca Nemefim, & amantem redama. *Ma.* Si quidem isthuc satis est, redama. *Pa.* Sed optarim istum amorem esse perpetuum ac proprium: conjugium ambio, non amicam. *Ma.* Neq; me id fugit, sed Diu deliberandum est in eo quod semel cœptum rescindi non potest. *Pa.* Apud me quidem nimium diu deliberandum est. *Ma.* Vide autem nè tibi imponat amor non optimus consultor. Nam cæcum esse ferunt. *Pa.* Sed oculatus est, qui ex judicio nascitur. Non ideo mihi talis vidèris, quòd amem te; sed ideote amo, quòd talem te conspexerim. *Ma.* At vide nè non satis me perspectam habeas. Si. (c) calcem induisses, tum demum sentiret quâ parte te urgeret. *Pa.* (d) Jacienda est alea: quanquam ego multis auguriis colligo rem melius cessuram. *Ma.* Etiam augur es? *Pa.* Sum. *Ma.* Quibus igitur auguriis colligis? An volavit noctua? *Pa.* Illa volat stultis. *Ma.* An à dextris advolavit jugum columbarum? *Pa.* Nihil istiusmodi. Sed mihi jam annis aliquot perspecta est probitas tuorum parentum: ea primùm avis

a Desfluvium
capillorum,
morbus faciei

b Dea vindicæ insolentia.

c Alludit ad dictum Pauli
Emilii, re-
pudiata
uxore.
d Jacere a-
leam, facere
periculum.

est n
est q
hos f
nasci
non
non
quod
geni
inter
est in
pestin
præc
cissim
mihi
jucur
omin
opta
Ma.
epiph
Ma.
post
sis al
imm
æque
undi
adan
cujus
quan
Anin
subin
Pa.
mar
an n
mis
spon
jacer
eam
mihi
& la
mar
cesc
res,

est

est non pessima, è bonis prognatum esse. Neque me clam est quàm salubribus monitis, quàm sanctis exemplis apud hos sis instituta. Et plus est bene institui quàm bene nasci. Habes alterum augurium. Ad hæc mei majioribus non omnino malis, ni fallor, jam olim cum tuis amicitia non vulgaris intercedit: quin & nos inter nos à teneris, quod aiunt *unguiculis* noti sumus; nec malè convenit genis nostris. Jam ætas inter nos, res, dignitas, nobilitas inter utriusque parentes, penè paria sunt. Demum, quod est in amicitia præcipuum, tui mores mihi videntur non pessimè quadrare ad meum ingenium. Potest enim per se præclarum esse, quod tamen non sit aptum. Quam mei vicissim tuo congruant, nescio. Hæ videlicet aves (mea lux) mihi promittunt fore inter nos felix, perpetuum, ac lætum jucundumque connubium, modò nè tuus animus (a) mali a *Id est, vobis* ominis cantionem nobis occinat. *Ma.* Quam cantilenam *cuser.* optas? *Pa.* Ego præcinam, Sum tuus: tu succine, Sum tua. *Ma.* Brevis quidem cantiuncula, sed longum habet (b) *b* *Quod in* epiphonema. *Pa.* Quid refert quàm longum modò lætum? *sine accla- matur. Faci-* *le est dicere* *Velo, Volo:* *sed his duo-* *bus verbis* *contrahitur* *indissolubile* *vinculum.* *Ma.* Adeò mihi es invisus, ut nolim te committere cujus in posterum pœniteat. *Pa.* Desine malè ominari. *Ma.* Fortassis alia tibi videbor ubi morbus aut ætas hanc formam immutaverit. *Pa.* Nec hoc corpus, ô bona, semper erit æquè succulentum. Sed ego non contemplor tantum istud undique florens & elegans domicilium; hospitem magis adamo. *Ma.* Quem hospitem? *Pa.* Animum istum tuum, cujus decor semper cum ætate crescet. *Ma.* Næ tu plus quàm Lynceus es, si istum perspicis per tot tectoria. *Pa.* Animum animo perspicio. Ad hæc, in communibus liberis subindè repubescemus. *Ma.* Sed interim perit virginitas. *Pa.* Verum. Sed eho, dic mihi, si tibi esset elegans promarium, optares illic nihil nunquam gigni præter flores? an malles, delapsis floribus, videre arbores maturis pomis gravidas? *Ma.* Ut argutatur! *Pa.* Saltem illud responde tu mihi vicissim, Utrum spectaculum, vitis humi jacens & computrescens; an amplexa palum aut ulmum, eamque purpureis uvis degravans? *Ma.* Responde tu mihi vicissim, Utrum spectaculum amœnium, rosa nitens & lactea in suo frutice; an decerpta digitis, ac paulatim marcescens? *Pa.* Ego rosam existimo feliciorē quæ marcescit in hominis manu, delectans interim & oculos nates, quàm quæ senescit in frutice; nam & illic futurum erat

erat ut marcesceret : quemadmodum felicius est vinum quod bibitur antequam acescat. Quanquam non statim marcescit flos puellæ, si nupserit: imò video multas quæ ante nuptias pallebant, languebant, ac velut extabescabant, ex congressu viri sic enituisse, ut tum demum florere cœperint. *Ma.* Attamen favorabilis ac plausibilis apud omnes est Virginitas. *Pa.* Elegans quidem res puella virgo ; sed quid juxta naturam prodigiosius anu virgine? Nisi matri tuæ defluxisset flos ille, nos istum flosculum non haberemus. Quod si, ut spero ; non sterile fuerit nostrum conjugium, pro unâ virgine multas dabimus. *Ma.* Attamen aiunt rem Deo gratissimam esse castitatem. *Pa.* Et ideo castam puellam mihi cupio nubere, ut cum illa castè vivam. Magis erit animorum quàm corporum conjugium. Gignemus Reipublicæ, gignemus Christo. Quantum aberit hoc matrimonium à virginitate? Et fortasse olim sic convivemus quemadmodum vixit cum Maria Joseph. Sed interim discemus virginitatem. Non enim statim pervenitur, ad summam. *Ma.* Quid ego audio? Violanda virginitas, ut discatur? *Pa.* Quidni? Quemadmodum paulatim bibendo vinum parcius, discimus esse abstemii. Uter tibi videtur temperantior qui in mediis deliciis accumbens abstinet, an qui semotus ab his quæ provocant intemperantiam? *Ma.* Arbitror cum fortius temperantem, quem parata copia non potest corrumpere. *Pa.* Utri veriùs debetur laus castitatis, eîne qui semet exsecat, an qui membris integris tamen abstinet à Venere? *Ma.* Equidem posteriori meo calculo tribuèrim laudem castitatis priori dementiam. *Pa.* At qui voto adstricti abjurant matrimonium, nonne quodammodo exsecant se? *Ma.* Videtur. *Pa.* Jam non est virtus non coire. *Ma.* Annon est? *Pa.* Sic accipe. Si per se virtus esset non coire, vitium esset coire. Nunc incidit ut vitium sit non coire, coire virtus. *Ma.* Quando hoc incidit? *Pa.* Quoties ab uxore jus suum petit maritus, presertim si prolis amore quærit complexum. *Ma.* Quid si lasciviat? non est fas negare? *Pa.* Fas est monere vel rogare potiùs blandiùs, ut temperet: pernegare instanti fas non est. Quanquam hac quidem in parte raras audio querelas maritorum de suis nxoribus. *Ma.* At dulcis est libertas. *Pa.* Imò gravis est sarcina Virginitas. Ego tibi rex ero, tu mihi regina: imperabimus familiæ nostro arbitrato. An tibi detur ista esse

servitus

* Qui non
bibunt vi-
num, quasi
dicas absque
lameo.

serv
ip
fo,
Pa.
lu
Qu
Pa.
non
dust
ide
fœn
dam
aut
mal
mal
proh
felic
nasc
erun
quib
sive
accie
tion
mina
dium
erit
mino
vide
rent
nè q
Ma.
nis,
nasc
simus
lacte
rimu
rabin
tur.
pulch
At ta
sequa
Pa, S

servitus? *Ma.* Vulgus conjugium capistrum vocat. *Pa.* Sed ipsi vero capistro digni sunt qui sic vocant. Dic mihi, quæso, an non animus tuus est alligatus corpori? *Ma.* Videtur.

Pa. Non aliter quàm avicula caveæ. Et tamen consule illum, an cupiat esse liber. Negabit, opinor. Quamobrem?

Ma. Res est utrinque modica. *Pa.* Tantò tutior. Eam tu domi augebis *parsimoniâ*, quæ non sine causa dicta est *magnum vestigal*; ego foris industriâ. *Ma.* Innumeras curas secum adferunt liberi. *Pa.* Sed

iidem innumeras voluptates, ac sæpe numero multo cum fœnore reponunt parentibus officium. *Ma.* Misera quædam res est orbitas. *Pa.* An nunc orba non es? Quid

autem opus in re dubia malè ominari? Dic mihi utrùm malles nunquam nasci, an nasci moritura? *Ma.* Equidem malim nasci moritura. *Pa.* Sic misereor est orbitas, quæ

prolem nec habuit, nec habitura est; quemadmodum feliciores sunt qui vixerunt, quàm qui nec nati sunt, nec nascentur unquam. *Ma.* * Qui sunt isti qui non sunt, nec

erunt? *Pa.* Quanquam qui recusat ferre casus humanos, quibus omnes ex æquo sumus obnoxii, sive plebei sumus sive reges, is è vita migret oportet; & tamen quicquid acciderit, tu non feres nisi dimidium, ego majorem portionem in me transferam. Ità si quid acciderit late, gemina fiet voluptas; si quid mali, societas adimet dimidium ægritudinis. Mihi verò, si fata vocent, dulce fuerit vel immori tuis complexibus, *Ma.* Faciliùs ferunt homines quod juxta communes naturæ leges accidit: sed

video quantò plus molestiarum adferunt nonnullis parentibus liberorum mores, quàm mortes. *Pa.* Istius rei nè quid accadat, maxima ex parte in nobis situm est. *Ma.* Què sic? *Pa.* Quoniam fere boni nascuntur ex bonis, quod ad indolem attinet. Neque enim è columbis nascuntur milvi. Dabimus igitur operam ut ipsi boni simus. Deinde curabimus liberos nostros ab ipso statim lacte sanctis præceptis & opinionibus imbuendos. Plurimum refert quid infundas rudi testulæ. Ad hæc, curabimus ut domi habeant exemplum vitæ quod imitentur. *Ma.* Difficile est quod narras. *Pa.* Nec mirum, quia pulchrum est: atque ob hoc ipsum tu quoque difficilis es. At tantò studiis acrioribus huc enitemur. *Ma.* Habebis sequacem materiam: tu vide ut me formes fingasque. *Pa.* Sed interim pronuncia tria verba. *Ma.* Nihil faciliùs

lius; sed verba simul atque semel evolârint, non revolant. Dabo consilium utrique commodius. Ages cum tuis ac meis parentibus, *ut utrorumq; voluntate res transigatur. *Pa.* Ambire me jubes; tu potes tribus verbis rem certam reddere. *Ma.* An possim, nescio; mei juris non sum. Nec sine majorum autoritate olim coibant conjugia. Verùm, utcunq; est, arbitror auspiciatius fore nostrum conjugium, si parentum autoritate coeat. Et vestrum est ambire; nobis decorum non est. Gaudet enim rapi virginitas, etiam si nonnunquam vehementius amemus. *Pa.* Non pigebit ambire, modò nè me frustretur tuum unius suffragium. *Ma.* Non frustrabitur; bono animo esto, mi Pamphile. *Pa.* Tu mihi hîc religiosior es quàm vellem. *Ma.* Inò tu tuum ipsius suffragium apud te prius expende. Nec affectum istum tuum adhibe in consilium, sed rationem. Quod effectus decernit, temporarium est: quod autem dicat ratio, perpetuò solet placere. *Pa.* Næ tu pulchre philosopharis; itaque parere certum est tuis consiliis. *Ma.* Non pœnituerit obsequii. Sed heus tu incidit interim scrupulus qui meum animum malè habet. *Pa.* Valeant scrupuli. *Ma.* Vin' me nubere mortuo? *Pa.* Nequaquam, sed revixero. *Ma.* Amovisti scrupulum. Bene vale, mi Pamphile. *Pa.* Isthoc tu cnra. *Ma.* Precor tibi lætam noctem. Quid suspiras? *Pa.* Lætam noctem, ais? Utinam largiari quod precaris. *Ma.* Nè quid præproperè; *adhuc (a) tua messis in herba est.* *Pa.* *(b)* Nihilne tui mecum auferam? *Ma.* *(c)* Hunc pastillum, qui tibi cor exhilaret. *Pa.* Adde saltem osculum. *Ma.* Cupio tibi virginitatem integram & illibatam tradere. *Pa.* An osculum aliquid decerpit virginitati? *Ma.* Vis igitur ut aliis quoque largiar oscula? *Pa.* Nequaquam; mihi servari volo mea oscula. *Ma.* Tibi servo. Quanquam est aliud cur in præsentia nec ausim dare osculum. *Pa.* Quid isthoc? *Ma.* Ais tuum animum penè totum demigrâsse in corpus meum, in tuo quam minimum superesse: Vereor itaque nè in osculo hoc ipsum quod in te superest transliliat in me, túque jam totus fias exanimis. Accipe igitur dextram, mutui amoris symbolum, ac bene vale. Tu gnaviter rem gere. Ego interim Christum comprecabor, ut quod agitur, utrique nostrum velit esse felix ac faustum.

Ovidius.

A segete du-
llam, qua
primum
herbescit,
deinde fert
aristas, tan-
dem flave-
scit ad mes-
sem.

Ambiguo
dictum.
Non si sit
genitius à
ta, petit
osculum: si
actum, pe-
nit aliud. At
illa segetis
interpreta-
tur quam
ille senserat
Ovid. ulterius
nil habet ille
mei.

Pastillus
est sphaerula
ex odoribus
confecta,
quam mani-
bus circum-
ferant. Ho-
ratius,
Pastillos Ros-
pillus olet,
Gorgonine
huncum.

ARGUMENTUM.

Virgo abhorrens à nuptiis fieri vult Monacha. Suadetur in contrarium ut suis hac in re moderetur affectibus, neque inuitis parentibus rentet quippiam: potius ut nubat. Virginitas enim potest esse in vita conjugali. Mores Monachorum in Cœciliis suis perstringuntur. Liberi unde dicantur. Detestatur plagarios istos qui adolescentes & puellas in Monasteria pellicunt, quasi nulla alibi daretur Salus: Unde multa felicissima ingenia sepeliuntur viva.

EUBULUS, CATHARINA.

Eu. GAudeo tandem finitam esse cœnam, ut liceat frui hâc deambulatione quâ nihil amœnius. **Ca.** Et me jam tædebat sessionis. **Eu.** Quàm vernal, quam aridet undique mundus! Hæc nimirum est illius adolescentia. **Cath.** Sic est. **Eu.** At cur tuum ver non æquè aridet? **Ca.** Quamobrem? **Eu.** Quia subtristis es. **Ca.** An videor alio vultu quàm soleo? **Eu.** Vis ostendam te tibi? **Ca.** Maximè. **Eu.** Vides hanc rosam sub imminentem noctem foliis contractioribus? **Ca.** Video. Quid tum postea? **Eu.** Talis est vultus tuus. **Ca.** Bella collatio. **Eu.** Si mihi parùm credis, in hoc fonticulo contemplare te ipsam. Quid sibi tandem volebant & inter cœnandum ista tam crebra suspiria? **Ca.** Define precontari quod tua non refert scire. **Eu.** Imò meâ refert maximè, qui non possum esse hilaris nisi te quoque videam hilarem. Ecce autem iterum suspirium, hui! quàm ex imo pectore ductum! **Ca.** Est quod angat animum, sed effari non est tutum. **Eu.** Mihi non dices, qui te chariorem habeo sorore propriâ? Mea Catharina, ne verere; quicquid est rei, tutò (a) depones his auribus. **Ca.** Ut tutò dicam, vereor nè frustra dicam non auxiliaturo. **Eu.** Quî frîs? Si non re ipsâ, fortassis consilio consolandoque iuvero. **Ca.** Nòn possum eloqui. **Eu.** Quid isthuc est rei? odisti me? **Ca.** Sic odi, mihi ut minùs charus si meus germanus: & tamen animus non fert ut eloquar. **Eu.** Fateberis igitur, si divinâro? Quid tergiversaris? Promitte, alioqui non omittam urgere. **Ca.** Age, promitto. **Eu.** Prorsus ego non video quid tibi desit ad summam felicitatem. **Ca.** Utinam vera predicares. **Eu.** Primùm adest ipse flos ætatis. Nam, nisi fallor, agis annum jam decimum septimum. **Co.** Sic est. **Eu.** Nondum igitur, opinor, discruciat te metus senectæ. **Ca.** Nihil minùs. **Eu.** Adest forma nullâ parte non felix. Est istud præcipuum Dei donum. **Ca.** De forma, qualis qualis est,

nec gloriôr, nec quæror. *Eu.* Tum color & habitudo corporis indicat te esse prosperâ valetudine, nisi quid est morbi occultioris. *Ca.* Nihil istiusmodi, gratia Deo. *Eu.* Fama est integra. *Ca.* Itâ confido. *Eu.* Adest ingenium isto dignum corpore, felicissimum, & quale mihi optem ad liberales disciplinas. *Ca.* Si quod est, Dei munus est. *Eu.* Nec deest morum amabilis gratia, quam in felicissimis etiam formis non rarò desideramus. *Ca.* Optârim equidem mores me dignos. *Eu.* Multorum animos dejecit generis infelicitas: tibi parentes sunt & bene nati, & probi, & re lautâ, & tui amantissimi. *Ca.* Hinc nihil queror. *Eu.* Quid multis? Ego mihi ex omnibus puellis, quas habet hæc regio, non delegerim aliam sponsam quàm te, si quod sidus mihi prosperum affulgeret. *Ca.* Nec ego deligerem alium sponsum, si placeret ullum conjugium. *Eu.* Et tamen magnum quiddam esse debet quod sic discruciat animum tuum. *Ca.* Est omnino non leve. *Eu.* Non ægre feres si divinem? *Ca.* Jam pollicita sum. *Eu.* Expertus novi quanta crux sit amor. Age, fatere nunc, promissisti. *Ca.* Amor est in causâ, sed non ejus generis cujus tu suspicâre. *Eu.* Quod genus tu mihi narras? *Ca.* Divina. *Eu.* Equidem consumpsi omnem divinationem meam. Et tamen non omittam hanc manum donec extorsero quid sit. *Ca.* Ut violentus es! *Eu.* Depone in sinum meum quicquid isthuc est curæ. *Ca.* Quando sic urges, dicam. Jam indè à teneris annis me mirus quidam affectus habebat. *Eu.* Quis? obsecro. *Ca.* Ut adjungerer collegio sacrarum virginum. *Eu.* Ut fieres monacha? *Ca.* Sic habet. *Eu.* Hem! *(a)* pro thesauro carbones. *Ca.* Quid ais, Eubule? *Eu.* Nihil, mea lux; tussiebam. Sed perge dicere. *Ca.* Huic animo meo semper pertinacissimè resistere parentes. *Eu.* Audio. *Ca.* Ego contrâ precibus, blanditiis, lacrymis oppugnabam parentum pietatem. *Eu.* Res mira. *Ca.* Tandem, cum ego nullum facerem finem orandi, obsecrandi, lacrymandi, polliciti sunt, ubi pervenissem ad annum decimum septimum, sese obtemperaturos voluntati meæ, si modò tum idem perstaret animus. Venit is annus, manet idem animus, parentes tamen contra promissum pernegant. Hoc est quod discruciat animum meum. Aperui morbum meum; tu nunc medicum age, si quid potes. *Eu.* Primum, illud dabo consilium, suavissima virgo, ut modereris affectibus tuis; & si id non continget quod vis, id velis quod possis.

a Cum aliud
invenitur
quàm expe-
ctabatur.

possis
cepisti
elia d
ducel
vult
bant
tissim
teban
collo
infan
arde
crar
ducu
hi vi
nuba
colle
Emo
Eu.
cess
poss
eri t
arbi
per
tu f
ut h
gin
hab
hi,
cas
pat
tun
tre
Na
rà
Ha
run
vir
der
ve
cu
de
th

possis. *Ca.* Emoriar nisi quod volo assequar. *Eu.* Et unde cepisti istum fatalem affectum? *Ca.* Olim admodum puella ducta sum in quoddam virginum collegium, circumducebamur, ostendebantur omnia: placebant virgines vultibus nitentibus, videbantur angelæ; in templo nitebant omnia, atque etiam fragrabant, nitebant horti cultissimi. Quid multis? Nihil non arridebat, quocunque vertebam oculos. Accedebant ad hæc blandissima virginum colloquia. Unam atque alteram illic reperi quacum olim infantula lustrare consuevi. Ex eo tempore cœpit animus ardere ejus vitæ desiderio. *Eu.* Non sum improbaturus sacrarum virginum institutum; quanquam non omnia conducunt omnibus: sed habitâ tui genii ratione, quem mihi videor ex vultu moribusque tuis collegisse, suaserim ut nubas marito tui simili, tuæque domi novum instituas collegium, cujus maritus agat patrem, tu matrem. *Ca.* Emoriar citius quàm virginitalis propositum deferam. *Eu.* Res est egregia virginitas, si pura sit: sed nihil necesse est ut hâc gratiâ dedas te in collegium, unde non possis postea eximi. Licet apud parentes virginitalitatem tuam. *Ca.* Licet, at non perinde tutò. *Eu.* Imò, ut ego arbitror, aliquantò tutius quàm apud illos crassos, semper cibo distentos, monachos. Nec enim castrati sunt, nè *Monachi Patres.* tu scis insciens. Patres vocantur, ac frequenter efficiunt ut hoc nomen verè competat in ipsos. Olim nusquam virgines honestius vivebant quàm apud parentes, nec alium habebant patrem quàm Episcopum. Sed obsecro, dic mihi, quod tibi collegium ex omnibus delegisti, cui te addicas in servitutem? *Ca.* Chrysereium. *Eu.* Agnosco, ædibus paternis vicinum. *Ca.* Rectè. *Eu.* Atqui pulchre novi totum hoc sodalitium; dignum verò ob quod patrem ac matrem & cognatam tibi honestamque familiam repudies! Nam ille patriarcha jam pridem & ætate & vino & naturâ delitus est; nec illi quicquam jam sapit præter vinum. Habet duos sodales se dignos, Joannem & Jodocum. Quorum Joannes, ut fortasse vir malus non est, ita nihil habet viri præter barbam; eruditionis nè pilum quidem, prudentiæ non multò plus. Jodocus adeò stupidus est, ut nisi veste sacrâ commendaretur, obambuletur publicitus in cuculla fatui cum auriculis ac tintinnabulis. *Ca.* Mihi videntur viri boni. *Eu.* Melius istos novi quàm tu, mea Catharina. Isti fortasse sunt tibi patroni apud parentes, ut

*a Aduenam, efficiant te (a) profelytam suam. Ca. Jodocus maximè fl-
qua ex Christi vet. Eu. O fautorem! Sed fac isthuc nunc esse viros doctos
verbis in pre- ac bonos; cras erunt indocti ac mali: & quicunque ob-
fessionem & tigerint, tibi erunt ferendi. Ca. Offerunt me in ædibus pa-
sectam in na- ternis crebra convivia, nec semper virginea sunt quæ il-
chorum, inque lic dicuntur inter conjugatos: & aliquoties fit ut osculum
illorum verba negare non possim. Eu. Qui vitare studet quicquid offen-
juravit. Al- dit, is è vita migret oportet. Ità sunt aures assuefaciendi,
lusum simul ut audiant omnia, nec tamen nisi bona transmittant in
ad locum. animum. Parentes, opinor, permittunt tibi cubiculum pe-
Matth. 23. culiare. Ca. Maximè. Eu. Eò te subducas licebit, si quod
convivium acciderit turbulentius. Et dum illi potant ac
nugantur, tu confabulare cum sponso tuo Christo; ora,
psalle, gratias age. Non te inquinabit domus paterna, sed
tu reddes eam puriorem. Ca. Attamen tutius est esse in so-
dalitio virginum. Eu. Non improbo castum sodalitium, noli
tamen te falli falsà imaginatione. Ubi illic versata fueris
aliquamdiu, ubi propius inspexeris, fortassis non perinde
nitebunt omnia ut tibi quondam nitere videbantur. Nec
omnes virgines sunt, mihi crede, quæ velum habent. Ca.
Bona verba. Eu. Imò bona verba sunt quæ vera sunt. Nisi*

*b Titulus me- fortasse (b) elogium quod nos hæcenus judicavimus esse
riti, qui solet Virgini Matri proprium, ad plures transit ut dicantur, &
addi in lega à partu virgines. Ca. Abominor. Eu. Quin insuper, nec
tikant in mu- alioqui inter illas virgines sunt omnia virginea. Ca. Non?
nere. Ego scri- Quamobrem? obsecro. Eu. Quia plures inveniuntur quæ
bendum arbi- tror elogium, mores æmulentur (c) Sapphūs, quàm quæ referant inge-
ab imputan- nium. Ca. Isthuc quid sit non satis intelligo. Eu. Atque
do, quanquam ideo hæc verba facio, nè quando intelligas, mea Catha-
reclamanti- rina. Ca. Attamen animus eò fertur; atque hinc colligo
bus codicibus. hunc spiritum à Deo profiscisci, quòd tot jam annis perfe-*

*c Genitivus est Græcus. Hujus ingeni-
um mirè præ- dicatur, sed
mores insa- mantur,
quòd fuerit
Telææ,
Id enim rectè
significatum
est.*

ctus est iste tuus spiritus, quòd sic repugnant optimi pa-
rentes. Afflasset & illorum animos Deus, si pium esset
quod moliris. Sed istum spiritum hausisti ex illis nitore-
bus quos admodum puella vidisti, ex blandis virginum al-
loquiis, ex affectu erga veteres sodales, ex cultu sacro, ex
ceremoniis sanè quàm speciosis, ex improbis hortatibus
stultorum monachorum, & qui in hoc te venantur ut lar-
gius potent. Sciunt patrem esse liberalem ac benignum:
aut illum habebunt convivam, sed hâc lege, ut secum ad-
ferat vinum quod decem strenuis potoribus sat sit; aut
ipfi

ipfi p
quid
nos I
nere
cubi
qui
fidu
non
vera
impi
piet
auth
stum
tur,
& tu
pro
adfo
min
nox
voc
Nun
ana
vet
adh
reli
mo
qui
ver
ne
vel
fco
tar
an
ma
du
à
pl
de
qu
fu
un
V

ipsi potabunt apud illum. Quare tibi fuerim author, nè quid novi tentes invitis parentibus, in quorum potestate nos Deus esse voluit. *Ca.* In hoc negotio pium est contemnere patrem ac matrem. *Eu.* Christi causâ pium est alicubi negligere patrem ac matrem: neque enim piè faciat qui Christianus, patrem Ethnicum, cuius omne vitæ præsidium pendeat à filio, deserat sinâtque perire fame. Si nondum esses professâ Christum in baptismo, & parentes verarent te baptizari, piè faceres si Christum præferres impiis parentibus. Aut si nunc parentes adigerent ad impietate n aut turpitudinem, contemnenda esset illorum autoritas. Sed quid hoc ad collegium? Et domi Christum habes. Natura dicat, Deus approbat, Paulus hortatur, leges humanæ sanciant, ut filii obediant parentibus: & tu te subduces ab autoritate parentum optimorum, ut pro vero patre te dedas factitio, & pro vera matre tibi adsciscas alienam, aut potiùs ut pro parentibus tibi dominos ac dominas adsciscas? Nam parentibus ita es obnoxia, ut tamen te liberum esse velint. Unde & ** liberi* vocantur filii-familias, quòd absint à conditione servorum. Nunc te pro libera tendis ultro servam reddere, Christiana clementia maxima ex parte submovit omnem illam veterum servitutem, nisi quòd (*a*) in paucis regionibus adhuc ejus resident vestigia. At inventum est sub prætextu religionis novum servitutis genus, ut nunc sanè in plerisque monasteriis vivitur. Nihil ibi licebit nisi ex præscripto; quicquid obvenierit tibi, illis accrescit; si quò pedem moveris, retrahêris è fuga, perinde quasi parentem veneno necaveris. Quòque sit evidentior servitus, commutant vestem quam dedêre parentes, & ad exemplum priscum eorum qui olim servos essent mercati, commutant nomen in baptismo inditum, ac pro Petro sive Joanne, vocant Franciscum, aut Dominicum, aut Thomam. Petrus dedit nomen Christo; & Dominico initandus vocatur Thomas. Si militaris servus abjiciat vestem à domino datam, videtur abdicâsse dominum; & nos applaudimus illi qui vestem accipit quam Christus omnium dominus non dedit? & ob hanc mutatam graviùs punitur, quàm si centies abjiciat vestem Imperatoris ac Domini sui, quæ est mentis innocentia. *Ca.* Atqui hoc ipsum aut eximii meriti, si quis se sponte dedit in hanc servitutem. *Eu.* Ista verò doctrina Pharisaica est. Paulus

contrà

• Hoc est,
manumit-
tunt, libere
vivere sinunt.

contrà docet, ut *qui liber vocatus sit, nè velit fieri servus*; sed *potius operam det ut fiat liber*. Atque hoc infelicio est servitus, quòd pluribus dominis tibi servendum sit, quòd plerumque stultis & improbis, quod incertis, ac subindè novis, Illud mihi responde, * Eman-
cipant te leges à jure parentum? *Ca.* Nequaquam. *Eu.* Licétne igitur tibi emere aut vendere fundum invitis parentibus? *Ca.* Minimè. *Eu.* Unde igitur tibi jus ut teipsam dedas nescio quibus, invitis parentibus? An non tu illis charissima maximèque propria es possessio? *Ca.* In negotio pietatis cessant naturæ leges. *Eu.* Negotium pietatis potissimum agitur in baptismo: hîc tantum agitur de veste mutanda, deque genere vitæ, quod per se neque bonum est neque malum. Jam illud mihi considera, quantum commoditatum simul amittas cum libertate. Nunc tibi liberum est in tuo cubiculo legere, orare, psallere, quantum & quando gratum est animo tuo. Quòd si tædet cubiculi, licét audire canticiones; ecclesiasticas, adeste sacris, audire sacras conciones; & si quam videris matronam aut viginem egregiè probam, ex ejus colloquio fieri meliorem; si quem virum insigni probitate præditum, ex eo discere quod te reddat meliorem? licebit & concionatorem deligere qui purissimè Christum doceat. Has res omnes, ex quibus præcipuus est profectus ad veram pietatem, amittis semel addicta collegio. *Ca.* Sed interim non ero monacha. *Eu.* Adhuc te movent nomina? Rem ipsam perpendito. Illi jactant obedientiam. Num ea laus tibi deerit si obedias parentibus tuis, quibus Deus jubet obediri? si Episcopo tuo, aut pastori tuo? Num paupertatis, cum in parentum manibus sint omnia? Quanquam olim in sacris virginibus præcipuè laudabatur à sanctis viris liberalitas in pauperes; eam præstare non poterant, si nihil possidebant. Porro castitati tuæ nihil decedet, etiamsi vivas apud parentes. Quid igitur superest? Velum linea vestis ex intima versa in extimam, ceremoniæ quædam, quæ per se nihil faciunt ad pietatem, neque quemquam commendant oculis Christi, qui spectat animi puritatem. *Ca.* Nova prædicas. *Eu.* Sed verissima. Cum igitur non sis emancipata à jure parentum, cum tibi jus non sit vendendi vestem aut agrum, quomodo tibi jus facies dedendi, te in servitutem alienam? *Ca.* Jus parentum, ut aiunt, non

impedit

impedit ingressum religionis. *Eu.* In Baptismo nonne professi es religionem? *Ca.* Sum. *Eu.* Nonne religiosi sunt quicunque sequuntur præcepta Christi? *Ca.* Maximè, *Eu.* Quæ est igitur ista nova religio, quæ facit irritum quod & Naturæ lex sanxit, & vetus Lex docuit, & Evangelica lex comprobavit, & Apostolica doctrina confirmavit? Istud decretum non est à Deo proditum sed in monachorum senatu repertum. Sic definiunt quidam & matrimonium esse ratum quod inficiis, aut etiam invitis, parentibus inter puerum & puellam per verba *de presenti* (sic enim illi loquuntur) contractum est. Atqui istud dogma nec Naturæ sensus approbat, nec veterum leges, nec Moses ipse, nec Evangelica aut Apostolica doctrina. *Ca.* An igitur putas mihi non esse fas nubere Christo, nisi comprobantibus parentibus? *Eu.* Jam, inquam, nupsisti Christo, & illi nupsimus omnes. Quæ bis nubet eidem viro? Tantum agitur de loco, de veste, de ceremoniis. Ob has res non arbitror esse contemnendum jus parentum.

Et videndum est, nè, dum paras nubere Christo, (a) nu-
bas aliis. *Ca.* At isti prædicant nihil esse sanctius quam
hic contemnere parentes. *Eu.* Ab istis igitur doctoribus
exige, ut proferant aliquem e sacris libris locum qui hoc
doceat: quod si non poterunt, jubeto eos ebibere cali-
cem vini (b) Balnensis; hoc poterunt. Ab impiis parenti-
bus ad Christum confugere pietatis est. Sed à piis ad mo-
nachisimum, hoc est, (quod non raro usu venit) à probis
ad improbos, quæ, rogo, pietas est? Quanquam & olim
ad Christum à paganismo conversus idololatri parenti-
bus debebat obsequium, quatenus citra pietatis jacturam
fieri poterat. *Ca.* Damnas igitur hoc totum vitæ insti-
tutum? *Eu.* Nequaquam. Verum quemadmodum nemini
suadere velim, ut quæ se in hoc vite genus conjecerit,
luctetur emergere: ita non dubitem hortari puellas om-
nes, præsertim indolis generosæ, nè se temere eò præci-
pitent unde post sese non possunt explicare, præsertim
cum in ipsis collegiis sæpe gravius periclitetur virginitas,
ac domi præstare valeas quicquid ibi præstatur. *Ca.* Urges
tu quidem multis ac magnis argumentis, tamen hic af-
fectus meus eximi non potest. *Eu.* Si non persuadeo, quod
tamen optârim saltem illud fac memineris, * Eubulum
monuisse. Interim, pro meo in te amore, precor ut tuus
iste affectus felicior sit meo consilio.

a Hoc dicit
propter col-
legia virgi-
num quæ non
vivunt juxta
regulam, in
quibus non
nunquam,
proh dolor!
una nubet
multis.

b Belna op-
pidum in du-
catu Burgun-
dia, ubi vina
laudatissima.

* Id est, qui
bene consultit,
ab eo bene
βελῶν
consilium.

VIRGO

ARGUMENTUM.

Virgo pœnitens ante peractam professionem ad parentes suos domum revertit. Deleguntur hîc Monachorum prœstigia, qui spectris visis terrent & impellunt rudes animos in sua cœnobîa.

EUBULUS, CATHARINA.

Eu. **T**Ales janitricis mihi semper optârîm. *Ca.* Et ego semper tales pulsatores. *Eu.* Sed vale, Catharina. *Ca.* Quid ego audio? Valebo priusquam salveam? *Eu.* Non huc veni ut te viderem lacrymantem. Quid sibi vult, quod protinus me conspecto lacrymis suffusi sunt oculi? *Ca.* Quò fugis? mane, mane, inquam; sumam alium vultum & ridebimus affatim. *Eu.* Quas aves hîc video? *Ca.* Est illius collegii patriarcha. Nè subducito te; jam perpotârunt: accumbe paulisper; illo digresso confabulabimur nostro more. *Eu.* Age, obtemperabo tibi, quæ mihi noluisti. Nunc soli sumus narra totam fabulam; malum enim ex te cognoscere. *Ca.* Ex tot amicis, quos putabam sapere plurimum, nunc sentio nullum fuisse qui mihi prudentius ac senilius consilium dederit quàm tu omnium natu minimus. *Eu.* Dic mihi, quomodo expugnâsti parentum affectum? *Ca.* Primùm improbis hortatibus monachorum ac monacharum, deinde etiam meis precibus ac blandimentis labefactatus est matris animus; pater nullo pacto quibat percelli. Tandem omnibus admotis machinis, & hic victus atque oppressus est potius quàm assensit. Id factum est inter pocula: minitabantur homini malum exitium, si Christo suam sponsam pernegaret. *Eu.* O improbitatem stolidorum! Quid fit deinde? *Ca.* Servor tri-duo domi clam: interim semper aderant mulieres aliquot ejus collegii, quas illi Conversas vocant, hortatibus suis adentes animum ut persisterem in sancto proposito, ac sollicitè cavente nequa cognatarum aut sodalium adiret me, quæ mentem videretur mutatura. Interim adornabantur vestes aliæque quæ ad convivium attinebant. *Eu.* Tibi quid interimerat animi? Num vacillabas? *Ca.* Non, sed passa sum quiddam tam horrendum, ut malim emori decies quàm iterum perpeti. *Eu.* Quæso, quid isthuc erat? *Ca.* Non possum effari. *Eu.* Quod mihi dixeris, amico tuo dixeris. *Ca.* Promittis silentium? *Eu.* Id prœstiturus eram etiam si nulla fuisses stipulata. Quasi verò me nondum nôris. *Ca.* Apparuit mihi spectrum horribili specie. *Eu.* Is nimirum erat genius tuus malus, qui te eò instigabat. *Ca.*

Prorsus

Prorsus opinor fuisse cacodæmonem. *Eu.* Dic mihi, quæ species erat? Estne talis qualis pingitur, rostro adunco, longis cornibus, Harpyiarum unguibus, prælongâ caudâ?

Ca. Tu ludis. At ego malim mihi terram dehiscere quàm denuo tale videre spectrum. *Eu.* Interim aderant mulieres illæ hortatrices?

Ca. Non; nec unquam illis indicavi, tametsi valde sciscitantibus quid esset mali, cum me totam exanimatam offenderent. *Eu.* Vis tibi dicam quid fuerit?

Ca. Si quidem potes. *Eu.* Illæ mulieres incantaverant te vel potiùs excantaverant tibi cerebrum. Sed interim tu persistebas in sententia?

Ca. Maximè; nam aiebant id multis accidere qui se consecrant Christo: verùm si primo illo congressu superetur tentator, post tranquilla fore omnia. *Eu.* Quâ pompâ producta es?

Ca. Adornant me toto mundo meo, demittunt capillos: itaque non aliter quàm nuptura sponso. *Eu.* * Crasso monacho: hem!

* *Hoc dicit male sit huic tussi.* *Ca.* Ex ædibus paternis clarâ luce deducor ad collegium multis ad spectaculum concurrentibus. *Eu.* O scitos histriones? ut nôrunt agere suas fabulas simplici popello?

Quot dies egisti in illo sancto virginum collegio? *Ca.* Ferme duodecim. *Eu.* Sed quæ res verterat animum tuum tam pertinacem?

Ca. Non dicam quid sit, sed aliquid magni fuit. Post sex ab ingressu dies accerso matrem, obtestans, obsecrans, si me vivam veller, ut me eximeret ab eo collegio. Illa reluctatur animo meo, & hortatur ad constantiam. Post accerso patrem. Ille etiam objurgat, addens se ægre vicisse suos affectus, ut vi-

cissim nunc vincerem animum meum, nec hoc dedecus conciliarem sibi, quòd resiliissem ab instituto. Tandem ubi video me nihil proficere, respondeo parentibus, me si ita jubeant, in gratiam illorum morituram. Nam hoc mihi certum esse, nisi maturè eximerer. Hoc audito, reduxerunt domum. *Eu.* Bene habet quòd maturè resilieris, pri-

usquam servitutem æternam esses professâ. Sed nondum audio quæ res mutârit animum tuum tam subitò. *Ca.* Hoc nemo mortalium ex me scit hætenus, nec tu scies. *Eu.* Quid si divinem?

Ca. Nec divinabis sat scio: & si divines, non dicam. *Eu.* Tametsi conjecto. Verùm interim periit sumptus. *Ca.* Plus quàm quadraginta coronati. *Eu.* O (a)

commessatores nuptiales! Gaudeo tamen periisse pecuniam te nobis incolumi: post hac ausculta melioribus consiliis. *Ca.* Ità faciam, &, cum piscatore, (b) ista sapiam.

Eu. *Comor deus est luxus, inde non pudet, & Latine comessari, quod est, genialiter & cum luxu vivere. Non enim dicitur à comedendo.*

Eu. *Vide proverbium, Piscator ictus sapit, ubi quis suo malo doctus sapit.*

Eu. *Argu-*

ARGU-

ARGU-

ARGU-

ARGU-

U X O R

ARGUMENTUM.

Hoc colloquium quod inscribitur Coniugium sive Uxor Mev-Lizau multa tradit quæ ad mutuam coniugum benevolentiam alendam pertinent. Decelandis meritorum vitis: de non interrompenda coniugum benevolentia: de faciendis offensis: de corrigendis maritorum moribus: de obsequiis erga maritos. Ornatus mulierum qualis. Si ipsam dehonestat qua maritum dehonestat. Uxorem marito cedem aquum est. Iratâ uxore non irascendum marito, & contrâ. Concordia studendum, quoniam non datur jam consilio locus. Vitia non oportet coniugum, non odisse. Penes uxorem esse ut maritus sit bonus, que debet esse iucunda marito, observans illius affectum, quibus rebus vel irriteretur vel deliniatur. Omnia placeant domi, cibus paratis quo delectatur. Si maritus sit tristis, uxor ne rideat: si irritus blandius alloquatur, aut silentio concedat irascenti. Absque testibus sit monitio. Methodus admonendi. Non querendum aliis, nisi parentibus mariti: aut amicis, qui suâ prudentia mederi queant vitis Exemplum prudentis viri iuvenulam uxorem morosam optime tractantem, delatâ ad focerum querelâ: Uxoris item prudentis, qua maritum suum mechantem suâ correxit humanitate. Item viri qui uxorem percuferat iratus. Mansuetudine, comitate & officiis vincendi mariti. Non rixandum in lecto aut cubiculo, sed curandum ut illic omnia festiva sint ac iucunda. Cestus Veneris morum est suavitas. Proles mutuam conciliat gratiam. Nihil famina diuulsa marito. Sit semper memor reverentia viro debita.

(a) EULALIA, (b) XANTIPPE.

a Probè ac suaviter loquens.

b Rixosa, quod Socratis uxor Xantippe hoc vitis sit nobilitata.

c Itâ appellamus homines stultos ac nihili.

Eu. Salve multum, exoptatissima mihi Xantippe. *Xa.* Salve tantundem, mihi charissima Eulalia, Videre mihi solito formosior. *Eu.* Itane statim me scommate excipis? *Xa.* Non profecto, sed ita mihi vidêris. *Eu.* Fortasse nova vestis commendat formam. *Xa.* Rectè conjectas. Nihil jamdiu vidi elegantius. Suspicio pannum esse Britannicum. *Eu.* Lana Britannica est, tinctura Veneta. *Xa.* Mollities byssum superat. Quam verò blandus purpure color? Unde tibi tam egregium munus? *Eu.* Unde decet honestas matronas accipere nisi à maritis suis? *Xa.* O te felicem, cui talis contigit sponsus! At ego vellem me nupfisse (c) fungo, cum meo nuberem Nicolao. *Eu.* Quid ita? quaeso te. Tam citò malè convenit inter vos? *Xa.* Nec unquam conveniet cum tali. Vides quam sim pannosa: sic patitur uxorem suam incedere: dispeream nisi sæpe pudet me prodire in publicum, cum video quam cultæ sint aliæ quæ multò pauperioribus nupfere maritis. *Eu.* Matronarum ornatus non est in vestibus aut reliquo corporis cultu, quemadmodum docet divus Petrus Apostolus, (nam & audiavi nuper in concione) sed in castis ac pudicis moribus

ribus, & in ornamentis animi. Meretrices coluntur oculis multorum. Nos satis cultæ sumus, si placeamus uni marito. *Xa.* Sed interim ille bonus vir, tam in uxorem parcus, strenuè prodigit dotem, quam ex me non medio-crem accepit. *Eu.* Quibus rebus? *Xa.* Quibus ipsi visum fuerit; vino, scortis, aleâ. *Eu.* Bona verba. *Xa.* Atque sic res habet. Deinde cum mihi temulentus ad multam noctem redit domum diu expectatus, destertit noctem totam, nonnunquam & lectum convomens, ut nè quid addam. *Eu.*

(a) *St.* teipsam dehonestas cum dehonestas maritum. *Xa.* *Interjectio*
Emoriar nisi malletm dormire cum scropha quàm cum tali *est innuens*
marito. *Eu.* Non tu tum istum excipis jurgio? *Xa.* Irà ut *silentium: sic*
dignus est; sentit me non esse mutam. *Eu.* Quid ille con- *enim docti*
trâ. *Xa.* Initio reclamabat sævissimè, credens fore ut *legendum*
me sævis verbis protelaret. *Eu.* Nunquamne rixa incru- *consensit illud*
duidit usque ad verbera? *Xa.* Semel duntaxat eò incaluerat *ex Phormione*
utrinque contentio ut minimùm res abfuerit à pugna. *Eu.* *Terentii,*
Quid ego audio? *Xa.* Librabat fustem, sævis interim cla- *Act. 5.*
moribus intonans ac dira minitans. *Eu.* Non ibi metue- *Scen. I.*
bas tu? *Xa.* Imò vicissim ego corripiebam tripodem: si *Non es, obse-*
contigisset me digito, sensisset mihi non deesse manus. *Eu.* *cro, quem*
Novum clypei genus. Deerat colus lanceæ vice. *Xu.* Sen- *semper te esse*
sisset sibi cum viragine rem esse. *Eu.* Ah! mea Xantippe, non *dictitasti?*
irà decet. *Xa.* Quid decet? Si ille me non habet pro uxore, *Chr. St. So.*
nec illum habitura sum pro marito. *Eu.* At Paulus docet, *Quid has me-*
uxores oportere *subditis esse viris cum omni reverentia.* Et *trifores?*
Petrus nobis exemplum proponit Saræ, quæ maritum suum *Quò loco pro*
Abraham dominum appellabat. *Xa.* Audivi ista. Sed idem *St. deprava-*
Paulus docet, ut *viri diligant uxores suas, sicut Christus*
dilexit sponsam suam Ecclesiam. Meminerit ille officii sui, *tum est, est.*
ego meminero mei. *Eu.* Sed tamen ubi res in eum statum
devenit ut alteri cedendum sit, æquum est uxorem marito
cedere. *Xa.* Si modò ille maritus est appellandus qui me
habet pro ancilla. *Eu.* Sed dic, mea Xantippe, post desit
minitari verbera? *Xa.* Desit & sapuit, alioqui vapulâisset.
Eu. Sed tu non desisti rixari cum illo? *Xa.* Nec desinam.
Eu. Quid ille interea? *Xa.* Quid? nonnunquam dormit,
somnia hominis; interdum nihil aliud quàm ridet; ali-
quoties arripit testudinem, in qua vix tres habet fides,
eam quantum potest pulsans, mihi vociferanti obstrepit.
Eu. Ea res malè urit te? *Xa.* Sic ut dici vix possit. Ali-
quando vix tempero à manibus. *Eu.* Mea Xantippe, per-
mittis.

mittis mihi ut liberiùs loquar apud te? *Xa.* Permitta. *Eu.* Idem jus erit tibi apud me. Hoc certè postulat nostra necessitudo ab ipsis penè incunabilis inter nos inita. *Xa.* Vera narras, nec ulla sodalium unquam charior fuit animo meo. *Eu.* Qualis qualis est tuus maritus, illud cogita, non esse jus permutandi. Olim immedicabilibus diffidiis remedium extremum erat divortium: nunc hoc in totum ademptum est: usque ad extremum vitæ diem ille tuus sit maritus oportet, & tu illius uxor. *Xa.* Superi malè faxint, qti jus hoc nobis ademerunt. *Eu.* Bona verba; sic visum est Christo. *Xa.* Vix credo. *Eu.* Sic habet. Nunc nihil superest, nisi ut uterque ad alterius mores & ingenium accommodando sese concordia studeatis. *Xa.* An ego possum illum refingere? *Eu.* Non minimum momenti est in uxoribus, quales sint mariti. *Xa.* Pulchre convenit tibi cum tuo? *Eu.* Nunc tranquilla omnia. *Xa.* Ergò turbarum nonnihil erat initio? *Eu.* Nihil unquam tempestatis; sed tamen, ut sit inter homines, nonnunquam nubeculae quædam adoriebantur quæ poterant gignere tempestatem, nisi commoditate morum fuisset occursum. Habet suos quisque mores, & est sua cuique sententia: & si verum fateri volumus, sunt sua cuiq; vitia,

a Allusit ad versiculum proverbialem.

Mores amici noveris, non oderis.

b Hoc Plutarch in Præceptis Connubialibus.

(a) quæ, si usquam, certè in matrimonio novisse oportet, non odisse. *Xa.* Rectè mones. *Eu.* Fit autem frequenter, ut dissiliat benevolentia mutua inter maritum & uxorem, (b) antequam alter alteri satis notus sit. Id est imprimis cavendum. Semel enim ortâ simultate, ægre sarcitur gratia, præsertim si res ad atrocia convicia processerint. Quæ glutino committuntur, si statim concutias, facilè distrahuntur: cæterum ubi ficcato glutino semel cohaeserint, nihil firmius. Proinde in initio nihil non faciendum ut inter uxorem & maritum coalescat confirmeturque benevolentia. Id maximè fit obsequio morumque commoditate. Nam benevolentia quæ solâ formæ gratiâ conciliatur ferme temporaria est. *Xa.* Sed narra nobis, obsecro, quibus artibus pertraxeris maritum ad tuos mores. *Eu.* Dicam in hoc, ut imiteris. *Xa.* Si queam. *Eu.* Facillimum erit si velis; nec adhuc serum est: Nam & ille juvenis est,

c Hac eadem Plutarch in Præceptis Connubialibus.

& tu adhuc puella, ac nondum annus, opinor, expletus est à nuptiis. *Xa.* Vera prædicas. *Eu.* Dicam igitur, sed taciturnæ. *Xa.* Maximè. *Eu.* (c) Illa prima mihi cura fuit, ut in omnibus essem jucunda marito, nè quid esset quod illius

animum

animum offenderet : observabam affectum ac sensum illius, observabam & tempora, & quibus deliniretur, quibus irritaretur, quemadmodum facere solent si qui elephantos ac leones cicurant, aut similia animantia, quæ vi cogi non possunt. *Xa.* Tale animal mihi domi est. *Eu.* Qui adeunt elephantos, non gestant vestem candidam; nec puniceam, qui tauros: quod his coloribus compertum sit, ea animantia efferari. Quemadmodum & tigres tympanorum sonitu sic aguntur in rabiem ut seipsas dilanient. Et qui tractant equos habent (a) voces, habent poppysmata & palpum aliâque quibus ferocientes mitigent. Quantò magis decet nos his artibus uti erga maritos, quibuscum nobis, velimus nolimus, per omnem vitam est lectum ac lectus communis? *Xa.* Perge quod cœpisti. *Eu.* His animadvertis. attemperabam me illi, cavens nè quid offensæ nasceretur. *Xa.* Quinam id poteras? *Eu.* Primum in cura rerum domesticarum, quæ peculiaris est provincia matronarum; advigilabam, non solum cavens nè quid esset prætermisum, verum etiam ut omnia congruerent ad illius sensum, in rebus etiam minutissimis. *Xa.* Quibus? *Eu.* Puta, si maritus hoc aut illo cibo peculiariter delectetur, si cibis placeat hoc aut illo modo coctus, si lectus hoc aut illo modo stratus. *Xa.* At quo pacto attemperares te ei qui domi non esset, aut esset ebrius? *Eu.* Mane, (b) isthuc ibam. Si quando maritus videbatur admodum tristis, nec esset appellandi tempus, nequaquam ridebam ac nugabar, quemadmodum nonnullæ mulieres solent; sed sumebam & ipsa vultum submœstum ac sollicitum. Quemadmodum enim speculum, si probum est, semper reddit imaginem intuentis: ita decet matrem familias ad affectum mariti congruere, nè sit alacris illo mœrente, aut hilaris illo commoto. Quod si quando commotior erat, aut blando sermone leniebam, aut silentio concedebam iracundiæ, donec eâ (c) refrigeratâ, tempus se daret vel purgandi vel admonendi. Idem faciebam si quando plus æquo potus redibat domum, nec id temporis nisi jucunda loquebar illi: tantum blanditiis pertrahebam ad lectum. *Xa.* Infelix verò uxorum conditio, si iratis, ebriis, & quicquid libet patrantibus maritis, tantum obsequuntur. *Eu.* Quasi verò hoc non sit mutuum obsequium. Coguntur & illi multa ferre in moribus nostris. Est tamen tempus cum in re seria facit uxori monere virum, si quid est alicujus momenti: nam

Ad vocem hominis equi redduntur mitiores Poppyisma sanivus est propemodum imitans ventris crepitum, qui fit ore, aut manibus apertis complexis, non sine humore. Autore Pinio, salgetras adorare poppysmata, gentium clausus consensus erat: unde est illud Aristophanis, Πρὸς τὰς βρογτὰς ἀποπέρειν. De palpo Horat. Cui male si palpere, recalcitrat: Palpari autem est volat leviter percutere tergum equi ferocientis. Id est, hoc eram dictura. Terentii verba sunt. Id est, ubi refrinxit, sive deseruit. Ità Fabius, refrigerato inventionis amore. Sic & recanduisse dicitur ira.

*a Id est, quasi
clausis oculis
disimulare te
non videre
quod vides.*

ad levia præstat(a) connivere. *Xa.* Quod tandem? *Eu.* Cum erit animo vacuo, nec commotus, nec sollicitus, nec potius tum absque testibus blandè monendus, vel rogandus potius, ut in hoc aut illo meliùs consulat rei, aut famæ, aut valetudini suæ. Atque hæc ipsa admonitio leporibus ac facetiis erit condienda. Nonnunquam præfatione ab illo stipulari soleo, nè mihi succenseret, si quid stulta mulier admonerem quod ad illius honorem, aut valetudinem, aut salutem facere videretur. Ubi monuissem quæ volebam, amputavi sermonem illum, & ad alia jucundiora deflecebam. Est enim ferè hoc nostrum vitium, mea Xantippe, ut semel exorsæ loqui, finem facere nequeamus. *Xa.* Aiunt. *Eu.* Illud imprimis cavebam, nè præsentibus aliis maritum objurgarem, aut nè quid querelarum domo efferrem. Faciliùs sarcitur, si quid inter duos commissum est. Quòd si quid exititerit ejus generis ut nec ferri possit, nec uxoris admonitione sanari, civilius est ut uxor querelam deferat ad parentes & cognatos mariti quàm ad suos, & ità querelam temperet, ne videatur odissè maritum, sed vitium potius mariti. Nec tamen effutiat omnia; ut hic quoque tacitus agnoscat, & amet uxoris civilitatem. *Xa.* Philosopham esse oportet quæ ista præstet. *Eu.* Imò talibus factis maritos ad similem civilitatem invitabimus. *Xa.* Sunt quos nullà civilitate corrigas. *Eu.* Equidem non arbitror: sed fac esse. Primum, illud cogita, Maritus ferendus est, qualis qualis est. Præstabilius igitur est ferre vel sui similem, vel paulò comodiorem factum nostrâ civilitate, quàm nostrâ sævitiâ pejorem indies. Quid si proferam maritos qui simili civilitate correxerunt sponfas suas? Quanto magis decet nos idem præstare adversus maritos? *Xa.* Narrabis igitur exemplum meo marito dissimillimum. *Eu.* Est mihi familiaritas cum homine quodam nobili, docto, singularique morum dexteritate. Is duxerat puellam virginem annos natam decem & septem, ruri in parentum ædibus perpetuò educatam, ut nobiles ferè gaudent habitare ruri, ob venatum & aucupium. Ruridem volebat ille, quòd faciliùs illam ad suos mores fingeret. Cœpit ea n instituere literis ac musicâ, paulatimque assuefacere ut reddere ea quæ audisset in Concione, cæterisque rebus ornare quæ post essent usui futuræ. Hæc quoniam erant nova puellæ, quæ domi suæ fuerat in summo otio, & inter famulorum colloquia lususque edu-

cata,

*Vir nobilis
qui uxorem
juvenculam
duxerat mo-
rosam, quam
suâ emenda-
vit pruden-
tiâ.*

cata, coeperunt esse tædio. Detrectabat obsequium; & cum maritus urgeret, illa sine fine flebat, nonnunquam & in terram abiciebat sese, occipitium illidens solo, quasi mortem optans. Earum rerum cum nullus esset finis, maritus dissimulato * stomacho invitabat uxorem ut animi ^{Stomachus pro ira frequentissime apud Latinos loquentes.} relaxandi gratiâ unâ proficiscerentur rus ad ædes foceri. Ibi lubens obtemperabat uxor. Eò cum ventum esset, maritus relinquit uxorem apud matrem & sorores; ipse cum focero prodibat venatum. Ibi submotis testibus, denarrat focero, se sperâsse jucundam vitæ sociam; nunc habere perpetuò lacrymantem, ac sese discredulantem, nec ullis monitis sanabilem: orat ut sibi adsit in medendo filiae morbo. Socer respondit, (a) Se semel illi tradidisse filiam; quòd si illa non obtemperaret verbis, uteretur suo jure, & verberibus eam emendaret. Tum gener, Novi, inquit jus meum, sed malim eam tuâ vel arte vel auctoritate sanari, quàm ad hoc extremum remedium venire. Socer pollicitus est se curaturum. Post unum atque alterum diem captat tempus ac locum ut solus esset cum filia: ibi vultu ad severitatem composito, incipit commemorare quàm illa esset infelici formâ, quàm non amabilibus moribus, quàm sæpe metuisset nè ullum illi possit invenire maritum. At ego uno maximo labore, inquit, talem inveni tibi qualem nulla non optaret sibi, quantumvis felix. Et tamen tu, non agnoscens quid pro te fecerim, nec intelligens te talem habere maritum, qui nisi esset humanissimus, vix te dignaretur habere in ancillarum numero, rebellas illi. Ne longum faciam, sic incanduit patris oratio, ut vix videretur manibus temperare. Est enim vir ingenio mirè vafro, qui (b) citra personam ^{b Personati histriones agebant fabulas: Persona autem est facies apposititia.} omnem possit quamvis agere comœdiam. Ibi puella partim metu, partim veritatè commota, accidit ad patris genua, rogans ut præteritorum veller oblivisci, se in posterum memorem fore officii sui. Ignovit pater, pollicitus se quoque fore patrem amantissimum, si quod polliceretur præstaret. *Xa.* Quid dei de? *Eu.* Puella digressa à colloquio Parentis, redit in cubiculum, offendit maritum solum, accidit illi ad genua, & ait, Marite, hætenus non novi neque te neque meipsam, posthac videbis me aliam factam; tantum obliviscere superiorum. Hanc vocem maritus excepit osculo, & omnia pollicitus est, si illa persisteret eo animo. *Xa.* Quid? persistit? *Eu.* Usque ad mortem,

tem, neque quicquam erat tam humile quod illa non alacris ac volens obiret volente marito. Tantus amor inter eos natus est & confirmatus. Post annos aliquot puella crebrò sibi gratulata est, quòd contigisset tali marito nubere, qui nisi contigisset, Eram, inquit, omnium mulierum perditissima. *Xa.* Talium maritorum non minùs rara est copia quàm alborum corvorum. *Eu.* Jam, si molestum

Maritus corruptus prudentia uxoris.

non est, referam tibi quiddam de marito commoditate uxoris correcto, quod nuper accidit in hac ipsa civitate.

Xa. Nihil est quod agam, & perquam grata mihi est tua confabulatio. *Eu.* Est vir quidam non postremæ nobilitatis: is, ut solet hoc hominum genus, plerumque venabatur. Ruri incidit in puellam quandam pauperrimæ mulierculæ filiam; (a) in eam cœpit deperire, homo jam

a Deperit aliquam qui ardenter amat: deperit in aliquam qui ardentissime.

provehentioris ætatis; atque hujus gratiâ frequenter pernoctabat foris. Prætextus erat venatio. Uxor hujus, mulier insigni probitate, nescio quid suspicans, pervestigavit furtiva mariti sui, & eò profecta nescio quò, adiit casam illam rusticanam; expiscata est de toto negotio, ubi dormiret, unde biberet, quis esset apparatus convivii. Nihil erat ibi supellectilis, sed mera paupertas. Abiit matrona domum, ac mox rediit, secum adducens lectum commodum & apparatus, vasa aliquot argentea; addidit pecuniam, admonens, ut si quando rediret ille, tractarent eum civilius; dissimulans interim sese uxorem esse, ac sororem esse simulans. Post dies aliquot redit eò furtim maritus; videt auctam supellectilem, & apparatus lautiorum. Rogat unde is nitor insolitus. Aiunt, matronam quandam honestam illi cognatam hæc advexisse, ac mandasse ut

b. Protractatur, quem admodum bene habiti dicuntur. Ita Terent. Accipit hominem magno melius.

honestius posthac (b) acciperetur. Illico tetigit animum illius suspicio, uxoris hoc esse factum. Reversus domum rogat, num illic fuisset. Illa non negat. Rogavit, & quò tandem consilio misisset eò supellectilem. Mi vir, inquit, assuetus es vitæ commodiori. Videbam illic te durius accipi: putabam esse officii mei, ut quando ita tibi cordi est, lautius illic habereris. *Xa.* O matronam nimium bonam! Ego citius pro lecto substravissem illi fasciculum urticarum ac tribulorum. *Eu.* Sed audi finem. Vir, perspectâ tantâ probitatē tantâque mansuetudine conjugis suæ, nunquam deinde usus est furtivo concubitu; sed domi semet oblectavit cum suo. Scio tibi notum esse Gilbertum Tetravum. *Xa.* Novi. *Eu.* Is, ut scis, florenti ætate duxit uxorem.

uxorem jam provectiorem ac (a) vergente ætate. *Xa.* Do-
 tem fortasse duxit, non uxorem. *Eu.* Sic est. Is fastidiens
 uxoris, adamat mulierculam, cum qua se subindè oble-
 ctabat foris. Rarò domi prandebat, aut cœnabat. Quid
 tu hîc eras factura, Xantippe? *Xa.* Quid? ego illi ada-
 matae involâssem in capillos, & maritum exeuntem ad
 illam (b) perfudissem lotio, ut sic unctus iret ad convi-
 vium. *Eu.* At quantò hæc prudentius? Invitabat mulier-
 culam domum suam, comiter accipiebat. Ità maritum
 quoque sine veneficiis domum pertraxit: Et si quando fo-
 ris cœnabat cum illa, misit eò missum aliquem elegan-
 tiorem, jubens ut suaviter viverent. *Xa.* Ego malim mori
 quàm esse lena mei mariti. *Eu.* Verùm interim rem ipsam
 expende. Nonne hoc multò satius erat, quàm si sævitiâ
 suâ prorsus alienâsset maritum, ac totam ætatem in jur-
 giis exegisset? *Xa.* Fateor minus esse mali; sed ego non
 possem. *Eu.* Unum adjiciam, atque ità discedam ab ex-
 emplis. Hic vicinus noster, vir probus & integer, sed
 paulò iracundior, quodam die pulsaverat uxorem suam,
 fœminam laudatissimam. Ea se recepit in intimum con-
 clave, atque illic lacrymans atque singultiens decoquebat
 animi ægritudinem. Aliquando post, per occasionem eò-
 dem ingressus est maritus, reperit uxorem flentem, Quid,
 inquit, hîc lacrymas ac singultis puerorum more? Tum
 illa prudenter, Quid? inquit, an non hoc satius ut hîc
 deplem malum meum, quàm si in via vociferer, quem-
 admodum solent aliæ mulieres? Hoc dicto tam uxorio
 fractus ac victus hominis animus: datâ dextrâ, pollicitus
 est uxori se posthac nunquam in illam conjecturum ma-
 nus; nec fecit. *Xa.* Ego idem impetravi à meo diversâ
 ratione. *Eu.* Sed interim est inter vos bellum perpetuum.
Xa. Quid igitur velles me facere? *Eu.* Primùm, (c) mus-
 sanda est tibi omnis injuria mariti, & animus illius offi-
 ciis, comitate, mansuetudine paulatim est conciliandus:
 aut vinctus tandem, aut certè multo commodiore uteris
 quàm nunc uteris. *Xa.* Ille ferocior est quàm ut ullis offi-
 ciis mansuescat. *Eu.* Eja nè dixeris. Nulla est fera tam im-
 manis, quin officiis cicuretur; nè desperes in homine.
 Fac periculum menses aliquot; me accusa, nisi senseris
 consilium hoc tibi fuisse bono. Sunt etiam quedam vitia,
 ad quæ tibi connivendum est. Illud ante omnia tibi ca-
 vendum censeo, nè quid rixæ moveas in cubiculo aut in
 lecto;

*Inclinatâ ad
 senium. Sic
 eâ voce abso-
 lutè usus est
 Suetonius.*

*Id accidit
 Socrati. Quo-
 circa hoc di-
 catur in per-
 sona Xan-
 tippes, quæ
 uxor erat
 Socrati.*

*c Disimulanda, vel
 tacite se-
 rendâ.*

Sacra profanari dicuntur: lectulus autem locus est dicatus reconcilianda benevolentia. Hac est sententia Plutarchi in preceptis conjugaliibus.

Cestus Veneris.

b Medicamentum, ut pharmaceon, ὀνὸν est.

c Epictetus scripsit, unicuique rei duas esse ansas, alteram quâ teneri possit, alteram quâ non possit: significans in unaquaque re esse aliquid commodi, rursum aliquid in-

modi. Stultus arripit ansam malam, sapiens alteram. Huic itaque nihil non tolerabile.

lecto; sed curandum est ut illic omnia sint festiva ac jucunda. Etenim si is locus, qui diluendis offensis sarcinæque gratiæ consecrandus est, lite aut ægritudine quæpiam (a) profanetur, jam sublatum est omne remedium benevolentiae reconciliandæ. Sunt enim fœminæ quædam tam morosæ, ut in ipso etiam coitu querantur ac rixentur, eamque voluptatem, quæ diluere solet ex animis virorum si quid inerat molestiæ, morum fastidio reddant insuavem, pharmacum ipsum vitiantes, cum licuisset mederi offensis. *Xa.* Istud mihi frequenter accidit. *Eu.* Atqui tametsi semper est cavendum uxori, nè qua re molesta sit viro; tamen id maximè studere debet, ut in eo congressu se viro præbeat modis omnibus commodam & jucundam. *Xa.* Viro? mihi cum bellua res est. *Eu.* Mitte malè loqui: ferè nostrâ culpâ viri mali sunt. Sed ut ad rem redeam: qui versantur in priscis fabulis poetarum, narrant Venerem (eam faciunt deam connubii præsidem) habere Cestum arte Vulcani confectum; in eo intextum esse quicquid est amatorii (b) medicamenti: eo se cingit quoties congressura est cum marito. *Xa.* Fabulam audio. *Eu.* Verum: sed audi quid sibi velit fabula. *Xa.* Dic. *Eu.* Illud docet, uxorem omnem curam adhibere oportere ut in congressu connubiali jucunda sit marito, quò recalescat ac redintegretur amor ille maritalis, & discutiatur ex animo, si quid erat offensionis aut tædii. *Xa.* Sed unde nobis cestus ille? *Eu.* Nihil opus veneficiis aut incantamenti. Nullum incantamentum efficacius quàm morum probitas cum suavitate conjuncta. *Xa.* Ego tali marito blandiri non possum. *Eu.* At hoc tuâ refert, ut desinat esse talis. Si Circes artibus posses maritum vertere in suem aut ursum, faceres? *Xa.* Nescio. *Eu.* Nescis? An malles habere suem maritum quàm hominem? *Xa.* Equidem malim hominem. *Eu.* Age quid si Circes artibus posses ex temulento reddere sobrium, ex prodigo frugalem, ex cessatore diligentem? nonne faceres? *Xa.* Planè facerem, sed unde mihi istæ artes? *Eu.* Atqui istas artes habes in te, si modò velis adhibere. Tuus, velis nolis, sit oportet. Quo meliorem cum reddideris, hoc magis consulueris tibi. Tu tantum oculos habes delixos in illius vitia, eaq; tibi exaggerant odium; & (b) hæc an â tantum arripis illum quâ teneri non potest. Illa potius contemplare quæ bona sunt in illo, & hæc ansâ prehendere illum quâ teneri.

potest.

potest. Antequam illi nuberet, tempus erat expendendi quid haberet malorum. Oportebat enim non oculis solum, verum etiam auribus maritum deligere. Nunc mendendi tempus est, non accusandi. *Xa.* Quæ mulier auribus unquam cepit maritum? *Eu.* Oculis capit quæ nihil aliud spectat quam corporis formam: auribus, quæ diligenter observat quid fama de illo prædicet. *Xa.* Pulchrè mones, sed serò. *Eu.* At non serum est studere corrigendo marito. Ad eam rem conducet, si quid pignoris ex te natum fuerit viro. *Xa.* Jam natum est. *Eu.* Quando? *Xa.* Jampridem. *Eu.* Quot menses sunt? *Xa.* Ferme septem. *Eu.*

Quid ego audio? Tu nobis (a) Trimestris fœtus jocum renovas? *Xa.* Nequaquam. *Eu.* Ità necesse est, si tempus à nuptiarum die supputas. *Xa.* Imò ante nuptias fuerat mihi cum eo colloquium. *Eu.* An ex colloquio nascuntur puteri? *Xa.* Fortè solam nactus cœpit alludere, titillans axillas ac latera, quò me provocaret ad risum. Ego non ferens titillationem me resupinabam in lectum: ille incumbens figebat oscula, nec fatiscio quid egerit præterea: certè paucis post diebus uterus cœpit intumescere. *Eu.* Inunc, & maritum contemne nisi qui si lusitans gignit liberos, quid faciet cùm seriò rem agat? *Xa.* Suspicio & nunc me gravidam esse. *Eu.* Euge! contigit (b) felici fundo bonus cultor. *Xa.* Hac in parte plus præstat quam vellem. *Eu.* Ista querela tibi cum paucis uxoribus est communis. Sed inter vos intercesserat pactum connubiale? *Xa.* Intercesserat. *Eu.* Levius igitur peccatum est. Estne proles mascula? *Xa.* Est. *Eu.* Illa vos rediget in gratiam, si tu vel paululum temet accommodes. Quid alii prædicant de tuo marito fodales, & quibuscum habet commercium foris? *Xa.* Prædicant eum esse moribus commodissimis, comem, liberalem, amicum amico. *Eu.* Et ista mihi bonam spem faciunt, illum fore qualem volumus. *Xa.* At mihi uni talis non est. *Eu.* Sed tu te illi præbeto qualem dixi; meque pro (c) Eulalia voca

a Alludit ad proverbialem versum qui est apud Sætonium, τοῖς δὲ τυχῶσι καὶ τριγυλῶα πύλῃα.

b Sic Plautus locutus est, fundum arat alienum, de adultero.

c A bene loquendo nomen habet, Pseudolalia à mendace loquacitate.

Pseudodaliā, nisi tibi quoque talis esse cœperit. Quin & illud cogita, illum adhuc juvenem esse, nondum opinor egressum annos viginti quatuor; nondum novit quid sit esse patremfamilias. Jam non est cogitandum de divortio. *Xa.* At frequenter cogitavi. *Eu.* Verum ea cogitatio si quando tibi inciderit in mentem, primum reputa tecum quàm nihili res sit fœmina divulgata à viro. Summum decus matronæ est morigeram esse suo conjugii. Ità natu-

ra comparatum est, ita voluit Deus, ut mulier tota pendeat a viro. Tantum cogita id quod res est, maritus est, alius non potest obtingere. Deinde veniat in mentem puelus ille duobus communis. Quid de illo statues? Auferes tecum? fraudabis maritum suam possessione. Relinques apud illum? spoliabis teipsam eo quo nihil habes charius. Postremo, dic mihi habesne quæ tibi male velint? *Xa.* Habeo (*a*) novercam germanam; præterea socrum huic similitinam. *Eu.* Adeo tibi male volunt? *Xa.* Cuperent extinguam. *Eu.* Et istæ tibi fac ut in mentem veniant. Quid enim illis possis facere gratius quam si videant te divulsam à marito, viduam, imò plus quam viduam vivere? Nam viduis licet alteri nubere. *Xa.* Equidem probo tuum consilium, sed tædet diuturni laboris. *Eu.* At reputa quantum laborum sumpseris, prius quam hunc pſittachum docueris quædam humana verba sonare. *Xa.* Plurimum profectò. *Eu.* Et piget operam sumere in fingendo marito, quocum perpetuò suaviter degas ætatem? Quantum laboris sumunt homines ut equum sibi commodiorem reddant? & nos pigebit adlaborare ut maritis utamur commodioribus? *Xa.* Quid faciam? *Eu.* Jam dixi. Cura ut domi niteant omnia, nè quid sit molestiæ quod illum exigit exædibus. Tu te illi comem præbe, semper interim memor reverentiæ cuiusdam quam uxor debet marito. Absit tristitia, sed absit & petulantia: nec putida sis, nec lasciva. Sit apparatus domi lautus. Nosti palatum mariti; quod illi suavissimum est, id coquito. Quinetiam iis quos ille amat comem & affabilem te præbeto. Hos frequenter ad convivium voca. In convivio facito ut læta plenaque hilaritatis sint omnia. Denique, si quando ille vino lætior pulsabit suam testudinem, tu voce accinito. Sic assuefacies maritum manere domi, & minus impensas. Sic enim ille cogitabit tandem; Ne ego insigniter insanio, qui foris magnâ rei famæque jacturâ victitem cum scorto, cum domi habeam uxorem multò lepidiorem, meique amantiorem, pud quam nitidiùs ac lautiùs accipi liceat. *Xa.* An credis successurum, si tentem? *Eu.* Me vide. Ad me recipio. Interim & maritum tuum aggrediar; admonebo & illum sui officii. *Xa.* Laudo consilium: at vide nè quid hujus rei suboleat ipsi; * *misceret calum terræ*, *Eu.* Nè metue. Itâ per ambages temperabo sermonem, ut ipse mihi narret quid inter vos sit barbarum. Hoc facto, meo more tractabo illum blandissimè,

à Non de genere aut sorore sentit, sed germanam dixit veram. Novercarum autem est odisse privigos.

* De vehementi perturbatione dictum est proverb,

Juven. Licet & mare exlo confundas homo sum.

blandissimè & ut spero, tradam eum tibi commodiorem. De te per occasionem mentiar, quàm amanter de illo sis loquuta. *Xa.* Christus bene fortunet quod agimus. *Eu.* Aderit, modò nè defistibi.

ARGUMENTUM.

Colloquium hoc juvenum depingit insaniam ad bellum procurrentium: & pii Carthusiani vitam, qua sine studiorum amore non potest non esse tristis & inamara. Mores militum: mores & victus Carthusianorum. Consilium in Vita genere deligendo. Commodi quid ex rasura. Vestis ad duplicem usum adhibetur. Solitudinis commoditas, ut lectioni & meditationi vacemus. Milites profani ob vilem sape mercedulam jugulant homines. Bellum quomodo gerendum. Periculum militia quotidianum.

MILES, CARTHUSIANUS.

Mi. Salve, mi frater. *Ca.* Salve, & tu, germane charissime. *Mi.* Vix te agnosco, *Ca.* Adeone consenui intra biennium? *Mi.* Non; sed caput rasum, nova vestis, faciunt ut mihi videaris aliud quoddam animal. *Ca.* Itane non agnosceres uxorem tuam si tibi occurreret induta novâ veste? *Mi.* Non, si tali. *Ca.* At ego te probè agnosco, cui non solum vestis mutata est, verum etiam facies, totusque corporis habitus. Quot coloribus pictus es? Nulla avis æquè variat plumas suas. Tum quàm omnia secta! quàm nihil juxta naturam aut morem communem! Adde tonsum verticem, barbam semirasam, sylvam quæ supra labrum superius est perplexam, nec aliter hinc & hinc prominentem quàm solent in felibus pili longiores. Nec una cicatrix foedavit vultum; ut (a) *Samius* quispiam ^{a Incicatricon} *ligeratus* videri possis, de quo jocus est proverbii. *Mi.* Sic ^{os proverb.} *Sic* ^{Vide Chilian-} *decet redire è bello.* Sed dic mihi, erat hinc tanta bonorum medicorum inopia? *Ca.* Quamobrem? *Mi.* Quia nulli commiseris sanandum cerebrum tuum priusquam in hanc servitutem te præcipitem dares. *Ca.* Itane videor insanisse? *Mi.* Maximè. Quid erat necesse hinc te sepeliri ante tempus, cum esset unde commodè viveres in mundo? *Ca.* At nunc non videor tibi in mundo vivere? *Mi.* Non, ^{b Alludit!} *huic, quod* per Jovem. *Ca.* Dic quamobrem. *Mi.* Quia non licet ^{m-dicuntur.} *bulare* quò velis. Huic loco velut caveæ includeris. Adde ^{mundo mor-} *rasuram, vestem prodigiosam, solitudinem in piscium per-* ^{mi.} *petuum esum, ut mirer te ipsum non verti in piscem.* *Ca.* Si verterentur homines in omnia quibus vescuntur, tu jampridem porcus esses: nam suilla soles delectari. *Mi.* Non dubito quin jamdudum poeniteat te instituti: paucos enim

enim comperio quos non capiat pœnitudo. *Ca.* Hoc illi usu venit quise in hoc vitæ genus velut in puteum precipitant: ego descendi sensim & consultò, priùs explorato meipso, perspectâque totâ hujus vitæ ratione, jam annos natus viginti octo, quâ ætate sibi quisque notus esse potest. Quod ad locum attinet, tu quoque loco angusto concluderis, si totius mundi consideres amplitudinem. Nec refert quàm spaciosus sit locus, modò nihil desit ad vitæ commoditatem. Multi rarò aut nunquam exeunt civitate in qua nati sunt; qui si vetarentur exire, magno pere sibi displicerent, & incesserat illos mira libido relinquendæ civitatis. Hic affectus vulgaris est, quo ego careo. Imaginor hîc totum esse mundum, & hæc tabula mihi totum terrarum orbem repræsentat, quem ego cogitatione jucundius simul & tutius perambulo, quàm is qui navigavit ad novas insulas. *Mi.* Hîc tu propemodum dicis verum. *Ca.* Rasuram damnare non potes, qui volens tondearis, utique commoditatis gratiâ. Mihi rasura, si nihil aliud, certè reddit caput purius, ac fortasse salubrius: Venetiis quàm multi patritii totum etiam caput radunt? Quid autem habet prodigiosum vestis? Nonne tegit corpus? Ad duplicem usum adhibetur vestis, ut depellatur injuria cœli, eaque velet quæ pudor jubet tegi. An non hoc usus præbet hæc vestis? Sed offendit color. Quis color magis decet omnes Christianos quàm is qui datus est omnibus in baptismo? Dictum est tibi quoque, *Accipe vestem candidam.* Hæc itaque vestis admonet me quid promissum in Baptismo, nimirum innocentiae perpetuum studium. Porro solitudinem si vocas turbæ fugam, hoc exemplum est non nostrum, sed veterum Prophetarum, atque etiam Philosophorum ethnicorum, & quibuscunque bonæ mentis cura fuit: imò Poetæ, Astrologi, ac similibus artibus dediti, quoties aliquid magni ac supra vulgus hominum moliuntur, secessum quærere solent. Cur autem voces hanc solitudinem? Unius amiculi confabulatio pellit solitudinis tædium. Hîc habeo sodales omnium rerum plus quàm sedecim. Ad hæc intervísunt amici crebrius quàm vellem, aut expedit; & tibi videor in solitudine vivere? *Mi.* At non semper licet cum his confabulari. *Ca.* Nec semper expedit. Atque hoc jucundior est confabulatio, quòd voluptatis gratiam augeat (a) interrupta copia. *Mi.* Non pessimè coniectas. Nam mihi quoque suaviore

in juven. Vo-
luptates
commendat
rarior usus.

sunt
Nec
hi co
garib
cem
olim
profu
itiner
rem,
quitu
mecu
Basili
ceter
nôsti
confu
adest
Mihi
refer
mo s
bitio
an eg
est,
bus,
Juda
mur,
risqu
tis Ex
dicar
que
cofid
fit cu
fendi
modi
sumu
etian
dirin
per s
ret p
merc
ut m
ubi
uxor

sunt

sunt carnes revoluto paschate post quadragesimam. *Ca.* Nec interim tamen, cum maximè videor solus, desunt mihi confabulones, longè festiviores ac suaviores istis vulgaribus congerronibus. *Mi.* Ubi sunt? *Ca.* Vides hîc codicem Evangelicum? in hoc mecum fabulatur ille qui, olim additus facundus comes in via duobus discipulis proficiscentibus in Emauntem, effecit ut non sentirent itineris laborem, sed sentirent dulcissimum cordis ardorem, inhiantes mellitis illius sermonibus. In hoc mihi loquitur Paulus, in hoc Esaias, cæterisque Prophetæ. Hîc mecum confabulatur dulcissimus ille Chrysostomus, hîc Basilus, hîc Augustinus, hîc Hieronymus, hîc Cyprianus, cæterisque non minùs eruditi quàm facundi doctores. An nôsti ullos tam amœnos confabulones, quos cum his conferas? An in tali sodalitia, quod mihi nunquam non adest, reputas obrepere posse solitudinis tædium? *Mi.* Mihi frustrâ loquerentur non intellectu. *Ca.* Jam quid refert quibus rebus hoc corpusculum alatur? cui minimo satis fit, si juxta naturam vivamus. Uter nostrum habitior? tu, qui vesceris perdicibus, phasianis & capis; an ego, dui vivo piscibus? *Mi.* Si tibi esset uxor, ut mihi est, minus haberes succi. *Ca.* Et ideo sufficit quilibet cibus, & quantumvis exiguus. *Mi.* Sed interim agitas vitam Judaicam. *Ca.* Bona verba. Christianam si non assequimur, certè sequimur. *Mi.* In veste, cibo, preculis, exterisque ceremoniis ponitis fiduciam, neglecto studio pietatis Evangelicæ. *Ca.* Quid alii faciant, non est meum judicare? ego his rebus nequaquam confido, minimumque tribuo; sed in animi puritate & in Christo colloco fiduciam. *Mi.* Cur igitur observas? *Ca.* Ut mihi pax sit cum fratribus meis, & nè cui quoquo modo sim offendiculo. Nolim autem offendere quenquam ob hujusmodi res leviculas, quas nihil est negotii servare. Ut sumus homines quâcunque veste texti, minutissimarum etiam rerum similitudo aut dissimilitudo conciliat aut dirimit concordiam. Rasum caput, aut vestis color per se quidem non commendat me Deo. Sed quid diceret populus si comam alerem, aut tuam istam vestem sumerem? Reddidi tibi rationem mei consilii; nunc quæsq; ut mihi vicissim tui consilii rationem reddas, dicâsq; ubi cessârint omnes boni medici, cum relictâ domi uxore juveniculâ & liberis, proficisceris in militiam,

¶ Fungi fragiles sunt, & papavera solent decolorari baculo,

¶ Verba sunt Historicis periculosa. Periculosa significans religio- nem, decorum, per focum, rem domesti- cam: nam focus sacer appellat laribus.

vili salario conductus ad jugulandos homines, idque quoque capitis periculo. Neque enim tibi res erat (a) cum fungis aut papaveribus, sed cum armatis viris. Utrum verò putas infelicius, jugulare Christianum hominem ob mercedulam, à quo nunquam sis læsus, an teipsum simul, & corpus & animam, in æternum exitium mittere? *Mi.* Fas est occidere hostem. *Ca.* Fortassis est, si imperat patriam tuam. Tum pium videri potest pugnare pro liberis & uxore, pro parentibus & amicis, pro (b) aris & sociis, pro tranquillitate publica. Quid isthuc ad tuam militiam mercenariam? Ego, si periisses in hoc bello, non redemissem animam tuam vitiosâ nuce. *Mi.* Non. *Ca.* Non, ita me Christus bene amet. Jam utrum existimas durius obedire bono viro quem nos Priorem vocamus, qui vocat ad preces, ad sacram lectionem, ad doctrinam salutarem, ad psallendum Deo; an obedire barbaro cuiuspiam Centurioni, qui sæpe magnis ac nocturnis itineribus vocet quò lubet ac revocet, qui bombardarum ictibus objiciat, qui jubeat te stare loco, aut occisurum, aut occidendum? *Mi.* Minus naras quàm res habeat malorum. *Ca.* Si quid ego deflexero à disciplina hujus instituti, poena est admonitio, aut aliud leve quiddam: tibi, si quid committas adversus leges imperatorias, aut pendendum est, aut nudo inter intentatas in te lancearum cuspides eundum. Nam plecti capite beneficium est. *Mi.* Non possum refragari veris. *Ca.* Jam cultus ille satis indicat te non multum nummorum referre domum. *Mi.* Nummorum mihi jam pridem nè pilus quidem fuit; imò multum æris alieni conflagi, Proinde huc deflexi, ut me instruas viatico. *Ca.* Utinam huc deflexisses cum properares in sceleratam istam militiam. Sed unde tanta nuditas? *Mi.* Rogas unde? quicquid ex salario, quicquid ex prædationibus, sacrilegiis, rapinis, furtis parare licuit, id totum absolvebatur in vina, scorta, & aleam. *Ca.* O te miserum! Et interim uxorcule, cujus gratiâ Deus jussit relinqui patrem & matrem, domi morerebat deserta cum parvis liberis. Et interea tibi videbaris vivere, in tantis miseriis, in tantis sceleribus? *Mi.* Hoc fallebat sensum malorum, quod innumeros haberem malorum socios. *Ca.* Quia illud vereor, nè uxor te non agnoscat. *Mi.* Quis sic? *Ca.* Quia sic cicatrices pinxerunt tibi novam faciem. In fronte quàm fossam habes? Videtur tibi exsectum fuisse cornu. *Mi.* Imò, si rem nôsses, gratulareris mihi hanc cicatricem

trices
perier
est ba
Ca. E
Hoc
aleam
cio qu
tracta
vina
culum
das qu
aut q
traxit
phosin
mal f
hæc e
tuz li
scabi
ideo n
cipue
Nunc
chari
cumf
rum e
Quot
corpo
tas qu
Tam
dicitu
multo
jam r
Mih
Atqui
multa
quid.
ad ac
his a

tricem. *Ca.* Quamobrem? *Mi.* Minimo minùs aberat quin-
 perierim. *Ca.* Quid erat mali? *Mi.* Cuidam tendenti rupta
 est balista chalybea; ejus fragmentum infiliit in frontem.
Ca. Et in bucca cicatricem habes palmo longiorem. *Mi.*
 Hoc vulnus accepi in pugna. *Ca.* Bellica? *Mi.* Non: inter
 aleam ottum est desidium. *Ca.* Jam & in mento video nes-
 cio quid gemmarum. *Mi.* Nihil est. *Ca.* Suspicio tibi con-
 tractam scabiem quam vocant Hispanicam. *Mi.* Rectè di-
 vinas, mi frater. Tertiùm eò laboravi usque ad vitæ peri-
 culum. *Ca.* Unde hoc mali accidit tibi ut sic incurvus incedas
 quasi esses nonagenarius, aut quasi messor quispiam,
 aut quasi (a) delumbatus esses fuisse? *Mi.* Morbus ita con-
 traxit nervos. *Ca.* Næ hîc magnificam passus es metamor-
 phosin. Antehac eras eques, nunc ex centauro factus es ani-
 mal semireptile. *Mi.* Hæc nimirum est alea Martis. *Ca.* Imò
 hæc est insania tuæ mentis. Quas verò (b) manubias uxori
 tuæ liberisque tuis referas domum? lepram? Nam ista
 scabies nihil aliud est quàm lepræ species: nisi quòd
 ideo non vitetur, quia multorum est communis, præ-
 cipuè nobilium: ab hoc ipsum magis debebat vitari.
 Nunc istud malum affricabis iis qui tibi debuerant esse
 charissimi, & ipse per omnem vitam putre cadaver cir-
 cumferes. *Mi.* Quæso te, frater, ut desinas; satis malo-
 rum est etiam si non accedat objurgationis molestia. *Ca.*
 Quotam autem malorum partem commemoravi? Ista
 corporis duntaxit sunt. Jam animam verò qualem repor-
 tas quantâ scabie putrem? quor vulnerebus fauciam? *Mi.*
 Tam puram refero quàm est cloaca Parisiis, in via quæ
 dicitur vulgò Maberti, aut latrina publica. *Ca.* Vereor nè
 multò pejùs oleat apud Deum & Angelos ejus. *Mi.* Sed
 jam rixæ satùs est; dic aliquid de sarciendo viatico. *Ca.*
 Mihi nihil est quod dem, experiar quid velit prior. *Mi.*
 Atqui si quid daretur, essent tibi paratæ manus: nunc
 multæ obstant difficultates quando numerandum est ali-
 quid. *Ca.* Quid alii faciant, ipsi viderint: mihi nec
 ad accipiendum nec ad dandum sunt manus. Verùm de
 his à prandio; nunc tempus monet ut accumbamus.

a Qui tam-
 bos habet
 fractos aut
 alio quovis
 infortunio.
 b Pecunia est
 spoliis re-
 dacta.

Colloquium Pseudochei & Philetymi. Mendacis ingenium & naturam depingit, qui natus videtur ad mentiendum pro lucro subdole. Mendax est furax: Lucrum ex mendacio turpius quam ex lotio. Egregius fallendi mos aperitur. Fraudulenti mercatores suavius agunt quam veraces.

a Philetymus, amans veritatem. b Pseudocheus, mendacia suadens.

(a) PHILETYMUS, (b) PSEUDOCHEUS.

c Qui mendax, idem & furax.

Scitè mentiri quid.

Ph. **U**nde tibi scatet tanta mendaciorum vis? *Pf.* Unde suppetunt araneæ fila? *Ph.* Non est igitur artis, sed naturæ? *Pf.* A natura profecta sunt semina; ars & usus auxere facultatem. *Ph.* Non te pudet? *Pf.* Non magis quam coccycem suæ cantionis. *Ph.* At tibi in manu est mutare cantionem tuam; & in hoc est homini data lingua, ut vera prædicet. *Pf.* Imò ut conducibilia. At non semper expedit vera dicere. *Ph.* Ità nonnunquam conducit habere manus furaces. Et hoc vitium esse tuo cognatum testatur etiam popolare (c) proverbium. *Pf.* Utrumque vitium honestis nititur authoribus: illud habet Ulysssem rantopere laudatum ab Homero; hoc Mercurium, etiam Deum, si poëtis credimus. *Ph.* Cur igitur vulgus execratur mendaces, fures etiam subiguntur in crucem? *Pf.* Non ideo quòd mentiantur aut furentur; sed quòd infcitè mentiantur aut furentur, vel quia præter naturam, vel quia non satis callentes artem. *Pf.* Estne scriptor quispiam qui tradit artem mentiendi? *Ph.* Bonam artis partem monstravere tui rhetores. *Ph.* Hi quidem tradunt artem bene dicendi. *Pf.* Verum; sed bona pars bene dicendi est scitè mentiri. *Ph.* Quid est scitè mentiri? *Pf.* Vis definiam? *Ph.* Volo. *Pf.* Est ità mentiri ut lucro sit, nec deprehendi possis. *Ph.* At quotidie deprehenduntur multi. *Pf.* Isti non sunt artifices absoluti. *Ph.* Es igitur tu absolutus artifex? *Pf.* Propemodum. *Ph.* Experire an me possis mentiendo fallere. *Pf.* Et te quoque possum, vir optime, si libeat. *Ph.* Dic igitur aliquod mendacium. *Pf.* At jam dixi: Non deprehendisti? *Ph.* Non. *Pf.* Age, fac sis attentus. Nunc incipiam mentiri. *Ph.* Sum attentus, dic aliquid. *Pf.* At jam iterum mentitus sum, te non deprehendente. *Ph.* Equidem nihil adhuc audio mendacii. *Pf.* Audisses, si calleres artem. *Ph.* Proinde commonstra tu. *Pf.* Primùm appellavi te *virum optimum*. Annon isthuc est insigne mendacium, cum nè bonus quidem sis? etsi bonus esses, optimus dici non possis, cum sint innumeri te

meliores. *Ph.* Hic planè fefelleras! *Pf.* Jam fac periculum, an possis alterum mendacium ex te deprehendere. *Ph.* Non possum. *Pf.* Hic desidero ingenium quod alibi præstas. *Ph.* Fateor; ostende tu. *Pf.* Cùm dicerem, *nunc incipiam mentiri*, nonnè magnificè mentiebar, cùm tot annos assueverim mentiri, & paulò quàm hoc dicerem essem mentitus? *Ph.* Mirum præstigium! *Pf.* Sed nunc saltem monitus, arripe aures, ut deprehendas mentientem. *Ph.* Arrexi, dico. *Pf.* Imò jam dictum est, & tum meum mendacium es imitatus. *Ph.* Tu mihi persuadebis quod nec aures habeam nec oculos. *Pf.* Cùm homini sint aures immobiles, ut nec arrigi possint, nec demitti, mentiebar te arrecturum aures. *Ph.* Talibus mendaciis plena est omnis hominum vita. *Pf.* Non talibus tantum, ô bone! Nam hæc ludicra sunt: sunt quæ rem adferunt. *Ph.* Turpius est lucrum ex mendacio quàm ex (a) lotio. *Pf.* Verum est, inquam; sed iis qui me- a Alludit ad
tiendi nesciunt artem. *Ph.* Quam igitur tu calles artem? Vespasiani di-
Pf. Non æquum est ut te gratis doceam: numera, & au- ctum, Lucri
dies. *Ph.* Non emo malas artes. *Pf.* Donas igitur gratis bonus est odor
fundum tuum? *Ph.* Non sic infanio. *Pf.* At ego ex hac arte ex re quali-
mea certiores capio fructus quàm tu ex tuo fundo. *Ph.* Ma- bet: Nam is
nebit tibi ars tua; tantum profer (b) specimen, ut intelli- gestigal colle-
gam non omnino vanum esse quod dicis. *Pf.* Accipe igitur git ex lotio, re
specimen: Multis multorum negotiis memet admisceo; malè olente,
emo, vendo, recipio, sumo, mutuo accipio depositum. *Ph.* at non malè
Quid tum postea? *Pf.* Atq; hîc potissimum capto eos à qui- elebat pecu-
bus non facilè deprehendar. *Ph.* Quos? *Pf.* Stupidos, obli- nia.
viosos, inogitantes, longè senotos, & mortuos. *Ph.* Certum b Id est, gu-
est mortuos neminem redarguere. *Pf.* Si quid cui vendo in stum, siue ex-
diem, diligenter annoto in libellis rationem. *Ph.* Quid emplum.
deinde? *Pf.* Ubi reddenda est pecunia, plus imputo mer-
cium emptori quàm acceperit. Is si incogitans est aut ob-
liviosus, mihi certum est lucrum. *Ph.* Quid si deprehendat?
Pf. Profero librum rationalem. *Ph.* Quid si is doceat & e-
vincat se non accepisse quod imputas? *Pf.* Reclamo quan-
tum possum. Nam in hac arte prorsus inutilis est pudor.
Denique (c) extrema anchora est, ut aliquid comminiscar. c Id est, supré-
Ph. Quid palàm deprehensus? *Pf.* Nihil est facilius: erra- mum refugi-
vit famulus, aut ipse lapsus sum memoriâ. Scitum est mul- um. Vide
tas simul miscere rationes: hîc facilius est imponere. prev. de sacra
Exempli causâ: Sunt quædam dispuncta, quod saluta sit anchora.
pecunia; sunt alia, pro quibus nihil numeratum est. Hæc

in posterioribus codicillis misceo, sic ut nihil dispungam. Ubi supputatur, contendimus, & vinco plerumque, vel perjurio. Estne & hoc artis; ferè rationem in eo cum accincho ad iter, & imparato. Nam mea mihi semper parata sunt. Deponitur aliquid apud me, servo clàm apud me, nec reddo. Longum est priusquam resciscat ille ad quem res missa est. Tandem si non licebit inficiari, dico mihi periisse; aut contendo me misisse quod non misi; incuso aurigas. Postremo, si vitare non possum quin reddam, reddo accisum. *Ph.*

a Nomen huius risulus est debiti, unde & pro debitoribus accipiuntur nomina.

Bella verò ars! *Ps.* Nonnunquam eodem (*a*) nomine bis accipio pecuniam, si liceat: primum domi, deinde illic quò proficiscor; & nusquam non sum. Interim tempus inducit oblivionem, confunduntur rationes, aliquis moritur, aut suscipit longinquam peregrinationem: ut omnia pessimè cadant, saltem interim usus sum alienà pecunià. Nonnullos etiam capto specie benignitatis, ut faveant mentienti, sed semper de alieno; de meo nec matri darem teruncium. Quanquam autem si in singulis videatur lucrum exiguum, ex multis tamen (multis enim memet, ut dixi, misceo) nascitur acervus haudquaquam poenitendus. Porro, nè deprehendar, cum multæ sunt technæ, tum illa præcipua; omnes omnium epistolas, quas possum, intercipio, resigno, ac lego. Si quid obfuturum suspicor, premo; aut si reddo, reddo meo tempore. Ad hæc inter longo semotos intervallo mendaciis meis sero simultatem. *Ph.* Quis est hinc usus? *Ps.* Geminus. Primum, si non præstatur quod alterius nomine promisi, & quo nomine munus etiam accepi, (nam (*b*) fumos huiusmodi magno *vendo*) fingo per illum aut illum stetisse quò minùs perfectum sit. *Ph.* Quid si neget ille? *Ps.* Is procul abest, puta Basileæ; ego polliceor dare in Anglia. Deinde

b Vide prov. Damus vendere.

fit, ut ortâ simultate, neuter alteri credat, si quid incuser. Habes specimen artis. *Ph.* At istam artem nos crassiores solemus vocare furtum, qui *ficum vocamus ficum*, & (*c*) *scapham scapham*. *Ps.* O hominem juris Cæsarii rudem! An licet intendere actionem furti ei qui suppressit depositum, aut qui abjurat mutuum, aut simili techna imposuit? *Ph.* Oportuit. *Ps.* Proinde vide prudentiam artificum. Ex his plus est lucri, aut certè tantundem, & minus est periculi. *Ph.* Malè sit tibi cum tuis technis ac mendaciis. Non enim liber dicere, Vale. *Ps.* Tu ringere cum tua pannosa veritate; ego interim suaviter agam cum meis furtis ac mendaciis, dextro * Ulyssè ac Mercurio.

c Græca vox ambigua est, sed opinor meliùs verti perligonem, à σκαπτήν, quod est fodio.

** Ulysses ab Homero fingitur vaser ac mendax. Mercurius adfert lucrum, vaser & ipse ac furtivus.*

ARGUMENTUM.

Naufragium hic navigantium pericula, varias & stultas nautarum superstitiones explicat. Tempestatis descriptio elegans. Jacturam vere faciunt qui res suas & merces pretiosas in mare jaciunt. Nautæ B. V. Mariam, D. Christophorum, imò ipsum mare impie inclamant. Non invocandi Sancti, sed unus Deus.

ANTONIUS, ADOLPHUS.

An. (c) **H**Orrenda narras. Est isthuc navigare? Prohi-
beat Deus nè mihi quicquam unquam tale ^{Ex abrupto incipit colloquium, more comædiarum.}
veniat in mentem. *Ad.* Imò quod hætenus memoravi lusus
merus est præ his quæ nunc audis. *An.* Plus satis malorum
audiui: inhorresco te memorante, quasi ipse periculo inter-
fui. *Ad.* Imò mihi *jucundi sunt acti labores.* Eâ nocte quid-
dam accidit quod magna ex parte spem salutis ademit
nauclero. *An.* Quid? obsecro. *Ad.* Nox erat ^(b) sublustis, & ^b *Qua non nihil habebat lucis.*
in summo malo stabat quidam è nautis in galea, (sic enim
vocat, opinor) circumspectans, si quam terram videret:
huic cœpit assistere sphaera quædam ignea: id nautis tri-
stissimum ostentum est, si quando solitarius ignis est; felix,
cùm gemini. Hos vetustas credidit ^(c) Castorem & Pollu- ^c *Vide Plin. lib. 2. c. 37.*
cem. *An.* Quid illis cum nautis, quorum alter fuit eques, al-
ter pugil? *Ad.* Sic visum est poëtis. Nauclerus qui clavo
affidebat, Socle, inquit, (nam eo nomine se mutuò compel-
lant) vidēsne quod fœdalitium tibi ^(d) claudat latus? Vi- ^d *Id est, adfuerat lateri. Sic Horatius, Ut nè regam spurco, claudamque la- tus.*
deo, respondit ille, & præcor ut sit felix. Mox globus igne-
us delapsus per funes devolvit sese usque ad nauclerum.
An. Num ille exanimatus est metu? *Ad.* Nautæ assuevere
monstris. Ibi paulisper commoratus, volvit se per margines
totius navis; indè per medios foros dilapsus evanuit. Sub
meridiem cœpit magis ac magis incrudescere tempestat.
Vidistne unquam Alpes? *An.* Vidi. *Ad.* ^(e) Illi montes ^f *Tempestatis descriptio elegans. Id est, tubercula. Sed Cato, ni fallor, collem verrucam appella- vit.*
verrucæ sunt, si conferantur ad undas maris. Quoties tol-
lebamur in altum, licuisset Lunam digito contingere: quo-
ties demittebamur, videbamur dehiscente terrâ rectâ ire
in tartara. *An.* O insanos, qui se credunt mari! *Ad.* Nautis
frustrâ luctantibus cum tempestate, tandem nauclerus to-
tus pallens nos addit. *An.* Is pallor præfagit aliquod mag-
num malum. *Ad.* Amici, inquit, desii esse dominus navis
meæ, vicere venti; reliquum est ut spem nostram colloce-
mus in Deo, & quisq; se paret ad extrema. *An.* O verè ^(g) *Id est, du- ram. Vide proverb. στυδῶν ἔπιπας.*
Scythicam concionem! *Ad.* Inprimis autem inquit, exone-
randa est navis. Sic jubet *necessitas, durum telum*: præstat
consulere

a Jactura
damnum est,
& jacturam
facere dici-
tur quisquis
damno affici-
tur: hic erat
verè jactura
à jaciendo di-
cta.

b Pro, ada-
matis.

c Semper
nauta sin-
guntur im-
manes, Qua-
le est elemen-
tum, tales
sunt & illi.

d Nam Itali
magno stoma-
cho barba-
rum vocant
quicquid est
peregrinum.

e Quodvis
repositorium.

f Ea natura
est olei ut lu-
cem adferat,
ac tranquillet
omnia: etiam
mare, quo
non aliud ele-
mentum im-
placabilius.

consulere vitæ dispendio rerum, quàm simul cum rebus in-
terire. Persuasit veritas; projecta sunt in mare plurima vasa
plena pretiosis mercibus. *An.* Hoc erat verè (*a*) jacturam
facere. *Ad.* Aderat Italus quidam, qui legatum egerat apud
regem Scotiæ: Huic erat scrinium plenum vasibus argenteis,
annulis, panno, ac vestimentis fericis. *An.* Is nolebat deci-
dere cum mari? *Ad.* Non, sed cupiebat aut perire cum (*b*)
amicis opibus suis, aut simul cum illis servari. Itaque refra-
gabatur. *An.* Quid nauclerus? *Ad.* Per nos, inquit, liceret
tibi cum tuis perire solum; sed æquum non est ut nos om-
nes tui scrinii causâ periclitemur: alioqui te unâ cum scri-
niò dabimus in mare præcipitem. *An.* Orationem (*c*) verè
nauticam! *Ad.* Sic Italus quoq; jacturam fecit, multa mala
precans & superis & inferis, quòd suam vitam elemento
tam barbaro credidisset. *An.* Agnosco vocem (*d*) Italicam.
Ad. Paulò post venti, nihilo mitiores facti nostris muneribus,
rupère funes, disjecere vela. *An.* O calamitantes! *Ad.*
Ibi rursus nos adit nauta. *An.* Concionaturus? *Ad.* Salutat;
Amici, inquit, tempus hortatur ut unusquisq; Deo se com-
mendet ac morti se præparet. Rogatus à quibusdam nauticæ
rei non imperitis, ad quot horas se crederet posse tueri
navem, negavit se posse polliceri quicquam, sed ultra tres
horas non posse. *An.* Hæc concio durior etiam erat priore.
Ad. Hæc ubi locutus est, jubet incidi funes omnes, ac ma-
lum usque ad (*e*) thecam cui inseritur incidi serrâ, ac si-
mul cum antennis devolvi in mare. *An.* Cur hoc? Quoniam
sublato aut lacero velo erat oneri, non usui: tota spes erat
in clavo. *An.* Quid interea vectores? *Ad.* Ibi vidisses miseram
rerum faciem: nautæ canentes, *Salve Regina*, implorabant
matrem Virginem, appellantes eam *stellam maris, reginam*
cæli, dominam mundi, portum salutis, aliisque multis titulis
illi blandientes quos nusquam illi tribuunt sacræ literæ. *An.*
Quid illi cum mari, quæ nunquam, opinor, navigavit? *Ad.*
Olim Venus agebat curam nautarum, quia nata credeba-
tur ex mari: ea quoniam desuit curare, suffecta huic matri
non virginis Virgo Mater. *An.* Ludis. *Ad.* Nonnulli procum-
bentes in tabulas adorabant mare, (*f*) quicquid erat olei
offundentes in undas, non aliter illi blandientes quàm so-
lemus irato principi. *An.* Quid aiebant? *Ad.* O clementissi-
mum mare! ô generosissimum mare! ô ditissimum mare!
ô formosissimum mare! mitesce, ferva. Hujusmodi multa
occinebant surdo mari. *An.* Ridicula superstitio! Quid alii?

Ad.

Ad. Quidam nihil aliud quàm vomebant, plerique vota nuncupabant. Aderat Anglus quidam, qui promittebat montes aureos Virgini Walsinghamicæ, si vivus attigisset terram. Alii multa promittebat ligno Crucis quod esset in tali loco, alii rursus quod esset in tali loco. Idem factum est de Maria Virgine, quæ regnat in multis locis; & putant votum irritum, nisi locum exprimas. *An.* Ridiculum! quasi Divi non habitent in cœlis. *Ad.* Erant qui se promitterent fore Carthusianos. Erat unus qui polliceretur se aditurum divum Jacobum, qui habitat Compostellæ, nudis pedibus & capite, corpore tantum loricâ ferreâ tecto, ad hæc cibo emendicato. *An.* Nemo meminit Christophori? *Ad.* Unum audi vi non sine risu, qui clarâ voce, nè non exaudiretur, polliceretur Christophoro, qui est Lutetiæ in summo templo, mons veriùs quàm statua, cereum tantum quantus esset ipse. Hæc cum vociferans quantum poterat identidem inculcasset, qui fortè proximus assistebat, illi notus, cubito tetigit eum, ac submonuit, Vide quid pollicearis; etiamsi rerum omnium tuarum (a) auctionem facias, non fueris a solvendo. Tum ille voce jam pressiore, nè videlicet exaudiret Christophorus, Tace, inquit, fatue; an credis me ex animi sententia loqui? Si semel contigero terram, non daturus sum illi candelam sebaceam. *An.* O crassum ingenium! suspicor fuisse (b) Batavum. *Ad.* Non, sed erat Zelandus. *An.* Miror nulli in mentem venisse Paulum Apostolum, qui ipse olim navigavit, & fractâ navi defiliret in terram. Is enim haud ignarus mali didicit miseris succurrere. *Ad.* Pauli nulla erat mentio. *An.* Precabantur interim? *Ad.* Certatim. Alius canebat, *Salve regina*; alius, *Credo in Deum*. Erant qui peculiare quasdam preculas habebant, non dissimiles magicis, adversus pericula. *An.* Ut afflictio facit religiosos! rebus secundis nec Deus, nec divus quisquam nobis venit in mentem. Quid tu interea? Nulli divorum nuncupabas vota? *Ad.* Nequaquam. *An.* Cur ita? *Ad.* Quia non paciscor cum divis. Quid est enim aliud quàm contractus juxta formulam, Do, si facias; aut, Faciam, si facias: Dabo cereum, si enatem; Ibo Romam, si serves? *An.* At implorabas alicujus divi præsidium? *Ad.* Nè id quidem. *An.* Quamobrem autem? *Ad.* Quia spatiosum est cœlum. Si cui divo commendâro meam salutem, puta S. Petro, qui fortasse primus audiet, quod adstet ostio, priùs quàm ille conveniat Deum, priùs quàm exponat causam, ego jam periero.

An.

Auctio venditionis genus, in quo a licitantibus intenditur pretium.

b Vulgari joco Batavi dicuntur crassi.

Afflictio facit religiosos.

An. Quid igitur faciebas? *Ad.* Rectè adibam ipsum Patrem, dicens, *Pater noster qui es in calis.* Nemo divorum illo citius audit, aut libentius donat quod petitur. *An.* interea non reclamabat tibi conscientia? Non verebis appellare Patrem, quem tot sceleribus offenderas? *Ad.* Ut ingenuè dicam, deterrebat nonnihil conscientia; sed mox recipiebam animum, ità mecum cogitans; Nullus est pater tam iratus filio, quin si videat periclitantem in torrente aut lacu, capillis arreptum ejiciat in ripam. Inter omnes nullus se tranquillius agebat quàm mulier quædam, cui erat infantulus in sinu quem lactabat. *An.* Quid illa? *Ad.* Sola nec vociferabatur, nec flebat, nec pollicebatur; tantùm complexa puellum precabatur tacité. Interea dum navis subindè illideretur vado, nauclerus metuens nè tota solveretur, rudentibus eam cinxit à prora & à puppi. *An.* O misera præsidia! *Ad.* Interim exoritur quidem sacrificus senex, annos natus sexaginta; nomen erat Adamus. Is abjectis vestibus usque ad indusium, abjectis etiam ocreis & calceis, jussit ut omnes itidem pararemus nos ad natandum. Atque ità stans in medio navis, concionatus est nobis ex Gersonne quinque veritates de utilitate Confitendi, hortatus omnes ut se quisque præpararet & vitæ & mortis. Aderat & Dominicanus quidam. His confessi sunt qui volebant. *An.* Quid tu? *Ad.* Ego videns omnia plena tumultûs, tacité confessus sum deo, damnans apud illum meam injustitiam, & implorans illius misericordiam. *An.* Quò migraturus si sic perîsses? *Ad.* Hoc committebam judici Deo. Neque enim volebam esse mei ipsius judex: tamen bona quædam spes interim habebat animum meum. Dum hæc aguntur, redit ad nos nauta lacrymabundus. Paret, inquit, se quisque; nam navis non erit nobis usui ad quartam horæ partem. Jam enim locis aliquot convulsa hauriebat mare. Paulò pòst, nauta renunciat nobis se videre procul turrim sacram, adhortans ut Divi, quisquis esset ejus templi præses, auxilium imploraremus. Procumbunt omnes & orant ignotum Divum. *An.* Si nomine compellâsetis eum, fortassis audisset. *Ad.* Erat ignotum. Interim nauclerus quantum potest eò navim dirigit jam laceram, jam undique combibentem undas, ac planè dilapsuram ni rudentibus fuisset subcincta. *An.* Dura rerum conditio! *Ad.* Eò provecti sumus, ut ejus loci incolæ prospicerent nos periclitantes; ac procurentes catervatim in extremum littus

littus, sublati togis, & galeris in lanceas impositis, invitabant ad sese, ac jactatis in cœlum brachiis significabant se deplorare nostram fortunam. *An.* Exspecto quid evenerit. *Ad.* Jam mare totam navim occuparat, ut nihilo tutiores essemus futuri in navi quàm in mari. *An.* Hic ad sacram anchoram confugiendum erat. *Ad.* Imò ad miseram. Nautæ scapham exonerant aquâ, ac demittunt in mare. In hanc omnes sese conantur conjicere, nautis magni tumultu reclamantibus, scapham non esse capacem tantæ multitudinis; arriperet sibi quisque quod posset, ac nataret. Res non patiebatur lenta consilia: alius arripit remem, alius contum, alius alveum, alius situlam, alius tabulam, ac suo quisque præsidio nitentes, committunt se fluctibus. *An.* Quid interim accidit illi mulierculæ quæ sola non ejulabat? *Ad.* Illa omnium prima pervenit ad littus. *An.* Quî potuit? *Ad.* Imposueramus eam repandæ tabulæ, & sic alligaveramus ut non facilè posset decidere; dedimus illi tabellam in manum, quâ vice remi uteretur; ac bene precantes exposuimus in fluctus, conto protudentes, ut abesset à navi, unde erat periculum. Illa levâ tenens infantulum, dextrâ remigabat. *An.* O virginem! *Ad.* Cùm jam nihil superesset, quidam avulsit ligneam statuam Virginis Matris, jam putrem atque excavatam à (a) foricibus, eamque complexus cœpit natare. *An.* Scapha pervenit incolumis? *Ad.* Nulli prius periire. Porro triginta sese in eam conjecerant. *An.* Quo malo fato id factum est? *Ad.* Prius quàm posset se liberare à magna navi. illius vacillatione subversa est. *An.* O factum malè! Quid tum? *Ad.* Ego, dum aliis consulo penè perieram. *An.* Quo pacto? *Ad.* Quia nihil supererat aptum natationi. Illic subera fuissent usui. *Ad.* In eo rerum articulo maluisse vile suber quàm candelabrum aureum. Circumspicienti tandem venit in mentem de ima mali parte: eam quoniam solus eximere non poteram, adscribo socium. Huic ambo innixi, committimus nos mari, sic ut ego dextrum corbo tenerem. ille lævum. Dum sic jactamur, sacrificus ille concionator nauticus medium injicit se in humeros nostros. Erat autem ingenti corpore. Exclamamus, Quis ille tertius? Is perdet nos omnes. Ille contrâ placidè, Sitis, inquit, bono animo, sat spatii est. Deus aderit nobis. *An.* Cur ille tam serò cœpit esse natator? *Ad.* Imò futurus erat in scapha unâ cum Dominicano: nam omnes hoc honoris

a Sorex ani-
mal quod
vulgo gli-
vero vocant.
Columella,
Vites qua
secundum
edificia sunt,
à foricibus
aut muribus
infestantur.
Theodoretus,
in Historia
ecclesiastica,
refert, cum
Christiani Se-
rapidis ido-
lum, quod
grande habe-
batur Alex-
andria, secu-
ribus frange-
rent, & ca-
put ejus ab-
stulissent, gre-
ges foricum
inde procur-
rissent.

illi deferebant. Sed quanquam erant invicem confessi in navi, tamen obliti nescio quid circumstantiarum, rursus ibi in ora navis confitentur, & alter alteri manum imponit: interim scapha perit: nam hæc mihi narravit Adamus. *An.* Quid actum est de Dominicano? *Ad.* Is, ut idem narrabat, imploratâ divorum ope, abjectis vestibus nudum se commisit natationi. *An.* Quos divos invocabat? *Ad.* Dominicum, Thomam, Vincentium, & nescio quem Petrum; sed imprimis fidebat Catharinæ Senensi. *An.* Christus illi non veniebat in mentem? *Ad.* Itâ narrabat Sacrificus. *An.* Melius enatâisset, si non abjecisset sacram cucullam; eâ depositâ, qui potuit agnoscere illum Catharina Senensis? Sed perge narrare de te. *Ad.* Dum adhuc volveremur juxta navim, arbitrio fluctuum huc & illuc se volventem, clavus illisus frangit femur ejus qui tenebat lævum cornu. Sic ille revulsus est. Sacrificus, precatus illi requiem æternam, successit in locum illius, adhortans me ut magno animo tuerer cornu meum, ac strenuè moverem pedes. Interim potabamus multum aquæ falsæ. Adeo Neptunus nobis non balneum tantum falsum, sed potionem etiam falsam temperârat, quanquam sacrificus ei rei monstraret remedium. *An.* Quod? obsecro. *Ad.* Quoties unda nobis occurreret, ille opposuit occipitium, ore clauso. *An.* Strenuum senem mihi narras. *Ad.* Ubi jam aliquandiu sic natantes nonnihil promovissemus, sacrificus, quoniam erat miræ proceritatis, Bono, inquit, es animo; sentio vadium. Ego non ausus tantum sperare felicitatis, Longius, inquam, absumus à littore quàm ut vadum sperandum sit. Imò, inquit, sentio pedibus terram. Est, inquam, fortassis è scriniis aliquod quod huc devolvit mare. Imò, inquit, scilicet digitorum planè sentio terram. Cùm adhuc aliquandiu natâssemus, ac rursus sentiret vadum, Tu fac, inquit, quod tibi videtur factu optimum, ego tibi cedo malum totum, & vado me credo: simulque expectato fluctuum decessu, pedibus sequutus est quanto potuit cursu. Rursus accedentibus undis, utrâque manu complexus utrumque genu obnitebatur fluctui, occultans sese sub undis quemadmodum solent mergi & anates: rursus abeunte fluctu promicabat & currebat. Ego videns hoc illi succedere, sum imitatus. Stabant in arena qui porrectis inter se prælongis hastilibus fulciebant sese adversus impetum undarum, viri robusti & fluctibus assueti, sic ut ultimus hastam porri-

porri-
cipie
vati
solu
Ad
mis
tant
incr
cira
ticu
hum
repe
Deu
tales

Colloq
tr
Ga
ca
ni
po
no
qu

Be
C
quie
mire
dem
cii U
quâ
sem
ret f
cita
bens
Huic
adeo
Nec
cum
hum
esse
quic
lula

porri-

porrigebat adnatanti. Eâ contactâ omnibus in littus se recipientibus, tutò pertrahebatur in siccum. Hâc ope servati sunt aliquot. *An. Quot?* *Ad. Septem*, verùm ex his duo soluti sunt tepore admoti igni. *An. Quot eratis in navi?* *Ad. Quinquaginta octo.* *An. O sævum mare!* saltem decimis fuisset contentum, quæ sufficiunt sacerdotibus. Ex tanto numero tam paucos reddidit? *Ad. Ibi experti sumus* incredibilem gentis humanitatem, omnia nobis mirâ alacritate suppeditantis hospitium, ignem, cibum, vestes, viaticum. *An. Quæ gens erat?* *Ad. Hollandica.* *An. Istâ nihil humanius,* cùm tamen feris nationibus cincta sit. Non repetes, opinor, posthac Neptunum. *Ad. Non,* nisi mihi Deus ademerit sanam mentem. *An. At ego malim audire* tales fabulas quàm experiri.

ARGUMENTUM.

Colloquium hoc varios gentium mores, & civilitatem in recipiendis & tractandis advenis indicat. Hospitium Lugduni ex sola mulieribus. Gallorum mores in pandocheis suis, qui fabulas narrare solent & jocos. Germani longe inciviliores in advenis tractandis: rudes, & plane inhospitali. Hospites ipsi suos curant equos. Mos accipiendi per hypocaustum. Non parant cœnam nisi notis prius hospitibus: quoque nocte venturi sunt promiscuè discumbunt. Omnes idem solvunt, quantumvis alii plus duplo absorbuerint vini.

BERTULPHUS, GULIELMUS.

Be. **C**Ur ita visum est plerisq; biduum aut triduum commorari Lugduni? Ego semel iter ingressus non conquiesco donec pervenero quò constitui. *Gu.* Imò ego admiror quenquam illinc avelli posse. *Be.* Quamobrem tandem? *Gu.* Quia illic locus est unde non poterant avelli socii Ulyssis. Illic Sirenes. Nemo domi suæ tractatur meliùs quàm illic in (a) pandocheo. *Be.* Quid fit? *Gu.* Ad mensam a *Hospitum* semper adstabat aliqua mulier quæ convivium exhilara- *publicum sita* ret facietis ac leporibus. Et est illic mira formarum felicitas. Primùm adibat materfamilias, quæ salutabat, ju- *dictum quod* bens nos hilares esse, & quod apponeretur boni consulere. *in eo omnes* Huic succedebat filia, mulier elegans, moribus ac linguâ *promiscuè accipiantur.* adeò festivis, ut possit vel ipsum (b) Catonem exhilarare. *b. Cato tetricus, & moribus asperis, ab* Nec confabulantur ut cum hospitibus ignotis, sed veluti *authoribus* cum olim notis ac familiaribus. *pradicatur.* *Be.* Agnosco Gallicæ gentis humanitatem. *Gu.* Quoniam autem illæ non poterant adesse perpetuò, quòd essent obeunda munia domestica, reliquique conviæ consalutandi, continenter adstabat puel- lula quædam ad omnes jocos instructa; una satis erat

omnium jaculis excipiendis: hæc sustinebat fabulam, donec rediret filia. Nam mater erat natu grandior. *Be.* Sed qualis erat tandem apparatus? Nam fabulis non expletur venter. *Gu.* Profecto lautus, ut ego mirer illos tam vili posse accipere hospites. Rursus peracto convivio, lepidis fabulis alunt hominem, nè quid obrepat tædii. Mihi videbar domi esse, non peregrè. *Be.* Quid in cubiculis? *Gu.* Illic nusquam non aderant aliquot puellæ, ridentes, lascivientes, lusitantes: ultrò rogabant si quid haberemus vestium sordidarum; eas lavabant, ac lotas reddebant. Quid multis? nihil illic vidimus præter puellas ac mulieres, nisi in stabulo: quanquam & huc frequenter irrumpebant puellæ. Abeuntes complectuntur, tantòq; affectu dimittunt, ac si fratres essent omnes, aut propinquæ cognationis. *Be.* Fortassis isti mores decent Gallos. Mihi magis arident Germaniæ mores, utpote masculi. *Gu.* Mihi nunquam contigit videre Germaniam; quare te quaeso, nè gravere commemorare quibus modis accipiunt hospitem. *Be.* An ubique sit eadem tractandi ratio nescio; quod ego vidi narrabo. Advenientem nemo salutat, nè videantur ambire hospitem. Id enim sordidum & abjectum existimant, & indignum Germanicâ severitate. Ubi diu inclamaveris, tandem aliquis per fenestellam * æstuarii (nam in his degunt ferè usq; ad solstitium æstivum) profert caput non aliter quàm è testa prospicit testudo. Is rogandus est an liceat illic diversari. Si non renuit, intelligis dari locum. Rogantibus ubi sit stabulum, motâ manu monstrat. Illic licet tibi tuum equum tractare tuo more. Nullus enim famulus manum admovet. Si celebrius est diversorium, ibi famulus monstrat stabulum, atque etiam locum equo minimè commodum. Nam commodiora servant venturis, præsertim nobilibus. Si quid causseris, statim audis, Si non placet, quære aliud diversorium. Fœnum in urbibus ægrè ac perparcè præbent, nec multò minoris vendunt quàm ipsam avenam. Ubi consultum est equo, totus commigras in hypocaustum, cum ocreis, sarcinis, luto; id est, unum omnibus commune. *Gu.* Apud Gallos designant cubicula ubi sese extuant, extergant, calefaciant, aut quiescant etiam, si libeat. *Be.* Hic nihil tale. In hypocausto exuis ocreas, induis calceos, mutas, si voles, indusium; vestes pluviam madidas suspendis juxta hypocaustum, ipse te admoves, ut sicceris. Est & aqua parata, si libeat lavare manus, sed ita munda ple-

* Id est, hypocausti. Hoc Græcum est, illud Latini.

rumque
eam a
Be. Q
coena
Gu. C
ut ea
pendi
stum
tes, r
ne, f
lius i
gat p
Ibi l
quàn
regre
in h
qua
ex A
gun
cibi
qui
pet
adv
vul
lib
tus
vic
ali
est
no
pr
Q
do
v
b
d
q
f
r
r
c
u

rumque,

rumque, ut tibi post alia quærenda sit aqua quâ lotionem eam abluas. *Gu.* Laudo viros nullis deliciis effœminatos. *Be.* Quòd si appuleris ad horam à meridie quartam, non coenabis tamen ante nonam, nonnunquam & decimam. *Gu.* Quamobrem? *Be.* Nihil apparant nisi videant omnes, ut eadem operâ ministretur omnibus. *Gu.* Querunt compendium. *Be.* Tenes. Itaque frequenter in idem hypocauftum conveniunt octoginta aut nonaginta, pedites, equites, negotiatores, nautæ, aurigæ, agricolæ, pueri, scæminæ, fani, ægroti. *Gu.* Istuc verò (a) comobitum est. *Be.* Alius ibi pedit caput, alius abtergit sudorem, alius repurgat perones aut ocreas, alius eructat allium. Quid multis? Ibi linguarum ac personarum non minor est confusio quàm olim in turri Babel. Quòd si quem conspexerint peregrinæ gentis, qui cultu dignitatis nonnihil præ se ferat, in hunc intenti sunt omnes, defixis oculis contemplantes, quasi novum aliquod animantis genus adductum sit (b) ex Africa; adeò ut posteaquam accubuerint, reflexo in tergum vultu continenter aspiciant, nec dimoveant oculos, cibi immemores. *Gu.* Romæ, Lutetiæ ac Venetiæ nemo quicquam miratur. *Be.* Nescis est interim tibi quicquam petere. Ubi jam multa est vespéra, nec sperantur plures adventuri, prodit famulus senex, barbâ canâ, tonsò capite, vultu torvo, sordido vestitu. *Gu.* Tales oportebat Cardinalibus Romanis esse à poculis. *Be.* Is circumactis oculis tacitus dinumerat quot sunt in hypocausto: quò plures adesse videt, hòc vehementius accenditur hypocauftum, etiamsi alioqui Sol æstu sit molestus. Hæc apud illos præcipua pars est bonæ tractationis, si sudore disfluant omnes. Si quis non assuetus vaporì aperiatur rimam fenestræ nè præfocetur, protinus audit, Claude. Si respondeas, Non fero aulis, Quære igitur aliud diversorium. *Gu.* Atqui mihi nihil videtur esse periculosius quàm tam multos haurire eundem vaporem, maximè resolutò corpore; atque hîc capere cibum, & horas complures commorari: jam enim omitto ructus alliatos, ventris flatum, & halitus putres; multi sunt qui morbis occultis laborant, nec ullus morbus non habet suum contagium. Certè plerique scabiem habent Hispanicam, sive, ut quidam vocant, Gallicam, cum sit omnium nationum communis. Ab his opinor non multò minus esse periculi quàm à leprosis. Jam tu divina quantum discriminis sit in pestilentia. *Be.* Sunt viri fortes; ista

a. Istuc, vides
comobitum.

c. Vide pro-
Africa sem-
per aliquid
adfert novæ.

a Ba'nea proprie qua sua naturâ calida sunt: vocantur item *therma* quæ art. calidius calefcunt.
b Ironice dixit *Ganymedes*, quòd hic puer delicatus *Jovi*.
fit a poculis: at mox, reversus ille Ganymedes.
c *Texta molli.*

rident ac negligunt. *Gu.* Sed interim multorum periculo fortes sunt. *Be.* Quid facias? Sic assueverunt, & constantis est animi non discedere ab instituto. *Gu.* Atqui ante annos viginti quinque nihil receptius erat apud Brabantos quàm (a) *thermæ publicæ*: eæ nunc frigent ubique. Scabies enim nova docuit nos abstinere. *Be.* Sed audi cætera. Pòst redit ille (d) barbatus *Ganymedes*, ac linteis insternit mensas quot putat esse satis illi numero. Sed ô Deum immortalem, quàm non (c) *Milesiis*! cannabea diceret ex antennis detracta. Destinavit enim unicuique mensæ convivas ad minimum octo. Jam quibus est notus mos patrius, accumbunt ubi cuique libitum fuerit. Nullum enim discrimen inter pauperem ac divitem, inter herum ac famulum. *Gu.* Hæc est illa vetus æqualitas, quam nunc è vita submovit tyrannis. Sic opinor vixisse Christum cum suis discipulis. *Be.* Postquam accubuerunt omnes, rursus proditorvus ille *Ganymedes*, ac denuo dinumerat sua sodalitia: mox reversus apponit singulis pinacium ligneum, & cochleare ex eodem argento factum, deinde cyathum vitreum, aliquantò pòst panem; eum sibi quisque per otium repurgat dum coquantur pultes. Ità nonnunquam sedetur ferme horæ spatio. *Gu.* Nullus hospitem in-
 verim efflagitat cibum? *Be.* Nullus cui notum sit regionis ingenium. Tandem apponitur vinum, Deus bone! quàm non fumosum! Non aliud oportebat bibere *Sophistas*: tanta est subtilitas & acrimonia. Quòd si quis hospes, etiam obtatâ privatim pecuniâ, roget ut aliunde paretur aliud vini genus; primùm dissimulant, sed eo vultu quasi interfecturi: si urgeas, respondent, Hic diversati sunt tot *Comites* & *Marchiones*, neque quisquam questus est de vino meo: si non placet, quære tibi aliud *diversorium*. Solos enim *Nobiles* suæ gentis habent pro hominibus, & horum insignia nusquam non ostentant. Jam igitur habent offam quam objiciant latranti stomacho; mox magnâ pompâ veniunt disci. Primus ferme habet offas panis madefactas jute carniū, aut, si dies est pisculentus, jute leguminum. Deinde aliud jus; pòst aliquid carniū recoctarum, aut *salsamentorum recalfactorum*; rursus pulvis aliquid; mox aliquid solidioris cibi: donec probè domito stomacho apponant carnes assas aut pisces elixos, quos non possis omnino contemnere; sed hîc parci sunt, & subito tollunt. Hoc pacto totum convivium temperant, quem

quemadmodum solent actores fabularum, qui Scenis admiscunt Choros; ita isti alternis miscunt offas ac pultes. Curant autem ut (a) extremus actus sit optimus. *Gu.* Et hoc a *Sententia*
est boni Poëtæ. *Be.* Porro piaculum sit, si quis interim di- *Ciceronis*
cat, Tolle hunc discum. nemo vescitur. Desidendum est *est. Alludi-*
usque ad præscriptum spatium, quod illi clepsydris, ut opi- *tur ad actus*
nor, metiuntur. Tandem prodit ille barbatus, aut (b) pan- *fabula,*
docheus ipse, vestitu minimum à famulis differens; rogat, *quorum ul-*
ecquid animi nobis sit. Mox adfertur vinum aliquod ge- *timus est*
nerosius. Amant autem eos qui bibunt largius, cum nihi- *quintus. Vi-*
lo plus solvat ille qui plurimum hauserit vini quàm qui *de prov.*
minimum. *Gu.* Mirum gentis ingenium! *Be.* Cum non- *Supremum*
nunquam sint qui duplo plus absument in vino quàm sol- *fabula*
vant pro convivio. Sed antequam finiam hoc convivium, *actum.*
dictu mirum quis sit ibi strepitus ac vocum tumultus, *b Ipse hospes*
postquam omnes cœperunt incalescere potu. Quid multis? *qui accipit*
Surda omnia. Admiscunt se frequenter ficti moriones; *omnes.*
quo genere hominum, cum nullum sit magis detestandum,
tamen vix credas quantopere delectentur Germani. Illi
cantu, garritu, clamore, saltatione, pulsu, faciunt ut hypo-
caustum videatur corrui turum, neque quisquam alterum
audiat loquentem. At interea videntur sibi suaviter vivere;
atque illic desidendum est volenti nolenti, usque ad mul-
ram noctem. *Gu.* Nunc tandem absolve convivium. Nam
me quoque tædet tam prolixi. *Be.* Faciam. Tandem sublato
caseo, qui vix illis placet nisi putris ac vermibus scatens,
prodit ille barbatus, adferens secum (c) pinacium escari- *c Pinacium*
um, in quo cretâ pinxit aliquot circulus ac semicirculos: *tabulam*
id deponit in mensa, tacitus interim ac tristis; Charontem *nificat, p.*
quempiam dices. Qui agnoscunt picturam, deponunt *prie latam*
pecuniam, deinde alius atque alius, donec expleatur pina- *& tenem,*
cium. Deinde notatis qui deposuerunt, supputat tacitus: *unde dimi-*
si nihil desit, annuit capite. *Gu.* Quid si quid supersit? *Be.* *nuntium pi-*
Fortasse redderet, & faciunt hoc nonnunquam. *Gu.* Nemo *nacium,*
reclamat iniquæ rationi? *Be.* Nemo qui sapit. Nam protin- *quod nunc;*
sus audiret. Quid tu es hominis? Nihilo plus solves quàm *pro tabella,*
alii. *Gu.* Liberum hominum genus narras. *Be.* Quod si quis *nunc pro*
ex itinere lassus cupiat mox à cœna petere lectum jubetur *scutella*
expectare donec cæteri quoque eunt cubitum. *Gu.* Vide- *ponitur.*
or mihi videre civitatem (d) Platoniam. *Be.* Tum suus *d ubi aqua-*
cuique nidus ostenditur, & vere nihil aliud quàm cubi- *lia sunt om-*
culum: tantum enim ibi lecti sunt, & præterea nihil quo *nium quic-*

*a Quo fructu-
ra.* taris, aut (*a*) quod fureris. *Gu.* Illic mundities est? *Be.* Eadem quæ in convivio; linthea fortè lota antè menses sex. *Gu.* Quid interim sit de equis? *Be.* Ad eandem disciplinam tractantur ad quam homines. *Gu.* Sed est eadem ubique tractatio? *Be.* Alicubi civilior est, alicubi durior quàm narravi; verùm in genere talis est. *Gu.* Quid si ego tibi nunc narrem quibus modis hospites tractentur in ea parte Italiae quam Longobardiam vocant, rursus in Hispania, deinde in Anglia & in Wallia? Nam Angli partim Gallicos, partim Germanicos mores obtinent, ut ex his duabus gentibus mixti. Walli se prædicant (*b*) *av-
ro* *X* *Doys* Anglos. *Be.* Quæso te ut narras. Nam mihi nunquam contigit eas adire. *Gu.* In præsentia non est otium. Nam nauta jussit adestem ad horam tertiam, nisi vellem relinqui, & habet sarcinulam: aliàs dabitur oportunitas ad satietatem usque garriendi.

ARGUMENTUM.

Divinum certè colloquium, quod lupanar ipsum castum facit! Deum non potest falli, ejus oculus in abditissima penetrat. Adolescentibus pudicitiam cura esse debere. Puella ad quæstum exposita ab instituto non minùs turpi quàm arumnoso revocatur.

ADOLESCENS ET SCORTUM.

LUCRETIA, (*a*) SOPHRONIUS.

*a Continens
imperans,*

Lu. **E**Uge, mi lepidissimè Sophroni, tandem nobis reditus es? Nam mihi videris abfuisse seculum. Prima fronte vix te agnoscebam. *So.* Quamobrem? mea Lucretia. *Lu.* Quia pro imberbi nobis redisti barbatulus. Quid rei est? meum corculum. Nam vidère solito torvior. *So.* Cupio tecum seorsum colloqui familiaritùs. *Lu.* Au, au: non solæ sumus? mea mentula. *So.* Secedamus in locum secretiorem. *Lu.* Age, concedamus in cubiculum interius, si quid libet. *So.* Nondum hic locus mihi videtur satis secretus. *Lu.* Unde iste novus pudor? Est mihi (*b*) museion ubi repono mundum meum, locus adèò obsecurus ut vix ego te visura sim, aut tu me. *So.* Circumspice rimas omnes. *Lu.* Rima nulla est. *So.* Nullus est in propinquo qui nos exaudiat? *Lu.* Nè musca quidem, mea lux. Quid cunctaris? *So.* Fallemus hîc oculos Dei? *Lu.* Nequaquam; ille perspicit omnia. *So.* Ex Angelorum? *Lu.* Illorum oculos non licet effugere. *So.* Qui sit igitur ut non pudeat homines id facere coram oculis Dei ac testibus sanctis Angelis, quod pudere facere in conspectu hominum?

*b Pro secre-
tore cubiculo
discreta est.*

minum? *Lu.* Quid hoc novæ rei est? venisti huc concionaturus? Indue cucullam Franciscanam, conscende fuggeſtum, & audiamus te, barbatule. *So.* Nec istud gravaver facere, si te queam ab isto vitæ genere revocare, non solum turpissimo, verum etiam miserrimo. *Lu.* Quamobrem? ô bone. Victus alicunde parandus est. Sua quemque alit ars. Hoc est nostrum opificium, hic (a) fundus a *Id est. redi-*
tuus. Nam
fructus anni
nos reddit
fundus.
b *Pregau-*
deamus, seu
lati egamus.
So. Optârini, mea Lucretia, ut excusâ paulisper
 istâ animi temulentia, rem ipsam mecum consideres. *Lu.*
 Serva concionem tuam in aliud tempus: nunc (b) viva-
 mus, mi Sophroni. *So.* Tu quæstus gratiâ facis quicquid
 facias. *Lu.* Non multum aderrâsti à scopo. *So.* Nihil dece-
 det tuo lucro dabo quadruplum aut auscultes tantum. *Lu.*
 Dic quæ voles. *So.* Primum, illud mihi responde, Habesne
 quæ tibi malè volunt? *Lu.* Non unam. *So.* Et quas tu vi-
 cissim odisti? *Lu.* Ut merentur. *So.* Proinde si possis illis
 facere rem gratam, facerésne? *Lu.* Citiùs miserem illis
 toxicum. *So.* Atqui cogita nunc, an illis quicquam po-
 tueris facere gratius quàm quòd vident te vivere hanc
 vitam dedecorofam ac miserrimam. Quid autem po-
 teras facere molestius iis qui tibi bene volunt? *Lu.* Sic
 erat fatum meum. *So.* Jam quod esse solet omnium dif-
 ficillimum iis qui deportantur in insulas, aut relegantur
 ad extremos orbis barbaros, hoc tu tibi tuapte sponte
 sumpſisti. *Lu.* Quidnam est istud? *So.* An non sponte re-
 nunciâsti omnibus affectibus, patri, matri, fratribus, foro-
 ribus, amitæ, materteræ, cæterisque quoscunque tibi na-
 tura conjunxit? Nam & illostui pudet, nec tu sustines in
 illorum venire conspectum. *Lu.* Imò feliciter commuta-
 vi affectus meos; pro paucis enim nunc habeo plurimos,
 quorum tu es unus, mihi fratris loco semper habitus. *So.*
 Mitte jocos, ac rem ipsam, ut habet, expende seriò. Quæ
 tam multos habet amicos, ea nullum habet amicum, mihi
 crede, Lucretia. Nam qui ad te commeant non habent te
 pro amica, sed pro matula potiùs. Vide quòd te ipsum de-
 jeceris, misera. Christus te tam charam habuit, ut te suo
 sanguine redemerit, ut te cœlestis hereditatis consortem
 esse voluerit: & tu te facis cloacam publicam, ad quam
 commeant quilibet sordidi, impuri, scabiosi, suamque spur-
 citiam in te repurgant. Quòd si nondum ejus lepræ con-
 tagium quam vocant scabiem Hispanicam attigit te, non
 diu poteris effugere. Quod si fiat, quid te infelicius, etiam
 cetera

cætera essent secunda, puta res & fama? quid aliud erit
quàm vivum cadaver? Matri gravabaris esse morigera:
nunc servis lenæ turpissimæ. Parentis audire monita ta-
debat: hîc sæpè tibi vapulandum est ab ebriis & infan-
scortatoribus. Pigebat aliquid operis facere domi quo
victum quæreret: Hîc quos tumultus, quæ pervigilia
sustines? *Lu.* Unde nobis hic concionator novus? *So.*
Jam mihi & illud fac cogites; Iste formæ flos qui tibi
conciliat amatores, brevi defluerit. Quid tu facies? mi-
sera. Quod sterquilinium te fuerit abjectius? Fies ex me-
retrice lena. non omnibus continget ista dignitas, & si
contingat, quid sceleratius? aut quid diabolicæ malitiæ
vicinius? *Lu.* Vera sunt, mi Sophroni, propemodum quæ
dicis omnia. Sed unde tibi ista nova sanctimonia, qui
soleas esse nugator omnium nugacissimus? Nemo te
uno frequentius aut intempestivius huc commeabat. Au-
dio te fuisse Romæ, *So.* Fui. *Lu.* Atqui inde solent redire
deteriores. Quo pacto tibi diversum acci-*lit*? *So.* Dicam:
quia non eodem animo modoque Romam adii. Cæteri
ferè ideo eunt Romam, ut redeant deteriores: & ad eam
rem ibi suppetunt affatim occasiones. Ego cum probo
viro profectus sum, cujus hortatu pro lagena libellum
mecum attuli, Novum Testamentum ab Erasmo versum.
Lu. Ab Erasmo? Aiunt illum esse sesquihæreticum. *So.*
Num & huc pervenit illius viri nomen? *Lu.* Nullum ce-
lebrius apud nos. *So.* Vidistin' hominem? *Lu.* Nunquam; sed
optârîm vidisse, de quo tam multa audiavi mala. *So.* Fortas-
sis à malis. *Lu.* Imò à viris reverendis. *So.* A quibus? *Lu.*
Non expedit dicere. *So.* Quamobrè? *Lu.* Quia si tue-
futires, & res permaneret ad illos, meo questui non mini-
ma portio dederet. *So.* Nè metue; lapidi dixeris. *Lu.*
(a) Admove aurem. *So.* Inepta quid opus est admotâ au-
re cum simus soli? an, nè Deus exaudiat? Proh Deum im-
mortalem! video te piam meretricem, quæ mendicos
(b) subleves eleemosynâ. *Lu.* At ego ex istis mendicis
plus capio lucri quàm ex vobis divitibus. *So.* Spoliant ma-
tronas bonas ut offundant in meretrices malas. *Lu.* Sed
perge de libro. *So.* Faciam, & præstat. Ibi me docuit Pau-
lus, qui nescit mentiri, quod *nec scorta nec scortatores*
regni celestis hæreditatè consequentur. Hoc ubi legis-
sem, sic cœpi cogitare apud me. Modica res est quam
exspecto ex hæreditate paterna, & tamen malim renun-
ciare

a Est hoc isu
receptum, ut
res silendas,
etiamsi duo
soli sint in
agro, tamen
qui loquitur
dicat voce
submissiore,
cum nihil sit
opus.

b Videtur
significasse
nescio quid
de monachis
mendicitatem
professis.

eiare scortis omnibus quàm à patre exhæredari : quanto
 magis cavendum est ne me exhæredet Pater cœlestis ? Et
 adversus exhæredantem aut abdicantem patrem ali-
 quod præsidium porrigunt humanæ leges : adversus ex-
 hæredantem Deum nihil est (a) suffugii. Itaque mihi pro-
 tinus interdixi omnem scortorum usum. *Lu.* Si quidem ^{a Alias suffragii,}
 possis continere. *So.* Bona continentiae pars est, ex animo
 continentem esse velle. Postremò, superest extremum ma-
 li remedium, uxor. Romæ in pœnitentiarii finem totum
 (b) Augææ stabulum effudi. Is multis prudenter hortatus <sup>b Vide præ-
 verbum, da
 diu collectis
 sordibus.</sup>
 ad puritatem animi & corporis, ad sacram lectionem, ad
 crebras preces, ad vitæ sobrietatem ; pro pœna nihil ali-
 ud indixit quàm ut flexis genibus ad summum altare di-
 cerem Psalmum, *Miserere mei, Deus* : & si mihi suppe-
 teret pecunia, darem egenti cuiquam Carolinum unum.
 Admiranti mihi quòd pro tot scortationibus tantillum
 pœnæ infligeret, satisfacere respondit. Fili inquit, si verè
 pœnitet, si vitam commutas, nihil moror pœnam : sin
 pergas, ipsa libido tandem abs te plus satis pœnarum
 exiget, etiamsi sacerdos non indicat. Me vide lippum, tre-
 mulum incurvum : at olim talis eram qualem te hætenus
 fuisse prædicas. Sic ego respui. *Lu.* Ergò, ut video, per-
 didi meum Sophronium. *So.* Imò lucrefecisti. Nam antè
 perierat, nec sibi amicus, nec tibi : Is nunc te verè amat
 ac tuam sitit salutem. *Lu.* Quid igitur suades ? mi Sophro-
 ni. *So.* Ut quàm primùm te subducas ab ista vita. Adhuc
 puella es : quod contractum est labis potest elui. Aut nu-
 be marito ; nos aliquid ad dotem conferemus : aut con-
 ferre in collegium aliquod sacrum, quod lapsas recipit :
 aut commutato loco dedas te in familiam alicujus ho-
 nestæ matronæ. Ad horum quodlibet offero tibi operam
 meam. *Lu.* Amabo te, mi Sophroni, circumspicito ; se-
 quar tuum consilium. *So.* Sed interim hinc te submoveto.
Lu. Hui ! tam citò ? *So.* Cur non potiùs hodie quàm cras,
 si dilatio damnum habet, mora periculum ? *Lu.* Quò me
 vertam ? *So.* Colliges omnem mundum tuum, cum trade s
 mihi vesperi ; famulus clam deferet ad fidelem matro-
 nam : aliquantò post ego te producam, veluti deambu-
 landi gratiâ : apud eam matronam latitabis meo sump-
 tu, donec tibi prospexero : id fiet brevi. *Lu.* Age, mi
 Sophroni, trado me totam in tuam fidem. *So.* Gaudebis
 olim factò.

Convivium Poëticum docet studiosos convivari: inter quos parsimonia cum festivitate, hilaritas sine turpiloquio, literatis fabulis condire debet convivium. Iambi cruenti. Poëta viri iudicio parum admirando. Bona famula tres dotes primaria, Fidelitas, Deformitas, Fe rocitas. Locus ex Eunuchi Terentiani prologo illustratur. Locus in Epodo Horat. ad Canidiam. Locus Seneca, Aliud agere, nihil agere, malè agere. Locus Aristot. Elenchor. explicatur. Thema Poëtice variatur, diverso metro. Sententia desumuntur ex floribus & arboribus in horto. Carmina item Græca componuntur.

HILARIUS, LEONARDUS, CRATO, CONVIVÆ, MARGARETA, CARINUS, EUBULUS, SBRULIUS, PARTHENIUS, MUS Servus Hilarii.

* Iambici
trimetri sunt
usque ad
Euge.

Hi. * **L**ewis apparatus, animus est lautissimus.
Le. Cœnam sinistro es auspicatus omine.
Hi. Imò absit omen triste. Sed cur hec putas?
Le. Cruenti Iambi haud congruunt convivio.

Cr. Euge, certum est adesse Musas, effluunt carmina imprudentibus.

* Trochaici
sunt tetra-
metri.

(a) Hi. Si rotatiles trocheos marvelis, en accipe;
Vilis apparatus hic est, animus est lautissimus.

Quamquam & Iambi olim ad rixas & pugnas nati, post didicerunt omni servire materiae. O pepones! habetis pepones in horto nostro natos En (b) lactucas sessiles, succo tenerrimo, suo nomini respondentes. Has delicias quis sanus non præferat apris, murænis, & attagenis? Cr. Si licet in convivio poëtico vera loqui, quas tu lactucas vocas betæ sunt. Hi. Hoc omen avertant superi. Cr. Sic res habet: vide figuram. Tum ubi succus lacteus? ubi molles aculei?

* Alludit ad
gemmam
laudatissi-
mam: &
Græci betam
appellant
βλίτον,
unde Bliteos
appellant
fustos, ac mi-
hili, eò quòd
beta vilis &
insipida her-
ba est.

Hi. Facis ut addubitem. Heus, accersere huc famulam. Margareta, Tisiphone, quid tibi venit in mentem, ut pro lactucis nobis apponeres betas? Ma. Datâ operâ feci. Hi. Quid ais venefica? Ma. Volebam experiri, an inter tot Poëtas esset qui lactucam dignosceret à beta; nam scio te non posse dignoscere. Dicite mihi bonâ fide, quis animadvertit esse betas? Con. Crato. Ma. Facile divina- bam non fuisse Poëtam. Hi. Siquid tale posthac designâ- ris, ego te pro Margareta vocabo (c) bliteam. Co. Ha he he. Ma. Istæ nomenclaturæ nec obesiorem me red- dunt, nec macilentio rem. Sepe vicies in die mihi com- mutat nomen: Ubi quid cupit eblandiri, vocat me

(a) Ga-

a) Galateam, Euterpen, Calliopen, Callirrhoën, Me-
 tiam, Venerem, Minervam; quid non? Ubi quid stoma-
 chatur, repente fio Tisiphone, Megæra, Alecto, Medusa,
 Bæcis, & aliud quicquid illi suggesserit (b) splendida bi-
 nis. *Hi.* Abi hinc cum tuis betis, Blitea. *Ma.* Quorsum at-
 tinebat huc evocare? *Hi.* Ut redires unde veneras. *Ma.*
 Vetus dictum est, Proclivius est evocare cacodæmonem
 quam abigere. *Co.* Aa ha he: appositè. Ut tibi res habet,
 Hilari, opus est aliquo carmine magico quo illam hinc a-
 bigas. *Hi.* Habeo in promptu.

(c) *Φάγετε καρδαμίδες, λύκῳ ἀγρίῳ ὕμμε δῶκε.*
Ma. Quid ais? *Æsop.* Cr. Cave tibi, Hilari; impinget co-
 laphum; sic abegisti tuo Græco carmine. O magnum eg-
 regium? *Hi.* Quid tu credis, Crato esse hanc? Ego tali percula apud
 carmine abegissem decem magnos cacodæmones. *Ma.* Pili
 non facio tuos versus Græcanicos. *Hi.* Adhibendus est igitur,
 ut video, bombus magicus; aut, si nec hic sufficiet,
 (d) Mercurii caduceum. *Cr.* Mea Margareta, scis Poëtarum
 genus esse aflatum; non ausim dicere furiosum: rogo te
 ut istam rixam in aliud tempus proroges, nōsque hanc cœ-
 nā vel meā causā suaviter tractes. *Ma.* Quid mihi cum
 istius versiculis? Sæpenumero cū est eundem ad ma-
 tellum non habet quod numeret, & interim cantillat
 versiculos. *Cr.* Sic sunt Poëtæ. Sed age, fac fodes quod di-
 co. *Ma.* Equidem faciam in tuam gratiam, quoniam novi
 te probum, qui nunquam contriveris cerebrum tuum in
 ejusmodi deliramentis: ac demiror quo fato in hunc inci-
 deris chorum. *Cr.* Unde id conjectas? *Ma.* Quia nasus obe-
 rior, & oculi nitentes, & corpus succulentum. Nunc mihi
 hujus nasum contemplare & risum Sardonium. *Cr.* Sed
 obsecro, meum suavium, ut istam iram mihi condones.
Ma. Abeo, nec postulo ut quisquam cæterorum hoc no-
 mine mihi gratias agat. *Hi.* Abintne jam? *Ma.* Non tam
 procul quin audiat te. *Mus.* Jam est in culina, secum ne-
 scio quid murmurans. *Cr.* Famulam habes minimè mutam.
Hi. Ajunt bonam famulam * oportere tribus dotibus esse
 præditam; ut sit fidelis, ut sit deformis, ut sit ferox, quam
 vulgò malam vocant. Fidelis non diminuet rem, deformis
 mem non ambiunt proci, ferox facillè tuetur jus heri sui.
 Nam aliquoties opus non solum linguâ, verum etiam ma-
 nibus. Hæc mea e tribus duas habet virtutes, deformis
 iusta ac mala; de fide dubito. *Cr.* Linguam audivimus,

sed ego metuebam tibi à manibus. *Hi.* Admovete manipeponibus: de lactucis actum est. Etenim si nunc jubere rem apponi lactucas, sat scio, carduos apponeret. Sunt & melones, si quis hoc genere magis capitur. En fici recentes; modò decerptos à matre, testatur lac in pedunculo. A ficis solet aqua sumi nè quid obliiment stomachum. En habetis è limpidissimo fonticulo vivam ac frigidissimam, utilem & vino diluendo. *Cr.* At ego nescio utrum utro diluam aquâ, an aquam vino, vinum adeò mihi hoc vinum videtur haustum ex eodem fonticulo Musarum. *Hi.* Tale vinum conducit acuendis ingeniis Poëtarum: vos crassi crassis delectamini. *Cr.* Utinam Crassus essem ille beatus. *Hi.* Ego malim esse Codrus aut Ennius. Quandoquidem mihi contigit habere convivas tam multos, tamque insigniter eruditos, non committam ut nihilo doctiores dimittam. Est locus in prologo Eunuchi qui multos torquet. Nam plerique codices sic habent,

Sic existimet, sciat,

Responsum, non dictum esse, quia læsit prior,

Qui bene vertendo, & eas describendo malè, &c.

In his verbis desidero sensum argutum ac Terentio dignum. Nec enim ideo læsit prior, quia malè vertit Græcas fabulâs; sed quia Terentianas carpsêrat. *Eu.* Juxta vulgò jactatum proverbium, *Qui pessimè canit, primus incipiet.* Cùm essem Londini apud Thomam Linacrum, virum sic in omni genere Philosophiæ doctissimum, ut nihilo fecius has Grammaticorum minutias ad unguem calleat ostendit mihi codicem mirâ vetustate in quo sic habebatur scriptum,

Sic existimet, sciat,

Responsum, non dictum esse, quale sit, Prius

Qui bene vertendo, & eas scribendo malè,

Ex Græcis bonis Latinas fecit non bonas;

Idem Menandri Phasma nunc nuper dedit.

Sic autem ordinandus est sermo, ut quale sit indicet subjiciendum exemplum prioris dicti. Minitabatur se vicissim reprehensurum aliquid in fabulis ejus à quo fuerat reprehensus. Atque hîc negat videri debere convitium, sed *responsum*. Qui laceffit, jacet dictum; qui regerit laceffit, respondet. Hujus rei promittit exemplum, quale sit, quod Græcis dicitur *ὀφθαλμὸς* Latinis quod genus, aut veluti, live videlicet, aut puta. Deinde subjicit reprehensionem,

in qua prius adverbium respondet ad alterum adverbium veluti diversum, quod sequitur, *nuper*; quemadmodum pronomen *qui* respondet ad dictionem *idem*. Veteres enim Lavinii fabulas in totum damnat, quoniam jam exciderant ex hominum memoria. In his quas nuper dedisset certa notat loca. Mihi videtur hæc germana lectio, verusque Comici sensus, nisi quid dissentit senatus populúsque Poëticus. *Con.* Imò pedibus omnes in tuam descendimus sententiam. *Eu.* At ego vicissim à vobis quiddam leve ac facillimum discere cupiam, quo pacto metiendus sit hic versiculus.

Ex Græcis bonis, Latinas fecit non bonas.

Micate digitis. *Hi.* Opinor more veterum elidi *s*, ut secundo loco sit anapæstus. *Eu.* Accederem, nisi casus auferendi desineret in *is* naturâ longam. Itaque submotâ consonante nihilominus manet longa vocalis. *Hi.* Vera prædicas. *Cr.* Si quis illiteratus & ignotus ingrederetur, planè crederet nos inter nos micatione digitorum rusticorum ludum renovare. *Le.* Nos, quantum video, frustra micamus digitis: tu, si potes, expedi. *Eu.* Videte quantula res nonnunquam torquet homines etiam eruditos: præpositio *ex* pertinet ad finem carminis præcedentis.

Qui bene vertendo, & eas describendo male, ex Græcis bonis, Latinas fecit non bonas:

Ita nihil est scrupuli. *Le.* Sic est, per Musas. *Ca.* Quandoquidem cœpinus micare digitis, velim ut aliquis mihi versum hunc ex Andria digerat in suos pedes.

Sine invidia laudem invenias, & amicos pares; nam mihi sæpe tentanti non successit. *Le.* *Sine in*, iambus est; *vidia*, anapæstus; *laudem in*, spondæus; *venias*, anapæstus; & *ami*, rursus anapæstus. *Ca.* Habes jam pedes quinque, & supersunt tres syllabæ, quarum prima est longa; ut nec iambum facere possis, aut tribrachyn. *Le.* Profectò vera prædicas. Hæremus in vado: quis nos expediet? *Eu.* Nemo melius quàm qui induxit in hoc vadum. Age, Carine, nè cela, si quid habes, inter candidos amiculos. *Ca.* Nisi me fallit memoria, videor mihi quiddam tale legisse apud Priscianum, qui docet, apud Latinos Comicos *v* consonantem perinde elidi ut vocalem, quemadmodum frequenter in hac dictione *enimvero*, sic ut pars *enime* faciat anapæstum. *Le.* Itaque metire nobis. *Ca.* Faciam: *Sine inidi* proceleusmaticus est, nisi mavis elidi *s*,
Q per

Joh. Aug. his fatis quod permi
 so be. et Chmou 1683

per Syneræsin; ut cùm Virgilius *aureo* ponit in fine carminis heroici pro *auro*. Quod si placet, erit primo locus tribrachys; à *lau*, spondæus est; d' *inveni*, dactylus; a' & a, dactylus; *micos*, spondæus; *pares*, iambus. *Sb.* Carinus nos explicuit ex hoc sanè vado. Sed est in eadem scena locus quem haud scio an quisquam animadvertet. *Hi.* Obsecro, profer. *Sb.* Illic hunc in modum loquitur Simo.

Sine ut eveniat quod volo,

In Pamphilo ut nihil sit moræ, restat Chremas.

Hi. Quid hîc te offendit? *Sb.* Cùm *sine* sit minitantis, nihil hîc sequitur quod faciat ad minas. Proinde suspicorâ Poëta scriptum fuisse,

Sin eveniat quod volo,

ut *sin* respondeat ad *si* quod præcessit,

Si propter amorem, uxorem nolit ducere.

Proponit enim senex duas partes inter se diversas. "Si Pamphilus ob amorem Glycerii recusat nuptias, erit quod cum illo exoptulem; sin ille non recusârit, tum mihi restat exorandus Chremes. Porro hyperbaton longius fecit interpellatio Sossæ, & stomachus Simonis in Davum. *Hi.* Mus, porrige mihi codicem. *Cr.* Committis tui muri codicem? *Hi.* Tutius quàm vinum. Dispeream nisi verum dixit Sbrulius. *Pa.* Trade mihi codicem, ut ostendam alium scrupulum, In prologo Eunuchi versus hic non constat,

Habeo alia multa, quæ nunc condonabuntur.

Quamquam enim Comici Latini præcipuè sumunt sibi multam libertatem in hoc genere Carminis, tamen nusquam memini illos Senarium claudere Spondæo, nisi forte legendum est *condonabitur* (a) αὐτὸν ὡς πῶς, aut *condonabimus*, mutato numero personæ. *Ma.* O mores verè Poëticos! In ipso limine convivii (b) micant digitis & librum adhibent. Lusus & literas præstat servare in mensas secundas. *Cr.* Non omnino pessimum consilium dat Margareta; obtemperabitur; placato stomacho revocabimus lufum, interim digitis micabimus in disco. *Hi.* Videte luxum poëticum. Habetis triplex ovorum genus, elixa, assa, frixa; omnia recentissima sunt, intra biduum nata. *Pa.* Ego butyri esum non fero: si frixa sunt oleo, perplacebunt. *Hi.* Abi, puer, disce ex Margareta in utro frixa sint. *Mus.* In neutro, inquit. *Hi.* Nec in butyro, nec in oleo? In quo

Sine perso-
na.

B Rusticorum
lusus est, vul-
garis etiam-
um Italia.

Vide proverb.

Dignus qui-
cum in ten-
bris mices.

Metiebantur
versus subla-
ti ac repres-
digitis: id

mulier putat
esse micare
digitis.

igitur?

a Natura ad-
dit vitium
palmitibus
laqueos quos-
dam, quibus
repsit & alli-
gat sese: has
Plinius vocat
claviculas lib.
21. in prolog.
b Perjerse
respondet,
quasi paruos
claves juss-
erat confundi.

c Id est, instru-
ritum, ut
fati.

dum. *Hi.* Mihi vehementer aridet quod dicis. *Curre, Mns,*
 & adfer si quid est reliquum. *Cr.* Quid isthuc est novarum
 deliciarum? *Hi.* Hic est cucumis sectus in laminulas: hoc est
 us ex coctis ex intestinis cucurbitæ; conducit lubricandis
 intestinis. *Sb.* O cœnam verè medicam! *Hi.* Poni consulite.
 Mox aderit gallina ex corte nostra. *Sb.* Commutabimur tibi
 nomen, & pro Hilario vocabimur Apicium. *Hi.* Age, nunc
 ridete quantum voletis; cras fortasse serio laudabitis hanc
 cœnam. *Sb.* Quis sic? *Hi.* Cum senseris tibi probè conditum
 esse prandium. *Sb.* (†) Fame? *Hi.* Scilicet. *Cr.* Scis, Hilari,
 quid provinciæ te vellem suscipere? *Hi.* Sciam, si dixeris. *Cr.*
 Chorus canit hymnos quosdam non indoctos, sed per indo-
 ctos multis locis depravatos: eos cuperem tuâ operâ nobis
 restitui. Ut autem exemplum proferam, ita canimus;

† Allusit ad
 diſtum Se-
 cratin, qui di-
 xit famem ef-
 ſe condimen-
 tum omni-
 um & ju-
 cundiffimum
 & miſimo
 parabile.

Haſtis Herodes impie,

Chriſtum venire, quid times?

Ordo dictionis unius inverſus, geminum vitium inverſi
 carmini. Nam *hoſtis*, cùm trocheum efficiat, nullum habet
 locum in carmine iambico; & *Herodes* ſpondæus, non recipi-
 tur in ſede ſecunda. Nec dubium eſt quin verſus ita primum
 ſcriptus ſit, *Herodes, hoſtis impie*. Jam epithetum *impie* mol-
 liùs cohæret cum *hoſtis* quàm cum *Herodes*. Porro quoniam
 Herodes dictio Græca eſt, *η* venit in *e* in caſu vocandi:
 ut, *Σωκράτης*, *ω* *Σωκράτι* quemadmodum & in *Ἀγ-
 μέμρον* *ω* recti caſus vertitur in *ο* micron. Rurſum ita ca-
 nimus hymnum,

Jeſu corona virginum,

Quem mater illa concepit,

Quæ ſola virgo parturit.

Dubium non eſt, quin *concepit* ſit pronunciandum. Nam
 temporis hypallage gratiam etiam addit ſermoni. Ridicu-
 lum autem eſt nos offendi in *concepit*, cùm ſequatur *partu-
 rit*. *Hi.* Iſtius generis & ipſe permulta offendi, nec pigebit
 olim huic rei aliquot dierum opellam dare: nam mihi vi-
 detur Ambroſius in hoc carmine non parùm habere gra-
 tiæ, adeo fere finit dimetrum diſtione triſſyllabâ, & caſu-
 ſuram fere collocat in fine diſtione. Id crebriùs apud eum
 fit quàm ut caſus videri poſſit. Si quæritis exemplum: *Deus*
Creator hîc eſt penthemimeris; accinitur, *omnium Poliq;*
reſtor: accinitur, *veſtiens*: *Diem decoro*; accinitur, *lu-
 mine*: *Noctem ſoporis*; accinitur, *gratiâ*. Sed adeſt galli-
 na, ſatis obefa, quæ mihi totis decem annis peperit ova,

& exclusit pullos. Cr. Indigna erat quæ necaretur. Ca. Si licet aliquid admiscere de studiis severioribus, habeo quod proponam. Hi. Modò ne nimium sit tetricum. Ca. Non est. Corpi nuper legere Senecæ epistolas, & in ipso statim portu, quod aiunt, impegi. Locus est in prima Epistola, & si volueris, inquit, attendere, magna vitæ pars elabitur malè agentibus, maxima nihil agentibus, tota aliud agentibus. In hac sententia affectat nescio quid argutiæ, quod ego non satis assequor. Le. Divinabo, si voles. Ca. Maximè. Le. Nemo perpetuò peccat. Et tamen luxu, libidine, ambitione, cæterisque vitiis, magna vitæ pars perit, sed multo major vitæ portio perit nihil agentibus. Porrò nihil agere dicuntur, non qui vivunt in otio, sed qui rebus frivolis & nihil ad felicitatem conducentibus occupantur: indè proverbium, *Satius est cessare, quam nihil agere*. Sed tota vita perit aliud agentibus. Aliud agere dicitur, qui non est attentus ad id quod agit. Perit igitur tota vita, quoniam cum vacamus vitiis, aliud agimus; dum vacamus frivolis, aliud agimus; dum studemus philosophiæ, (quoniam id facimus supinè & oscitanter) aliud agimus, parùm attenti, velut ad rem minimè seriam. Hæc interpretatio si parum arridet, numeretur hæc sententia Senecæ inter eas quas in hoc scriptore damnat Aulus Gellius ut frivole argutas. Hi. Mihi sanè satis arridet: (Sed interim strenuè ad gallinam. Nolum vos falli, nihil præterea parati est) quadrat enim ad id quod præcessit, *Turpissima est jactura quæ per negligentiam fit*. Id autem declarat hæc trimembri sententiâ. At paulò post videor mihi videre mendam, *Mortem non prospicimus; Magna pars ejus jam præteriiit*. Nam legendum arbitror, *Mortem *prospicimus*. *Prospicimus. Prospicimus enim quæ procul absunt, cum Mors magna ex qua a fronte parte præterierit nobis. Le. Si sibi permittunt philosophi, ut aliquando divertant in prata Musarum, fortasse non videbitur absurdum si nos aliquando vel animi gratiâ divertamus in illorum regionem. Hi. Quid ni? Le. Cum nuper relegerem librum Aristotelis, quem inscripsit *ἡ ἐν ἡλικίᾳ*, quorum argumentum est rhetoribus cum philosophis magna ex parte commune, comperi insignes errores interpretum, Neque dubitandum est quin hîc, qui Græcè nesciunt, in multis locis egregiè delirârint. Aristoteles enim proponit hujusmodi genus ambigui, quod nascitur ex voce quæ eadem declarat diversa, *ἡ τι μαν*.

δάνυσιν οἱ ὀπισθάμενοι, τὰ γὰρ ἀποπομπάζοντα μανδάνυσιν οἱ γραμματικοί τὸ γδ μανδάνειν ὁμῶνυμον, τὸ π ξυνίεναι ῥῶμανον πῇ ὀπισθῆμιν, καὶ τὸ λαμβάνειν ᾧ ὀπισθῆμιν. Id verterunt in hunc modum, "*Quoniam discunt scientes: nam secundum os Grammatici discunt: Discere enim aequivocum ad intelligere eum, qui utitur disciplina, & accipere disciplinam.* Hi. Visus es mihi nunc Hebraicè loqui, non Latinè. Le. Estne quisquam vestrum qui audivit hinc ullam vocem æquivocam? Hi. Nullam. Le. Quid igitur stultius quàm id velle vertere quod verti non poterat? Neque enim quemadmodum Græcis μανδάνειν sonat μαθεῖν, & μαθητάνειν, ita Latinis *discere, doctrinam accipere*, aut *tradere*, Quanquam an hoc sit verum, nescio: magis arbitror sic, μανδάνειν esse anceps apud Græcos, quemadmodum *cognoscere* apud Latinos. *Cognoscit* enim qui novit, & *cognoscit* iudex qui *discit* causam. Sic, opinor, Græcis μανδάνειν dicitur præceptor, qui exigit prælecta pueris, & pueri quibus prælegitur. Quam verò venustè reddidit, τὰ γδ ἀποπομπάζοντα μανδάνυσιν οἱ γραμματικοί, nam secundum os grammatici discunt; cùm vertere debuerit, nam grammatici quæ dicunt docent. Hic interpretis erat aliud exemplum supponere, quod non eadem verba, sed eandem rei speciem exhiberet. Quanquam hoc loco suspicor etiam in Græca scriptura nonnihil esse mendæ; scribendum autem, ὁμῶνυμον τῷ τε ξυνίεναι καὶ τῷ λαμβάνειν. Paulò post subjicit aliud exemplum Ambigui, quod nascitur non ex vario vocis ejusdem significatione, sed ex diversa connexionione; τὸ βέλεσθαι λαβάναι τὴν πολεμίαν, *velle me recipere pugnantes*. Sin enim vertit, pro eo quod erat *velle me capere hostes*. Et si legas βέλεσθαι, sermo sit dilucidior, *Vultis me capere hostes*? Nam pronomen potest præcedere verbum *capere*, & potest sequi. Si præcedat, hic erit sensus, *Vultis ut ego capiam hostes*? Si sequatur, erit hic, *Vultis ut hostes me capiant*? Subjicit ejusdem generis aliud exemplum, ἀεὶ ὃ πρὶ γινώσκει, ᾧ π γινώσκει; id est, *An quod quis novit, hoc novit*? Ambiguitas est in ᾧ π. Id si sumatur accusandi casu, sensus erit, Quicquid alicui cognitum est, id illi cognitum esse. Sin nominandi casu, sensus hic erit, *Quam rem quis intelligit, ea intelligit*: quasi cognosci non possit, nisi quod vicissim cognoscat. Rursus aliud subjicit, ἀεὶ ὃ τις ὀρεῖ, ᾧ π ὀρεῖ; ὀρεῖ δὲ ᾧ κίονα, ὡς π ὀρεῖ ὁ κίων, *An quod*

quis
tur
dica
auri
ὁ σ
φῆς
dici
lap
his
det
nor
bus
fu;
fan
esse
prio
pro

Sic
bus
qu
ini
Ka
γὰ
γ
cen
di
lii
po
cen
ali
fie
ho
ta
ci
fu
qu
G
cū
pl
un
quis

quis videt; id videt? sed videt columnam; columna igitur videt. Rursus in τῆτο est ambiguitas quam prius indicavimus. Verum hæc utcumque reddi poterant Latinis auribus, quod sequitur nullo modo reddi poterat; ἄρα οὐ φησὶ τῆτο οὐ φησὶ. φησὶ δὲ λίθον οὐ φησὶ λίθον. Quod illi sic reddiderunt, Putas quod tu dicis esse, hoc tu dicis esse dicis autem lapidem esse, tu ergo lapis dicis esse, Obsecro quis omnino sensus humanus ex his verbis percipi possit? Ambiguitas enim partim pendet ex idiomate Græci sermonis, quæ est in majore ac minore. Quanquam in majore est & alia ambiguitas in duabus dictionibus οὐ & τῆτο, quæ si capiantur nominandi casu; sensus erit, Quicquid te dicis esse, hoc tu es. Sin accusandi, sensus erit, Quamcunque rem tu dicis esse, eam dicis esse. Et ad hunc sensum subsumit, λίθον φησὶ; sed ad priorem colligit, οὐ ἄρα φησὶ λίθον. Græci sermonis proprietatem semel ausus est imitari Catullus,

Phaselus iste, quem videtis, hospites,

Ait fuisse novium celerrimus.

Sic enim ferebatur hic versus in antiquioribus editionibus Hoc ignorato, necesse est multis modis delirare eos qui in hæc loca scribunt commentarios. Nè id quidem quod inibi continenter sequitur Latino potest esse perspicuum, Καὶ ἄρα ὅτι σιγῶντα λέγειν; διπλὸν γὰρ ὅτι, τὸ σιγῶντα λέγειν, τὸ τε τὸ λέγοντα σιγᾶν, καὶ τὸ τὰ λέγειν. Id reddiderunt hunc in modum, Et putas est tacentem dicere? Duplex enim est tacentem dicere, & hunc dicere tacentem, & quæ dicuntur. An non hæc Sibyllæ foliis obscuriora? Hi. Mihi nec Græca satis liquent. Le. Exponam pro mea divinatione. An possibile est tacentem dicere? Hæc interrogatio duplicem habet sensum, quorum alter est falsus & absurdus, alter esse potest verus. Nam fieri non potest ut qui loquitur non dicat ea quæ loquitur, hoc est, loquendo tacent; sed fieri potest ut is qui loquitur taceat eum qui loquitur? Quanquam hoc exemplum recidit in alteram formam, quam paulò potè subijcit. Rursum illud admiror, quod! mox in genere ambiguitatis, quæ nascitur ex pluribus dictionibus conjunctis, mutarint Græci vocem seculi in literas ὀπίσθι τὰ χροιάματα, cum Latini codices habeant scire seculum. Hic enim duplex sensus nascitur, vel ut seculum sciat aliquid, vel ut aliquis sciat seculum. Verum hoc mollius est in αἰῶνα,

five

five in *χόσμον* quam in *χρίματα*. Nam literæ dicuntur absurdè scire quippiam: verum nihil absurdi fit si quis dicat, aliquid nostro seculo notum esse, aut aliquem nolle suum seculum. Jam aliquantò post, ubi proponit exemplum ambigui ex accentu, non veritus est interpret pro verbis Homeri supponere Virgiliana, cum eadem fuerit necessitas in illo exemplo, *Quicquid dicis esse, hoc est*. Ex Homero refert Aristoteles *ἡ καὶ ἀπὸ δῖται ὁμῆρου*. Si *u* aspiretur ac circumflectatur, sonat, *cujus computrescit pluvia*; sin *u* sit exile & auctum, sonat, *non computrescit pluvia*. Atque hoc quidem sumptum est ex Iliad. *Al*terum est *διδόμεν δὲ οἱ εὐχθ' ἀρῖδα* accentu collocato super penultimam sonat, *concedere illi*; sin super primam *διδόμεν*, sonat, *damus*. At Poeta non sentit Jovem dicere, concedimus illi; sed Jupiter mandat ipsi somnio, ut illi ad quem mittitur concedat potiri voto. Dictum est enim *διδόμεν*, pro *διδόναι*. Pro his duobus Homericis subjecerunt hæc ex nostris poetis, velut illud ex Odis Horatii,

Me tuo longas pereunte noctes,

Lydia, dormis.

Et enim sic accentus sit in *me*. correpto, *tu* sit grave, unica dictio est, *metuo*, id est, timeo. Quanquam hæc ambiguitas pendet non solum ex accentu, verum etiam ex compositione, Alterum supposuerunt ex Virgilio,

Heu! quia nam tanti cixerunt æthera nimbi.

Quanquam hæc quoque ex compositione nascitur ambiguitas. *Hi*. Sunt ista quidem arguta dignaque cognitu, Leonarde; sed interim vereor, ne cui convivium hoc Sophisticum v. deatur magis quam Poëticum: aliàs, si videbitur, vel totum diem venabimur Elenchos (*a*) in Elen-

a Id est, redargutionibus
ἡ λέγειν
anim redarguere est.

his. Le. Hoc est, in luco ligna, in mari quæremus aquam. *Hi*. Ubi est meus Mus? *Mus*. Adest *Hi*. Mone Margaretam ut tradat bellaria. *Mus*. Abeo. *Hi*. Rursum ades vacuus? *Mus*. Negat se de bellariis cogitasse, & ait satis diu seffum esse. *Hi*. Vereor nè si diutius hîc philosophemur, illa nobis mensam subvertat, quemadmodum Xantippe Socrati: consultius est igitur ut bellaria sumamus in horto; ibi simul & ambulabimus, & liberè nugabimur. Interea sibi quisque decerpit ex arbore quod lubet. *Con*. Placet consilium. *Hi*. Est illic fonticulus quovis vino suavior. *Ca*. Quî fit ut hortus tuus magis niteat quàm aula? *Hi*. Quia

hic

hic versor frequentius. Si quid arridet hic, ne parcite nostris opibus hortensibus. Jam si satis videtur deambulatum, quid si confidamus hic sub tilia & Musas cieamus? *Pa.* Age, fiat. *Hi.* Thema suppeditet hortus ipse. *Pa.* Si præciferis, sequemur. *Hi.* Age faciam. *Præpostere faciat cui variis deliciis niteat hortus, cum animum habeat nullis disciplinis nullis virtutibus excultum.* *Le.* Credemus adesse Musas, si reddideris eandem sententiam carmine. *Hi.* Hoc mihi longè proclivius, profam orationem vertere carmine, quàm argentum commutare auro. *Le.* Dicigitur. *Hi.*

Cui renidet hortus undique flosculis.

Animumque nullis expolitum dotibus

Squalere patitur, is facit præpostere.

Habetis carmen Musis (a) & Apolline nullo. Sed elegans illud Mar- fuerit, si singuli hanc sententiam diverso genere carminis *tial Musis & Apolline nullo* reddatis. *Le.* Qui vicerit, quid præmiū feret? *Hi.* Hunc calathum onustum malis, aut prunis, aut cerasis, aut mespilis, *Quod scribitur versus, hoc Cicero habet.* aut pyris, aut si quid aliud magis (b) adblanditur. *Le.* Quis erit arbiter certaminis? *Hi.* Quis nisi Crato? Et idcirco solus non certabit, quò magis auscultet. *Cr.* Vereor Id est, plene talem sitis habituri iudicem, qualem olim habebat (c) *cet, sicut dicitur quod placet.* coccyx & lusciniā inter sese canendi gloriā decertantes. *Hi.* Sat est si placet omnibus. *Con.* Placet arbiter. Incipe, *Leonarde. Le.*

*Cui tot deliciis renidet hortus,
Herbis, floribus, arborumque sætu
Et multo & vario, nec excolendum
Curat pectus & artibus probatis
Et virtutibus, is mihi videtur
Lævo iudicio parumque recto.*

Dixi.

Hi. Carinus (d) arrodit unguem; expectamus aliquid elaboratum. *Ca.* Nulla adest Musa.

*Cura cui est ut niteat hortus flosculis ac sætibus,
Negligenti excolere pectus disciplinis optimis,
Hic labore, mihi ut videtur, ringitur præpostero.*

Hi. Non frustra arrosus est unguis. *Eu.* Quoniam ordo me vocat, nè nihil adferam;

*Qui studet ut variis niteat cultissimus hortus
Deliciis, patiens animum squalere nec ullis
Artibus expoliens, huic est præpostera cura.*

Hi. Non est cur existimemus Sbrulium. Nam ille sic sca- tet versibus, ut plerumque vel imprudens effundant car- mina. *Sb.*

a Alludit ad illud Mar- tial Musis & Apolline nullo
b Quod scribitur versus, hoc Cicero habet.
c Qui Latine dicitur Cuculus, penultima producta. Netus est apologus de certamine canendi inter lusciniā & cuculum, sicut iudice.
d Gestus est cogitantis.
Pers.
Nec pluteum cadit, nec demorsos sapit unguis.
Idem, Chares frater unguis Arro- dens ait hic!

Cui

*Cui vernat hortus cultus & elegans,
Nec pectus ullis artibus excolit,
Præposterâ is curâ laborat.*

Sit ratio tibi prima mentis.

*Pa. Quisquis accurat variis ut hortus
Floribus vernet, neque pectus idem.
Artibus sanctis colit, hunc habet præ-
postera cura.*

*Hi. Nunc experiamur qui hortu suppeditet plures senten-
tias. Le. Quidni faciat tam dives? Vel hoc rosetum mihi
suggeret quod dicam. Ut brevis est rose nitor, ita fugax
est juvenus: properas carpere rosam priusquam marcescat;
magis adnitendum est, ne sine fructu tibi effluat juvenus.*

*Hi. Thema satis aptum carmini. Ca. Ut inter arbores suis
cuique fatus; ita inter homines sue cuique dotes sunt. Ea.
Ut terra, si excolatur, varias opes gignit in usus humanos;
neglecta spinis ac vepribus obducitur: ita hominis inge-
nium, si excolatur optimis studiis, plurimas edit virtutes;
sin negligas, variis occupatur vitiis. Sb. Hortus quotannis
colendus est, ut niteat; animus semel excultus honestis stu-
diis, perpetuo floret ac vernat. Pa. Ut amantitas hortorum
non advocat animum ab honestis studiis, sed ad hæc invi-
tat potius: ita querendi sunt lusus ac joci qui non absint
à literis. Hi. Euge, video examen sententiarum. Nunc ad-
versus: Sed antequam id aggrediamur, meâ sententiâ,*

** Alludit ad Salios Sacer- mam sententiam toties reddamus Græcis versiculis quo-
dotes Martis, ties reddidimus Latinis. Hic auspicabitur Leonardus, jam
ni fallor, qui olim familiaris Musis Græcanicis. Le. Incipiam, si jubes.
saltabant in Hi. Jubeo atque impero. Le.*

*sol autem
qui saltat
primus. Est in
quibusdam
chores mos,
ut unus solus
auspicetur
saltationem:
unde quisquis
aliis cunctan-
tibus rem cœ-
pit, dicitur
incepisse cho-
ream.*

*Ω κῆπός ἐστιν ἀνθεσιν ἁλῶν καλοῖς,
Ὁ δὲ νῆς μάλ' αὐχμῶν τοῖς καλοῖς μαθήμασιν
οὐκ ἔστι κόμπος, ὅσσ' ἐκ ὀρθῶς φρονεῖ,
Περὶ πλεῖον & ποιῶν τὰ φανῆ ἢ κρήνονα.*

*Cui hortus est floribus ridens pulchris,
Animus verò maxime squalens bonis disciplinis
Non est ornatus, hic non rectè sapit,
Pluris æstimans deteriora quàm meliora.*

*(a) Ego præfulem egi; succedat qui volet. Hi. Carinus.
Ca. Imò Hilarius. Le. Sed video Margaretam intervenire:
adfert nescio quid deliciarum. Hi. Si id fecerit, me fefellerit.*

rit. M
stra l
ctem
tem
temp
cher
mus.
dem
me.
at no
Mar
lath
Luqu
In
tr
m
ul
ph
Ad
lute
cat.
Qu
Sur
orig
ath
hor
Ba
mi
fen
riu
(e)
ho
qu
Ut
eff
At
Ev
di
re
on
rit.

rit. Mea furia, quid adfers? *Ma.* Sinapi quo conditiis vestra bellaria. An non pudet hîc garrere in multam notem? & postea vos poetæ multa blateratis in loquacitatem forminarum. *Cr.* Haud malè monet Margareta: jam tempus est ut suum quisque nidum adeat. Aliàs in hoc pulcherrimo certaminis genere vel solidum diem consumemus. *Hi.* Sed cui addicis præmium? *Cr.* In præsentia quidem mihi ipsi addico. Nullus enim vicit præter unum me. *Hi.* Quî vicisti, qui non certaveris? *Cr.* Vos certastis, at non decertastis. Ego, quod nemo vestrum potuit, vici Margaretam. *Ca.* Hilari, æquum postulat; auferat calathum.

ARGUMENTUM.

Inquisitio de Fide Summam continet & Synopsis Catholica professioni. Inducit Lutheranum, ut sic orthodoxâ ejus fide utramque partem trahat in concordiam. De Excommunicatione, & brutis Papa fulminibus. Etiam cum impiis & hæreticis consuescendum, si spes sit ulla corrigendi. Symbolum verbum, verbum est militare. Paraphrasis divinissima & elegantissima in Symbolum Apostolicum.

AULUS, BARBATIUS.

As (a) **P**uerorum est cantilena, *Saluta libenter.* Verum haud scio an mihi fas sit tibi dicere salutem. *Ba.* Equidem malim qui det salutem quàm qui dicat. Sed quamobrem isthuc ais, Aule? *Au.* Quamobrem? Quia, si scire vis, oles aut sulphur, aut fulmen Jovis. *Ba.* Sinistri & no-
Sunt & (b) Vejoves, sunt (c) bruta fulmina, multum etiam origine dissidentia à fatidicis. Nam, ut suspicor, tu de anathemate sentis. *Au.* Rem conjectas. *Ba.* Audivi quidem horrenda tonitrua, fulminis ictum non sensi. *Au.* Quî sic? *Ba.* Quia nihilo pejus concoquo, neque irrequietius dormio. *Au.* Sed hoc periculosius solet esse malum, quia non sentitur. Verum hæc bruta fulmina, quæ tu vocas, (d) feriunt montes & maria. *Ba.* Feriunt, sed irritis ictibus. Est (e) & fulgur è vitro, seu vase æreo. *Au.* Certè territat & hoc. *Ba.* Verum; sed pueros. Solus Deus habet fulmen quo feriat animam. *Au.* Quid si Deus est in suo vicario? *Ba.* Utinam sit. *Au.* Imò multi demirantur te jamdudum non esse quovis (f) carbone atriorem. *Ba.* Finge me talem. Atqui tantò magis erat optanda salus perditò, si placet Evangelica doctrina. *Au.* Optanda tanta quidem, at non dicenda. *Ba.* Cur ità? *Au.* Quò pudeat ictus fulmine, ac resipiscat. *Ba.* Si sic nobiscum egisset Deus, perieramus omnes. *Au.* Quamobrem? *Ba.* Quia cùm essemus inimici
Dei,

In libello cui titulus Cato: nam is puerus praelegitur.

b Sicut Joves sinistri & noxii. Sic & videntur poetae lumen leuissimum, Vejovem.

c Vide Plin. lib. 2. c. 45. Bruta, quia sine ratione veniunt, neque quicquam portendunt: Fatidica praedicunt aliquid.

d Refert Plin. verba loco modo citato. e Videtur innuere quempiam excommunicatum.

Dei, cultōres idolorum, militantes in castris Satanae, hoc est, modis omnibus excommunicatissimi, tum ille maximè nobiscum confabulatus est per Filium suum, suoque colloquio nos restituit in vitam cū essemus mortui. *Au.* Ista quidem verè narras. *Ba.* Imò malè ageretur cum omnibus ægrotis, si medicus fugeret alloquium quoties ingem morbus gravat miserum; imò tum maximè conveniebat adesse medicum. *Au.* At ego metuo nè tu mihi citiùs adfles aliquid tui mali, quàm fiat ut tuo morbo medear. Nonnunquam usu venit ut pro medico fiat (a) palæstrites qui visit ægrotum. *Ba.* Ità quidem usu venit in corporum morbis: verùm in animi malis est tibi parata antidotus adversus omne contagium. *Au.* Quanam? *Ba.* Adamantium propositum non divelli à sententia semel infixæ. Deinde, cur palæstrum metuis, ubi res verbis agitur? *Au.* Est aliquid quod dicis, si modò spes sit profectus. *Ba.* Proverbio dicitur, *Donc spirat homo, sperandum esse.* Et juxta Paulum, *Charitas nescit desperare, quia sperat omnia.* *Au.* Non pessimè mones; atque hâc spe puto mihi fas esse tecum miscere sermonem aliquantisper; ac si patieris, medicum agam. *Ba.* Licet. *Au.* Vulgò sunt invisi percontatores. Et tamen in medicis probantur qui percontantur de singulis. *Ba.* Percontare (b) à cœlo usque ad terram, si libet. *Au.* Experiar, modo fidem des te responsurum ex animo. *Ba.* Do, modò sciam qua de re velis percontari. *Au.* De symbolo Apostolorum. *Ba.* Audio (c) militare verbum, nec recuso haberi pro hoste Christi si quid hîc fefellerō. *Au.* *Credis in Deum Patrem omnipotentem, qui condiderit cælum & terram?* *Ba.* Et quicquid cœlo terrâque continetur, atque etiam mentes angelicas. *Au.* Cū Deum dicis, quid sentis? *Ba.* Sentio mentem esse quendam æternam, quæ nec initium habuerat, nec finem sit habitura, quâ nihil esse potest nec majus, nec sapientius nec melius. *Au.* Ista quidem satis piè. *Ba.* Quæ nutu suo omnipotenti condidit quicquid est rerum visibiliū aut invisibiliū; quæ sapientiâ mirabili moderatur ac gubernat universa, suâ bonitate pascit ac servat omnia, atque hominum genus collapsum gratuitò restituit. *Au.* Sunt quidem ista tria præcipua in Deo. Sed quid fructus capis ex istorum cognitione? *Ba.* Cū *Omnipotentem* cogito, me totum illo submitto, ad cujus majestatem nihil est hominum aut Angelorum sublimitas. Deinde plenâ fiducia

Id est, Insector, nimirum cum invisit phreneticum. Vide Lapithas Luciani.

*Plantinum proverbium, a capite usque ad pedes. Qui baptizantur dant nomen imperatori Christiano cujus sacramentis au-
torantur: Et Symbolum apud milites signum est quod inter ipsos convenit, sive id vocale est, sive minus.*

credo

credo quod ab illo factum tradunt sacrae literae, simulque futurum quicquid ille promisit, quando nutu quicquid vult potest, quantumvis homini videatur impossibile. Ità fit ut meis viribus diffusus totus ab illo pendeam qui potest omnia. Ubi *Sapientiam* illius intueor, nihil tribuo meae sapientiae, verum credo omnia rectissimè justissimèque ab eo fieri, etiamsi juxta sensum humanum videantur absurda aut iniqua. Cùm *Bonitatem* considero, video nihil esse in me quod illius gratuitae beneficentiae non debeam; & nullum arbitror esse tantum crimen quod ille nolit ignorare resipiscenti, neque quicquam esse quod ille non sit largiturus cum fiducia petenti. *Au.* Num satis esse putas quod credis illum esse talem. *Ba.* Nequaquam? sed sincero affectu totam fiduciam ac spem in illum unum transfero, detestans Satanam, omnemque idololatriam, & quicquid est artium magicarum. Illum solum adoro, nihil illic nec praefers nec æquans, non angelum, non parentes, non liberos, non uxorem, non principem, non opes, non honores, non voluptates; paratus & vitam illius causâ perdere, si jusserit, certus enim non posse perire qui se totum illi tradiderit. *Au.* Nihil igitur colis, nihil times, nihil amas, nisi unum Deum? *Ba.* Si quid veneror, si quid metuo, si quid amo praeter eum, ejus causâ amo, metuo, colo, omnia ad illius gloriam referens, semper illi gratias agens, sive læta contingunt, sive tristia, sive mori datur sive vivere. *Au.* Sana quidem est hæc tunc tua oratio. De secunda persona quid sentis? *Ba.* Sciscitare. *Au.* Credis Jesum fuisse Deum & hominem? *Ba.* Maximè. *Au.* Qui fieri potuit ut idem sit Deus immortalis, & homo mortalis? *Ba.* Istud illic facile fuit efficere qui quicquid vult potest. Et ob divinam naturam, quam eandem cum Patre, quicquid magnitudinis habet, sapientiae & bonitatis attribuo Patri, idem tribuo Filio; quicquid debeo Patri, debeo & Filio: nisi quod ita visum est Patri, ut per Filium conderet ac donaret nobis omnia. *Au.* Cur igitur Sacrae literae Filium frequentius appellant Dominum quàm Deum? *Ba.* Quia *Deus* auctoritatis, hoc est, principatus, est nomen quæ Patri præcipuè convenit, qui simpliciter principium est omnium, atque ipsius etiam Deitatis fons. *Dominus* redemptoris & assertoris vocabulum est. Quanquam & Pater redimit per Filium; & Filius Deus est, sed ex Deo Patre. Solus autem Pater a nullo est, & in personis divinis principem locum ob-

tinet. *Au.* Ergò & in Jesu collocas tuam fiduciam? *Ba.* *Objectio, ex Quidni? Au.* Sed propheta *maledictum dicit qui fidit in homine. Ba.* Sed huic uni homini *data est omnis potestas in calo & in terra, ut nomine ejus flectatur omne genu-lesium; terrestrium, & inferorum.* Quanquam nec in hoc fiducia speiq; meæ sacram, ut aiunt, Anchoram figeremus, ni Deus esset. *Au.* Cur eum *filium* appellas? *Ba.* Nè qui somniet esse creaturam. *Au.* Cur *unicum*? *Ba.* Ut disceretur nam naturæ filium à filiis adoptionis, cujus cognominis honorem nobis etiam impertit, ut neminem præter hunc alium exspectemus. *Au.* Cur eum qui Deus erat hominem fieri voluit? *Ba.* ut homines homo reconciliaret Deo. *Au.* Credis conceptum citra virilem operam, opificio Spiritus sancti, ac natum ex incorrupta Virgine Maria, de illius substantia sumpto mortali corpore? *Ba.* Maximè. *Au.* Cur sic nasci voluit? *Ba.* Quia sic decebat nasci Deum; sic decebat nasci, qui nostræ conceptionis ac nativitatis foedes purificaret. Hominis filius nasci voluit Deus, ut non in illum renascentes efficeremur filii Dei. *Au.* Credis illum versatum in terris ea egisse miracula, ea docuisse, quæ prodita sunt literis Evangelicis? *Ba.* Certius quàm te credo esse hominem. *Au.* Non sum inversus Apukeius ut suspiceris asinum latere sub hominis specie. Sed credis hunc eundem esse Messiam illum quem delineârunt figuræ Legis, quem promiserant oracula Prophetarum, quem tot sæculis exspectârunt Judæi? *Ba.* Nihil habeo persuasius. *Au.* Credis hujus doctrinam ac vitam sufficere ad perfectam pietatem? *Ba.* Admodum. *Au.* Credis eundem verè comprehensum à Judæis, vinctum, colaphis & alapis caesum, consputum, irrisum, flagellatum sub Pontio Pilato, ac denique suffixum in crucem, atque inibi mortuum? *Ba.* Maximè. *Au.* Credis illum ab omni lege peccati cujuscunque fuisse immunem? *Ba.* Quidni? Agnum absque macula. *Au.* Credis illum suâ sponte hæc omnia perpeffum? *Ba.* Imò libenter, atque etiam sitienter, sed ex voluntate Patris. *Au.* Cur Pater Filium suum unicum, innocentem, sibi que charissimum, hæc tam atrocia pati voluit? *Ba.* Ut hæc victimâ nos nocentes sibi reconciliaret, in illius nomen collocantes fiduciam ac spem nostram. *Au.* Cur Deus passus est sic collabi totum humanum genus? Et, si passus est, non paruit alia via farciendi ruinam nostram? *Ba.* Hoc mihi persuasit non humana ratio, sed fides, nullâ ratione potuisse

frons et legi. Syllabas
 sapientos surgens montes
 vocat. 2966 illas.

isse fieri melius, neque ad salutem nostram utiliùs. *Au.*
 Cui hoc mortis genus illi potissimum placuit? *Ba.* Quia
 iuxta mundum erat probrosissimum: quia diri lentique
 cruciatus: quia conveniebat illi, qui porrectis in omnem
 mundi plagam merabris, omnes orbis nationes invitaret
 ad salutem, & homines terrenis curis affixos evocaret ad
 coelestia: denique, ut referret nobis serpentem æneam,
 quem Moses suspenderat in stipite, ut quicumque desige-
 rent in illum oculos sanarentur à vulnere serpentum; fi-
 demque Prophetæ liberaret, qui prædixerat, *Dicite in na-
 tionibus, Regnavit à ligno Deus.* *Au.* Cui & sepeliri voluit,
 idque tam accuratè, oblitus myrrhæ & unguentis, inclu-
 sus novo monumento è solido (a) vivo pie facto exciso, ob-
 signato ostio, adhibitis etiam custodibus publicis? *Ba.* Quod scilicet
 magis constaret esse verè mortuum. *Au.* Cui non statim
 revixit? *Ba.* Hæc ipsa de causa. Etenim si mors fuisset am-
 bigua, fuisset & ambigua resurrectio: sed hanc voluit esse
 certissimam. *Au.* Credis hujus animam descendisse ad in-
 feros? *Ba.* Hanc particulam non fuisse quondam additam
 nec in Symbolo Romano, nec in Symbolo Orientalium Ec-
 clesiarum, testis est Cyprianus: nec recensetur apud Ter-
 tullianum vetustissimum scriptorem. Ego tamen & hoc
 firmiter credo, vel quia congruit cum Prophetia Psalmi,
Non derelinques animam meam in inferno; & rursus, *Do-
 mine eduxisti ab inferno animam meam;* vel quia Petrus
 Apostolus in Epistolæ prioris (de cujus auctore nunquam
 fuit dubitatum) capite tertio scripsit hunc in modum, *Mor-
 tificatus quidem carne, vivificatus autem spiritu, in quo
 & his qui in carcere erant spiritu veniens prædicavit.* Ve-
 rum, ut credo descendisse ad inferos, ita non credo illic a-
 liquid esse passum: descendit enim, non ut illic cruciaretur,
 sed ut nobis frangeret regnum Satanæ. *Au.* Nihil adhuc im-
 pium audio. Sed mortuus est ut nos peccato mortuos revo-
 caret ad vitam: cæterum cur revixit? *Ba.* Tribus potissi-
 mum de causis. *Au.* Quibus? *Ba.* Primum, ut nobis certam
 spem faceret resurrectionis. Deinde, ut sciremus eum im-
 mortalem esse, nec unquam moriturum, in quo præsidia sa-
 lutis nostræ collocavimus. Postremò, ut nos quoque per pœ-
 nitentiam mortui peccatis, per baptismum una cum illo
 sepulti, per gratiam ejus revocemur ad vitæ novitatem.
Au. Credisne quòd idem corpus quod mortuum fuit in
 cruce, quod revixit in sepulchro, quod visum & con-

tractatum est discipulis, subvexerit in cœlum? *Ba.* Maxime. *Au.* Cur voluit relinquere terras? *Ba.* Ut illum omnes spiritualiter amaremus, neque quisquam in terris sibi Christum propriè vendicaret, sed omnes ex æquo tolleremus animos in cœlum, scientes illic esse caput nostrum.

* Ex compara-
tione à ma-
jori ad minus.

* Etenim si nunc homines tantopere sibi placent ob vestis colorem ac figuram, cùmque sic quidem ostendent sanguinem aut præputium Christi, & lac Matris Virginis, quid credis futurum, si mansisset in terris vestitus, comedens, loquens? Quæ dissidia parâssent ista corporis peculiaria?

Au. Credis illic immortalitate donatum assidere dextrum Patri? *Ba.* Quidni? ut rerum omnium Dominum, & totius regni paterni consortem. Hoc ipse discipulis promiserat futurum, atque hoc spectaculum exhibuit Stephano Martyri suo. *Au.* Cur hoc exhibuit? *Ba.* Nè nos ulla in re trepidaremus, gnari quàm potentem patronum ac Dominum habeamus in cœlis. *Au.* Credis illum eodem corpore rediturum, ut judicet vivos & mortuos? *Ba.* Quàm

habeo certum esse hætenus peracta quæ Prophetae de Christo prædixerant, tam habeo certum fore quicquid in posterum voluit nos expectare. Prior adventus exhibitus est juxta vaticinia Prophetarum, quo venit humilis, ut nos institueret ac servaret. Exhibebitur & secundus, quo veniet sublimis in gloria patris: ante cujus tribunal fisti cogentur omnes homines cujuscunque nationis, cujuscunque statûs, sive Reges, sive plebei, sive Græci, sive Scythæ: nec solum hi quos adventus ille deprehendet vivos, verum etiam omnes qui ab initio mundi usque ad illud tempus mortui fuerint, subito reviviscunt, & suò quisque corpore conspiciet judicem. Aderunt & Angeli beati, tanquam famuli fideles: aderunt & dæmones judicandi. Tum è sublimi pronuntiabit illam inevitabilem sententiam, quæ Diabolum cum his qui illi adhæserunt tradet æternis suppliciis, ut postea nulli possit nocere; pios transferet in consortium regni cœlestis, tutos ab omni molestia: quantum hujus adventûs diem nobis ignotum esse voluit. *Au.*

* Metaphora
à corpore ad
animum, id
est, erroris.

Nihil adhuc audio * morbi. Veniamus igitur ad tertiam personam. *Ba.* Ut videtur. *Au.* Credis in Spiritum sanctum? *Ba.* Credo hunc esse verum Deum, unà cum Patre & Filio. Credo hoc Spiritu afflatos fuisse qui nobis Veteris ac Novi Testamenti libros tradiderunt, sine cujus ope nemo pervenit ad salutem. *Au.* Cur appellatur Spiritus? *Ba.*

Quia

Quia quemadmodum corpora nostra vivunt halitu, ita tacito sancti Spiritus afflatu vivificantur animi nostri. *Au.* Annon licet Patrem vocare Spiritum? *Ba.* Quidni? *Au.* Annon igitur confunduntur personæ? *Ba.* Non: nam Pater Spiritus dicitur quod sit incorporeus; id quod omnibus personis est commune juxta naturam divinam: sed tertia persona dicitur Spiritus quod alicunde spiret, & per animos sese transfundat insensibiliter, velut à terra seu fluviis spirant auræ. *Au.* Cur personæ secundæ tribuitur nomen Filii? *Ba.* Ob perfectam naturæ & voluntatis similitudinem. *Au.* Est Filius similior Patri quam Spiritus Sanctus? *Ba.* Non juxta naturam divinam, nisi quod hoc magis refert ad proprietatem Patris, quod ab ipso quoque procedat Spiritus Sanctus. *Au.* Quid igitur prohibet Spiritum Sanctum appellari Filium? *Ba.* Quia cum divo Hilario nusquam hunc lego genitum, nec hujus lego patrem, Spiritum & procedentem lego. *Au.* Cur in symbolo solus Pater dicitur Deus? *Ba.* Quod hic, ut dixi, simpliciter sit author omnium quæ sunt, & totius Deitatis fons. *Au.* Dic clariùs. *Ba.* Quoniam nihil nominari potest cujus origo non manat à Patre. Siquidem hoc ipsum quod Filius ac Spiritus Sanctus Deus est, Patri acceptum referunt. Præcipua igitur authoritas, hoc est, originis ratio, est in Patre solo, quod unus ille à nullo est. In Symbolo tamen sic accipi potest, ut Dei nomen non sit personæ proprium, sed in genere positum, quod mox per Patris, Filii & Spiritus Sancti vocabulum distinguatur in unum Deum; quæ naturæ vox comprehendit Patrem, Filium & Spiritum Sanctum, hoc est, tres personas. *Au.* Credis in sanctam Ecclesiam? *Ba.* Non. *Au.* Quid ais? Non credis? *Ba.* Credo sanctam Ecclesiam, quæ est corpus Christi, hoc est, congregatio quædam omnium per universam orbem qui consentiunt in fide Evangelica; qui colunt unum Deum Patrem. qui totam suam fiduciam, collocant in ejus Filio, qui eodem hujus Spiritu aguntur; à cujus consortio refecatur quisquis admittit crimen lethale. *Au.* Cur horres dicere, Credo in sanctam Ecclesiam? *Ba.* Quia sic me docuit Divus Cyprianus, in solum Deum esse credendum, in quo simpliciter omnem fiduciam reponimus. Ecclesia vero propriè dicta, quanquam non constat nisi ex bonis, tamen ex hominibus constat, qui ex bonis fieri possunt mali, qui falli possunt & fallere. *Au.* Quid sentis de com-

Est pars illius questionis quæ præcessit, Cur in sacris Filius frequentius appellatur Dominus quam Deus? nunc postea quam est & Spiritus Sanctus mentio facta, rogat cur in Symbolo ex tribus personis solus Pater dictus sit Deus: de re nulla est dubitatio: tantum de consuetudine Scripturarum est questio.

munione sanctorum? *Ba.* Hic articulus omnino non attingitur apud Cyprianum, cum ille nominatim indicet quid in quibus Ecclesiis plus habeatur aut minus. Sic enim ille connectit. "Sequitur namque post hunc sermonem, *Sanctam Ecclesiam, remissionem peccatorum*, hujus *carnis resurrectionem*. Ac nonnullis videtur hæc pars non esse diversa à superiore, sed explicare & infigere quod modò dictum erat, sanctam Ecclesiam; ut nihil aliud sit Ecclesia quàm unius Dei, unius Evangelii, unius fidei, unius spei professio, ejusdem Spiritus, eorundem Sacramentorum participatio; breviter, talis quædam communio bonorum omnium inter omnes pios qui fuerunt ab initio mundi usque ad finem, qualis est membrorum corporis inter ipsa societas, sic ut aliorum benefacta subyeniant aliis, donec viva sunt membra corporis. Cæterum extra societatem hanc ne propria quidem benefacta conducunt cuiquam ad salutem, nisi reconcilietur sanctæ congregationi: & ideo sequitur, *Remissionem peccatorum*, quia extra Ecclesiam non est ulla peccatorum remissio, quantum vis homo maceret se poenitentia, aut exerceat opera misericordiæ. In Ecclesia, inquam, non hæreticorum, sed sancta, hoc est, spiritu Christi congregata, est remissio peccatorum per baptismum, & post baptismum per poenitentiam & claves Ecclesiæ datas. *Au.* Ista sunt adhuc sani hominis. Credisne futuram *carnis resurrectionem?* *Ba.* Frustrâ crederem cætera, si hoc, quod est omnium caput, non crederem. *Au.* Quid sentis cum dicis *carnem?* *Ba.* Corpus humanum humanâ animâ animatum. *Au.* Num unaquæque anima recipiet suum corpus quod ex anime reliquerat? *Ba.* Idem hoc unde demigrârat. Et ideo in symbolo Cypriani additum est *hujus carnis*. *Au.* Qui fieri potest ut corpus jam toties ex aliis in alia versum, possit idem reviviscere? *Ba.* Qui potuit quicquid vult ex nihilo creare, an huic difficile sit, quod ex sua forma mutatum est in pristinam naturam restituere? non anxie disputo quibus modis id fiat; mihi satis est, quod qui promisit hoc futurum, sic verax est ut mentiri non possit. sic potens est ut quicquid velit nutu valeat efficere. *Au.* Quid opus erit tum corpore? *Ba.* Ut totus homo glorificetur cum Christo, qui hîc totus afflictus erat pro Christo. *Au.* Quid sibi vult quod addit, *Et vitam æternam?* *Ba.* Ne quis suspicetur nos sic revicturos quem-

admodum

admodum sub vernum tempus reviviscunt ranæ, rursus morituræ. Nam hæc duplex mors est; corporis, bonis ac malis omnibus communis, & animi. Mors autem animi peccatum est. At post resurrectionem piis erit æterna vita tum corporis tum animi. Nec enim corpus erit amplius obnoxium morbis, senio, fami, siti, dolori, lassitudini, morti, aut ulli incommodo, sed, spirituale factum, spiritûs arbitrio movebitur: nec animus deinceps ullis vitiis aut doloribus sollicitabitur: sed sine fine fruetur summo bono qui est Deus. Contrà, impios mors æterna possidebit tum corporis tum animi. Nam & corpus habebunt ad æternos cruciatus immortale, & animum peccatorum stimulis semper afflictum absque spe veniæ. *Au.* Credis hæc ex animo, ac serio? *Ba.* Sic, inquam, ut mihi minùs certum sit te mecum colloqui.

Au. Ego cùm essem Romæ, non omnes reperi, æquè sincerè credentes. *Ba.* Imò si excutias, reperies & alibi multos quibus hæc non æquè persuasa sunt. *Au.* Cùm in tam multis & arduis consentias nobiscum, quid obstat quò minùs totus sis noster? *Ba.* Istud ex te audire cupio.

Nam ipse mihi videor (a) orthodoxus: etiamsi vitam meam nolim (b) præstare; tametsi sedulò conor ut professioni, respondeat. *Au.* Unde igitur tantum bellum inter vos, & orthodoxos? *Ba.* Exquire. Sed heus, me dicere, si non poenitet hujus proœmii, sumes nobiscum prandiolum, & à prandio per otium percontaberis de singulis; præbebo brachium utrumque, inspicias excrementa tum crassiora tum liquidiora. Denique facies si videbitur, totius hujus pectoris anatomiam, quò certius de me judices. *Au.* At religio est tecum mensam habere communem. *Ba.* Atqui id solent medici, quò melius observent quid affectent aut peccent ægroti. *Au.* Sed vereor nè videat favere hæreticis. *Ba.* Imò nihil est sanctius quàm favere hæreticis. *Au.* Quis sic? *Ba.* Nonne Paulus optavit anathema fieri pro Judæis plus quàm hæreticis? An non favet ille qui studet ut quis ex malo fiat bonus, ex mortuo vivus? *Au.* Maximè. *Ba.* Sic igitur fave, nec erit quod metuas. *Au.* Nunquam audiivi ægrotum commodius respondentem. Age, duc me ad prandium. *Ba.* Medicè accipieris & ut decet apud ægrotum; & sic curabimus corpuscula cibo, ut nihilo secius animus idoneus sit ad disputandum. *Au.* Fiat (c) bonis avibus. *Ba.* Imò

^a Id est, recta opinio, cui contrarium est hæretici vocabulum.

^b Qui suo periculo visum aut corripit aut descendit.

^c Id est, feliciter: aliter arripit jecur ex ambiguo.

Imò malis piscibus fiet, nisi fortè nunc oblitus es esse diem Veneris. *Au.* Id quidem est (a) præter symbalum nostrum.

ARGUMENTUM.

(b) *Γεγοντολογία, sive Ὀχημα*, velut in speculo exhibet quæ vel fugienda sunt in vita, vel vitam reddunt tranquilliores. Senes hic, è pueris olim familiares, post quadraginta jam elapsis annos conveniunt, Antuerpiam præfecturi simul. Qui aequales olim annis nunc magna videtur in his inæqualitas. Polygamus valde senex: Glycion nihil contraxit senii, annos licet 66 natus: qui methodum retardandi senectutem proponit. viz. 1. Consilium capite eligendo vitæ instituto, usus judicio viri senis prudentissimi, qui suadet uxorem ducere parem, quam deligat judicio prius quam diligat. 2. Munere functus est publico, molestis tamen negotiis non obnoxio. 3. Res agit invidia non obnoxias. 4. Linguam cohibet. 5. Nihil vehementer expetit aut averfatur. Moderatur affectibus. Nullum patitur dolorem pernoctare apud illum. 6. A viriis abstinet renovatâ indies penitentiâ. 7. De morte nihil sollicitus. 8. Non peregrinatur in alias regiones. 9. Nihil ei cum medicis negotii. 10. Obliscat se studiis, non macerat. Polygamus, contra, senium accersivit intemperantiâ juventutis, potatione, scortatione, aleâ aëris alieni conflatione. Octies uxorem duxerat. Pampirus sit negotiator, sed naufragium rei familiaris facit aleâ. Tum sit Canonicus, tum Cathusianus mox Benedictinus, tum Bernardinus, & vidit Hierosolymam, postremo militiam. Eusebius sacerdotium nactus concionatur.

EUSEBIUS, PAMPIRUS, POLYGAMUS, GLYCION; HUGUITIO, HENRICUS, aurigæ.

c Alludit ad *Eu.* Quas (c) novas aves hic ego video? Nisi me fallit animus, aut parùm prospiciunt oculi, video tres ventres cogerrones meos confidentes, Pampirum, Polygamum, & Glycionem. Certè ipsi sunt. *Pa.* Quid tibi vis cum tuis (d) vitreis oculis, fascinator? Congredere propius, Eusebi. *Po.* Salve, multùm exoptate Eusebi. *Gl.* Benefit tibi, vir optime. *Eu.* Salvete vos omnes unâ salute, pariter mihi charissima capita. Quis Deus, aut casus Deo felicior; nos conjunxit? Nam nemo nostrum vidit alium annis, opinor, jam quadraginta. Mercurius caduceo suo non potuisset melius nos in unum contrahere. Quid hic agitis? *Pa.* Sedemus. *Eu.* Video; sed qua de causa? *Po.* Operimur currum qui nos devehat Antuerpiam. *Eu.* A mercatum? *Po.* Scilicet; sed spectatores magis quàm negotiatores: quanquam aliis aliud est negotii. *Eu.* Et nobis eodem est iter. Verùm quid obstat quò minùs eatis? *Po.* Nondum convenit cum aurigis. *Eu.* Difficile genus hominum.

hominum. sed visne ut illis imponamus? *Po.* Liberet, si liceret. *Eu.* Simulemus nos velle simul abire pedites. *Po.* Citius credat caneros volaturos, quàm nos tam grandes pedibus hoc iter confecturos. *Gl.* Vultis rectum verumque consilium? *Po.* Maximè. *Gl.* Illi potant: id quò faciunt diutius, hòc plus erit periculi, necubi nos dejiciant in lutum. *Po.* Admodum diliculò venias oportet, si sobrium aurigam velis. *Gl.* Quò maturius perveniamus Antuerpiam, nobis quatuor solis currum stipulemur. Contemnendum censeo tantillum pecuniæ. Hoc damni multis commoditatibus pensabitur: sedebimus commodius, ac mutuis fabulis suavissimè transigemus hoc iter. *Po.* Rectè suadet Glycion; ut in vehiculo quoque *jucundus comes pro vehiculo* sit. Quin &, juxta Græcorum proverbium, liberius loquemur, non de plaustro, sed (a) in plaustro. *Gl.* ^{a Alludit ad Proverbium,} Transegi; conscendamus. Vah! nunc mihi libet vivere, ^{E plaustro lo-} posteaquam ex tanto intervallo videre contigit mihi charissimos olim sodales. *Eu.* Ac mihi videor repubescere. *Po.* ^{qui.} Quot annos supputatis ex quo Lutetiæ conviximus? *Eu.* Arbitror haud pauciores quadraginta duobus. *Pa.* Tum videbamur omnes æquales. *Eu.* Ità ferme eramus; aut si quid erat discriminis, perpussillum erat. *Pa.* At nunc quanta inæqualitas? Nam Glycion nihil habet senii, & hujus avus videri queat * Polygamus. *Eu.* Profectò sic res habet. Quid rei in causa? *Pa.* Quid? aut hic cessavit ac restitit in cursu, aut ille antevertit. *Eu.* Ohe! non cessant anni, quantumvis cessant homines. *Po.* Dic bonâ fide, Glycion, quot annos numeras? *Gl.* Plures quàm ducatos. *Po.* Quot tandem? *Gl.* Sexaginta sex. *Eu.* O verè (b) *Τῆσαννὴ ὄντας* ^{b Id est, Tithoni senectæ, de longæva, sed floridâ, senectute. Vide proverbium.} quod aiunt. *Po.* Sed quibus tandem artibus remoratus es senectutem? Nam neque canities adest, neque rugosa cutis; vigent oculi, nitet (c) utrinque dentium series, color vividus est, corpus succulentum. *Gl.* Dicam artes meas, modò tu vicissim narres nobis artes tuas, quibus senectutem accelerasti. *Po.* Recipio me facturum. Dic igitur, quòte contulisti relictâ Lutetiâ? *Gl.* Rectâ in patriam. ^{c Id est, superne & interne: est enim gemina series.} Illic commoratur ferè annum, dispicere cœpi de deligendo vitæ genere; quam ego rem non leve momentum habere credo ad felicitatem: circumspiciebam quid cuique succederet, quid secùs. *Po.* Miror tibi tantum fuisse mentis, cùm Lutetiæ nihil fuerit te nugacius. *Gl.* Tum (d) ferebat ^{d Id est, potestabat.} ætas. Et tamen, ô bone, non hic meo Marte rem omnem gessi.

gessi. *Po.* Mirabar. *Gl.* Priusquam quicquam aggredere, adii quendam è civibus natu grandem, longo rerum usu prudentissimum, totiùsqne civitatis testimonio probatissimum, ac meo quidem iudicio etiam felicissimum. *Eu.* Sapiebas. *Gl.* Hujus usus consilio duxi uxorem. *Po.* Pulchre dotatam? *Gl.* Dote mediocri ac planè, juxta proverbium,

*Id est, pro
pca sorte.
Idem prov.
littaci, A-
nalem tibi
ucito.*

(a) ἡ γὰρ ἐμὰυτόν. Nam & mihi res erat mediocris. Ea res mihi planè cessit ex animi sententia. *Po.* Quot annos tum erat natus? *Gl.* Viginti ferme duos. *Po.* O te felicem! *Gl.* Non totum hoc fortunæ debeo, nè quid erres. *Po.* Quis sic? *Gl.* Dicam. Alii prius diligunt quam deligant; ego iudicio delegi quam diligerem: & tamen hanc magis duxi ad posteritatem quam ad voluptatem. Cum ea vixi suavissimè annos non plures octo. *Po.* Reliquit orbem? *Gl.* Imò superest quadriga liberorum, filii duo, filia totidem. *Po.* Privatusne vivis, an magistratu fungeris? *Gl.* Est mihi munus publicum: poterant contingere majora; verùm hoc mihi delegi, quod tantum haberet dignitatis ut me vindicaret à contemptu, cæterùm minimè molestis negotiis obnoxium. Ita nec est quòd quisquam objiciat me mihi vivere, & est unde nonnunquam & amicis dem operam. Hoc contemptus, nihil unquam magis ambii. Verùm sic gessi magistratum, ut illi ex me dignitas accreverit. Hoc ego pulchrius duco, quam ex muneris splendore dignitatem mutuò sumere. *Eu.* Nihil verius. *Gl.* Sic inter cives meos consenui charus omnibus. *Eu.* Istiuc verò difficillimum est, cum non abs te dictum sit, *Qui neminem habet inimicum, eum nec amicum habere quenquam*; & *Felicitatis semper invidiam esse comitem*. *Gl.* Insignem felicitatem comitari solet invidia; mediocritas tuta est. Et hoc mihi perpetuum studium fuit, nè quid mei commodi ex aliorum incommodis compararem. Illam quam Græci vocant (b) ἀνεξία quantum licuit amplexus sum. Nullis negotiis ingessi memet, sed præcipuè continui me ab his quæ sine offensa multorum suscipi non poterant. Itaque si juvandus erit amicus, sic illi benefacio ut hac de causa nullum mihi parem inimicum. Et si quid ortum fuerit simultatis alicunde, aut purgatione lenio, aut officiis extinguo, aut dissimulatione patior intermori: à contentione semper abstineo; quæ si inciderit, malo rei quam amicitia facere jacturam. In cæteris (c) Mitionem quendam ago: nulli lædo os, arrideo

*Id est, otium, sive abinentia à negotiis. Hinc versus proverbialis.
Ανεξία
ἡ ἐν ἧ
ἀνεξία.
Ex Adelph.
Teren-
ti.*

omni-

omnibus, saluto ac resaluto benigniter; nullius animo repugno, nullius institutum aut factum damno, nemini me præfero, patior suum cuique pulchrum esse; quòd taceri velim nemini credo; aliorum arcana non scrutor, & si quid fortè novi, nunquam effutio: de his qui præsentibus non sunt aut taceo, aut amicè loquor ac civiliter. Magna pars simultatum inter homines nascitur ex linguæ intemperantia. Alienas similitate nec excito, nec alo; sed ubicunque datur opportunitas, aut extinguo, aut mitigo. His rationibus hæcenus vitavi invidiam, ac benevolentiam civium meorum alui. *Pa.* Non sensisti gravem cœlibatum? *Gl.* Mihi quidem nihil accidit acerbius in vitâ unquam uxoris morte; ac vehementer optâssem illam unâ mecum consensescere, liberisque communibus frui: sed quando aliter visum est superis, judicavi sic magis expedire utrique; neque causam putavi cur me inani luctu discruciarer, præsertim cum is nihil prodesset defunctæ. *Po.* Nunquamne incessit libido repetendi matrimonii, præsertim cum istud tibi feliciter cessisset? *Gl.* Incessit; sed liberorum causâ duxeram uxorem, liberorum causâ rursus non duxi. *Po.* At miserum est cubare solum totas noctes. *Gl.* Nihil est difficile volenti. Tum cogita quantas etiam habeat commoditates cœlibatus. Quidam omni ex re decerpunt si quid est incommodi: qualis fuisse videtur Crates ille, cuius titulo fertur epigramma, vitæ mala colligens. Nimirum his placet. illud, * *Optimum non nasci.* Mihi magis arridet Metrodorus undiquaque decerpens si quid inest boni. Sic enim fit vita dulcior. Et ego sic induxi animum, ut nihil vehementer vel oderim vel expetam. Ità fit, ut si quid obtingat boni, non efferar aut insolescam; si quid decedat, non admodum crucier. *Pa.* Næ, tu philosophus es vel ipso Thalate sapientior, si quidem istud potes. *Gl.* Si quid ægritudinis obortum est animo, (ut multa fert huiusmodi vita mortalium) protinus ejicio ex animo, siue sit ira ex offensâ siue quid aliud indignè factum. *Po.* At sunt quædam injuriæ quæ vel placidissimo moveant stomachum: tales sunt frequenter & famulorum offensæ. *Gl.* Nihil ego patior residere in animo meo. Si incedi queam, medeor; sin minus, sic cogito, Quid proderit me ringi re nihilo melius habiturâ? Quid multis? Patior ut hoc mox impetret à me ratio quod paulò post tempus esset impetraturum. Certe nullus est tantus animi dolor quem patior
mecum

* Vide Prev.

mecum ire cubitum. *Eu.* Nihil mirum si tu non senescis qui tali sis animo. *Gl.* Atque adeò nè quid reticeam apud amicos, cumprimis cavi nè quid flagitii committerem quod vel mihi vel liberis meis probro esse posset. Nihil enim irrequietius animo sibi malè conscio. Quòd si quid culpæ admissum est, non eo cubitum priùs quàm me Deo, reconciliâro. Veræ tranquillitatis, seu, ut Græcè dicam,

Id est, animi tranquillitas.

(b) *δ'ὑμίας*, fons est, bene convenire cum Deo. Nam qui sic vivunt, hic nec homines magnopere nocere possunt.

Eu. Num quando te cruciat metus mortis? *Gl.* Nihilo magis quàm macerat dies nativitatis. Scio moriendum: ista sollicitudo fortassis adimat mihi aliquot vitæ dies, certè nihil possit adjicere. Itaque totam hanc curam superis committo; ipse nihil aliud curo quàm ut bene suaviterq; vivam. Non potest autem suaviter nisi qui bene. *Pa.* At ego senescerem tædio, si tot annos degenerem in eadem urbe, etiam si Romæ contingat vivere. *Gl.* Habet quidem loci mutatio voluptatis nonnihil; loginquæ verò peregrinationes ut prudentiam addunt fortassis, ita plurimum habent periculorum. Mihi videor tutiùs totum orbem obire in tabula Geographica, neque paulò plus videre in historiis, quàm si viginti totos annos, ad Ulyssis exemplum, per omnes terras mariâq; volitarem. Habeo prædiolum, quod abest ab urbe non plus quàm duobus millibus passuum: ibi nonnunquam ex urbano fio rusticus; atque ibi recreatus, redeo novus hospes in urbem; nec aliter saluto ac salutor quàm si renavigâssem ex insulis nuper inventis. *Eu.* Non adjuvas valetudinem pharmacis? *Gl.* Nihil mihi rei cum medicis. Nec incêdi venam un-

b Catapotia Grace, trochisci, sive pilula, quas deglutimus.

c Lassitudo nulla de causa oborta significat morbum instare, juxta medicos.

quam, nec devoravi (b) catapotia, nec hausi potiones. Si quid oboritur (c) lassitudinis, moderatione victûs aut rusticatione propello malum. *Eu.* Nihilne tibi cum studiis? *Gl.* Est; nam in his est præcipua vitæ oblectatio: verùm his oblecto me, non macero. Siquidem vel ad voluptatem studeo, vel ad utilitatem vitæ, non autem ad ostentationem. A cibo sumpto aut pascor literatis fabulis, aut lectorem adhibeo; nec unquam incumbo libris ultra horam: tum surgo, & arreptâ testudine, paulisper obambulans in cubiculo vel cantillo, vel repeto mecum quid legerim, & si in promptu est congerro, refero; mox ad librum redeo. *Eu.* Dic mihi bonâ fide: nullâne sentis incommoda senectutis, quæ feruntur esse plurima? *Gl.* Som-

nus aliquantò deterior est, nec perinde tenax memoria
 nisi quid infixero. (a) Liberavi fidem meam. Exposui vo- ^{a Id est, per-}
 bis magicas artes meas quibus alo juventutem meam: ^{bui: etenim}
 nunc referat nobis pari fidè Polygamus, unde tantum col- ^{qui promit-}
 legerit senii. *Po.* Equidem nihil celabo tam fidos sodales. ^{tit, obstringit}
Eu. Narrabis etiam tacituris. *Po.* Cùm agerem Lutetiæ, ^{fidem suam.}
 quam non abhorrerem ab Epicuro, nōstis ipsi. *Eu.* Sane
 meminimus; sed arbitrabamur te mores eos unā cum ado-
 leſcentiā Lutetiæ relicturum. *Po.* Ex multis quas illic ad-
 amāram unam mecum abduxi domum, eāque gravi-
 dam. *Eu.* In ædes paternas? *Po.* Rectā; sed mentitus eam
 eſſe conjugem ejusdam amici mei, qui mox eſſet ventu-
 rus. *Gl.* Id credidit pater? *Po.* Imò rem olfecit intra quatri-
 duum. Mox ſæva jurgia. Nectamen interim temperabam ^{b Nam pe-}
 à conviviis, ab alea, cæterisque malis artibus. Quid mul- ^{rant ova, &}
 tis? Cùm pater non faceret objurgandi finem, negans ſe ^{obſtrepunt ſco-}
 tales (b) gallinas alere velle domi, ac ſubindè minitans ^{mina.}
 abdicationem, (c) verti ſolum & cum gallina mea gallus ^{c De exſul-}
 aliò demigravi: ea mihi genuit aliquot pullos. *Pa.* Unde ^{bus proprie,}
 res ſuppeteſſe? *Po.* Nonnihil furtim dabat mater, ac præ- ^{demigrant in}
 terea conſlatum eſt æris alieni plus ſatis. *Eu.* Reperiebantur ^{aliam regio-}
 tam fatui ut tibi crederent? *Po.* Sunt qui nullis cre- ^{dem.}
 dant libentiùs. *Pa.* Quid tandem? *Po.* Tandem ubi pater ^{d Alludit ad}
 ſeriò pararet abdicationem, interceſſerunt amici, ac bel- ^{ſententiam}
 lum hoc his legibus compoſuerunt, ut noſtratam uxorem ^{jurisconſul-}
 ducerem, cum Galla divortium facerem. *Eu.* Erat uxor; ^{torum, quam}
Po. Interceſſerant (d) verba futuri temporis, ſed acceſſe- ^{ſequuntur &}
 rat congreſſus præſentis temporis. *Eu.* Quò licuit igitur ab ^{Theologi, Si}
 illa divertere? *Po.* Poſt reſcitum eſt meæ Gallæ Gallum ^{quis dicat pu-}
 eſſe maritum, unde pridem ſe ſubduxerat. *Eu.* Ergò habes ^{ella, Dicam}
 nunc uxorem? *Po.* Non niſi præter hanc octavam. *Eu.* ^{te, & max}
 Octavam? Non ſine augurio dictus es Polygamus. For- ^{habeat rem;}
 taſſis ſteriles omnes deceſſere. *Po.* Imò nulla non reliquit ^{cum illa, ra-}
 aliquot catulos domi meæ. *Eu.* Ego malim totidem galli- ^{tum eſt ma-}
 nas quæ mihi ponerent ova domi. Non tædet Polygamia? ^{rimonium,}
Po. Adeò tædet, ut ſi hæc octava moreretur hodie, peren- ^{perinde quaſi}
 die ducerem nonam. Imò hoc me malè habet, quòd non ^{dixiſſet, Dico}
 liceat habere binas aut ternas, cùm unus gallus gallina- ^{te, Hoc veri}
 ceus tot gallinas poſſideat. *Eu.* Equidem haud miror gal- ^{multi adole-}
 linacee, ſi parùm pinguifi, quòdque tantum ſenii tibi col- ^{ſcetes capi-}
 legeris: nihil enim æquè accelerat ſenectutem quàm (e) ^{untur, mig-}
 iuſe dicæ atque intempetiſtæ compotationes, impotentes ^{no ſuo malo;}
 S amores ^{diſcentes ho-}
^{ſo, biſma.}
^{e Quid ſene-}
^{ctatem maxi-}
^{m: accelerat}

amores mulierum, & falacitas immoderata. Sed quis alit familiam? *Pa.* Ex obitu parentum accessit res mediocria, & gnaviter laboratur manibus. *Eu.* Descivisti igitur à literis? *Pa.* Planè (*a*) *ab equis*, quod aiunt, *ad asinos*; ex (*b*) heptatechno factus (*c*) monotechus faber. *Eu.* Miser! toties tibi ferendus erat luctus, toties cœlibatus? *Pa.* Nunquam vixi cœlebs ultra dies decem, sempërque nova nupta veterem luctum expulit. Habetis bonâ fide vitæ summam. Atque utinam Pampirus narret nobis suæ quorundam vitæ fabulam, qui satis bellè portat ætatem. Nam, ni fallor, me duobus aut tribus annis est grandior. *Pa.* Dicam equidem, si vobis audire vacat tale somnium. *Eu.* Imò volupe fuerit audire. *Pa.* Ubi domum redissem, statim pater senex urgere cœpit ut aliquod vitæ genus amplecterer, unde nonnihil quæstus accederet rei familiari; ac post longam consultationem placuit negotiatio. *Pa.* Miror hoc vitæ genus arrisisse potissimum. *Pa.* Eram naturâ sitiens cognoscendi res novas, varias regiones, urbes, linguas ac mores hominum. Ad id maximè videbatur apposita negotiatio. Quibus ex rebus nascitur & prudentia. *Pa.* Sed misera, videlicet quæ plerumque magnis malis sit illis emenda. *Pa.* Sic est. Itaque Pater numeravit sortem satis amplam, ut (*d*) dextro Hercule, ac bene fortunante Mercurio, negotiationem auspicarer. Simulque ambiebatur uxor cum amplissima dote, sed eâ formâ quæ vel indotatam commendare poterat. *Eu.* Succesit? *Pa.* Imò prius quàm redieram domum periit & fors & usura. *Eu.* Naufragio fortassis. *Pa.* Planè naufragio. Nam impegimus in scopulum quavis (*e*) Maleâ Periculosiorem. *Eu.* In quo mari occurrit iste scopulus? aut quod habet nomen? *Pa.* Mare non possum dicere, sed scopulus, plurimorum infamis exitiis, Latine dicitur Alea; quomodò vos Græci nominetis nescio. *Eu.* O te stultum! *Pa.* Imò stultior pater, qui tantam summam crederet adolescenti. *Gl.* Quid deinde factum est? *Pa.* Nihil actum, sed cœpi cogitare de suspendio. *Gl.* Adeon' erat pater implacabilis? Nam res sarciri potest, & venia datur ubique (*f*) Protopiro; multò magis Pampiro debebatur. *Pa.* Verum fortasse narras, sed interim miser excidi ab uxore. Nam parentes puellæ, simulatque cognoverunt hæc auspicia, renunciârunt affinitatem. Et amabam, ut qui perditissimè. *Gl.* Miseret me tui: sed quid interim consilii tentatum est? *Pa.* Id quod solet in rebus desperatis. *Pa.*

a Id est, à melioribus ad deteriora.

b Vide prov.

c Id est, septem artium perito.

d Hujus tantum artis peritum.

e Retulit verba Persii. Herculi vovebatur decimas honorum pars: ita illo favente peribatur res domesticæ prosperitati.

f De malea promontoriiis naufragis insani vide prov. Maleam a legens.

g Vide prov.

h Id est, primum experienti ignoscendum.

ter abdicabat, perierat res, perierat uxor, undique audiebam gurgēs, nepos helluo. Quid plura? Serio mecum de- liberabam, an suspenderem me, an aliquò conlicerem me- mer in monasterium. *Eu.* Crudele consilium! Scio utrum elegeris, mitius mortis genus. *Pa.* Imò quod mihi tunc visum est crudelius, adeò mihi displicebam totus. *Gl.* At- qui complures eò se dejiciunt, ut suaviùs vivant. *Pa.* Cor- rasco viaticulo furtim me subduxi procul à patria. *Gl.* Quo tandem? *Pa.* In Hiberniam. Illic factus sum Cano- nicus ex horum genere qui extimè linei sunt, intimè la- nei. *Gl.* Apud Hibernos igitur hybernâsti? *Pa.* Non, sed duos menses apud hos versatus navigavi in Scotiam. *Gl.* Quid te offendit apud illos? *Pa.* Nihil, nisi quòd institutum illud mihi videbatur mitius quàm pro meritis ejus qui non suspendio dignus erat. *Eu.* Quid in Scotia designatum est? *Pa.* Illic ex lineo factus sum pelliceus apud Carthusios. *Eu.* Homines planè mundo mortuos. *Pa.* Ità mihi visum est, cùm audirèm illos canentes. *Gl.* Quid? canunt etiam mortui? Quot menses apud illos egisti Scotus? *Pa.* Pro- pmodum sex. *Gl.* O constantiam! *Eu.* Quid illic offendit? *Pa.* Quia mihi visa est vita segnis ac delicata. Deinde multos illic reperi non admodum sani cerebri, ob solitu- dinem, ut arbitror. Mihi parùm erat cerebri; verebar nè totum periret. *Pa.* Quò deinde devolâsti? *Pa.* In Galliam. Illic reperi quosdam totos pullatos, ex instituto divi Be- nedicti, qui colore vestis testantur se lugere in hoc mun- do; & inter hos, qui pro summa veste cilicium ferrent reti simile. *Gl.* O gravem corporis macerationem! *Pa.* Hic egi menses undecim. *Eu.* Quid obstitit quò minus il- lic maneres perpetuò? *Pa.* Quia plus illic reperi cere- moniarum quàm veræ pietatis. Præterea audieram esse quosdam his multò sanctiores, quos Bernardus ad seve- riorem disciplinam revocâisset, pulla veste mutatâ in candidam: apud hos vixi menses decem. *Eu.* Hic quid offendeat? *Pa.* Nihil admodum; nam hos reperi sat commodos sodales. Sed movebat me Græcorum pro- verbium,

Δὲ τὰς χαλῶνας ἢ φαγεῖν, ἢ μὴ φαγεῖν.

Itaque decretum erat aut non esse monachum, aut insig- niter esse non monachum. Acceperam esse quosdam Brigi- denses, homines planè cœlestes; ad hos me contuli. *Eu.* Quot menses, illic egisti? *Pa.* Biduum, nec id sanè totum.

Gl. Utque aded placuit hoc vitæ genus? *Pa.* Non recipiunt nisi qui mox obstringat se professioni. At ego nondum aded insaniebam, ut facile me præberem capistro quod nunquam liceret excutere. Et quoties audiebam canentes virgines, cruciabat animum uxor erepta. *Gl.* Quid deinde?

* *Id est, cupi-*
endus erat.

Pa. * Ardebat animus amore sanctimonix, nec usquam satis fiebat animo meo. Tandem obambulans incidi in quosdam præferentes crucem. Hoc signum mihi protinus arrisit; sed remorabatur electionum varietas: alii gestabant albam, alii rubram, alii viridem, alii versicolore; alii simplicem, alii duplicem, nonnulli quadruplicem, alii aliâ atque aliâ figurâ variatam. Ego ne quid intentatum relinquerem, omnes ferme formas gessi. Verum ipsâ re comperi, longè aliud esse circumferre crucem in pallio, seu tunica, quàm in corde. Tandem fessus inquirendo, sic mecum cogitabam; Ut semel omnem sanctimoniam assequar, petam Terram Sanctam ac redibo domum sanctimonix iam onustus. *Po.* Num eò profectus es? *Pa.* Maximè. *Pa.* Unde suppetebat viaticum? *Pa.* Demiror istud nunc denique tibi venire in mentem ut rogares, ac non multò antè percontatum fuisse. Sed nòsti proverbium; (a) *πὴν πὴν*

a *Id est, artificiosum quavis: irra-*
aliis: V. c.
Qui i. c. c.

Χυσιον πᾶσα γῆ τριφῆν. *Gl.* Quam artem circumferebas?

Pa. Chiromanticam. *Gl.* Ubi eam didiceras? *Pa.* Quid refert? *Gl.* Quo præceptore? *Pa.* Eo qui nihil non docet, ventre. Prædicebam præterita, futura, præsentia. *Gl.* Et sciebas? *Pa.* Nihil minùs; sed divinabam audacter, idque rutò, videlicet priùs accepto pretio. *Po.* An artem ridicula poterat alere te? *Pa.* Poterat, & quidem cum duobus famulis. Tantum est ubique fatuorum & fatuarum. Attamen cum Hierosolymam adirem, addideram me in comitatum cujusdam magnatis prædivitis, qui natus annos sueptuaginta, negabat se æquo animo moriturum nisi priùs adiisset Hierosolymam. *Eu.* Ac domi reliquerat uxorem? *Pa.* Atque etiam liberos sex. *Eu.* O senem impiè pium! Atque illinc rediisti sanctus? *Pa.* Vis verum fatear? Aliquantò deterior quàm iveram. *Eu.* Sic, ut audio, excussus est religionis amor. *Pa.* Imò magis incanduit. Itaque reversus in Italiam addixi me militix. *Eu.* Itane religionem venabaris in bello? quo quid esse potest sceleratius? *Pa.* Erat sancta militia. *Eu.* Fortassis in Turcas. *Pa.* (b) Imò sanctius quiddam, ut tum quidem prædicabant. *Eu.* Quidnam? *Pa.* Julius secundus belligerabat adversus Gallos.

Porro

b *Hoc tum*
jactabant qui
Julio ad-
erant,

Porrò militiam mihi commendabat etiam multarum rerum experientia. *Eu.* Multarum, sed malarum. *Pa.* Ità post comperi. Et tamen hîc durius vixi quàm in monasteriis. *Eu.* Quid tum postea? *Pa.* Jam mihi vacillare coepit animus, utrùm ad negotiationem intermissam redirem, an religionem fugientem persequerer. Interim venit in mentem, utrumque alteri posse conjungi. *Eu.* Quid? ut simul esses & negotiator & monachus? *Pa.* Quidni? Nihil religiosius ordinibus Mendicantium, & tamen nihil similius negotiationi. Volitant per omnes terras ac maria, multa vident, multa audiunt, penetrant omnes domos, plebeiorum, nobilium, atque regum. *Eu.* At non cauponantur. *Pa.* Sæpe nobis felicius. *Eu.* Quod genus ex his delegisti? *Pa.* Omnes formas expertus sum. *Eu.* Nulla placuit? *Pa.* Imò perplaucuerant omnes, si licuisset statim negotiari. Verùm perpendebam mihi diu sudandum in Choro priusquam crederetur mihi negotiatio; jamque cogitare coepi de venanda Abbazia; sed primùm non omnibus hîc favet Delia, & sæpe longa est venatio. Itaque consumptis hunc in modum annis octo, cùm esset nunciata mors patris, domum reversus, ex consilio matris duxi uxorem, & ad veterem negotiationem redii. *Gl.* Dic mihi, cùm tam subindè novam vestem sumeres, ac velut in aliud animal transformareris, quî potuisti servare decorum? *Pa.* Quî minùs quàm hi qui in eadem fabula nonnunquam aliam atque aliam sumunt personam? *Eu.* Dic nobis bonâ fide, qui nullum vitæ genus non expertus es, quod omnium maximè probas? *Pa.* Non omnibus omnia congruunt: mihi nullum magis arridet quàm hoc quod secutus sum. *Eu.* Multa tamen incommoda habet negotiatio. *Pa.* Sic est. Sed quando nullum vitæ genus omnibus caret incommodis, hanc (a) Spartam quæ contigit orno. Verùm nunc su-

a *Vide pro-*
verbium,

Spartam
nactus es,

hanc crua-
b Fabula di-

viditur in
scenas: ad id

allusit. Et
scenam aper-

qui aperta
patescit.

tatis, subitò velut è cœlo dari tot commoda, dignitatem, ædes honestas beneque instructas, annuos redditus satis amplios, sodalitium honorificum, deinde templum, ubi, si libeat, vaces religioni? *Pa.* Illic me luxus offendebar, & concubinarum infamia; tum quòd plerique istius generis odère literas. *Eu.* Ego non specto quid agant alii, sed quid mihi sit agendum: & melioribus me adjungo, si non possum alios reddere meliores. *Po.* In isto genere vixisti perpetuò? *Eu.* Perpetuò, nisi quòd interim quatuor annos primùm egi Patavii. *Po.* Quamobrem? *Eu.* Hos annos ità partitus sum, ut sesquiannum darem studio Medicinæ, reliquum tempus Theologiæ. *Po.* Cur id? *Eu.* Quòd meliùs & animum & corpus meum moderarer, nonnunquam & amicis consulerem. Nam & concionor nonnunquam pro mea sapientia. Sic hætenus satis tranquillè vixi, contentus unico sacerdotio, nec præterea quicquam ambiens, recusaturus etiam si offeratur. *Pa.* Utinam liceret discere quid agant cæteri nostri sodales, quibuscum tum familiariter viximus. *Eu.* De nonnullis possum commemorare quædam; sed video nos non procul abesse à civitate: quare, si videtur, conveniemus in idem diversorium: ibi per otium de cæteris conferemus affatim. *Huguitio Auriga.* Unde tam miseram sarcinam nactus es? *Iusce.* *Henricus Auriga.* Imò quòd tu defers istud lupanar? *ganeo.* *Hu.* Debueras istos frigidos senes alicubi (a) effundere in utricetum ut calefcerent. *He.* Imò tu istum gregem cura ut præcipites alicubi in profundam lamam, ut refrigerentur, nam calent plus satis. *Hu.* Non soleo præcipitare sarcinam meam. *He.* Non? Atqui nuper vidi te sex Carthusienses dejecisse in cœnum sic, ut pro candidis emergent nigri: tu interim quasi re bene gestâ, ridebas. *Hu.* Nec injuriâ: dormiebant omnes, ac multum ponderis addebant currui meo. *He.* At mei senes egregiè sublevârunt currum meum, per totum iter perpetuò garrientes. Nunquam vidi meliores. *Hu.* Non soles tamen talibus delectari. *He.* Sed hi seniculi boni sunt. *Hu.* Quî scis? *He.* Quia per eos ter bibi per viam cerevisiam insigniter bonam. *Hu.* Ha ha hæ: sictibi boni sunt.

a Faciunt hoc non raro auriga Brabantini vel grati, nonnunquam con-

ARGUMENTUM.

Franciscani ΠΤΟΧΟΠΛΟΥΣΙΟΙ non excipiuntur testō à quodam Pastore rusticano. Pandocheus falsè jocatur in illos. Vestis non odio habenda. Mores & vita Franciscanorum. De stulta gloria vestium. Monachorum vestis per se non mala. Quales debeant esse monachi. Vestium usus, ad necessitatem & decorum. Decorum quid. Unde tot habitus & vestium genera apud monachos: nulla olim in his superfluitio.

CONRADUS, BERNARDINUS, PASTOR,
PANDOCHEUS, UXOR.

Co. **A** Tqui (a) pastorem decet hospitalitas. *Pa.* Pastora Nam a pascendo ovium; non amo lupos. **Co.** At non perinde scendo dicitur fortassis odisti (b) lupos. Sed quo tandem merito sic abhorres à nobis, ut nē testō quidem digneris; Neque enim te gravabimus cœnâ. *Pa.* Dicam; quia si conspiceretis in ædibus meis (c) gallinam aliquam aut pullos gallinaceos, cras in concione traducerer apud populum. Hanc solitis referre gratiam communicati hospitii. **Co.** Non omnes sumus istiusmodi. *Pa.* Sitis cujusmodi voletis; ego vix sancto Petro fiderem, si tali cultu veniret ad me. **Co.** Si ita stat sententia saltem indica diversorium aliud. *Pa.* Est in hoc vico diversorium publicum. **Co.** Quod habet signum? *Pa.* In tabula pensili videbitis canem os inferentem in ollam: hoc agitur in culina. Ad abacum rationalem sedet lupo. **Co.** Signum inauspicatum. *Pa.* Fruamini. **Be.** Quod genus pastoris hoc est? per illum liceret perire fame. **Co.** Si non melius pascit oves quàm nos, oportet esse parum obesas. **Be.** In malis rebus opus est bono consilio. Quid fiet? **Co.** Perfricanda frons est. **Be.** Nimirum inutilis est pudor cūm urget necessitas. **Co.** Admodum sanctus Franciscus aderit nobis. **Be.** Pro fortuna. **Co.** Non expectabimus Pandochei responsum pro foribus, sed rectā irrumpemus in ipsum vaporarium, nec facile patiemur nos ejici. **Be.** O facinus impudens! **Co.** Hoc satius quàm noctem agere sub dio, ac perire frigore. Interim depone pudorem in saculo, cras resumturus, ubi videbitur. **Be.** Scilicet sic res ipsa suadet. *Pa.* Quod animantium genus video? **Co.** Servos Dei, filios sancti Francisci, vir optime. *Pan.* An Deus talibus servis delectetur, nescio; ego mihi nolim multos esse domi. **Co.** Quamobrem? *Pan.* Quia ad edendum & bibendum plus quàm viri estis, ad laborandum nec manus habetis nec pedes. Ohe! vos estis filii sancti Francisci? Soletis prædicare esse eum virginem, & ille habet tot filios?

filios? *Co.* Spiritus filii sumus, non carnis. *Pan.* Infelix genitor ille? Nam quod in vobis pessimum est, animus est: corpore nimum valetis, planique melius habetis ista parte quam expediat nobis qui alimus uxorem & filias. *Co.* Tu fortè suspicaris nos esse ex eorum genere qui degenerant à progenitoris instituto: nos sumus Observantes *Pan.* Ego igitur observabo, nè quid adferatis detrimenti. Nam istud genus ego odi pessimè. *Co.* Quamobrem? te quaeso. *Pan.* Quia circumfertis dentes, nec circumfertis pecuniam. Hoc genus hospitem mihi est ingratisimum. *Co.* At laboramus vobis. *Pan.* Vultis ostendam, vobis quomodo laboretis? *Co.* Ostende. *Pa.* Inspicite picturam vobis proximam ad laevam: illic videtis vulpem concionantem, sed à tergo anser collum praefert è cuculla. Rursum videtis lupum absolventem confessum, sed prominet pars ovis occultata sub veste. Videtis simiam assidentem aëgtoto in veste Franciscani; alterâ manu praefert crucem, alteram habet in crumena aëgtotantis. *Co.* Non inficiamus hanc vestem nonnunquam tegi lupos, vulpes ac simias; sed fatemur etiam saepe tegi porcos, canes, equos, leones, ac regulos: quin eadem vestis tegit multos bonos viros. Vestis ut neminem reddit meliorem, ita nullum reddit deteriozem. Proinde iniquum est quenquam ex veste aestimare: alioqui tua vestis, quâ nonnunquam uteris, esset exsecranda, quæ multos tegit fures, homicidas, veneficos, & adulteros. *Pan.* De veste cedam, si numeretis. *Co.* Rogabimus Deum pro te. *Pan.* Ego vicissim pro vobis, operam operâ pensans. *Co.* Atqui non ab omnibus accipiendum. *Pan.* Cur vobis religio est contingere pecuniam? *Co.* Quia pugnat cum professione nostra. *Pan.* Itidem cum mea professione pugnat admittere gratuitum hospitem. *Co.* At nos cogit regula, non contingere pecuniam. *Pan.* At mea regula diversum praecipit. *Co.* Ubi est tua regula? *Pan.* Lege versus istos;

Hospes in hac mensa, fuerint cum viscera teusa,

Surgere nè properes, ni prius annumeres

Co. Non erimus tibi sumptui. *Pan.* At qui mihi non sunt sumptui, nè quaesti quidem sunt. *Co.* Deus abunde pensabit, si quid officii nobis praestiteris. *Pan.* Istis verbis non alo familiam. *Co.* Abdemus nos in angulum vaporarii, neque cuiquam erimus molesti. *Pan.* Non fert tales homines hoc vaporarium. *Co.* Itane nos ejicis, fortassis hanc nocte devorandos à lupis? *Pan.* (a) Lupus lupinam

Allusit ad proverbium, Canis caninam non est.

pinam non est, ut nec canis caninam. *Co.* Crudelis esses, si hoc faceres Turcis: quales quales sumus, homines sumus. *Pan.* Surdo canitis. *Co.* Tu molliter foves corpus tuum, nudus recubans post vaporarium; & nos extrudis frigore nocturno pexituros, etiamsi parcant lupi? *Pan.* Sic vixit Adam in Paradiso. *Co.* Vixit, sed innocens. *Pan.* Et ego innocens. *Co.* Fortassis detractâ syllabâ primâ. At vide, si tu nos nunc extrudis è paradiso tuo, né te Deus non recipiat in suum. *Pan.* Eona verba. *Ux.* Mi vir, tot tua malefacta saltem hoc beneficio pensa, patere hos hâc nocte recto nostro uti; sunt viri boni; senties quæstum hinc fieri uberiores posthac. *Pan.* Ecce deprecatricem: suspicor convenire inter vos? nec admodum lubens audio hoc elogium à muliere, Viri boni. *Ux.* Hau; non ita est: sed cogita quoties peccâris aleâ. temulentîâ, rixis, pugnis: saltem hâc eleemosynâ redime tua peccata, nec ejicias hos quos optâris tibi adesse morienti. Scurras & sanniones recipis sæpenumero, & hos extrudis? *Pan.* Unde ista concionatrix nobis? Abi tu, & cura rem culinariam. *Ux.* Id quidem fiet. *Be.* Mitescit, & sumit indusium lineum: spero fore rectè. *Co.* Et mensam insternunt pueri. Bene habet quòd nulli veniunt hospites, alioqui nobis erat exfulandum. *Be.* Feliciter cecidit quòd è proximo oppidulo retulimus nobiscum lagunculam vini, agnicoxam assam; alioqui hic, ut video, nè scenum quidem imperitisset nobis? *Co.* Jam accubuerè pueri, adjungamus nos in mensæ partem, sic tamen nè cui incommodemus. *Pan.* Vobis imputandum arbitror quòd hodie nullum habeo convivam, præter domesticos & vos inutiles. *Co.* Nisi frequenter hoc accidit, imputa nobis. *Pan.* Frequentiùs quàm vellem. *Co.* Noli laborare; vivit adhuc Christus, qui non deserit suos. *Pan.* Audivi vos dici Evangelicos; At Evangelium prohibet per viam circumferri peram aut panes: vos manicas habetis pro pera, ut video; nec panes modò circumfertis, verum etiam vinum & delicias carniùm. *Co.* Fruere nobiscum, si libet. *Pan.* Meum vinum ad istud collatum vappa est. *Co.* Gusta de carnibus; nobis enim superest. *Pan.* O felices mendicos! uxor mea nihil hîc hodie coxit præter caules & lardum rancidum. *Co.* Communicemus, si videtur, nostros apparatus. Nam nostrâ nihil refert quibus vescamur. *Pan.* Cur igitur non circumferatis caules & vappam? *Co.* Quoniam hæc nobis obtrudere maluerunt

*a Qua dantur
in fine convi-
vii, sic ut li-
ceat cuique, si
velit, domum
auferre, ut
antè dictum
est.*

maluerunt apud quos hodie pransi sumus. *Pan.* Grati
pransi? *Co.* Maximè. Imò gratiam etiam egerunt, & abe-
untes his (a) apophoretis onerârunt. *Pan.* Unde venitis?
Co. Basileâ? *Pan.* Hui! è tam longinquò? *Co.* Sic est. *Pan.*
Quod tandem genus hominum estis vos, qui sic oberratis
sine jumento, sine crumena, sine famulatio, sine armis, sine
commeatu? *Co.* Vides qualecunque vestigium Evangeli-
cæ vitæ. *Pan.* Mihi videtur erroneum vita, qui vagantur
cum reticulo. *Co.* Tales erones erant Apostoli, talis erat
& Dominus Jesus. *Pan.* Nôstin' artem chiromanticam?
Co. Nihil minùs. *Pan.* Unde igitur suppetit victus? *Co.* Ab
eo qui promisit. *Pan.* Quis ille? *Co.* Qui dixit, *Nolite esse
soliciti, hæc omnia adjicientur vobis.* *Pan.* Promisit, sed
querentibus regnum Dei. *Co.* Id facimus pro virili. *Pan.*
Apostoli clarebant miraculis, sanabant ægrotos; proinde
non mirum illis ubique suppetisse victum: vos nihil tale
potestis. *Co.* Possemus si similes essemus Apostolis, & si res
posceret miraculum. At miracula data sunt ad tempus
incredulis: nunc nihil opus, nisi piâ vitâ. Et sæpe felici-
cius est ægrotare quàm valere, sæpe felicius mori quàm
vivere. *Pan.* Quid igitur vos facitis? *Co.* Quod possumus,
pro sua quisque dote divinitus donata consolamur, exhor-
tamur, admonemus, corripimus, ubi se dederit occasio,
nonnunquam & concionamur, sicubi comperimus pasto-
res mutos: si non datur prodesse, damus operam nè quem
lædamus moribus & linguâ. *Pan.* Utinam cras velis no-
bis concionari: nam dies est apud nos festus. *Co.* Cui
divo? *Pan.* Antonio. *Co.* Fuit is quidem vir bonus: sed
unde dies festus? *Pan.* Dicam: Abundat hic vicus subul-
cis propter vicinum nemus glandiferum; & persuasum
est, Antonio delegatam curam ejus pecoris; & ideo
colunt illum, nè sæviat neglectus. *Co.* Utinam verè cole-
rent illum. *Pan.* Quo pacto? *Co.* Sanctissimè coluit divas
quisquis imitatus est. *Pan.* Totus hic vicus cras perstrepet
computationibus, saltationibus, lusibus, rixis & pugnis.
Co. Sic ethnici quondam colebant Bacchum. Miror au-
tem, si sic cultus Antonius non sævit in homines ipso pe-
core stultiore. *Qualem habetis pastorem?* mutum ac ma-
lum? *Pan.* Qualis sit aliis, nescio; mihi optimus est: nam
hîc potat totos dies; neque quisquam plures adducit aut
meliores combibones, magno meo bono. Atque adeò de-
miror illum nunc abesse. *Co.* Nos experti sumus parum
com-

comm
Ambi
lupos
nonc
hîc f
calio
nante
ipfi f
tus f
quic
fessio
Dica
plan
non
pio;
dum
lent
supe
rarò
quid
ipso
id?
Mul
mur
ex v
Esto
Qui
(c)
var
ex c
ret
que
cis,
mu
rur
tas
ear
mu
stis
un
ge
in

commodum. *Pan.* Quid audio? Salutastis hominem? *Co.* Ambivimus apud illum hospitium: ille non aliter quam lupos abegit à limine, & huc jussit abire. *Pan.* Ha, ha; nunc intelligo. Hic est quòd noluit adesse, quòd sciret vos hinc futuros. *Co.* Estne mutus? *Pan.* Murus? Nemo illo vocalior in vaporario, ac strenuè boāt in templo: concionantem nunquam audiui. Sed quid pluribus opus? Vos ipsi sensistis, ut intelligo, non esse mutum. *Co.* Estne peritus sacrarum literarum? *Pan.* Ait se peritissimum; sed quicquid talium rerum didicit, didicit (a) in secreta con-^{a Vulgaris Jo-} fessione, sic ut fas non sit proferre apud alios. Quid multa?^{cus est in ig-} Dicam in summa; qualis est populus talis est sacerdos, &^{narum.} planè nacta est suum (b) patella operculum. *Co.* Fortasse^{b Vide prov.} non dabit locum concionaturo. *Pan.* Dabit, ad me reci-^{Dignum pa-} pio; sed hâc lege, ne quid in illum jaculêre, quemadmo-^{tellâ opercu-} dum plerique soletis. *Co.* Rei malæ assuevere qui hoc so-^{lum.} lent: ego clàm admoneo pastorem, si quid offendit; quod superent, Episcoporum est munus. *Pan.* At tales aves huc rarò devolant. Equidem video vos esse viros bonos. Sed quid sibi vult ista vestium varietas? Nam plerique hoc ipso judicant vos esse malos, quòd sic vestiamini. *Co.* Unde id? *Pan.* Nescio, nisi quòd tales multi comperiantur. *Co.* Multi hoc ipso judicant nos esse sanctos, quòd si vestiamur: peccant utrique; sed tamen humaniùs peccant qui ex veste bene de nobis suspicantur, quàm qui malè. *Pan.* Esto sanè. Sed quæ tandem utilitas tot discriminum? *Co.* Quid tu censes? *Pan.* Mihi quidem nulla videtur, nisi in (c) pompis, aut in bellis. In pompis enim circumferuntur^{c Pomps sunt} varix personæ, Sanctorum, Judæorum Ethnicorum; has^{populo exhi-} spectaculaque ex diverso cultu dignoscimus. In bellis autem hæc præsta-^{bentur, vulgò} ret cultuum varietas, ut suum quæque vexillum copix se-^{nunc vocan-} querentur, neque fieret ordinum confusio. *Co.* Pulchrè di-^{tur processio-} cis, & hæc vestis est militaris: alius alium ducem sequi-^{nes: à verbo} mur, sed omnes militamus sub uno Cæsare, Christo. Ve-^{πύπρω.} rùm in veste tria spectanda sunt. *Pan.* Quæ? *Co.* Necessitas, usus, & decorum. Cur sumimus cibum? *Pan.* Nè per- eamus fame. *Co.* Sic aliquando sumenda vestis, nè per- eamus frigore. *Pan.* Fateor. *Co.* Hoc meliùs præstat hæc ve- stis quàm tua, tegit enim & caput, & collum, & scapulas, unde plurimum est periculi. Usus postulat varia vestium genera. Equitaturò convenit brevis, quiescenti longa; in æstate tenuis, in hyeme densa. Sunt Romæ qui siagulis

dic-

diebus ter commutant vestem; manè sumunt duplicatam pellibus, sub meridiem accipiunt simplicem, rursus sub noctem aliquantò crassiorē. Verum non omnibus suppetunt mutatoria; proinde hæc vestis reperta est, una ad plurimos usus accommoda. *Pan.* Quis sic? *Co.* Si fiat Boreas, aut si fervet Sol, adducimus cucullam; si calor offendit, demittimus in tergum: si quiescendum est, permittimus vestem; si ambulandum, subducimus, aut succingimus etiam. *Pan.* Non pessimè sapuit quisquis hoc invenit. *Co.* Est autem hoc ad bene vivendum præcipuum, ut homo consuescat esse paucis contentus; alioqui si deliciis aut affectibus indulgere cœperimus, nullus erit finis. At nulla vestis inveniri potuit quæ una tot commoditatibus subserviret. *Pan.* Assentior. *Co.* Nunc decorum inspiciamus. Dic mihi bonâ fide, si tu sumeres uxoris tuæ vestem, nonne dicerent omnes te facere præter decorum? *Pan.* Dicerent me insanire. *Co.* Quid tu diceres si illa sumeret vestem tuam? *Pan.* Fortasse nihil mali dicerem, sed contunderem eam (a) bonis fustibus. *Co.* Atqui nihil refert quâ veste utaris. *Pan.* Hic plurimum refert. *Co.* Nec mirum. Nam & ethnicorum leges puniunt virum ac foeminam, si diversi sexûs cultum sumpserint. *Pan.* Nec injuriâ. *Co.* Age, quid si senex octogenarius sumeret sibi vestimentum adolescentis quindecim annos nati, aut contrâ, si juvenis sumeret vestem senis? nonne dicant omnes rem esse (b) fustuario dignam? aut si anus coleretur ad modum adolescentulæ, & contrâ? *Pan.* Admodum. *Co.* Idem si laicus sumat cultum sacerdotis; contrâ, sacerdos laici? *Pan.* Uterque faceret indecorè. *Co.* Quid si privatus sumeret ornamentum Principis, aut Sacerdos privatus Episcopi, num faceret indecorè. *Pan.* Scilicet. *Co.* Quid si civis sumeret cultum militis, plumas, cæterâque stultitiæ Thraſonicæ insignia? *Pan.* Rideretur. *Co.* Quid si inter milites Anglus gestaret crucem albam, Helvetius rubram, Gallus nigram? *Pan.* Faceret impudenter. *Co.* Quid itaque miraris nostrum hunc cultum? *Pan.* Quid interfit inter privatum & Principem, inter virum ac foeminam, scio: quid interfit inter monachum, & non monachum, nescio. *Co.* Quid interest inter pauperem & divitem? *Pan.* Fortuna. *Co.* Et tamen indecorum esset si pauper imitaretur cultum divitis. *Pan.* Verum, ut nunc ferme coluntur divites. *Co.* Quid inter fatuum & sapientem? *Pan.* Aliquantò plus quam

a *Focus est in contrariis, malis & bonis.*

b *Id est, fustigatione.*

quân
vesti
attan
si qui
est:
quod
mult
qui p
epon
stult
quân
gesta
gistr
olog
mag
aliu
Qui
com
aliqu
tare
sed
mor
si qu
cam
den
deo
can
cio:
fina
à ca
tum
cal
lan
si fi
cer
chi
inte
ter
len
nur
dit
ter

quàm inter divitem & tenuem. *Co.* Nonne moriones aliter vestiuntur quàm si sapiunt? *Pan.* Nescio quid vos deceat, attamen vester cultus non multùm abest ab illorum cultu, si quis addat auriculas & tintinnabula. *Co.* Hoc planè deest: & sumus hujus mundi moriones, si modò vere sumus quod profitemur. *Pan.* Quid vos sitis nescio; illud scio, multos esse moriones gestantes auriculas & tintinnabula, qui plùs sapiunt iis qui gestant pilea suffulta (a) pellibus, epomides, reliquaque sapientum insignia. Itaque mihi stultissimum videtur, sapientiam proferri veste potius quàm ipsâ re. Vidi quendam plus quàm morionem, qui gestabat vestem usque ad talos demissam, epomidem Magistri nostri; aderat & vultus qui videri possit gravis Theologi: disputabat apud omnes non sine specie gravitatis; magnatibus autem non minùs erat jucundus quàm quivis alius morio, cùm stultitiæ genere superaret omnes. *Co.* Quid igitur tu postulas? ut princeps, qui ridet morionem, commutet cum illo vestem? *Pan.* Fortassis hoc postularet aliquando decorum, quod tu proponis, si libeat repræsentare veste quicquid est in animo. *Co.* Urges tu quidem: sed tamen arbitror non sine causa vestem suam additam morionibus. *Pan.* Ob quam? *Co.* Nè lædantur à quoquam, si quid imprudenter dixerint aut fecerint. *Pan.* Non dicam interim quod ista res quosvis irritat potius ad lædendum, adeò ut frequenter è stultis fiant insani. Nec video cur, cùm bos cornupeta qui occiderit hominem, aut canis, aut sus, qui occiderit infantem, afficiantur supplicio; morio, qui sceleratiora commiserit, præsidio stultitiæ finatur vivere. Illud expeto, cur vos distinguamini cultu à cæteris. Nam si quævis causa sufficit ad diversum cultum, oporteret pistorem aliter vestiri quàm piscatorem, calcearium aliter quàm vestiarium, aliter pharmacopolam quàm cenopolam, aliter aurigam quàm stautam. Vos, si sacerdotes estis, cur secùs vestimini quàm reliqui sacerdotes? si laici, cur à nobis differtis? *Co.* Olim monachi nihil aliud eramus quàm purior pars laicorum; & hoc intererat inter monachum & alium laicum quòd nunc interest inter frugalem & probum virum suis manibus a-

a Hæc apud

Germanos aliquot doctores Juris. In

Hispania Theologi insigni-

untur flocco albo in sum-

mo pileo: Lovanii pileo vi-

olaceo, & epomide, quæ im-

ponitur humeris, nulli u-

sui futura

nisi ut signifi-

cet Magistrum nostrum.

b Sic Ger-

mani vocant

præd. num ge-

nus subito ex-

arcibus ado-

rentium via-

torem, misti-

gato vocan-

T

amen

*a Multitium
vestis pelluci-
da mulierum
propria. Ju-
venal. Cim-
su multitia
sumu.*

tamen hujus, qualis qualis est, non puduit aliquando Car-
dinales & summos Pontifices. *Pan.* At tandem decorum
istud unde sumitur? *Co.* Nonnunquam ex ipsa rerum natu-
ra, nonnunquam ex consuetudine mortalium & opinione.
Nonne judicarent omnes absurdum, si quis tergo bubulo
sic vestiretur ut cornua prominerent in capite, & cauda
traheretur humi? *Pan.* Ridiculum sanè. *Co.* Rursum si quis
vestem haberet quæ faciem ac manus tegeret, pudenda
ostenderet? *Pan.* Multò absurdus. *Co.* Ob id notati sunt ab
ethnicis quoq; scriptoribus qui (a) multitia sumerent for-
minis etiam indecora. Verecundius enim est nudum esse,
qualem te offendimus in vaporario, quàm uti veste pelli-
cente. *Pan.* Ego puto totum hoc de cultu pendere à con-
suetudine ac persuasione mortalium. *Co.* Quis sic? *Pan.*
Non multi sunt dies, quòd hîc diversati sunt qui se præ-
dicarent peragrâsse varias regiones nuper inventas, &
quas in priscorum cosmographorum picturis desideramus.
Hi se narrabant pervenisse ad insulam quandam cœli
temperatissimi, ubi summi dedecoris loco habebatur tege-
re corpus. *Co.* Istis fortassis belluarum ritu vivebant. *Pan.*
Imò, ut aiebant, humanissimam agebant vitam. Degebant
sub rege; eum comitabantur ad opus manè, non amplius
quàm horam, etiam singulis diebus. *Co.* Quid operis facie-
bant? *Pan.* Evellebant radicem genus quod illis tritici lo-
co est, & tritico tum gratius tum salubrius: quo peracto
redeunt ad suum quisque negotium, & quod cuiusq; lubi-
tum est animo faciunt. Sanctè educant liberos, vitant, &
puniunt flagitia, sed nullum acerbius quàm adulterium. *Co.*
Quo supplicio? *Pan.* Fœminis ignoscitur, datur hoc sexui:
cæterum viris adulterii convictis hæc pœna est, ut per om-
nem vitam in publicum prodeant membro pudendo velo
obtecto. *Co.* O grave supplicium! *Pan.* Atqui consuetudo
persuasit illis hoc esse quovis supplicio gravius. *Co.* Ubi
contemplor quid possit persuasio, propemodum assentior
tibi. Etenim si quis vellet furem aut homicidam afficere
extremâ ignominia, nonne satis esset si præcideret illi in-
terulam supra nates, si partes pudendas turpiter promi-
nentes lupinis pellibus convestiret caligas diversis colori-
bus variegaret, vestem quæ thoracem tegit ac brachia to-
tam consunderet, veluti rete faciens è veste, scapulas &
pectus nudaret, barbam partim demeteret novaculâ, par-
tim demitteret, partim intorqueret, capillos tonderet, ad-
deret

deret pileum undique sectum, cum ingenti fasciculo plumarum, ac sic juberet prodire in publicum? Nonne magis traduceret hominem quàm si morionis cucullam adderet, cum auriculis prælongis ac tintinnabulis? Et tamen sic ultro sese ornant milites, ac sibi placent; reperiunt quibus hoc pulchrum videatur, cum nihil possit esse infanlius. *Pan.* Imò non desunt honesti cives qui hoc pro viribus æmulentur. *Co.* Atqui si quis nunc conetur Indorum æmulari cultum, qui plumis avium vestiuntur, nonne pueris omnibus videretur insanire? *Pan.* Prorsus. *Co.* Atqui quod nos miramur etiam longè infanlius est illo. Proinde ut verum est, nihil esse tam absurdum quod non commendet assuetudo: ità negari non potest in vestibus esse quoddam decorum, quod apud sanos & cordatos semper decorum est; ac rursus indecorum, quod apud omnes qui sapiunt indecorum videri debet. Quis enim non ridet quoties videt fœminas onustas longâ vestis (a) coronide, quæ nobilitatem generis caudæ longitudine metiuntur? Quamquam hoc non pudet imitari quosdam Cardinales duntaxat in pallis. Et tamen res est adeò violenta consuetudo, ut non sit huic aut illi liberum mutare quod receptum est. *Pan.* Satis de consuetudine. Sed dic tu mihi quid sentias, utrum existimes fatius, monachos non differre à cæteris cultu, an differre? *Co.* Equidem arbitror simplicius & Christianius non æstimari quenkum ex cultu, modò sit honestus ac decorus. *Pan.* Cur igitur vos non abjicitis cucullas? *Co.* Cur Apostoli non statim vescabantur cibis quibuscumlibet? *Pan.* Nescio, dic tu. *Co.* Quoniam obstabat invicta consuetudo. Quod enim penitus infixum est animis hominum multoque usu confirmatum inveteravit, ac velut in naturam abiit, subito tolli sine magna pernicië tranquillitatis humanæ non potest: sed ità paulatim submovendum est, quemadmodum ille revulsit pilos (b) caudæ equinæ. *Pan.* Tolerarem, si monachorum omnium esset unus cultus: tot discrimina quis ferat? *Co.* Hoc malum usus invexit, quo nihil non invenit. Benedictus non commentus est novum cultum, sed is quo tum utebatur cum suis erat cultus laici simplicis ac probi. Nec Franciscus invenit novam formam, sed hæc erat vestis pauperum ac rusticorum. Posteriores, additis quibusdam, verterunt rem in superstitionem. Nonne videmus hodie quasdam anus tenentes sui seculi cultum, qui magis est diversus à cultu horum temporum quàm meus

Quam nunc
caudam vo-
cant.

b Id est, pau-
latim. Vide
prov. Caudæ
equinæ pilos
vellere.

cultus abest à tuo? *Pan.* Videmus. *Co.* Itaque cum hunc cultum vides, vides reliquias prisce seculi. *Pan.* Ergo nihil habet aliud sanctimonie cultus vester? *Co.* Nihil profus. *Pan.* Quidem jactant istos cultus præmonstratos divinitus à diva Virgine Matre. *Co.* Ista sunt hominum somnia. *Pan.* Sunt qui desperent se posse à morbo revalescere ni vestiantur cultu Dominicano; imò qui nè sepeliri quidem velint, nisi in veste Franciscana. *Co.* Ista qui suadet aut captatores sunt, aut fatui; qui credunt, superstitiosi. Deus non minùs dignoscit nebulonem in veste Franciscana quàm in militari. *Pan.* At minor est plumarum varietas in avibus quàm in vobis cultus. *Co.* An non itaque pulchrum est imitari naturam? sed pulchrius vincere. *Pan.* Utinam vinceretis & rostrorum varietate. *Co.* Sed age, varietati quoque patrocinator, si pateris. Nonne aliter vestitur Hispanus, aliter Italus, aliter Gallus, aliter Germanus, aliter Græcus, aliter Turca, aliter Saracenus? *Pan.* Scilicet. *Co.* Et in eadem regione quanta varietas vestium, etiam in ejusdem sexus; ætatis & ordinis hominibus? Quam alius cultus Veneto, alius Florentino, alius Romano? Atque hæc intra unam Italiam. *Pan.* Credo. *Co.* Hinc nata est & nostra varietas. Dominicus sumpsit cultum à probis agricolis ejus Hispanie partis in qua vixit; Benedictus à rusticis ejus Italie partis in qua vixit; Franciscus ab agricolis diversæ partis: atque item de cæteris. *Pan.* Proinde quantum video, vos nihilo estis sanctiores nobis, nisi sanctius vixeritis. *Co.* Imò peiores vobis, qui parùm piè viventes, gravius offendamus animos simplicium. *Pan.* Est igitur aliqua spes de nobis qui nec patronum habemus, nec cultum, nec regulam, nec professionem? *Co.* Habes ô bone! vide ut serves:

* Quos nunc
patrinos ac
matrinos ve-
cant, qui non
dant pro pa-
tris baptiza-
ti.

quære à * susceptoribus tuis quid professus sis in baptismo, quam illic vestem acceperis. Et humanam regulam desideras, qui regulam Evangelicam professus sis? Desideras hominem patronum, qui patronum habeas Jesum Christum? Cum duceres uxorem nihil professus es? Cogita quid debeas conjugi, quid liberis, quid familie? senties te plus habere sarcinæ quàm si Francisci regulam professus esses. *Pan.* Credisne ullum Pandocheum ingredi cælum? *Co.* Quidni? *Pan.* Multa fiunt ac dicuntur in hac domo quæ parùm respondent Evangelio. *Co.* Quæ? *Pan.* Alius bibit plùs satis, alius obsecræne loquitur, quidam rixantur, quidam obtreçant; denique, an cætera sint casta, nescio. *Co.*

His occurrendum est quantum potes: si non potes, certè nè alas quæstûs causâ hæc mala, nève acersas, *Pan.* Nunquam parùm bonæ fidei sum in vino. *Co.* Quî sic? *Pan.* Ubi sensero illos plus satis incallescere, largiter aquam admisceo. *Co.* Istud quidem levius est quàm si quibuslibet vendas vinum periculosiss medicamentis infectum. *Pan.* Dic mihi seriò, quot dies fuisti in hoc itinere? Mensẽ ferme. *Pan.* Quis interim nos curat? *Co.* Nonne bene curantur qui habent uxorem, liberos, parentes & cognatos? *Pan.* Sæpenumero. *Co.* Tu non habes nisi unam uxorem, nos centum; tu non nisi unicum patrem, nos centum; tu non nisi unicam domum, nos centum; tu non nisi paucos liberos, nos innumeros; tu non nisi paucos cognatos, nos infinitos. *Pan.* Quî sic? *Co.* Quia latius se porrigit cognatio spiritûs quàm carnis: & ita nobis pollicitus est Christus, & experimur verum quod pollicitus est. *Pan.* Næ tu mihi præbuisi sat lepidum convivam: emoriar nisi malim hanc confabulationem quàm Pastoris mei computationem. Cras dignaberis aliquid dicere populo. Et si posthac conringet te hæc facere iter, scito tibi hîc paratum locum. *Co.* Quid si alii veniant? *Pan.* Non erunt ingrati, modò tui similes. *Co.* Meliores, uti spero. *Pan.* Verùm inter tam multos malos, quomodo dignoscam bonos? *Co.* * Dicam paucis, sed in aurem. *Pan.* Dic. *Co.* *Pan.* Meminero & faciam.

* Simili joco
Renchlinus
claudit opus
de Verbo mi-
rifico.

ARGUMENTUM.

Abbas quidem heroinam domi sua invisens, eam offendit libros Latinè Græcèque scriptos legentem. Disputatur unde suavisitas vivendi promanat: viz. non a voluptatibus extrariis, verùm à studiis sapientiæ. Stultus Abbas non vult Monachos suos esse eruditos, nec habet ille librum aliquem in cubiculo. Pia mulieres in sacro olim literis exercitatissimæ. Monachi literarum otores, luxui, otio, venationibus aleaque dediti, ad aliud studiorum genus ipsi magis congruens exstimulantur.

(a) ANTRONIUS, MAGDALIA.

a Alludit ad

An. Quam hîc ego supellestilem video? *Ma.* An non eleganter? *An.* Nescio quàm elegantem, certe parùm decoram & puellæ & matronæ. *Ma.* Quamobrem?

a Proverb.

a Vile est &

ov.

An. Quia librorum plena sunt omniâ. *Ma.* Tu tantus natum abbas & aulicus, nunquam vidisti libros in ædibus

(b) heroinarum? *An.* Vidi, sed Gallicè scriptos: hîc video Græcos & Latinos. *Ma.* An soli Gallicè scripti libri docent sapientiam? *An.* Sed decet hoc heroinas, ut habeant quo

b Heroinas

appellat po-

tesentes auli-

cas, quasi se-

delectent otium. *Ma.* An solis heroinis licet sapere ac sua-

mideas.

viter vivere? *An.* Malè connectis sapere & suaviter vivere: non est muliebre sapere; heroinarum est suaviter vivere. *Ma.* Nonne omnium est bene vivere? *An.* Opinor. *Ma.* Quis potest autem suaviter vivere qui non vivat bene? *An.* Imò quis potest suaviter vivere qui vivat bene? *Ma.* Ergò tu probas eos qui vivunt malè, modò suaviter? *An.* Arbitror illos bene vivere qui vivunt suaviter. *Ma.* Sed ista suavitas unde proficiscitur? è rebus extrariis, an ex animo? *An.* E rebus extrariis. *Ma.* O subtilem Abbatem, sed crassum Philosophum! Dic mihi, quibus rebus tu metiris suavitatem? *An.* Somno, conviviis, libertate faciendi quæ velis, pecuniâ, honoribus. *Ma.* Verùm si istis rebus Deus addiderit sapientiam, num vives suaviter? *An.* Quid appellas sapientiam? *Ma.* Hoc est, si intelligeres hominem non esse felicem nisi bonis animi; opes, honores, genus neque feliciorum reddere, neque meliorem. *An.* Valeat ista quidem sapientia. *Ma.* Quid si mihi suavius sit legere bonum authorem, quàm tibi venari, potare, aut ludere aleâ? non videbor tibi suaviter vivere? *An.* Ego non viverem. *Ma.* Non quæro quid tibi sit suavissimum, sed quid deberet esse suave. *An.* Ego nolim meos Monachos frequentes esse in libris. *Ma.* At meus maritus hoc maximè probat. Sed quamobrem tandem non probas hoc in monachis tuis? *An.* Quoniam experior illos minùs morigeros: respondant ex decretis, ex Decretalibus, ex Petro, ex Paulo. *Ma.* Imperas igitur quæ pugnant cum Petro & Paulo? *An.* Quid illi doceant nescio: sed tamen non amo Monachum responsatorem; neque velim quemquam meorum plus sapere quam ego sapiam. *Ma.* Istud ità vitari possit, si tu des operam ut quàm plurimùm sapias. *An.* Non est otium. *Ma.* Quis sic? *An.* Quia non vacat. *Ma.* Non vacat sapere? *An.* Non. *Ma.* Quid obstat? *An.* Prolixæ preces, cura rei domesticæ, venatus, equi, cultus aulæ. *Ma.* Itane ista tibi sunt potiora sapientiâ? *An.* Nobis sic usu venit. *Ma.* Jam illud mihi dicito, Si quis Jupiter hanc potestatem tibi daret, ut possis & Monachos tuos teipsum vertere in quodcunque animal velles, an illos in porcos verteres, teipsum in equum? *An.* Nequaquam. *Ma.* Atqui sic vitares nequis plus te uno saperet. *An.* Meâ non magni referret quod genus animantis essent Monachi, modò ipse essem homo. *Ma.* An hominem esse censes qui nec sapiat, nec velit sapere? *An.* Mihi sapio. *Ma.* Et sibi sapiunt sues. *An.* Videre

*Responsio
digna abbate.*

*Causæ im-
pedientes.*

dere mihi Sophistria quæ iam, ita argutaris. *Ma.* Non dicam quid tu mihi videaris. Sed cur hæc displicet suppelle-
 x? *An.* Quia fusus & colus sunt arma muliebria. *Ma.* Nonne matronæ est administrare rem domesticam, eru-
 dire liberos? *An.* Est. *Ma.* An rem tantam existimas ad-
 ministrari posse sine sapientia? *An.* Non arbitror. *Ma.* At
 hanc sapientiam docent me libri. *An.* Ego domi habeo
 sexaginta duos monachos, tamen nullum librum reperies
 in meo cubiculo. *Ma.* Bene itaque prospectum est mona-
 chis illis. *An.* Feram libros, non fero Latinos. *Ma.* Qua-
 propter? *An.* Quia non convenit ea lingua fœminis. *Ma.*
 Exspecto causam. *An.* Quia parùm facit ad tuendum illa-
 rum pudicitiam. *Ma.* Ergò nugacissimis fabulis pleni li-
 bri Gallicè scripti faciunt ad pudicitiam? *An.* Aliud est.
Ma. Dic istud quicquid est apertè. *An.* Tutiores sunt à
 sacerdotibus, si nesciant Latinè. *Ma.* Imò ist hinc mini-
 mum est periculi vestrà operâ; quandoquidem hoc agitis
 sedulò, nè sciatis Latinè. *An.* Vulgus ita sentit, quia rarum
 & insolitum est fœminam scire Latinè. *Ma.* Quid mihi ci-
 tas vulgum, pessimum bene gerendæ rei authorem? Quid
 mihi consuetudinem, omnium malarum rerum magi-
 stram? Optimis assuescendum: ita fiet solitum quod
 erat insolitum, & suave fiet quod erat insuave, fiet deco-
 rum quod videbatur indecorum. *An.* Audio. *Ma.* Nonne
 decorum est fœminam in Germania natam discere Gallicè?
An. Maximè. *Ma.* Quamobrem? *An.* Ut loquatur cum his
 qui sciunt Gallicè. *Ma.* Et mihi putas indecorum, si dis-
 cam Latinè, ut quotidie confabuler cum tot authoribus,
 tam facundis, tam eruditis, tam sapientibus, tam fidis con-
 sultoribus? *An.* Libri adimunt multum cerebri fœminis,
 cum alioqui parùm illis superfit. *Ma.* Quantum vobis su-
 perfit, nescio; certè mihi quantulumcunque est, malim in
 bonis studiis consumere quàm in precibus sine mente
 dictis, in pernoctibus conviviis, in exhauriendis capacibus
 pateris. *An.* Librorum familiaritas parit insaniam. *Ma.* An
 colloquia combibonum, securarum & sannionum tibi non
 pariunt insaniam? *An.* Imò depellunt tædium. *Ma.*
 Quæ fiat igitur ut tam amœni confabulones mihi pa-
 riant insaniam? *An.* Sic aiunt. *Ma.* At aliud ipsa loqui-
 tur res. Quantò plures videmus quibus immodica pota-
 tio & intempestiva convivia, quibus temulenta pervigilia,
 quibus impotentes affectus pepererunt insaniam? *An.* Ego
 sanè

*Decorum
bene observa-
tum.*

sanè nolle n uxorem doctam. *Ma.* At ego mihi gratulor, cui contigerit maritus tui dissimilis. Nam & illum mihi & me illi chariorem reddit eruditio. *An.* Immenfis laboribus comparatur eruditio, ac post moriendum est. *Ma.* Dic mihi, vir egregie, si cras tibi moriendum esset utrum malles mori stultior an sapientior? *An.* Si citra laborem contingeret, sapientior. *Ma.* Sed nihil homini citra laborem contingit in hac vita; & tamen quicquid paratum est, quantivis laboribus comparatum est, hîc relinquendum est. Cur pigeat nos in re omnium pretiosissima sumere laboris aliquid, cujus fructus nos in alteram quoque vitam comitatur? *An.* Frequenter audiui vulgò dici, fœminam sapientem bis stultam esse. *Ma.* Isthuc quidem dici solet, sed à stultis. Fœmina quæ verè sapit non videtur sibi sapere; contrà, quæ cùm nihil sapiat sibi videtur sapere; ea demum bis stulta est. *An.* Nescio quomodo fit, ut quemadmodum (a) clitellæ non conveniunt bovi, ita nec literæ mulieri. *Ma.* Atqui negare non potes, quin magis quadrent clitellæ bov? quàm mitra asino aut sui. Quid sentis de Virgine Matre? *An.* Optimè. *Ma.* Nonne versabatur, in libris? *An.* Versabatur, at non in istis. *Ma.* Quid igitur legebat? *An.* Horas canonicas. *Ma.* Ad quem usum? *An.* (b) Ordinis Benedictini. *Ma.* Sit ita sanè. Quid Paula & Eustochium? nonne versabantur in sacris libris? *An.* Verùm isthuc nunc rarum est. *Ma.* Sic olim rara avis erat Abbas indoctus, nunc nihil vulgatius: olim Principes & Cæsares eruditione non minùs quàm imperio præeminebant. Neque tamen usque adeò rarum est quàm tu putas: sunt in Hispania, sunt in Italia non paucae mulieres, apprimè nobiles, quæ cum quovis viro queant contendere: sunt in Anglia Moricæ, sunt in Germania Bilibaldicæ & Blaureticæ. Quòd nisi caveritis vos, res eò tandem evadet, ut nos præsideamus in scholis theologicis, ut concionemur in templis, & occupabimus mitras vestras. *An.* Ista Deus avertat. *Ma.* Imò vestrum erit hoc avertere. Quòd si pergetis ut cœpistis, citiùs anseres concionaturi sint, quàm vos mutos pastores ferant. Videtis iam inverti mundi scenam: aut deponenda est persona, aut agenda sunt suæ cuique partes. *An.* Unde incidi in hanc fœminam? Si quando vises nos, ego te suaviùs accipiam. *Ma.* Quibus modis? *An.* Saltabimus, bibemus affatim, venabimur, ludemus, ridebimus. *Ma.* Mihi quidem jam nunc ridere libet.

A R G U-

a Vide prov.
Bos clitellas.

b Ridiculè,
cùm Benedi-
dictus non-
dum esset
natus.

ARGUMENTUM.

Musa & Gratia Petri Ægidii Epithalamia canentes describuntur. Alypius videt novem Musas cum tribus Gratiis è nemore prodeuntes, quas Balbinus videre nequit: proficiuntur Antverpiam ad nuptias Ægidii, quibus felicitatem omnem apprecantur, nequid ira tædiæ illis possit oboriri. Quæ nuptia Gratiis iratis cœsant. Carmina votiva.

ALYPIUS, BALBINUS, MUSÆ.

Alypius. Dum immortalem! quod ego novum spectaculum hîc video? *Ba.* Aut tu vides quod nusquam est, aut mei parùm prospiciunt oculi. *Al.* Atqui mirum spectaculum est & amabile. *Ba.* Enecas, dic, ubi vides? *Al.* Ad levam in hoc colle nemoroso. *Ba.* Collem video. *Al.* Non vides puellarum chorum? *Ba.* Quid tibi venit in mentem, ut nos ad istum modum ludos facias? Ego nè muscam quidem puellam usquam conspicio. *Al.* Tace; prodeunt è nemore Papæ! *Qui* nitor! quæ gratia! Non humanum est hoc spectaculum. *Ba.* Quæ hunc agitant (a) intemperiæ? *Id est, furia.* *Al.* Agnosco; novem sunt Musæ cum tribus Gratiis; demiror quid agant: nunquam vidi cultiores aut magis alacres: Omnes sunt redimitæ lauro, & suum quæque gerit organum. Porro Gratiæ quàm amabiliter sibi hærent! quàm decet nullo astricta cingulo vestis, ac liberis diffuens laciniis! *Ba.* At ego nunquam audiui quenquam magis delirantem quàm te. *Al.* Imò neminem vidisti me felicior. *Ba.* Cur hîc soles habes oculos? *Al.* Quia non bibisti ex fonte Musarum, nam his solis conspicuæ sunt Musæ. *Ba.* Ego assatim hausi è fonte Scoti. *Al.* Non ille *Scoti laus* fons est Musarum, sed lacus Ranarum. *Ba.* Non potes *prapostera.* efficere ut & ipse videam hoc spectaculi? *Al.* Possem, siquidem adesset laurus: nam liquor è fonte limpidus, ramo lauri aspersus oculos reddit hujusmodi spectaculorum perspicaces. *Ba.* Ecce laurus, ecce fonticulus. *Al.* Commodum *sum est ad* profectò. *Ba.* Asperge. *Al.* Intende: vidésne? *Ba.* Quantum antea. Asperge rursus. *Al.* Jamne vides? *Ba.* Tantumdem. Asperge copiosius. *Al.* Jam vides, opinor. *Ba.* Imò vix te video. *Al.* Miser! quàm penitus oculos tuos obsedit (b) τὸ ὄχθη! Hæc ars vel aurigæ daret oculos. Verum non est quòd crucieris: præstiterit fortasse non videre, nè tali præmio videas Musas quali (c) Actæon vidit Dianam Periculum enim esset nè te vertant in (d) histricem, aut aprum sylvestrem, aut porcum, aut camelum, aut ranam, aut graculum. Efficiam tamen ut audias, mo- *dò*

b Id est, tenebra. Allusum est ad Scoti nomen. c Actæon, cum casu vidisset Dianam nudam, versus est in ceruam. d Histrix spinosissimum animal, quod spinas ejaculatur.

dò nē obstrepas. Jam huc dessectunt viam : occurramus.

a Id est, *A-*
vete optatiss-
sima dea.

b Id est, Et
tu multum
salve, Mu-
sarum ama-
tor.

c Blactire
proprie ca-
melorum est.

d Circuitus,

* Qui sacris
initiati sunt
a verbo
μύθω,
quod ipsum
a silentio di-
stinguitur.

(*a*) *Χαίρετε, τεισπέδῳτι διαί. Mu.* (*b*) *Καὶ σὺ μέλα*
χαῖρε, φιλόμυσε. Al. Quid vellicas? *Ba.* Non præstas

quod promiseras. *Al.* An non audis? *Ba.* Audio sed velut
asinus lyram. *Al.* Loquar igitur Latine. Quonam est iter
tam cultis, tamque alacribus? Num invistis Lovanien-
sium Academiam? *Mu.* Bona verba. *Al.* Quamobrem? *Mu.*

Quis nunc illic nobis locus, ubi tot porci obgrunniunt,
obrudunt asini, (*c*) oblaetiunt cameli, obstrepunt graculi,
obgarriunt picæ? *Al.* Atqui sunt & illic quibus vestrum
numen est venerandum. *Mu.* Scimus; eoque post annos
aliquot illuc commigrabimus. Nondum revoluta secu-
lorum (*d*) periodus diem illum fatalem advexit. Erit enim
qui illic nobis amœnum exstruet domicilium, vel temp-
lum potius, quo vix alibi magnificentius ac sanctius. *Al.*
Non est fas scire quisnam tantum decus investurus sit no-
stræ ditioni? *Mu.* Tibi fas est, nostrorum sacrorum * mystæ

Non dubium est quin tibi notum sit toto orbe celebre
Buslidianorum nomen. *Al.* Heroicum genus nominasti, &
ornandis summorum Principum aulis natum. Quis enim
non veneratur magnum illum Franciscum Buslidium Be-
fontinæ Ecclesiæ præfulem, qui unus non unum Nestorem
præstitit Philippo maximi Maximiliani filio, Caroli, qui
major futurus est, patri? *Mu.* O felices nos, nisi fata virum
illum terris invidisset! Quantus erat ille Meccenas ho-
nestorum studiorum! quàm candidus fautor ingeniorum!
Sed reliquit fratres duos, Ægidium, admirabili judicio
prudentiæque virum, & Hieronymum. *Al.* Hieronymum
novimus, omni literarum genere perpolitum, omni vir-
tutum genere decoratum. *Mu.* Nec eum fata longævum
esse patientur, tametsi nemo dignior est immortalitate.
Al. Unde ista nôstis? *Mu.* Apollo nobis denarravit. *Al.*
Quænam est ista fatorum invidia, ut optima quæque pro-
tinus subducant? *Mu.* Id quidem non est hujus temporis
philosophari; sed Hieronymus hîc summa cum laude mo-
riens, universas opes suas destinabit instituendo Lovanii
collegio, in quo gratis & publicitus tres linguas eruditif-
simi viri profitebantur: ea res magnum ornamentum
adjunget & studii, & Caroli gloriæ. Tum non illibenter
versabimur Lovanii. *Al.* Quò nunc igitur est iter? *Mu.*
Antverpiam. *Al.* Musæ, & Gratia ad mercatum? *Mu.* Ne-
quaquam; imò ad nuptias. *Al.* Quid virginibus cum nup-

tiis?

tiis? *Mu.* Ad tales nuptias non est indecorum ire virgines. *Al.* Quas igitur nuptias narras? *Mu.* Sanctas, puras, castas, ad quas non puderet ipsum adire Palladem; & arbitror adfuturam. *Al.* Non est fas scire sponsi nomen & sponsæ? *Mu.* Arbitror tibi non ignotum esse candidissimum illum juvenem, & omnibus politioris literaturæ delictis expolitissimum, Petrum Ægidium. *Al.* Gemmam nominasti, non hominem. *Mu.* Ei nubet Cornelia virguncula vel ipso digna Appolline. *Al.* Ille quidem vestri cultor eximius à teneris annis fuit. *Mu.* Huic igitur canemus Epithalamium. *Al.* saltabunt, Gratia? *Mu.* Non modo saltabunt, verum etiam duo candidissima pectora indissolubilibus mutuae benevolentiae nodis copulabunt ut nihil unquam inter illos possit incidere vel iræ vel tædii. Illa perpetuum nihil audiet nisi, Mea lux; ille vicissim nihil nisi, Anime mi. Atque huic jucunditati nè senectus quidem quicquam detrahet, imò potius adjunget aliquid. *Al.* Demirarer, si quis sic vivunt possint senescere. *Mu.* Rectè mones; nam maturitas erit potius quàm senectus. *Al.* Atqui novi permultos, quibus intra menses tres istæ verborum blanditiæ longè in diversum versæ sunt, & in convivio pro lepidisjocis volitabant disci & quadrulæ. Maritus pro, Anime mi, audiebat Fungus, lagena, sponsa: uxor, Scrophæ, (a) Acco, (b) vomica. *Mu.* Vera prædicas: istiusmodi nuptiæ Gratiis iratis coierant; hic perpetuò morum jucunditas alet mutuam benevolentiam. *Al.* Narras tu quidem raram matrimonii felicitatem. *Mu.* Tam raras virtutes rara decet felicitas. *Al.* Quid coibunt nuptiæ absque Junone & Venere? *Mu.* Juno quidem non aderit, rixosa dea, & cui raro bene convenit cum suo Jove. Nè Venus quidem (c) illa terrestris & ebriosa, verum altera illa cœlestis quæ conciliat formas animorum. *Al.* Proinde sterile matrimonium mihi narras. *Mu.* Nequaquam, imò felicissimè fecundum. *Al.* Quid illa cœlestis gignit nisi animos? *Mu.* Imò addit & corpora, sed ipsis animis morigeræ, perinde quasi gemmeo (d) Myrothecio indas opobalsamum. *Al.* Ubinam est ea? *Mu.* En tibi procul adventat. *Al.* Video. Deum immortalem! qui fulgor! quæ formæ majestas! ad hanc quidem altera Venus invenusta est. *Mu.* Vides quàm modesti Cupidines, nequaquam cæci, quemadmodum illi quibus altera dementat animos

a Mulier ob
stultitiam
nobilis,
b Ulcus: sic
appellamus
nobis molestos.
c Alludit ad
hoc, quod
Socrates apud Plato-
nem facit
duas Veneres
& duos Cupi-
dines.
d Vasculum
unguentari-
um.

animos mortalium, sed oculatissimi; nec habent insanas faces, sed ignes placidissimos; nec habent plumbeas cuspides, quibus immittunt odium amantis, ac miseros animos amore non mutuo discruciant. *Al.* Planè matrem referunt. O felicem illam domum, & superis egregiè charam! Ceterùm licétne audire epithalamium carmen quod illi destinastis? *Mu.* Imò rogamus ut libeat audire.

CLIO.

Candida laurigero nubit Cornelia Petro:

Auspiciis adsint numina dextra bonis.

MELPOMENE.

Contingat illis turturum concordia,

Corniculæ vivacitas.

THALIA.

a Lege Plutarchum in *Ille charitate (a) Gracchum Tiberium præcesserit,*
in Gracchis *Qui suæ vitam anteposuit conjugis Corneliæ.*
statim in principio. *EUTERPE.*
Illa charitate superet (b) conjugem Admeti ducis,

b *Alcestin: Quæ volens mortem mariti morte mutavit suâ.*

de hac exstat

TERPSICHORE.

tragædia Euripidis. Meminit & Valerius Max. lib. 5. (c) Plancius raptæ sociæ gravatus
cap. 6. Effè superstes.

c *Atque ibidem de Plancio & Horæ*

ERATO.

stilla. Illa non flagret leviorè flammâ,
Attamen fato meliorè quàm olim

d *Rursus ibidem de Porcia Catonis filia, Bruti*
uxore. Illa non flagret leviorè flammâ;
Attamen longè meliorè fato,

e *Sulpitia Patreculi filia,*

CALLIOPE.

uxor Fulvii Flacci, quæ ob pudicitiam è centum matronis lecta
Sponsum moribus undiquaque sanctis
Nec Nasica probatus antecellat.

URANIA.

ob pudicitiam è centum matronis lecta
Uxor moribus undiquaque castis
Vincat (e) Sulpitiam Patreculanam.

POLYHYMNIA.

fuit ad deducendum Roma Venera simul lachrum. Meminit T. Livius.
Laudetur simili prole puerpera;
Accrescat domui res simul & decus:
Sed livore vacet, si fieri potest.

Factis egregiis debita gloria.
Al. Prorsus inviderem illi Petro Ægidio, nisi tantus esset hominis candor ut ipse nemini possit invidere. *Mu.* Sed jam tempus

tempus est ut cœptum carpamus iter. *Al.* Numquid est quod interim veltis renunciari Lovanium? *Mu.* Ut nostrò nomine salutes amicos omnes candidos ac nostrî studiosos, sed præ cæteris vetustissimum nostri chori cultorem Joannem Paludanum, Jodocum Gaverium, Martinum Dorpium & Jannem Borfalum. *Al.* Id quidem fiet diligenter. Quid cæteris? *Mu.* Dicam in aurem. *Al.* (a) Res non est magni sumptûs; itaque fiet quamprimùm.

ARGUMENTUM.

Exorcismus, sive Spectrum, Impostorum technas detegit qui credulis & simplicibus illudunt, fingentes apparitiones damonum & animarum, vocésque divinas. Polus fuit author rumoris, Spectrum exaudiri anima cujuspiam in fundis suis miserè ejulantis: (fingit aliàs se videre media jam luce draconem in cœlo: quod idem aliis etiam persuasit) & Fauno Sacerdoti paracho villa vicina facile suadet ut istius rei certitudinem experiatur. Qui annuit, & exorcismus parat. Polus conscendit equum nigrum, ignem jactat, & variis dolis credulum Faunum aliósque viros parùm naso, fallit egregie.

THOMAS, ANSELMUS.

Th. Quid est bonæ rei quòd tecum rides tam suaviter, quasi thesaurum nactus sis? *An.* Non procul aberrat à scopo tua divinatio. *Th.* At non imperties sodali quicquid isthuc est boni? *An.* Imò jamdudum optabam mihi dari quempiam in cujus sinum effunderem hoc meum gaudium. *Th.* Age igitur, imperti. *An.* Audivi modò fabulam lepidissimam, quam jures esse comicum figmentum, nisi mihi locus, personæ, totaque res esset tam nota quàm tu notus es mihi. *Th.* Audire gestio. *An.* Nostine Polum Fauni generum? *Th.* Maximè. *An.* Is est & author & actor hujus fabulæ. *Th.* Facilé crediderim. Nam ille vel absque persona possit quamvis agere fabulam. *An.* Sic est. Nôsti, opinor, & prædium quod habet non ità procul à Londino. *Th.* Phy! Non semel illic computavimus. *An.* Agnoscis igitur viam utrinque arboribus pari digestis intervallo septam. *Th.* Ad levam ædium partem, altero fere balistæ jactu. *An.* Tenes. Alterum viæ latus habet alveum siccum, dumis ac vepribus oblitum: è ponticulo iter est in aper tam planitiem. *Th.* Memini. *An.* Jampridem vagabatur rumor ac fabula per ejus loci rusticos, juxta ponticulum hunc observari spectrum quoddam, cujus subinde exaudirentur miserandi ejulatus. Suspiciabantur animam esse cujuspiam quæ diris cruciatibus torqueretur. *Th.* Quis author erat istius rumoris? *An.* Quis nisi polus? Hoc præmium præ-

struxerat suæ fabulæ. *Th.* Quid isti venit in mentem ut ista confingeret? *An.* Nescio, nisi quia sic est hominis ingenium; gaudet hujusmodi commentis ludere stultitiam populi. Dicam quid nuper designârit hujus generis. Simul equitabamus aliquam multi Richmondam, inter quos erant quos tu diceres cordatos homines. Cœlum erat mirè serenum, nec ullâ usquam nubeculâ suffuscatum. Ibi Polus intentis in cœlum oculis signavit totam faciem ac scapulas imagine Crucis, & vultu ad stuporem composito, ita secum, Deum immortalē! quid ego video? Rogantibus qui proximè equitabant, quid videret; rursus obsignans se majore cruce, Avertat, inquit, clementissimus Deus hoc ostentum. Cùm instarent aviditate cognoscendi, ille defixis in cœlum oculis, ac digito commonstrans cœli locum, Nonnè, inquit, videtis illic immanem draconem, igneis armatum cornibus, caudâ in circulum retortâ? Cùm negârant se videre, atque ille jussisset oculos intenderent, ac locum subindè commonstraret; tandem unus quispiam, nè videretur parùm oculatus, affirmavit se quoque videre. Hunc imitatus est unus item atque alter: pudebat enim non videre quod tam esset perspicuum. Quid multis? Intra triduum rumor hic totam Angliam pervaserat, tale portentum apparuisse. Mirum autem quantum fama popularis addidit fabulæ. Nec deerant qui quid sibi vellet ostentum interpretarentur feriò. Horum stultitiâ ille qui commentus fuerat argumentum magna cum voluptate fruebatur. *Th.* Agnosco hominis ingenium. Sed redi ad spectrum. *An.* Interea commodum divertit ad Polum Faunus quidam sacerdos, ex eorum genere quibus non satis appellari Latine^(a) Regulares, nisi Græcè cognomen idem accinatur, parochus vici illic alicunde vicini. Is sibi non vulgariter videbatur sapere, præsertim in rebus sacris.

^a *Ludit ali-* *Th.* Intelligo; reperiuntur est actor fabulæ. *An.* Super cœ-
oqui canonici nam ortus est sermo de rumore spectri. Cùm Polus sen-
non dicuntur tiret Faunò rumorem hunc non solum auditum esse, ve-
à regula, sed rum etiam creditum, cepit hominem obtestari vir do-
à prebenda ctus ac pius succurreret animulæ tam dira patienti: &
quam vocant. Si quid dubitas, inquit, explora rem, obambula ad deci-
Nam canon mam juxta ponticulum illum, & audies miserum ejula-
aliquando est tum: adjuuge tibi quem voles comitem, ita & tuusior au-
certus cibi po- dies & certius. *Th.* Quid deinde? *An.* Cœnâ peractâ Po-
trisque modis lus ex more abiit venatum, aut aucupatum. Faunus ob-
qui dabatur ambulans
militibus.

ambulans cum jam tenebrae sustulissent certum de rebus
 judicium, tandem audit miserandos gemitus. Hos Polus
 artifex mirè effingebat, abditus illic in vepreto, adhibitâ
 ad id ollâ fictili, quò vox è cavo reddita lugubrius quid-
 dam sonaret. *Th.* Hæc fabula, ut video, vincit (b) Phasma a Id est, Ap-
 Menandri. *An.* Magis isthuc dices si totam audieris. Fau- paritio, no-
 nus domum se recepit, narrare cupiens quid audisset. Po- men est fabu-
 lus aliâ viâ compendiariâ jam anterverterat. Ibi Faunus le, in qua pu-
 narrat Polo quod erat actum, & aliquid etiam affingit, ella potiorba-
 quò res esset admirabilior. *Th.* Poterat interim Polus te- tur amatore,
 nere risum? *An.* Illène? Vultum habet in manu. Dixisses si tã appari-
 rem seriò agi. Tandem Faunus, vehementer obtestante tione dea, cui
 Polo, suscepit negotium exorcismi, ac totam eam noctem sistant sacra.
 agit insomnem, dum dispicit quibus modis rem aggredie- Vide Dona-
 retur tutò: nam sibi quoque miserè metuebat. Primùm tum in prolo-
 itaque congesti sunt exorcismi efficacissimi, & additi novi gia Eunn-
 nonnulli per viscera Beatæ Mariæ, per ossa beatæ Weren- chi.
 fridæ. Deinde delectus est locus in planicie vicina vepre-
 to, unde vox exaudiebatur: circumductus est circulus fa-
 tis amplus, qui crebras haberet cruces, variâsque notulas:
 Hæc omnia peragebantur verbis conceptis. Adhibitum est
 vas ingens plenum aquæ consecratæ. Addita est in col-
 lum sacra stola, quam vocant, unde pendebat initium Eu-
 angeli secundum Joannem. In oculis habebat cerulam, à
 Romano Pontifice quotannis consecrari solitam, quæ vul-
 gò dicitur Agnus Dei. His armis olim se muniebant adver-
 sus noxios dæmones, priùs quàm illis Francisci cuculla cœ-
 pit esse formidabilis. Hæc omnia procurata sunt, nè, si spi-
 ritus malus esset, impetum faceret in exorcistam. Nec ta-
 men ausus est se solum huic circulum committere; sed de-
 cretum est adhibendum esse sacerdotem alterum. Ibi Po-
 lus metuens nè, si nasutior adjunctus fuisset, proderetur fa-
 bulæ mysterium, adjungit parochum quendam ex vicinia,
 cui rem totam aperit; sic enim postulabat actio fabulæ:
 & erat is qui à tali ludo non abhorreret. Postridie rebus
 omnibus ritè præparatis, subhoram decimam Faunus cum
 parcho circulum ingreditur. Polus, qui præcesserat, è ve-
 preto gemit miserabiliter. Faunus auspicatur exorcis-
 mum. Interim Polus clàm per tenebras subducit in vil-
 lam proximam: illinc adducit aliam personam fabulæ,
 nec enim poterat nisi per multos agi. *Th.* Quid fa-
 ciunt? *An.* Conscedunt equos nigros, ignem occultum

secum ferunt. Ubi non procul abessent à circulo ignem ostentant, quo metu Faunum abigerent è circulo. *Th.* Quantum operæ sumpsit Polus ille ut falleret! *An.* Sic est homo. Verùm ea res propemodum pessimè cessarat illis. *Th.* Qui sic? *An.* Nam equi subitò prolato igne consternati peritum abfuit quin & se præcipitarent & seffores. Habes primum actum fabulæ. Ubi reditum est in colloquium, Polus, velut ignarus omnium, rogat quid esset actum. Ibi Faunus narrat sibi conspectos duos teterrimos cacodæmones, in nigris equis, oculis igneis, ac naribus spirantes ignem, qui tentassent ingredi circulum, verùm efficacibus verbis abactos in malam rem. His rebus cùm accrevisset animus Fauno, postero die summo cum apparatu rediit in circulum: cùmque diu multis obtestationibus provocasset spectrum, Polus rursus cum collega suo procul ostendit sese ex equis atris horrendo fremitu, quasi cuperent irumpere in circulum. *Th.* Nihil habebant ignis? *An.* Nihil; nam id malè cesserat. Sed audi aliud commentum. Ducebant longum funem: eo leviter per humum tracto, dum hinc atque hinc uterque se proripit, velut abacti exorcismis Fauni, sacerdotem utrumque, unà cum vase quod habebant aquæ sacræ plenum, provolvunt in terram. *Th.* Hoc præmii tulit pro sua actione parochus? *An.* Tulit; & tamen maluit hoc perpeti quàm deferere cœptam fabulam. His ità gestis, ubi reditum est ad colloquium, deprædicat apud Polum Faunus quanto fuisset in periculo, & quàm fortiter utrumque cacodæmonem suis verbis profligasset: jamque certam conceperat fiduciam, nullum esse tam noxium aut impudentem dæmonem qui posset in circulum irumpere. *Th.* Faunus ille non multum abest à fatuo. *An.* Nihil adhuc audisti. Hucusque progressâ fabulâ, commodum supervenit Poli gener, (nam ejus filiam duxerat natu maximam) juvenis, ut scis, ingenio mirè festivo. *Th.* Scio, nec abhorrens ab hujusmodi jocis. *An.* Abhorrens? Nullum ille (a) vadinonium non defereret, si talis vel spectanda, vel agenda esset fabula. Huic socer rem omnem denarrat, atque illi delegat partes ut Animam agat. Sumit ornatum, ac lubens convolvit se linteo, quemadmodum apud nos solent funera: habet prunam vivam in testa, quæ per linteum reddebat speciem incendii. Sub noctem itum est ad locum ubi hæc agebatur fabula. Audiuntur miri gemitus. Faunus expedit exorcismos

a Id est, rem quamlibet feriam. Vide Chyliades.

exorcismos omnes. Tandem procul inter veperetum ostendit sese Anima, subindè ostentans ignem, ac miserè suspirans. Hanc cùm Faunus obtestaretur ut eloqueretur quisnam esset, subito profiliit è vepero Polus ornatu cacodæmonis, fictoque fremitu, Nihil, inquit, tibi juris est in hanc animam; mea est: ac subindè procurrit usque ad oram circuli, velut impetum facturus in exorcistam; moxque velut submoſus verbis exorcismi, & vi aquæ sacræ, quam illi multam asperſit, retrocessit. Tandem ab acto (a) pædagogo dæmone, nascitur dialogismus. Faunus cum anima Percontanti & obtestanti respondit se esse animam hominis Christiani. Rogata quo nomine vocaretur, respondit, Faunus. Faunus? inquit, idem mihi nomen est. Jamque ex communi nomine res cœpit illi magis esse cordi, ut Faunus Faunum liberaret. Cùm Faunus multa percontaretur, nè diutina confabulatio proderet fucum, subducebat sese Anima, negans sibi fas esse diutiùs colloqui, quòd tempus urgeret quo cogeretur abire quò liberet dæmoni: pollicita tamen est sese postridie redituram horâ quâ fas esset. Rursus convenitur id ædibus Poli, qui (b) choragus erat fabulæ. Ibi denarrat exorcista quid esset gestum, nonnulla etiam admentiens, quæ sibi tamen persuadebat esse vera. Adeò favebat negotio quod agebatur. Jam hoc compertum erat, scilicet, animam esse Christianam, quæ sub inclementissimo dæmone diris crutiatus vexaretur. Huc omnis conatus intenditur. Verùm in exorcismo proximo ridiculum quiddam accidit. *Th.* Obsecro, quidnam? *An.* Cùm Faunus evocasset Animam, Polus qui dæmonem agebat prorsus sic affiliit quasi intra circulum irrupturus; cùmque contra Faunus pugnaret exorcismis, multamque vim aquæ aspergeret, tandem exclamat dæmon, se nè pili quidem facere ista omnia. Rem, inquit, habuisti cum puella, mei juris es. Id cùm Polus joco diceret, tamen fortè fortunâ verum dixisse visus est; nam exorcista hoc dicto tactus, illico recepit se in centrum circuli, & nescio quid immussavit in autem paracho. Id Polus sentiens, recepit sese, nè quid audiret quod audire fas non esset. *Th.* Sanè Polus religiosum ac verecundum agebat dæmonem. *An.* Sic est. Reprehendi poterat actio, quòd parùm meminisset decori: exaudivit tamen parochi vocem indicentis satisfactionem. *Th.* Quam? *An.* Utter diceret gloriosum Psalmum septuagesimum octavum, *Deus,*

a' Qui servabat animam, nec ab ea discedebat. Sic Terent.

Phadriam vocat puellam pædagogum.

b Qui producit ac reducit personam in fabulam, quasi præfectus fabulæ.

venerunt gentes. Ex hoc conjiciebat illum ter habuisse rem eâdem nocte. Th. Hoc sanè regularis ille præter regulam. *An.* Homines sunt, & lapsus erat humanus. *Th.* Perge; quid deinde factum? *An.* Jam Faunus ferocior redit ad oram circuli, & ultro provocat dæmonem. At ille jam timidior refugiebat, Fefellisti me, inquires; si sapuissem, non monuissem te. Persuasum est hoc multis, quæ semel sacerdoti confessus sis, prorsus abolita esse è memoria dæmonis, nè possit opprobrire. *Th.* Jocum planè ridiculum narras. *An.* Sed ut aliquando finiam fabulam, diebus aliquot hunc in modum colloquium habitum est cum Anima. Summa huc evasit: Roganti exorcistæ, num quâ viâ posset à cruciatu liberari; respondit illa, posse, si pecunia, quam reliquisset fraude partam, restitueretur. Ibi Faunus, Quid, inquit, si per bonos viros dispensaretur in pios usus? Respondit, & hoc profuturum. Hic exhilartus exorcista, summâ diligentiam percontatus est quanta esset summa. Illa dicit ingentem; quod illi erat bonum atque commodum. Indicavit & locum, sed procul diffitum, ubi thesaurus hic defossus esset. Prescripsit in quos usus vellet impendi. *Th.* In quos? *An.* Ut tres susciperent peregrinationem, quorum unus adiret limina Petri, alter iret salutatum Jacobum Compostellanum, tertius oscularetur pectinem Jesu qui est Treviris. Deinde per aliquot monasteria magna vis psalteriorum ac missarum perageretur. Quod superesset, ipse pro suo arbitratu dispensaret. Jam totus erat in thesauro Fauni animus; illum toto pectore devorarat. *Th.* Vulgaris morbus est, quanquam hoc nomine peculiariter malè audiunt sacerdotes. *An.* Ubi nihil esset omissum quod ad pecuniæ negotium pertineret, exorcista submonitus à Polo cœpit Animam de curiosis artibus percontari, de alchymistica, deque magia. Et ad hæc anima quædam respondit pro tempore; cæterum pollicita se plura indicaturam simul atque illius operâ liberata fuisset à pædogogo dæmone. Sit hic, si videtur, tertius fabulæ actus. In quarto Faunus cœpit ubique seriò prædicare rem prodigiosam, nihil aliud crepare in colloquiis, in conviviis, polliceri monasteriis magnifica quædam; & omnino nihil jam humile loquebatur. Addit locum, repêrit signa. Non ausus tamen est effodere thesaurum. quod Anima injecisset scrupulum, ingenti periculo facturum, si prius quàm essent peractæ missæ thesaurus attinge-

Inter monasteria dicitur, quod legit omnia volumina.

tingeretur. Jam multis nasutioribus subolebat fucus. Cum tamen ille nusquam non deprædicaret suam stultitiam, clam admonitus est ab amicis, præsertim ab Abbate suo, nè qui hastenus habitus esset vir prudens, nunc diversum de se specimen daret omnibus. Ille tamen nullius oratione potuit commoveri, quò minùs crederet rem esse seriam: adeoque penitus hæc imaginatio occupavit animum hominis, ut præter spectra & malos genios nihil somniaret, nihil loqueretur. Abierat mentis habitus in ipsam faciem; quæ sic pallescebat, sic erat extenuata, sic dejecta, ut larvam esse diceret, non hominem. Quid multis? minimum aberat à vera dementia, ni celeri remedio succursum fuisset. *Th.* Nimirum hic erit extremus actus fabule. *An.* Eum tibi reddam. Polus & hujus generis hujusmodi technam commenti sunt. Effinxerunt epistolam raris literis descriptam; idque non in chartis vulgaribus, sed in his in quibus artifices reponunt bracteas auri, subrubentibus, ut scis, luto. Epistolæ sententia hæc erat. *Faunus dudum captivus nunc liber Fauno liberatori suo optimo salutem æternam. Non est, Mi faune, cur te diutius in hoc negotio maceres; respexit Deus animi tui piam voluntatem, & illius merito me liberavit à suppliciis: ego nunc feliciter ago inter angelos. Te manet locus apud divum Augustinum, qui proximus est Apostolorum eboro. Ubi veneris ad nos,agam tibi gratias coram. Interim cura ut vivas suaviter. Datum è cælo empyreo, Idibus Septembribus, Anno millesimo quadrigentesimo nonagesimo octavo, sub sigillo annuli mei.* Hæc epistola clàm posita est in altari ubi facturus erat rem divinam Faunus. Eâ peracta subornatus est qui eum submoneret de re, quasi casu deprehensâ. Nunc eam circumfert epistolam, & ostentat ceu rem sacram, nihilque credit certiùs quàm eam e cælo perlatam ab angelo. *Th.* Istud non est liberâsse hominem insaniam, sed mutâsse insaniam genus. *An.* Sic est profectò, nisi quòd nunc insanit suavius. *Th.* Antehac non soleo multum tribuere fabulis quæ vulgò feruntur de spectris, sed posthac multò minus tribuam: suspicor enim ab hominibus credulis & Fauni similibus multa pro veris prodita literis, quæ simili artificio sunt adsimulata. *An.* Ego pleraque hujus generis esse credo.

Grande tamen
toto nonna ab orbis
fatos

ARGUMENTUM.

Alcumistica ostendit delirium senis alioqui prudentis qui in hanc artem insanivit, deceptus à Sacerdote per duplicem viam hujus artis, Longationem & Curtationem. Longatione autem egregie fallit senem Balbinum. Causatur Alcumista carbones, vitra. Virgini Beata mittuntur dono aurei, ut suis illa faveret cæptis, Aulici quidam, subodorati Balbinum hanc illicitam artem exercere, corrumpuntur muneribus. Dimittitur tandem Alcumista, numerato viatico.

(a) PHILACOUS, (b) LALUS.

Ph. Quid est novæ rei quòd sic Lalus apud sese ridet, ac penè in cachinnos solvitur, subindè signans se cruce? Interpellabo felicitatem hominis. Salve, multum amicissime Lale. Vidère mihi admodum felix. *La.* Atqui felicior ero si te impertiam hoc gaudio. *Ph.* Fac igitur quamprimùm me bees. *La.* Nôsti Balbinum? *Ph.* Senem illum eruditum, ac vitæ etiam laudatæ? *La.* Sic est ut dicis; sed nullus est mortalium qui sapiat omnibus horis, aut qui sit undiquaque perfectus. Habet hoc vir ille inter multas egregias dotes nævi, jam olim insanit in artem quam vocant Alcumisticam. *Ph.* Haud tu quidem nævum narras, sed insignem morbum. *La.* Utcunquè est, ille toties delusus ab hoc hominum genere, tamen dudum mirificè passus est sibi dari verba. *Ph.* Quo pacto? *La.* Adiit illum sacerdos quidam, salutavit honorificè, mox sic exorsus; Doctissime Balbine, mirabere fortassis quòd ignotus sic interellem te, quem scio nunquam non sanctissimis studiis occupatissimum. Annuat Balbinus, qui mos est illi; nam verborum est mirè parcus, *Ph.* Prudentiæ narras argumentum. *La.* Verùm alter prudentior sic pergit: Ignosces tamen huic meæ importunitati, si cognôris causam cur te ad erim. Dic, inquit Balbinus, sed paucis, si potes. Dicam, inquit ille quanto potero compendio. Scis, vir omnium doctissimè esse varia mortalium fata: ego nescio utro in numero me ponam, felicium an infelicium. Etenim si meum fatum altera ex parte contemplor, videor mihi pulchre felix; sin ex altera, nihil me infelicius. Urgente Balbino ut rem conferret in compendium; Finiam, inquit, doctissime Balbine. Id erit mihi facilius apud virum cui totum hoc negotium si notum est ut nulli notius. *Ph.* Rhetorem mihi depingis, non Alcumistam. *La.* Mox audies Alcumistam. A puero mihi, inquit, contingit hæc facilitas, ut artem omnium maximè expetendam discerem, illam inquam, totius Philosophiæ medullam, Alcumisticam.

Avidus audiendi.

b Loquax.

Verborum paucitas prudentia argumentum.

cam. Ad nomen Alcumistices non nihil experrectus est. Balbinus, gestu duntaxat; cæterum gemitu jussit ut pergeret. Tum ille, Sed ô me miserum, inquit, qui non inciderim in eam viam quam oportuit! Cùm Balbinus rogasset quasnam vias diceret; Scis, inquit, optimè (quid enim te fugit, Balbine, virum undiquaque doctissimum?) duplicem esse hujus artis viam, alteram quæ dicitur Longatio, alteram quæ dicitur Curtatio. At mihi malo quodam fato contigit in Longationem incidere. Balbino sciscitante quod esset discrimen viarum; Impudentem me, inquit, qui hæc apud te loquar, cui sciam hæc omnia sic esse nota, ut nulli notiora! Itaque supplex huc ad te accurri ut misertus nostrî, digneris impertire nobis viam illam felicissimam Curtationis, Quò peritior es hujus artis, hoc potes minore negotio communicare nobis. Noli tantum Dei donum celare fratrem dolore periturum. Ità te Jesus Christus semper majoribus locupletet dotibus. Cùm hic non faceret obtestandi finem, Balbinus fateri coactus est, se prorsus ignorare quid esset Longatio aut Curtatio; jubet, exponat ipse vim harum vocum. Tum ille, Quanquam, inquit, scio me loqui peritiori, tamen, quando ita jubes, faciam. Qui totam ætatem in hac arte divina contriverunt, duabus rationibus vertunt rerum species; altera quæ brevior est, sed plusculum habet periculi; alterâ quæ longior est, sed eadem tutior. Ego mihi videor infelix qui hæcenus sudârim in ea via quæ meo animo non arridet; neque quenquam nancisci potui qui alteram, cujus amore depero, vellet indicare. Tandem Deus immisit in mentem ut te adirem, virum non minùs pium quàm doctum. Doctrina tibi præstat ut facile possis dare quod peto: Pietas commovebit ut velis opitulari fratri, cujus salus tibi in manu est. Nè longum faciam, cùm hujusmodi sermonibus veterinarian ille amovisset à se suspicionem fuci, fidemque fecisset, sibi viam alteram esse perspectissimam, jampridem pruriebat Balbino animus. Tandem non temperans sibi, Valeat, inquit, illa Curtatio, cujus ego nè nomen quidem unquam audiui, tantum abest ut teneam; dic mihi bonâ fide, Longationem tenes exactè? Phy, inquit, ille, ad unguem, sed displicet longitudo. Cùm Balbinus rogasset quantum temporis requireretur; Nimium, inquit, totus penè annus; sed interim tutissima est. Nè labora, inquit Balbinus, etiamsi toto biennio sit opus, modo fidas arti tuæ. Vt rem in pauca conferam,

conferam,convenit inter eos ut negotium agrederentur clàm in ædibus Balbini,hâc lege, ut ille suppeditaret operam,Balbinus sumptum,lucrum ex æquo ac bono divideretur: quanquam impostor modestus ultro totum lucrum quod provenisset Balbino deferebat.Utrinque juratum est de silentio,quod faciunt qui mysteriis initiantur. Jam illico numeratur pecunia unde artifex mercaretur ollas,vitra,carbones,reliquâque quæ ad instruendam officinam pertinent. Ibi noster alcumista suaviter in scorta, aleam

a Decoquere est nequiter profundere : inde decoctores.

b Nam id profitentur alcumista. Qui profundit, in id vertit quo fruitur.

& computationes (a) de oquit eam pecuniam. Ph. Hoc nimirum est (b) vertere rerum species. La. Urgente Balbino ut rem aggrederetur; An non tenes, inquit, illud, *Dimidium facti, qui bene cepit, habet?* Magnum est bene præparare materiam. Tandem cœpit adornari fornax. Hîc rursus erat opus novo auro, velut illecebrâ venturi auri. Siquidem ut piscis non capitur absque esca, ita aurum alcumistis non provenit nisi pars auri admisceatur. Interea Balbinus totus erat in supputationibus: subducebat enim, si uncia pareret quindecim, quantum esset lucri rediturum ex unciis bis mille; tantum enim decreverat insumere. Cùm hanc quoque pecuniam decoxisset alcumista, jamque mensem unum atque alterum multum operæ simulâset circa folles & carbones,roganti Balbino, ecquid proderet negotium, primùm obmutuit; urgenti tandem respondit, Sicut solent res præclaræ, quæ semper difficiles habent aditus.Causabatur erratum in emendis carbonibus; quernos enim emerat,cùm abiegnis esset opus, aut columnis. Ibi perierant aurei centum: nec eo segniùs reditum est ad aleam. Data nova pecunia, mutati carbones. Jámque majore studio res cœpta est quàm antea: quemadmodum in bello milites, si quid secùs accidit quàm vellent, virtute sarciant. Cùm menses jam aliquot ferbuisset officina, & exspectaretur foetus aureus, ac nè mica quidem auri esset in vasis, (jam enim & illud omne decoxerat Alcumistica) inventa est alia causatio; nimirum vitra, quibus usus fuerat, non fuisse temperata sicut oportuit, Etenim ut * *non ex quo vis ligno Mercurius* fingitur, ita non quibusslibet vitris conficitur aurum. Quò plus erat intensum, hòc minùs libebat desistere. Ph. Sic solent aleatores, quasi non multò satius sit hoc perdere quàm totum. La. Sic est. Dejerabat Alcumista, nunquam sibi sic impositum fuisse: nunc errore deprehensò cætera

** Simile prov. Juxta illud Poëta, Sic ne perdidit, non cessat perdere lusor, Et revocat cupidus alea sape manus.*

fore

fore tutissima, & hoc dispendii magno cum scœnore facturum sese. Mutatis vitris tertio instaurata est officina. Admonebat Alcumista rem felicius successuram, si Virgini Matri, quæ, ut scis, Paralisi colitur, mitteret aliquot aureos dono: artem enim esse sacram, nec absque favore numinum rem prosperè geri. Id consilium vehementer placuit Balbino, homini pio, ut qui nullum prætermitteret diem quin perageret rem divinam. Suscepit religiosam professionem Alcumista, nimirum in proximum oppidum, atque illic votivam pecuniam decoxit in ganeis. Reversus domum, nunciat sibi summam esse spem negotium ex animi sententia successurum, adeò divam Virginem votis suis visam annuere. Ubi multo jam tempore sudatum esset, ac nè mica quidem auri nasceretur usquam, exoptulanti Balbino respondit, sibi nihil unquam tale accidisse in vita, toties artem experto, nec satis posse conjectare quid esset in causa. Cùm diu divinatum esset, tandem illud venit in mentem Balbino, num quo die prætermisisset audire sacrum, aut dicere preces horarias, quas vocant: nam nihil succedere his omisissis. Ibi impostor, Rem, inquit, acu tetigisti. Me miserum! semel atque iterum id admissum est per oblivionem, & nuper, à prolixo convivio surgens, oblitus sum dicere salutationem Virginiis. Tum Balbinus, Non mirum, inquit, si res tanta non succedit. Recipit artifex se pro prætermisissis sacris duobus duodecim auditurum, & pro unica salutatione decem repositurum. Cùm Alcumistam prodigum subindè defecisset pecunia, nec suppeterent petendi causæ, tandem hanc technam commentus est: Rediit domum admodum exanimatus, ac voce lamentabili. Perii, inquit, funditus, Balbine, perii; actum est de capite meo. Obstupuit Balbinus, & tanti mali causam avebat cognoscere. Subodorati sunt, inquit, aulici quod egimus, nec aliud exspecto quàm ut mox deducar in carcerem. Ad hanc voem expalluit etiam seriò Balbinus. Nam scis (a) apud nos capitale esse, si quis Alcumisticam exerceat absque Principis permissu. Pergit ille; Non, inquit, metuo mortem, utinam illa contingat: metuo quiddam crudelius, Roganti quid hoc esset, Rapiar, inquit, aliquò in turrin: illic per omnem vitam cogar his laborare quibus non libet. An ulla mors est quæ non potior esse debeat quàm talis vita? Ibi res ventilata est consultatione, Balbinus, quoni-

a Plinius lib.
30. c. 1. refert
Britannos
mirè insanisse
in Magiam
usque ad ipsi-
us aetatem.
Sunt adhuc
qui in Alcu-
mistica pa-
rum sobrii
sunt, quan-
quam lex ca-
pitale appo-
ta est.

am

am callebat artem rhetoricam, pulsabat omnes status, si quâ periculum vitari possit. Non potes, inquit, inficiari crimen? Nequaquam, ait ille. Inter regios satellites res sparsa est, & habent argumenta quæ dilui non possint. Nec defendi quidem factum poterat ob legem manifestam. Cùm, multis in medium adductis, nihil videretur firmi præsidii, tandem Alcumista, cui jam opus erat præsentì pecuniâ, Nos, inquit, Balbine, lentis consiliis agimus, atqui res poscit præsens remedium. Jam arbitrator ad futuros qui me abripiant in malam rem. Denique, cùm nihil occurreret Balbino, tandem Alcumista, Nec mihi quidquam occurrit, inquit, neque quidquam superesse video, nisi ut fortiter peream: ni fortè hoc placet, quod unum superest, utile magis quàm honestum, nisi quòd *durum est telum necessitas*. Scis, inquit, hoc hominum genus avidum esse pecuniæ, eoque facilius corrumpi posse ut fileant. Quamvis durum sit illis furciferis dare quod profundant, tamen, ut nunc res sunt, nihil video melius. Idem visum est Balbino; ac numeravit aureos triginta, quibus redimeret silentium. *Ph.* Miram Balbini liberalitatem mihi prædicas. *La.* Imò in re honesta citius dentem extudisses ab eo quàm nummum. Sic prospectum est Alcumistæ, cui nihil erat periculi, nisi quòd non haberet quod daret amicæ. *Ph.* Demiror Balbino in tantum nihil esse nati. *La.* Hic duntaxat naso caret, in cæteris nasutissimus. Rursus novâ pecuniâ instruitur fornax, sed præmissâ ad Virginem Matrem precatiunculâ, ut cœptis faveret. Jam totus exierat annus, dum, illo nunc hoc nunc illud causante, luditur opera, & perit impensa. Interim existit casus quidam ridiculus. *Ph.* Quisnam? *La.* Alcumista furtivam consuetudinem habebat cum uxore ejusdem aulici: maritus, conceptâ suspitione, cœpit hominem observare. Tandem cùm illi nunciatum esset sacrificum esse in cubiculo, præter expectationem redit domum, pulsât ostium. *Ph.* Quid factururus homini? *La.* Quid? nihil suave; aut occisurus erat, aut exsecturus. Ubi maritus instans minitaretur, se vi effracturum ostium ni aperiret uxor, magnopere trepidatum est, & circumspicitur præsentaneum aliquod consilium: nec erat aliud quàm quod ipsa dabat res. Abiecit tunicam, ac per fenestram angustam dejecit sese non absque periculo, ne sine vulnere, ac fugit. Scis tales fabulas illico spargi. Itaque permanavit & ad Balbinum. Neque

que id fore non divinârat artifex *Ph.* Hîc itaque mediuste-
netur. *La.* Imò felicius elapsus est hinc quàm è cubiculo.
Audi technam hominis. Nihil exposulabat Balbinus, sed
nubilo vultu satis indicabat se non ignorare quod vulgò
ferebatur. Noverat ille Balbinum esse virum pium, in non-
nullis penè dixerim supersticiosum. Et qui tales sunt, in-
quamvis magno peccato facilè condonant supplici. Itaq;
datâ operâ injicit mentionem de successu negotiî, queri-
tans non perinde succedere ut solet, aut vellet: addebat se
vehementer mirari quid esset in causâ. Ibi per occasio-
nem commotus Balbinus, qui alioqui videbatur destinâsse
silentium, & erat qui facilè commoveretur. Non est, inquit,
obscurum quid obstat; peccata obstant quò minùs succe-
dat quod à puris purè tractari convenit. Ad hanc vocem
artifex procubuit in genua, subindè tundens pectus, & vultu
vocèque lacrymabili. Verissimum, inquit, dixisti, Balbine,
peccatâ, peccata, inquit, obstant; sed mea peccata, non tua,
non enim pudebit me turpitudinem meam apud te, velut
apud Sacerdotem sanctissimum, confiteri. Vicerat me car-
nis infirmitas, pretraxerat me Satanas in laqueos suos. Et,
ô me miserum! è sacrificio factus sum adulter. Non ta-
men omnino periit hoc munus quod misimus Virgini Ma-
tri. Perieram certo exitio ni illa succurrisset. Jam mari-
tus effrungebat fores, fenestra erat arctior quàm ut possem
elabi: in tam præsentaneo periculo venit in mentem san-
ctissimæ Virginis, procidi in genua, obtestatus sum, si gra-
tum fuisset munus, ut opitularetur. Nec mora, repeto fene-
stram (sic enim urgebat necessitas) & satis amplam reperi
ad effugium. *Ph.* Credidit ista Balbinus? *La.* Credidit?
imò etiam ignovit, & admonuit religiosè, nè se præberet
ingratum beatissimæ Virgini. Numerata est rursus pecu-
nia danti fidem se posthac rem sacram purè tractaturum.
Ph. Quis tandem finis? *La.* Perlonga est fabula, sed ego
paucis absolvam. Cùm ejusmodi commentis diu lusisset
hominem, neq; mediocrem pecuniarum vim ab eo extorsis-
set, tandem venit illò qui nebulonem à puero noverat. Is
facilè divinans illum idem agere apud Balbinum quod
nusquam non egerat, clàm aggreditur illum; exponit quâ-
lem artificem domi suæ foveret; monet ut quàm primum
ableget hominem, ni mallet ipsum aliquando compilatis
scriniis fugere. *Ph.* Quid hîc Balbinus? videlicet cura-
vit hominem conjiciendum in carcerem? *La.* In carce-
rem?

rem? Imò numeravit viaticum, obtestans per omnia sacra, nè quod accidisset effutiret. Et sapuit, meâ quidem sententiâ, qui hoc maluerit quàm esse fabula conviviorum & fori, deinde venire in periculum confiscationis. Nam impostori nihil erat periculi, artis tantum tenebat quantum asinus quivis; & in hoc genere favorabilis est impostura. Quòd si furti crimen intentâisset, à suspendio tutum reddebat unctio, neque quisquam lubens gratis alat talem in carcere. *Ph.* Miseresceret me Balbinî, nisi ipse gauderet deludi. *La.* Nunc mihi properandum est in aulam: aliàs referam his etiam multò stultiora. *Ph.* Cùm vacabit & audiam lubens, & fabulam fabulâ pensabo.

ARGUMENTUM.

Qui impostor in vendendis equis. (a) Hippoplanus narrat fraudes eorum qui vendunt aut locant equos, docetque ipsi quomodo impostoribus aliquoties imponatur.

AULUS, PHÆDRUS.

Est, severitatem vultu præferre.

DEum immortalem! *b) ὦς σε μὲν προσώπῃ* noster Phædrus, & subindè in cælum suspicit! Adoriar. Quid accidit novæ rei? Phædre. *Ph.* Quamobrem isthuc interrogas? Aule. *Au.* Quoniam è Phædro mihi videris factus Cato, tanta est in vultu severitas. *Ph.* Non mirum, amice, modo confessus sum peccata meâ, *Au.* Phy! jam desino mirari: sed dic, age bonâ fide, confessus es omnia? *Ph.* Omnia quæ quidem in mentem veniebant, unico duntaxat excepto. *Au.* Cur unum hoc reticuisti? *Ph.* Quia nondum potuit mihi displicere. *Au.* Oportet esse peccatum suave. *Ph.* An peccatum sit, nescio; sed tamen si vacat audies. *Au.* Audiam equidem lubens. *Ph.* Scis quanta sit impostura apud nostros in his qui vendunt aut locant equos? *Au.* Plus scio quàm vellem non semel ab illis delusus. *Ph.* Nuper incidit mihi iter, cùm satis prolixum, tum etiam accelerandum. Adeo quendam ex illis, quem dixisses ejus generis minimè malum, & intercedebat mihi cum homine nonnihil etiam amicitiae Narro mihi rem esse seriam, opus esse præstrenuo equo; si unquam præbuisset se mihi bonum virum, nunc præstaret. Ille pollicetur sese sic mecum acturum ut ageret cum fratre suo charissimo. *Au.* Fortassis & fratri impositurus. *Ph.* Inducit in stabulum, jubet ut eligam ex omnibus equis quemcunq; vellem. Tandem unus plus cæteris arridebat. Ille probat judicium meum, dejerans eum equum frequenter à multis expetitum esse; se cum maluisse servare amico singulari, quàm ignotis addicere.

cere. Conventum est de pretio, numeratur pecunia præsens; conscendo. Mirâ alacritate gestiebat equus in ingressu; dixisses feroculum esse; nam erat obesus & pulchellus. Ubi jam equitâsem sesquihoram, sensi planè lassum, nec calcaribus quidem impelli posse. Audieram tales ab illis ad imposturam ali, quos à specie judicares insignes, cæterum, laboris impatientissimos. Ego continuo mecum, Captus sum. Age, par pari referam, ubi rediero domum.

Au. Quid hîc consilii capiebas eques absque equo? *Ph.* Id quod res dabat: deflexi in proximum vicum; illic clàm apud quendam mihi notum deposui equum, & conduxì alterum; profectus sum quò destinâram; reversus sum, reddo conductitium equum, reperio meum* sophistam, ut erat, obesum, & pulchrè requietum: eo vectus redeo ad impostorem; rogo ut in stabulo suo alat dies aliquot, donec repetiero. Percontatur quàm commodè me gesserit. Ego verò dejero per omnia sacra, me nunquam in vita conscendisse tergum equi felicioris, volâsse potiùs quàm ambulâsse, nec ram longo itinere unquam sensisse lassitudinem, nec pilo factum ob laborem macriorem. Hæc cùm illi persuasissem esse vera, tacitus secum cogitabat, equum illum alium esse quàm hætenus suspicatus esset. Itaq; priusquam abirem, rogabat num mihi venalis esset equus. Primò negabam; quòd si incideret iter denuo, non facile foret nancisci similem: attamen nihil esse mihi tam charum quod non esset venale pretio largo, etiamsi quis me ipsum, inquam cuperet emptum. *Au.* Næ, tu pulchrè Cretensem agebas cum Cretensi. *Ph.* Quid multis? Non dimittit me, nisi pronunciatâ equi indicaturâ. Indicavi non paulò pluris quàm emeram. Digressus ab homine, mox suborno qui mihi partem agat hujus fabulæ, pulchrè instructum atque indoctum: is ingressus domum inclamat locatorem; ait sibi opus esse insigni equo, & labôris egregiè patienti. Alter ostendit multos, & pessimum quemque maximè prædicat; solum illum quem mihi vendiderat, quoniam existimabat verè talem qualem prædicaveram, non laudat. At alter illico rogat, num & ille venalis esset; nam descripseram illi formam equi, & locum indicâram. Locator primùm obticescere, atque alios ambitiosè prædicare. Cùm iste cæteris utcunque probatis semper ageret de uno illo tandem locato apud se. Planè fefellit me iudicium de illo equo, siquidem hic peregrinus statim agnovit hunc

* Id est, fucosus
Ejusmodi equi sunt.

inter omnes. Cùm instaret ille, tandem hic, Venabſ est, inquit, ſed pretio fortasſe deterreberis. Non eſt, inquit ille magnum pretium, ſi rei dignitas reſpondeat; indica. Indicavit aliquanto pluris quàm indicâram ipſi, capſans & hoc lucri. Tandem convenit de pretio; datur arrha ſatis magna, nempe regalis aureus, nè qua ſuſpicio incideret ſimulatæ emptionis. Emptor jubet equo dari pabulum, ſe mox ait rediturum, & abducturum; dat etiam ſtabulario drachinam. Ego ſimul atque cognovi paſſionem eſſe firmam, ſic ut reſcindi non poſſet, rurfus ocreis & calcaribus armatus redeo ad locatorem: anhelus clamo. Adeſt ille, rogat quid velim. Illico, inquam, adornetur equus meus; nam è veſtigio proficiſcendum eſt ob rem maximè ſeriam. Atqui modò, inquit, mandabas ut aliquot dies alerem equum tuum. Verum, inquam; ſed præter exſpectationem obiectum eſt negotium, idque regium, quod nullam patitur dilationem. Hic ille, Eliges ex omnibus quem voles, tuum habere non poteſ. Rogo quamobrem. Quoniam venditus eſt, inquit. Ibi ego ſimulatâ magnâ perturbatione, Prohibeant, inquam, ſuperi quod dicis. Hoc obiecto itinere non venderem eum equum, etiamſi quis numeret quadruplum. Incipio rixam, clamo me perditum. Tandem incaluit & ille. Quid opus, inquit, his jurgiis? indicâſti equum, ego vendidi: ſi numero pretium, nihil habes quod mecum agas; ſunt in hac urbe leges; ad exhibendum equum me non poteſ compellere. Cùm diu clamâſſem, aut equum exhiberet aut emptorem; tandem iratus numerat pretium. Emeram quindecim aureis, æſtimâram viginti ſex. Ille æſtimarat triginta duobus. Cogitat apud ſe, præſtat hoc lucri facere quàm equum reddere. Adeo dolenti ſimilis, ac vix placatus etiam darâ pecuniâ. Ille rogat ut boni conſulam; ſe aliis in rebus penſaturum hoc incommodi. Sic impoſitum eſt impoſtori. Habet equum nullius pretii. Exſpectat ut qui arrham dedit veniat numeratum pecuniam. At nemo venit, nec unquam venturus eſt. *Au.* Interim nunquam tecum expoſtulavit? *Ph.* Quâ fronte, aut quo jure id faceret? Convenit quidem ſemel atque iterum, conqueſtus eſt de fide emptoris. Verum ego ultro expoſtulavi cum homine, dicens illum eo malo dignum, qui præproperâ venditione tali equo me ſpoliârit. Hoc eſt crimen tam bene collocatum, meâ ſententiâ, ut non poſſim inducere animum conſiteri. *Au.* Ego mihi (a) ſtatuum poſcerem,

*a Honoris
gratiâ ſtatua
ponebantur
bene meritis
de Republica.*

poscerem, si quid tale designâssem, tantum abest ut confessus sim. *Ph.* An ex animo loquaris nescio; mihi tamen addis animum quò magis lubeat talibus facere fucum.

ARGUMENTUM.

Πτωχολογία fraudes mendicorum & varias techas depingit, qui, fictâ sape personâ, ulcerosos sese ostendant, aliumisticam & alias profitentur artes, quibus imponunt plurimis. Nihil regno similis quàm mendicitas.

(a) IRIDES, (b) MISOPONUS.

Ir. **Q**Uam ego huc novam avem video advolare? Agnosco faciem, sed vestis non convenit. Aut ego prorsus hallucinor, aut hic est Misoponus. Audendum est; compellabo hominem quamlibet pannosus. Salve, Misopone. *Mi.* Iridem video. *Ir.* Salve, Misopone. *Mi.* Tace inquam. *Ir.* Quid? an salvere non vis? *Mi.* Non isto quidem nomine. *Ir.* Quid accidit? Annon es idem qui fueras? An cum veste mutatur & nomen? *Mi.* Non; sed vetus receptum est. *Ir.* Quis tum eras? *Mi.* Apitius. *Ir.* Nè te pudeat veteris sodalis, si quid melioris obtigit fortunæ: non diu est quòd eras ordinis nostri. *Mi.* Concede huc fodes, & audies rem omnem. Non pudet ordinis vestri, sed pudet primi ordinis. *Ir.* Quem ordinem narras? Franciscanorum? *Mi.* Nequam ô bone, sed decoctorum. *Ir.* Næ tu istius ordinis, sodales habes quamplurimos. *Mi.* Eram re lautâ, prodegi strenuè; ubi res defecit, nullus agnoscebat Apitium. Profugi pudore, verti me ad vestrum collegium: hoc malui quàm fodere. *Ir.* Sapuisti. Sed unde subito novus nitor corporis? Nam de veste mutata non perinde miror. *Mi.* Quamobrem? *Ir.* Quia Dea (c) Laverna multos subito ditat. *Mi.* An suspicaris me furto parâsse rem? *Ir.* Hoc fortassis ignavius. Rapinâ igitur. *Mi.* Non per vestram (d) Peniam, neque furto, neque rapinâ. Sed de nitore corporis prius expediam, quod tibi videtur mirabilius. *Ir.* Nam apud nos eras totus ulcerosus. *Mi.* Nimirum sum usus amicissimo medico. *Ir.* Quonam? *Mi.* Non alio quàm meipso, nisi quem arbitraris mihi meipso amiciorem. *Ir.* Atqui nesciebam te callere rem medicam antehac. *Mi.* Totum illum ornatum ipse pigmentis affixeram, thure, sulphure, resinâ, visco linteis, cruore. Ubi visum est, quod affixeram detraxi. *Ir.* O impostorem! nihil te videbatnr miserabilius. Poteras in tragœdia sustinere personam Job. *Mi.* Sic tum ferebat egestas; quanquam fortuna nonnunquam & cutem mutare solet. *Ir.* Dic igitur de fortuna.

a Velut Iri
filius, quem
mendicum
inducit U-
lysses.
b Osor labo-
rum.

c Dea fu-
rum.
d Paupertas
in Dea apud
Aristophanem.

Repertus est thesaurus aliquis? *Mi.* Non, sed repertus est quæstus vestro paulò commodior. *Ir.* Quî potuisti facere quæstum, cùm non suppeteret fors? *Mi.* *Artem quævis terra alit.* *Ir.* Intelligo. Dicis artem incidendi loculos. *Mi.* Bona verba. Dico artem Alcumisticam. *Ir.* Vix quinde-
cim dies sunt quòd nos reliquisti, & artem assequutus es quam alii vix multis annis perdiscunt? *Mi.* Naactus sum viam compendiarium. *Ir.* Quam? obsecro. *Mi.* Ars vestra conflaverat mihi quatuor ferme aureos: bonâ quadam fortunâ incidi in veterem congerronem, qui nihilo feliciùs rem administrârat quàm ego. Compotabamus: cœpit, ut sit, narrare suas fortunas: pasciscor hâc lege, ut ille biberet immunis, mihi communicaret artem. Communica-
vit bonâ fide: ea nunc vestigial est mihi. *Ir.* Non licet discere? *Mi.* Mihi vel gratis impertiam ob pristinum sodaliti-
um. Scis nusquam non inveniri plurimos hujus artis avidissimos. *Ir.* Audiui & credo. *Mi.* In horum fami-
liaritatem quâcunque occasione memet insinuo, jacto artem. Ubi sensero (a) larum hiantem (b) escam paro. *Ir.* Quo pacto? *Mi.* Ultro eos moneo, nè temere credant ejus
artis professoribus; nam plerosque esse impostores, id agentes præstigiis suis ut exhauriant loculos incautorum. *Ir.* Isthuc procemii parùm accomodum tuo negotio, *Mi.* Imò illud etiam addo nè quid mihi ipsi credant, ni rem certam oculis aut manibus deprehenderint. *Ir.* Miram artis fiduciam mihi narras. *Mi.* Jubeo illos adesse dum peragitur metamorphosis, jubeo attentos esse; quòque minùs dubitent, jubeo ut ipsi manibus rem omnem peragant, me procul spectante, nec digitum admovente: liquefactam materiam jubeo ut purgent ipsi, aut aurifici purgandam deferant. Prædico quantum argenti aurive sit eliquan-
dum. Denique, quod eliquatum est jubeo ut pluribus au-
rificibus deferant ad (c) Lydium lapidem explorandum. Reperiunt pondus prædictum, reperiunt purgatissimum aurum aut argentum; nihil enim refert, nisi quòd minore periculo mihi quidem res tentatur in argento. *Ir.* Proinde nihil habet ars tua fuci? *Mi.* Imò merus fucus est. *Ir.* Nondum video præstigium. *Mi.* Faxo ut videas. Primùm, pasciscor de mercede: eam nolo mihi numerari, nisi priùs edito artis experimento. Trado illis pulvisculum, quasi hujus vi conficiatur totum negotium. Rationem conficiendi pul-
veris non communico, nisi magnâ mercede redemerint,

Exigo

a Vide Pro-
verbium.
b Escam,
ὄλεαρον,
quâ capiun-
tur pisces &
aves.

c Coticula
quâ explo-
rant aurum.

Exigo jusjurandum, nè proferant arcanum artis intra sex menses cuiquam mortalium aut immortalium. *Ir.* Nondum audio fucum. *Mi.* Fucus omnis est in uno carbone in hoc parato. Excavo carbonem, in eum infero liquefactum argentum, quantum prædico reddendum; post infusum pulverem sic instruo vas ut non solum infernè & à lateribus cingatur prunis, verum etiam supernè: persuadeo hoc esse artis. Inter carbones qui supernè imponuntur unum admisceo qui tegit argentum aut aurum. Id vi caloris liquefactum defluit in reliquam materiam, quæ lisquescit, puta stannum ut æs: repurgatione factâ invenitur quod admistum est. *Ir.* Ars expedita: sed quomodo fallis, si alter rem agat suis manibus? *Mi.* Cùm is me scribente perfecit omnia, prius quàm moveatur vas alcumisticum, accedo tandem, & circumspicio, nè quid fortè sit omissum. Aio mihi videri supernè deesse unum atque alterum carbonem; clam appono meum: fingo me eum tollere ex acervo reliquorum, at illic antè sic positum ut nulli possit agnosci, & illum fallere. Tollo. *Ir.* Cæterum cùm illis absque te periculum facientibus non succedit, quid adfers? *Mi.* Nihil est periculi jam numeratâ pecuniâ. Aliquid comminiscor, aut ollam fuisse insinceram, aut carbones vitiosos, aut ignem parum scitè temperatum. Denique, pars est quam profiteor, non diu hære in eodem loco. *Ir.* An tantus est proventus istius artis ut te possit alere? *Mi.* Et quidem splendidè. Posthac tu quoque, si sapiis, relinques istam miseriam, & nostro accedes ordini. *Ir.* Imò citius illud agam, ut te revocem in nostrum ordinem. *Mi.* Ut volens repetam quod semel effugi, ac deseram bonum quod inveni? *Ir.* Habet hoc nostra professio, dulcescit assuetudine. Proinde cùm multi sint qui deficiant ab instituto D. Francisci aut Benedicti, quem unquam vidisti qui diutius versatus in ordine nostro defecerit? Nam tam paucis mensibus vix gustare poteris quid esset mendicitas. *Mi.* Is gustus me docuit esse rem omnium miserrimam. *Ir.* Cur igitur nemo deficit? *Mi.* Fortasse quia naturâ miseri sunt. *Ir.* Ego hanc miseriam nè cum Regum quidem fortuna commutarem. Nihil enim regno similis quàm mendicitas. *Mi.* Quid ego audio? Nihil nivi similis quàm carbo? *Ir.* Dic mihi, quare potissimum beati sint reges? *Mi.* Quia faciunt quod animo collubitum est. *Ir.* Ista libertas, quâ nihil suavius, nemini Regum magis adest quam nobis;

nec

Unde &
sensus dici-
tur, cum,
numeratis
singulis ac
facultatibus
astimatis,
indicitur ex-
actio.

nec dubito quin multi Reges sint qui nobis invident; Sive bellum est, sive Pax, nos tunc vivimus; non descri-
bimur ad militiam, non vocamur ad munia publica, non
(a) censemur; cum populus expilatur exactionibus, nul-
lus inquit in vitam nostram; si quid admissum est etiam
atrocius, quis dignetur in jus vocare mendicum? Etiam
si pulsamus hominem, pudet pugnare cum mendico. Re-
gibus nec in pace nec in bello licet suaviter agere, & quò
majores sunt hoc plures metuunt. Nos, veluti Deo sacros,
etiam religione quadam metuit vulgus offendere. *Mi.* Sed
interim fordescitis in pannis & casulis. *Ir.* Quid ista faci-
unt ad veram felicitatem? Extra hominem sunt que nar-
ras. His pannis debemus nostram felicitatem. *Mi.* At ve-
reor nè vobis brevi peritura sit felicitatis istius bona pars.
Ir. Quis sic? *Mi.* Quia jam hoc mussant civitates, nè mendi-
cis liberum sit quò libet evagari, sed unaquæque civitas
suos alat mendicos; & in his qui valent, adigantur ad la-
borem. *Ir.* Cur hoc moliuntur? *Mi.* Quia comperiunt in-
gentia facinora sub mendicitatis prætextu perpetrari. De-
inde non minimam perniciem ex vestro ordine nasci. *Ir.*
Istiusmodi fabulas frequenter audiui. Id fiet ad Calendas
Græcas. *Mi.* Fortasse citius quàm velles.

ARGUMENTUM.

Convivium Fabulosum varias historias & jucundas fabulas continet.
Maccus fallit calcearium. Oporapolis de sicubus fallitur. Sacer-
dos de pecunia, fraude perquam facerã. Ludovicus, Gallorum
Rex undecimus, rustici rapis vescitur: rapam unam pragan-
dem donq oblatam mille coronatis aureis remunerat. Pediculum
veste regia cepit quidam, & accepit à Rege 40. Coronatos. Anlici
deluduntur dolo. Quidam petit offi-um, seu munus publicum. Ci-
tò negare est dare beneficium. Maximilianus clemens in debitores
suos. Sacrificus quidam egregiè fallit sœneratorem. Antonius sa-
lutat quendam crepitu ventris, dicentem esse podicem partem cor-
poris honestissimam.

b Fabulosus.

c Ridiculus.

d Facetus.

e Urbanus.

f Amans

nugarum.

g Amens.

rifum.

h Bene lin-

guax.

i Qui gan-

des nugis.

k Nugator

(b) POLYMYTHEUS, (c) GELASINUS, (d) EUTRAPELUS,

(e) ASTEUS, (f) PHILYTHLUS, (g) PHILOGELOS.

(h) NUGLOTTUS, (i) LEROCHARES,

(k) ADOLESCHES.

P. **U**T non decet civitatem bene institutam esse sine
legibus ac Principe; ita nec convivium oportet
ἀναρχον esse καὶ νόμον. *Gl.* Istuc verò perplacet, ut un-
us totius populi nomine respondeam. *Po.* Heus, puer, ad-
fer huc talos; horum suffragiis decernetur regnum, cui-
cunquenaverit Jupiter. *Euge;* Et Eutrapelo faver Jupiter.

Non

Non fuere sortes cæcæ; non poterat magis idoneus eligi, etiam si per singulas tribus viritim collecta fuissent puncta. Vulgò jactatur proverbium, non tam vanum, quam parum Latinum, *Novus Rex, nova lex.* (a) *Νομὸς ἴτις γάρ, αἰδ ἐστ, Στὰς βασιλεύς.* *Eut.* (b) Quod felix faustumque sit huic convivio; Primum, edico. Nè quis hîc proferto præter ridiculas fabulas. Cui deerit fabula; drachmâ multator; ea pecunia in vinum infumitor: atque in legitimis fabulis etiam extempore conficta habentor, modò servetur (c) *τὸ πρῶτον καὶ τὸ δεύτερον.* Si nulli defuerit fabula, duo, quorum alter lepidissimam, alter frigidissimam, fabulam dixerit, vini pretium pendunt. Convivator à vini sumptu immunis esto: ciborum sumptum unus suppeditato. Hujus rei, si quid inciderit controversiæ, Gelasinus arbiter ac judex esto. Hæc si vos sciveritis, rata sunt. Qui legi parère noluerit, abito; sic tamen, ut postridie ad computationem redire jus fasque sit. *Ge.* Legem à rege, latam nostris suffragiis ratam esse volumus. Sed unde proficiscetur fabularum circulus? *Eut.* Unde nisi à convivatore? *Ast.* Licétne, rex, dicere (d) tria verba? *Eut.* An tu credis (e) nefastum esse convivium? *Ast.* Jure consulti negant legem esse, quæ non sit æqua. *Eut.* Assentior. *Ast.* At tua æquat optimam fabulam pessimæ. *Eut.* Ubi voluptas quæritur, ibi non minus laudis promeretur qui pessimè dixit, quam qui optimè, eò quòd non minùs delectet. Velut inter cantores nemo vòluptati est, nisi qui aut insigniter bene cecinerit, aut egregiè malè. Nonne plures rident audito coccyce quàm auditâ lusciniâ? Hîc mediocritas laudem non habet. *Ast.* At cur plebuntur qui laudem auferunt? *Eut.* Nè nimia felicitas provocet illis Nemefin aliquam, si simul & laudem auferrent & immunitatem. *Ast.* Per Bromium, Minos ipse nunquam tulit legem æquiorẽ. *Phi.* Nullam feres legem de modo bibendi? *Eut.* Dispectâ re, sequar exemplum Agæfilai Lacedæmoniorum regis. *Phi.* Quid is fecit? *Eut.* Is cùm tempore quodam (f) Symposiarchus talorum arbitrio delectus esset, rogante (g) architriclino, quantum cuique vini juberet apponi, Si largior, inquit, vini copia parata est, dato cuique quantum poposcerit; si malignior, omnibus ex æquo distribuito. *Phi.* Quid sibi voluit Lacon ille cùm hæc diceret! *Eut.* Hoc agebat, ut neque temulentum, neque rursus querulum esset convivium. *Phily.* Quî sic? *Eut.* Quia sunt qui gaudent largiùs bibere, sunt qui gaudent parciùs;

repe-

reperiuntur & abstemii, qualis dicitur fuisse Romulus. Itaque si nulli datur vinum nisi poscenti, primum nemo compellitur ad bibendum; & tamen nihil desiderant quibus grata est largior potatio. Ità fit ut nemo tristis sit in convivio. Rursus, si parciore copia vini distribuitur æquis portionibus in singulos, satishabent qui bibunt moderatius; neque quisquam in æqualitate potest obmurmurare, quando qui largius erat hausturus æquo animo componit sese ad temperantiam. Hoc exemplum si placet utar. Volumus enim hoc convivium fabulosum esse, non vinosum.

* *Canis natura abhorret.*

Phily. Quid igitur bibebat Romulus? *Ent.* Idem * quod bibunt canes. *Phily.* An non istud indignum Rege? *Ent.* Nihil magis quam quod Reges spirant aëre cum canibus communi: nisi quod illud interest, Rex non bibit eandem aquam quam biberet canis; sed aërem quem efflavit Rex, haurit canis, & vicissim, quem efflavit canis, haurit Rex. Plus gloriæ tulisset Alexander ille magnus, si cum canibus bibisset. Nihil enim pejus Regi qui tot hominum millibus vigilat quam vinolentia. Cæterum Romulum abstemium fuisse declarat apophthegma non infestiviter ab illo dictum. Etenim cum quidam, videns illum abstinere à vino, dixisset Vinum vile futurum si omnes biberent quemadmodum ille: Imò, inquit, tum arbitror fore carissimum, si biberent omnes vinum quemadmodum ego. Bibo enim quantum libet. *Gel.* Utinam hîc adesset noster Johannes Borzemus, canonicus Constantiensis; qui nobis Romulum quendam referret: nam & is abstemius non minus est quam dicitur, alioqui comis ac festivus conviva. *Po.* Age, si simul potestis, non dicam *sorbere & flare*, quod Plautus ait esse *difficile*, sed edere & audire, quod est perfacile, bonis avibus auspicabor fabulandi munus. Si parum erit lepida fabula, scitote Batavam esse. Opinor aliquot vestrum auditum Macci nomen. *Gel.* Non ita diu est quod periit. *Po.* Is cum venisset in civitatem quæ dicitur Leidis, ac vellet novus hospes innotescere joco copiam, (nam is erat homini mos) ingressus est officinam calcearii; salutat. Ille cupiens extrudere merces suas, rogat num quid vellet. Macco conjiciente oculos in ocreas ibi penfiles, rogat sutor, num vellet ocreas. Annuente Macco, quærit aptas tibiis illius; inventas alacriter protulit, & ut solent, inducit illi. Ubi jam Maccus esset eleganter ocreatus. Quam bellè, inquit, congrueret

gruet his ocreis par calceorum duplicatis soleis. Rogatus an & calceos vellet, annuit. Reperti sunt, & additi pedibus. Maccus laudabat ocreas, laudabat calceos. Calcearius tacite gaudens succinebat illi laudanti, sperans pretium æquius, posteaquam emptori tantopere placeret merx. Et jam erat nonnulla contracta familiaritas. Hic Maccus, Dic mihi, inquit, bonâ fide, nunquâne usu venit tibi, ut quem sic ocreis & calceis ad cursum armâsses, quemadmodum nunc armâsti me, abiret non numerato pretio? Nunquam, ait ille. Atqui si fortè, inquit, veniat usu, quid tu tum faceres? Consequerer, inquit, calcearius, fugientem. Tum Maccus, Serione istâ dicis, an joco? Planè serio, inquit alter, loquor, & serio facerem. Experiar, ait Maccus. En, pro calceis præcurro, tu cursu sequere. Simulque cum dicto coniecit se in pedes. Calcearius è vestigio consequutus est quantum poterat, clamitans, Tenete furem, tenete furem. Ad hanc vocem cum cives undique profiliissent ex ædibus, hoc commento cohibuit illos Maccus, nè quis manum injiceret; ridens ac vultu placido, Nè quis, inquit, remoretur cursum nostrum, certamen est de cupa cerevisiæ. Itaque jam omnes præbere sese certaminis spectatores. Suspiciabantur autem calcearium dolo clamorem cum fingere, ut hâc occasione anteverteret. Tandem calcearius cursu victus, sudans & anhelus domum rediit. Maccus tulit brabeum. *Ge.* Maccus iste effugit quidem calcearium, at non effugit furem. *Po.* Quamobrem? *Ge.* Quia furem ferebat secum. *Po.* Fortè tum non erat ad manum pecunia, quam postea resolvit. *Ge.* Verum erat actio furti. *Po.* Ea quidem post intentata est, sed jam magistratibus aliquot innotuerat Maccus. *Ge.* Quid attulit Maccus? *Po.* Quid attulit, rogas in causa tam vincibili? Magis periclitatus est actor quàm reus. *Ge.* Qui sic? *Po.* Quia gravabat illum actione calumniæ, & intendebat (a) legem Rhemiam, quæ dicat, ut qui crimen intenderit quod probare non possit, pœnam ferat quam laturus erat reus si convictus fuisset. Negabat se contrapœnam talio-ctâsse rem alienam invito domino, sed ultro deferente, nec ullam pretii mentionem intercessisse. Se provocasse calcearium ad certamen cursûs, illum accepisse conditionem; nec habere quod queratur, cum esset cursu superatus. *Ge.* Hæc actio non multum abest (b) ab umbra asini. *b* Vide Chibâ Quid tandem? *Po.* Ubi satis risum est, quidam è Judicibus ades. vocavit

a Quæ ad
pœnam talio-
nis vocat ca-
lumniatorem.

b Vide Chibâ

a Circum-
navit Qua-
dragimam.
b Qua vendis
fructus arbo-
rum.

vocavit Maccum ad cœnam, & numeravit calceatio præ-
tium. Simile quiddam accidit Daventriæ me puero. Erat
tempus illud quo (a) regnant piscatores, frigent lanii.
Quidam astabat ad fenestram (b) fructuariæ, sive Græcæ
mavultis, oporapolidis, fœminæ vehementer obesa, ocu-
lis intentis in ea quæ proposita venum erant. Illa ex more
invitavit, si quid vellet: & cùm videret hominem inten-
tum ficis, Vis, ait, ficos? sunt perquam elegantes. Cùm
ille annuisset, rogat quod libras vellet. Vis, inquit, quinque
libras? Annuenti tantum ficorum effudit in gremium.
Dum illa reponit lances, ille se subducit, non cursu, sed
placide. Ubi prodisset acceptura pecuniam, vidit empro-
rem abire; insequitur majore voce quàm cursu. Ille dissi-
mulans pergit quò cœpit ire: tandem multis ad fœminæ
vocem concurrentibus, restitit. Ibi in populi corona agitur
causa; risus oboritur: emptor negabat se emisse, sed quod
ultro delatum fuisset accepisse; si vellet experiri apud
Judices, se compariturum. *Ge.* Age, narrabo fabulam tuam
non admodum dissimilem, fortasse nec inferiorem, nisi
quòd hoc non habet authorem perinde celebrem, atque est
Maccus. Pythagoras totum mercatum dividebat in tria
hominum genera, quorum alii prodissent ut venderent,
alii ut emerent; hoc utrumque genus aiebat sollicitum
esse, proinde nec felix; alios non ob aliud venire in forum
quàm ut spectent quid illic proferatur, aut quid agatur:
hos solos esse felices, quòd vacui curis gratuitâ voluptate
fruerentur. Atque ad hunc modum dicebat Philosophum
versari in hoc mundo, quemadmodum illi versarentur in
mercato. Verùm in nostris emporiis quantum hominum
genus obambulare solet, qui nec emunt, nec vendunt, nec
otiosi contemplantur, sed observant sollicitè si quid possint
involare. Atque in hoc genere reperiuntur quidam mirè
dextri, dicas esse Mercurio favente natos. Convivator de-
dit fabulam cum coronide; ego dabo cum procemio. Nunc
accipite quod nuper accidit Antverpiæ. Sacrificus quidam
receperat illic mediocrem summam pecuniæ, sed argen-
teæ: id impostor quidam animadverterat. Adiit sacrifi-
cum, qui gestabat in zona crumenam nummis turgidam,
salutat civiliter, narrat sibi datum negotium à suis, ut vici
sui parocho mercaretur novum pallium sacrum, quæ sum-
ma vestis est sacerdoti rem divinam peragenti. Rogat,
hac in re commodaret sibi tantillum operæ, ut secum iret
ad

ad eos qui vendunt hujusmodi pallia, quò videlicet ex modo corporis ipsius sumeret majus aut minus; nam sibi videri staturam ipsius cum parochi magnitudine vehementer congruere. Hoc officium, cum leve videretur, facile pollicitus est sacrificus. Adeunt ædes cujusdam, prolatum est pallium, sacrificus induit, venditor affirmat mirè congruere. Impostor cum nunc à fronte, nunc à tergo contemplatus esset sacrificum, satis probavit pallium; sed causatus est à fronte brevius quàm par esset. Ibi venditor, nè non procederet contractus, negat id esse pallii vitium; sed crumenam turgidam efficere ut eà parte offenderet brevitas. Quid multa? Sacrificus deponit crumenam, denuo contemplantur. Ibi impostor a verso sacrificio crumenam arripit, & semet in pedes conjicit. Sacerdos cursu insequitur ut erat palliatus, & sacrificum venditor. Sacrificus clamat, Tenete furem: venditor clamat, Tenete sacrificum: impostor clamat, Cohibete sacrificum furem, & creditum est, cum viderent illum sic ornatum in publico currere. Itaque dum alter alteri in morà est, impostor effugit. *Eut.* Dignus qui non simplici suspendio pereat tantus artifex. *Ge.* Nisi jam pendet. *Eut.* Utinam non solus, sed unà cum illo qui talibus portentis favent in perniciem reipublicæ. *Ge.* Non faveat gratis. (a) Catena est, quæ demissa in terras pertinet ad Jovem. *Eut.* Ad fabulas redeundum. *Ast.* Ad te redit (b) ordo, si fas est regem in ordinem cogere. *Eut.* Non cogar, imò volens veniam in ordinem; alioqui tyrannus essem, non Rex, si leges quas aliis præscribo recusem. *Ast.* Veruntamen aiunt (c) principem esse supra leges. *Eut.* Isthuc non omnino falsò dictum est, si principem accipias summum illum principem, quem tum vocabant Cæsarem. Deinde si sic accipias superiorem legibus, quod alii coacti ut cunque fervant, illum suapte sponte multò cumulatius præstare. Quod enim animus est corpori, hoc est bonus princeps reipublicæ. Quid opus erat addere bonus, quando malus princeps non est princeps; quemadmodum spiritus impurus, qui invasit corpus hominis, non est animus? Sed ad fabulam: & arbitror convenire, ut Rex regiam fabulam adferam. Ludovicus Galliarum rex, ejus nominis undecimus, cum rebus domiturbatis peregrinaretur apud Burgundiones, occasione venationis nactus est familiaritatem cum Conone quodam, homine rustico, sed animi simplicis ac sinceri. Nam hoc genus hominibus delectantur monarchæ. Ad hujus ædes frequenter diverterat rex ex venatu, & ut plebeiis re-

a Alludit ad catenam argenteam Homeri. Videtur

subindicare, quòd ex talibus impostoribus aliquid lucri veniat ad præfectos, & hinc ad principes.

b Id est, vices. Cogero in ordinem, est facere ceteris aequalem.

c Quod principi placuit, per principum genium, ad principis statum: hac de Cæsare intelliguntur. Imperatoris nomen militare est: Regis nomen erat Romanis invisum: Principis nomen erat amabile.

bus nonnunquam delectantur magni principes, apud eum magna cum voluptate vesceretur rapis. Mox ubi Ludovicus restitutus jam rerum potiretur apud Gallos, submovit Cononem uxorem, ut Regem veteris hospitii commonefaceret, adiret illum, & rapas aliquot insignes illi dono adferret. Tergiversatus est Conon, se lufurum operam: principes enim non meminisse talium officiorum. Sed vicit uxor. Deligit Conon rapas aliquot insignes, accingitur itineri. Verum ipse per viam captus illecebrâ cibi paulatim devoravit omnes, unâ duntaxat exceptâ insigniter magnâ. Ubi Conon prorepisset in aulam, quâ rex erat iturus, statim agnitus est à rege, & accersitus. Ille magna cum alacritate detulit munus: rex majore cum alacritate accepit, mandans cuidam è proximis, ut diligenter reponeretur inter ea quæ haberet charissima. Cononem jubet secum prandere: à prandio egit Cononi gratias, & cupienti repetere rus suum iussit pro rapa numerari mille coronatos aureos. Hujus rei fama cum, ut fit, per omne regis famulitium esset pervagata, quidam ex aulicis dono dedit regi equum non inelegantem. Rex intelligens illum, provocatum benignitate quam præstiterat Cononi, captare prædam, vultu majorem in modum alacri accipit munus, & convocatis primoribus consultare coepit quo munere pensaret equum tam bellum tamq, pretiosum. Interim qui donârat equum spes opimas animo concipiebat, sic cogitans; Si sic pensavit rapam donatam à rustico, quanto munificentius pensaturus est equum talem oblatum ab aulico? Cùm regi veluti de re magna consultanti alius aliud responderet, diùq; vanâ spe lætatus esset captator; tandem rex. Venit, inquit, in mentem quod illi donem: & accersito ex proceribus quoque iam, dicit in aurem, ut adferat id quod reperiret in cubiculo (simulq; locum designat) serico diligenter obvolutum, Adfertur rapa. Eam, ut erat obvoluta, rex suâ manu donat aulico; addens, sibi videre bene pensatum equum * cimelio quod sibi constitisset mille coronatis. Digressus aulicus dum tollit linteum, pro thesauro reperit, non carbones, quod aiunt, sed rapam jam subaridam. Ità captator ille captus, risui fuit omnibus. *Ast.* Jam si permittis, rex, ut plebeius loquar regalia, referam quod ex tua fabula venit in mentem de eodem Ludovico. Nam ut *ansa ansam*, ità fabula *trahit* fabulam. Quidam famulus, cùm vidisset pediculum repentem in veste regia, flexis genibus ac sublatâ manu significat se nescio quid

ΚΑΙΝΗ.
Nov Græcis
est pretiosum
aliquid, quod
servandi cau-
sâ seponitur,
apud Hom-
erum: vulgò
dicimus cle-
media.

quid offi-
 pedicul-
 duit fat-
 Lætum
 quod l-
 nem, pr-
 rari con-
 (qui vi-
 animac-
 an arte
 præben-
 mox ab-
 quid ef-
 pulicer-
 canem
 corona-
 cum re-
 nonnu-
 est, leo-
 Sed ad-
 damus
 vos hi-
 nator
 nia, ve-
 parte
 cunia
 omni
 deor
 cunia
 nunc
 nunc
 curro
 vidit
 rant
 narr
 sum
 reba
 gera
 dieb
 fult
 tūq
 lari

quid officii præstare velle. Ludovico præbente se, sustulit pediculum, & clam abiecit. Rogante rege quid esset, produxit fateri. Cum instaret rex, falsus est fuisse pediculum. Lætum, inquit, omen est; declarat enim me esse hominem, quòd hoc genus vermiculorum peculiariter infestet hominem, præsertim in adolescentia. Jussitque pro officio numerari coronatos 40. Post dies aliquam multos alter quidam (qui viderat illi feliciter cessisse tam humile officium, nec animadvertens, plurimum interesse, ex animo facias quid, an arte) simile gestu aggressus est regem, ac rursus illo se præbente, simulabat se tollere quiddam è veste regia, quod mox abjiceret. Cum urgeret rex tergiversantem, ut diceret quid esset; mirè simulato pudore, tandem respondit, esse pulicem. Rex intellecto fuco, Quid, inquit, an tu me facies canem? Jussit tolli hominem, ac pro captatis quadraginta coronatis infligi 40. plagas. *Phil.* Non tutum est, ut audio, cum regiis facetiis ludere. Quemadmodum enim leones se nonnunquam placidè præbent fricanti, iidem, ubi lubitum est, leones sunt, & jacet collusor; itidem favent principes. Sed adferam tuæ fabulæ fabulam non dissimilem, nè recedamus interim à Ludovico, cui pro delectamento erat corvos hiantes fallere. Dono acceperat alicunde 10000. coronatorum. Quoties autem principibus obtigit nova pecunia, venantur omnes officarii, & captant aliquam prædæ partem: id non fugiebat Ludovicum. Cum igitur ea pecunia exprompta esset in mensa, quò magis irritaret spem omnium, sic locutus est circumstantibus: Quid? annon videor vobis rex opulentus? Ubi collocabimus tantam pecuniæ vim? Donatitia est, donari vicissim convenit. Ubi nunc sunt amici, quibus pro suis in me officiis debeo? Adhinc nunc, prius quàm effluat hic thesaurus. Ad hanc vocem accurrere per multi; nemo non sibi sperabat aliquid. Rex cum vidisset aliquem maximè inhiantem, & jam oculis devorantem pecuniam, ad eum conversus, Amice, inquit, quid tu narras? Ille commemoravit se diu aluisse falcones regio summâ fide, nec sine gravibus impendiis. Alius aliud adferebat. Suum quisque officium verbis quantum poterat exaggerabat, idque non sine mendaciis. Rex omnes benignè audiebat, & singulorum orationem comprobabat. Hæc consultatio dilata est in longum tempus, quò diutiùs spe metrique torqueret omnes. Adstabat inter hos primus Cancellarius; nam & hunc jusserat acciri. Is, cæteris prudentior,

non prædicabat officia sua, sed agebat spectatorem fabulæ. Ad hunc tandem conversus rex, *Quid*, inquit, narrat meus Cancellarius? Solus ille nihil petit, nec prædicat officia sua. Ego, inquit Cancellarius, plus accepi à benignitate regis quàm promeruerim, nec ulla de re magis sollicitus sum quàm ut regis in me munificentis respondeam, tantum abest ut velim flagitare plura. Tum Rex, Unus igitur, inquit omnium non eges pecuniâ? Nè egerem, inquit alter: jam tua præstitit benignitas. Ibi rex versus ad alios. Næ ego sum, inquit, regum omnium magnificentissimus, qui tam opulentum habeam Cancellarium. Hic magis accensa spes est omnibus, futurum ut pecunia cæteris distribueretur, quandoquidem ille nihil ambiebat. Ad hunc modum ubi satis diu lusisset rex, coëgit Cancellarium ut totam eam summam domum auferret. Moxque versus ad cæteros jam mœstos. Vobis, inquit, erit alia exspectanda occasio. *Philog.* Fortasse * frigidius videbitur quod narraturus sum. Proinde deprecor doli mali suspicionem fucive, nè videar de industria ambiisse immunitatem. Adit eundem Ludovicum quidam petens ut munus, quod fortè vacabat in eo pago in quo habitabat, juberet in ipsum transferri. Rex, auditâ petitione expectatè respondit, Nihil efficies: videlicet amputans omnem spem impetrandi quod petebatur. Petitor item, mox actis Regi gratiis decessit. Rex, ex ipsa fronte colligens hominem esse non omnino sinistri ingenii, suspicansque illum non intellexisse quid respondisset, jubet eum revocari. Redit. Tum Rex, Intellexeras, inquit, quid tibi responderim? Intellexi. *Quid* igitur dixi? Menihil effecturum. Cur igitur agebas gratias? Quoniam, inquit, est domi quod agam; proinde magno meo incommodo persequutus eram hinc spem ancipitem: nunc beneficium interpreter citò negasse beneficium, meque lucratum quicquid eram perditurus, si vanâ spe lætatus fuisset. Ex eo responso Rex conjectans hominem minimè segnem, ubi pauca percontatus esset, Habebis, inquit, quod petis, quo mihi bis agas gratias: simulque versus ad officarios, Expediantur, inquit, huic sine mora diplomata. nè hic diu suo damno hæreat. *Eugl.* Non deest quod referam de Ludovico, sed malo de nostro Maximiliano, qui ut nequaquam solitus est defodere pecuniam, ita clementissimus erat in eos qui decoxerant, modò Nobilitatis titulo

* De hoc vocabulo Budanus videndus in encomio lingua Græca, qui interpre ut absurdum, nec plausum excipendum: cui facetum & plausibile opponitur.

com-

commendarentur. Ex hoc hominum genere cū cuidam juveni vellet opitulari, mandavit ille legationem, ut à civitate quadam, titulo nescio quo, peteret centum millia florenorum. Talis autem erat titulus, ut si quid impetratum esset dexteritate legati, pro lucro duci posset. Legatus extorsit millia quinquaginta; Cæsari reddidit triginta. Cæsar lætus insperatâ prædâ dimisit hominem, præterea nihil inquiens. Interea quæstores & rationales olfecerant plus acceptum fuisse quàm exhibitum, interpellant Cæsarem, ut accerferet hominem. Accitus est; venit illico. Tum Maximilianus, Audio, inquit, te accepisse millia quinquaginta. Fassus est. Non exhibuisti nisi triginta millia Fassus est & hoc. Reddenda est, inquit, ratio. Promisit se facturum, ac discessit. Rursum cū nihil esset actum, interpellantibus officiariis revocatus est. Tum Cæsar. Nuper, inquit, jussus es reddere rationem. Memini, inquit, ille, & in hoc sum. Cæsar, suspicans illi rationem nondum satis esse subductam, passus est illum sic abire. Cū sic eluderet, officiarii vehementer instabant, clamitantes non esse ferendum ut ille tam palam illuderet Cæsari. Persuaserunt, ut accersitus juberetur inibi præsentibus ipsis exhibere rationem. Annuit Cæsar. Accitus venit illico, nihil tergiversatus. Tum Cæsar, Nonne, inquit, pollicitus es rationem? Pollicitus, respondit ille. Jam, inquit, opus est, en adsunt qui excipient; nec est diutius tergiversandi locus. Assidebant officiarii, paratis ad id codicillis. Ibi juvenis sat dextrè. Non detrecto, inquit rationem, invictissime Cæsar; verum hujusmodi rationum non sum admodum peritus, ut qui nunquam reddiderim: isti qui assident talium rationum sunt peritissimi. Si vel semel videro quemadmodum illi tractent hujusmodi rationes, egò faciliè imitabor. Rogo, jubeas illos vel exemplum edere; videbunt me docilem. Cæsar sensit dictum hominis, quod non intelligebant hi in quos dicebatur ac subridens. Verum, inquit, narras, & æquum postulas. Ità juvenem demisit. Subindicabat enim, sic illos Cæsari solere reddere rationem, quemadmodum ipse reddiderat, nimirum ut bona pecuniæ portio penès ipsos remaneret. *Ler.* Nunc tempus est ut *abequis*, quod aiunt; *ad asinos* descendat fabula, à regibus ad Antonium sacrificum Lovaniensem, qui Philippo cognomento Bono fuit in deliciis. Hujus viri feruntur multa vel jucundè dicta,

dicta, vel jocosè facta, sed pleraque sordidiora. Nam ple-
rosque lusus suos condire solitus est unguento quodam,
quod non admodum eleganter sonat, sed pejus olet. Deli-
gam unum ex mundioribus. Invitârat unum atque alte-
rum bellum homunculum fortè obvios in via. Cùm re-
disset domum, reperit culinam frigidam, nec erat num-
mus in oculis; quod illi nequaquam erat insolens. Hic
opus erat celeri consilio. Subduxit se tacitus, & ingressus
culinam fœneratoris, (quicum illi erat familiaritas, quod
frequenter ageret cum illo,) digressâ famulâ subduxit
unam ex ollis æneis unâ cum carnibus jam coctis, ac veste
tectam defererebat domum; dat coquæ, jubet protinus ef-
fundi carnes & jus in aliam ollam fictilem, simulque fœ-
neratoris ollam defricari donec niteret. Eo factò mittit
puerum ad fœneratorem, qui deposito pignore drachmas
duas à fœneratore sumat mutuò, sed accipiat chirogra-
phum, quod testaretur talem ollam missam ad ipsum.
Fœnerator non agnoscens ollam, utpote defricatam ac
nitentem, recipit pignus, dat chirographum, & nume-
rat pecuniam: eâ pecuniâ puer emit vinum. Ità pro-
spectum est convivio. Tandem cùm appareretur pran-
dium fœneratori, desiderata est, olla. Hic jurgi-
um adversus coquam. Ea cùm gravaretur, constan-
ter affirmavit, neminem eo die fuisse in culina præter
Antonium. Improbum videbatur hoc suspicari de sacri-
fico. Tandem itum est ad illum, exploratum an apud
illum esset olla: nè musca quidem olla reperta. Quid
multis? Serio flagitata est ab illo olla, quod solus in-
gressus esset culinam quo tempore desiderata est. Ille
fessus est sumpsisse commodatò ollam quandam, sed
quam remisisset ille unde sumpserat. Id cùm illi perne-
garent, & incaluisset contentio, Antonius adhibitis ali-
quot testibus, Videte, inquit, quàm periculosum est cum
horum temporum hominibus agere sine chirographo: in-
tenderetur mihi propemodum actio furti, ni manum habe-
rem fœneratoris. Et protulit syngrapham. Intellectus est
dolus; fabula magno cum risu per totam regionem dis-
sipata est, ollam oppignoratam ipsi cujus erat. Hujus-
modi dolis libentiùs favent homines, si commissi sint in
personas odiosas, præsertim eos qui solent aliis impone-
re. *Adol.* Næ, tu nobis mare fabularum aperuisti, nomi-
nato Antonio; sed unum duntaxat, eamque brevem, re-
feram

feram,
vivium
prius in
que alte
lut æmu
phos,
de rebu
nam esse
los, alio
quisque
dicere
honesti
alter ill
eam pa
id videt
is dicen
hoc ho
est hui
sibi de
tonius.
rat ori
velut æ
Post d
idem c
aliis a
aversu
terius.
cisti m
Si te f
poris,
Sic re
omnes
sed no
auspic
Levio
pidos
donec
ficiant
prane
viviu
vobis
in co

feram, quam audiivi nupèrrimè. Agitabant simul convivium aliquot belli, ut dicunt, homunculi, quibus nihil prius in vita quàm ridere. Inter hos erat Antonius, atque alter item, & ipse celebris hoc genere laudis, ac velut æmulus Antonii. Porro quemadmodum inter philosophos, si quando conveniunt, proponi solent quæstiunculæ de rebus naturæ; ità hîc statim nata est quæstio, quænam esset hominis pars honestissima. Alius divinabat oculos, alios cor, alius cerebrum, alius item aliud; & suæ quisque divinationis rationem adferebat. Antonius jussus dicere sententiam, dixit os sibi partem videri omnium honestissimam, & addidit causam nescio quam. Tum alter ille, nè quid ipsi conveniret cum Antonio, respondit, eam partem quâ sedemus sibi videri honestissimam. Cùm id videtur omnibus absurdum, attulit hanc causam, quòd is diceretur vulgò honoratissimus qui primus consideret; hoc honoris competere parti quam dixisset. Applausum est huic sententiæ, & risum est affatim. Placuit homo sibi de hoc dicto, visusque est in eo certamine victus Antonius. Dissimulavit Antonius, qui non ob aliud detulerat ori primum honestatis laudem, nisi quòd sciret illum velut æmulum suæ gloriæ diversam partem nominaturum. Post diès aliquot cùm rursus uterque vocatus esset ad idem convivium, ingressus Antonius offendit æmulum aliis aliquot confabulantem, dum adornatur cœna; & aversus emisit clarum ventris crepitum ante faciem alterius. Ille indignatus, Abi, inquit scurra; ubinam didicisti mores istos? Tum Antonius, Etiam indignaris? inquit. Si te salutâssem ore, resalutâssem: nunc te saluto parte corporis, vel te Judice, omnium honestissimâ & scurra vocor. Sic recuperavit prius amissam gloriam Antonius. Diximus omnes; nunc superest ut pronunciet judex. *Ge.* Id faciam, sed non prius quàm suum quisque cyathum ebiberit. En auspicor: sed *Lupus in fabula. Po.* Haud lævum omen adfert Levinus Panagathus. *Lev.* Quod actum est inter tam lepidos congerrones? *Po.* Quid aliud? certatum est fabulis, donec lupus intervenires. *Lev.* Huc igitur adsum ut perficiam fabulam, volo vos omnes cras apud me prandere prandium Theologicum. *Ge.* (a) Scythicum promittis convivium. *Lev.* (b) *Αὐτὸ δειξέτω.* Nisi fatebimini hoc fuisse vobis fabuloso convivio jucundius, non recuso dare pœnas in cœna. Nihil jucundius quàm cùm seriò tractantur nugæ.

a Id est, triste.

b Id est, ipsa

res indicabit,

Vide proverbium.

ARGUMENTUM.

Puerpera ob masculinum partum magis gaudet. Mos, impius tyrannus. Mulier contendit, se non esse marito suo inferiorem. Dignitas utriusque comparatur, Lingua invictum mulieris telum. Nutricem non debere esse aliam quam ipsam matrem. Non est mater qua gignit, sed qua nutrit. Ipsa fera fetus suos lacte suo nutriunt. Lac sepe nutricum infantis & ingenium & corporis habitudinem vitiat. Animus quorundam male habitat. Cato primam felicitatis partem judicabat bene habitare. Vix semina:ter est qua recusat alere quod peperit. Mater talis dicitur à μή τρεπή. Breviter, prater, multarum naturalium rerum cognitionem, multa occurrunt hic moralia.

EUTRAPELUS, FABULLA.

à Circulum
ferreum, aut
aliquid hu-
jus loco ad-
ditum ostio,
quo pulse-
tur, Græci
Κρόνον
vocat, vel
ob figuram,
vel ob gar-
vulitatem.

En. Salva sit optima Fabulla. **Fa.** Salve multum, Eutra-
pele. Sed quid tandem novæ rei accidit, quod nunc
saluator insolens adveneris, quem hoc triennio toto nemo
nostrum vidit? **Eu.** Dicam: fortè preteriens has ædes vidi
(c) cornicem obvinctam candido linteo; demirabar quid
esset causæ. **Fa.** Adeone hospes es in hac regione, ut ig-
niores hoc esse symbolum puerperii in ædibus? **Eu.** Eho, an-
non prodigium est videre cornicem albam? Sed extra
jocum, sciebam maximè; verum suspicari non potui, te,
puellam vixdum ingressam decimum sextum annum, tam
maturè didicisse difficillimam artem ginendi liberos,
quam ægre discunt quædam ante annos triginta. **Fa.** Ut tu
semper es quod diceris! Eutrapele. **Eu.** Ut nunquam deest
Fabullæ fabula! Demiranti igitur commodum occurrit
Polygamus. **Fa.** Is qui nuper extulit uxorem decimam? **Eu.**
Is ipse; sed, quod te fugit, opinor rursus tam ambitiosè
procum agit, quasi hætenus vixerit coelebs. Hic percon-
tanti quid accidisset novæ rei. Muliebre corpus, inquit, in
his ædibus per medium sectum est in duo. Ob quod, in-
quam, facinus? Si verum est, inquit, quod rumore po-
pulari jactatur hîc, mater familias sustinuit deglubere
maritum suum: simulque cum risu subduxit sese. **Fa.** Ho-
mo crassè facetus. **Eu.** Ego me protinus intrò conjicio,
tibi felicem partum gratulaturus. **Fa.** Salutem mihi gratu-
la: e, si voles, Eutrapele; felicem partum tum gratulabe-
ris, cum quod enixa sum videris de se præbere specimen
boni viri. **Eu.** Piè tu quidem & verè, mea Fabulla. **Fa.**
Nullins Fabulla sum, nisi Petronii. **Eu.** Uni quidem Pe-
tronio paris, at non uni vivis, opinor. Cæterum hoc
quoque gratulor, quod puerum enixa es. **Fa.** Sed quas ob
causas

causas felicius judicas peperisse masculum quàm foeminam? *Eu.* Quin tu potiùs, Fabulla Petronii, (jam enim vereor mea dicere) illud mihi expedi, quas ob causas vos magis gaudetis peperisse masculos quam foeminas. *Fa.* Quid aliæ sentiant, nescio; ego nunc me gaudio peperisse masculum, quia sic visum est Deo: si maluisset ille puellam, maluissèm & ipsa. *Eu.* An putas deo tantum esse otii, ut etiam parturientibus obstetricetur? *Fa.* Quid agat ille potiùs, Eutrapele, quàm ut propagatione servet quod condidit? *Eu.* Quid agat? ô bona, Imò, ni Deus esset, non arbitror suffecturum tot negotiis. Exsulat Christiernus Danorum rex, pius Evangelii fautor: Franciscus Galliarum rex hospes est Hispaniarum, nescio quàm ex ipsius animi sententia, vir certè dignus meliore fortunâ: Carolus molitur monarchiæ proferre pomœria: Ferdinandus rerum suarum satagit in Germania: (a) Bulimia pecuniarum urget aulas omnes: periculosos motus concitant agricolæ, nec tot stragibus ab instituto deterrenditur: populus mediatur (b) Anarchiam: periculosis facti-
onibus collabitur Ecclesiæ domus; hinc atque hinc distrahitur illa Jesu tunica inconsutilis: Vineam Domini non ab uno jam apro vastatur, simulque periclitatur sacerdotum cum decimis autoritas, Theologorum dignitas, monachorum majestas: nutat confessio, vacillant vota, labascunt leges Pontificiæ, vocatur in discrimen Eucharistia, expectatur Antichristus, totus orbis parturit nescio quid magni mali. Interim superant & imminent Turcæ, nihil non populaturi, si successerit quod agunt: & tu rogas quid agat potiùs? Imò tempus arbitror, ut suo quoque regno prospiciat in tempore. *Fa.* Quod hominibus videtur maximum, id fortasse videtur Deo nullius momenti. Sed ab hac fabula Dei personam, si vis, secludamus. Dic quæ te causæ moveant, ut felicius existimès peperisse catulum quam catellam. *Eu.* Pia mentis est, hoc judicare optimum quod dedit Deus citra controversiam optimus. Verùm si Deus tibi daret poculum crystallinum, nonne maximas ageres gratias? *Fa.* Agerem. *Eu.* Quid si idem daret vitreum, num pares? Sed vereor nè tibi molestiam adferam pro solatio, hæc apud te philosophans. *Fa.* Imò Fabullæ nihil est jam à fabulis periculi. Jam quartam hebdomadam decumbo, satiq; valeo vel ad luctam. *Eu.* Quin igitur è nido provolas? *Fa.* Vetuit rex. *Eu.* Qui rex? *Fa.* Imò tyrannus.

a Summa famæ, ut alias dictum.

b Cum nullo principe tumulatur populus.

tyrannus. *Eu.* Qui? quæso. *Fa.* Syllabâ dicam, Mos. *Eu.* Heu? Quàm iste rex multa præter æquum exigit? Pergamus igitur philosophari de crystallo & vitro. *Fa.* Marem, uti conjicio, naturâ præstantiorem ac firmiorem judicas quàm foeminam. *Eu.* Sic arbitror. *Fa.* Nimirum viris authoribus. Num igitur viri vivaciores sunt quam foeminae? num à morbis immunes? *Eu.* Nequaquam sed in genere viribus antecellunt. *Fa.* Sed ipsi rursus superantur à camelis. *Eu.* Imò prior creatus est masculus. *Fa.* Prior conditus est Adam quàm Christus. Et solent artifices in posterioribus seipfos vincere. *Eu.* At Deus mulierem viro subjecit. *Fa.* Non statim melior est qui imperat, & nuptam subjicit, non foeminam: ac rursus nuptam ità subjecit, ut cum utrique sit potestas alterius, mulierem tamen velit viro morem gerere, non ut præstantiori, sed ut ferociori. Dic, Eutrapele, uter firmior, qui cedit alteri, an cui ceditur? *Eu.* Tibi quidem hîc cedam, si mihi declarâris quid senserit Paulus scribens Corinthiis, cum *viri caput* dicit esse *Christum, mulieris caput virum*: rursus cum *virum* dicit *imaginem & gloriam Dei, mulierem gloriam viri*. *Fa.* Istud expediam, si mihi declarâris, an solis viris datum sit esse membra Christi. *Eu.* Absit: id quidem datum est omnibus hominibus per fidem. *Fa.* Quî fit igitur, ut caput unum cum sit, non habeatur omnibus membris commune? Deinde, cum Deus hominem fingeret ad imaginem sui, utrùm hanc imaginem, expresserit in corporis figura, an in animi dotibus? *Eu.* In animi dotibus. *Fa.* At in his quid tandem habent viri nobis præcellentius? In utro sexu plures sunt temulentia, rixæ, pugna, cædes, bella, rapina & adulteria? *Eu.* At soli viri bellum gerimus pro patria. *Fa.* Sed iidem sæpius deserto loco turpiter fugitis; nec semper pro patria, sed frequentius pro sordido saleriolo deseritis uxorem & liberos, & peiores gladiatoribus, ultro corpora vestra traditis in servilem necessitatem vel moriendi, vel occidendi. Jam ut maximè jactes mihi virtutem bellicam, nemo vestrùm, si semel esset expertus quid sit parere, non mallet decies in acie stare, quàm subire semel quod nobis toties est experiendum. In bello non semper venit ad manus; & si venit, non in quavis exercitus parte discrimen est. (a) Tui similes disponuntur in acie media, alius est in subsidiis, alius tutò sedet (b) post printipia, denique, plurimos servat deditio & fuga: nobis comminus

a Id est, ignaviores, ut numerum man-geant. Nam ala & cornua sustinent belli molem.

b Alludit ad illud Terentianum in Eunuchs.

cum

Quod aqua gignit, in aqua educatur. In terra nullum animantis aut plantæ genus nascitur, quod eandem terra succo suo non aliat. Nec est ullum animantis genus quod non aliat suos foetus. Ululæ, leones & viperæ educant par-tus suos; & homines suos foetus abjiciunt? Obsecro te, quid crudelius iis qui prolem educationis tædio dicuntur exponere? *Fa.* Abominanda dicis. *Eu.* Atqui non perinde factum abominantur homines. An non expositionis genus est, infantulum tenerum, adhuc à matre rubentem, matrem spirantem, matris opem atque auxilium eâ voce implorantem quæ movere dicitur & feras, tradere mulieri fortassis nec corpore salubri nec moribus integris, denique cui pluris sit pecuniæ paucillum quàm totus infans tuus? *Fa.* Delecta est mulier salubri corporis temperaturâ. *Eu.* Hoc medici certiùs judicent quàm tu. Sed finge hîc illam tibi vel parem, vel aliquantò, si vis, superiorem; an nihil interesse censes, utrùm infans tenellus cognatum illum & familiarem hauriat succum, & calore jam assueto foveatur, an alienis cogatur assuescere? Triticum in aliud solum jactum degenerat in avenam aut filiginem; vitis in alium collem translata mutat ingenium; plantula revulsa à parente terra flacceffit, ac velut emoritur, eoque, quantum fieri potest, cum terra nativa transferunt. *Fa.* Imò narrant plantas translatas & insitas exuere sylvestre ingenium, & fructus edere generosiores. *Eu.* At non protinus ut natæ sunt, ô bona. Veniet & olim hoc tempus, si Deus voluerit, ut adolescentem tuum ableges ab ædibus, literis jam ac severioribus disciplinis imbuendum? quæ functio patris es potiùs quàm matris. Nunc ætas tenera fovenda est. Porro cum ad salubritatem firmitatémque corporis plurimùm refert qualis sit alimonia, tum verò præcipuè quo succo tenerum illud ac molle corpusculum imbuatur. Nam hîc quoque locum habet illud Flacci dictum, *Quo semel est imbuta recens servabit odorem Testa diu.* *Fa.* De corpore non ita multùm laboro, modò sit animus qualem optamus. *Eu.* Piè tu quidem, sed parùm philosophicè. *Fa.* Quamobrem? *Eu.* Cur tu igitur quoties concidis holus, quereris aciem cultri retusam esse, & jubes exacui? Cur acum rejicis obtusâ cuspide, cum ea res non adimat artem? *Fa.* Non deest ars, sed obstat instrumentum parùm idoneum. *Eu.* Cur quibus est opus oculorum acie, vitant lolium & cepas? *Fa.* Quia vitiant oculos. *Eu.* Nonne ani-

Periculum
matricibus.

mus est
quid ag
esse me
corpor
Non di
nium p
grare i
nunc e
desunt
nec tre
quas pe
simile.
re. *Eu.*
melus.
Rudere
cùm cu
ruit lab
primer
bere cu
ungula
tibus o
bus, mi
facit; u
ribus v
test *Eu.*
Arbitr
Fa. Fat
quid lo
num a
fit quò
alius a
condit
priùs f
ofus a
Fa. T
contrà
re, qu
los &
amat,
Quæ t
sunt vi
toto c

mus est qui cernit? *Fa.* Est, nam nihil vident exanimes. Sed quid agat faber vitiata securi? *Eu.* Agnoscis igitur corpus esse mentis organum? *Fa.* Apparet. *Eu.* Et fateris, vitiato corpore non agere animum, aut incommodius agere? *Fa.* Non dissimile veri dicis. *Eu.* Age, videor mihi nactus ingenium philosophicum. Finge igitur animum hominis demigrare in corpus galli gallinacei, num ederet vocem quam nunc edimus? *Fa.* Nequaquam. *Eu.* Quid obfaret? *Fa.* Quia defunt labra, dentes, & lingua similis; nec (a) epiglottis, nec tres adfunt (b) cartilaginee à tribus motæ musculis, ad quas pertinent nervi à cerebro demissi, nec fauces, nec os simile. *Eu.* Quid si in corpus suis? *Fa.* Grunniret suillo more. *Eu.* Quid si in corpus cameli? *Fa.* Caneret ut canit camelus. *Eu.* Quid si in corpus asini, quod evenit Apuleio? *Fa.* Ruderet, opinor, ut asinus. *Eu.* Nimirum fatetur hoc ille, cum cuperet inclamare Cæsarem, contractis quantum potuit labris (c) vix O fouint; Cæsarem nullo pacto potuit exprimere. Idem cum fabulam auditam, nè excideret, describere cuperet, damnavit cogitationem tam asininam, cum ungulas intueretur solidas. *Fa.* Et meritò. *Eu.* Ergò lippientibus oculis minùs videt animus; oppletis sordibus auribus, minùs audit; ubi cerebrum occupat pituita, minùs olfacit; ubi stupet membrum, minùs sentit; ubi malis humoribus vitiata est lingua, minùs gustat. *Fa.* Negari non potest. *Eu.* Non ob aliud, nisi quia vitiatum est organum. *Fa.* Arbitror. *Eu.* Nec inficiaris plerumq; vitiari cibo potuque. *Fa.* Fateor; sed quid isthuc ad bonam mentem? *Eu.* Proinde quid lolium ad perspicaces oculos? *Fa.* Quia vitiat organum animi. *Eu.* Probè respondes. Verùm illud expedi, unde fit quòd alius alio celerius intelligit, ac tenacius meminit; alius alio citius irascitur, aut moderatius odit? *Fa.* Sin conditus est animus. *Eu.* Non sic elaberis. Unde fit ut qui priùs fuit ingenio celeri, felici memoriâ, postea fiat obliviosus ac tardus, sive plagâ, sive casu, sive morbo, sive senio? *Fa.* Tu nunc mihi videre sophistam agere. *Eu.* Proin tu contra fac agas sophistram. *Fa.* Opinor hoc te velle dicere, quòd animus quemadmodum cernit & audit per oculos & aures, ita per organa quædam intelligit, meminit, amat, odit, irascitur, & placatur. *Eu.* Rectè conjectas. *Fa.* Quæ tandem sunt ista organa? & ubi sunt? *Eu.* Oculos ubi sunt vide, *Fa.* Et aures, & nares, & palatum, ubi sunt scio. Et toto corpore contactum esse video, nisi cum stupor occupat

a Est caruncula volubilis, nunc gulam claudens.

nunc arteriam asperam.

b Vide Galenum de locis affectis.

c Hoc Apuleius, Lucianum sequuntur.

membrum. *Eu.* Amputato pede, tamen intelligit animus. *Fa.* Intelligit, itidem & manu. *Eu.* At qui vehementem plagam accipit in tempus capitis aut in occipitium, concidit mortuo similis, omnique sensu suo vacat. *Fa.* Istiuc aliquoties vidi. *Eu.* Ex hoc colligis intra cranium esse intellectus, voluntatis ac memoriæ organa, minùs quidem crassa quàm sunt aures & oculi, sed tamen materialia. Quandoquidem & spiritus, quos habemus in corpore subtilissimos, corporales sunt. *Fa.* An ista quoque vitiantur cibo potùque? *Eu.* Maximè. *Fa.* Cerebrum procul abest à stomacho. *Eu.* Ità summa fumarii pars abest à foco; tamen illi si infideas, senties vaporem. *Fa.* Non experiar. *Eu.* At si mihi non credas, sciscitare è ciconiis. Itaque refert qui spiritus, qui vapores à stomacho subvolent in cerebrum & in organa mentis. Nam hi si crudi sint ac frigidi, recidunt in stomachum. *Fa.* Næ, tu mihi metam distillatoriam describis, quâ ex floribus herbisque succum exhalantem excipimus. *Bu.* Haud ità malè coniectas. Nam hepar, cui fel adhæret, ignis loco est, stomachus patellæ, cranium summæ metæ colophon, atque adeò, si vis, nasus fistulæ plumbeæ vicè fungatur. Itaque ex hoc mutuo fluxu ac refluxu humorum nascitur ferè quicquid est morborum, ut variè delabitur varius humor, nunc in oculos, nunc in stomachum, alià in scapulas, interdum in cervicem, aliòve. Quòq; magis intelligas; Cur qui vino immodico sese ingurgitant sunt malè memores? qui cibis aluntur subtiliorum spirituum, minùs torpent ingenio? Cur coriandrum memoriam emendat? Elleborus mentem purgat? Cur expletio vehemens epilepsim adducit, quæ stuporem adfert simul omnibus sensibus, quemadmodum & somnus profundus? Denique, ut immodica sitis aut inedia ingenii memoriæq; vim elidit in pueris; ità cibus immodicus in pueris gignit ingenii stuporem, si credimus Aristoteli, nimirum igniculo mentis velut obruto ingestâ materiâ. *Fa.* Estne igitur corporeus animus, ut à rebus corporalibus afficiatur? *Eu.* Animi rationalis natura non corrumpitur quidem ipsa, sed organis vitiatis impeditur illius vis & actio; velut artifex frustra valet arte, si destituatur idoneis instrumentis. *Fa.* Quantâ quâve specie est animus? *Eu.* Ridiculè percontaris de magnitudine aut figura, cùm fatearis incorporeum. *Fa.* Ego corpus intelligo quod sentitur. *Eu.* Imò quæ non sentiuntur perfectissima sunt, veluti Deus & Angeli. *Fa.* Audio Deum & angelos spiritus

spiritus appellari, at spiritum sentimus. *Eu.* Hâc voce literæ Sacræ ob rudes homines balbutiunt. Mentem significantes puram ab omni commercio rerum sensibilibus. *Fa.* Quid igitur interest inter angelum & animum? *Eu.* Hoc ipsum quod inter limacem & chochleam, aut, si mavis, testudinem. *Fa.* Corpus igitur domicilium est animi magis quàm instrumentum. *Eu.* Nihil vetat instrumentum adjunctum dici domicilium. Atque hac quidem de re variant philosophorum sententiæ. Sunt qui dicant corpus esse vestem animæ, sunt qui domicilium, sunt qui instrumentum, sunt qui harmoniam. Horum quodcumq; dixeris, consequitur actiones animi corporis affectionibus impediri. Primum, si quod vestis est corpori, idem corpus est animo, quantum ad corporis valetudinem faciat vestis declaravit Hercules: nè quid de coloribus, aut pilorum pelliũmq; generibus referam. Cæterum an eadem anima sufficiat pluribus corporibus deterendis, quemadmodum corpus multas deterit vestes, viderit Pythagoras. *Fa.* Non incommodum foret, si juxta Pythagoram liceret ut vestibus, ita corporibus mutatoriis uti; sic, ut mensibus hybernis fumeretur corpus obesum crassæq; texturæ, æstivis rarius & gracilius. *Eu.* Atqui parũ, opinor, esset commodum, si quemadmodum multis vestibus detritis, tandem & corpus deterimus; ita multis corporibus detritis tandem & anima fenesceres deficeretque. *Fa.* Non sanè. *Eu.* Jam quemadmodum ad corporis salubritatem agilitatẽque refert quã veste sit amictum, ita refert quod corpus circumferat anima. *Fa.* Profecto si corpus vestis est animæ, video multos homines admodum variè cultos. *Eu.* Sic est, & tamen nonnulla pars hujus rei sita est in nobis quàm commodè vestiatur anima. *Fa.* Valeat igitur vestis; dic aliquid de domicilio. *Eu.* Atqui nè quod dico tibi videatur commentum, Fabulla, ipse Dominus Jesus suum corpus *Templum* appellat: Et Petrus Apostolus suum corpus *Tabernaculum* appellat. Nec defuerunt qui corpus dixerunt animæ sepulchrum, *ὄμνᾱ* dictum arbitantes, quasi *ὄμνᾱ* alii carcerem mentis appellârunt, nonnulli præsidium, velut arcem munitam. Quorum animus est undiquaq; purus, in templo habitat. Qui non tenentur amore rerum corporalium, horum animus agit in tabernaculo, libenter exsiliturus si vocet imperator. Qui prorsus exæcati sunt vitiis spurcissimis, & nunquam aspirent ad auram libertatis Evangelicæ,

horum animus jacet in sepulchro. Cæterum qui molestè luctantur cum vitiis, nec adhuc possunt quod volunt, horum animus habitat in carcere, subindè clamans ad liberatorem omnium, *Educ de carcere animam meam, ut confiteatur nomini tuo, Domine.* Qui gnaviter pugnant cum Satana, vigilantes & excubantes adversus insidias illius qui circumit ut Leo quærens quem devoret, horum animus versatur in præsidio, unde injussu imperatoris non licet discedere. *Fa.* Si corpus est animi domicilium, plurimas video quorum animus malè habitat. *Eu.* Sic est, videlicet in ædibus perstillantibus, opacis, ventis omnibus obnoxiiis, fumosis, pituitosis, laceris, ac ruinosis, denique putribus & infectis. Et tamen Cato primam felicitatis partem judicat, *Bene habitare.* *Fa.* Tolerabilis res, si liceret in aliud immigrare domicilium. *Eu.* Emigrare non licet, nisi cum evocat * locator. Veruntamen si non licet emigrare, licet arte curâque nostrâ domicilium animi commodius reddere; quemadmodum in ædibus mutantur fenestræ, attollitur solum, incrustantur aut convestiuntur tabulatis parietes, situs igni suffitûque purgatur. Id in senili corpore jamque ruinam minitante difficillimum est. Plurimum autem conducit, si puerile corpus ab ipso protinus ortu sicut oportet curetur. *Fa.* Tu quidem matrem ac nutricem medicam esse jubes. *Eu.* Planè jubeo, quod attinet ad delectum ac moderationem cibi potûsque, motûs, somni, balneorum, unctionum, frictionum, vestitûs. Quam multôs esse censes qui gravissimis morbis ac vitiis obnoxii sunt, epilepsiæ, gracilitati, imbecillitati, surditati, fractis lumbis, distortis membris, infirmo cerebro, stupori mentis, non ob aliud nisi quod à nutricibus indiligenter curati sunt? *Fa.* Demiror te non pro pictore factum fuisse Franciscanum, qui tam bellè concioneris. *Eu.* Ubi te Claranam videro, tum ego tibi Franciscanus concionabor. *Fa.* Ego sanè libens scire cupiam quid sit Anima, de qua tam multa audimus dicimûsque, cum nemo videret. *Eu.* Imò nemo non videt cui sunt oculi. *Fa.* Video pictas animas infantuli specie. Verùm cur non adduntur alæ, quemadmodum angelis? *Eu.* Quoniam delabentibus è cœlo fractæ sunt alæ, siqua Socraticis fabulis habenda fides. *Fa.* Quomodo igitur subvolare dicuntur in cœlum? *Eu.* Quoniam fides & charitas faciunt ut illis renascantur alæ. Has alas petebat illæ pertæsus domicilium sui corporis, dum

Bene habitare prima felicitatis pars.
* Significat esse conditum.

clama
E req
incorp
sit con
mo. C
vider
Eu. Iti
in corp
homin
miniss
nunc v
tot ar
potes
quali
Eu. A
aiunt
Anim
in pot
viam
anima
tura
corpo
tem v
organ
hoc ef
Quia
vitan
sed in
in cor
na na
Habe
telica
& ver
dicant
anim
rabeu
anim
esse q
itâ m
anim
homi
num
cla-

clamar, * *Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo* * Psal. 54.
 & *requiescam*? nec enim alias alas habet anima, cum sit
 incorporea, nec ullam habet speciem quæ corporeis oculis
 sit conspicua; sed certius cernuntur ea quæ videmus ani-
 mo. Credisne Deum esse? *Fa.* Maximè. *Eu.* At nihil minùs
 videri potest quàm Deus. *Fa.* Videtur in rebus conditis.
Eu. Itidem videtur animus ex actione. Si quæris quid agat
 in corpore vivo, contemplare corpus exanime. Cum vides
 hominem sentire, cernere, audire, moveri, intelligere, me-
 minisse, ratiocinari, certius vides animum adesse quàm
 nunc vides hunc cantharum: potest enim falli sensus unus;
 tot argumenta sensuum non fallunt. *Fa.* Proinde, si non
 potes ostendere animam, sic illam notis quibusdam pinge
 quasi mihi velis describere Cæsarem quem nondum vidi.
Eu. Aristotelis definitio in promptu est. *Fa.* Quæ? Nam
 aiunt istum esse probum rerum omnium depictorem. *Eu.*
Anima est actus corporis organici, physici, vitam habentis
in potentia. *Fa.* * Cur actum vocat potius quàm iter aut * *Græcis est*
viam? *Eu.* Non hîc cavetur aurigis aut equitibus, sed *ἐντελέχεια*
 animæ ratio definitur. Et actum vocat formam, cujus natura *vocabulum*
 est agere, cum materiæ ratio sit pati. Omnis autem *Philosophis*
 corporis motus naturalis ab animo proficiscitur. Est au- *peculiare.*
 tem varius corporis motus. *Fa.* Intellego. Sed cur addit *Sed Fabulla*
organici? *Eu.* Quoniam anima nihil agit nisi per organa, *detorquet ad*
 hoc est, instrumenta corporis. *Fa.* Cur addit *physici?* *Eu.* *jureconsultos*
Quia Dædalus frustra fingeret tale corpus. Ideoque addit *qui distingu-*
vitam habentis in potentia. Forma non agit in quidvis, *unt interiter,*
 sed in materiam capacem. *Fa.* Quid si angelus immigraret *actum, & vi-*
 in corpus hominis? *Eu.* Ageret quidem, sed non per orga- *am.*
 na naturalia, nec vitam daret corpori, si abesset anima. *Fa.*
 Habeone jam totam animæ rationem. *Eu.* Habes Aristoteli-
 cam. *Fa.* Equidem accepi celebrem esse Philosophum;
 & vereor nè sapientum centuriæ mihi scribant hæreseos
 dicam, si quid refrager. Alioqui quicquid adhuc dixit de
 anima hominis competit in asinum & bovem. *Eu.* Imò sca-
 rabeum quoque & limacem. *Fa.* Quid igitur interest inter
 animam bovis & hominis? *Eu.* Qui dicunt animam nihil
 esse quàm harmoniam qualitatuum corporis, faterentur non
 ità multum interesse, videlicet, harmoniâ solutâ perire
 animas utrisque. Nè ratione quidem distinguitur bovis ab
 hominis anima, sed quòd boum minùs sapit quàm homi-
 num; quamadmodum videre est & homines qui minùs sa-
 piunt

piunt quàm bos. *Fa.* Næ, isti bubulam habent mentem.
Eu. Attamen illud ad te pertinet, quod pro testudinis qua-
litate modulatio est harmonia. *Fa.* Fateor. *Eu.* Nec parvi
refert ex quo ligno quâve figurâ sit facta testudo. *Fa.* Ve-
rissimile dicis. *Eu.* Nec ex quorumlibet animantium in-
testinis fiunt canoræ fides. *Fa.* Audivi. *Eu.* Atque hæ qui-
dem ex aëris circumfusi madore aut siccitate laxantur,
contrahuntur, nonnunquam & rumpuntur. *Fa.* Isthuc vi-
di non semel. *Eu.* Hic igitur potes opem præstare non vul-
garem infantulo tuo, sit animus illius testudinem habeat
bene temperatam minimèque vitiatam, nè laxa sit segni-
tie, nè stridula sit iracundiâ, ne rauca, sit temulentiâ. Nam
hos affectus inserit in nobis nonnunquam educatio victi-
que ratio. *Fa.* Admonitionem accipio; sed exspecto quo
pacto tuearis Aristotelem. *Eu.* Ille quidem descripsit in
genere animam animantem, vegetantem ac sentientem.
Anima dat vitam, sed non protinus animal est quod vivit.
Vivunt enim, & senescunt, & moriuntur arbores, at non
sentiunt: quanquam his quoque nonnulli sensum tribu-
unt (a) stupidum. In adhæsis vix deprehenditur sensus:
in spongia deprehenditur ab avulso-ribus; in arboribus
materiarum cæsores sensum comperiunt, si quid illis cre-
dimus. Aiunt enim, si palmâ ferias truncum arboris quam
velis cædere, quemadmodum ferè solent materiarii, diffi-
cilius arbor inciditur, ut semet contraxit metu. Quod au-
tem vivit ac sentit, animal est: Nihil autem prohibet esse
vegetabile quod non sentit, veluti fungi, betæ, caules. *Fa.*
Ista si vivunt utcunque, si sentiunt utcunque, si moventur
cùm adolescunt, quid prohibet eadem dignari animalis
cognomine? *Eu.* Non ita visum est majoribus, nequè nobis
fas est ab illorum placitis discedere, ac nè refert quidem
ad hoc quod nunc agimus. *Fa.* Atqui non feram eandem
esse animam scarabei & hominis. *Eu.* Non est eadem, ô
bona, sed ratio quadantenus communis est. Animat, vege-
rat, sensibile reddit corpus tuum anima tua. Idem agit
scarabei anima in suo corpore. Nam quod quædam aliter,
aut aliud agit anima hominis quàm scarabei, partim in
causa est materia. Non canit, non loquitur scarabeus, quia
caret organis ad hæc idoneis. *Fa.* Illud igitur dicis, si ani-
ma scarabei demigraret in corpus hominis, idem ageret
quod agit anima humana. *Eu.* Imò nè si mens quidem an-
gelica, quemadmodum dixi. Nihil autem interest inter
ange-

a Hoc sensit
Pythagoras:
nec omnino
dissimile veri
est.

angelu
in hoc
organi
movet
est ut
intellig
à corp
corpor
muner
ma pl
sibile
concu
diver
Fa. Ne
quaris
rum, i
inter
ter;
quide
mus i
Atqui
Nequ
cumf
esse lo
to co
vis no
quom
irasci
cerni
gua,
aliqu
sum
hepa
anim
homi
tus i
num
initia
pera
anim
furd
cum

angelum & animam humanam, nisi quoddam hominis anima in hoc condita est ut agat corpus humanum naturalibus organis instructum, quemadmodum anima scarabei non movet nisi corpus scarabei : angelus non in hoc conditus est ut animet corpus, sed ut absque corporalibus organis intelligat. *Fa.* Num idem potest anima ? *Eu.* Potest quidem à corpore semota. *Fa.* Non est igitur sui juris dum est in corpore. *Eu.* Non profecto, nisi si quid accidat præter communem naturæ cursum. *Fa.* Verum tu mihi pro una anima plures animas effudisti, animantem, vegetantem, sensibilem, intelligentem, memorem, volentem, irascentem, concupiscentem. Mihi satis erat una. *Eu.* Ejusdem animæ diversæ sunt actiones : ex his varia sortitur cognomina. *Fa.* Non satis assequor quod dicis. *Eu.* At faciam ut assequaris. Tu in cubiculo es uxor, in officina es texitrix aulæorum, in taberna es aulæorum venditrix, in culina es coqua, inter famulos & famulas es domina, inter liberos es mater ; & tamen hæc omnia es eadem in domo. *Eu.* Satis tu quidem pingui Minervâ philosopharis. Sic igitur est animus in corpore quemadmodum ego in domo ? *Eu.* Sic. *Fa.* Atqui dum ego texo in officina, non coquo in culina. *Eu.* Neque enim tu es anima tantum, sed anima corpus circumferens : corpus autem non potest simul pluribus inesse locis ; anima, quoniam est forma simplex sic est in toto corpore, ut in singulis corporis partibus sit tota, quamvis non idem agat per omnes partes, nec eodem modo per quomodolibet affectas. Nam sapit ac meminit in cerebro, irascitur in corde, concupiscit in hepate, audit in auribus, cernit in oculis, olfacit in naribus, gustat in palato. & lingua, sentit in omnibus partibus corporis quæ nervaceum aliquid habent adjunctum : neque enim sentit in pilis nec summis unguibus ; ac ne pulmo quidem per se sentit, nec hepar, fortasse nec lien. *Fa.* Proinde in quibusdam partibus animat tantum ac vegetat. *Eu.* Ità videtur. *Fa.* Si in uno homine facit hæc omnia eadem anima, consequitur ut foetus in utero materno statim ut augefcit, quod est vitæ signum, simul & sentiat & intelligat ; nisi fortè unius hominis initio plures sint animæ, deinde cæteris cedentibus, una peragit omnia. Ità ut primum homo fuerit planta, mox animal, postremò homo. *Eu.* Quod dicis, fortasse, non absurdum videatur Aristoteli. Nobis probabilius est, simul cum vita infundi rationalem animam, sed quæ, velut igniculus,

niculus, immerfa materiæ supra modum humidæ nondum queat exferere vires suas. *Fa.* Animus igitur illigatus est corpori quod agit movetque? *Eu.* Non aliter quam testudo domui quam circumfert. *Fa.* Eam movet quidem, sed sic ut simul moveatur; quemadmodum gubernator flectit navem quò vult, sed ipse interim cum navi movetur. *Eu.* Imò quemadmodum sciurus volvit caveam rotatilem, mobilis interim & ipse. *Fa.* Sic & afficit anima corpus, ac vicissim afficitur? *Eu.* Sanè quod ad operationes attinet. *Fa.* Ergò quod ad naturam pertinet, par est anima morionis animæ Solomonis. *Eu.* Nihil absurdum. *Fa.* Itaque pares sunt & angeli, quandoquidem carent materiâ, quæ parit, ut ais, inæqualitatem. *Eu.* Jam satis philosophiæ. Quin potiùs hæc Theologus torqueant; nos hoc agamus quod cœpimus. Si tota mater esse vis, cura corpusculum infantuli tui, quò posteaquam sese explicuit ex vaporibus mentis igniculus, bonis & commodis organis utatur. Quoties audis puerum tuum vagientem, crede illum hoc abs te flagitare. Cùm vides in pectore duos istos veluti fonticulos turgidos, ac lacteo liquore vel suaapte sponte manantes, crede naturam admonere te tui officii. Alioqui cùm infans jam fari meditabitur, ac blandâ balbutie te *Mammam* vocabit, quâ fronte hoc audies ab eo cui mammam negâris, & ad conductitiam mammam relegâris, perinde quasi capræ aut ovi subjecisses? Ubi jam erit fandi potens, quid si te pro matre vocet semimatrem? Virgam expedies opinor. Atqui vix semimater est quæ recusat alere quod peperit. Potior genituræ pars est nutritio teneri puelli. Alitur enim non solum lacte, sed & fragrantia materni corporis: requirit eundem liquorem jam notum & familiarem, quem hausit in corpore, & unde coaluit. Atque ego quidem sum in hac sententia, ut existimem in pueris ex lactis natura & indole vitiari, non aliter quàm in frugibus & plantis terræ succus, mutat ingenium ejus quod alit. An putas temerè vulgò dici, *Iste malitiam cum lacte nutriticis imbibit*? Nec illud quidem opinor quod à Græcis dici solet, *ut nutriticis*, cùm significant aliquem malè pasci: papulum enim præmansi in os inserunt infantis, maximam partem deglutiunt ipsæ. Proinde nè peperit quidem quæ quod enixa est mox abjicit. Isthuc enim abortire est, non parere. Et in tales fœminas mihi competere Græcorum videtur Etymologia, qui *μῆτηρ* dici putant à *μῆ*

μῆ *μη*
tiam nu
genus
mulier
bibat m
degluti
ulla rep
omne t
des, aff
diligen
quæ par
lius, na
nec tu
minùs
diùs illi
bis nutr
tuus in
cofferit
bis præ
let mat
& in o
res pep
habes
va, inq
igitur
perman
nisi pri
quæ m
matrib
Eu. F
nitio, u
degene
in te si
gentia
si quea
huc ad
Pollice
maxim
Eu. Sci
primu
summa
ut art

puerperam, hoc est, à non observando. Nam prorsus conducti- *Nutricem ad-*
 tiam nutricem infantulo adhuc à matre repenti adsciscere, *sciscere infan-*
 genus est expositionis. *Fa.* Accederem, ni delecta esset *fantulo est*
 mulier in qua nihil desideres. *Eu.* Ut nihil referat quod lac *povere.*
 bibat mollis infantia, quam salivam cum præmanso cibo
 deglutiat; ut talis contigerit nutrix qualem haud scio an
 ulla reperiatur; an putas ullam esse quæ nutritionis
 omne tædium devorare possit quemadmodum mater, for-
 des, affectiones, vagitus, morbos, servandi nunquam satis
 diligentem curam? Si est quæ pariter amet ut mater, erit
 quæ pariter curet. *Quin* & illud fiet, ut segnius amet te fi-
 lius, nativâ illâ charitate velut in duas matres distractâ :
 nec tu simili pietate ducêris erga filium, ut jam grandior
 minùs libenter sit obtemperaturus jussis tuis; & tu frigi-
 diùs illius curam habitura, in cujus moribus fortasse vide-
 bis nutricem. Præcipuus autem discendi gradus est mu-
 tuus inter docentem ac discentem amor. Ergò si nihil de-
 cesserit illi nativæ pietatis fragrantia, facilius illi instilla-
 bis præcepta rectè vivendi. Neque enim hîc parùm va-
 let mater, vel ob hoc quòd materiam tractet mollissimam
 & in omnia sequacem, *Fa.* Ut video, non tam facilis est
 res peperisse quàm vulgus existimat. *Eu.* Si mihi parùm
 habes fidei, en tibi Paulus apertè de muliere loquens, *Sal-*
va, inquit, *fiet per liberorum generationem.* *Fa.* Salva est
 igitur quæ peperit? *Eu.* Nequaquam, sed addit, *Si liberi*
permanserint in fide. Nondum absolvisti genitricis munus,
 nisi primùm tenerum corpusculum filii, mox animum æ-
 què mollem rectâ educatione finxeris. *Fa.* Atqui isthuc
 matribus in manu non est, ut filii perseverint in pietate.
Eu. Fortassis; sed tantum habet momenti vigilans admo-
 nitio, ut Paulus existimet matribus imputandum si liberi
 degenerent à piis moribus. Denique si præstiteris quod
 in te situm est, Deus opem suam conjunget cum tua dili-
 gentia. *Fa.* Mihi quidem, Eutrapele, tua persuasit oratio,
 si queas itidem persuadere parentibus & marito. *Eu.* Ist-
 huc ad me recipio, modò tu me tuo juves suffragio. *Fa.*
Polliceor. *Eu.* Sed licérne videre puellum? *Fa.* Licet
 maximè. Heus, Syrica voca nutricem unâ cum infante.
Eu. Scitus admodum puer. Vulgò dicitur veniam deberi
 primùm experiēti. At tu primâ statim experiētiâ
 summam artis expressisti. *Fa.* Non est sculptilis imago,
 ut arte sit opus. *Eu.* Verum, sed fusile sigillum est. Ur-
 cunq;

cunq; res habet, felicissimè cecidit : utinam pari felicitate
 cadant imagines quas intexis aulæis. *Fa.* At tu contrà felicius
 pingis quàm gignis. *Eu.* Sic visum est naturæ cum omni-
 nibus paria facere. Quàm sollicita est natura nè quid pe-
 eat ! duos homines in uno representavit ; nasus & oculi pa-
 trem referunt, frons ac mentum matrem exprimunt. An tu
 posses hoc tam charum pignus alienæ fidei concedere ?
 Mihi bis crudeles videntur esse quæ id facere sustinent.
 Quandoquidem non solum faciunt id infantis quem ablegant
 periculo, verum etiam suo, propterea quod in his lac
 aversione corruptum sæpenumero periculosos morbos pa-
 riat. Itaq; fit, ut dum unius formæ corporis consulunt, pa-
 rum consulant duorum corporum vitæ : dùmq; cavent ne
 contingat præproperum senium, conjiciunt sese in mortem
 præproperam. Quod est inditum puero nomen ? *Fa.* Corneli-
 us. *Eu.* Hoc erat nomen avi paterni. Utinum virum inte-
 tegerrimum & moribus nobis referat. *Fa.* Dabitur opera
 quod quidem in nobis erit. Sed heus, Eutrapele, unum quid-
 dam obnixè te rogârim. *Eu.* Imò puta me tuum esse man-
 cipium ; imperabis, & impetrabis quæ voles. *Fa.* Proinde
 non prius te (a) manumittam quàm hoc mihi beneficium
 coeptum absolvas. *Eu.* Quodnam ? *Fa.* Ut præscribas mihi
 primum, quibus rationibus queam infantis valetudini con-
 sultare : deinde, cum erit firmior, quibus rudimentis ad pie-
 tatem præparandus sit rudis animus. *Eu.* Id faciam lubens
 pro mea quidem sapientia, sed proximo colloquio ; nunc o-
 rator adeo maritum ac parentes. *Fa.* Precor exorator ut fies.

ARGUMENTUM.

Ogygius, religionis causâ peregrinatus, redit domum superstitionibus plo-
 mus. Divum Jacobum Compostellanum salutat, quo illum voto
 uxor & socrus obligant. Sancti tempore frigidius coli caperunt.
 Quæ de re Virgo Maria scribit Epistolam plenam querelæ, de neg-
 lecto Divorum cultu. Mendacium de Equite servato ope Beata Vir-
 ginis, dilatando angustissimam partem quæ erat elapsa. Lac Virgi-
 nis B. D. Bernardus fingitur suxisse lac ex eadem B. Virginis mam-
 ma quæ puer Jesus. Nova gemma busonites : gemmarum varian-
 tura. Thoma Beckettii tumultus Cantuaria. Prodigiosam templorum
 magnificentiam luxuriam & divitias perstringit. Nautarum mores
 & scelera carpit. Absurditas osculandi sanctorum reliquias, cal-
 eos, subligaria. Sancti assimilantur ovibus.

MENEDEMUS, OGYGIUS.

Me. Quid hoc novæ rei ? Nonne Ogygium vicinum me-
 um video, jam totos sex menses non visum cui-
 quam ? interfuisse rumor erat. Ipsi est, nisi prorsus hallucinor.

Adibo, ac salvere jubebo. Salvus sis, Ogygi. Og. Salve
 tu, Menedeme. Me. Quæ regio te nobis reddidit incolu-
 mem? nam tristis rumor hîc sparferat te navigâsse Sty-
 giam paludem, Og. Imò gratia superis, sic interim valui, ut
 vix unquam antehac melius. Me. Ità semper vanitatis co-
 arguas ejusmodi rumores. Sed quid isthuc ornatûs est?
 oblitus es conchis (a) imbricatis stanneis ac plumbeis ima-
 ginibus oppletus undique, (b) culmeis ornatus torquibus;
 brachium habet (c) ova serpentum. Og. Visi divum Jacobum
 Gompostellanum, & hinc reversus, Virginem Parathalassi-
 am, apud Anglos percelebrem: quin potiùs hanc revisi;
 nam annos ante tres inviseram. Me. Animi gratiâ, ut arbi-
 tror. Og. Imò religionis causâ. Me. Istam, opinor, religionem
 docuerunt te Græcæ literæ. Og. Mater uxoris voto sese
 obstrinxerat, ut si filia peperisset masculum vitalem, ego
 divo Jacobo præfens præsentem salutem discerem, & gratias
 agerem. Me. Salutasti divum tuo duntaxat & socrus nomi-
 ne? Og. Imò totius familiæ verbis. Me. Equidem arbitror
 nihilo minus salutis futurum fuisse familiæ, etiamsi Jaco-
 bum infalutatum reliquisses. Sed obsecro, quid respondit
 agenti gratias? Og. Nihil, sed offerenti munus visus est ar-
 ridere, & capite leviter annuere; simulq; porrexit hoc im-
 bricatum putamen. Me. Cur ista potiùs donat quàm alia?
 Og. Quoniam his abundat, suggerente vicino mari. Me. O
 benignum divum, qui & obstetricatur parturientibus, &
 operam dat hospitibus! Verùm quodnam istuc novum
 vovendi genus, ut otiosus aliis laborem imponat aliquis?
 Si tu te voto astringeres, ut si quod ageres feliciter cede-
 ret, ego jejunarem bis in hebdomade, an credis me factu-
 rum quod vovisses? Og. Non credo, etiamsi tu ipse tuo no-
 mine vovisses. Nam tibi divis (d) os oblinere ludus est. At
 socrus est, mos gerendus erat. Nôsti mulierum affectus, &
 meâ quoque referebat. Me. Si non præstitisses votum, quid
 erat periculi? Og. Non poterat me divus vocare in jus,
 fateor; sed poterat in posterum esse surdus ad vota mea,
 aut tacitus aliquid calamitatis immittere in meam fa-
 miliam. Nôsti principum mores. Me. Dic mihi quid va-
 let agitque vir optimus Jacobus? Og. Multò frigidius so-
 lito. Me. Quid est in causâ? senium? Og. Nugator! scis di-
 vos non senescere. Verùm hæc nova persuasio quæ latè per
 orbem divagatur facit ut infrequentius salutetur solito:
 & si qui veniunt, salutant tantum, nihil, aut quam mini-
 mum,

a Id est, imbricatus

cum specio
variegatus.Vide Plin. l. 9.
c. 35. de mi-
ra varietate
concharum.b E stramine
factum.c Significat
globulos qui-
bus utuntur
ad numeran-
das preces:sic enim ova
serpentum,
cum prode-
unt, sobagent.

d Pro fallere.

Vide Chilliades.

à Ironia est, in egenos. Me. (a) Impia persuasio! Og. Itaque tantus Apostolus, qui solet totus gemmis & auro fulgere, nunc stultus ligneus, vix sebaceam habens candelam. Me. Si verum est quod audio, periculum est nè reliquis divis idem veniat usu. Og. Imò circumfertur Epistola, quam hac de re scripsit ipsa Virgo Maria. Me. Quæ Maria? Og. Quæ cognomen habet à Lapide. Me. Apud Rauracos, ni fallor. Og. Ea est. Me. Lapideam igitur divam mihi narras. Sed cui scripsit? Og. Nomen ipsa indicat epistola. Me. Per quem missa est? Og. Haud dubiè quin per angelum, qui posuerat scriptam in suggesto unde concionatur is ad quem scripta est. Et nè quid fraudis suspiceris, videbis Epistolam (b) αὐτῆς γράφον. Me. Itane agnoscis manum angeli qui est Virgini ab Epistolis? Og. Quidni? Me. Quo tandem argumento? Og. Legi Epitaphium Bedæ, quod ab angelo insculptum est: elementorum figuræ per omnia congruunt. Legi & syngrapham (c) D. Ægidio missam: congruunt. An non hæc satis arguunt rem? Me. Falsne est inspicere? Og. Fas, si dejeres te taciturnum. Me. O! lapidi dixeris. Og. Jam sunt & (d) lapides hoc nomine infames, quòd nihil celent. Me. Muto igitur dicito, si lapidi parùm fidis. Og. Hæc lege recitabo: tu fac utramque arrigas aurem. Me. Arrexi. Og. Maria mater Jesu Glauco pluto, S. D. Quòd Lutherum secutus strenuè suades supervacaneum esse invocare di- vos, à me quidem isto nomine bonam magnamq; inliti gratiam, scito: Nam antehac tantum non enecebar improbis mortalium opplorationibus. Ab una postulabantur omnia, quasi filius meus semper infans esset, quia talis fingitur, pingiturque in sinu meo, ut ex nutu matris adhuc pendeat, neque quicquam ausit negare parenti, videlicet metuens nè si quid neget roganti, ego vicissim ipsi negem mammam sitienti. Et nonnunquam ea petunt à virgine quæ verecundus juvenis vix auderet petere à lena, quæque me pudet literis committere. Interim negatior lucri causâ navigaturus in Hispaniam committit mihi pudicitiam suæ concubinæ. Et virgo Deo sacra abjecto velo fugam adornans, deponit apud me famam integritatis suæ, quam ipsa tendit prostituere. Occlamat mihi, miles impius, & ad lanienam conductus. Beata Virgo, da prædam opimam. Occlamat al- ator, Fave, diva, pars lucri tibi decidetur. Et si parùm

favet quia semet illico rum innup Clam da, D vere besce tere mat Da p lium confi pesti ment lis. S Itane ribus bent Arqu his r min inco min gina dio, bam nun bus seru lam jora quic atq sua rest lus Gul sine equ

(b) Id est, ab ipsa scriptam: quemadmodum oracula dicuntur αὐτῆς γράφον, ab ipsa Deo reddita voce Virg. Ipsa canas oro.

(c) Nota est fabula de Carolo Magno, qui cum desperaret veniam admissorum, S. Ægidius impetravit syngrapham ab angelo continentem hunc versiculum, Ægidii merito Caroli peccata remitto.

(d) Sentis de Lydio lapide, qui dicitur Index: is prodit aurum suberatum aut imitativum. Lege apud Ovid. fab. de Batto in lapidem versum.

"faveat alea, me convitiis lacerant, maléque precantur,
 "quia non adfuerim sceleri. Occlamat qui quæstui turpi
 "semet exponit, Da proventum uberem. Si quid negem,
 "illico reclamant. Ergò nè sis mater misericordiæ. Alio-
 "rum vota non tam impia sunt quam inepta. Clamat
 "innupta, Maria, da mihi formosum ac divitem sponsum. *Soluta & idola*
 "Clamat nupta, Da mihi bellos catulos. Clamat gravi- *lolastrica sup-*
 "da, Da mihi facilem partum. Clamat anus, Da diu vi- *plicatio ad*
 "vere sine tussi sitique. Clamat senex delirus, Da repu- *B.V.*
 "bescere. Clamat philosophus, Da nodos insolubiles ne-
 "tere. Clamat sacerdos, Da sacerdotium opimum. Cla-
 "mat Episcopus, Serva meam Ecclesiam. Clamat nauta,
 "Da prosperos cursus. Clamat præfectus, Ostende mihi fi-
 "lium tuum antequam moriar. Clamat aulicus, Da verè
 "confiteri in mortis articulo. Clamat rusticus, Da tem-
 "pestivam pluviam. Clamat rustica, Serva gregem, &
 "mentum incolume. Si quid renuo, illico sum crude-
 "lis. Si relego ad filium, audio, Vult ille quicquid tu vis.
 "Irâne ego sola, & mulier, & virgo dabo operam navigan-
 "tibus, belligerantibus, negotiantibus, ludentibus alcæ, nu-
 "bentibus, parturientibus, satrapis, regibus & agricolis?
 "Atqui quod dixi minimum est præ his quæ patior. Sed
 "his negotiis nunc multo minùs gravor: quo quidem no-
 "mine tibi gratias agerem maximas, nisi commodum hoc
 "incommodum majus secum traheret; plus est otii, sed
 "minus est honorum, minus est opum. Antè salutabar Re-
 "gina cœlorum, Domina mundi; nunc vix à paucis au-
 "dio, Ave Maria. Antè vestiebar gemmis & auro, abunda-
 "bam mutatoriis, deferebantur aurea gemmeaq; donaria:
 "nunc vix tegor dimidiato palliolo, eóq; corroso à muri-
 "bus. Proventûs autem annui vix tantum est ut alam mi-
 "serum (a) ædituum, qui accendat lucernulam aut cande- *a Quem vult*
 "lam sebaceam. Atque hæc tamen poterant ferri, ni ma- *teres, ut in-*
 "jora etiam moliri dicereris. Huc tendis, ut aiunt, ut quic- *dicat Varro,*
 "quid usquam est divorum exigas ex ædibus sacris. Etiam *Æditumum*
 "atque etiam vide quid agas. Non deest aliis divis quos *vocant, Cu-*
 "suam ulciscantur injuriam. Ejectus è templo Petrus, po- *enda sacra*
 "test tibi vicissim occludere regni cœlestis ostium. Pau- *adit.*
 "lus habet gladium; Bartholomæus cultro armatus est;
 "Gulielmus sub pallio monachi totus armatus est, non *Id est, gravè*
 "sine gravi lancea. Quid autem agas cum Georgio, & *armaturâ*
 "equite & (b) cataphracto, hastâ simul & gladio formi- *munita.*

a Hec enim
nomine San-
ctum illum
amabilem
reddidere for-
midabilem :
quemadme-
dum Joan-
nem Bapti-
stam, prater
alios, morbo
comitiali, Hu-
bertum hy-
drophobo, item
alios alia ma-
lis. Et hac
vertimus in
questum no-
strum, ejus
studiosiores
sumus quam
servandarum
animarum.

"dabili? Nec inermis est Antonius; habet (a) sacrum
ignem. Sunt item & cæteris sua vel arma, vel mala quæ
quibus volunt immittunt. Me verò, quantumvis, iner-
mem, non tamen ejicies, nisi simul ejecto Filio quem ulnis
tenco. Ab hoc non me patiar divelli: aut hunc unà me-
cum extrudes, aut utrūque relinques, nisi mavis habere
templum sine Christo. Hæc te scire volui: tu cogita quid
mihi respondendum censeas. Nam mihi planè res cordi
est. Ex æde nostra lapidea, Cal. Aug. Anno Filii mei passi
1524. Virgo lapidea meâ manu subscripsi. Me. Minax
profectò ac formidabilis epistola. Cavebit, opinor, Glauco-
plutus. Og. Si sapit. Me. Quamobrem non eadem de re scrip-
sit huic optimus ille Jacobus? Og. Nescio, nisi quòd lon-
giùs abest, & his temporibus intercipiuntur omnes episto-
læ. Me. Sed quis Deus te redegit in Angliam? Og. Ventus
illuc invitabat mirè secundus, atque id propemodum eram
pollicitus Divæ Parathalassiae, me post biennium ipsam re-
visurum. Me. Quid petiturus ab illa? Og. Nihil novi, nisi illa
vulgaria, familiam incolumem, rem uberiorem, longævam
lætāque vitam in hoc seculo, & perennem felicitatem in
futuro. Me. Non poterat eadem præstare Virgo Mater ap-
ud nos? Habet Antverpiæ templum longè augustius quàm
in Parathalasso. Og. Haud nego posse, verùm aliis in locis
alia largitur: sive sic visum est animo illius; sive, ut est
benigna, semet in hoc nostris affectibus accommodat. Me.
De Jacobo frequenter audiui: sed obsecro te, describe mihi
regnum istius Parathalassiae. Og. Equidem expediam quàm
potero paucissimis. Celeberrimum nomen est per univer-
sam Angliam, nec temere reperias in ea insula qui speret
res suas fore salvas, quin illam quotannis aliquo munus-
culo pro facultatum modulo salutarit. Me. Ubi habet? Og.
Ad extremum Angliæ finem inter Occidentem & Septen-
trionem, haud procul à mari, passuum ferè tribus millibus,
vicus est vix aliā re victitans quàm conmeantium fre-
quentiā. Collegium est Canonicorum, sed quibus à Lati-
nis regulæ cognomen additur; medium genus inter mona-
chos & canonicos quos Seculares appellant. Me. Amphibios
mihi narras; quod genus est fiber. Og. Imò & croco-
dylus. Sed omissis cavillis, tribus verbis expediam quod
vis. In odiosis canonici sunt, in favorabilibus monachi. Me.
A dhuc quidem mihi ænigma refert. Og. Quin addam *Apo-
dixim mathematicam. Si Romanus Pontifex fulmine fe-

* Demostra-
tio qua pro-
priè sit Ma-
thematica per
litteras depi-
ctas.

riat

riat omnes monachos, tum canonici fuerint, non monachi:
 Sin idem permittat omnibus monachis uxorem ducere,
 tum fuerint monachi. *Me.* O novos favores! utinam abducant & meam. *Og.* Sed ut ad rem: Collegium hoc vix alios habet proventus quàm ex liberalitate Virginis. Nam majora quidem donaria servantur: Cæterum si quid est nummorum, aut levioris pretii, cedit in alimoniam gregis & præfecti, quem illi Priorem vocant. *Me.* Probæ vitæ? *Og.* Non illaudatæ; pietate ditiores quàm annuo sensu. Templum est nitidum & elegans; verum in eo non habitat Virgo, sed illud honoris gratiâ cessit filio. Illa suum habet templum, ut dextra sit filio. *Me.* Dextra? Quò igitur spectat filius? *Og.* Bene mones. Cùm occidentem spectat, dextram habet matrem: ubi se vertit ad Solis exortum, sinistra est. Nec hîc tamen habitat, nondum enim ædificium est absolutum, & locus est undiq; perflabilis, patentibus ostiis, patentibus fenestris, & in propinquo est Oceanus ventorum pater. *Me.* Durum! ubi igitur habitat illa? *Og.* In eo templo quod inabsolutum dixi est sacellum angustum, ligneo tabulatu constructum, ad utrumque latus per angustum ostiolum admittens salutatores. Lumen est exiguum, nec ferè nisi ex cereis; fragrat odor naribus gratissimus. *Me.* Hæc omnia congruunt religioni. *Og.* Imò si introspicias, Menedeme, dicas divorum esse sedem; adeo gemmis, auro, argentoque nitent omnia. *Me.* Accendis animum ut eò me conferam. *Og.* Haud pœnituit itineris. *Me.* Nihil est illic olei sacri? *Og.* Inepte! Oleum istud non refudat nisi è sepulchris divorum, velut *Andrææ & Catharinæ*. Maria sepulta non est. *Me.* Erravi, fateor. Sed absolve fabulam. *Og.* Quò latius se spargat religio, alia aliis locis ostenduntur. *Me.* Et fortassis ut uberior sit largitio, juxta illud, *Fis citò per multas præda petita manus*. *Og.* Et nusquam non præstò sunt mystagogi. *Me.* Ex Canonicis? *Og.* Nequaquam; illi non adhibentur, nè per occasionem religionis alienentur à religione, ac dum observant Virginem, parùm ipsi consulant suæ virginitati. Tantùm in intimo sacello, quòddixi conclave Divæ Virginis, adstat altari canonicus quidam. *Me.* In quem usum? *Og.* Ut recipiat servetque quod datur. *Me.* An dant qui nolint? *Og.* Minimè, sed nonnullos pius quidam pudor huc adigit, ut dent adstante quopiam, non daturi si testis abesset, aut largiùs dant aliquantò quàm erant daturi. *Me.* Affectum humanum

dicis, & mihi non inexpertum. Og. Imò verò sunt quidam adeò dediti sanctissimæ Virginis, ut dum simulant sese minus imponere altari, mirâ dexteritate suffurentur quod alius posuerat. *Me.* Fac nullum adstare, an non in tales illico fulminaret Virgo? *Og.* Quis magis id faceret Virgo quam ipse Pater æthereus quem non verentur nudare suis ornamentis, vel perfosso templi pariete? *Me.* Non satis mihi constat utrum magis debeam admirari, illorumne impiam confidentiam an Deilenitatem. *Og.* Ad latus itaque Septentrionale porta quædam est, non templi, nè quid erres, sed septi, quo tota clauditur area templo adjacens. Ea ostiolum habet perpupillum, quale videmus in valvis nobilium, ut qui velit ingredi, primum tibiam periculo exponere cogatur, deinde caput etiam submittat. *Me.* Profectò tutum non fuerit ad hostem ingredi per tale ostiolum. *Og.* Rectè coniectas. Narrabat Mystagogus olim virum equestris ordinis, equo insidentem, per hoc ostium elapsum è manibus inimici, qui jam fugienti imminabat. Ibi miser desperans sui, subitâ cogitatione salutem suam commendavit Divæ Virginis, quæ erat in proximo. Nam ad hujus aram fugere decreverat, si valva patuisset. Et ecce rem inauditam. Subitò totus eques erat intra septa templi, altera frustra foris insanienti. *Me.* Et faciebat tam admirandæ narrationis fidem? *Og.* Maxime. *Me.* Id quidem non admodum facile apud te hominem philosophum. *Og.* Ostendebat in ostio laminam cupream clavis affixam quæ habebat imaginem equitis servati, eoque cultu quatum Anglica gens utebatur, quem & in vetustioribus picturis videmus: quæ si non mentiuntur, frangebant id ætatis tonsores, & qui pannos tingunt ac texunt. *Me.* Quis sic? *Og.* Quia barbatus erat non aliter quam capræ, & universa vestis nullam habebat rugam, adeoque non erat major corpore, ut strictu corpus ipsum redderet angustius. Erat & altera lamina, cellæ figuram ac magnitudinem referens. *Me.* Jam dubitare fas non erat. *Og.* Subter ostiolum erat cratis ferrea, quæ peditem tantum transmitteret. Non conveniebat ut equus post eum calcaret locum, quem prior eques Virginis consecrasset. *Me.* Et merito. *Og.* Hinc ad Orientem est sacellum prodigiis plenum: eò me conféro. Excipit alius mystagogus. Illic oravimus paulisper. Mox exhibetur nobis articulus humani digiti, è tribus maximi: ex osculo; deinde rogo cujus sint reliquæ.

Air,

Ait, Sancti Petri. Num Apostoli? inquam. Aiebat Deinde contemplas magnitudinem articuli, qui gigantis videri potuerit, Oportuit, inquam, Petrum fuisse virum prægrandi corpore. Ad hanc vocem è comitibus quidam in cachinum solutus est: id certè molestè tuli. Nam si is fuisset, ædituus nos nihil celâisset reliquorum. Eum tamen utcunque placavimus, datis aliquot drachmis. Ante ædiculam erat tectum, quod aiebat hyberno tempore, cùm nix obtexisset omnia eò subitò fuisse delatum è longinquo. Sub eo tecto putei duo ad summum pleni; fontis venam aiunt esse sacram Divæ Virginis: liquor est mirè frigidus, efficax medicando capitis stomachique doloribus. *Me.* Si frigida medetur doloribus capitis & stomachi, posthac & oleum extinguet incendium. *Og.* Miraculum audis ô bone: alioqui quid esset miraculi si frigida sedaret sitim? *Me.* Et ista sanè est una pars fabulæ. *Og.* Affirmabant eum fontem derepentè profuissè è terra jussu sanctissimæ Virginis. Ego cuncta diligenter circumspiciens, rogabam quot essent anni quòd ea domuncula fuisset eò deportata. Dixit aliquot secula. Alioqui parietes, inquam, non præ se ferunt aliquid vetustatis. Non repugnabat. Nè columnæ quidem hæ lignæ. Non negabat nuper esse positas, & res ipsa loquebatur. Deinde hæc, inquam, tecti culmea arundineaq; materia videtur esse recentior. Assentiebatur. Ac ne trabes quidem hæ, inquam, transversæ, nec ipsa tigna quæ culmos sustinent, videntur ante multos annos posita. Annuebat. Atqui cùm jam nulla casæ pars superesset. Unde igitur constat, inquam hanc esse casulam illam è longinquo delatam? *Me.* Obsecro, quomodo sese ab hoc nodo expediebat ædituus? *Og.* Scilicet incunctanter ille ostendit nobis pervetustam urli pellem tignis affixam, ac prope modum irrisit nostram tarditatem, qui ad tam manifestum argumentum non haberemus oculos. Itaque persuasi, & tarditatis culpam deprecati, vertimus nos ad cœleste lac beatæ Virginis. *Me.* O matrem filii simillimam! ille nobis tantum sanguinis sui reliquit in terris; hæc tantum lactis, quantum vix credibile est esse posse uni mulieri uniparæ, etiam si nihil bibisset infans. *Og.* Idem causantur de Cruce Domini quæ privatim ac publice tot locis ostenditur, ut si fragmenta conferantur in unum, navis onerariæ justum onus videri possit; & tamen totam Crucem suam bajulavit Dominus. *Me.* An non tibi quoque mi-

rum videtur ? *Og.* Novum fortasse dici possit, mirum nequaquam, cum Dominus, qui hæc auget pro suo arbitrio, sit omnipotens. *Me.* Pie tu quidem interpretaris : at ego vereor nè multa talia fingantur ad quæstum. *Og.* Non arbitror Deum passurum, si quis ipsum ad istum irrideat modum. *Me.* Imò cum à sacrilegis spoliatur & mater, & filius, & pater, & spiritus, nè tantillum quidem sese commovent interdum, ut vel nutu vel crepitu deterreant scelestos. Tanta est numinis lenitas. *Og.* Sic est : Sèd audi reliqua. Id lac servatur in altari summo: in cujus medio Christus, ad dextram mater, honoris gratiâ. Lac enim matrem repræsentat. *Me.* Conspicuum est igitur ? *Og.* Videlicet inclusum crystallo. *Me.* Liquidum igitur ? *Og.* Quid liquidum mihi narras, cum fustum sit ante annos mille quingentos ? Concretum est ; dicas cretam tritam, albòque ovitemperatum. *Me.* Quid igitur nudum ostendant ? *Og.* Nè contaminetur virorum osculis lac virginum. *Me.* Probè dicis. Nam sunt, opinor, qui os admoveant nec purum, nec virgineum. *Og.* Ubi nos vidit mystagogus accurrit, lineam vestem induit, sacram stolam addidit cervici, procubuit religiosè, & adoravit : mox nobis lac sacrosanctum osculandum porrexit. Hic in extremo altaris gradu religiosè procubuimus & ipsi ; Christoque primùm salutato, Virginem oratiunculâ tali, quam in hoc ipsum parâram, appellavimus : “ Virgo parens, quæ tuis virgineis uberibus
“ lactare meruisti cœli terræq; Dominum, filium tuum Jesum, optamus, ut illius sanguine purificati proficiamus
“ & nos ad felicem illam infantiam columbinæ simplicitatis, quæ nescia malitiæ, fraudis ac doli, lac Evangelicæ
“ Doctrinæ concupiscit assiduè, donec proficiat in virum perfectum, in mensuram plenitudinis Christi, cujus felici
“ consortio fueris in æternum, cum Patre & Spiritu Sancto. Amen. *Me.* Pia sanè deprecatio. Quid illa ? *Og.* Visus est uterque annuere, nisi me fallebant oculi. Nam subsilire videbatur sacrum lac & candidior aliquantò affulgebat Eucharistia. Interim mystagogus ad nos accessit, tacitus quidem, sed tabellam porrigens qualem apud Germanos offerunt qui in pontibus (a) telos exigunt. *Me.* Equidem sæpe numero malè precatus sum illis petacibus tabellis cum per Germaniam iter facerem. *Og.* Dedimus drachmas aliquot, quas ille obtulit Virgini. Mox per interpretem ejus lingue pulchrè peritum & juvenem blandæ cujusdam elo-

quentiæ,

quentiæ, (nomen erat, ni fallor. Robertus Aldrisius) percontatus sum quàm potui civilissime, quibus argumentis cognitum haberet hoc esse lac Virginis. Id ego sanè pio studio scire cupiebam, quo possem impiis quibusdam hæc omnia ridere solitis os obturare. Primum (a) mystagogus obductâ fronte obticuit: jussi ut interpret instaret, sed blandius etiam. Ille verò blandissimè, adeò ut si matrem ipsam nuper puerperam talibus verbis appellâisset, non fuerit ægrè latura. At mystagogus tanquam afflatus numine quopiam, nos intuens oculis stupentibus, ac velut horrore vocem blasphemam execrantibus. Quid opus, inquit, ista precontari, cùm habeatis tabulam authenticam? Et omnino videbatur nos ut hæreticos ejecturus, nisi drachmæ delevisent hominis ferociam. *Me.* Quid vos interim? *Og.* Nos? Quid censes? Non aliter quam fuisse icti aut fulmine tacti, nosmet illinc subduximus, suppliciter audaciæ veniam precati. Sic enim convenit in rebus sacris. Indè proficiscimur ad ædiculam, hospitium Divæ Virginis. Huc euntibus aperit sese quidam hierophanta, ex illis Minoribus, nosque veluti noscitans intuetur: aliquantulum progressis occurrit alius itidem contemplans nos; post etiam tertius. *Me.* Fortasse cupiebant te pingere. *Og.* At ego longè diversum suspicabar. *Me.* Quid isthuc? *Og.* Sacrilegum quempiam suppilâsse nonnihil ex mundo sacræ Virginis, & in me suspicionem intentam esse. Itaque sacellum ingressus, tali precatiunculâ saluto Matrem Virginem; "O sola fœminarum omnium Mater & Virgo, mater felicissima, virgo purissima, nunc te puram impuri visimus, salutamus, donariolis nostris utcunque colimus; utinam donec nobis Filius tuus, ut sanctissimos tuos mores imitantes, mereamur & nos per Spiritûs Sancti gratiam spiritualiter Dominum Jesum intimis animi visceribus concipere, semel-
 que conceptum nunquam amittere. Amen Simulque ex-
 exosculatus aram, deposui drachmas aliquot, & abii. *Me.* Quid hîc Virgo? Nullône nutu dedit signum auditæ precatiunculæ? *Og.* Lumen, ut dixi, erat ambiguum, & illa stabat in tenebris ad dextrum latus altaris, Postremò, me sic dejecerat oratio prioris mystagogi, ut non auderem oculos attollere. *Me.* Istius ergò perfectionis non erat admodum lætus exitus. *Og.* Imò multò lætissimus. *Me.* Reddidisti animum; nam mihi quoque (b) cor in genua deciderat, ut ut tuus loquitur Homerus. *Og.* A prandio repetimus tem-

plum

a Qui ostendit arcana, qui & Hierophanta dicitur.

b Ex Iliad. τὰρ βυ-
 σαν. τὰ στυ-
 δε δὲ δε-
 πρὸς κατ-
 πεσε δου-
 μος. Id est,
 Expaverunt:
 omnibus an-
 tem in pedes
 decidit ani-
 mus.

plum. *Me.* Audebas suspectus sacrilegii? *Og.* Fortassis; sed ipse mihi suspectus non eram. Nescit pavorem mens sibi bene conscia. Trahebat me tabulæ visendæ cupiditas, ad quam mystagogus nos relegârat. Eam diu quæsitam tandem invenimus; verum in alto defixam, ut non à quibuslibet oculis legi posset. Mihi tales sunt oculi ut nec Lynceus dici possim, nec omnino lusciosus. Itaque legentem Aldrisium oculis obiter affectatus sum, nec illi satis fidens in re tanta. *Me.* Excussa est omnis dubitatio? *Og.* Pudit me mei, qui subdubitâssem, adeò res tota illic ponebatur ob oculos, nomen, locus, res ut erat ordine gesta; breviter, nihil omisum. Dictus est Gulielmus Lutetiæ natus, vir pius cum aliàs, tum præcipuè religiosus in conquirendis toto orbe divorum reliquiis. Is peragratis regionibus plurimis, monasteriis ac templis undique lustratis, tandem pervenit Constantinopolim. Nam hujus Gulielmi frater illic agebat Episcopum. Is jam adornantem redditum admonuit esse virginem quandam Deo dicatam quæ lac haberet Virginis Matris; abunde felicem futurum si vel precario, vel pretio, vel arte portionem aliquam posset nancisci. Nam cæteras reliquias omnes quas hætenus collegerat nihil esse ad tam sacrum lac. Ibi Gulielmus non conquievit donec exorat dimidium ejus lactis. Eo thesauro plusquam Croesus sibi videbatur. *Me.* Quidni; & quidem præter spem. *Og.* Rectà domum properat, in itinere morbus occupat. *Me.* Ut nihil est in rebus humanis nec diu nec undiquaque felix! *Og.* Ubi vidit periculum, accersit clam Gallum, fidißimum ejus peregrinationis comitem, & religiosè stipulatur silentium: committit illi lac eâ lege, ut si incolumis domum redeat, deponat eum thesaurum in ara divæ Virginis quæ colitur Lutetiæ, in augusto templo utrinque Sequanam præterlabentem intuens: & amnis ipse videtur honoris gratiâ decedere numini Virginis. Ut rem in pauca conferam, sepultus est Gulielmus: alter properat, & hunc morbus corripit. Is desperans sui, tradit Anglo comiti lac. sed multis obtestationibus adstricto ut faceret quod fuerat ipse facturus. Moritur hic, recipit ille, & in aram deponit lac, canonicis ejus loci præsentibus, qui tum temporis adhuc dicebantur Regulares, quales adhuc sunt apud divum Genovesam. Ab his impetravit lactis dimidium. Id delatum in Angliam, tandem in Parathalassum detulit, huc vocante mentem illius afflatu spiritus. *Me.* Pulchre certè sibi

sibi con
dubitati
qui lac
impertie
largiri
ginta. A
pus est.
ti, non
enim su
cidit h
contine
semper
centum
li tant
prandi
poscer
Imò si
esset d
teant.
ceptur
illud
quod a
esse v
quod i
ribus
at hoc
Et ill
arbitr
dem
melli
ginis
illud,
vit; c
Perg
amb
circu
tuen
nuta
Me. N
ride
dēm
is est

sibi constat hæc narratio. Og. Imò nè qua residere posset
 dubitatio, ascripta erant nomina Episcoporum à suffragiis,
 qui lac illud invisentibus non absque munusculo, tantum
 impertierunt relaxationis quantum (a) ex suo dimenso
 largiri possunt. Me. Quantum id est? Og. Dierum quadra-
 ginta. Me. Etiam (b) apud inferos dies est? Og. Certè tem-
 pus est. Me. Ubi totum hoc dimensum semel fuerint elargi-
 ti, non superest quod largiantur. Og. Minimè. Subscatet
 enim subindè quod dant, ac planè diversum quiddam ac-
 cidit hîc atque in *dolio* (c) *Danaïdum*. Illud enim cùm
 continenter impleatur, semper tamen inane est: hinc si
 semper haurias, nihilo tamen minus est in dolio. Me. Si
 centum hominum millibus largiantur quadraginta, singu-
 li tantundem habent? Og. Tantundem. Me. Et si qui ante
 prandium acceperunt quadraginta rursus sub cœnam an-
 poscerent quadraginta, præstòne esset quod daretur? Og.
 Imò si horâ eâdem decies. Me. Utinam mihi tale scriniolum
 esset domi; non optârim nisi tres drachmas, modò sic sca-
 teant. Og. Quin optas ut totus fias aureus, tantundem ac-
 cepturus ex voto. Verùm ad fabulam redeo. Addebatur &
 illud pii cujusdam candoris argumentum: lac Virginis
 quod aliis compluribus in locis ostendebatur, satis quidem
 esse venerandum; hoc tamen cæteris esse venerabilius,
 quòd illa abraderentur à saxis, hoc ex ipsis Virginis ube-
 ribus effluxisset. Me. Unde id constabat? Og. Oh! narrârat
 at hoc virgo Constantinopolitana quæ lac dederat. Me.
 Et illi fortasse communicârat Divus Bernardus. Og. Sic
 arbitror. Me. Cui natu grandi contigit gustare lac ex ea-
 dem mamma quam suxit puer Jesus. Unde miror, illum
mellissimum dici potiùs quàm *lactissimum*. Sed quî lac Vir-
 ginis dicitur quod non fluxit ex uberibus? Og. Fluxit &
 illud, sed saxo cui fortè lactans infidebat exceptum concre-
 vit; deinde volente Deo sic multiplicatum est. Me. Rectè.
 Perge. Og. His itaque peractis, dum paramus abitum, ob-
 ambulantes interim, & si quid offerretur spectatu dignum
 circumspèctantes rursus adsunt mystagogi, (d) limis in-
 tumentur, digito subnotant, accurrunt, abeunt, recurrunt,
 nutant, videbantur compellaturi si fuisset audaciæ satis.
 Me. Nihil ibi metuebas? Og. Imò faciem illis obverti, sic ar-
 ridens & intuens quasi ad compellandum invitarem. Tan-
 dèm unus agressus, rogat quod mihi nomen esset. Edo. Num
 is essem qui ante biennium affixisset votivam tabellam li-
 teris

a Id est, ex
 modo pra-
 scripto. Rg-
 manus enim
 Pontifex è
 dolio promit:
 Episcopis cer-
 tus modus
 præscriptus
 est.

b Nam ad
 Purgatorium
 nunc pro-
 rogant relaxa-
 tiones, ubi
 nullus est dies,
 & tamen dies
 vocant.
 c Vide prov.

d Id est, oculis
 obliquis, ac se-
 miclausis, à
 quomodo se
 aspici leones
 indignantur.

teris Hebraicis? Fatebar me esse. *Me.* Scribis Hebraicè? *Og.* Minimè, sed isti quicquid non intelligunt Hebraicum vocant. Mox accersitus, ut conjicio, venit illius Collegii *ἑρῶτ ὁ ὑπερῶτ*. *Me.* Quod isthuc dignitatis nomen est? Non habet Abbatem? *Og.* Non. *Me.* Cur ita? *Og.* Quia nesciunt Hebraicè. *Me.* Non Episcopum? *Og.* Nequaquam. *Me.* Quamobrem? *Og.* Quia Virgo pauperior etiamnum est quàm ut emat pedum, ac mitram nimio venalem. *Me.* Non saltem Præpositum? *Og.* Nè id quidem. *Me.* Quid obstat? *Og.* Quia Præpositus dignitatis est nomen, non sanctimonie. Et ideo Canonicorum collegia nomen Abbatibus rejiciunt, Præpositi libenter amplectuntur. *Me.* Atqui *ἑρῶτ ὁ ὑπερῶτ* ante hac audiui nunquam. *Og.* Næ tu magnopere rudis es Grammatices. *Me.* *ὑπερῶτ ἑρῶτ* novi in tropis. *Og.* Tenes. Hic qui Priori proximus est, Prior est posterior. *Me.* Subpriorem dicis. *Og.* Is me salutavit satis humaniter. Narrat quantopere sudatum sit à multis ut versus eos legerent, quot frustra extersa perspicilla. Quoties advenisset aliquis vetustus Theologiæ aut Juris doctor adductus est ad tabellam; alius dicebat esse literas Arabicas, alius fictitias: tandem repertus est qui legeret titulum. Is descriptus erat verbis ac literis Romanis, sed majusculis. Græci versus erant descripti Græcis majusculis, quæ primâ specie videntur referre majusculas Latinas. Rogatus, descripsi sententiam carminum Latinè, verbum verbo reddens. Hujus opellæ cùm præmiolum oblatum constanter recusarem, affirmans nihil esse tam arduum quod in Virginis sanctissimæ gratiam non essem cupidissimè factururus, etiam si literas juberet illinc perferre Hierosolymam. *Me.* Quid opus te grammatophoro, cùm illi tot Angeli adsint à manibus atque à pedibus? *Og.* Ille protulit è crumena ligni fragmentum defectum è trabe in qua Virgo mater visa est consistere. Odor mirus protinus arguebat esse rem oppido sacram. Ego verò tam insigne munus pronus & nudato capite summa cum veneratione terque quaterque exosculatus, reposui in crumenam. *Me.* Licetne videre? *Og.* Per me quidem licebit. Cæterum si jejunos non es, aut si nocte proximâ fuit tibi res cum uxore, non suaserim ut videas. *Me.* Ostende; nihil periculi. *Og.* En tibi. *Me.* O te beatum isto munere! *Og.* Ego, nè sis insciens, non permutârim hoc tantillum fragmentulum cum universo auro (a) Tagi; includam auro, sed sic ut per crystallum

a Tagi inter
fluvios auri-
feros comme-
moratur.

crystallum
tam reli-
gionum
dignum
quando
commo-
Secreta
linguæ
dendi cu-
numine.
ditur im-
te præce-
habet m-
Lutetia
ti justo
quidem
nondum
à (c) bu-
exprimi
est mir-
imago,
tassis in
in secta
dum p-
rantes.
Imò n-
seipsum
bulas
Og. Ni-
mihi
logor
vidiss
vider
quia
dat a
expr
gem
dide
ret n-
ta st
con
etia
nu

crystallum pelluceat. Tum Hysteroprotus ubi me vidit
 tam religiose gestientem eo munusculo, judicans non in-
 dignum cui majora quoque committerentur, rogat num
 quando vidissem Secreta Virginis. Ea vox me nonnihil
 commovit; non tamen ausus sum percontari quæ diceret
 Secreta Virginis; siquidem in rebus tam sacris in etiam
 linguae lapsus non vacat periculo. Nego me vidisse, sed vi-
 dendum cupidissimum esse dico. Inducor jam velut afflatus
 numine. Accenditur una atque altera tæda cerata; osten-
 ditur imaguncula; nec magnitudine, nec materiâ, nec ope-
 re præcellens, sed virtute pollens. *Me.* Mole, non multum
 habet momenti ad edenda miracula. Vidi Christophorum
 Lutetiæ, non (a) hamaxiæum aut (b) Colossæum, sed mon-
 ti iusto parem; nullis tamen illic miraculis nobilem, quod
 quidem audierim. *Og.* Ad pedes Virginis est gemma, cui
 nondum apud Latinos aut Græcos nomen inditum: Galli
 à (c) bufone dederunt nomen, eò quòd bufonis effigiem sic
 exprimat, ut nulla ars idem possit efficere, Quòdque majus
 est miraculum, pusillus est lapillus; non prominet bufonis
 imago, sed in ipsa gemma velut inclusa pellucet. *Me.* For-
 tassim imaginantur bufonis similitudinem, quemadmodum
 in secta filicis stirpe imaginamur aquilam; & quemadmo-
 dum pueri quid non vident in nubibus? dracones ignem spi-
 rantes, montes igni candentes, armatos concurrentes. *Og.*
 Imò nè sis nesciens, nullus bufo vivus evidentiùs exprimit
 seipsum quàm illie erat expressus. *Me.* Hactenus pertuli fa-
 bulas tuas; posthac alium quære cui persuadeas de bufone.
Og. Nihil mirum est, Menedeme, te sic affectum esse. Nec
 mihi quisquam persuasurus erat, etiamsi totus ordo Theo-
 logorum asseverâset, nisi his oculis, hisce, inquam, oculis
 vidissem, intuitus essem, comperissem. Sed interim mihi
 videris satis incurius rerum naturalium. *Me.* Quamobrem?
 quia non credo volare asinos? *Og.* An non vides quàm lu-
 dat artifex natura in omnium rerum coloribus ac formis
 exprimendis, cùm aliis quidem in rebus, sed præcipuè in
 gemmis? deinde quàm admirandas vires gemmis illis in-
 diderit, prorsus incredibiles, ni cominus experientia face-
 ret nobis fidem? Dic mihi, crediturus eras chalybem in-
 tactum à magnete attrahi, & rursus ab eodem depelli, sine
 contactu, nisi vidisses oculis? *Me.* Profectò nunquam,
 etiamsi decem Aristoteles mihi dejerâssent. *Og.* Nè protin-
 us igitur fabulosum clames, si quid audis nondum ex-
 perimento

a Vide Plin-
nium de
gemmis.

perimento compertum. (*a*) In ceraunia fulminis videmus imaginem, in pyropo vivum ignem, in chalazia grandinis & speciem & rigorem, etiam si conicias in medium ignem, in smaragdo profundas ac pellucas maris undas; carcinas cancri marini speciem imitatur, echites viperæ, scarites scari pisces, hieracites accipitris, geranites gruinæ, collum effictum exhibet, ægophthalmus caprinum oculum ostendit; est qui suillum, est qui tres simul hominis oculos; lycophthalmus lupi pingit oculum quatuor coloribus, rutilo & sanguineo, in medio nigrum candido cingitur: cyameam nigram si aperias, fabam in medio reperies: dryites truncum arboris effingit, & ligni in modum ardet quoque: cissites & narcissites hederam pingit: astrapias fulminis radios è medio candido seu cyaneo jaculatur: phlegontites incendium intus ostendit, quod non exeat: in anthracitide videas scintillas quadam discurre: crocias croci colorem reddit, rhodites rosæ, chalcites æris; ætites aquilam exprimit caudâ candicante; taos pavonis picturam habet, chelidonia aspidis; myrmecites innatam habet formicæ repentis imaginem; cantharias scarabeum totum exprimit; scorpites scorpionum mirè depingit. Sed quid ego hæc persequor, quæ sunt innumera, cum nulla sit naturæ pars, vel in elementis, vel in animantibus, vel in plantis, quam illa veluti lasciviens non expresserit in gemmis? Miraris in hac gemma bufonem expressum? *Me.* Miror naturæ tantum esse otii, ut sic ludat omnium rerum imitatione. *Og.* Voluit exercere curiositatem humani ingenii, nosque vel sic ab otio propellere. Et tamen quasi nihil sit quo fallamus tædium temporis, insanimus in moriones, in aleas, in præstigiærum ludibria. *Me.* Verissima prædicas. *Og.* Addunt quidam non leves, hoc gemmarum genus, si admoveas acetum, innatare motis etiam membris. *Me.* Cur bufonem addunt Virgini? *Og.* Quia hæc spurcitiem omnem, virulentiam, fastum, avaritiam, & quicquid est terrenarum cupiditarum, vicit, calcavit, extinxit. *Me.* Væ nobis qui tantum bufonem geramus in pectore. *Og.* Puri erimus si sedulo colamus Virginem. *Me.* Quomodo gaudet coli? *Og.* Gratissimum illi cultum præstiteris, si fueris imitatus. *Me.* (*b*) Numero dixisti; sed isthuc perdifficile est. *Og.* Est sanè, sed idem pulcherrimum. *Me.* Age, perge quod cœperas. *Og.* Deinde commonstrat aureas argenteasque statuas.

Hæc,

b Id est, expeditè, & compendie.

Hæc, in
singulis
gula m
lentiam
etatore
videbis
mit ex
singula
narrati
fit. Exp
donum
Nullum
Og. Fe
quenda
la; lig
ipso; c
nè sur
sed (*a*)
Og. Cu
materi
Imò v
admir
borum
homin
Cantu
Nulla
stum e
pars A
metro
contig
Divi A
appel
tur, ul
admo
guas,
Olim
ant.
tem l
cœlun
Itaqu
cum
sunt

Hec, inquit, merè aurea est, hæc argentea inaurata: addit singulis pondus, pretium, ac doni authorem. Cum ad singula mirabundus gratularer Virgini, tam beatam opulentiam, mystagogus, Quoniam, inquit, video te pium spectatorem, non arbitror æquum ut te quicquam celem; videbis quæ Virginis sunt secretissima: simulque depromit ex ipso altari mundum rerum admirabilium, cujus singulas partes si pergam recensere, dies hic non sufficeret narrationi. Sic illa sanè peregrinatio mihi felicissimè cessit. Expletus sum affatim spectaculis, & hoc inæstimabile donum mecum aufero, pignus ab ipsa Virgine datum. *Me.* Nullumne fecisti periculum quid valeat lignum tuum? *Og.* Feci: in diversorio quodam antetriduum reperi quendam mente captum, cui jam parabantur vincula; lignum hoc suppositum est illius cervicali ciam ipso; obdormiit somno profundo pariter ac prolixo, manè surrexit integræ mentis. *Me.* Non fuerat phrenesis, *Id est, delirium* sed (s) parcoenia fortassis: huic malo solet mederi somnus. *ratio ex vng.* *Og.* Cum libebit jocari, Menedeme, fac aliam tibi quæras materiam: in divos jocos ludere, nec pium est nec tutum. Imò vir ipse narabat in somno sibi apparuisse mulierem admirandâ specie, qui poculum ipse porrexerit. *Me.* Elloborum, opinor. *Og.* Isthuc incertum est; illud certissimum, hominem mentis esse compotem. *Me.* Præteristi Thomam Cantuariensem Archiepiscopum? *Og.* Minimè gentium. Nulla peregrinatio religiosior. *Me.* Audire gestio, nisi molestum est. *Og.* Imò te quæso ut audias. Cantium dicitur ea pars Angliæ quæ Galliam & Flandriam spectat. Hujus metropolis est Cantuaria. In ea sunt duo monasteria penè contigua; utrumque Benedictinos habet. Id quod habet Divi Augustini titulum videtur antiquius: hoc quod nunc appellatur Divi Thomæ, sedes Archiepiscopi fuisse videtur, ubi cum paucis electis monachis vitam ageret; quemadmodum & hodie præsules habent ædes Ecclesiæ contiguas, sed ab ædibus, reliquorum canonicorum semotas. Olim enim ferè tum Episcopi tum canonici monachi erant. Id arguunt manifesta rerum vestigia. Templum autem Divo Thomæ sacrum tantâ Majestate sese erigit in cælum, ut procul etiam intuentibus religionem incutiat. Itaque nunc suo splendore vicini luminibus officit, & locum antiquitus religiosissimum velut obscurat. Turres sunt ingentes duæ, procul veluti salutantes advenas, miròque

roque nolarum ænearum boatu longè latèque regionem vicinam personantes. In vestibulo templi quod est ad Austrum, stant saxo sculpti tres armati, qui manibus impiis virum sanctissimum trucidârunt: addita sunt gentis cognomina, Tusci, Fufci, Berri. *Me.* Cur tantum honoris habetur impiis? *Og.* Videlicet idem honoris habetur iis quod habetur Judæ, Pilato, Caiaphæ, cohorti militum sceleratorum, quos operosè sculptos vidis in auratis altaribus. Adduntur cognomina, nè quis posthac usurpet gloriæ causâ. Ingeruntur oculis, nè quis aulicus posthac injiciat manus vel in episcopos, vel in possessiones Ecclesiæ. Nam tres illi satellites a peracto facinore versi sunt in rabiem, nec reddita mens est, nisi implorato Thomæ sanctissimi favore. *Me.* O perpetuam martyrum clementiam! *Og.* Ingressis aperit sese spatiosa quædam ædificii majestas. Ea pars quoslibet recipit. *Me.* Nihilne illic visendum? *Og.* Nihil præter structuræ molem, & libros aliquot columnis affixos, in quibus est Evangelium Nicodemi, & sepulchrum nescio cujus. *Me.* Quid deinde? *Og.* Cancelli ferrei sic arcent ingressum, ut conspectum admittant ejus spatii quod est inter extremam ædem & chori, quem vocant, locum. Ad hunc conscenditur multis gradibus, sub quibus testudo quædam aperit ingressum ad latus septentrionale. Illic ostenditur altare ligneum, divæ Virgini sacrum, pusillum, nec ullâ re visendum nisi monumento vetustatis luxum hisce temporibus exprobrante. Illic vir pius dicitur extremum vale dixisse Virgini, cùm mors immineret. In ara est cuspis gladii quo profectus est vertex optimi Præsulis ac cerebrum contusum, videlicet quò mors esset præsentior. Hujus ferri sacram rubiginem amore martyris religiosè sumus exosculati. Hinc digressi subimus (a) cryptoporticum: ea habet suos mystagogos. Illic primùm exhibetur calvaria martyris perforata; reliqua tecta sunt argenteo, summa cranii pars nuda patet osculo. Simul ostenditur plumbea lamina, Thomæ Acrensis titulum habens insculptum. Pendent ibidem in tenebris inducia cilicina, cingula, subligariæque, quibus antistes ille subigebat carnem suam, ipso aspectu horrorem incutientia, nobisque mollietiam ac delicias nostras exprobrantia. *Me.* Fortassis & monachis ipsis. *Og.* Ist hac de re nec affirmare possum, nec negare, nec refert quidem meâ. *Me.* Vera narras. *Og.* Hinc redimus in chori locum. Ad latus septentrionale referantur

a Id est, subterranea porticus qua pavatur adversus aſtrum Solis.

tur arcana: dictu mirum quantum ossium illinc prolatum sit, calvaria, menta, dentes, manus, digiti, integra brachia; quibus omnibus adoratis fiximus oscula: nec erat futurus finis, nisi qui mihi tum comes erat ejus peregrinationis parum commodus interpellâisset ostentandi studium. *Me.* Quis iste? *Og.* Anglus erat, nomine Gratianus Pullus, vir eruditus ac pius, sed minùs affectus erga partem hanc religionis quàm ego volebam. *Me.* Viclevita quispiam opinor. *Og.* Non arbitror; etiàmi libros illius legerat, incertum unde nactus. *Me.* Is offendit mystagogum? *Og.* Prolatum est brachium adhuc carnem sanguinolentam; hujus osculum exhorruit, ac vultu quoque tædium quoddam præ se ferebat. Mox sua recondidit mystagogus. Hinc spectavimus altaris tabulam & ornamenta, mox quæ sub altari fuerant recondita, opulenta omnia: diceres Midam & Cræsum fuisse mendicos, si spectares vim auri atque argenti. *Me.* Hîc nihil osculorum? *Og.* Non, sed aliud votorum genus tetigit animum meum. *Me.* Quodnam? *Og.* Suspicabar domi meæ nihil esse talium reliquiarum. *Me.* Sacrilegum votum! *Og.* Fateor, & supplex veniam precatus sum à divo prius quàm pedem efferrem templo. Post hæc ducimur in sacrarium. Deus bone! quæ illic pompa vestium holosericarum, quæ vis candelabrorum aureorum! Ibidem vidimus pedem divi Thomæ. Videbatur arundo laminâ argenteâ obvestita, minimum erat ponderis, nihil operis, nec altius quàm usque ad cingulum. *Me.* Nulla crux? *Og.* Nullam vidi. Ostensum est pallium, holosericum quidem, sed crasso nîo, nullo aureo gemmisve insigne. Aderat & sudarium, sudoris ex collo contracti manifestâsq; sanguinis notas retinens. Hæc vetustæ frugalitatis monumenta libenter sumus exosculati. *Me.* Ista non ostenduntur quibuslibet? *Og.* Nequaquam ô bone. *Me.* Unde tibi tantum est habitum fidei, ut nihil arcani celaretur? *Og.* Erat nîhi nonnihil notitiæ cum R. P. Gulielmo Waramo * Archiepiscopo; is me tribus verbis commendavit. *Me.* Ex multis audio virum singulari præditum humanitate. *Og.* Quin potiùs dicas ipsam esse humanitatem, si nôris. Jam ea doctrina, ea morum sinceritas, ea vitæ pietas, ut nullam absoluti præfuls dotem in eo desideres. Ab his igitur deducimur ad superiorem. Nam post altare summum, rursus velut in novum templum ascenditur. Illic in sacello quodam ostenditur tota

* Waramus
Erasmo
dedit
sacerdotium
ecclesie Al-
dingtonensis
in agro Can-
tuariensi.
Vide Vir.
Erasmi.

facies optimi viri inaurata, multisque gemmis insignita. Hic casus quidem inopinatus penè totam illam felicitatem inturbavit. *Me.* Exspecto quid mali dicas. *Og.* Hic minimum iniit gratiæ comes meus Gratianus. Is à precaticuncula rogavit mystagogum assessorem. Heus, inquit, bone pater, verumne est quod audio, Thomam dum viveret fuisse benignissimum erga pauperes? Verissimum, inquit ille. Cœpitque multa de illius erga tenues beneficentia commemorare. Tum Gratianus, Non arbitror cum affectum in illo mutatum esse, nisi fortè in melius. Assensus est mystagogus. Rursum ille, Cùm igitur vir sanctissimus tam liberalis fuerit in egenos cùm adhuc pauper esset, & ipse pecuniarum egeret ob corpusculi necessitatem, annon putas æquo animo laturum nunc, cùm tam opulentus sit, ne ullius egeat, si qua mulier paupercula, domi habens liberos famelicos, aut filias ob dotis inopiam de pudicitia periclitantes, aut maritum morbo decumbentem, omnibusque præfidiis destitutum, precata veniam, detrahat ex his tantis opibus aliquam particulam sublevandæ familiæ, velut à volente sumens, vel dono vel mutuò? Ad hæc cùm nihil responderet assessor capitis aurei, Gratianus ut est vehemens. Ego, inquit, planè confido sanctissimum virum etiam gavisurum, quod mortuus quoque suis opibus sublevaret inopiam pauperum. Ibi mystagogus corrugare frontem, porrigere labra, Gorgoneis oculis nos obtueri; nec dubito quin sputo convitiisque nos ejecturus fuerit è templo, nisi cognovisset nos ab Archiepiscopo commendatos. Equidem utcunque placavi blandis verbis iram hominis, negans Gratianum quicquam horum ex animo loqui, sed suo more ludere; simulq; drachmas aliquot deposui. *Me.* Ego sanè tuam pietatem vehementer approbo. Verum minonnunquam seriò venit in mentem, quo colore possint excusari à crimine qui tantum opum insumunt templis extruendis, ornandis, locupletandis, ut nullus omnino sit modus. Fateor in sacris vestibus, in vasis templi, deberi cultui solenni suam dignitatem; volo & structuram habere majestatem suam. Sed quorsum attinent tot baptisteria, tot candelabra, tot statuæ aureæ? Quorsum organorum, quæ vocant, immensi sumptus? Nec unicus interim contenti sumus. Quorsum ille musicus hinnitus magno censu conducendus, cùm interim fratres & sorores nostræ, vivæque Christi templa, siti famèque contabescant? *Og.* In his quidem

quidem
verum q
te nascit
mentem
opibus
chis, de
alienes,
hant ma
rapinan
quam d
pellecti
itabulis
olim la
eâque p
sed lau
Me. Re
carastr
diit sur
Mitran
& Prio
est. Na
copus,
appell
quiden
Theol
quum
Og. Id
sed au
lata c
ma p
lucubr
raban
ratio
ment
bar c
preti
no n
mor
freq
Illic
mel
met

quidem nemo vir pius ac prudens modum non desiderat : verum quoniam hoc vitium ex immodica quadam pietate nascitur, favorem promeretur, præsertim quoties in mentem venit diversus morbus istorum qui templa suis opibus spoliant. Ista ferè donantur à potentibus ac monarchis, deterius peritura in aleam ac bellum. Et si quid hinc alienes, primum habetur pro sacrilegio : deinde contrahunt manus suas qui dare solent, insuper & invitantur ad rapinam. Igitur harum rerum magis illi custodes sunt quam domini. Denique malim videre templum sacrâ suppellectile luxurians, quàm ut sunt quædam, nuda, sordida, stabulis equorum similia quàm templis. *Me.* At legimus olim laudatos episcopos quòd vasa sacra divendiderunt, eaque pecuniâ subvenerunt egenis. *Og.* Laudantur & hodie, sed laudantur tantum ; imitari nec licet, nec libet, opinor. *Me.* Remoror tuam narrationem. Nunc expecto fabulæ catastrophem. *Og.* Accipe, paucis expediam. Inter hæc prodiiit summus ille mystagogus. *Me.* Quisnam? *Og.* Abbas loci? *Og.* Mitram habet, census habet abaticos, solo nomine caret, & Prior dicitur, ob id quòd Archiepiscopus Abbatis loco est. Nam antiquitus quisquis erat ejus ditionis Archiepiscopus, idem erat & monachus. *Me.* Equidem vel camelus appellari sustineam si census esset Abbate dignus. *Og.* Mihi quidem visus est vir pius juxta & prudens, neque Scoticæ Theologiæ rudis. Is nobis aperuit thecam in qua reliquum sancti viri corpus quiescere dicitur. *Me.* Vidisti ossa? *Og.* Id quidem fas non est ; nec liceret, nisi admotis scalis : sed auream thecam theca contegit lignea : ea funibus sublata opes nudat inæstimabiles. *Me.* Quid audio? *Og.* Viliissima pars erat aurum : gemmis raris ac prægrandibus col- lucebant, nitebant ac fulgurabant omnia : quædam superabant ovi anserini magnitudinem. Ibi multa cum veneratione circumstabant aliquot monachi : sublato tegumento adoravimus omnes. Prior candidâ virgâ demonstra- bat contactu singulas gemmas, addens nomen Gallicum, pretium & authorem doni. Nam præcipuas monarchæ dono miserant. *Me.* Oportuit illum esse præditum insigni memoriâ. *Og.* Rectè conjectas : quanquam juvat & exercitatio, frequenter enim hoc agit. Hinc reducit in cryptoporticum. Illic domicilium habet Virgo Mater, sed subobscurum, semel atque iterum ferreis cancellis circumsepta. *Me.* Quid metuit? *Og.* Nihil, opinor, nisi fures. Nec enim unquam vidi

quicquam divitiis onustius. *Me.* Cæcas mihi divitias narra-
Og. Ad motis lucernis vidimus plus quàm regale spectacu-
lum. *Me.* Vincit opibus Parathalassiam? *Og.* Specie longè
superat, abstrusa novit ipsa. Hæc non ostenditur nisi mag-
natibus aut præcipuis amicis. Postremò reducimur in fa-
crarium: illic detractum est serinium nigro contextum
corio, depositum est in mensam, apertum est; mox omnes
flexis genibus adorârunt. *Me.* Quid inerat? *Og.* Fragmenta
quædam linteorum lacera, pleraque mucci vestigium ser-
vantia. His ut aiebant, vir pius extergebat sudorem à fa-
cie sive collo, pituitam à naribus, aut si quid esset similitum
fordium, quibus non vacant humana corpuscula. Ibi meus
Gratianus rursus non optimam iniit gratiam. Huic & An-
glo, & noto, nec mediocris autoritatis viro, Prior benignus
unum è linteolis obtulit dono, credens sese munus longè
gratissimum offerre. Sed Gratianus hîc parùm gratus,
non sine fastidii significatione digitis contrectavit unum,
& contemptim reposuit, porrectis labiis, veluti poppysinum
imitans. Nam hic illi mos erat, si quid offenderet, quod ta-
men contemnendum esse judicaret. Meum animum simul
& pudor & timor dis cruciabant. Prior tamen, ut est homo
non stupidus, dissimulabat hoc factum, nôsque post oblatum
vini poculum humaniter dimisit. Cùm rediremus Londi-
num --- *Me.* Quid oportuit, cùm jam non procul abesses à
littore tuo? *Og.* Sic est. Sed ego littus illud perquam lu-
bens fugi, magis infame fraudibus ac rapinis quàm ullæ
sunt Maleæ naufragiis. Dicam quod proximâ vidi tra-
jectione. Complures à littore Caletensi scalmo deveheba-
mur ad navim majorem. In his erat Gallus quidam juve-
nis, pauper, ac pannosus. Ab hoc exigunt dimidium drach-
mæ. Tantum enim extorquent à singulis ob brevissimam
vestitionem. Ille excusabat paupertatem. Isti per jocum
explorant scilicet, ac detractis calceis inter suppectas so-
leas reperiunt decem aut duodecim drachmas; eas eripi-
unt patenti videntes, & convitiis ludentes in sceleratam
Gallum. *Me.* Quid juvenis? *Og.* Quid aliud? flebat. *Me.*
Num ex autoritate faciabant ista? *Og.* Prorsus eâdem
quæ faciuntur facinas hospitum, quâ tollunt crumenas, si
quando datur oportunitas. *Me.* Mirum est istos tantum
audere latrocinis, tot testibus consciis. *Og.* Sic assueverunt,
ut recte fieri putent. Spectabant è majore navi complures,
in cymia aderant aliquot Angli negotiatores, qui frustra
ob-

obm
prehe
res lu
bus sc

proin
comp
desce
gressu
bant

creve
adeo
ta sen
viver
me q
viam
bus,
ment
que a
test q
dicab
simul
aquâ
æreo
dant
lum
Grat
conf
ceus
mæ.
lunt
viro
tum
datò
tent
Si c
vita
sole
re. N
tati
fier
cor

obmurmurabant. Illi velut in re faceta gloriabantur deprehensum sceleratum Gallum. *Me.* Ego istos maritimos fures ludens ac jocans subigerem in crucem. *Og.* Atqui talibus scatet utrumque littus. Hic mihi conjecta,

Quid Domini faciant, ausint cum talia fures.

proinde posthac quaslibet ambages malim quam illud compendium. Ad hæc, quemadmodum ad inferos facilis descensus, sed reditus difficillimus; ita per hoc littus ingressus non admodum facilis exitus difficillimus. Hærebant Londini nautæ aliquot Antverpienses; cum illis decreveram me mari committere. *Me.* Habet ea regio nautas adeo sanctos? *Og.* Ut simis semper est simia, fateor, ita nauta semper est nauta: verum si ad hos conferas qui raptò vivere didicerunt, Angeli sunt. *Me.* Meminero, si quando me quoque libido ceperit eam insulam invifendi. Sed in viam redi, unde te deduxi. *Og.* Ergò Londinum petentibus, haud procul à relicta Cantuaria occurrit via vehementer cava simul & angusta, præterea declivis, sic utrinque abrupto aggere, ut non possis effugere; nec vitari potest quin hæc facias iter. Ad ejus viæ lævum latus est mendicabulum aliquot seniculorum: ab iis procurrit aliquis simul atque sentiunt advenientem equitem; conspergit aquâ sacrâ, mox offert calcei summam partem obvinctam æreo circulo, in quo vitrum est gemmæ speciei. Exosculati dant nummulum. *Me.* In ejusmodi via malim mendicabulum seniculorum quam gregem valentium latronum. *Og.* Gratianus equitabat mihi sinistè, propior mendicabulo; conspersus est aquâ, tulit utcunque. Ubi porrigeretur calceus, rogabat quid sibi veller. Ait calceum esse Sancti Thomæ. Incanduit homo, & ad me verius. Quid, inquit, sibi volunt hæc pecudes, ut osculemur calceos omnium bonorum virorum? Quin eadem operâ porrigunt osculandum sputum, aliâque corporis excrementa? Miserebat me seniculi, datòque nummulo consolatus sum tristem. *Me.* Meâ sententiâ non omnino præter causam incanduit Gratianus. Si calcei soleæque servarentur ut argumentum frugalis vitæ, non improbarem: cæterum impudens mihi videtur, soleas, calceos & subligaria cuiquam osculanda obtrudere. Nam si quis id suâ sponte faciat ex ingenti quodam pietatis affectu, veniâ dignum arbitror. *Og.* Præstabat ista non fieri, nè quid dissimulem: verum ex his rebus quæ subito corrigi non possunt, soleo si quid inest boni decerpere. Delectabat

lectabat interim animum meum illa contemplatio, virum bonum esse similem ovi, malum noxiæ bestię. Vipera, posteaquam periit, mordere quidem non potest, odere tamen fanięque inficit: ovis cū vivit, lacte nutrit, lanā vestit, foetura ditat; mortua porrigit utile corium, totāque esculenta est. Itidem viri feroces & huic mundo dediti, dum vivunt, omnibus incommodi sunt; mortui strepitu nolarrum, ambitiosā sepulturā molesti sunt vivis, nunquam & successorum inaugurationibus, hoc est, novis exactionibus: probi verò nulla non ex parte magnam omnibus de se præbent utilitatem. Velut hic divus, dum in vivis esset, exemplo, doctrinā, monitis ad pietatem invitabat, consolabatur destitutos, sublevabat egenos; ac mortui penē major utilitas. Exstruxit hoc locupletissimum templum; Sacerdotum ordini per universam Angliam plurimum auctoritatis conciliavit. Hoc denique calcei fragmentum alit egenorum conventiculum. *Me.* Est quidem ista pia contemplatio: sed demiror te, cū isto sis animo, nunquam invisisse Antrum Sancti Patricii, de quo prodigiosa quædam vulgò jactant, nec mihi satis verisimilia. *Og.* Imò nulla hīc tam prodigiosa potest esse narratio, quin res ipsa suppetet. *Me.* Ergo illuc quoque penetrasti? *Og.* Enavigavi paludem verē Stygiam, descendi in fauces Averni, vidi quicquid apud inferos geritur. *Me.* Beāris me si non graveris referre. *Og.* Sit hoc colloqui nostri procemium, satis, ut arbitror, prolixum. Eo domum, ut jubeam adornari cœnam; nam adhuc impransus sum. *Me.* Cur impransus? Num religionis gratiā? *Og.* Minimè, sed invidiæ causā. *Me.* Num invides ventri tuo? *Og.* Imò rapacibus cauponibus, qui cū nolint quod æquum est apponere, tamen non verentur ab hospitibus quod iniquum est exigere. Eos sic ulcisci soleo. Si spes datur cœnæ lautioris vel apud notum, vel apud pandocheum paulò minùs sordidum, in prandio laborat mihi stomachus. Sin prandium obtulit fortuna quale volo, sub cœnam incipit dolere stomachus. *Me.* Non pudet videri parcum ac sordidum? *Og.* Menedeme, qui talibus in rebus pudoris impendium faciunt, crede mihi, malè collocant sumptum. Ego meum pudorem aliis usibus servare didici. *Me.* Jam sitio reliquum fabulæ, quare me in cœna exspecta convivam; ibi narrabis commodiùs. *Og.* Equidem habeo gratiam, quod ultro temet offers convivam, cū multi vehementer rogati pernegent: sed hæc

tibi

tibi con
hitem
beo co
uxorū
usque
esse fa
mus. Q
Me. M
birur
heus t
obeas
oncy o
et affe
manas
obam
rum p
agant
fi quic
quid a
cio. H
ret Di
Liter

Colloqu
haur
nisa
gib
con
ma
à di
Noc
ver
niu
par
ser
git
can
pos
ten
vin
ris
re

La.

tibi conduplicabitur gratia si hodie domi cœnes; nam mihi tempus hoc sumetur salutandæ familiæ. Cæterum habeo consilium utrique nostrum commodius. Cras mihi uxoriq̃ meæ domi tuæ adornato prandium, tum vel usque ad cœnam proferentur fabulæ, donec te fatearis jam esse saturum; & si voles nè in cœna quidem te destitueamus. Quid scalpis caput? Tu para, nos bonâ fide veniemus. Me. Malim inemptas fabulas, Verum age, prandiolum dabitur sed insipidum, nisi tu bonis fabulis condias. Og. Sed heus tu, nonne titillat te animus, ut has peregrinationes obeas? Me. Fortasse titillat te animus, ut has peregrinationes obeas? Me. Fortasse titillabit, ubi tu peroraveris: nunc ut affectus sum, sat habeo stationes obire Romanas. Og. Romanas, qui Romam nunquam videris? Me. Dicam. Sic domi obambulo; ingredior conclave, curoque ut salva sit filiarum pudicitia: rursus hinc in officinam, contemplor quid agant famuli famulæque: indè in culinam, circumspiciens si quid opus sit admonitu: hinc aliò atque aliò observans quid agant liberi, quid uxor, sollicitus ut omnia sint in officio. Hæ mihi sunt stationes Romanæ. Og. At ista pro te curaret Divus Jacobus. Me. Ui ipse curem ista præcipiunt Sacræ Literæ; ut Divis committam, nusquam legi præceptum.

ARGUMENTUM.

Colloquium hoc elegantem habet disputationem de Constitutionibus humanis, quæ non prorsus repudiandæ sunt, nec adeò tamen magnificiendæ, ut aliquibus usu venit, qui eas divinis propemodum legibus anteponunt. Alii rursus abutuntur & divinis & humanis constitutionibus ad quæstum & tyrannidem. Quos & quatenus humana constitutiones obligent, ad quid conducunt, quantum distant à divinis: obiter taxatur præposterum multorum in his iudicium. Nocumenta varia ex piscium esu contingunt, non corporibus solum: verum ipsis etiam animis. Immanis eorum crudelitas qui esum carniæ interdiciunt corporibus valetudinariis. Lex ceremonialis cur partim abolita. Pontificia leges urgent graviora Judæorum legibus ceremonialibus. Mos baptizandi recens natos infantulos perstringitur. Ceremonia Pontificia obstant quò minus Christianam fidem complectantur plurimi. Generalis pax in Christiano orbe componi posset si modò Imperator de suo, & Papa de suo jure aliquantillum remitterent. Deus Terminus qualis. Humana leges non habent ex se vim obligatoriam. Deus nihil mandat adversus valetudinem corporis aut animæ, non jejunium. Mos omnium familiaris, vereri & revereri Deum ejusque cultum minus quàm hominem.

LANIO, SALSAMENTARIUS.

La. **D**IC mihi, insulsiſſime ſalsamentarie, nondum emiſti reſtim? Sa. Reſtim? Lanio. La. Ità reſtim. Sa.

Sa. Cui tandem rei? *La.* Cui, nisi suspendio? *Sa.* Emant alii; menondum usque adeò tædet hujus vitæ. *La.* At brevi tædebit. *Sa.* In vatem ipsum ista vertat Deus aliquis potiùs. Sed quid est mali? *La.* Si nescis, dicam: Instat tibi tuisque planè Saguntina, quod aiunt, fames, ut res prorsus sit vobis ad laqueum reditura. *Sa.* Bona verba, lanio. Ista sint hostibus nostris. Unde nobis ex lanione repentè prodisti Pythius quispiam ut divines tantam calamitatem? *La.* Non est divinatio; nè tibi blandiaris res ipsa adest in foribus. *Sa.* Enecas: ede rem, si quid habes. *La.* Edam tuo magno malo. A Romano Senatu venit edictum, ut posthac liberum sit cuique vesci quibus velit. Quid igitur tibi tuoque ordini restat nisi bulimia cum putribus falfamentis? *Sa.* Per me quidem vel limacibus vel utricis vescatur qui volet. At num interdictum est cuiquam nè vescatur piscibus? *La.* Non, sed data potestas vescendi carnibus quibus fuerit collibitum. *Sa.* Sive vana prædicas, tu potiùs dignus es suspendio; sive vera, tibi potiùs parandus funis. Nam mihi posthac spero quæstum uberiolem, *La.* Imò provenit uberrimum, sed esuritionis usque ad saturitatem: aut, si mavis audire lætiora, posthac longè mundiùs vives: neque, quod soles, (a) cubito nasum emunges pituitosum & scabie fruticantem. *Sa.* Ohe! venimus ad summum; & cæcus convitia jacet in luscum: quasi verò quicquam apud laniones purius sit eà parte corporis quæ dicitur semper (c) lotione superior. Utinam verum esset quod annuncias: at vereor nè me conjicias in falsum gaudium. *La.* Tibi quidem nimium vera nuncio. Sed unde tibi quæstum promittis uberiolem? *Sa.* Quoniam eò uideo recidisse mores hominum, ut quod vetitum sit impotentiùs appetant. *La.* Quid tum postea? *Sa.* Quia plures abstinebunt ab escu carnium, ubi permissa est vescendi potestas; nec ullum erat lautum convivium absque piscibus, quemadmodum apud præcos fieri consuevit: itaque carnium esum permissum gaudeo. Utinam & piscium esus esset interdictus; avidiùs his vescerentur homines. *La.* Pium mehercule votum. *Sa.* Hoc optarem si, quod tu facis, nihil aliud spectarem

a Exstat locus Ciceronis in falfamentarii filium.

b De re extrema impudentia. Sic Horatius.

c Quia subinde inquinatur, de quo dictum est aliàs.

d Id est, infestis. Sic De-carnivoram animam (d) diis manibus devovisti. *La.* Salus es totus, cum insulsa sit oratio. *Sa.* Quæ ratio commovit Romanos ut tot seculis observatam legem carnariam relaxârint? *La.* Nimirum hoc ipsa res jamdudum illis

quàm pecuniæ lucrum, cujus amore tu crassam istam & carnivoram animam (d) diis manibus devovisti. *La.* Salus es totus, cum insulsa sit oratio. *Sa.* Quæ ratio commovit Romanos ut tot seculis observatam legem carnariam relaxârint? *La.* Nimirum hoc ipsa res jamdudum illis

illis persuasit. Reputant id quod est, per fœsamentarios
 inueneri civitatem, infici terram, flumina, aërem, ignem,
 & quod aliud est elementum; corrumpi corpora mor-
 tum: ex piscium enim esu corpus impleri putribus hu-
 moribus; hinc febres, (a) tabes, podagræ, (b) epilepsia,
 lepræ, & quid non malorum? *Sa.* Dic igitur mihi, Hippo-
 crates, cur in civitatibus bene institutis vetitum est intra
 mœnia mactare tauros ac fues? Rectius etiam consulere-
 tur salutem civium, si nec pecudes jugularentur. Cur laniis
 describitur certus locus, nè si passim vivant, totam ur-
 bem reddant pestilentem? An est ullum fœtoris genus
 corrupto animantium cruore sanieque pestilentius? *La.*
 Aromata mera sunt si ad piscium putorem conferas. *Sa.*
 Tibi quidem, opinor, aromata mera sunt; at non idem vi-
 sum magistratibus, qui vos ab urbe submovent. Porro,
 quam suaviter oleant vestræ istæ laniæ, declarant ii
 qui naribus obturatis prætereunt; declarant vulgò, qui
 malunt habere vicinos decem leones quam unum lani-
 onem. *La.* At vobis ad obluenda putria fœsamenta nec la-
 cus, nec amnes toti sufficiunt; verèque, quod dici solet,
 inaniter aquam consumitis. Semper enim piscis piscem
 olet, etiam si unguentis oblinas. Quid autem mirum mor-
 tuos sic olere, cum plerique vivi, mox ut capti sunt, ole-
 ant? Carnes muriâ conditæ servantur multos in annos,
 adeò non putentes, ut aromaticum quiddam redoleant.
 Rursus vulgari sale conditæ durant absque fœtore. Du-
 ratæ fumo ventòve nihil molesti odoris contrahunt. Hæc
 omnia si pariter adhibeas pisci, nihil aliud quam piscem
 olebit. Vel hinc conjice, nullam esse putorem cum pisci-
 um fœtore conferendum, quòd ab his putrescit etiam ipse
 sal, in hoc à natura datus ut à rebus arceat putrefactio-
 nem, dum genuinâ vi claudit constringitque, simul & ex-
 cludens quod extrinsecus noxam afferre possit, & humo-
 res intus, unde putrefactio poterat oriri, desiccans: in so-
 lis piscibus sal non est sal. Nostras ædes fortassis aliquis
 delicatior præteriens obturat nares; at nemo sustinet in
 cymba sedere in qua vestra sunt fœsamenta. Viatori si
 quando occurrunt plaustra onusta fœsamentis, quæ ibi fu-
 ga? quæ narium obturatio quæ sputa? quæ excreatio?
 Et si quâ fieri possit ut fœsamenta pura in urbem advehe-
 rentur, quemadmodum nos nactatorum boum carnes ap-
 portamus, lex non dormiret: nunc quid facias iis quæ
 putria

a Quam

phiſiſy

Græci dicunt.

b Morbus

comitialis.

*a Praefecti for-
in in quibus
vendunt esen-
tenta,*

putria sunt etiam cùm comeduntur? Et tamen quoties videmus ab (a) agoranomis damnatas merces vestri conjici in flumen, vobis indictâ multâ? Id verò sapienter etiam fieret, nisi illi corrupti per vos magis spectarent privatam commodum quàm publicam salutem. Nec hæc tantum parte nocetis reipublicæ; sed impiâ conspiratione vetatis nè aliunde pisces recentiores advehantur in civitatem. *Sa.* Quasi verò nullus unquam viderit multâ percussum lanionem, quòd porcum insincerum, & lingue maculis lepræ vitium profitentem, vendiderit, aut quòd ovem aquis coenove suffocatam, aut alioqui verminantes armos, lotionem, & circumlito recenti cruore vitium dissimulârit. *La.* Atqui nullum ex nobis tale exstat exemplum quale nuper ex vobis: ex unica anguilla crusto panis incocta periere novem convivæ. Talibus obsoniis vos instruitis mensas civium. *Sa.* Casum narras, qui nemini vitari possit, si fortuna velit. At vobis penè quotidianum est pro cuniculis altiles feles vendere, pro leporibus canes; si per auriculas & pedes hirsutos liceret. Quid autem commemorem atrociora ex humanis carnibus confecta? *La.* Tu, quod in me damnabas, casus & hominum vitia mihi opprobras: tueantur ista qui committunt; ego quæstum cum quæstu confero. Alioqui damnentur & olitores, quòd interdum imprudentes pro caule vendant cicutam aut aconitum; damnentur & phar macopolæ, quòd interdum pro remediis porrigunt venena. Nulla est ars tam inculcata quin isthæc incidant mala. Vos cùm omnes officii numeros impleveritis, venenum est quod venditis. Si (b) torpedinem, si (c) hydrum, si (d) leporum marinum retibus admistum cum cæteris venderetis, casus esset, non crimen; nec magis imputari poterat vobis quàm medico, qui nonnunquam occidit ægrum quem curat. Ferri poterat hoc malum, si mensibus duntaxat hybernis extruderetis vestra pupulenta, rigor temporis mitigaret pestilentiam. Nunc æstatis incendio putrem additis materiam; autumnum, per se nocentem redditus nocentiorum. Cùmque jam se renovat annus, & humores conditi sese rursus proferunt, non absque corporum periculo, ibi vos totos menses duos tyrannidem occupatis, & anni renascentis infantiam accersito senio vitiatis. Cùmque hoc meditetur natura, ut corpora succis insalubribus repurgata novis succis repubescant, vos ingeritis meros

putores

*b Piscis le-
thalis conta-
ctu.*

*c Serpens a-
guatilis.*

*d Piscis, ho-
mini presen-
tissimum &
immedicabile
venenum: &
homo pisci,
adeo ut ho-
minis conta-
ctu solo mo-
riatur.*

putores merisque sanies, & si quid est in corporibus vitii
 augetis, malum malo adjicientes, & bonos iusuper corpo-
 ris succos corrumpentes. Tolerari poterat hoc quoque, si
 tantum corporis vitiaueris: nunc quoniam ex ciborum
 differentiis vitiantur animorum organa, fit ut ipsi vitien-
 tur animi. Tales ferè videas homines istos pisculentos, qua-
 les sunt ipsi pisces, pallent, olent, stupent, muti sunt. *Sa.* O
 novum Thaletem! Quid igitur sapiunt qui betis visitant?
 nimirum quantum ipsæ betæ. Quid sapiunt qui boves, oves,
 & capras devorant? nimirum quod boves, oves, & capræ.
 Vos hædos pro deliciis venditis; & tamen hoc animal
 ut est morbo comitiali obnoxium, ita gignit eundem mor-
 bum in his qui gaudent esu carniū. At non præstabat sal-
 samentis placare latrantem stomachum? *La.* Quasi solum
 hoc mentiti sint rerum naturalium scriptores. Et si maxi-
 me verum sit quod narrant, corporibus morbo obnoxiiis
 sæpe quæ per se optima sunt pessima sunt. (a) Hæticis ac
 phthificis vendimus hædos, non (b) vertiginosis. *Sa.* Si pi-
 scium esus tantam perniciem adfert rebus mortalium, cur
 nobis præsulum ac principum sententiâ licet toto anno no-
 stras merces divendere, vobis bonam anni partem indistæ
 sunt feriæ? *La.* Istud quid meâ refert? Fortassis hoc pro-
 curatum est à malis medicis, quò quæritus esset ipsis ube-
 rior. *Sa.* Quos malos medicos mihi commemoras, cum nulli
 sint piscibus hostes æquè capitales? *La.* Nè quid erres, ô
 bone, non faciunt hoc studio vestri, nec amore piscium,
 cum ab his nulli religiosius abstineant; suum agunt nego-
 tium. Quò plures tussunt, languent, ægrotant, hoc illis an-
 nona benignior est. *Sa.* Medicis hæc non patrocinator, ipsi
 suam vicem ulciscuntur, si quando in casses illorum inci-
 deris. Mihi pro mea causâ sufficit veterum sanctimonia vi-
 tæ, probatissimorum authoritas, episcoporum majestas,
 publica Christianarum gentium consuetudo, quos omnes si
 damnabis insanire, malo cum illis insanire, quàm cum laniis
 esse sobrius. *La.* Tu recusas patronis esse medicis; ego no-
 lim esse criminator aut censor veterum, publicæve consue-
 tudinis. Ista venerari soleo, non incessere. *Sa.* Isto quidem
 nomine cautus es veriùs quàm pius lanio, nisi te prorsus
 non novi. *La.* Meo iudicio sapiunt qui cavent nè quid ha-
 beant rei cum his qui fulmen habent in manibus. Attamen
 quid ex meis Bibliis, quæ populari linguâ versâ nonnun-
 quam lego, sentiam, non tacebo. *Sa.* Ut nunc fies ex laniōne

a Qui perpe-
 tua laborant
 febri, jam in
 habitum
 acta. Pthifici
 qui tabescunt
 & exarescunt.
 b Vertigo ca-
 pitis est præ-
 ludium ad
 morbum co-
 mitialem.
 Hædus autem
 dicitur esse
 obnoxius ei
 morbo, & car-
 nes ejus ini-
 mica ad id
 propensis
 mali.

theologus! *La.* Arbitror primos illos homines, simulatque ex uda argilla prodierunt, fuisse corpore salubri ac succulento. Id declarat illorum vivacitas. Deinde paradisum fuisse locum multò commodissimum situ, cœloque saluberrimo. Tali loco talia corpora vel aëris haustu, herbarum, arborum, ac florum undique aspirantium fragrantia, citra cibum ullum potuisse vivere, præsertim cum ultro, citra sudorem hominis, affatim tellus effunderet omnia, nec morbus esset ullus, nec senium. Cultus enim talis horti voluptas erat veriùs quàm labor. *Sa.* Adhuc verisimilia prædicas. *La.* Ex tam vario horti feracissimi proventu nihil interdictum est præter unicam arborem. *Sa.* Verissimum est. *La.* Idque non ob aliud, nisi ut per obedientiam agnoscerent dominum & conditorem suum. *Sa.* Rectè. *La.* Quin & illud arbitror, recentem terram omnia progenuisse feliciora meliorisque succi quàm nunc gignit senescens ac propemodum effœta. *Sa.* Esto. *La.* Idque præcipuè in paradiso. *Sa.* Haud dissimile veri. *La.* Illic igitur vesci voluptatis erat, non necessitatis. *Sa.* Audivi. *La.* Et abstinere à laniandis animantibus humanitas erat, non sanctitas. *Sa.* Nescio. Animantium esum à diluvio permissum lego, prius interdictum non lego. Quorsum autem attinebat permittere, si jam permissus erat? *La.* Quare non vescimur ranis? Non quia vetitæ, sed quoniam abhorremus. Quis scis, an Deus illic admonuerit quem cibum requireret humana fragilitas, non quem permetteret? *Sa.* Non sum ariolus. *La.* Atqui in ipso statim conditi hominis initio legimus, *Dominamini piscibus maris, & volatilibus cœli, & universis animalibus quæ moventur super terram.* Quis usus domini, si vesci non licet? *Sa.* O crudelem herum! Iræne devoras servos & ancillas tuos, liberos & uxorem? Quin eadem operâ vesceris matulâ tuâ, cujus dominus es? *La.* Sed audi vicissim, insulse falsamentarie. E cæteris usus est, nec est inane domini nomen. Equus vehit me tergo, camelus gestat sarcinas; è piscibus verò quis usus, nisi vescaris? *Sa.* Quasi verò non sint innumera ex piscibus remedia. Deinde multa sunt in hoc tantum condita, ut delectent hominem contemplantem, & in conditoris admirationem rapiant. Fortè non credes delphinos hominem tergo vehere. Denique sunt pisces qui nobis prædicant imminere tempestatem, velut * echinus. An non talem servum optares domi tuæ? *La.* Verùm ut hoc largiamur,

* *Piscis est spiritus habens pedibus: hic imminente tempestate affigit se, antefaburrat ar-*
ea.

ante diluvium non fuisse fas vesci cibis, præterquam terræ frugibus; nihil magni erat abstinere ab iis quæ non requirebat corporis necessitas, & habebant laniandi crudelitatem: illud fateris, animantium esum initio permisum ob humanorum corporum inbecillitatem. Frigus induxerat diluvium, & hodie videmus in regionibus frigidis nasci homines cæteris edaciores; ac terræ proventum vel extinxerat, vel corruerat inundatio. *Sa. Esto. La.* Et tamen à diluvio præteribant annum ducentesium. *Sa. Credo. La.* Cur igitur Deus, cum illis robustis citra exceptionem permisit, post, imbecilliores ævique contrahitoris attrinxerit ad certa animantium genera, quemadmodum præcepit Moyses? *Sa.* Quasi meum sit eorum quæ Deus gerit rationem reddere. Arbitror tamen hoc tum fecisse Deum quod solent heri, qui contrahunt indulgentiam in servos ubi vident illos abuti lenitate dominorum. Sic equo plus satis ferocienti subducimus fabas & avenam parcóque foeno pascimus, frenoque & calcaribus asperioribus subigimus. Excusserat hominum genus omnem reverentiam, in tantamque licentiam sese effuderat, quasi nullus omnino Deus esset. Hinc inventi sunt legis cancelli, ceremoniarum repagula, minarum ac præceptorum fræna, quò vel sic resipiscerent. *La.* Quin igitur manent hodie legis illius repagula? *Sa.* Quia sublata est carnalis servitutis asperitas, posteaquam per Evangelium adoptati sumus in filios Dei. Detractum est præceptis, ubi contigit uberior gratia. *La.* Cum Deus appellet suum testamentum sempiternum, cumque Christus negârit se solvere Legem, sed consummare, quâ fiduciâ posteriores ausi sunt bonam Legis partem abrogare? *Sa.* Gentibus ea lex data non erat, & ideo visum est Apostolis eas non onerare circumcisionis molestiâ, nè, quod Judæi faciunt & hodie, in corporalibus, observationibus constituerent salutis spem potius quàm in fiducia & charitate erga Deum. *La.* Omitto gentes. Quæ scriptura manifestè docet, Judæos, si professionem Evangelicam fuerint amplexi, manumissos esse à Mosâicæ Legis servitute? *Sa.* Quoniam id fore prædictum erat à Prophetis, qui promittunt testamentum novum & cor novum, inducuntque Deum abominantem festos Judæorum dies, averfantem illorum victimas, detestantem jejunia, rejicientem donaria, desiderantem populum circumciso corde; confirmavit illorum promissa

Dominus ipse, qui porrigens discipulis corpus & sanguinem suum, appellat *Testamentum novum*. Si nihil aboleretur de veteri, cur hoc dicitur novum? Ciborum Judaicum delectum non exemplo quidem, sed sententiâ suâ abrogavit Dominus, cum negat hominem inquinari cibis, qui mittuntur in stomachum & per secessum repurgantur. Docet idem Petrum conspectâ visione; imò Petrus ipse cum Paulo cæterisque vescens cibis communibus à quibus Lex præceperat temperari. Agit hoc ubique Paulus in suis Epistolis; nec dubitatur quin quod hodie sequitur populus Christianus, ab Apostolis veluti per manus traditum à nos denique pervenerit. Itaque non tam manumissi sumus Judæ, quam à Legis superstitione, velut lacte consuevit quidem & familiari, sed jam intempestive, depulsi. Neque Lex abrogata est, sed ea pars jussâ est cedere quæ jam erat otiosa. Frondes & flores pollicentur fructum exorturum: is ubi gravat arborem, nemo flores desiderat. Neque quisquam deplorat periisse filii sui pueritiam, ubi jam ad ætatem maturam pervenit. Neque quisquam requirit lucernas & funalia, ubi se terris deprompsit Sol. Ne habere quod queratur pædagogus, si filius jam puer suam libertatem sibi vendicat, ac pædagogum in sua vicissim habere potestate. Pignus definit esse pignus, ubi promissa sunt exhibita. Sponsa prius quam deducatur ad sponsum epistolâ ab illo missis sese consolatur, exosculatur munuscula à illo venientia, picturas illum referentes amplectitur? cæterum ubi jam ipsius sponsi data est copia, præ hujus amore negligit illa prius adamata. At Judæi primùm ægre disvellebantur à consuetis; velut si puer assuetus lacti, jam grandis mammam inclamet, cibum solidum fastidians. Itaque propemodum vi depulsi sunt ab illis vel figuris, vel umbris, vel temporariis solatiis, quò se jam totos convertant in eum quem Lex illa promiserat & adumbrârat. *La.* Quis expectaret tantum theologiæ à falsamentario? *Sa.* Soleo pisculentum com meatum suppeditare nostræ civitatis Dominicano collegio; itaque fit ut illi frequenter prandeant apud me, ego nonnunquam apud illos. Ex eorum conficiationibus hæc decerpli. *La.* Næ tu dignus es qui ex falsamentario fias piscium recentium venditor. Verum illud expediri; Si Judæus esses (neque mihi satis liquet an sis) & immineret ex fame certum vitæ periculum, vescereri carne suillâ, an mortem præoptares? *Sa.* Quid facturus

Johannes: Sponsus Deus salvat Regem.

scio ; quid mihi faciendum esset nondum intelligo.
La. Deus utrumque vetuit. Non occides, & Non vesceris
 carne suillâ. In tali casu utrum præceptum utri par est ce-
 dere? *Sa.* Primum, non constat an hoc animo Deus vetu-
 erit vesci suillâ, ut mortem vellet oppeti potius quàm esu
 vitæ consuli. Nam ipse Dominus excusat David, qui con-
 tra Legis præceptum comederit sacros panes. Et in ex-
 ilio Babylonico multa non observata sunt à Judæis quæ
 ex præscripserat. Proinde censerem eam legem quam
 ipsa natura tollit, eoque perpetua est & inviolabilis, debe-
 re potiore haberi eâ quæ neque semper fuit, & pòst erat
 abroganda. *La.* Cur igitur laudati sunt fratres Maccha-
 bæi, qui maluerunt duris cruciatibus exanimari quàm
 carnem gustare suis? *Sa.* Opinor, quoniam hic esus à rege
 præscriptus complectebatur totius patriæ Legis abnega-
 tionem, quemadmodum circumcisio, quam Judæi gentibus
 obtrudere conabantur, continebat totius Legis professio-
 nem, non aliter quàm arrha data ad universum contractum
 præstandum obligat. *La.* Itaque si crassior illa Legis pars
 post exortam Evangelii lucem rectè sublata est, quo con-
 silio nunc videmus vel eadem, vel his graviora, revocari,
 præsertim cùm Dominus *jugum* suum appellet *suave*, &
 Petrus in Actis Apostolorum Judæorum legem appellet
duram, quam nec ipsi ferre potuerint, nec patres ipsorum?
 Sublata est circumcisio, sed successit baptismus, durior
 propè dixerim condicione. Illa differebatur in octavum
 diem, & si quis interim castus intercepisset puerum, votum
 circumcisionis pro circumcissione imputabatur: nos pueros
 vixdum à latebris uteri materni egressos in frigidam *Ceremonia*
 aquam, quæque diu in alveo faxeo constitit, (non enim *papa'es du-*
 dicam, computruit) totos immergimus; & si vel primo *riores Judæi-*
 die, atque adeò in ipso partus ostio perierit nullâ paren-
 tum aut amicorum cuspâ, deditur miser æternæ damna-
 tionis. *Sa.* Sic aiunt. *La.* Sublatum est sabbatum; imò non
 sublatum est, sed translatum in diem Dominicum. Quid re-
 fert? Paucorum dierum jejania indixit lex Mosæica: nos
 illis quantum addidimus numerum? In delectu ciborum
 quantò liberiores Judæi nobis, quibus licebat vel totum
 annum vesci ovibus, capris, perdicibus, & hœdis? Illis nul-
 lum vestis genus erat interdictum præter eam quæ esset
 lanâ linôque contexta: nunc præter tot vestium præscrip-
 tas & interdictas formas & colores, accessit capitis ra-

sura, eaque varia. Nè commemorem interim Confessionis onus, & constitutionum humanarum sarcinas, Decimationes non simplices, adstrictum arctioribus vinculis Matrimonium, novas Affinitatis leges aliæque permulta, quæ faciunt ut hæc parte non paulò commodior videatur fuisse Judæorum quàm nostra conditio. *Sa.* Erras totâ viâ, Ianio: Christi jugum non æstimatur ad istam regulam quam imaginaris. Pluribus adstringitur Christianus, & adstringitur ad difficiliora, denique ad pœnam graviorem: sed his adjuncta copiosior vis fidei & charitatis facit ea suavia quæ naturâ sunt gravissima. *La.* Atqui cùm olim Spiritus specie linguarum ignearum è cœlo delapsus copiosissimo dono fidei & charitatis locupletârit credentium pectora, cur detractum est Legis onus velut imbecillibus ac sub iniqua sarcina periclitantibus? Cur Petrus jam afflatus Spiritu vocat *onus intolerabile*? *Sa.* Detractum est ex parte, nè Judæismus, ut cœperat, obrueret Evangelii gloriam, & nè Legis odio gentes alienarentur à Christo, inter quas erant infirmi plurimi, quibus instabat duplex periculum; alterum, nè crederent sine Legis observatione neminem posse salutem consequi; alterum nè potius haberent in paganismo manere quàm Mosaicæ Legis jugum accipere. Horum imbecilles animos oportebat velut escâ quadam libertatis, allicere. Rursus, quò mederentur illis qui negabant ex Evangelii professione salutis esse spem, citra Legis observationem; circumcisionem, sabbatismos, delectus ciborum, aliæque id genus, aut prorsus sustulerunt, aut in aliud verterunt. Porro, quod Petrus negat se Legis onus portare potuisse, non est referendum ad eam personam quam tum gerebat, cùm illi jam nihil esset intolerabile; sed ad crassos & infirmos Judæos, qui non sine tædio arrodebant hordei tunicam, (a) nondum gustatâ spiritûs medullâ. *La.* Satis tu quidem crassè differis. Atqui mihi videtur & hodie non minùs esse causarum cur observationes istæ carnales hætenus tolli debeant, ut arbitrariæ sint, non obligatoriæ. *Sa.* Quî sic? *La.* Nuper in hincio quodam amplissimo vidi totum orbem depictum. Illic didici quantula esset mundi portio Christi religionem purè sincereque proficiens; nimirum Europæ particula vergens ad occidentem, rursus altera vergens ad Septentrionem, tertiâ tendens, sed procul, ad meridiem, ad orientem vergentis quartæ postrema videbatur Polonia.

Reliquus

a Alludit ad allegoriam parabolâ de quinque panibus hordeaceis.

Reliquus
brutis.
réticos
tus Au
notata
stianis
sit mel
Christi
stuleru
nunc, a
rùm ob
nunc f
lica. F
vestib
mam
contra
refera
stition
Evangel
charit
quis v
tuus e
mus i
aliter
quem
conte
hæc d
rentu
remo
stus, &
cum
est fa
agno
hunc
que i
anim
ones
hæc
dere
suum
rimo
bus,

Reliquus orbis aut barbaros habet, non ità multum à brutis animantibus differentes aut schismaticos, aut hæreticos, aut utrumque. *La.* At non vidisti totum illud litus Austrinum, & sparsas insulas Christianis insignibus notatas? *La.* Vidi, didicique illinc avectas prædas, Christianismum inductum non audiui. Cùm igitur tam ampla sit messis, videtur hoc esse consultissimum ad religionem Christianam propagandum, quemadmodum Apostoli sustulerunt onus Legis Mosaicæ, nè gentes resilirent, ità nunc, ad illiciendos etiam imbecilles, tolli quarundam rerum obligationes, sine quibus initio servatus est orbis, & nunc servari posset, modò adsit fides & charitas Evangelica. Rursus audio uideoque plurimos esse qui in locis, vestibus, cibis, jejuniis, gesticulationibus, cantibus, summam pietatis constituunt, & ex his proximum judicant, contra Præceptum Evangelicum. Unde fit ut cùm omnia referantur ad fidem & charitatem, harum rerum superstitione extingatur utrumque. Procul enim abest à fide Evangelica qui fidit hujusmodi factis; & procul abest à charitate Christiana qui ob potum aut cibum, quo rectè quis uti potest, exasperat fratrem, pro cuius libertate mortuus est Christus. Quàm amarulentas contentiones videmus inter Christianos? quam inimicas calumnias ex veste aliter cincta tinctæve, ex cibo quem porrigunt aquæ, & quem porrigunt pascua? Hoc malum si ad paucos serpisset, contemni poterat. Nunc videmus universum orbem ob hæc dissidiis exitialibus concuti. Hæc & hujusmodi si tollerentur, & nos majori concordia viveremus, neglectis ceremoniis, ad ea tantùm contententes quæ docuit Christus, & reliquæ nationes citiùs amplecterentur religionem cum libertate conjunctam. *Sa.* Extra Ecclesiæ domum non est salus. *La.* Fateor. *Sa.* Extra Ecclesiam est, quisquis non agnoscit Pontificem Romanum. *La.* Non reclamo. *Sa.* Sed hunc non agnoscit qui illius præscripta negligit. *La.* Atque ideo spero futurum, ut hic Pontifex, nomine clemens, animo pietatēque clementissimus, quò magis omnes nationes ad Ecclesiæ sodalitatem alliciat, omnia mitiget, quæ hætenus visa sunt aliquot populos à Romanæ Sides fœdere alienare, potiùsque habeat Evangelii lucrum, quàm suum in omnibus jus persequi. Audio quotidie veteres querimonias de annatis, de condonationibus, de dispensationibus, deque reliquis exactionibus, & de gravatis Ecclesiis:

sed

sed arbitror hunc ita moderaturum omnia, ut post hæc impudens sit qui pergat queri. *Sa.* Utinam idem facerent omnes monarchæ. Nihil addubito quin res Christiana nunc in arctum coacta felicissimè sit proferenda, si gentes barbaræ senserint se vocari non ad servitutem humanam, sed ad libertatem Evangelicam; nec ad rapinam expeti, sed ad felicitatis & sanctimonix consortium. Ubi coaluerint, & in nobis mores verè Christianos compererint, ultro plus offerent quàm ab eis ulla vis queat extorquere.

a Dea Homericæ, qua diffidia ferit inter Deos & homines. Lita tarda, Ate velox.
b Id est, in malam rem.

La. Id brevi futurum auguror, si pestilens (*a*) Ate, quæ duos potentissimos orbis Monarchas funesto bello commisit, abierit (*b*) ἐξ ὁραρας. *Sa.* Atque ego demiror jamdudum non esse factum, cum Francisco nihil fingi possit humanius, & Carolo Cæsari arbitror à præceptoribus instillatum, ut quò per fortunam plus accesserit imperii finibus, hoc ipse plus addat clementiæ benignitatisque. Ad hæc, habere solet & ætas ea peculiarem felicitatis ac mansuetudinis dotem. *La.* Nihil est quod in utroque desideres. *Sa.* Quid igitur remoratur publicum orbis votum? *La.* Adhuc jureconsulti de finibus ambigunt; & scis comædiarum tumultus semper definere in nuptias: itidem principes suas finiunt tragædias. Sed in comædiis subito coeunt nuptiæ: hic inter magnos magnis moliminibus res agitur. Et præstat aliquantò seriùs obduci cicatricem, quàm mox iterum ulcus erumpere. *Sa.* An credis istas nuptias esse firma concordix vincula? *La.* Vellem quidem, sed ex his video ferè nasci maximam bellorum partem; & si quod bellum ortum fuerit, dum affinis adest affini, latius se spargit incendium, & difficiliùs componitur. *Sa.* Fateor, agnosco verissimum esse quod dicis. *La.* Sed æquùm ne tibi videtur, ut ob Jureconsultorum rixas & contractum moras totus orbis tantum perpetiatur mali? Nunc enim nihil usquam tutum est, & pessimis licet plurimum, dum neque bellum est, neque pax. *Sa.* De principum consiliis non est meum dicere. Verùm si quis me faciat Cæsarem, scio quid sim factururus. *La.* Eja, facimus te Cæsarem, simulque Romanum Pontificem, si libet. Quid facias? *Sa.* Fac me potiùs Cæsarem & regem Galliæ. *La.* Age, esto utrumque. *Sa.* Protinus concepto pacis voto edicerem per univèrsam ditionem meam inducias dimissis copiis, denunciâns pœnam capitis, si quis vel gallinam alterius attigerit. Ità pacatis rebus meo commodo, vel, ut meliùs dicam publico, transigerem

agerem de ditionis finibus, aut de conjugii conditionibus.
La. Habésne firmiora fœderis vincula quàm matrimoni-
um? *Sa.* Arbitror. *La.* Imperti. *Sa.* Si Cæsar essem, sic ab-
que mora transegiſſem cum rege Gallorum. "Frater, ma- *Pia ad pa-*
jus quispiam genius bellum hoc inter nos excitavit: *ceru hortatio.*
neque tamen inter nos certamen fuit de capite, sed de
ditione. Tu, quod in te fuit, fortem ac strenuum bellato-
rem præstitisti. Fortuna mihi favet, téque ex rege fecit
captiveum. Quod accidit tibi mihi potuit accidere, & tua
calamitas omnes nos admonet humanæ conditionis. Ex-
perti sumus quàm hoc certaminis genus utrique sit in-
commodum. Age, diverso genere inter nos conflictemur.
Dono tibi vitam, dono libertatem, pro hoste recipio te
in amicum. Sit omnium præteritorum malorum oblivio,
redi ad tuos gratis ac liber, habe tibi tua, esto bonus vi-
cinus, & posthac geratur unum hoc certamen inter nos,
uter alterum fide, officiis, ac benevolentia vincat, ne-
que certemus uter altero latius regnet, sed uter sancti-
us administret suam ditionem. In priori conflictu fortu-
nati laudem tuli; hîc qui vicerit longè splendidius au-
feret decus. Mihi quidem hæc clementiæ fama plus ad-
feret veræ laudis quàm si universam Galliam meæ di-
tioni adjunxiſſem. Et tibi gratitudinis opinio plus decoris
conciliabit quàm me totâ Italiâ depulsiſſes. Noli invidere
mihi laudem quam affecto; ego vicissim tuæ sic fa-
vebo, ut huic amico libenter sis debiturus. *La.* Profectò
sic possit adstringi Gallia, imò totus orbis. Etenim si con-
ditionibus iniquis ulcus hoc obducatur veriùs quàm sane-
tur, vereor nè mox per occasionem ruptâ cicatrice pus
verus erumpat majore cum malo. *Sa.* Quàm magnifi-
cam quàmque plausibilem gloriam hæc humanitas per
universum orbem pararet Carolo? Quæ natio se non lu-
bens tam humano tamque clementi principi submitteret?
La. Egisti Cæsarem sat feliciter; nunc age Pontificem.
Sa. Perlongum sit singula persequi; dicam compendio.
Sic agerem, ut universus orbis intelligeret esse principem
Ecclesiæ, qui nihil aliud sitiret quàm Christi gloriam &
salutem omnium mortaliùm. Ea res verè mederetur in-
vidiæ Pontificii nominis, & solidum ac perennem para-
ret gloriam. Sed interim (a) *ab asino*, quod aiunt, *delap-* a *Id est, à pro-*
si, multum aberravimus ab instituto. *La.* Ego te mox re- *posito digressi.*
ducam in viam. Ais igitur obligare Pontificum leges om- *Vide Chiliad.*
nes

nes qui sunt in Ecclesia? *Sa.* Aio. *La.* Ad poenam gehennæ? *Sa.* Aiunt. *La.* Etiam Episcoporum? *Sa.* Sic arbitror, in sua cujusque ditione. *La.* Etiam Abbatum? *Sa.* Hæreo; nam hi certis conditionibus accipiunt administrationem, nec possunt suos gravare constitutionibus nisi ex autoritate totius Ordinis. *La.* Quid si Episcopus iisdem conditionibus accipiat suam functionem? *Sa.* Addubito. *La.* Quod Episcopus constituit Pontifex potest rescindere? *Sa.* Opinor. *La.* Quod Pontifex decrevit nemo potest abrogare? *Sa.* Nemo. *La.* Unde igitur audimus rescissas Pontificum sententias, hoc titulo quod parum rectè fuerint edocti; & priorum constitutiones, à posterioribus (*a*) antiquatas, quod à pietate deviant? *Sa.* Ista subreptitia sunt ac temporaria. Nam & in Pontificem, ut hominem, cadit ignorantia personæ factive. Cæterum quod ex autoritate Concilii universalis proficiscitur, coeleste oraculum est, & pondus habet par Evangeliiis, aut certè proximum. *La.* Licetne de Evangeliiis dubitare? *Sa.* Bona verba; nè de Conciliis quidem ritè in spiritu sancto congregatis, peractis, editis, & receptis. *La.* Quid si quis dubitet an hæc competant in Concilium quod obijcitur, quemadmodum audio Basileense concilium à nonnullis rejici, nec omnibus probari Constantiense? loquor de his qui nunc habentur orthodoxi; nè quid dicam de proximo concilio Lateranensi. *Sa.* Dubitent qui velint suo periculo, ego nolo dubitare. *La.* Petrus igitur habuit auctoritatem condendi novas leges? *Sa.* Habuit. *La.* Habuit & Paulus cum cæteris Apostolis? *Sa.* Habuerunt in suis quisque Ecclesiis, à Petro seu Christo commissis. *La.* Et Petri successoribus par est potestas cum ipso Petro? *Sa.* Quidni? *La.* Tantundem igitur honoris debetur rescripto Romani Pontificis quantum Epistolis Petri, & tantundem constitutionibus Episcoporum quantum Epistolis Pauli? *Sa.* Equidem arbitror etiam amplius deberi, si præcipiant & legem ferant cum autoritate. *La.* Sed fasne est dubitare, an Petrus & Paulus scripserunt afflatu Divini Spiritus? *Sa.* Inò hæreticus sit qui dubitet. *La.* Idem censes de rescriptis & constitutionibus Pontificum & Episcoporum? *Sa.* De Pontifice censeo, de Episcopis ambigo; nisi quod pium est, de nullo perperam suspicari, ni res ipsa palàm clamitet. *La.* Cur spiritus citiùs patitur errare Episcopum quàm Pontificem? *Sa.* Quia gravius est à capite periculum. *La.* Si tantum valent Præsulum constitutiones, quid

Id est, abrogatas.

sibi

sibi vult
minatur
addit L
rit quæ
hit qui
mens, a
bant Ph
arbitro
ritatem
amplior
nas? Sa
nim cu
legis di
explan
seus in
in cor
interp
terpre
interp
ra inte
minu
autho
Scrib
cion
cante
fati s
dide,
enim
nosca
ctori
rio n
sus su
verfi
quite
nis c
igitu
pret
possi
di lo
stitu
La.
me

ubi vult quòd Dominus in Deuteronomio tam rigidè com-
 minatur, nè quis quid addat aut adimat Legi? *Sa.* Non
 addit Legi qui latius explicat quod latebat, qui ea sugge-
 rit quæ spectant ad Legis observationem; neque detra-
 hit qui pro viribus audientium Legem dispensat, alia pro-
 mens, alia celans, pro ratione temporis. *La.* Num obliga-
 bant Phariseorum ac Scribarum constitutiones? *Sa.* Non
 arbitror. *La.* Cur ita? *Sa.* Quia docendi habebant autho-
 ritatem, non condendi leges. *La.* Utra potestas videtur
 amplior, condendi leges humanas, an interpretandi divi-
 nas? *Sa.* Condendi humanas. *La.* Mihi secus videtur. Ete-
 nim cuius ius est interpretandi, huius sententia pondus habet
 legis divinæ. *Sa.* Non satis assequor quod dicis. *La.* Dicam
 explanatius. Lex divina jubet subvenire parenti: Phari-
 seus interpretatur hoc esse datum patri quod missum est
 in corbonam, eò quòd Deus pater sit omnium. Nonne huic
 interpretationi cedit lex divina? *Sa.* Ista quidem falsa in-
 terpretatio est. *La.* Sed posteaquam illis semel tradita est
 interpretandi autoritas, unde mihi constabit cujus sit ve-
 ra interpretatio, maximè si ipsi inter se dissentiant? *Sa.* Si
 minus satisfacit tibi sensus communis, sequere Præsulum
 autoritatem; id tutissimum est. *La.* Ergò Phariseorum &
 Scribarum autoritas devoluta est ad Theologos & con-
 cionatores? *Sa.* Est. *La.* Sed nullus audio frequentius incul-
 cantes, *Audite, ego dico vobis*, quam eos qui nunquam ver-
 sati sunt in palæstris Theologicis. *Sa.* Audies omnes can-
 didè, sed cum iudicio, modò nè simpliciter insaniant. Tum
 enim oportet populum cum sibilo surgere, quò suam ag-
 noscant dementiam. Cæterum quibus contigit titulus Do-
 ctoris, his oportet fidere. *La.* Verum in his quoque compe-
 rio nonnullos multò rudiores ac stultiore illis qui pror-
 sus sunt illiterati: & inter doctissimos, miram video contro-
 versiam. *Sa.* Elige quæ sunt optima, inexplicata aliis relin-
 quito, ea semper amplectens quæ procerum & multitudi-
 nis consensus approbavit. *La.* Scio isthuc esse tutius. Sunt
 igitur & constitutiones iniquæ, quemadmodum sunt inter-
 pretationes falsæ? *Sa.* An sint, alii viderint; arbitror esse
 posse. *La.* Annas & Caiaphas habebant potestatem conden-
 di leges? *Sa.* Habebant. *La.* Num horum quavis de re con-
 stitutiones obligabant ad pœnam gehennæ? *Sa.* Nescio.
La. Puta Annam constituisse, nè quis reversus à foro su-
 meret cibum nisi loto corpore: qui illotus caperet ci-
 bum

bum, num crimen gehennâ dignum admitteret? *Sa.* Non
 arbitror, nisi contemptus publicæ potestatis crimen ex-
 cerbaret. *La.* An omnia præcepta Dei obligant ad poenam
 gehennæ? *Sa.* Non, opinor. Nam Deus prohibuit omne
 peccatum, quamlibet veniale, si Theologis habenda fides.
La. Fortassis & veniale pertraheret in gehennam, nisi De-
 us suâ misericordiâ sublevaret imbecillitatem nostram.
Sa. Non est absurdum dictu, sed affirmare non aulam. *La.*
 Cum Israëlita exfularent in Babylone, præter alia pluri-
 ma quæ Lex præscripsit, in multis fuit ommissa circumcisi-
 o. An omnes hi perierunt? *Sa.* Deus novit. *La.* Si Judæus clâm
 fame periclitans, vesceretur carnè suillâ, committeretne
 crimen? *Sa.* Meâ quidem sententiâ necessitas excusaret fi-
 ctum; quandoquidem ore Domini defensum est David,
 quod contra Legis præceptum comederet panes sacros,
 quos appellant Propositionis: nec solum comedit ipse, sed
 & fugæ comites profanos iisdem pavit. *La.* Si quem ea
 necessitas constringeret, ut aut pereundum sit fame, aut
 furtum committendum, utrum eligeret, mortem, an fur-
 tum? *Sa.* Forsitan in eo casu furtum non esset furtum. *La.*
 Hem, quid audio? ovum non est ovum? *Sa.* Præsertim si
 caperet animo reddendi, placandique dominum cum pri-
 mum liceret. *La.* Quid si pereundum esset homini nisi fal-
 sum testimonium ferat adversus proximum? utrum eli-
 gendum? *Sa.* Mors. *La.* Quid si commisso adulterio possit
 servare vitam? *Sa.* Potior erit mors. *La.* Quid si simplici
 stupro possis effugere mortem? *Sa.* Moriendum potius, ut
 aiunt. *La.* Cur hîc ovum non desinit esse ovum, præser-
 tim si nulla fiat vis aut injuria? *Sa.* Fit injuria corpori pe-
 ellæ. *La.* Quid si perjurio? *Sa.* Moriendum. *La.* Quid si sim-
 plici nullique noxio mendacio? *Sa.* Docent præoptandam
 mortem. At ego crediderim gravi necessitate, aut ingenti
 propositâ utilitate, mendacium hujusmodi aut nullum
 esse crimen, aut levissimum, nisi quod apertâ fenestrâ pe-
 riculum est ne discamus & perniciosi mendacijs assue-
 scere. Pinge incidisse casum, ut innoxio mendacio possit
 servare & corpora & animas totius patriæ suæ, utrum e-
 ligeret vir pius? fulgiet mendacium? *La.* Quid alii sint fa-
 cturi, nescio; ego vel quindecim Homerica non vereret
 dicere, moxque labeculam illam abstergerem aquâ sacrâ.
Sa. Idem ego facerem. *La.* Igitur non quicquid Deus præ-
 cipit aut interdicit obligat ad poenam gehennæ. *Sa.* Non
 videtur

videtur
 legis
 cessit
 si fac
 utrun
 cessit
 nans
 si qu
 certo
 si vo
 Cur
 alter
 Sa. C
 quod
 chus
 tum
 priva
 hoc
 La. H
 petua
 & no
 const
 riend
 carne
 gem
 auro
 tos d
 galli
 elus
 Sa. C
 gene
 tur i
 tur f
 Sa. A
 cutit
 enim
 igitu
 Vale
 anin
 henr
 nem
 aem

videtur. *La.* Modus igitur obligationis non est ab auctore legis tantum, sed ex materia. Quædam enim cedunt necessitati, quædam non cedunt. *Sa.* Sic videtur. *La.* Quid si sacerdos periclitetur de vita, servandus si ducat uxorem? utrum eliget? *Sa.* Mortem. *La.* Cum divina lex cedat necessitati, cur hæc lex humana * Terminum agit, nulli dignans concederet? *Sa.* Non lex obstat, sed votum. *La.* Quid si quis vovisset visere Hierosolimam, nec id posset nisi certo vitæ dispendio? non ibit, an morietur? *Sa.* Morietur, si voti relaxationem impetrârit à Pontifice Romano. *La.* Cur alterum votum relaxatur, alterum minimè? *Sa.* Quia alterum solenne, alterum privatum. *La.* Quid est solenne? *Sa.* Quod solet fieri. *La.* An non igitur solenne & alterum, quod quotidie fit? *Sa.* Fit, sed privatim. *La.* Proinde Monachus si privatim apud abbatem profiteretur, non esset votum solenne? *Sa.* Nugaris. Ideò facilius relaxatur votum privatum, quia minore offendiculo solvitur, & is qui facit hoc animo facit, ut si commodum sit mutet sententiam. *La.* Hoc igitur animo vovent qui privatim profitentur perpetuam castimoniam? *Sa.* Deberent. *La.* Perpetuam igitur, & non perpetuam? Quid si Carthusianum monachum hic constringat casus, ut aut vescendum sit carnibus, aut moriendum? utrum eligeret? *Sa.* Docent medici nullas esse carnes tam efficaces, quin idem efficiat aurum potabile, & gemma. *La.* Utrum igitur conducibilius, gemmis & auro succurrere periclitanti, an earum rerum pretio multos de vita periclitantes servare, & ægroto dare pullum gallinaceum? *Sa.* Hæreo. *La.* Atqui piscium aut carniū esus non est ex eorum numero quæ vocant substantialia. *Sa.* Carthusianos suo iudici relinquamus. *La.* Dicamus in genere. Diligenter, frequenter, multisque verbis inculcatur in Lege Moïsis Sabbatismus. *Sa.* Verum. *La.* Utrum igitur succurram urbi periclitanti violato Sabbato, an non? *Sa.* At interim me vis esse Judæum? *La.* Volo, & quidem recutitum. *Sa.* Istum nodum secuit ipse Dominus. Sabbatum enim hominibus causâ est institutum, non contrâ. *La.* Ita lex igitur valebit in omnibus humanis constitutionibus? *Sa.* Valebit, nisi quid obstat. *La.* Quid si conditor legis non hoc animo ferat legem ut quemquam obliget ad poenam gehennæ, imò nè ad reatum quidem ullum, sed constitutionem nihilo plus velit habere ponderis quàm exhortationem? *Sa.* O bone, non est in manu conditoris quantum obliget

obliget lex. Usus est suâ potestate ferendo legem; cæterum ad quid obliget, aut non obliget, id Deo in manu est. *La.* Cur igitur odimus quotidie parochos nostros è suggesto clamantes. Cras jejunandum sub pœna damnationis æternæ, si nobis non constat quomodo lex obliget humana? *Sa.* Id faciunt quo magis terreant contumaces, nam ad hos arbitror ea verba pertinere. *La.* Sed interim an contumacibus dictis terrent nescio; certè infirmos vel in scrupulum vel in periculum conjiciunt. *Sa.* Difficile est utrisque consulere. *La.* Eadem autem est vis consuetudinis & legis. *Sa.* Aliquando major est consuetudinis. *La.* Proinde, tamen non adest animus consuetudinem inducentibus injiciendi laqueum cuiquam, tamen obligat volentes nolentes? *Sa.* Arbitror. *La.* Onus imponere potest, tollere non potest? *Sa.* Admodum. *La.* Jam itaque vides, opinor, quantum sit periculi novas leges ab hominibus ferri, si nulla necessitas urgeat, aut nulla magna invitet utilitas. *Sa.* Fateor. *La.* Dominus cum ait, *Nolite omnino jurare*, num quemvis jurantem obnoxium facit gehennæ? *Sa.* Non arbitror. Consilium est enim, non præceptum. *La.* At istud unde mihi liquet, cum vix aliud accuratius aut severius interdixerit quam nè juremus? *Sa.* Disces à doctoribus. *La.* Et Paulus cum dat consilium, non obligat ad gehennam? *Sa.* Nequaquam. *La.* Cur ita? *Sa.* Quia non vult injicere laqueum infirmis. *La.* Est igitur in manu condentis legem, obstringere ad gehennam aut non obstringere. Et sanctum est cavere nè quibuslibet constitutionibus illaqueemus imbecilles. *Sa.* Est. *La.* Et si Paulus hîc cautionem adhibuit, multò magis Sacerdotibus adhibenda, de quibus incertum quo spiritu agantur. *Sa.* Fateor. *La.* Atqui paulò antè negabas esse in manu conditoris quatenus obstringeret lex. *Sa.* Jam consilium est, non lex. *La.* Nihil est facilius quam commutare vocabulum. *Noli furari*, præceptum est? *Sa.* Est. *La.* *Noli omnino resistere malo*? *Sa.* Consilium est. *La.* At hoc posterius magis habet speciem præcepti quam illud prius. Saltem hoc est episcopis in manu, utrum velint esse præceptum quod instituunt, an consilium? *Sa.* Est. *La.* At istud paulò antè fortiter negabas. Etenim qui non vult suam constitutionem quemquam ad ullum crimen adstringere, nimirum vult eam esse consilium, non præceptum. *Sa.* Verum: sed non expedit hoc scire vulgus, nè protinus clamitent esse consilium, quod servare non

Præcepta & consilia.

John:

non libe
entis ta
mihi, n
consilii
ficut a
velis es
dis nisi,
cùm au
cedant
Quid si
fugere
minali
La. Cu
impro
scos Re
ipsum
rabulis
nullum
rorem
aut li
agunt
dicam
tradit
bant,
in sua
pro p
gant
mod
vider
mon
prox
fese
ille,
ante
La.
laque
mon
cre
La.
pra
na
fit

non libet. *La.* At quid interim facies tot infirmis conscientis tam misere confusis tuo silentio? Verum age, dic mihi; nullisne notis docti deprehendere possunt, utrum consilii vim habeat constitutio, an præcepti? *Sa.* Possunt, sicut audiui. *La.* Non licet scire mysterium? *Sa.* Licet, nisi velis effutire. *La.* Ah, (a) pisces dixeris *Sa.* Cum nihil au- *a Pisces mmo-*
dis nisi, hortamur, ordinamus, mandamus, consilium est: *ros esse decla-*
cum audis, jubemus, districte præcipimus, præsertim si ac- *rat Prox.*
cedant minæ excommunicationis, præceptum est. *La.* Quid si debeam pistori meo, cumque solvendo non sim, fugere malim quam conjici in carcerem? num pecco criminaliter? *Sa.* Non, arbitror, nisi desit solvendi voluntas. *La.* Cur igitur excommunicor? *Sa.* Istud fulmen territat improbos, non adurit innocentes. Scis enim & apud pri-
scos Romanos fuisse leges diras ac minaces, sed in hoc ipsum tantummodo latas; qualis illa fertur è duodecim tabulis, (b) de diffecando corpore debitoris, cujus ideo *b Vide Am-*
nullum exstat exemplum, quod non in usum, sed ad ter- *rum Gellium*
rorem, esset prodita. Jam ut fulmen non agit in ceram *de pana sa-*
aut linum, sed in æs? ita tales excommunicationes non *lionis.*
agunt in miseros, sed in contumaces. Et tamen ut ingenuè dicam, in hujusmodi frivolis adhibere fulmen à Christo traditum, propemodum esse videtur, quod veteres dicebant, *in lente unguentum.* *La.* Num idem jus patrifamiliâs in sua domo quod episcopo in sua dioecesi? *Sa.* Arbitror, pro proportionem. *La.* Et hujus præscripta similiter obligant? *Sa.* Quidni? *La.* Edico nè quis vescatur cepis: quomodo periclitatur apud Deum qui non paruerit? *Sa.* Ipse viderit. *La.* Posthac non dicam meis, præcipio, sed, admoneo. *Sa.* Sapies. *La.* Verum perspicio vicinum meum proximum esse periculo, & arreptum clam admoneo ut sese subducatur ab ebriosorum & altatorum commercio; ille, monitorem aspernatus, perditius incipit vivere quam antea: num hinc illum obstringit admonitio? *Sa.* Videtur. *La.* Igitur neque consulendo, neque exhortando fugimus laqueum. *Sa.* Imò non adfert laqueum admonitio, sed admonitionis argumentum. Etenim si frater admonitus ut crepidis uteretur, negligeret, nullo crimine teneretur. *La.* Non hinc percontabor quantum obligent præscripta medicorum. Votum obstringit ad poenam gehennæ? *Sa.* Maximè. *La.* Omne? *Sa.* Omnissimum, modò sit licitum, legitimum, ac liberum. *La.* Quid appellas liberum?

liberum? *Sa.* Quod nulla extorfit necessitas. *La.* Quid est necessitas? *Sa.* Est metus cadens in constantem virum. *La.* Etiam in Stoicum, quem, *Si fractas illabatur orbis, Impavidum ferient ruinae*? *Sa.* Istum Stoicum mihi ostende & respondebō. *La.* Sed extra jocum, num famis aut infamiae metus cadit in constantem virum? *Sa.* Quidni? *La.* Si filia nondum emancipata clām nubat insciis parentibus, nec passuris si sciant, legitimum erit votum? *Sa.* Erit. *La.* An sit, nescio; certē si qua sunt hoc est unum ex illorum numero quæ, licet vera sint, tamen ob scandalum imbecillium filenda sunt. Quid si virgo, quæ ex autoritate parentum contraxit matrimonium cum sponso, clām & invito parentibus voto semet addicat collegio sanctæ Claræ? eritne licitum & legitimum? *Sa.* Si fuerit solenne. *La.* Num solenne est quod in agro fit, in obscuro monasteriolo? *Sa.* Sic habetur. *La.* Si eadem domi, paucis testibus, voto profiteatur perpetuam corporis integritatem, non erit legitimum? *Sa.* Non. *La.* Quamobrem? *Sa.* Quia sanctius votum obstat. *La.* Eadem puella si vendat agellum, valebit contractus? *Sa.* Non. opinor. *La.* Et valebit, si seipsam dederit in potestatem alienam? *Sa.* Si se Deo dicaverit. *La.* Annon & votum privatum dicat hominem Deo? Et qui suscipit sanctum conjugii sacramentum, nonne se dicat Deo? Et quos Deus jungit, dicant se diabolo? De solis conjugibus dixit Dominus; *Quos Deus junxit homo ne separet.* Ad hæc cum adolescens vix dum pubescens, aut puella simplex, minis parentum, sævitiâ tutorum, improbis instinctibus monachorum, blanditiis & odiis protruditur in monasterium, num liberum est votum? *Sa.* Si sint *doli capaces, *La.* Ea ætas minimè capax est doli, ut cui facillimè possis imponere. Quid si proponam in animo diebus Veneris abstinere à vino? perinde obstringit propositum ut votum? *Sa.* Non, arbitror. *La.* Quid igitur interest inter certum propositum & votum tacitâ cogitatione conceptum? *Sa.* Animus obligandi. *La.* Negabas antè, hic valere animum. Propono si queam, & voveo si queam si non queam? *Sa.* Habes. *La.* Habeo nebulas in pariete depictas, hoc est, nihil. Est igitur & in proposito dispicienda materiæ ratio? *Sa.* Opinor. *La.* Et ut illic à legis; ità hîc à voti nomine cavendum? *Sa.* Rectè. *La.* Si Romanus Pontifex statueret ne quis jungat matrimonium intra septimum propinquitatis gradum, admitteret crimen qui duceret cognatum

* Ita loquuntur Jurisconsulti: Alter ex ambiguo docetur, quasi doli capax qui dolo est idoneus.

rum g
Quid
uxore
qui cl
Quid
huc a
Quod
reo. L
vis? S
igitur
stituti
istius
est int
dele
Sa. O
legen
popul
Quor
venit
plevit
non f
volu
non
cit le
Conf
ut ni
serva
serva
nente
nibus
luta
legen
teris
henn
hum
mine
tribu
tre
tam
nus
qui
rare

tura

rum gradu sexto? *Sa.* Opinor certè periclitaretur. *La.* Quid si Episcopus suis ediceret, nè quis haberet rem cum uxore nisi die Lunæ, Jovis & Sabbati, committeret crimen qui clàm aliis diebus uteretur uxore? *Sa.* Arbitror. *La.* Quid si ediceret nè quis * bulbis vesceretur? *Sa.* Quid ist-
 * *Cepis ge-*
nus est, bu-
bus & eruca
provocant
Venerem. Un-
salaces vocat
erucas.
 hic ad pietatem? *La.* Quia bulbi provocant libidinem, Quod de bulbis dico, idem dictum puta de erucis. *Sa.* Hæreo. *La.* Quid hæres? unde est humanis legibus obligandi vis? *Sa.* Ex dictis Pauli, *Obedite præpositis vestris.* *La.* Hinc de Ovidius igitur obligat omnes Episcoporum ac Magistratum constitutioni? *Sa.* Modò sit æqua, justa & legitimè lata. *La.* Sed istius rei quis erit iudex? *Sa.* Ipse qui condidit. Nam ejus est interpretari cujus est condere legem. *La.* Ergò citra delectum est obediendum quibuscumque constitutionibus? *Sa.* Opinor. *La.* Quid si præpositus stultus & impius ferat legem impiam & iniquam? ipsius judicio standum erit, & populus, cui nullum est judicandi jus obtemperabit? *Sa.* Quorsum attinet ea somnare quæ non fiunt? *La.* Qui subvenit parenti, non subventurus nisi lex cogeret, num implevit legem? *Sa.* Non arbitror. *La.* Quis sic? *Sa.* Primùm, non satisfacit animo ejus qui condidit legem; deinde, voluntati impiæ addit hypocrisim. *La.* Qui jejumat, non jejunaturus nisi præciperet Ecclesia, num satisfacit legi? *Sa.* Mutas & authorem legis, & materiam. *La.* Confer igitur Judæum sic jejunantem diebus præscriptis, ut ni lex huc adigat, non sit jejunaturus, cum Christiano servante jejunium ab hominibus indictum, haudquaquam servatuto si legem tollas; aut, si mavis, Judæum abstinenter à carne suilla, & Christianum abstinenter à carnibus & lactariis die Veneriis. *Sa.* Infirmi non nihil reluctanti lege puto paratam esse veniam; certo proposito legem aversanti & obmurmuranti non item. *La.* Atqui fateris leges divinas non semper obligare ad pœnam gehennæ. *Sa.* Quidni fatear? *La.* Nec audes fateri esse legem humanam quæ non obligat ad eandem pœnam, sed hominem relinquis in ancipiti? Videris igitur aliquanto plus tribuere legibus hominum quàm Dei. Mendacium & obtrectatio suapte naturâ sunt mala, & à Deo prohibita; & tamen fateris esse aliquod mendacii & obtrectationis genus quod non obliget ad pœnam gehennæ, nec audes eum qui quomocumque vescitur carnibus in die Veneris liberare à pœna gehennæ. *Sa.* Non est meum quemquam ab-

absolvere aut damnare. *La.* Si divinæ leges & humana pariter obstringunt, quid igitur interest inter has & illas? *Sa.* Nimirum quod qui violat legem humanam, immediate peccat adversus hominem, (si mihi concedis Scholasticorum flosculis uti) mediate adversus Deum; qui violat legem divinam, contrâ. *La.* Quid refert utrum prius miscueris acetum an absinthium, cum mihi utrumque sit ebibendum? Aut quid refert utrum lapis à me vulnerato repêrçussus feriat amicum, an ordine verso? *Sa.* Hoc didici. *La.* Et si ex materia circumstantiisq; sumitur obligandi modus in utrisque legibus, quid interest inter auctoritatem Dei & hominum? *Sa.* Impia percontatio! *La.* Attamen multi credunt plurimum interesse. Deus tulit legem per Moysen, nec licet violare. Idem fert leges per Pontifices, aut certè Concilium. Quid interest inter has & illas? *Lex* Moysis per hominem, leges nostræ per homines. Et videntur minùs ponderis habere quæ Deus tulit per unum Moysen, quàm quæ Spiritus Sanctus edit per frequens episcoporum & eruditorum concilium. *Sa.* De spiritu Moysis dubitare non licet? *La.* Paulus in Episcoporum vicem venit. Quid igitur interest inter Pauli præcepta, & cujuslibet episcopi? *Sa.* Quia sine controversia Paulus scripsit afflatus Spiritu. *La.* Hæc scriptorum auctoritas quousque se porrigit? *Sa.* Arbitror non ultra Apostolos, nisi quod conciliorum est inviolata auctoritas. *La.* Quare de Pauli spiritu dubitare non licet? *Sa.* Quia obstat Ecclesiæ consensus. *La.* De Episcopis dubitare licet? *Sa.* De his nihil temere suspicandum, nisi res ipsa palàm clamitet quæstum, aut impietatem. *La.* Quid de Conciliis? *Sa.* Non licet, si fuerint ritè & per Spiritum Sanctum congregata peractaque. *La.* Est igitur aliquod Concilium in quod ista non competunt? *Sa.* Esse potest. Quod ni esset Theologi nequaquam adderent hanc exceptionem. *La.* Videtur igitur & de Conciliis dubitari posse. *Sa.* Non arbitror, posteaquam fuerint Christianarum gentium judicio consensuq; recepta comprobataque. *La.* Posteaquam excessimus (a) pomceria quibus Deus voluit circumscribi sacrosanctam illam & inviolabilem Scripturæ auctoritatem, videtur mihi & aliud esse discrimen legum divinarum & humanarum. *Sa.* Quod? *La.* Leges Divinæ sunt immutabiles, nisi si quæ sunt ejus generis, ut significandi coërcendive gratiâ videantur ad tempus datæ, quas & Prophetæ desituras juxta carnalem sensum

^a Id est, lib-
erantes præ-
scriptos.

scen-
runt.
iniqui-
autho-
Tale
spont-
velut
confe-
gor l
fueri
pend
gem
neces-
est le
Post-
scrib
quis
non
non
filia
nita
dita
ben-
pro
per
occ
quo
int
est,
cat
plu
seo
clu
nio
se
ad
ce
fer
ne
au
m
t.

sensum prædixerunt, & Apostoli jam omittendas docue-
 runt. Deinde, iater leges humanas existunt nonnunquam
 iniquæ stultæque & pestilentes, unde & abrogantur vel
 auctoritate superiorum, vel consentiente neglectu populi.
 Tale nihil est in legibus divinis. Rursus humana lex suapte
 sponte cessat, ubi cessarit causa propter quam lata est:
 veluti si constitutio juberet singulos quotannis aliquid
 conferre in structuram templi, templo absoluto cessat ri-
 gor legis. Ad hæc, lex ab hominibus lata non est lex, nisi
 fuerit utentium consensu comprobata. Lex divina nec ex-
 pendit debet, nec potest abrogari. Quanquam & Moses le-
 gem laturus suffragia populi collegit, non quod hoc esset
 necesse, sed ut illos magis haberet obnoxios. Impudens enim
 est legem contemnere quam tuo suffragio comprobâris.
 Postremò, cum leges hominum, quæ ferè corporalia præ-
 scribunt, pædagogici sicut ad pietatem, effare videntur ubi
 quis profecit ad spiritûs robur, ut jam talibus cancellis
 non egeat, modò pro virili vitetur scandalum infirmorum
 non malitiosè superstitioforum. Velut si pater præscribat
 filiæ impuberi nè bibat vinum, quò tutior sit illius virgi-
 nitas, usque ad nuptias; cum adoleverit, jamque viro tra-
 dita fuerit, non tenetur præcepto patris. Multæ leges ha-
 bent se instar pharmacorum, ea verò mutantur & cedunt
 pro re nata, ipsis etiam medicis approbantibus, qui si sem-
 per iisdem uterentur remediis à veteribus proditis, plures
 occiderent quàm sanarent. *Sa.* Multa tu quidem congeris,
 quorum nonnulla placent, aliqua displicent, quædam non
 intelligo. *La.* Si lex Episcopi quæstum evidenter oleat. hoc
 est, statuatur ut singuli parochi bis in anno emant aureo du-
 cato jus absolvendi à casibus quos vocant Episcopales, quò
 plus extorqueat à suis, obtemperandum censet? *Sa.* Cen-
 seo: sed interim clamandum adversus legem iniquam, ex-
 clusâ semper seditione. Sed unde hic mihi percontator *La-*
nio? *Tractent fabrilis fabri.* *La.* Hujusmodi quæstionibus
 sæpe torquemur in conviviis; interdum diatriba ferve-
 re ad pugnam & sanguinem. *Sa.* Pugnent qui volent; ego
 censeo leges majorum esse reverenter suscipiendas & ob-
 servandas religiosè, velut à Deo profectas; nec esse tutum,
 nec esse pium, de potestate publica finistram concipere
 aut serere suspicionem. Et si quid est tyrannidis, quod ta-
 men non cogat ad impietatem, satius est ferre quàm sedi-
 tionè reluctari. *La.* Istâ quidem ratione fateor bene consul-
 tum

tum rebus eorum qui dignitate pollent, & tecum sentio, nec illis invideo. Cæterum lubens audiam rationem quâ consulatur & populi vel libertati, vel commodis. *Sa.* Deus non destituet populum suum. *La.* Verum ubi interim illa libertas spiritûs quam Apostoli promittunt ex Evangelio, quam Paulus toties inculcat, clamans, *Regnum non est esca & potus*; & quod *filii non simus sub pædago*, nec amplius *serviamus elementis hujus mundi*, aliâque innumera; si tantò pluribus constitutionibus onerantur Christiani quàm Judæi, & si arctius obligant hominum leges quàm pleraque à Deo tradita præcepta? *Sa.* Dicam Ianio. Non in hoc est Christianorum libertas, ut liceat illis facere quæ velint, liberis à constitutionibus humanis; sed quod ex fervore spiritûs ad omnia prompti, lubentes & alacres ea faciant quæ præscribuntur, nimirum filii potius quam servi. *La.* Expedité: sed erant & sub lege Mosaica filii, & sunt sub Evangelio servi; atque adeò vereor nè maxima pars hominum, siquidem servi sunt qui lege coacti suum officium faciunt. Quid igitur discriminis inter novam & veterem? *Sa.* Meo judicio multum interest. Quod vetus sub involucris docuit, nova sub oculis posuit: quod illa sub ænigmatibus prædixit, hæc dilucidius ostendit: quod illa subobscurè promisit, hæc exhibuit maxima quidem ex parte. Illa tradita erat uni genti, hæc ex æquo docet omnes salutem: illa paucis prophetis & eximiiis viris impertiit insignem illam & spiritualem gratiam; hæc omne donorum genus largiter effudit in omnium ætatum, sexuum & nationum homines, linguas, sanationes, prophetias, miracula. *La.* Vbi nunc igitur ista? *Sa.* Cessârunt, non interierunt, vel quia non est opus jam evulgatâ Christi doctrinâ; vel quia plerique titulo tantum Christiani, fide, quæ est miraculorum architeatrix, caremus. *Li.* Si propter incredulos ac diffidentes opus est miraculis, talium nunc plena sunt omnia. *Sa.* Est incredulitas simpliciter errans, qualis erat Judæorum obmurmurantium Petro, quod Cornelii familiam recepisset ad Evangelii gratiam; qualis erat gentium, quæ religionem quam à majoribus acceperant putabant esse salutiferam, & Apostolorum doctrinam esse superstitionem peregrinam: hi conspectis miraculis conversi sunt. Nunc diffidunt Evangelio, tantâ luce per universum orbem coruscante, non simpliciter errant, sed excæcati malis affectibus nolunt intelligere, ut bene agant: hos

nulla

nulla miracula reducerent ad mentem meliorem. Et fan-
 nandi tempus nunc est, puniendi pòst futurum est. *La.* Quan-
 quam multa dixisti satis probabiliter, tamen mihi propo-
 situm est non fidere falsamentario, sed adibo Theologum
 quendam eximiè doctum; quicquid is de singulis pronun-
 ciaverit, cœlestis oraculi vice fuerit. *Sa.* Quis iste? Phare-
 trius? *La.* Ille simpliciter delirat & ante annos, dignus qui
 concionetur deliris aniculis. *Sa.* Bliteus? *La.* An ego tam
 loquaci sophistæ credam? *Sa.* Amphicolus? *La.* Nunquam
 ei credam in solvendis quæstionibus, cui meo malo credi-
 di carnes meas. An ille bonâ fide solvet problemata, qui
 pessimâ fide nondum solvit pecuniam? *Sa.* Lemantius? *La.*
 Non utor cæcis ad indicandam viam. *Sa.* Quis igitur? *La.*
 Si scire vis, Cephalus est, vir trium linguarum & omnis
 politioris literaturæ perpulchre gnarus, tum in sacris vo-
 luminibus & vetustis Theologis diu studiosèque versatus.
Sa. Dabo rectius consilium. Eas ad inferos; illic invenies
 Rabbinum Druinum, qui Tenedia bipenni diffecabit om-
 nes tuas quæstiunculas. *La.* Tu præi, quò mihi viam appa-
 res. *Sa.* Sed extra jocos; Estne verum quod narras, datam
 potestatem vescendi carnibus? *La.* Ludebam te, ut ure-
 rem. Et si Romanus Pontifex id vellet maximè, ordo fal-
 samentariorum moveret seditionem. Deinde mundus est
 plenus Pharisaicis hominibus, qui non alia re sibi possunt
 vindicare sanctimoniam, nisi talibus observatiunculis: hi
 nec paterentur sibi detrahi jam partam gloriam, nec si-
 nerent minoribus plus esse libertatis quàm ipsis fuit. Nè
 in lanionum quidem rem esset, permitti liberum quarum
 libet rerum esum: tum enim varius esset eventus nostræ
 negotiationis; nunc certius est lucrum, & (a) minus alex, ^{a Id est, mi-}
 minúsque laborum. *Sa.* Verissima prædicas; sed eadem in- ^{mus periculi.}
 commoditas ad nos rediret. *La.* Gaudeo tandem inventum
 aliquid in quo falsamentario cum lanione conveniat. Jam,
 ut incipiam & ipse seriò loqui, quem admodum fortassis
 expediret populum Christianum paucioribus constitui-
 unculis obstringi, præsertim si quæ non multum aut nihil
 conducunt ad pietatem, nè dicam officiunt; ità non libet
 ab ipsis stare qui omnes omnium hominum constitutiones
 rejiciunt, neque flocci faciunt. Imò ad hoc ipsum multa faci-
 unt, qui præceptum est nè faciant. Attamen demirari non
 possum in plerisque rebus præpostera mortalium judicia.
Sa. Idem nec ego satis admirari possum. *La.* Cœlum terræ
 mis-

miscemus si quid periculi suspicamur, nè quid decedat ponderis sacerdotum constitutionibus auctoritatique; & dormitatus cùm imminet evidens periculum nè tantum tribuamus hominùm auctoritati, ut auctoritati divinæ minus tribuatur quàm oportet. Sic à Scylla declinamus, ut non metuamus Charybdin, malum exitiabilius. Debetur episcopis suus honos, quis negat? præsertim si agunt quod dicuntur. Sed impium est, honores soli Deo debitos transferre in homines, & dum impensè reveremur hominem, parùm revereri Deum. Honorandus Deus in proximo, venerandus in proximo; sed interim adhibenda cautio, nè Deus per hanc occasionem suo fraudetur honore. *Sa.* Itidem videmus multos in tantum fidere corporali- bus ceremoniis, ut his freti negligant ea quæ sunt veræ pietatis, suis meritis arrogantes quod est divinæ largita- tis, & ibi consistentes unde gradus erat ad perfectiora, & ex his rebus proximum calumniantes quæ per se nec bonæ sunt nec malæ. *La.* Quin in eadem re cùm duo sint, quorum alterum altero præstantius, semper deterioris est nobis potior ratio. Corpus & quæ corporis sunt ubique pluris fiunt quàm ea quæ sunt animi. Et hominem occi- disse pro gravi crimine ducitur, ut est; at pestiferâ do- ctrinâ, viperiis instinctibus corrupisse mentem hominis, ludus est. Si sacerdos alat capillitium, aut vestem sumat hominis profani, rapitur in carcerem, acriter punitur; si bibat in lupanari, si scortetur, si ludat aleam, si vitiet ali- enas uxores, si nihil attingat sacræ lectionis, tamen co- lumna est Ecclesiæ. Non excuso mutatam vestem, sed ac- cuso præposterum iudicium. *Sa.* Imò si non persolvat pen- sum precum horariarum, paratum est anathema; si scene- retur, si simoniam admittat, impune est. *La.* Si quis videat Carthusianum aliter vestitum, aut vescentem carnibus, quàm execratur, quàm horret, quàm timet, nè terra de- hiscens & spectatorem & spectatum absorbeat! idem si vi- deat eum temulentum, mendacibus verbis in famam alio- rum debacchantem, manifestis dolis imponentem tenui vicino, nemo perinde abominatur. *Sa.* Veluti si quis vi- deat Franciscanum enodi cingulo cinctum, aut Augusti- nensem non corio, sed lanâ, cinctum, aut discinctum Car- melitam, aut cinctum Rhodiensem; rursus, si percalcea- tum Franciscanum, aut semicalceatum Cruciferum, nonne concitaret (a) *Tyria*, quod dici solet, *maria*? *La.* Imò nuper

Id est, sum-
mos tumultus
Vine pro-
verbium.

apud

apud nos ex duabus foeminis, quarum utramque dixisses prudentem, altera abortiit, altera concidit syncopê, quod conspicerent Canonicum quendam sacris virginibus præfectum, in propinqua vicina, sed tamen in publico, obambulare, qui vestem lineam non haberet tectam nigro pallio. At eadem crebrò viderant aves ejusmodi comestantes, cantillantes, saltitantes, non addam cætera, nec ullam sentiebant nauseam. *Sa.* Sexui fortassis debetur venia. Opinor tibi notum Polythrescum. Is ægrotabat periculosè, phthisis erat. Medici diu suaserant ut vesceretur ovis & lactariis, sed frustra: eodem cohortabatur episcopus. Ille, cum esset vir non indoctus & Theologiæ bacchalaureus, videbatur citius emoriturus quàm utriusque medici consilio morem gesturus. Ità visum est medicis & amicis ut falleretur; parata est sorbitio ex ovis & lacte caprino, dictum est lac amygdalinum. Ille lubens comedit & idem aliquot diebus faciens, cœpit habere meliusculè, donec puella quædam fucum prodidit. Ibi cœpit quo comederat remove. At idem superstitiosus in lacte, nullâ religione commotus est quò minùs abjuraret pecuniam mihi debitam. Nam chirographum simpliciter exhibitum clam ungui sciderat. Delatum est iuramentum; ego illi cessi. Is verò tam non gravatim recepit, ut optare videretur quotidianas ejusmodi delationes. Quid hoc iudicio perversius? Peccabat adversus mentem Ecclesiæ, qui hîc non obtemperârît sacerdoti & medicis: & in perjurio manifesto firmam habebat conscientiam, tam infirmus in lacte. *La.* Hîc mihi succurrit fabula quam nuper Dominicanus quidam narravit in concione frequentissima, quò sermonis amaritudinem (nam in die Parasceves exponebat mortem Domini) jucundiori narratione dilueret. Virginem sacram oppresserat adolescens; uteri tumor arguit factum, convocatus est virginum chorus, præfedit Abbatisa, accusata est. * Iniciali statui non erat locus; argumentum erat necessarium. Confugit ad statum qualitatis, nisi mavis translationis. Oppressa sum à valentiore. At saltem exclamâsses. Fecissem, inquit, sed in domitorio nefas est solvere silentium. Sit hæc fabula; modò fateamur hoc stultiora geri permulta. Nunc dicam quod his oculis vidi. Nomen hominis locique filebitur. Habebam affinem Priorem, Abbatem proximum, Ordinis Benedictini, sed ex eorum numero qui non vescuntur carnibus, nisi extra locum quem appellant

*Cum factum
negatur:
Qualitatis,
cum defendi-
tur ut iure
factum:
Translationis,
cum culpa fa-
cti transfer-
tur in alium.*

pellant magnum Refectorium. Habebatur doctus, & ipse volebat haberi, annos natus ferè quinquaginta. Certare poculis & hilarescere vino erat illi quotidianum. Duodecimo quoque die adibat thermas publicas; illic dabatur opera purgandis renibus. *Sa.* Erat unde id fieret? *La.* Possidebat annuè sexcentos florenos. *Sa.* O paupertatem optabilem! *La.* Ex Vino & Venere incipit in phthism. Desperantibus medicis, Abbas imperabat esum carniū, addens illud terribile verbum, Sub pœna inobedientiæ. Ille vix adigi potuit ut moriens gustarat carnes, à quibus tot annis non abhorruerat. *Sa.* Prior tali Abbate dignus. Divino tamen quos dicas, nam eandem fabulam & ab aliis audisse memini. *La.* Divina. *Sa.* Nonne Abbas est prægrandi obesoque corpore, linguâ subblæsâ; Prior humilioræ staturâ, sed erectâ, gracili vultu? *La.* Divinâsti. *Sa.* Accipe par pari relatum. Audies quod nuper ipse vidi, cuius non interfui solum, verum etiam propemodum præfui. Erant duæ monachæ quæ viscebant cognatos suos. Ubi venissent quò volebant, famulus per oblivionem reliquerat codicem precum juxta consuetudinem ordinis & loci in quo vivebant. Deum immortalem! quanta illic perturbatio! Non audebant cœnare nisi dictis precibus vespertinis, nec sustinebant ex alio codice dicere quàm ex suo. Interim tota domus cœnaturiebat. Quid multis? Cantorio recurrit famulus: submultam noctem adfert relictum codicem. Dicuntur preces, vixque ad decimam cœnavimus. *La.* Hactenus nihil audio quod sit magnopere reprehendendum. *Sa.* Nimirum dimidium duntaxat audisti fabulæ. Inter cœnandum cœperunt illæ virgines hilarescere vino: tandem risu soluto, joci parum pudicis perstrenuit convivium; sed nemo licentius egit quàm illæ quæ, nisi dictis ex ordinis forma precibus, cœnare noluerunt. A convivio lusus, choreæ, cantilenæ; reliqua non audeo commemorare: sed planè vereor nè quid eâ nocte patratum sit parum virgineum, nisi me fallebant procemia, lascivi lusus, nutus, & suavia. *La.* Istam perversitatem non tam imputo virginibus quàm sacerdotibus earum curam gerentibus. Sed age, fabulam fabulâ pensabo; quin potius audies oculatam historiam. Hisce diebus aliquot conjecti sunt in carcerem, quòd ausi sint die Dominico panem coquere, cum fortè decisset. Equidem non damno factum, sed excusio judicium. Aliquantò post, die Dominico, qui

vulgò

vulgò Palmarum dicitur, fortè erat cur vicis propinquus mihi esset adeundus. Ibi tum ad horam diei ferme quartam à prandio obvium habeo, ridiculúmne dicam, an miserandum? spectaculum: arbitror nulla Bacchanalia plus habuisse turpitudinis. Alii vacillabant huc illuc vino, non aliter quàm navis destituta rectore jactatur ventis & fluctibus. Erant qui complexi brachium alterius sustinebant lapsantem, sed ipsi parùm firmi? alii subinde cadebant, ægréque surgebant; nonnulli quernis frondibus erant coronati. *Sa.* Magis conveniebat pampineis; tum addendi *(a)* *a Hasta vite* thyrsi. *La.* Senior quidam *(b)* Silenum agens, sarcinæ in mo- *quas gesta-* rem sublimis gestabatur humeris, eo gestu quo solent olim *bant agentes* *Bacchanalia.* *b Silenus a-* *spud Virg. in-* *ducitur senex* *Epicureus: est* *& Deus co-* *mes Bacchi.* *mes Bacchi.* efferrî cadavera, pedibus eò porrectis quò ibant, nisi quòd pronus bajulabatur, nè vomitu præfocaretur sup̄ nus. Is miserè convomebat furas & calcaneos extremorum bajulorum. Nec inter bajulos quisquam erat sobrius; pleriq; ridebant, sed sic ut facillè diceres mentem abesse. Bæchi furor habebat omnes. Atque hâc pompâ civitatem ingressi sunt, idq; clarâ luce. *Sa.* Unde collegerant eam insaniam? *La.* In vico propinquo vinum paulò vilius venditur quàm in urbe eo se contulerant aliquot combibones, quo vilius insanirent, sed largiùs. Non enim minus impensum est pecuniæ, sed plus contractum est dementiae. Hi si gustâssent ovum, velut admissio parricidio pertracti fuissent in carcerem: cùm præter omissam sacram concionem, præter neglectas preces vespertinas in die tam sacrato, tantum intemperantiæ publicitus esset admissum, nemo puniit, nemo detestatus est. *Sa.* Atqui nè isthuc tantopere mireris, in mediis urbibus, in popinis templo proximis, diebus quamlibet festis, potatur, cantatur, saltatur, pugnatur tanto strepitu tantòque tumultu, ut nec sacrum peragi, nec sacra concio possit exaudiri. Iidem si eodem tempore consuiissent calceum, aut si die Veneris gustâssent suillam, capitis accerferentur. Et tamen dies Dominicus ob hoc potissimùm est institutus, quò vacaret audire doctrinam Evangelicam: & ideo vetitum consuevere calceos, ut sit otium concinnandis animis. An non hæc mira judiciorum perversitas? *La.* Prodigiosa. Jam in ipso jejunii præscripto cùm duo sint, alterum abstinentia cibi, alterum delectus cibi, nemo nescit prius illud præcepti divini, aut certè juxta præceptum divinum esse; alterum verò non solum humanum, verum etiam propemodum pugnans cum Apostolica doctrina: utcunq; hoc

excusamus tamen hîc quoque præpostero iudicio, cœnare vulgò impune est, gustâsse cibum ab homine vetitum à Deo permissum & item ab Apostolis, capitale est. Jejunium tametsi non constat esse certò præceptum ab Apostolis, tamen illorum exemplis ac literis commendatum est: at interdictum ciborum esum, quos Deus creavit ad vescendum cum gratiarum actione, ut tueamur apud iudicem Paulum,

*Id est, argu-
menis: sed
proprie argu-
mentum su-
tile lemma
dicitur.*

quot (c) lemmatis est opus? Et tamen toto passim orbe cœnatur affatim, nullus offenditur: si valetudinarius gustet pullum gallinaceum, periclitatur Christiana religio. In Anglia vulgus Quadragesimæ tempore justam cœnam apparatus alternis diebus, nemo miratur: si febris periclitans tentet attingere jus pulli, plus quàm sacrilegium admissum videtur. Apud eosdem in Quadragesima quo jejunio ut nihil antiquius, ità nihil sanctius habitum est apud Christianos impune cœnatur, ut dixi si tentes idem extra Quadragesimam die Veneris, nemo feret. Si quæras quamobrem, allegant patriæ consuetudinem. Exsecrantur eam qui regionis negligit consuetudinem: & ipsi sibi ignoscunt, qui negligunt vetustissimam totius Ecclesiæ consuetudinem. *Sa.* Nec probandus est qui sine causâ negligit consuetudinem patriæ in qua vivit. *La.* Nec ego criminor eos qui Quadragesimam cum Deo ventrèq; partiuntur: sed indico præposterum de rebus iudicium. *Sa.* Cùm dies Dominicus præcipuè legatur institutus, quò populus simul conveniret ad audiendum sermonem Evangelicum, qui non audit missam, abominabilis est; qui negligit concionem, malens pilâ ludere, purus est. *La.* Quantum magitium admissum existiment, si quis sumat Eucharistiam illotis faucibus, cùm nihil trepidant cùm idem faciunt illoto animo perversisque cupiditatibus sordidato? *Sa.* Quàm multi sunt sacerdotes qui citius mortem oppetant quàm sacrificent calice & patinâ nondum ab Episcopo consecratâ, aut quàm sacrificent veste quotidianâ? At inter hos qui sic affecti sunt, quàm multos videmus qui non verentur ad sacram mentiam accedere noctis proximæ crapulâ adhuc temulenti? Quanta trepidatio si fortè contigerint Corpus Domini eâ manûs parte quæ sacro oleo contacta non fuit? Quin eadem religione dispicimus, nè profanus animus offendant Dominum? *La.* Vasa sacra non attingimus, & piaculum admissum arbitramur si id fortè acciderit; & interim viva templa Sancti Spiritûs quàm securi violamus? *Sa.* Humana

consti-

constitutio vetat nè nothus, claudus, aut luscus recipiatur
 ad sacra ministeria. Hic quàm sumus difficiles: & tamen in-
 terim passim recepimus indoctos, aleatores, temulentos,
 milites, & homicidas. Dicunt, Latent nos animorum morbi.
 De occultis non loquor, de his loquor quæ magis in propa-
 tulo sunt quàm vitia corporis. *La.* Sunt & episcopi qui ex
 functionibus nihil sibi vendicant præter rationes aliâq; for-
 dida; concionandi munus, quæ prima dignitas est Episcopi,
 cedunt quamlibet sordidis haudquaquam facturi nisi præ-
 postero iudicio tenerentur. *Sa.* Qui festum diem violat ab e-
 piscopo quopiam institutum, rapitur ad pœnam. At satra-
 pæ quidam, qui tot constitutionibus Pontificum & Conci-
 liorum, tot fulminibus fortiter contemptis, impediunt ca-
 nonicas electiones, opprimunt immunitates Ecclesiastico-
 rum, nè his quidem parcentes domibus quæ fovendis se-
 nibus ægrotis & egenis, ex piorum hominum eleëmofynis
 institutæ sunt, abunde Christiani sibi videntur, si faviant
 in levissimarum rerum prævaricatores. *La.* Præstat satra-
 pas missos facere, loqui; de salsamentis & carnibus. *Sa.*
 Assentior. Redeamus igitur ad jejunium & pisces. Audi-
 vi Pontificum leges nominatim excipere pueros, senes, ægro-
 tos, invalidos, gravem laborem sustinentes, gravidas, la-
 stantes, ac vehementer tenues. *La.* Idem & ipse frequenter
 audi. *Sa.* Rursus audi præcellentem quendam Theo-
 logum, opinor Gersoni nomen esse, hoc addere, si quid ex-
 titerit causæ paris momenti cum his quæ Pontificum le-
 ges nominatim excipiunt, similiter cessare vigorem præ-
 cepti. Sunt enim corporum peculiares habitus qui red-
 dunt capitaliorem inedia quàm morbus evidens, & sunt
 vitia, morbive, qui non apparent, cum revera plus habeant
 discriminis. Proinde qui sibi notus est, nihil opus habet
 consulere Sacerdotem; quemadmodum infantes non con-
 sultunt Sacerdotem, quia causa eximit illos à lege. Et qui
 pueros, aut vehementer senes, aut alioqui invalidos, adi-
 gunt ad jejunium, aut esum piscium, bis peccant; primùm,
 adversus fraternam charitatem, deinde adversus mentem
 Pontificum, qui nolint eos involvi lege quibus observa-
 ta perniciem adferret. Christus quicquid instituit, ad sa-
 nitatem animi & corporis instituit. Nec ullus Pontifex
 sibi vendicat tantam potestatem, ut suâ constitutione
 quemquam adigat ad vitæ discrimen. Veluti si quis
 ex inedia vespertina contrahat insomnium, & ob insom-

* *Deliratio*, nium periclitetur * paraphronesi, simul & adversus Eccle-
id est, levior siæ mentem & adversus Dei voluntatem homicida est sui
infamia.

Principes, quoties commodum est, editâ lege minantur
 supplicium capitale, Quid illis liceat non definio: illud
 dicam, tutius facerent, si non infligerent mortem corporis,
 nisi ob causas in divinis literis expressas. In odiosis Domi-
 nus longius avocat ab extremâ linea, velut à perjurio,
 vetans omnino jurare; in homicidio, prohibens irasci: non
 ob humanam constitutionem ad extremam homicidii line-
 am impellimus, quam vocamus necessitatem. Imò quoties
 apparet causa probabilis, charitatis est ultro hortare
 proximum ad ea quæ postulat corpusculi imbecillitas. Et
 si nulla apparet causa, tamen Christianæ charitatis est
 benignè interpretari quod recto animo fieri potest, nisi qui
 comedi præ se ferat manifestum Ecclesiæ contemptum.
 Contumaciter ac seditiosè vescentes rectè punit magi-
 stratus profanus; at quid quisque domi suæ pro corpus-
 culi sanitate comedat, medicorum est curare non magi-
 stratum. Quod si quorum improbitas hinc quoque concit-
 et tumultum, ipsi seditionis accersantur, non is qui ser-
 vivit valetudini, nec Divinâ nec humanâ lege violatâ. Hic
 certè non in loco præteximus authoritatem Pontificum,
 quorum tanta est humanitas, ut ubi cognôrint causam
 haud absurdam, ultro invitent ad ea quæ postulat valetu-
 do, diplomatæ arment adversus malorum obtreptiones.
 Denique per unversam Italiam patiuntur in certis ma-
 cellis vendicarnes, nimirum illorum saluti consulentes
 quos illa lex non adstringit. Quin & in concionibus sacris
 audiivi Theologos paulò minùs Pharisaicos dicere. Nihil
 est quod vereamini cœnæ tempore sumere panem unum,

& (a) heminam vini cerevisiæve, propter imbecillitatem
 a *Mensura* humani corporis. Si tantum sibi sumunt authoritatis, ut
 genus, *sexta-* pro cœna cœnulam indulgeant validis, idq; contra præ-
 ri *dimidium.* ceptum Ecclesiæ, quæ jejunium indixit, non cœnulam, cur
 non audent justam cœnam permittere iis quorum imbe-
 cillitas hoc requirit, & Pontifices expressis causis declarâ-
 runt sibi placere? Dicatur zelus, si quis durius tractet cor-
 pus suum, nam sibi quisque notus est: at ubi pietas, ubi
 charitas istorum qui contra legem Naturæ, contra legem
 Dei, contra sensum legis, Pontificiæ, fratrem imbecillum,
 spiritu promptum, corpusculo infirmum, ad mortem
 adigunt, aut morbum morte duriolem? *La.* Suggestio
 mili

mihi tua commemoratio quiddam quod ante biennium vidi. Erorem nôsti, virum jam natu grandem, vide licet sexagenarium, valetudine plusquam vitreâ, tum quotidianis morbis, iisque atrocissimis, gravissimisque studiorum laboribus sic afflicta, ut vel milonem possint dejicere: ad hæc, occulta quadam naturæ proprietate vel à puero sic est abhorrens à piscium esu, & impatiens inedia, ut nunquam id tentârit absque capitis discrimine; postremò, diplomatis Pontificum abunde communitus adversus Pharisæicas linguas. Is nuper, eò vocantibus amicis, inviserat civitatem (a) Eleutheropolim, non omnino suo nomini respondentem. Erat autem Quadragesimæ tempus: datus est unus atque alter dies amicorum affectibus. Interim vescébatur piscibus, nè quem offenderet, cùm haberet præter necessitatem à Pontifice diploma, per quod licebat vesci quibuslibet. Jam præsentiebat morbum imminentem; quum habebat familiarem, sed morte crudeliorem; parat abitum, & res urgebat, nisi maluisset ibi decumbere. Ibi quidam suspicantes illum hoc maturius abire, quod non ferret esum piscium, effecerunt ut Glaucoplutus, vir apprimè doctus, & primæ in ea republica autoritatis, Erotem invitaret domum suam ad jentaculum. Eros jam turbæ satur, quam in publico diversorio vitare non poterat. assensus est, sed hâc lege, nè quid esset apparatus præter ova duo, quæ stans ubi comedisset, equum conscenderet. Promissum est ità fore. Ubi eò venit, paratus erat pullus gallinaceus. Eros indignè ferens, præter ova nihil attigit & abrumpens convivium, conscendit equos, deducens erudit aliquot. Ejus pulli nidor nescio quomodo pervenerat ad sycophantas. Ab his rumor sparsus est tam atrox, ac si decem homines fuissent veneno necati. Nec ea civitas modò perstrepuerat hâc fabulâ, sed eodem ferme die rumor ad alias civitates transvolârat, quæ aberant itinere tridui. Atque, ut sit rumor aliquid veris addiderat, Erotem, ni propere fugisset, accersendum fuisse ad Magistratum. Hoc ut erat falsissimum, ità verum erat, Glaucoplutum Magistratui exposculanti satisfecisse. Jam Eros sic affectus, ut dixi, si vel in publico carnibus vesceretur, quis deberet offendi? Et tamen in eadem civitate totam Quadragesimam, sed præcipuè diebus festis, bibitur usque ad insaniam, clamatur, salratur, pugnatur, luditur aleâ proximè templum, ut sacra concio non possit audiri; & nullum est

^a Id est, libera civitas.

offendiculum. *Sa.* Mira iudiciorum perversitas! *La.* Accipe fabulam huic non dissimilem. Jam ferme biennium est quod idem Eros valetudinis ergo viseret Ferrentiam, ego officii gratiâ comitatus sum. Divertit in aedes veteris amici, cujus crebris literis fuerat evocatus. Is est vir præpotens, & illius Ecclesiæ procerum vnus. Ventum est ad pisces; rursus Eros cœpit periclitari; agmen morborum arat, febris, cephalalgia, vomitus, calculus. Hospes tamen viderat graviter periclitantem amicum, non ausus est tamen carniū micam dare amico. Quamobrem? Videbat tot causas cur liceret, videret diploma, sed metuebat linguas hominum. Et jam eò profecerat morbus, ut frustra daturus fueris. *Sa.* Quid Eros? Novi hominis ingenium, emoriatur citiùs quàm amicum ullâ gravet invidiâ. *La.* Inclusit se cubiculo, triduum vixit suo more. Prandium erat ovum unum, potus aqua saccharo decocta. Simul atque se remiserať febris conscendit equum, secum deferens commeatum. *Sa.* Quem? *La.* Lac amygdalinum in laguncula, & uvas passas in crumena. Ubi domum rediit, tum aperuit sese calculus, totumque mensem decubuit. Et tamen hunc quoque abitum sævus, sed vanus, carniū rumor secutus est, & Lutetiam usque perlatus, non sine frequenti splendorum mendaciorum comitatu. Quod tu remedium arbitraris idoneum talibus offendiculis? *Sa.* Ut in illorum capita cuncti suas matulas effundant, & si fortè occurrant, obturatis naribus prætercantur, quò vel sic agnoscant suam vefaniam. *La.* Certè hanc Pharisæicam impietatem oportebat, acriùs Theologorum convitiis flagellari. De hospite verò illo quid censes? *Sa.* Mihi vir prudens videtur, qui nôrit quàm frivolis de causis quantas tragœdias interdum excitet populus. *La.* Sit hoc sanè prudenter factum, & boni viri metum civiliter interpretemur: at quàm multi sunt qui, cùm in simili casu fratrem mori patiantur, Ecclesiæ consuetudinem & & populi scandalum prætextunt; cæterum in vita palàm dedecorosa quam agunt in concessationibus, in amoribus in luxu, in otio, in summo contemptu sacrorum studiorum, in rapinis, simoniis & fraudibus, nihil formidant populi scandalum? *Sa.* Omnino tales sunt quidam. Quod isti pietatem appellant, immanis & impia crudelitas est. Sed illi mihi videntur crudeliores, qui non ex occasione relinquunt hominem in periculo, sed inventis periculis, veluti

luti laqueis, impellunt multos in corporis animique manifestum discrimen, præsertim nullâ publicâ authoritate pollentes. *La.* Exspecto quid dicas. *Sa.* Ante annos triginta vixi Lutetiæ, in collegio cui cognomen ab Aceto. *La.* Sapientiæ vocabulum audio. Quid verò narras? Vixit falsamentarius in eo collegio tam acido? Non mirum igitur si tantum tenet quæstionum Theologicarum. Nam illic, ut audio, parietes ipsi mentem habent Theologicam. *Sa.* Sic est ut dicis: ego tamen præter corpus pessimis infectum humoribus, & pediculorum largissimam copiam, nihil illinc extuli. Verum ut pergam quod cœpi. In eo collegio tum regnabat Joannes Standoneus, vir in quo non damnâsses affectum, sed iudicium omnino desiderâsses. Etenim quod ipse memor adolescentiæ quam cum extrema paupertate transegerat, rationem habebat pauperum, vehementer probari debet. Et si juvenum inopiam hæcenus sublevâsses, ut honestis studiis suppeteret rerum usus, non ad lasciviam exuberaret copia, ludendum merebatur. Cæterum quod rem aggressus est cubitu tam duro, victu tam aspero par. ôque virgiliis ac laboribus tam gravibus, ut intra annum primâ experienciâ multos juvenes, felici indole præditos, ac spem amplissimam præ se ferentes, alios neci dederit, alios cæcitari, alios dementiæ, nonnullos & lepræ, quorum aliquot ipse novi, certè nullus omnium non periclitatus est, quis non intelligat esse crudelitatem in proximum? Nec his contentus, addidit pallium & cucullam, ademit in totum esum carniū. Et hujus generis plantaria transfudit in longinquas regiones. Quod si quisq; tantum permittat suis affectibus quantum ille permisit, futurum est ut istorum similes totum occupent mundum. Si quidem a talibus initiis primū orta sunt Monasteria, quæ nunc minitantur Pontificibus & Monarchis. In proximi ad pietatem resipiscētis lucro gloriari, pium est; in veste aut cibo gloriam querere Pharisaicum est. Proximorum inopiam sublevare, pietas est; prospicere ne liberalitate bonorum abarantur ad luxum, disciplina est: cæterum in morbos, in delirationem, in mortem his rebus impellere fratrem, crudelitas est, parricidium est. Absit fortasse voluntas occidendi, at non absit homicidium. Quæ igitur illis debetur venia? Nimirum quæ medico qui per insignem imperitiā occidit ægrotum. Dicit aliquis, nullus illos cogit ad hoc vitæ genus, sponte veniunt, rogant

*Alludit ad
jocum
Plantinum.
Habetne a-
cetum in pe-
ctore? De
acri ingenio
dicimus.*

ad-

admitti, & liberum est abire pertasis. O Scythicam responsum! Itane postulant, ut adolescentes rectius perspiciant quid ipsis conveniat, quam vir doctus, rerum usu tritus & ætate provectus? sic sese excuset lupo qui famelicum ostensa escâ pellexit in retia. An qui vehementer esurienti apponat cibum insalubrem, aut letiferum etiam, ita semet excusabit pereunti, Nemo te coëgit edere, volens ac lubens devorâsti quod erat appositum? Nonne is jure respondeat, Tu non cibum dedisti, sed venum? *Telum ingens necessitas*, grave tormentum fames. Auferant igitur illa magnifica verba, Libera erat electio. Imò magnam vim admovet quisquis talibus utitur tormentis. Nec ea sævitia tantum perdidit tennes, sustulit non paucos divitum filios & generosam indolem depravavit. Ætatem lascivientem moderatis rationibus cohibere, paternum est. Cæterum in medio hyemis rigore datur postulantibus paululum panis; potus jubetur è puteo peti, qui aquam habet pestilentem, pestiferam alioqui, etiamsi nihil haberet præter rigorem matutinum. Novi multos qui valetudinem ibi contractam nec hodie possunt excutere. Erant aliquot cubicula humili solo, putrigypso viciniâ latrinarum pestifera; in his nullus unquam habitavit nisi aut mors aut morbus capitalis fuerit consequutus. Omitto nunc miram flagrorum carnificinam etiam in innoxios. Sic aiunt dedisci ferociam: ferocinam appellant indolem generosiores, quam studio frangunt, ut eos reddant habiles Monasteriis. Quantum ibi devorabatur uvorum putrium? quantum vini patris hauriebatur? Sunt fortassis hæc jam correctâ; sed ferò, videlicet iis qui perierunt, aut corpus circumferunt infectum. Neque verò hæc commemoro quòd malè velim illi collegio; sed operæ pretium esse judicavi monere, nè sub umbra religionis humana sævitia corrumpat ætatem imperitam ac teneram. Jam quantum ibi discatur civilitatis aut veræ pietatis in præsentia non excutio. Quòd si viderem malitiam exuere quicumque cucullam induunt, hortare omnes ad cucullam. Nunc alia res est: proinde non sunt ad hoc vitæ genus frangendi spiritus suppullulantis ætatis, sed animus magis ad pietatem educandus. Mihi vix contigit ullum ingredi monasterium Carthusianorum, quin illic offenderem unum atq; alterum aut simpliciter mente captum, aut delirantem. Verùm jamdudum tempus est ut à tam longa digressionem redeamus ad institutum. *L.s.*

Imò

Imò nullum est digressionis dispendium; rem ipsam egimus; nisi quid tibi fortè succurrit, quod adjiciendum putes iis quæ differta sunt de constitutionibus humanis. *Sa.* Mihi quidem nec humanum præceptum implere videtur qui negligit hoc præstare quod spectavit is qui præcepit. Et enim qui festis diebus tantum abstinere ab operibus manuariis, nec interim vacat sacris aut audiendis concionibus, violat festum diem, negligens id cujus gratiâ festus dies institutus est. Ideo enim interdictum est opus bonum, ut fieret melius. Jam verò qui pro solitis operis vacant popinis, scortis, temulentiae, pugnis & aleæ, his violant diem festum. *La.* Opinor & precum sacrarum pensum in hoc præscriptum sacerdotibus ac monachis, ut hanc exercitatione consuescerent sustollere mentem in Deum: & tamen qui pensum hoc non absolvit, periclitatur; qui tantum ore demurmurat voces, nec curat animam ad ea quæ sonat colligere, imò nè literas quidem studet discere, sine quibus quæ sonat intelligi non possunt, vir bonus habetur, ac sibi quoque videtur. *Sa.* Ego multos novi sacerdotes, qui piaculum inexpiabile putant aliquam partem precum omisisse, aut per errorem dixisse de diva Virgine, cum dicendum esset de sancto Paulo. At iidem pro nihilo ducebant aleam, scortum & temulentiam, quæ divinis pariter & humanis legibus vetita sunt. *La.* Nec paucos ego comperi qui citius mortem oppetissent quam vel casu gustato cibo, aut, dum os proluunt, delapsis in stomachum aliquot aquæ guttis, sacrificassent: at iidem fatebantur esse sibi cum quibusdam similitatem, quos, si daretur opportunitas, occiderent; nec verebantur cum hoc animo ad sacram Christi mensam accedere. *Sa.* Atqui ut jejuni sacrificent, hominis præceptum est; ut deponant iras prius quam accedant ad sacram mensam, Dei præceptum. *La.* Jam verò de perjurio quam præposterè judicamus? Infamis habetur qui jurejurando confirmavit se dissolvissse æs alienum, si convincatur non dissolvissse; nec pejuriū obicitur sacerdoti qui palam impudicè vivit, cum jurejurando publicè professus sit castitatem. *Sa.* Quin istam cantionem canis Episcoporum vicariis, qui eorum altari dejerant se comperissse omnes quos offerant initiandos idoneos ætate, scientiâ & moribus, cum aliquoties inter hos vix duo trésvē sint tolerabiles, plurimi vix (a) ad stivam idonei? *La.* Vo-

^a Id est, ad ar-
ratum: nam
stiva pars
aratri.

non

b Color in
 rhetorica est
 ratio defen-
 sionis. Juvenal.
 Dic, Quinti-
 liane, colorem.
 Et Seneca in
 Controversiis
 saepe meminit
 coloris.

non puniuntur qui tertio cuique verbo admiscunt perju-
 rium. *Sa.* Isti non erant ex animo. *La.* Eodem (b) colore pa-
 trocineris licebit ei qui hominem occidit non ex animo.
 Pejerare nec joco nec serio fas est. Et atrocius crimen fo-
 ret, si quis joco necaret hominem, quàm si commotus irâ.
Sa. Quid si quis ad eandem trutinam expendat iusjuran-
 dum principum quo inaugurantur? *La.* Et ista cum sint
 maximè seria, tamen quoniam velut ex more fiunt, non
 habentur pro perjuriis. Eadem est querimonia de Votis.
 Matrimonii votum est juris sine controversia divini, & ta-
 men dirimitur per monasticæ vitæ professionem ab ho-
 minibus repertam. *Sa.* Cum nullum votum religiosius sit
 quàm baptismi, tamen qui vestem mutat aut locum per-
 inde quasi patrem veneno necârît perquiritur, rapitur,
 stringitur, nonnunquam & occiditur, propter honorem
 ordinis. At quorum tota vita pugnat ex diametro cum
 professione baptismi, quippe qui toti serviunt mammonæ,
 ventri, & hujus mundi pompis, habentur in pretio; nec
 his obicitur voti violati crimen, nec exprobratur, nec
 vocantur apostatæ, sed habentur pro Christianis. *La.* Si-
 mile vulgi iudicium est de benefactis ac malefactis, deque
 Præfidiis beatitudinis. Quanta infamia sequitur puellam
 lapsam? At longe gravius crimen est linguâ mendax &
 obtretratrix, & animus odio livorq; corruptus. Ubi non
 gravius punitur quamvis leve furtum, quàm adulterium?
 Nemo lubens cum eo consuetudinem habet qui semel furti
 aspersus est infamiâ; cum eo qui coopertus est adulteriis
 pulchrum est habere familiaritatem. Spiculatori publi-
 co, qui stipendio conditus servit legibus, quemadmodum
 & Judex ipse, nemo dignetur locare filiam: at non dete-
 stamur affinitatem militis, qui toties invitis parentibus, &
 vetante nonnunquam magistratu, suduxit sese ad bellum
 mercenarium, tot stupris, tot raptibus, tot sacrilegiis, tot
 homicidiis, aliisque facinoribus impurati, quæ vel in ipsa
 militia, vel in professione ad bellum, & reditu à bello
 committi solent: hunc generum adsciscimus, hunc quovis
 carnifice pejorem adamat virgo, & interpretamur etiam
 nobilitatem quæsitam scelere. Qui nummum tollit, pen-
 det: qui fraudatâ monetâ publica, qui monopolis, qui u-
 suris, qui mille technis ac fraudibus tam multos ipoliant,
 inter præcipuos habentur. *Sa.* Qui uni cuiquam venenum
 porrigunt, ut venefici dant pœnas legibus: qui venis in-
 festis

Color in
 rhetorica est
 ratio defen-
 sionis. Juvenal.
 Dic, Quinti-
 liane, colorem.
 Et Seneca in
 Controversiis
 saepe meminit
 coloris.

fectis aut oleo vitiato populum inficiunt, impunè faciunt. *La.* Novi quosdam monachos adeò supersticiosos, ut existiment sese esse in manu diaboli, si vel casu sacra vestis absit; nec metuunt ab unguibus diaboli, si mentiantur, si calumniantur, si inebrientur, si invideant. *Sa.* Istiusmodi licet & inter nos idiotas complures videre: non credunt domum tutam à violentia cacodæmonis, nisi paratam habeant aquam consecratam, frondes sacras ac cereum; at non metuunt suis ædibus in quibus quotidie tot modis provocatur Deus, & colitur diabolus. *La.* Quàm multi sunt qui magis fidunt præsidio Virginis matris, aut Christophori, quàm ipsius Christi? Matrem colunt imaginibus, candelis & cantiunculis, Christum impiâ vitâ fortiter offendunt. Nauta cùm periclitatur, Christi matrem, aut Christophorum, aut quemvis divorum citiùs invocat quàm ipsum Christum. Et Virginem se credunt habere propitiam, quòd illi sub noctem cantiunculam non intellectam canunt, *Salve Regina*: ac non potiùs metuunt nè illa se putet irrideri talibus cantiunculis, cùm totus dies magnâq; noctis pars illis transigatur obscœnis sermonibus, temulentis, & factis non referendis. *Sa.* Ità militi periclitanti citiùs in mentem venit Georgius aut Barbara quàm Christus. Porro cùm nullus sit cultus divi gratior quàm imitatio factorum quibus ipsi Christo placuerunt, hanc partem fortiter contemnimus; & Antonium nobis egregiè faventem fore credimus, si illi porcos aliquot sacros alamus, sique ipsum cum suo porco, igni & tintinnabulo pictum habeamus in foribus ac lateribus ædium: nec metuimus, quod magis erat metuendum, nè ille malè velit ædibus in quibus regnant ea vitia quæ vir sanctus semper fuit detestatus. Virgini annueramus Rosariola & salutatiunculas; quin potiùs annueramus in illius gratiam coercitum animi tumorem, repressam libidinem, condonatam iniuriam? Huiusmodi cantiunculis delectatur Christi mater, his officiis demerueris utrumque. *La.* Itidem morbo periclitanti citiùs in mentem venit sanctus Rochus, aut Dionysius, quàm Christus, unica salus hominum. Quin & hi qui sacras literas interpretantur è suggesto, quas nemo sine spiritûs afflatu vel intelligere rectè, vel docere potest utiliter, malunt invocare Virginis matris auxilium, quàm ipsum Christum aut Christi spiritum. Et in hæreseos suspicionem vocatur qui mutire audit adversus hanc consuetudinem,

fuetudinem, quam vocant laudabilem. Atqui laudabilior erat veterum consuetudo, quam obtinuerunt Origenes, Basilii, Chrysostomus, Cyprianus, Ambrosius, Hieronymus, Augustinus, qui spiritum Christi identidem invocant, Virginis auxilium nusquam implorant. Nec in eos stomachantur qui tam sanctam consuetudinem, ex Christi & Apostolorum doctrina, ex sanctorum patrum exemplis desumptam, ausi sunt immutare. *Sc.* Similis error habet complures monachos, qui sibi persuadent Benedictum esse propitium donec gestent illius cucullam & pallum; quamquam non arbitror eum virum unquam gestasse tam (a) lacinosam, magnôq; emptam vestem? nec verentur illius iram, quod in vita nihil habeant cum illo commune. *Le.* Francisci germanus est qui vestem cinericiam & canabum singulum non abjicit: vitam confer, nihil pugnantius. De plerisq; loquor, non de omnibus. Atque hic sermo per omnes ordinum & professionum formas circumferri potest, Ex corruptis judiciis nascitur præpostera fiducia, & ex iisdem nascuntur præpostera scandala. Prodeat Franciscanus coriaceâ zonâ cinctus, qui casu funem suum perdidit; aut Augustinensis laneum gestans cingulum, aut discinctis qui cingi soleat; quæ futura est abominatio! quantum periculum nè mulieres ad hoc spectaculum abortiant! Et ex huiusmodi nugis quanta fraternæ charitatis ruptura! quàm acerba odia? quàm virulentæ obrektionationes? Adversus hæc clamat Dominus in Evangelio, nec minùs gnauiter Paulus Apostolus; adversus eadem clamandum esset Theologis & concionatoribus. *Sc.* Esset sanè, sed in his multi sunt quibus expedit talem esse populum, imò tales esse principes, tales Episcopos. Et sunt rursus qui nihilo plus sapiunt in his quàm populus; aut si quid sapiunt dissimulant, suo ventri consulentes potius quàm Jesu Christo. Itaq; fit, ut populus undiq; corruptus præposteris judiciis, ibi fidat ubi præsens est periculum, ibi trepidet ubi nihil est periculi; ibi conquiescat unde progrediendum erat, eò proficiat unde erat recedendum. Ab his malè structis si quid tentes convellere, clamant excitari seditionem; quasi seditio sit, si quis vitiosum corporis habitum quem imperitus medicus diu foverit, ac propemodum vertit in naturam, conetur eximere pharmacis melioribus. Verùm abrumpenda est quærimonia quæ finem non habet. Et periculum sit, si senserit populus hoc nostrum

Id est, sinuosam, multiq; panni; quod tamen primum videtur inventum, quòminus apparerent vestigia corporis.

nostrum colloquium, nè novum suscitent proverbium, quòd Hæc curæ sint falfamentario & lanioni. *La.* Istis ego regeram vetus proverbium,

Sæpe etiam est olitor valde opportuna loquutus.

Nuper cùm ista differerem super cœnam, malis auspiciis aderat quidam pannosus, pediculofus, luridus, vietus, exsuccus, facie cadaverosâ, cranium vix habebat tres pilos, quoties loquebatur claudere oculos; aiebant Theologum esse. Is me vocabat discipulum Antichristi, aliâque multa balbutiebat. *Sa.* Quid ibi tu? mutus? *La.* Ego illi precabar micam sobriæ mentis in tam putido cerebro, si tamen ulla habebat cerebrum. *Sa.* Juvaret & istam audire fabulam ordine. *La.* Audies, si die Jovis veneris ad prandium; habebis vitulinam crusto incoctam, contusam, adeoque teneram ut possis vel exfugere. *Sa.* Polliceor hâc lege, si die veneris apud nos prandeas: efficiam ut intelligas falfamentarios non semper vesci putribus falfamentis.

ARGUMENTUM.

Colloquium hoc in duobus idiotis diversum mortis genus depingit, velut imagine vivâ ponans ob oculos dissimilem excessum eorum qui rebus fidunt commentitiis, & qui spem salutis fixerunt in Domini misericordia. Obiter taxat in Georgio Balcarico stultissimam divitum ambitionem, qui luxum ad superbiam suam & ultra mortem esse tam horribilem, nè vitam facile contemnamus. Medici non solent adesse morientibus. De monachorum ordinibus qui sui compendii causâ stultitiâ divitum abutuntur, cùm ipsi potissimum debebant corrigere. Pompa Venetorum etiam in cerdonum funere. Cornelius vir verè pius, alio quidem, sed Christianiori, more se ad mortem componit.

MARCOLPHUS, PHÆDRUS.

Ma. Unde nobis Phædrus? num (a) ex antro Tropho- *a* *Vide prover.*
nii? *Ph.* Cur isthuc rogas? *Ma.* Quia præter mo- *de* Tropho-
rem tristis, horridus, squalidus, torvus; in summa, nihil *nii* antro:
minus quàm quod * diceris. *Ph.* Si qui diutiùs versantur in * *Quia Pha-*
officinis fabrorum ærariorum aliquid nigroris sibi contra- *drus* *Græcè*
hant; quid miraris si ego, tot dies versatus apud duos æ- *sonat* *hila-*
grotantes, morientes, & sepultos, solito sum mœstior, præ- *rem.*
sertim cùm uterque mihi fuerit egregiè charus? *Ma.* Quos
mihi narras sepultos? *Ph.* Nôsti Georgium Balearicum?
Ma. Nomine duntaxat, de facie non novi. *Ph.* Alterum scio
tibi prorsus ignotum esse. Is erat Cornelius Montius, quî-
cum mihi plurimis jam annis interceffit ar. *hissima* necessi-
tudo.

tudo. *Ma.* Mihi nunquam contigit adesse morienti. *Ph.* Mihi sæpius quàm vellem. *Ma.* Sed estne mors res tam horrenda quàm vulgò prædicant? *Ph.* Iter ad mortem durius quàm ipsa mors. Quòd si quis horrorem illum & imaginationem mortis excutiat animo, magnam mali partem sibi detraxerit. Breviter, quicquid est cruciabile vel in ægrotatione vel in morte, longè tolerabilius redditur si quis se totum tradat voluntati divinæ. Nam quod attinet ad sensum mortis, cùm jam animus distrahitur à corpore, arbitror aut nullum, aut perquam stupidum esse sensum, quòd natura, priusquam huc veniatur, consopiat ac stupefaciat omnes partes sensibiles. *Ma.* Nascimur absque sensu nostrî. *Ph.* Sed non absque sensu matris. *Ma.* Cur non itidem emorimur? Cur Deus mortem voluit esse tam cruciabilem? *Ph.* Nativitatem voluit esse gravem ac periculosam matri, quòd charius haberet quod peperisset; mortem autem unicuique voluit esse formidabilem, nè passim homines sibi mortem consciscerent. Etenim cùm videamus & hodie tam multos sibi manus adferre, quid censes futurum si mors nihil haberet horribile? Quoties vapulasset servus, aut etiam filius adolescens, quoties uxor indignaretur marito, quoties perisset res, aut aliud accidisset quod ægre esset animo, protinus ad laqueum, ad gladium, ad flumen, ad præcipitium, ad venenum currebant homines. Nunc mortis acerbitas vitam nobis reddit chariorem; præsertim cùm medici non queant mederi semel vitâ defuncto. Quanquam ut non omnibus eadem est nascendi fors, ita non est eadem omnibus mortis ratio. Quosdam cita mors protinus liberat, alii lentâ uorte contabescunt. Lethargici, quemadmodum & ab aspide percussi, somno consopiti, citra sensum sui moriuntur. Illud observavi, nullum esse mortis genus tam acerbum, quin perferatur, si quis obfirmato animo decrevit exire. *Ma.* Utrius mors visa est Christianior? *Pa.* Mihi quidem Georgii visa est honorificentior. *Ma.* Etiâne mors habet ambitionem suam? *Ph.* Ego nunquam vidi duos tam dispari morte morientes. Si vacat audire, depingam excessum utriusque: tuum erit judicare, utra mors sit optabilior homini Christiano. *Ma.* Imò te rogo, nè graveris narrare. Nam ipse nihil audiero cupidius. *Ph.* Ergò de Georgio prius audi. Ubi mors jam certa sui signa dederat, medicorum chorus, qui diu curarant ægrotum, dissimulatâ vitæ despe-

*Cur Mors
Formidabilis
sit.*

desperatione coeperunt mercedem poscere. *Ma.* Quot erant medici? *Ph.* Aliquando decem, interim duodecim, cum paucissimi, sex. *Ma.* Satis erat ad occidendum vel valentem. *Ph.* Numeratâ pecuniâ, clam submonuerunt proximos, non procul abesse mortem, curarent ea quæ pertinerent ad animæ salutem, nam de corporis incolumitate nihil esse spei. Per amicos intimos blandè submonitus est & ægrotus, ut corporis curam Deo committeret, ea tantum curaret quæ pertinerent ad feliciter hinc emigrandum. His auditis, mirâ torvitâ Georgius oculos intendit in medicos, velut indignè ferens quod ab illis destitueretur. Illi responderunt se medicos esse, non Deos; quod artis erat præstitisse, cæterum adversus fatalem necessitatem nullam valere medicinam. His actis, abeunt in proximum cubiculum. *Ma.* Quid? morantur etiam acceptâ mercede? *Ph.* Inter illos nihil convenerat de morbi genere; alius aiebat hydropem, alius tympanitem, alius apostema in intestinis, alius aliud atque aliud malum; totoque hoc tempore quo tractabant ægrotum acerrimè disceptârunt de morbi genere. *Ma.* O felicem interim ægrotum! *Ph.* Eam litem tandem ut finirent, per uxorem postulârunt, ut fierent examinati corporis anatomiam fieri. Id esse honorificum, & solere vel honoris gratiâ fieri in magnatibus; deinde rem eam fore salutis multis idque ad meritum ipsius cumulum accessurum, postremò, pollicentur suo sumptu se commercaturos triginta missas, cessuras in commodum mortui. Id ægre quidem, sed tandem, blanditiis uxoris ac propinquorum, impetratum est. His actis, subduxit sese (a) statio medicorum. Negant enim fas esse, ut qui vitæ solent opitulari, mortis sint spectatores, aut exsequiis intersint. Mox accitus est Bernardinus, vir, ut scis, reverendus, Franciscanorum custos, qui confessionem exciperet. Vix peracta est confessio, jam aderant in ædibus turbæ quatuor ordinum, quos vulgus oppellat Mendicantium. *Ma.* Tot (b) vultures ad unum cadaver? *Ph.* Deinde vocatus est parochus qui hominem inungeret, sacrumque symbolum corporis Dominici porrigeret. *Ma.* Religiosè. *Ph.* Verum ibi minimum abfuit quin inter parochum & monachos cruenta pugna fuerit tota. *Ma.* Apud lectum ægroti? *Ph.* Et quidem spectante Christo? *Ma.* Quid excitavit tantos tumultus subito? *Ph.* Parochus, ubi cognovit ægrotum fuisse confesum Franciscano, negavit se

a Il est, c. n.
ventus sta. i.

b Vultures
presentiunt
cadaveras
unde captato-
res testamen-
torum Vultu-
res dicuntur.

vel unctionis sacramentum, vel eucharistiam, vel sepul-
turam impartiturum, nisi suis auribus audisset ægroti confes-
sionem; se parochum esse, sibi pro sua ovicula reddendam
Domino rationem; id non posse, si solus ignoraret arcana
conscientiæ. *Ma.* Nonne visus est equum dicere. *Ph.* Non
illis equidem. Nam strenuè reclamabant omnes, præsertim
Bernardinus & Vincentius Dominicanus. *Ma.* Quid adfe-
rebant? *Ph.* Magnis convitiis incessebant parochum sub-
indè vocantes eum asinum, dignumque qui pastorem age-
ret porcorum. Ego, inquit Vincentius, sum sacræ Theolo-
giæ Baccalaureus formatus, mox licentiandus, atque etiam
doctoris ritulo insigniendus; tu vix legis Evangelium, tan-
tum abest ut possis excutere secreta conscientiæ. Quod

a Jure con-
sulti Manz-
res vocant ex
incesto natos.

b Vide pro
verbum.

c E culmis
tritici ne-
stantur ga-
ler, non-
nunciam &
paucis adver-
sus pluviam.

Faba caules
habet gran-
des, in ortos
& fragiles,
ad nihil mi-
nus utiles
quàm ad
texendum.

Est vulgò
jactatum
proverbium
apud Bata-
vos.

si libet esse curiosum, exquire quid agant uxor & (a) man-
zares tui domi, aliâq; permulta quæ me pudet referre. *Ma.*
Quid ille? mutus adhuc? *Ph.* Mutus? imò diceret (b) ci-
cadam alâ correptam. Ego, inquit, Baccalaureos multò
te meliores nectam (c) è stipulis fabarum. Authores &
principes ordinum vestrorum, Dominicus & Franciscus,
ubi didicerunt Philosophiam Aristotelicam, aut argumen-
ta Thomæ, aut speculationes Scoti? aut ubi donati sunt
titulo Baccalaureorum? Irrepistis in mundum adhuc cre-
dulum, sed pauci humiles, quidam etiam docti ac pii: nidu-
labamini in agris ac vicis, mox in opulentissimas quasque
civitatis, & in florentissimam civitatis partem demigrastis.
Tot sunt agri qui Pastorem alere non possunt; ibi locus
erat vestræ operæ: nunc nusquam adestis nisi in ædibus
divitum. Jactatis nomen Pontificum; at vestra privilegia
nihil valent, nisi cum cessat Episcopus, pastor, aut hujus vi-
carius. In meo templo nullus vestrum concionabatur, me
pastore incolumi. Non sum Baccalaureus; nec sanctus
Martinus erat, & tamen agebat Episcopum. Si quid mihi
deest doctrinæ, à vobis non petam. An creditis etiam-
num mundum esse tam stupidum, ut ubicunque viderit
vestem Dominici aut Francisci, putet adesse illorum san-
ctimoniam? Num vestrâ refert quid agam domi meæ?
Quid vos agatis in latebris vestris, quomodo tractetis fa-
cras virgines, etiam populus novit. Jam quam nihilo sint
vel feliciores vel puriores divitum domus quas frequen-
tatis, & omnibus & lippis & tonsoribus notissimum est.
Cætera, Marcolphe, non audeo referre; omnino patres
illos reverendos minimè reverenter tractavit. Nec erat
futuris

futuris finis, ni Georgius manu motâ signum dedisset se velle quidpiam dicere. Ægre impetratum est ut rixa tantisper consile sceret. Tum ægrotus, Sit pax, inquit inter vos; tibi parrocho denuo confitebor. Deinde pro strepitu notarum, pro cantionibus funeralibus, pro cenotaphio, pro sepultura, numerabitur tibi pecunia priusquam exeas hanc domum neque committam ut ulla in parte de me queri possis. *Ma.* Num parochus recusavit tam æquam conditionem? *Ph.* Non Tantum obmurmuravit nonnihil de Confessione, quam ægrotus remisit. Quid opus est inquit iisdem reperendis fatigare tum ægrotum tum sacerdotem? Si in tempore mihi confessus fuisset, fortassis sanctius condidisset suum testamentum; nunc vos videretis. Hæc æquitas ægroti pessimè habebat monachos, indignè ferentes eam prædæ partem decidi parrocho Ego tamen intercessi, fecique ut lis sopiretur. Parochus unxit ægrotum, dedit corpus Domini, & numeratâ summa discessit. *Ma.* Secuta est igitur eam tempestatem tranquillitas? *Ph.* Imò tempestatem hanc sævior tempestas protinus excepit. *Ma.* Obsecro, quid causæ? *Ph.* Audies. Confluxerant in ædes quatuor ordines Mendicantium, his adjunxit sese quintus Cruciferorum: adversus hunc, ceu nothum, quatuor illi magno tumultu coorti sunt; rogabant ubi vidissent unquam plaustrum quinque rotarum, aut quâ fronte vellent esse plures Mendicantium ordines quam sint Evangelistæ. Eadem, inquit, operâ adducite huc mendicos omnes è pontibus ac triviis. *Ma.* Quid ad hæc Cruciferi? *Ph.* Vicissim rogabant quomodo tum incessisset plaustrum Ecclesiæ cum nullus esset ordo mendicantium; deinde cum unus esset, postea tres. Nam Evangelistarum, inquit, numerus nihilo plus habet affinitatis cum nostris ordinibus quàm cum alea, quæ undique quatuor ostendit angulos. Augustinenses quis allegit in ordinem mendicantium? aut quis Carmelitas? Quando mendicavit Augustinus? aut quando Helias? Nam hos faciunt suorum ordinum^a auctores. Hæc aliæque multa fortiter quidem illi detona-^b bant, sed soli quatuor exercituum (a) impressionem non^c ferentes cefferunt, dira tantum minitantes. *Ma.* Hic sal-^d tem effulsit tranquillitas. *Ph.* Imò (b) Syncretismus ille in-^e quintum ordinem versus est in pugnam gladiatoriam. Franciscanus ac Dominicanus contendebant, nec Augusti-^f nenses nec Carmelitas esse germanè mendicos, sed nothos

^a Est vehe-
mens hostium
irruptio.
^b Id est, con-
spiratio pri-
us disidenti-
um in com-
munem ho-
stem. Vide
Chiliades.

ac supposititios. Hæc rixa sic incruduit, ut planè vereretur veniretur ad manus. *Ma.* Haccine ferebat ægrotus? *Ph.* Non hæc acta sunt apud lectum, sed in atrio quod cubiculo adhærebat, voces tamen omnes ad ægrotum per-
 * *In est, c'a-* manabant; neque enim mussabant, sed * *plenis tibiis res*
ve. Vid. prov. agebatur; & scis alioqui in ægrotis aurium sensum esse acutiorem. *Ma.* Quis tandem exitus belli? *Ph.* Ægrotus per uxorem denunciavit ut filerent paulisper, se compositurum hoc dissidium. Itaque rogavit, ut tum quidem temporis Augustinenses & Carmelitæ discederent, hoc illos nullo suo damno facturos. Nam tantundem, inquit cibi mitteretur eis domum quantum hîc daretur remanentibus. In funere verò iussit omnes ordines adesse, etiam quintum, atque ut æqua pecuniæ portio divideretur singulis; ad commune tamen convivium non adhiberent, nè quid turbæ posset oriri. *Ma.* Verum (a) œconomicum mihi narras, qui vel moriens norit tot rerum undas componere. *Ph.* Phy! multis annis gesserat militiæ ducem. Ibi quotidianum est hujusmodi tumultus suboriri inter cohortes. *Ma.* Erat igitur res splendida? *Ph.* Admodum, *Ma.* Sed malè partâ, ut fit, rapinis, sacrilegiis, extortionibus. *Ph.* Itâ quidem vulgò faciunt duces, nec ausim dejerare hunc fuisse ab illorum moribus alienum. Si tamen satis hominem novi, magis auxit rem ingeniidexteritate quàm violentiâ. *Ma.* Qui hæc? *Ph.* Callebat Arithmeticam. *Ma.* Quid tum postea? *Ph.* Quid tum? apud principem supputabat militum triginta millia, cum vix essent septem millia. Deinde multis militibus nihil numerabat. *Ma.* Næ tu mihi magnificam narras Arithmeticam. *Ph.* Deinde bellum (b) arte ducebat, solitus simul & ab hostium & amicorum vicis & oppidis pecuniam stipulari menstruam: ab hostibus, nè peterentur hostilia; ab amicis, ut illis liceret cum hoste pacisci. *Ma.* Agnosco morem vulgatum militum. Sed absolve narrationem, *Ph.* Bernardinus igitur & Vincentius cum aliquot sui ordinis sodalibus remanserunt apud ægrotum, ad reliquos missus est (c) commeatus. *Ma.* Satin' inter eos conveniebat qui remanserunt in præsidio? *Ph.* Non usquequaque; grunniebant nescio quid de prærogativis diplomatum: sed ne non perageretur fabula, dissimulatum est. Hic jam proferuntur cautiones testamentariæ, fiuntque stipulationes, & citis testibus, de iis quæ inter ipsos antè transgerant. *Ma.* Isthæc audire gestio. *Ph.* Dicam summatim,
 nam

a Peritum
 rei domestica
 se vocat.

b Ducunt
 bellum qui de
 industria pro-
 ferunt: sed
 gerunt qui
 vere bellant

c Id est, cibum
 militare ver-
 bum. Et ideo
 præsidium vo-
 cat domum
 unde alios de-
 pulerant.

nam perlonga est fabula. Supereſt uxor annos nata duo-
 dequadraginta, mulier ſanè proba cordatâque; filii duo,
 alter annum natus undevigeſimum, alter decimum quin-
 tum; filiæ totidem, ſed impubes utraque Teſtamento ſic
 cautum erât, ut uxor, quoniam percelli non poterat ut
 fieret monacha, ſumeret pallium Beghinæ, id eſt medium
 genus inter monachas & laicas: filius natu major, quo-
 niam nec iſ induci potuit ut fieret monachus. *Ma. (a)* *a. Vide prov.*
Vulpes anus non capitur laqueo. *Ph.* Mox ab exſequiis pa-
 tris properaret Romam, ibique ex relaxatione Pontificis
 factus ante legitimam ætatem Sacerdos, totum annum
 ſingulis diebus ſacrificaret in templo Vaticano pro anima
 patris, & ſacros gradus, in Laterano ſingulo quoque Ve-
 neris die genibus perreptaret. *Ma.* Suſcepit hæc libenter?
Ph. Nè dicam dolo, *(b)* ut aſini ſolet ſarcinas impoſitas. *b Alluſit ad*
 Filius minor dicaretur S. Franciſco, filia major S. Cleræ, illud Flacci,
 minor Catharinæ Senenſi. Hoc tantum potuit obtineri: *Demitto au-*
 Nam Georgii mens erât, quò magis ſibi Deum haberet *riculos. ut*
 obnoxium, quiaque ſuperſtites partiri in quinque mendi- *iniqua mentis*
 cantium ordines: & acriter quidem adlaboratum eſt; *aſſellus, Qui*
 ſed ætas uxoris filiique majoris nec minis nec blanditiis *gravius dorſo*
 ceſſit. *Ma.* Exhæredandi genus. *Ph.* Univerſa hæreditas ſic *ſubiit onus.*
 erat diviſa, ut detractis *(c)* de ſolido impendiis funerali- *c Id eſt, de*
 bus, uncia cederet, uxori, cujus dimidiâ viſtitaret ipſa; *integra hare-*
 dimidium cederet loco cui ſe foret addictura, unde ſi mu- *ditate, qua*
 tato conſilio recederet, tota pecunia reſideret penès cum *aſſis dicitur,*
 gregem: altera uncia decideretur filio, cui tamen ſtatim *nondum divi-*
 numeraretur viaticum, & quod ſatis eſſet emendo *(d)* di- *ſa: uncia*
 plomati, parandòque viſtui annuo Romæ. Qui ſi mutatâ *duodecima*
 ſententiâ recuſaret initiari ſacris ordinibus, illius uncia *pars aſſis.*
 divideretur inter Franciſcanos & Dominicanos. Et id nè *d Quo lice-*
 fiat vereor, adeò videbatur adoleſcens à ſacris abhorre- *ret confecra-*
 Duæ uncia cederent monaſterio quod excepſſet filium *ri ſacerdotem*
 natu minorem; binæ item monaſteriis quæ excepſſent *ante tempus*
 puellas; ſed hæc lege, ut ſi illi detrectarent eam vitam *legitimum.*
 profiteri, omnis tamen pecunia penès illos maneret in-
 columis. Jam una rurfus uncia decideretur Bernardino,
 tantundem Vincentio; dimidium uncia Carthuſianis, pro
 communione bonorum operum omnium quæ à toto fie-
 rent ordine. Uncia & ſemis, quæ ſupererat, distribuere-
 tur occultis pauperibus, quos beneficio dignos judicâſſent
 Bernardinus & Vincentius. *Ma.* Debebas jureconſultorum
 more

more dicere, *quos vel quas*. *Ph.* His igitur verbis stipulati sunt recitato testamento; *Georgi Balearice, virum & sanæ mentis, approbas hoc testamentum quod dudum ex animi tui sententia condidisti?* Approbo. *Et hæc est tua suprema & immutabilis voluntas?* Est. *Meq; & hunc Vincentium Baccalaureum instituis ultimæ tuæ voluntatis executores?* Instituo. Jussus est denuo subscribere. *Ma.* Qui potuit moriens? *Ph.* Bernardinus rexit ægroti manum, *Ma.* Quid subscripsit? *Ph.* Sanctum Fanciscum & Sanctum Dominicum iratos habeat qui tentârît hinc aliquid immutare. *Ma.* At non metuebant actionem testamenti inofficiosi? *Ph.* Ista actio non habet locum in his quæ Deo dicantur, neque quisquam libenter cum Deo litem suscipit. His peractis uxor liberi, datis dextris ægroti, jurant se servaturos quod recepissent. Post hæc cæptum est agi de pompa funerali, non sine contentione. Tandem hæc vincit sententia ut ex quinque ordinum singulis adessent novem, in honorem quinque voluminum Moïsis, & Angelorum in novem choros digestorum. Suam quisque ordo crucem præferret, canerétque (a) funebres nánias. Ad hæc præter cognatos conducerentur triginta (tot nummis erat venditus Dominus) (b) daduchi pullati, & honoris gratiâ ploratores duodecim (hic est numerus ordini Apostolico sacer) comitariéntur: à feretro sequeretur equus Georgii pullatus, sic ad genua alligatâ cervice, ut herum humi requirere videretur. Stragula hinc atque hinc ostenderent insignia. Similiter & unaquæq; tæda & puella vestis haberet insignia. Reponeretur autem corpus quidem ipsum ad dextram altaris summi in tumbo marmoreo, qui promineret à solo pedes quatuor; ipse in summo recumberet, Pario sculptus marmore, totus armatus à vertice usque ad calcaneum: nec deesset galeæ suæ crista; crista erat onocrotali colum: nec clypeus laevo brachio, in quo insignia hæc

à Propriè
Cantilena
funebres:
nam nunquam
tamen nugæ
quaslibet
appellamus
nánias.

b Tadiferi.

c Data operá erant, Tria capita apri silvestris aurea (c) in planitie aringi insignia gentea: nec lateri gladius inaurato cupulo, nec baltheus inauratus ac gemmeis distinctus bullis, nec pedibus aurea calcaria; erat enim eques auratus: sub pedibus haberet leopardum. Oræ sepulchri titulum haberent tali viro dignum. Cor autem separatim recondi volebat in sacello divi Francisci. Intestina mandavit parocho, honorificè sepelienda in sacello quod est Virgini Matri sacrum. *Ma.* Funus nimirum honorificum, sed nimio constans. Venetia

netiæ vel cerdoni cuiquam plus haberetur honoris minimo impendio. Feretrum elegans dat sodalitas, & unum comitantur aliquando sexcenti Monachorum tunicis palliſſive veſtiti. *Ph.* Vidimus & nos riſimûſque iſtas pauperum ineptas glorias. Incedunt fullones & coriarii ſupernè, infernèque cerdones, in medio Monachi; chimeras eſſe diceres: nec hîc alia res, ſi vidiffes. Cautum eſt & illud Georgio, ut Franciſcanus & Dominicanus inter ſeſe ſorte decernerent utriſ primus cederet locus in pompa; poſt hos ceteri quoque ſortirentur, nè quid hinc oriretur tumultus. Parochus & hujus clerici locum tenerent inſimum, hoc eſt primum. Nec enim aliud erant paſſuri Monachi. *Ma.* Non acies tantum, ſed & pompaſ ille callebat ordinare. *Ph.* Cautum eſt & illud, ut funebre ſacrum, quod apud parochum fieret, modulato muſicorum concentu perageretur honoris gratiâ. Dum hæc aliâque tractantur, inhorruit ægrotus, deditque ſigna certiffima ſupremum tempus aſſeſſe. Adornatur igitur extremus fabulæ actus. *Ma.* Nondum finis? *Ph.* Recitatur diploma Pontificis, in quo promittebatur criminum omnium abolitio, totûſque purgatorii metus adimebatur. Ad hæc juſtificabantur omnia illius bona. *Ma.* Rapto parta? *Ph.* Certè jure belli, ac more militari. Sed fortè aderat Philippus Jureconſultus, uxoris frater: is in diplomate notavit locum ſecûs poſitum quam oportuit, & injecit ſuſpicionem falſi. *Ma.* Haudquaquam in tempore. Diſſimulandum erat etiamſi quid ineſſet erroris, & nihilo pejûs habuiſſet ægrotus. *Ph.* Aſſentior. Et ægrotus ſic hâc re perturbatus eſt, ut minimum abeſſet à deſperatione. Ibi Vincentius fortem virum præbuit. juſſit Georgium quieto eſſe animo, ſibi eſſe poteſtatem corrigendi ſupplendique ſi quid in diplomatibus vel erratum eſſet vel omiſſum. Quod ſi te, inquit, feſellerit diploma, ego jam nunc hanc animam pro tua ſuppono anima, ut tua petat cœlos, mea dedatur orco. *Ma.* Accipitne Deus tales animarum permutationes? Et ſi accipit, num ſatis cautum videbatur Georgio tali pignore? Quid ſi Vincentii anima vel abſque permutatione debebatur interis? *Ph.* Quod geſtum eſt narro. Hoc certè perfecit Vincentius: ægrotus viſus eſt animum recipere. Mox recitantur auctiones quibus Georgio promittebatur ſocietas omnium perum quæ fierent per quatuor ordines, & quatum Carthuſienſium. *Ma.* Ego metucrem nè deprimerer ad infe-

ros si tantum sarcinæ bajulandum esset. *Ph.* De bonis operibus loquor; ea non aliter gravant animam subvolantem quam plumæ avem. *Ma.* Mala igitur opera sua quibus legant? *Ph.* Militibus Germaniæ conductitiis. *Ma.* Quo jure? *Ph.* Jure Evangelico. *Habenti dabitur.* Simul recitatus est numerus missarum & psalteriorum quæ defuncti animam essent comitatura. Erat autem immensus. Post hæc iterata est confessio, datæque benedictio. *Ma.* Efflavit animam? *Ph.* Nondum. Strata est humi stromuncis contexta, sic ut ab initio convoluta cervicalis faciem ex sese faceret. *Ma.* Quid nunc futurum est? *Ph.* Ecce consperferunt cinere, sed raro, ibi deposuere corpus ægroti. Instrata est tunica Franciscana, sed prius consecrata patibulis & aquâ iustitiae. Cuculla supposita est capiti, nunc tum indui non poterat; unâ cum illa suppositum est diploma cum cautionibus. *Ma.* Nova mortis species. *Ph.* Qui affirmant dæmoni nullum esse jus in eos qui sic moriuntur. Sic aiunt præter alios mortuum S. Martinum & Franciscum. *Ma.* Sed huic morti illorum SS. vita responderat. Obsecro, quid tum postea? *Ph.* Porrecta est ægroti crucis imago & candela cerea. Ad crucem porrectam cecidit ægrotus, Soleo in bellis tutus esse meo clypeo, nunc hunc clypeum opponam hosti meo; & exosculatus admeum vit humero lævo. Ad ceream verò sacram, Olim, inquit, hastâ valui in bellis, nunc hanc hastam vibrabo adversus hostem animarum. *Ma.* Satis militariter. *Ph.* Has postremo voces edidit. Nam mox linguam mors occupavit, mulque cœpit animam agere. Bernardinus à dextris imminabat morienti, Vincentius à sinistris, uterque pulchre vocalis. Alter ostendebat imaginem S. Francisci, alter Dominici. Cæteri sparsi per cubiculum demurmurabant per plures aliquot voce lugubri. Bernardinus magnis vociferationibus percellerat aurem dextram, Vincentius sinistram. *Ma.* Quid occlamabant? *Ph.* Hujusmodi ferme Bernardinus; Georgi Balearice, si nunc quoque probas ea quæ sumus acta inter nos, flecte caput in dextrum. Flexit. Vincentius contra, Ne quid trepides, Georgi, habes Franciscum & Dominicum propugnatores; esto securus. Cogita quantum habeas meritorum, quod diploma, denique memoriam meam animam pro tua oppignoratam, si quid esset periculi: hæc si sentis & probas, flecte caput in lævum. Rursum simili clamore, Si hæc sentis, inquit, prem

am meam. Tum manum pressit. Ità huc & illud flecten-
 o capite & premendis manibus transactæ sunt horæ fer-
 ne tres. Cum jam inciperet oscitari Georgius, ibi Ber-
 ardinus erectus pronuntiavit absolutionem, quam perfi-
 ere non potuit quin Georgius efflâset animam. Hæc sub
 octis medium, manè peracta anatomia. *Ma.* Quid mali
 eptum est in corpore? *Ph.* Rectè mones, nam excide-
 at. Fragmentum plumbi inhærebat (*a*) diaphragmati. *Ma.* ^{*a* Est septum}
 Unde id? *Ph.* Uxor narrabat illum quondam ictum sphæ- ^{*transversum*}
 ulâ bombardicâ. Hinc conjectabant medici plumbi li- ^{*quod separat*}
 quefacti particulam resedisse in corpore. Mox corpus la- ^{*præcordia, in*}
 erum utcunque convestitum est amictu Franciscano. A ^{*quibus cor est*}
 andio sepulta peracta est eâ pompâ quâ decretum erat. ^{*& pulmo, ab*}
Ma. Nunquam audiui mortem operosiores, nec funus am- ^{*inferiore cor-*}
 itiosius. Verùm istam opinor fabulam nolis evulgari. ^{*poris parte, in*}
Ph. Quamobrem? *Ma.* Nè quid irritentur crabrones. *Ph.* Ni- ^{*quâ splen, be-*}
 hil est periculi. Etenim si pia sunt quæ narro, etiam ipso- ^{*par & renes.*}
 rum interest hæc scire populum; sin minùs, quotquot in-
 er illos boni sunt mihi gratias agent qui hæc prodide-
 im, quò pudore correpti quidam desinant similia facere;
 einde simplices caveant nè in similem pertrahantur er-
 orem. Sunt enim & apud istos cordati verèq; pii, qui fre-
 uenter apud me quæsti sunt, paucorum vel superstitione,
 el improbitate, totum ordinem reddi apud bonos invidi-
 sum. *Ma.* Rectè tu quidem & fortiter. Sed nunc aveo sci-
 e quomodo decesserit Cornelius. *Ph.* Ut vixit nulli mo-
 lestus, ità mortuus est. Habebat febrim* anniversariam, ^{** Id est, si-*}
 quæ statis temporibus singulis annis recurreret. Ea tum, ^{*gulis annis re-*}
 ive quia gravabat ætas, (nam annum excefferat sexagesi- ^{*currentiam.*}
 mum)-five aliis de causis, solito magis urgebat hominem,
 & visus est ipse præsentire diem fatalem imminere. Itaq;
 quatrduo priùs quàm moreretur (erat Dominicus dies)
 templum adiit, confessus est suo parochò, audivit publi-
 cam concionem & sacrum; à sacro reverenter accepto
 ignore corporis Dominici, domum se recepit. *Ma.* Non
 us est medicis? *Ph.* Unicum duntaxat consuluit, sed non
 minùs bonum virum quàm bonum medicum. Ei Jacobo
 Castrutio nomen est. *Ma.* Novi; nihil illo sincerius. *Ph.*
 respondit, suam quidem operam amico non defuturam,
 sed sibi videri plus esse præsidii in Deo quàm in medicis.
 melius hanc vocem non minùs alacriter accepit quàm
 tissimam vitæ spem ostendisset. Itaque tametsi semper
 pro

pro suis facultatibus fuisset perbenignus in pauperes, tum quicquid deciderat poterat uxoris & liberorum necessitati impartiebatur in egenos; non istos ambitiosè mendicos & nusquam non obvios, sed in probos, qui pro viribus industriâ laborandi cum paupertate pugnabant. Rogabam hominem ut decumberet, & sacerdotem ad sese accerseret potius quàm tenue corpusculum defatigaret. Respondit, hoc sibi semper studio fuisse, ut amicos suos sublevaret potius, si posset, quàm gravaret officiis; nec se sui dissimilem esse velle in morte. Nè decubuit quidem nisi postremum diem, & noctis partem quâ reliquit terras. Interim ob corpusculi lassitudinem baculo nitebatur, aut sedebat in cathedra; rarò componebat se lectulo, sed vestitus, & erecto capite. Hoc tempore aut mandabat aliquid de curandis egenis, maximè notis ac vicinis; aut legebat è libris sacris quæ provocant hominis erga Deum fiduciam, quæque illius in nos charitatem declarant. Si per lassitudinem ipse minùs poterat, audiebat amicum prælegentem. Frequenter miro affectu hortabatur familiam ad mutuum amorem & concordiam, atque studium veræ pietatis; sollicitosque de morte ipsius amantissimè consolabatur. Identidem admonebat suos, nè quid æris alieni præteriretur indissolutum. *Ma.* Non condiderat testamentum? *Ph.* Jampridem sanus ac valens id curârat: Negabat enim esse testamenta quæ fierent ab agentibus animam, sed deliramenta potius. *Ma.* Nil legârat monasteriis aut egenis? *Ph.* Nè teruncium quidem. Ego, inquit, pro mea portione dispensavi facultatulas meas; nunc ut earum possessionem aliis trado, ita trado & dispensationem. Et confido meos sanctius dispensaturos quàm ipse feci. *Ma.* Non accersebat ad se pios homines, quemadmodum fecit Georgius? *Ph.* Nè unum quidem; præter familiam & duos intimè amicos nullus aderat. *Ma.* Demiror quid senserit *Ph.* Negabat se morientem pluribus molestum esse velle quàm fuisset nascens. *Ma.* Exspecto finem istius fabulæ. *Ph.* Mox audies. Venit dies Jovis. Ille stratum non reliquit, sentiens extremam corpusculi lassitudinem. Accitus parochus impartit extremam unctionem, ac rursus porrexit corpus Domini, sed citra confessionem. Negabat enim quicquam scrupuli resedisse in animo. Ibi parochus agere cœpit de sepultura, quâ pompâ, quòve loco sepeliri vellet. Sepeli, inquit, me quomodo sepelires infimæ sortis Christianum;

stium; nec meâ refert ubi seponas hoc corpusculum, æquè inveniendum in extremo die ubicunque condideris. Pompam funeris nihil moror. Mox injecta mentio de sonita campanarum, de tricenariis & anniversariis, de diplomate, de communione meritorum emenda. Tunc ille, Mi Pastor, nihilo pejùs habebò; etiamsi nulla sonet campana. Si me vel uno funebri sacro dignaberis, plus satis erit: aut si quid aliud est quod ob publicam Ecclesiæ consuetudinem citra scandalum infirmiorum omitti vix potest, id tuo permitto arbitratui. Nec est animus cujusquam vel preces commercari, vel meritis quemquam suis spoliare. Satis meritorum exuberat Christo; & confido totius Ecclesiæ preces ac merita mihi, si modò vivum sum membrum, profutura. In duobus diplomatibus mihi tota spes est. Alterum est peccatorum meorum, quod princeps pastorum Dominus Jesu abolevit, affigens illud cruci: alterum, quod ipse suo sacrosancto sanguine scripsit, & obsignavit, quo nos certos reddidit de salute æterna, si totam fiduciam nostram in ipsum transferamus. Absit enim ut instructus meritis ac diplomatibus provocem Dominum meum, ut *in judicium veniat cum servo*, certus quod *in conspectu ejus non justificabitur omnis vivens*. Ego ab illius justitia appello ad ejusdem misericordiam, quoniam immensa est & ineffabilis. His dictis abiit parochus. Cornelius, veluti magnâ spe salutis conceptâ, gaudens & alacer, jubet sibi quædam recitari è sacris voluminibus quæ confirmant spem resurrectionis & præmia immortalitatis velut illud ex Esaia de morte Ezechie dilata, unâ cum Cantico; deinde capite decimo quinto Epistolæ Pauli ad Corinthios prioris; de morte Lazari ex Joanne: sed præcipue historiam Christi passi ex Evangelis. Quam hic animo devorabat singula, ad quædam suspirans, ad alia compositis manibus gratias agens, ad quædam hilarescens ac gestiens, ad nonnulla preculas quasdam breves ejaculans! A prandio cum paululum temporis obdormisset, jubet recitari caput ex Evangelio Joannis duodecesimum, usque ad historiæ finem. Hic dixisset hominem planè transfigurari, afflatiq; novo spiritu. Jam dies vergebat ad vespèram; accersit uxorem ac liberos: ibi crecto quantum licuit corpusculo, sic affatus est suos. "Charissima conjux, quos Deus

Diplomata Christiani.

Morientis Cornelii sermo. Ad Uxorem.

Gg

"tatem,

"tatem, quam antehac partire soles in me & dulcissim
 "pignora, totam in istos transfer, Nè putâris te ullis m
 "dis posse magis demereri vel Deum vel me, quàm si isto
 "quos Deus dedit nobis conjugii fructum, sic educes, fov
 "as & instituas, ut Christo digni habeantur: in hos igit
 "conduplica pietatem tuam, & meam portionem te tra
 "flatam existima. Id si feceris, ut facturam confido, n
 "erit cur videantur orphani. Quod si repetas matrimo
 "um; (Ad hanc vocem uxor erupit in fletum, coepitq; de
 "rare, se nunquam de repetendis nuptiis cogitaturam. H
 "Cornelius) "Soror in Christo mihi charissima, si Domini
 "Jesus largiri dignabitur tibi propositum istud ac robor
 "spiritûs nè desis dono cœlesti: Erit enim hoc tibi parit
 "ac liberis commodius. Sin aliò vocabit carnis infirmita
 "scito quòd mors mea te liberat à jure conjugii, sed no
 "liberat à fide quam meo tuòque nomine debes curand
 "communibus liberis. Quod ad matrimonium attinet, u
 "terelibertate quam tibi permisit Dominus. Tantùm ho
 "te rogo moneoque, ut virum tibi deligas iis moribus, t
 "que te illi talem præbeas, ut possit vel suapte bonitat
 "ductus, vel tuâ commoditate provocatus, amare privig
 "nos. Proinde cave nè cui voto te obstringas: serva te li
 "beram Deo & liberis nostris, quos sic institues ad omne
 "pietatem, ut caveas nè se cuiquam addicant instituto, done
 "per ætatem & rerum usum constiterit ad quod vitæ genu
 "sint idonei. Deinde versus ad liberos exhortatus est "a
 "studium pietatis, ad obediendum matri, ad mutuam inte
 "iplos charitatem & concordiam. His peroratis, dedit o
 "culum uxori; liberis, facto signo crucis, precatus est bo
 "nam mentem & Christi misericordiam. Post hæc intuën
 "omnes qui aderant, Sub crastinam, inquit, auroram, Domi
 "nus, qui diluculo revixit, pro sua misericordia dignabitur
 "hanc animulam ex hujus corpusculi sepulchro, éque hujus
 "mortalitatis tenebris, evocare in lucem suam cœlestem
 "Nolo teneram ætatem excubiis inanibus fatigari. Ceter
 "quoque vicissim dormiant. Mihi satis est unum adesse vi
 "gilem, qui recitet sacram lectionem. Transactâ nocte, sub
 "horam quartam, cunctis præsentibus, iussit recitari Psal
 "mum totum quem Dominus orâns recitavit in cruce. Et
 "finito, iussit exhiberi cereum & crucem. Cereum accipier
 "dixit, *Dominus illuminatio mea & salus mea, quem timebo*
 "Crucem exoscularus dixit, *Dominus protector vitæ meæ*

Ad Liberos.

Quo trepidabo? Mox manus super pectus in supplicantis gestum composuit; & oculis in cœlum erectis, dixit, *Domine Jesu, accipe spiritum meum.* Et protinus clausit oculos veluti dormiturus, simulque levi flatum emisit spiritum; dixisses illum obdormisse, non exspirasse. *Ma.* Nunquam audiui mortem minùs operosam. *Ph.* Talis fuerat in omni vita. Uterque fuit amicus: Fortasse non æquè dijudico, uter decesserit Christianus: tu qui integer es, rectius dispicies. *Ma.* Ità faciam, sed per otium.

ARGUMENTUM.

Confabulatio inter Juvenem & Echo de ratione studiorum, ac optimo vita genere deligendo. Echo facetissimè Juvenis interrogatiunculas respondet.

JUVENIS, ECHO.

Ju. Cupio paucis te consulere, si vacat. *Ec.* Vacat. *Ju.* Et si venio tibi gratus juvenis. *Ec.* Venis *Ju.* Sed potesne mihi & de futuris dicere verum, Echo? *Ec.* (a) *a* Id est, post-
Ju. Et Græcè nōsti? Quid istud novi? *Ec.* Novi. *Ju.* *sum.*
Qualia tibi videntur Musarum studia? *Ec.* (b) *Δῖα.* *Ju.* *b* Id est, sacra.
Censes igitur terendos authores qui conducunt ad bonas literas? *Ec.* Teras. *Ju.* Quam igitur mentem habent isti qui hæc studia linguis tradunt suis? *Ec.* Suis. *Ju.* Sed utinam harum cultores similiter essent & pietatis studiosi. *Ec.* O si! *Ju.* Nunc quorundam improbitas omnes reddit invisos. *Ec.* (c) *ἰσως.* *Ju.* Et multis hominum peccatum *c* Id est, seibi-
confertur in nomen eruditionis. *Ec.* (d) *ὄνομ.* *Ju.* Atqui *cet.*
vulgo videntur non infimi. *Ec.* Fimi. *Ju.* Quid facere *d* Id est, asinis.
censes eos qui terunt ætatem in sophistico doctrinæ genere? *Ec.* Nere. *Ju.* Fortassis telas aranearum. *Ec.* Harum. *Ju.* At Penelopes telas texunt ac retexunt. *Ec.* Texunt. *Ju.* Cui suades ut me dem vitæ instituto? *Ec.* Tuto. *Ju.* Erit auspiciatum, si uxorem duxero? *Ec.* Sero. *Ju.* Quid si mihi veniat usu quod his qui incidunt in uxores parùm pudicas parùmque frugiferas? *Ec.* Feras. *Ju.* Atqui cum talibus morte durior est vita. *Ec.* Ità. *Ju.* Siccine in rebus humanis dominari fortunam? *Ec.* Unam. *Ju.* Magis fortasse expedit ut aliquis præ conjugio monachi institutum eligat. *Ec.* Ligat. *Ju.* Quid superest remedii ubi quem attrinxerit jam nodus insolubilis? *Ec.* Bilis. *Ju.* Attamen miserum est homines vivere solos. *Ec.* (e) *ὅλας.* *Ju.* Cu-
jusmodi censes horum temporum plerosque monachos? *f* Id est, dolo-
Ec. (f) *ἄλλοι.* *Ju.* Quid igitur istos movet qui suspi-
ciunt

- a** Id est, *ti-* ciunt illos ut semideos? *Ec.* (a) Δέ. *Ju.* Quid captant
mor. plerique, qui ambiunt sacerdotium? *Ec.* Otium. *Ju.* Præte-
b Id est, *lu-* rea nihil habet sacerdos? *Ec.* (b) Κέ. *Ju.* Quid bonæ
crum. rei contingit illis qui fiunt Episcopi? *Ec.* (c) Κό. *Ju.* At
c Id est, *la-* nulli magis vivunt in otio. *Ec.* Scio. *Ju.* Quæ res illos ad-
bores. monere poterit ut intelligant quantum sustineant onus?
*** Id est, mens.** *Ec.* * Ο. *Ju.* Ergo res præclara est sacerdotium, si
quis se in eo gerendo qualem oportet præbeat? *Ec.* Beat.
Ju. Quid fructus erit si me conferam in aulam eorum qui
præcellunt monarchicâ dignitate? *Ec.* * Ate. *Ju.* At non
paucos video qui solent illinc sibi præclaram felicitatem
ariolari. *Ec.* (d) Λέ. *Ju.* At interim dum incedunt ho-
d Id est, *flu-* losericati, vulgò videntur homines magnifici. *Ec.* Fici. *Ju.*
pidi. Vidi Foris igitur aureos, intus ficulneos homines dicis, si quis
Chiliad. inspiciat cominus? *Ec.* Minus. *Ju.* Nihil igitur præclari
sunt quos pro diis veneramur byssinos? *Ec.* (e) Σί. *Ju.*
e Id est, *noxa.* *Ju.* Nec militare genus magno æstimabis fortasse. *Ec.* Assē.
Ju. Magnum quidam pollicentur qui è sideribus futura
prædicunt Astrologi. *Ec.* (f) Α. *Ju.* At strenuè laborant
Grammatici. *Ec.* (g) Εί. *Ju.* Non placent, opinor, le-
f Id est, *fa-* guleii homines semper famelici. *Ec.* (h) Λύ. *Ju.* Qua-
bula. lis ero si fiam opifex? *Ec.* Fæx. *Ju.* Itane nihil præterea
g Id est, *fru-* adferunt artes boni aut mali? *Ec.* Ali. *Ju.* Fuerone bea-
stra. tus si perseveravero in bonis literis? *Ec.* Eris. *Ju.* Sed
h Id est, *lupi.* quæ res dabit ut adsit pietas? *Ec.* Ætas. *Ju.* Decem jam
annos ætatem trivi in Cicerone. *Ec.* (i) * Ο. *Ju.* Unde
tibi subit me asinum dicere? *Ec.* Ere. *Ju.* Fortassis hoc
dicis, non sic huic incumbendum ut alios relinquam. *Ec.*
Inquam. *Ju.* Non placet igitur is qui se per omnem vi-
tam tantum in hoc torqueat, ut fiat Ciceronianus? *Ec.*
(k) *Ju.* Quid superest natu grandibus, quorum
ætas ad hæc discenda non est tempestiva? *Ec.* Stiva. *Ju.*
Facundior esses opinor, si longius abessem. *Ec.* Essēm.
Ju. Non me delectant sermones dissyllabi. *Ec.* Abi. *Ju.*
Cœpi prior, video non posse vitari quin posterior desinas.
Ec. Sinas. *Ju.* Jam igitur tibi videor satis instructus ad ea
probè gerenda quæ sunt in vita? *Ec.* Itá. *Ju.* Proinde si
me voles abire, dicito. *Ec.* Ito.

ARGUMENTUM.

Πολυδαίτια, seu Dispar convivium, civilitatem demonstrat in excipiendis hospitibus, quomodo adornetur convivium ut nemini displiceat conviviarum, licet variis palatib, moribus, ingeniis. Quo quisque sedeat loco multum conducit ad hilaritatem: viliores cibi in primis ferculis, lautiores in ultimis. Potus non dandus vispicientibus. Hilaritas ex variis fabulis & rebus quibus delectantur singuli conciliatur. Senes, matrona, nauta, mercatores, &c. de sua arte & gestis a udire gaudent. Lugubria cavenda quæ mororem concilient. Cavenda temulentia quæ pugnas, rixas & jurgia producit. Methodus divertendi sermonis inter irascentes. &c. Ne cui sinus refricetur dolor, ne crebrius saluentur, alternatim singuli. De ciborum aut pretio aut arte nulla sit mentio. Excusandus modicè tenuis apparatus.

SPUDÆUS, APITIUS.

Sp. Heus, heus, Apiti. *Ap.* Non audio. *Sp.* Heus, inquam, Apiti. *Ap.* Quis hic est tam molestus interpellator?

Sp. Est serix rei quiddam quod te volo. *Ap.* At ego ad rem seriam propero. *Sp.* Quoniam? *Ap.* Ad cœnam. *Sp.* Hac ipsa de re tecum volebam (a) agere. *Ap.* Non vacat nunc actio-
ribus operam dare, ne actum agam. *Sp.* Nihil feceris dis-
pendii, comitabor te quò properas. *Ap.* Age, dic, modò
tribus verbis. *Sp.* Magno studio molior convivium in quo
nulli displiceam conviviarum, placeam omnibus. Ejus ar-
tis quoniam tu principatum tenes, ad te velut ad oracu-
lum confugio. *Ap.* Responsum accipe, & quidem juxta ve-
terum morem (b) **ἡμῶν.**

Nulli ut displiceas, nullum invitare memento.

Sp. Atqui solenne est epulum; multos excipiam oportet. *Ap.* Quo plures invitâris, hòc pluribus displiceas oportet.

Quæ fuit unquam tam bene vel conscripta vel acta fabula, ut toti placuerit theatro? *Sp.* Sed age, (c) Comi delictum

Apiti, subleva me tuo consilio, habeo te posthac numi- nis loco. *Ap.* Sit igitur hoc primum consilium. Nè conare quod fieri non potest. *Sp.* Quidam? *Ap.* Ut convivor

omnibus placeas. Tanta est palatorum varietas. *Sp.* At sal- tem ut paucioribus displiceam. *Ap.* Voca paucos. *Sp.* Non

licet. *Ap.* Voca pares & ingeniis congruentes. *Sp.* Nè id quidem mihi liberum est. Vitari non potest, quin & mul-

tos vocem, & dissimiles; denique nec ejusdem linguæ neq; nationis homines. *Ap.* Næ tu mihi verè convivium narras,

non convivium, in quo facilè possit talis exoriri lusus qua- lem Hebræi narrant accidisse in structura Babel, ut pe-

tenti frigidum aliquis porrigat calidum. *Sp.* Opitulare, te

*a Est iudicio
persequi, in-
de actores
causarum
patroni: ve-
lative est
ad reum.*

*b Id est, me-
tricum, nu-
meris con-
stans.*

*c Deus est
comestationis
& gula. Di-
ctum est au-
tem delictum
Comi. ut ho-
mines elegan-
tioris ingeni-
delicias Mu-
sarum appel-
lamus.*

quæso; gratum experieris ac memorem. *Ap.* Age, Quando electio non est tui arbitrii, in re mala dabo bonum consilium. Haud parvi refert ad hilaritatem convivii quod quisque loco sedeat. *Sp.* Verissimum. *Ap.* Ea res ut tibi cedat prosperè, fac ut fortibus distribuantur accubitus. *Sp.* Pulchre mones. *Ap.* Deinde nè sic paulatim à summo ad imum procedant patinæ, (a) Sigma literæ, vel serpentis potiùs, imaginem pingant, aut ultro citròque reciprocant, quemadmodum olim in conviviiis (b) myrtus tradi solet. *Sp.* Quid igitur? *Ap.* Sed ad singulas convivarum (c) tetradas appone patinas ternas, sic ut quarta media promineat, quemadmodum pueri tribus nucibus imponunt quartam: in singulis sit aliud atque aliud cibi genus, quod quisque quod libet eligat. *Sp.* Placet. Sed quoties mutabo patinas? *Ap.* Quot partibus constat oratio Rhetorica? *Sp.* Quinque, ni fallor. *Ap.* Quot actibus constat fabula? *Sp.* Apud Horatium legi * *Nè sit quinto productior actu.* *Ap.* Toties mutabis patinas, ut proœmium sit iusculentum, conclusio vel epilogus ex variis bellariorum generibus conflatus. *Sp.* Quem probas in patinis ordinem? *Ap.* Eundem quem Pyrrhus in acie. *Sp.* Quid ais? *Ap.* Quemadmodum in oratione, ita nec in convivio decet proœmium esse elaboratum. Rursùm epilogus varietate commendetur potiùs quàm apparatu. In tribus itaque mediis servanda Pyrrhi disciplina, ut in utroque cornu sit aliquid eximium, in media acie vulgarior apparatus. Hoc pacto fiet ut nec sordidus videre, nec fastidiosâ copiâ sit molestus. *Sp.* Satis expeditè de cibis; superest ut quomodo bibendum doceas. *Ap.* Nulli omnium cyathum appones, sed pueris dato negotium, ut ubi percontati didicerint quo quisque vini genere delectetur, alacriter ad nutum cuique quod volet porrigant. Ex ea re duplex erit commodum. Nam & parciùs bibetur, & jucundiùs; non solum ob id quia subindè recens dabitur potus, verùm etiam quod nemo bibit nisi sitiens. *Sp.* Optimum profectò consilium. Sed quomodo fieri poterit ut hilarescant omnes? *Ap.* Id ut fiat partim in te situm est. *Sp.* Quinam? *Ap.* Tenes illud, *Ante omnia vultus Accessere boni.* *Sp.* Quorsum istud? *Ap.* Ut convivas comiter excipias, frontèque hilari compelles, sermonem ad cujusque ætatem affectum ac mores attemperans. *Sp.* Accedam, ut dicas meliùs. *Ap.* Nosti linguas? *Sp.* Propemodum omnium. *Ap.* Ut suâ quemque linguâ

a *Σ Graecum.*

b *Vide pro-
verbium, Ad
myrtum ca-
nere.*

c *Tetradas,
quaterniones.*

* *In Poetic.*

Quid dicit.

linguâ subindè appelles utque convivium fabulis amœ-
 nioribus hilarescat, varias miscè materias de rebus qua-
 rum quisque libenter meminit, & nullius dolore audiun-
 tur. *Sp.* Quas dicis hujusmodi materias? *Ap.* Sunt peculi-
 ares ingeniorum differentia, quas ipse melius perspicies;
 ego generatim attingam aliquot. Senes gaudent ea me-
 morare quæ multorum fugiunt memoriam, admiratores
 temporum in quibus ipsi floruerunt. Matronis dulce est
 refricare memoriam ejus temporis cum à procis ambirentur.
 Nautæ, quique diversas ac longinquas mundi regio-
 nes inviserunt, libenter ea narrant quæ, quia nemo vidit,
 mirantur omnes. Est & *antæactorum malorum*, juxta pro-
 verbium, *jucunda recordatio*, si modò ejus sint generis ut
 cum probo conjuncta non sint, veluti militiæ, profectio-
 num, naufragiorumque discrimina. Postremò, de sua cui-
 que arte grata est confabulatio, deque hisce rebus qua-
 rum usum callet. Hæc sunt ferme generalia; peculiare
 affectus singulatim describi non queunt: sed exempli
 causâ, Est aliquis laudis appetentior, alius vult haberi
 doctus, alius gaudet videri dives; est hic loquacior, ille
 pauciloquus; nonnullos reperies tetricos, alios contrâ
 blandiores. Sunt qui nolint videri senes cum sint; sunt rur-
 sus qui volunt haberi grandiores quàm sint, affectantes
 hoc esse mirandi, quòd bellè portant ætatem: sunt for-
 minæ quæ sibi de forma placent, sunt aliæ putidulæ. His
 cognitis affectibus, haud difficile est miscere sermones
 unicuique gratos, vitatis his quæ mœrorem asserunt. *Sp.*
 Næ tu perpulchre tenes artem convivatoriam. *Ap.* (a) *Interjectio*
 Phy! Si tantundem temporis & operæ mihi consumptum
 esset in utroque Jure, Medicina, ac Theologia, quantum
 impensum est huic arti, jamdudum & inter jureconsultos,
 medicos ac theologos, doctoris & titulum & lauream tu-
 lisssem. *Sp.* Credo. *Ap.* Sed heus tu, nè quid erres, hîc ca-
 vendum est nè fabulæ sint nimium prolixæ, aut nè exeant
 intemulentiam. Quemadmodum enim vino nihil est ju-
 cundius si modicè sumpseris; contrâ, nihil molestius si
 supra quàm sat est hauseris: ità usu venit fabulis. *Sp.*
 Vera prædicas. Sed huic incommodo quodnam ostendis
 remedium? *Ap.* Ubi senseris suboriri (b) τὴν αἰσχρονομίαν. *b* Id est, sine
 ὄν, per occasionem interseca sermonem, & argumen-
 tum diversum interfere. Frustrâ, opinor, te monerem, nè tem-
 cui suus dolor in convivio refricetur; utcunque Plato
 judicat

judicat in conviviis quibusdam vitiis esse medendum, vino discutiente tristitiam, & offensæ memoriam abolente. Verùm illud te monitum oportuit, nè nimium crebrò salutes convivas; tametsi probo, ut interdum obambulans, nunc hos, nunc illos comiter appelles: oportet enim convivatorem bonum motoriam agere fabulam. Nihil autem incivilius, quàm ibi commemorare quod cibi genus sit, quâ coctum arte, quanti emptum. Idem de vino dictum puta, Quin extenuandum etiã modicè quod apponitur. Alioqui nimis diligens extenuatio apparatus idem agit quod ostentatio. Satis est bis, aut ad summum ter, dixisse, Boni consulite. Si parùm lautus est apparatus, animus certè lautissimus est. Interdum sales aspergendi sunt, sed qui nihil habeant dentis. Profuerit & illud, subindè suâ quemque compellare linguâ, sed paucis. Dicendum erat initio quod mihi nunc tandem venit in mentem. *Sp.* Quidnam? *Ap.* Si non placet fortitò dare locos, cura ut tres ex omnibus eligas naturâ festivos minimèque mutos, quorum unum collocabis in capite mensæ, alterum è regione, tertium in medio, qui silentium ac tristitiam cæterorum discutiant. Quòd si perspexeris convivium vel silentio tristius esse, vel clamoribus tumultuosum, aut etiam ad rixas tendere: *Sp.* Hoc crebrò fit apud nos: quid tum faciendum? *Ap.* Accipe rem mihi multo usu compertum. *Sp.* Exspecto. *Ap.* Iaducito duos Mimos, sive * *ἡλωλοποιεῖς*, qui sine voce ridiculum aliquod argumentum gesticulatione repræsentent. *Sp.* Cur sine voce? *Ap.* Ut par sit omnium voluptas, aut nihil loquantur, aut linguâ loquantur omnibus æq; ignotâ. Gestibus loquentes omnes pariter intelligo. *Ap.* Sunt innumera, putà uxorem decertantem cum marito de principatu, aut simile quippiam è media vita. Quò magis erit ridicula saltatio, hòc plus erit omnibus voluptatis. Hos oportet esse semifaturos; alioqui qui planè fatui sunt, quædam interdum effutiant impudenter quæ lædunt. *Sp.* Ita tibi precor semper propitium Comum, ut mihi dedisti fidele consilium. *Ap.* Addam coronidem, quin potiùs repetam quod initio dixeram. Nè nimium sis anxius ut placeas omnibus, non hic tantum sed in omni vita; atque ità fiet ut citiùs placeas omnibus: optimum enim in vita, Nè quid nimis.

* Id est, risus excitatores, fictos moriones.

ARGUMENTUM.

*Colloquium hoc de Rebus ac Vocabulis taxat prapostera quorundam
judicia, qui nomen quarunt ambitiosius quàm rem ipsam, haberi
quàm esse & habere. In rebus expetendis præstat esse & habere; in
rebus fugiendis, haberi, nec esse. Nequissimum fraudis genus fallere
fidentem.*

BEATUS, BONIFACIUS.

Be. *Salvus sit Bonifacius. Bo.* Etiam atque etiam salvus sit

Beatus. Sed utinam essemus uterque quod dicimur,
tu dives, ego formosus. *Be.* Itane parvum tibi videtur ha-
bere nomen magnificum? *Bo.* Mihi quidem minimi mo-
menti, nisi res adsit. *Be.* At plerique mortales aliter affe-
cti sunt. *Bo.* Fieri potest ut mortales sint isti; homines esse
non credo. *Be.* Et homines sunt, ô bone, nisi putas etiam
nunc sub humana specie camelos & asinos obambulare.
Bo. Hoc citius crediderim quàm homines esse qui pluris
nomen faciant quàm rem. *Be.* In certis rerum generibus,
fateor pleriq; malunt rem quàm nomen; in multis con-
trà. *Bo.* Hoc quid sit non fatis assequor. *Be.* Atqui penès
nos ipsos exemplum est. Tu Bonifacius diceris, & habes
quod diceris: sed si esses * alterutro spoliandus, utrum* *Nomine sei-*
malles habere malam faciem, an pro Bonifacio dici *Cor-licer, aut re.*
nelius? *Bo.* Equidem malim vel Therfites dici quàm habere
prodigiosam faciem, an bonam habeam nescio. *Be.* Item
ego dives essem, & aut res aut nomen esset deponendum,
malim ‡ Irus dici quàm re spoliari. *Bo.* Assentior vera lo-
quenti. *Be.* Idem usu veniet, opinor, in his qui sunt prospe-
rà valetudine, aut aliis corporis præditi commodis. *Bo.* Pro-
babile est. *Be.* At quàm multos videmus qui mallent no-
men erudire pique viri, quàm esse docti bonique? *Bo.* Plu-
rimos istiusmodi novi. *Be.* An non apud hos plus habet
momenti nomen quàm res? *Bo.* Videtur. *Be.* Jam si quis
nobis adesset Dialectus, qui scitè definiret quid sit Rex,
quid Episcopus, quid Magistratus, quid Philosophus, for-
tassis & hîc inveniremus qui mallent nomen quàm rem.
Bo. Irà profectò, si Rex est qui legibus & æquitate populi
commodum spectat, non suum; si Episcopus, qui totius in-
vigilat gregi Dominico; & si Magistratus est, qui ex ani-
mo consulit reipublicæ; & si Philosophus est, qui neglectis
fortunæ commodis tantùm studet bonæ menti parandæ.
Bo. Hîc vides quantum hujus generis exemplorum possim
aggerere. *Bo.* Sanè plurimum. *Be.* An hos omnes negabis
esse

* Irus apud
Homerum
mendici pau-
peris nomen.

esse homines? *Bo.* Vereor nè nos ipsi citius nomen hominis amittamus. *Be.* At si homo est animal rationale, quantum adest hoc à ratione, ut in corporis commodis verius quàm bonis, & in externis, quæ fortuna dat simul & eripit cum liber, rem malimus quàm nomen; in veris animi bonis nomen pluris faciamus quàm rem? *Bo.* Præposterum mehercle iudicium, si quis attendat. *Be.* Eadem autem est ratio in contrariis. *Bo.* Exspecto quid dicas. *Be.* Idem iudicandum de nominibus rerum fugiendarum quod dictum est de vocabulis expetendarum. *Bo.* Apparet. *Be.* Magis enim horrendum est esse tyrannum, quam tyranni nomen: & si malus Episcopus, juxta sententiam Evangelicam, fur est & latro, non tam hæc nomina sunt nobis detestanda quàm ipsa res. *Bo.* Convenit sanè. *Be.* Tu de cæteris similiter colligito. *Bo.* Prorsus intelligo. *Be.* Nonne fatui nomen averfantur omnes? *Bo.* Et quidem maximè. *Be.* Nonne fatuus

a Nerōnem esset qui (a) aureo piscaretur hamo, qui vitrum antepone-
hoc fecisse au- ret gemmis, qui chariores haberet equos quàm uxorem
thor est Sue- ac liberos? *Bo.* Is esset quovis (b) Coræbo stultior. *Bo.* An
ronius. Vide non tales sunt qui procurrun in militiam, spe lucri non
Chiliades. admodum magni corpus & animam exponentes periculo;
b Coræbi stul- qui student congerendis opibus, cum animum habeant
titia proverb. omnium bonarum rerum egenum; qui vestes & ædes ex-
locum dedit. ornant, cum animus neglectus ac squalidus jaceat; qui
 corporis valetudinem anxie tuentur, animam tot capita-
 libus morbis laborantem negligant; denique, qui fugacis-
 simis hujus vitæ voluptatibus cruciatus merentur æter-
 nos? *Bo.* Ipsa ratio fateri cogit, plusquam fatuos esse. *Be.*
 Atque his fatuis cum plena sint omnia, vix invenias qui
 ferre possit fatui vocabulum, cum adeo non abhorreant à
 re. *Bo.* Sic est profectò. *Be.* Age, scis quàm sint apud omnes
 invisibilia vocabula mendacis ac furis. *Bo.* Sunt invisibilia, nec
 sine causa. *Be.* Fateor. Sed cum stuprare conjuges alienas
 fit furto sceleratius, tamen adulteri cognomine quidam
 etiam gloriuntur, ad furti convitium illico stricturi gla-
 dium. *Bo.* Ità res habet apud complures. *Be.* Ità cum multi
 scortis vinoque perditissimi sint, & sint libenter ac palàm,
 tamen ad ganeonis nomen offenduntur. *Bo.* Hi nimirum
 rem sibi gloriæ ducunt, cum vocem rei debitam horreant.
Be. Sed vix aliud nomen auribus nostris videtur intolera-
 bilius quàm mendacis. *Bo.* Novi qui hoc convitium cæde
 sint ulti. *Be.* Sed utinam pariter abominentur rem. Nun-
 quam

quam accidit tibi, ut qui promiserat se mutuum ad certum diem redditurum, falleret? *Bo.* Frequenter, etiam cum id dejerasset; neque id semel, sed iterum atque iterum. *Be.* Fortasse non erant solvendo. *Bo.* Imò erant, sed commodius esse ducebant non reddere creditum. *Be.* An hoc non est mentiri? *Bo.* Planissimè. *Be.* Auderes istiusmodi creditoriorem sic compellare, Cur mihi toties mentiris? *Bo.* Non, nisi paratus essem ad pugnam. *Bo.* An non simili modo quotidie verba dant latomi, fabri, aurifices & vestiarii, pollicentes ad certum diem, nec tamen præstantes, etiam si magni referant tuâ? *Bo.* Mira impudentia! sed adde his advocatos pollicentes operam. *Be.* Potes addere sexcenta nomina, nemo tamen horum laturus sit mendacis vocabulum. *Bo.* Hoc genere mendaciorum plena sunt omnia. *Be.* Itidem furis nomen nemo tolerat, cum à re non perinde omnes abhorreant. *Bo.* Exspecto ut dicas clariùs, *Be.* Quid interest inter eum qui rem tuam tollit è serinio, & inter eum qui depositum abjurat? *Bo.* Nihil, nisi quòd sceleratior est qui spoliat etiam fidentem. *Be.* At quàm pauci sunt qui depositum reddunt; aut, si reddunt, non dant integrum? *Bo.* Opinor esse perpaucos. *Be.* Nemò tamen istorum ferat furis vocabulum, cum rem non horreat. *Bo.* Admodum. *Be.* Jam mihi reputa, quid vulgò fiat in tractandis pupillorum bonis, in testamentis ac legatis, quantum hæreat digitis tractantium. *Bo.* Frequenter totum. *Be.* Furtum amant, vocabulum detestantur. *Bo.* Maximè. *Be.* Quid agant qui res* fisci tractant, qui monetam publicam cudunt detriorem, qui nunc auctâ, nunc diminutâ nummorum æstimatione, privatorum rem accidunt fortasse nobis non admodum liquet: de his quæ quotidie experimur loqui fas est. Qui sumit mutuum, aut qui constat æs alienum, hoc animo ut reddat, si liceat, nunquam, quantulum abest à ligure? *Bo.* Cautior fortasse dici potest, melior nequaquam. *Be.* At horum cum ingens ubique sit numerus, nemo tamen tolerat furis nomen. *Bo.* Animum solus Deus novit; proinde apud homines obæratì vocantur, non fures. *Be.* Quantuli refert quo nomine dicantur apud homines, modò sint fures apud Deum? Certè suus quisque notus est animus. Ad hæc, qui cum debeat multum, quod obligit pecuniæ nequiter prodigit; qui, posteaquam decoxit in una civitate, delusis creditoribus fugit in aliam, hospites quærens quibus imponat, idque facit crebriùs; nonne satis declarat

* Fiscus hinc
nomen habet,
quod olim in
fiscellis, hoc
est, sportulis,
pecunias col-
ligeant.

declarat quo sit animo? *Bo.* Satis superque. Sed tamen isti solent fucare colore quod faciunt *Be.* Quoniam? *Bo.* Multum multisque debere prædicant sibi cum magnatibus, atque adeò regibus, esse commune; eoque qui sunt hunc ingenio præditi ferè nobilitatis opinionem affectant. *Be.* In quem usum? *Bo.* Dictu mirum, quantum equiti licere velint. *Be.* Quo jure? quibus legibus? *Bo.* Haud aliis quam quibus præfecti maris vendicant sibi quicquid ejectum est naufragio, etiamsi exstet dominus; quibus alii suum esse volunt quicquid apud furem aut prædonem deprehenderit. *Be.* Istiusmodi leges possent ipsi fures condere. *Bo.* En facerent; si queant tueri; & haberent quod excusarent, si bellum indicant priusquam furentur. *Be.* Quis hoc juris dedit equiti potius quam pediti? *Bo.* Militiæ favor. Sic enim exercentur ad bellum, quò promptiores sint ad spoliandum hostem. *Be.* Sic, opinor, Pyrrhus exercere suos ad bellum. *Bo.* Non, sed (a) Lacedæmoni. *Be.* Abeant in malam crucem cum suo exercitio. Sed unde nomen hoc tantæ prærogativæ? *Bo.* Quibusdam obvenit à majoribus, alii mercantur ære, quidam adsciscunt. *Be.* An licet adsciscere cuilibet? *Bo.* Licet, si mores respondeant. *Be.* Qui? *Bo.* Si nihil bonæ rei gerat, si splendide vestiatur, si incedat annulatus, si gnaviter scortetur, si aleam ludat assidue, si certet chartis, si computationibus ac voluptatibus ætatem absumat, si nihil loquatur plebeium, sed arces, pugnas, ac bella mera crepet, Thraconica omnia. Isti sibi permittunt bellum cui velint indicare, etiamsi pedes ubi ponant non habent. *Be.* Equites mihi narras (b) equuleo dignos. Atqui tales habet non paucos Sicambria.

ARGUMENTUM.

Charon detestatur bellum inter Christianos. Malus genius annunciat tormenti Charonti totum terrarum orbem incendi bellis. Ossa, Dea Fama apud Homerum. Monachi & Jesuita incendiarii.

CHARON, Genius (c) ALASTOR.

Ch. Quid ita properas gestiens, Alastor? *Al.* Opportunitu quidem, ô Charon. Ad te properabam. *Ch.* Quid novæ rei? *Al.* Nuncium fero tibi Proserpinæque lætissimum futurum. *Ch.* Effert igitur quod fers, téque exonera. *Al.* Furiae non minùs gnaviter quàm feliciter gesserunt suum negotium; nullam orbis partem non infecerunt malis tartareis dissidiis, bellis, latrociniiis, pestilentiis, adeo ut planè (d) jam calvæ emissis colubris sint, & exhausti

*a Author
Xenophon in
Rep. Laced.*

*b Focus est
in dictione
equuleo, quod
& parvum
equum &*

*c Malus ge-
nius, infestus
demon.*

*d Alludit ad
fabulam E-
menidum,
qua pro coma
angues nu-
trire dicun-
tur.*

venen

venenis obambulent, quærentes quicquid usquam est viperarum & aspidum, quando tam glabræ sunt quam ovum, & pilum non habent in capite, neque quicquam in pectore succi efficacis. Proinde tu fac cymbam ac remos appares. Mox enim ventura est tanta umbrarum multitudo, ut verear ne non sufficiat omnibus transmittendis. *Ch.* Ista nos non fugerant. *Al.* Unde rescieras? *Ch.* * *Ossa* pertulerat ** Fama Dea ante biduum.* *Al.* Ut illâ deâ nihil est velocius! Sed quid est apud *Hom.* tu igitur hîc cessas relictâ cymbâ? *Ch.* Itâ nimirum res ferebat. Huc profectus sum ut mihi compararem validam aliquam triremem. Nam mea cymba jam vetustate putris ac futilis non suffecerit huic oneri, si vera sunt quæ narravit *Ossa*. Quanquam quid opus erat *Ossâ*? Res ipsa compellit. Nam naufragium feci. *Al.* Nimirum totus distillas, suspicabar te redire è balneo. *Ch.* Imò enatavi è Stygia palude. *Al.* Umbras ubi reliquisti? *Ch.* Natant cum (a) ranis. *Al.* Sed quid narravit *Ossa*? *Ch.* Tres orbis monarchas capitalibus odiis in mutuum exitium ruere, nec ullam orbis Christiani partem immunem esse à belli furis. Nam tres illi reliquos omnes pertrahunt in belli consortium. Omnes esse talibus animis, ut nemo velit alteri cedere: nec Danum, nec Polonum, nec Sæotum, nec verò Turcam interim esse in otio, moliri dira. Pestilentiam ubique sævire, apud Hispanos, apud Britannos, apud Italos, apud Gallos. Ad hæc novam esse luem ex opinionum varietate natam, quæ sic vitiavit omnium animos, ut nulla usquam sit sincera amicitia, sed frater fratri diffidat, nec uxori cum marito conveniat. Spes est hinc quoque nascituram olim magnificam hominum perniciem, si res à linguis & calamis ad manus pervenit. *Al.* Hæc omnia verissimè narravit *Ossa*. Nam ipse plura vidi his oculis, assiduus comes & adjutor Furiarum, quæ nullo tempore magis declarârunt se suo dignas nomine, *Ch.* Atqui periculum est, nè quis dæmon exoriatur qui subito adhortetur ad pacem: & sunt mortalium animi mutabiles. Nam audio apud superos esse (b) Polygraphum quendam, qui calamo suo non desinit insectari bellum, & ad pacem cohortari. *Al.* Ille jam pridem surdis canit. Olim scripsit patris profligatæ querimoniam; nunc eidem extinctæ scripsit Epitaphium. Sunt alii contrâ, qui non minùs juvent nostram quàm ipsæ furie. *Ch.* Quinam isti? *Al.* Sunt animalia quædam pullis & candidis palliis, cinericiis tu-

** Fama Dea
est apud Ho-
merum.*

*a Aristopha-
nes fingit in
Stygia palude
multas esse
ranas.*

*b Qui multa
scribit. Sic
autem seip-
sum vocat
Erasmus &
hic & alibi,
quia multa
scripsit, & in-
ter alia pacis
querelam.*

niciis, variis ornata plumis; hæc nunquam recedunt ab oculis principum, instillant in aurem amorem belli, hortantur eodem procures ac plebem, in Evangelicis illis concionibus clamitant bellum esse justum, sanctum ac pium. Quoque magis mireris hominum fortem animum, clamitant idem apud utramque partem. Apud Gallos concionatur Deum stare pro Gallis, nec vinci posse qui Deum habeat protectorem. Apud Anglos & Hispanos, hoc bellum non à Cæsare geri, sed à Deo: tantum præbeant se viros fortes, victoriam esse certam. Quod si quis interciderit, eum non perire, sed rectà subvolare in cœlum, sicut erat armatum. *Ch.* Et habetur istis tanta fides? *Al.* Quid non potest simulata religio? Accedit huc juvenus, rerum imperitia, gloriæ sitis, ira, animus ad id quò vocatur naturâ propensus. His facile imponitur, nec difficile perpellitur plaustrum suapte sponte propendens ad ruinam. *Ch.* Ego istis animalibus lubens aliquid boni fecero. *Al.* Appara lautum convivium. Nihil potes gratius. *Ch.* Ex (a) malvis, lupinis & porris? Nam apud nos non alia est, ut scis, annona. *Al.*

a Malva & porrum inferorum victus est; & lupinos si non maceres commode, mirum quam amarescant.

b Vermiculus de araneorum genere levissimus, ut qui supra aquam currat.

c Febris species paulatim conficiens corpus.

* Intemperantia mater apoplexia. Synanche, Latini angina, eadem causam habet plenitudinem.

Imò ex perdicibus, capis & phasianis, si vis esse gratus convivor. *Ch.* Sed quæ res istos movet ut tantopere promoveant bellum? aut quid hinc metunt commodi? *Al.* Quia plus emolumenti capiunt è morientibus quam ex vivis. Sunt testamenta, parentalia, bullæ, multaque alia non aspernanda lucra. Denique, maluit in castris versari quam in suis alvearibus. Bellum multos gignit Episcopos, qui in pace nè teruncii quidem fiebant. *Ch.* Sapiunt. *Al.* Sed quid opus est triremi? *Ch.* Nihil, si velim in media palude rursus naufragium facere. *Al.* O multitudinem? *Ch.* Scilicet. *Al.* Atqui umbras vehis non corpora. Quantulum autem ponderis habent umbræ? *Ch.* Sint. (b) tipulæ, tamen tipularum tanta vis esse potest ut onerent cymbam. Tum scis & cymbæ umbratilem esse. *Al.* At ego memini videre me, cum esset ingens turba, nec cymba caperet omnes, à clavotri tria millia umbarum pendere nonnunquam, nec tu ponderis ullum sentiebas. *Ch.* Fateor tales esse animas quæ paulatim demigrârunt è corpore phthisi aut (c) hectici tenuato. Cæterum quæ subito revelluntur è crasso corpore multum corporeæ molis secum ferunt. Tales autem mittit * apoplexia, synanche, pestilentia, sed præcipue bellum

bellum
rum
& h
è Br
ties
vehe
cum
Ch. C
pr,
qui p
Nam
volens
ad m
apud
domi
pluri
unt a
taliu
nia?
jam
bere
Proin
oneri
diem
Ch. S
cymb
larus,
ferunt
mili
remer
Ch. A
(b) fav
idem
sed co
nunc
tota r
spons
nium
manu
sed (
malor
tantes

bellum. *Al.* Non opinor Gallos aut Hispanos adferre multum ponderis. *Ch.* Multò minus quàm cæteri, quanquam & horum animæ non omnino veniunt plumæ. Cæterum è Britannis, è Germanis bellè pastis, veniunt aliquoties tales, ut nuper periclitatus sim decem duntaxat vehens, & nifi (a) iacturam fecissem, perieram unà a *Faciunt iacturam nautæ*
Al. Ingens discrimen! *Ch.* Quid interea censes fieri cùm accedunt crassi satrapæ, Thraſones & polymachæro placidæ? *Al.* Ex his qui pereunt in iusto bello nullos arbitror ad te venire. *Ch.* Quò subvolent nescio; unum illud scio, quoties bellum est, tot ad me veniunt faucii lacerique ut demirer ullum superest apud superos. *Al.* At ista non defecerunt secum, sed nudæ veniunt ad te. *Ch.* Verùm; sed quæ recentes veniunt, somnia talium rerum secum adferunt. *Al.* Itâne gravant somnia? *Ch.* Gravant cymbam meam: quid dixi? gravant? jam demerſerunt. Postremò, tot obolos putas nihil habere sarcinæ? *Al.* Equidem arbitror, si ferant æreos. *Ch.* Proinde certum est mihi prospicere de cavi quæ sufficiat oneri. *Al.* O te felicem! *Ch.* Quid ita? *Al.* Quia prope diem ditesces. *Ch.* Ob multitudinem umbrarum? *Al.* Næ. *Ch.* Siquidem suas opes secum adferant. Nunc qui in cymba deplorant se apud superos reliquiſſe regna, præſulatus, abbatias, auri talenta innumera, ad me nihil adferunt præter obolum. Itaque quod jam annis ter mille mihi corraſum est, id totum est effundendum in unam triremem. *Al.* Sumptum faciat oportet qui quærit lucrum. *Ch.* Atqui mortales, ut audio, feliciùs negociantur, qui (b) favente Mercurio ditescunt intra triennium. *Al.* Sed lidem decoquunt nonnunquam. Tuum lucrum minus, sed certius. *Ch.* Nescio quàm certum; si quis Deus nunc exoriat qui res principum componat, fors hæc tota mihi perierit. *Al.* Iſta quidem de re jubeo ut me sponſore in utramque aurem dormias, intra decennium totum nihil est quòd pacem metuas. Unus Romanus Pontifex ſedulò quidem hortatur ad concordiam, sed (c) laterem lavat. Murmurant & civitates tædio malorum: conſerunt ſuſurros populi nescio qui, diſtantes iniquum, ut ob privaras iras aut ambitionem

ta, cùm ob periculum cavendum exonerant navem, abjectis etiam quæ pretioſiſſima ſunt.

b Mercurius Deus latori & mercatorum præſes.

c Lavat laterem qui inane operam ſumit. Vide Chilsades.

duorum triumve, res humanæ sursum deorsum misceantur, sed vincent, mihi crede, quam libet recta consilia, Furia. Cæterum quid opus erat hæc gratiâ petere superos? An apud nos non sunt fabri? Certè Vulcanum habemus, Ch. Pulchre, si quæram navem æream. Al. Minimo accersetur aliquis. Ch. Ità est, sed deficit nos materia. Al. Quid audio? nihil illic sylvarum? Ch. Etiam nemora quæ fuerant in campis Elysiis absumpta sunt. Al. In quem tandem usum? Ch. Exurendis hæreticorum umbris, adeò ut nuper coacti simus à terræ visceribus carbones effodere. Al. Quid an istæ umbræ non possunt minore sumptu puniri? Ch. Sic visum est Rhadamantho. Al. Ubi triremem mercatus eris, unde remiges parabuntur? Ch. Meæ partes sunt tenere clavum; remigent umbræ, si velint trajicere. Al. At sunt quæ non dedicerunt remum agere. Ch. Apud me nullus est * eximius; remigant & Monarchæ, remigant & Cardinales, suam quisque vicem, non minùs quàm plebii tenues, siue didicerint siue non didicerint. Al. Tu fac dextro Mercurio feliciter mercèrè triremem. Ego non te remorabor diutiùs. Orco lætum adferam nuncium. Sed heus, heus, Charon. Ch. Quid est? Al. Fac matures reditum, ne te mox obruat turba. Ch. Imò jam plus quàm ducenta millia offendes in ripa, præter illas quæ natant in palude. Properabo tamen quantum licebit. Dic illis me mox adfuturum.

* Quia ex aliis dignitatis gratia exceptus est.

ARGUMENTUM.

Ridetur hic Carthusianus quidem Graculus, suo quidem iudicio doctissimus, qui libro suo Gracum indiderat titulum, Anticomaritas dicens quos appellare poterat Antimarianos, vel Antidicomarianos. Synodus grammaticorum de hoc verbo disputat; varia huius vocis etymologia fingitur. Tandem ejus vocabuli authorem Archimoritam meritis censet appellandum.

ALBINUS, BERTULPHUS, CANTHELUS,
DIPHILUS, EUMENIUS, FABULUS, GADITANUS.

Al. **E** Stne quisquam in hoc numero qui didicit Arithmeticen? Be. Cui tandem rei? Al. Qui certum doceat quot convenerimus grammatici. Be. Istuc quidem * citra calculos vel digiti nostri nobis dicere poterunt. Te pono in pollice, me in indice, Carthelum in medio, Dipphilum in annulari, Eumenium in minimo. Nunc ad lævum transeo: illic in pollice pono Fabulum, in iudice Gaditanum. Itaque, ni fallor, septem sumus. Sed quorsum

* Nam veteres olim calculis supputabant, ut nunc in quibusdam regionibus numeris ancis.

attinet

attinet isthuc scire? *Al.* Quoniam audio septenarium reddere legitimum concilium. *Be.* Quod concilium mihi narras? *Al.* Est res seria quæ me diu multumque torfit, neque me tantum. verum multos etiam viros neutiquam indoctos. Eam proponam in medium, ut hujus synodi auctoritate semel finiatur quæstio. *Ca.* Eximium quiddam sit oportet quod tu vel ignores, Albine, vel animum tuum perspicacissimum diu multumque torserit. Quare cupimus & ipsi nosse quid isthuc sit rei. Nam unus omnium nomine respondeo. *Al.* Ergo hic estote omnes aures simul adhibentes & animos. Plus vident oculi quam oculus. Estne quisquam vestrum qui nobis explanare possit quid significet hæc vox Anticomarita? *Be.* Nihil facilius. Sonat enim betæ genus, quam prisci natatilem appellabant, caule contorto nodosoque, mirè fatuæ, tetri odoris si contingas; posset cum * Anagyri contendere. *Ca.* Natatilem narras betam? imò cacatilem bestiam. Quis unquam audivit aut legit antehac nomen natatilis betæ? *Be.* Imò hoc dilucidè docet Mammetrectus vulgò corruptè dictus, cum vero nomine dicatur Mammothreptos, quasi dicas aviæ alumnum. *Al.* Quid isthuc est tituli? *Be.* Ut intelligas in libro nihil inveniri præter meras delicias, quòd mammæ, hoc est, aviæ, soleant indulgentius habere nepotes quam matres liberos suos. *Al.* Planè deliciosum opus mihi narras. Nuper enim cum in hunc codicem incidissem, minimum absuit quin risu dissilierim. *Ca.* Ubi tu nactus es eum codicem, qui rarissimus inventu est? *Be.* Abbas Divi Bavonis, nomine Livinus à prandio Brugis duxit me in Bibliothecam suam peculiarem, quam homo senex, cupiens aliquod sui monumentum posteris relinquere, non medio crumptu parabat. Nullus erat liber qui non esset manu descriptus idque in membranis; nullus qui non variis picturis ornatus, ac foris bysso auróque tectus. Quin & ipsa codicum spatiosa moles nescio quid majestatis præ se ferebat. *Al.* Quinamerant? *Be.* Oh, præclari omnes, Catholicon, Brachylogus, Ovidius per allegorias expositus, aliique innumeri; inter quos & lepidissimum Mammothreptum reperi. Inter eas delicias inveni natatilem betam. *Al.* Cur vocant natatilem? *Be.* Referam quod legi; penes authorem fidei periculum esto. Quoniam, inquit, proveniat in locis humidis putribusque, nec usquam felicius provenit quam in coeno aut sterquilinio; honos sit

Anticomarita.

* *Herba species quam si contingas manibus, p. simè olea, Vide prov.*

a Boves Cyprii stercore victitant.
Vide prov.

b Venenum est, Crambe recocta mors.

c Pastilli seu placenta genus, quod ex variis herbis conficitur.
d Comœdia latam habet, Tragedia semper tristem catastrophey.

auribus. *Al.* Itane graviter olet? *Be.* Sic, ut nec Oletum ullum pejùs oleat. *Al.* Estne illius oleris ullus usus? *Be.* Imò in deliciis est. *Al.* Fortasse porcis, aut asinis, aut (a) bubus Cypriis. *Be.* Imò hominibus, & quidam delicatis Pelignorum gens est, apud quam convivia vicissim in longam ducuntur periodum: extremam computationis vocant suâ linguâ *Resumptam*, quasi nos dicamus bellaria, aut tragemata. *Al.* Quam bella bellaria! *Be.* Ejus computationis hæc lex est, ut liberum sit convivatori quicquid volet apponere: nefas autem sit convivis quicquam rejicere, sed omnia boni consulere. *Al.* Quid si apponeret (b) cicutam, aut cramben recoctam? *Be.* Quicquid apponitur devorandum ibi est tacité. Domi tamen licet quod ederint revomere. Nam hic ferè ponunt natatilem betam, Anticomaritam; nihil enim refert utro nomine dixeris, res eadem est. Admiscent aliquid querni corticis & allii plurimum. Ità (c) Moretum absolvunt. *Al.* Quis persuasit legem tam barbaram? *Be.* Consuetudo, quovis tyranno potentior. *Al.* (d) Tragicam periodum mihi narras, quæ tam inamœnum habeat exitum. *Be.* Dixi meam vicem, nulli præjudicans; si quis quid habet rectius. *Ca.* At ego comperi priscis fuisse piscem quem vocârunt Anticomaritam. *Be.* Dic authorem. *Ca.* Codicem exhibere possum, nomen authoris non possum dicere. Scriptus est Gallicè, sed formulis Hebraicis. *Be.* Quam speciem habet piscis anticomarita? *Ca.* Cætera nigris squamis est, solus venter albet. *Be.* Palliatum quempiam Cynicum, opinor, nobis ex pisce facies. Qui sapor? *Ca.* Nihil insuavius. Quin pestilens est. Nascitur in putribus lacuninis, interdum & in cloacis iners, limosus, solo gestu pituitam gignit gravem, quam vix vomitu leves. Frequens est in regione quam Celtithracen appellant. Nam illic in deliciis est, quòd gustâsse carnes detestabilius sit homicidio. *Al.* Infelix regio cum suo Anticomarita. *Ca.* Tantum habeo quod dicam: nemini præjudicatum velim meâ sententiâ. *Di.* Quid opus est hujus vocis enarrationem ex Mammothreptis aut Hebræis schedis petere cùm ipsa dictionis Etymologia præseferat Anticomaritas dici puellas parùm feliciter conjugatas, utpote maritis vetulis? Nec enim novum est quòd scribæ quo verterunt in eo, cùm sint literæ cognatæ c, q & k. *Eu.* Erat aliquid quod dixit Diphilus, si constaret dictio-
nem esse Latinam. Mihi videtur esse Græca è tribus con-

flata;

Aata; ex ἀντί, quod est contra, κῶμῳ, quod sonat pagum, &
 ἰαεῖζεν, quod est muliebriter garrere; hinc per synalce-
 phen elisâ o, dictus est Anticomarita, qui rusticanâ garru-
 litate cunctis obstreperit. *Fa.* Sedulò quidem meus dixit Eu-
 menius. At mihi videtur ex tot dictionibus conflata vox
 quot habet syllabas. Nam *av* sonat *αὐτός π, τίλλον κω,*
κώδια μα, μάλα ρυ, ρυθός (perperam enim scri-
 bitur per *ι*) *τα, τάλαι.* Ex his conficitur, *amens ac miser,*
vellens pilos, putrium tergorum. *Al.* Tali opificio cibus
 congruit beta natatilis, de modò dixit Bertulphus. *Be.* Ni-
 mirum anticomarita anticomaritæ. *Ga.* Sedulò quidem
 dixistis omnes, at mihi videtur uxor viro malè morigera
 dici Anticomarita per syncopen, pro anticomarita, quòd
 semper advesetur marito. *Al.* Si recipimus tales tropos,
 facile ex (*a*) foria fient fora, & cuniculus fiet cuculus. *Be.* a Foria plu-
 Atqui Albinus, qui consul est in hoc fenatu, nondum dixit *valiter, au-*
 quid ipse censeat. *Al.* Ex me quidem quod adferam non *toze Nonio,*
 habeo; haud tamen gravabor in medium adferre quod *stercora sunt*
 ab hospite meo nuper didici, homine linguacissimo. Sæpius *liquidiora.*
 variebat in loquendo sermonem quàm lusciniæ cantio-
 nem. Is asseverabat vocem esse Chaldaicam, è tribus com-
 positam. Apud illos enim, ut aiebat, *anti* sonat perversum
 ac cerebrosum, *comar,* petram, *ita,* futoriam. *Be.* Quis un-
 quam petræ tribuit cerebrum? *Al.* Nihil absurdi, si modò
 mutes genus. *Ga.* Prorsus in hac synodo evenit quod vulgò
 dici solet, *Quot homines, tot sententiæ.* Quid igitur
 actum est? sententiæ numerari possunt, dividi non possunt,
 ut pars major vincat minorem. *Al.* Vincat igitur melior
 deteriorem. *Ga.* Atqui ad hoc ipsum opus esset aliâ synodo.
 Nam (*b*) sua cuique sponsa videtur pulcherrima. *Al.* Isthuc *b Summ emi-*
 si verum esset, minus haberemus adulteriorum. Sed ha- *que pulch-*
 beo consilium expeditum. Fabis sortiamur, ex hoc nume- *rum.*
 ro cui jus sit ut ex omnibus suffragiis probeat quod volet. *Vide Prev.*
Ga. At isthæc (*c*) in te cudetur faba. Num vera dixi? *Al.* *c Id est, in te*
 Mihi prima & postrema magis arridet. *Ga.* Assentimur *malum hos*
 omnes, ut unus pro omnibus respondeam. *Al.* Age, sit igitur *recidet.*
 hoc inter ea de quibus dubitare fas non est. *Ga.* Maxi-
 mé. *Al.* Si quis dissentiat, quid erit pænæ? *Ci.* Majusculis
 scribetur HÆRETICUS IN GRAMMATICA.
Al. Adjiciam bonis avibus quod mihi non negligendum
 videtur Id est medico quodam Syro acceptum amicis
 communicabo. *Be.* Quid isthuc? *Al.* Si natatilem betam,
 gallam

a Unitas :
chilias, mil-
lenarius nu-
merus est ;
dyas, dualis ;
trias, terna-
rius.

S Stultus
stultorum,
hoc est, istul-
torum prin-
ceps.

gallam è quercu, & sutorium atramentum in mortario contuderis, deinde aspersis copri sex unciiis miscueris: in malagma, præsentaneum esse remedium adversus caninam scabiem & porcorum pruriginem. *Be.* Sed heus, Albine, qui nobis omnibus de Anticomarita negotium facessis, in quo tandem authore legitur isthuc vocabulum? *Al.* Dicam sed in aurem, & uni. *Be.* Accipiam, sed hâc lege, ut ego vicissim unus uni in aurem dicam. *Al.* At repetita (a) henas tandem fit chilias. *Be.* Verum dicis, ubi semel exhi-nade reddideris dyadem, jam non est tibi in manu sistere fluxum dyadis. *Al.* Quod pauci nôrunt celari potest; quod multi, nequaquam: trias autem ad multitudinem pertinet. *Be.* Probè, qui tres simul haberet uxores, multas habere diceretur; sed qui tres haberet pilos in capite, aut dentes in ore, multosne an paucos habere diceretur? *Al.* Sophista, admove aurem. *Be.* Quid ego audio? Isthuc non minus absurdum est quàm si Græci civitatem, cui expugnandæ tot classès ducebant, suo nomine non possent nominare, pro Troja dicentes Sutrium. *Al.* Atqui hic Rabinus est nuper è cœlo delapsus, qui nisi præsens numen succurrisset rebus humanis, jamdudum quæreremus ubinam essent homines, ubi pietas, ubi philosophia, ubi literæ. *Be.* Næ iste inter moriæ procures primas meretur, dignus qui post-hac vocetur (b) Archimorita, cum suis Anticomaritis.

ARGUMENTUM.

Ayam & **ya'u** & *frue Conjugium impar, vulgi stultitiam ponit ob oculos, qui in sponsalibus supputant dotis magnitudinem, nec ad rationem vocant sponsi scabiem, leprâ deteriorem. Viri deformis descriptione, crudelitas parentum in sic elocando filias plusquam Mezentiana, de quo Virgil. Aeneid. 10. Vitia describit pessimi mariti. Homini hoc non est nubere, sed cadaveri. In gignendis canibus, vitulis aut equis, curatur ut sortes coeant fortibus, generesi generesit, nec morbidum sano admittunt. Damnum ex ineptis & infausis huius nuptiis respublica capit ingentissimum.*

PETRONIUS, GABRIEL.

z Qui ex an- Pe.
ro Trophonii
produnt tri- qua
stissimi sunt: ter
lege prover- res
bium.

Pe. **U**nde nobis Gabriel tam tetricâ fronte ? (*c*) Num
ex antro Trophonii ? *Ga.* Imò à nuptiis *Pe.* Nun-
quàm vidi vultum minus nuptialem. Nam qui nuptiis in-
terfuerunt, totos postea sex dies solent hilariores amœnio-
résque videri, senes etiam rejuvenescere ad annos decem.
Quas igitur tu mihi nuptias narras ? Mortis, opinor, cum
Marte. *Ga.* Imò juvenis generosi cum puellâ sedecim an-
nos nata, in qua nihil desideres, sive formam spectes, sive
mores

mores

mores, five genus, five fortunam. Quid multis? Jove marito digna videri poterat. *Pe.* Hui! tam teneram puellam tam vetulo? *Ga.* Reges non senescunt. *Pe.* Unde igitur isthæc tristitia? Fortasse sponso invides, qui tibi captatam prædam victor præripuit. *Ga.* Phy! nihil minus. *Pe.* Num tale quid accidit (a) quale memorant de convivio Lapitharum? *Ga.* Nequaquam. *Pe.* Quid? an defuit Bacchiliquor? *Ga.* Imò supererat. *Pe.* Non aderant tibicines? *Ga.* Et ^{a Cruenta ferunt nuptia Lapitharum.} fidicines, & lyricines, & tubicines, & utricines. *Pe.* Quid igitur? Non aderat Hymenæus? *Ga.* Frustrà tot vocibus ciebatur. *Pe.* Nec Charites? *Ga.* Ne musca quidem (b) ^{b Vide pro-verbium.} Charis. Nec pronuba (c) Juno, nec aurea Venus, nec Jupiter Gamelius. *Pe.* Næ, tu mihi nuptias loqueris proflus intacta? ^{c Dæmonia sunt, quæ nuptias auspicas & felices reddere creditur.} auspicas & (d) *α' δ' ε' ζ' η' θ' ι' κ' λ' μ' ν' ξ' ο' π' ρ' σ' τ' υ' φ' χ' ψ' ω'.* *Ga.* Imò miserè claudicatum. *Pe.* Nullam ergò numen prosperius istas hilarabat nuptias? *Ga.* Nullum omnino illic aderat præter unam Deam, quæ Græcis dicitur (f) Pfora. *Pe.* Pruriginosas, opinor, nuptias dicis. *Ga.* Imò rubiginosas & ^{d Id est, im-purulentas.} purulentas. *Pe.* Sed quid est, mi Gabriel, quod hæc commemoratio tibi lachrymas etiam excutit? *Ga.* Hæc res, ^{e Id est, sine nuptiis nuptias.} Petroni, vel filici possit extundere lachrymas. *Pe.* Credo, si filix vidisset. Sed obsecro te, quidnam est hoc tantum mali? Ne cela, nec meum animum diutiùs suspendito. *Ga.* ^{f Scabies, pruritus.} Nosti Lampridium Eubulum? *Pe.* Quo non alius in hac urbe vir melior aut beatior. *Ga.* Quid? ejus filiam Iphigeniam? *Pe.* Florem hujus ætatis nominasti. *Ga.* Sic est. At scis cui nupserit? *Pe.* Sciam, si dixeris. *Ga.* Nupsit Pompilio Bleno. *Pe.* Eïne Thrasoni, qui neminem non solet occidere suis gloriosis fabulis? *Ga.* Huic ipsi. *Pe.* At is jam olim celebris est in hac urbe duabus potissimùm rebus, mendaciis, ac scabie quæ nondum suum habet nomen, cum ipsa tam multorum habeat nomina. *Ga.* Superbissima scabies est, quæ nec lepræ, nec elephantiasi, nec lichenibus, nec podagræ, nec mentagræ cedat, si res veniat in certamen. *Pe.* Ità prædicant medicorum filii. *Ga.* Quid ego nunc, Petroni, depingam puellam tibi non incognitam? quanquam plurimum gratiæ addidit ornatus nativo decori. Mi Petroni, dixisses Deam quampiam esse. Nihil illam non decebat. Interim prodiit nobis beatus ille sponsus, trunco naso, alteram trahens tibiam, sed minùs feliciter quàm solent Suizeri, manibus scabriis, halitu gravi, oculis languidis,

guidis, capite obvincto; sanies & è naribus & ex auribus fluebat. Alii digitos habent annulatos, ille etiam in femore gestat annulos. *Pe.* Quid parentibus accidit ut talem filiam tali portento committerent? *Ga.* Nescio, nisi quòd hodie plerisq; videtur adempta mens. *Pe.* Fortasse prædixes est. *Ga.* Est affatim sed ære alieno. *Pe.* Si puella veneno sustulisset ambos avos & avias, quod gravius supplicium de illa sumi poterat? *Ga.* (a) Si minxisset in patrios cineres, satis pœnaram datura fuerat tali monstro vel osculum dare coacta. *Pe.* Accedo. *Ga.* Mihi sane factum hoc crudelius esse videtur, quàm si illam nudam (b) objecissent ursis, aut leonibus, aut crocodilis. Nam aut feræ pepercissent tam insigni formæ, aut subita mors finisset cruciatum. *Pe.* Vera prædicas. Mihi planè videtur hoc factum Mezentio dignum, qui *mortua*, ut inquit Maro, *jungebat corpora vivis, Componens manibusq; manus atque oribus ora.* Quamquam nec Mezentius, ni fallor, tam immanis erat ut tam amabilem puellam cadaveri jungeret, nec ullum cadaver est cui non jungi malis quàm tam putido cadaveri. Si quidem hoc ipsum quod spirat merum est venenum, quod loquitur pestis est, quod contingit mors est. *Ga.* Jam tum mihi cogita, Petroni, quid voluptatis habitura sint illa suavia, illi complexus, illi nocturni lusus ac blanditiæ. *Pe.* Theologos nonnunquam audivi loquentes de impari conjugio. Isti huc demum optimo jure dici potest impar conjugium, quasi gemmam inferas plumbo. Sed interim demoror teneræ virginis audaciam. Solent enim tales puellæ ad lemuris aut larvæ conspectum tantum non exanimari. An hæc audebit tale cadaver amplecti noctu? *Ga.* Habet puella quod excuset, auctoritatem parentum, importunitatem amicorum, ætatis simplicitatem. Ego parentum vesaniam satis mirari non possum. Quis enim filiam habet tam infelici formâ quam collocare velit homini leproso? *Pe.* Nullus opinor, si modò vel unciolam habeat sanæ mentis. Mihi si lusca esset eadèmq; clauda, nec minus deformis quàm fuit Therfites Homericus, postremò indotata, recusarem istiusmodi generum. *Ga.* At hæc lues est omni leprâ cum tetrior tum nocentior. Nam citius serpit, & subindè recurrit, ac frequenter occidit; cum nonnunquam lepra finat hominem ad extremam usq; senectutem vivere. *Pe.* Fortasse latebat parentes sponi morbus. *Ga.* Imò pulchre noverant. *Pe.* Si tam malè vole-

bant

[a] Id est, gravius aliquod flagitium commississet.

Vide prov.

[b] Apud veteres damnari obiciebantur aliquando ferè.

rant filia, quin potius insutam (b) culeo projecerunt in a Saccus quo
 Scaldim? *Ga.* Profectò levior fuisset infania. *Pe.* Quæ dos obvoluti par-
 commendabat illis sponsum? præcellit arte quapiam? *Ga.* riciis rsi
 Per multis: strenuus est aleator, potator invictus, scorta- projicieban-
 tor improbus, nugandi mentiendique artifex maximus, tur in pro-
 prædator non segnis, decoctor eximius, commessator per- vium.
 ditus. Quid multis? Cum scholæ non profiteantur nisi
 septem artes liberales, hic habet plus quam decem il-
 liberales. *Pe.* Aliquid tamen fuerit oportet quod illud
 commendaret parentibus. *Ga.* Nihil aliud quam glo-
 riosum equitis nomen. *Pe.* Qualis eques, cui per sca-
 biem vix in sella sedere licet? Sed fortassis habet lucu-
 lentas possessiones. *Ga.* Habuit mediocres; sed ex proter-
 via, quam fecit, nihil superest præter unam turriculam,
 unde excurrere solet ad prædam, eamque tam bellè in-
 structam, ut nolis illic porcos tuos ali. Sed interim nun-
 quam non habet arces in ore, & feuda, aliâque magnifica
 nomina; nusquam non affigit sua insignia. *Pe.* Clypeus
 quod habet symbolum? *Ga.* Tres elephantos aureos in spa-
 tio phœniceo. *Pe.* Scilicet Elephas elephanti congruit. O-
 portet autem hominem esse sanguinarium. *Ga.* Imò vina-
 rium; nam rubro vino mirum in modum delectatur; sic
 tibi sanguinolentus est. *Pe.* Ad hauriendum igitur utilis
 est illi proboscis. *Ga.* Maximè. *Pe.* Itaque insignia decla-
 rant magnum ac stolidum nebulonem, vini gurgitem;
 neque enim ille color sanguinis est, sed meri: & aureus
 elephas indicat, quicquid auri nactus est vino absumi. *Ga.*
 Sic est. *Pe.* Quod igitur dotis hic Thraso conferet ad spon-
 sam? *Ga.* Quid? maximam. *Pe.* Quâ maximam decoctor?
Ga. Sine me loqui; maximam, inquam, pessimamque sca-
 biem. *Pe.* Emoriar, ni malim filiam meam equo nuptam
 quam tali equiti. *Ga.* At ego vel monacho nuptam malim.
 Imò hoc non est homini nubere, sed hominis cadaveri. Hoc
 spectaculum si vidisses, dic mihi, tenuissène lacrymas?
Pe. Quî potuissem, qui vix ista sine lacrymis audio? Ad-
 eone parentes ad omnem naturalis pietatis affectum ab-
 surduisse, ut filiam unicam, puellam tali formâ, tali in-
 dole, tam amabilibus moribus, tali monstro in servitu-
 tèm traderent, propter mendacem clypeum? *Ga.* Atqui
 facinus hoc, quo nihil invenias nec imanius nec crude-
 lius nec magis impium, hodie magnatum etiam ludus est;
 eum expediat eos qui Reipublicæ tractandæ nascuntur,
 esse

esse quàm prosperrimâ valetudine. Corporis enim habitus animi vim afficit. Certè hic morbus quicquid est homini cerebri solet exhaurire. Ità sit ut Reipublicæ præfideant qui nec animo bene valeant nec corpore. *Pe.* Non solùm integræ mentis ac prosperâ valetudine convenit esse qui reipublicæ gubernaculis assident, verùm etiam formâ dignitatèque corporis præcellentes. Quanquam enim prima principum commendatio sînt sapientia & integritas; tamen nonnihil refert quâ specie corporis sit qui cæteris imperat. Nam si sævus est, multum invidia addit corporis deformitas. Sin probus & pius, *Gratior est pulchro veniens è corpore virtus.* *Ga.* Rectè. *Pe.* Nonne deplorant earum infelicitatem, quarum conjuges post peractas nuptias in lepram aut morbum incidunt comitalem? *Ga.* Meritò sanè. *Pe.* Quæ igitur dementia est, ultro filiam plus quàm leproso tradere? *Ga.* Plus quàm dementia est. Si satrapes paret tollere catulos, quæso num ad ad generosam fœminam admittet scabiosum & ignavum canem? *Pe.* Imò magnâ curâ dispiceret, ut undiquaq; generosum adjungeret, nè nascantur (a) hybridæ. *Ga.* Et si dux augere velit equitatum, ad eximiam equam admittet morbidum aut degenerem? *Pe.* Nè in commune quidem stabulum reciperet morbidum, nè quâ serpat malum ad alios. *Ga.* Nec interim referre putant quem admittant ad filiam, & unde nascantur liberi, non tantùm in hæreditatem omnium facultatum successuri, verùm etiam reipublicam moderaturi. *Pe.* Né rusticus quidem quemvis taurum admittit ad juvencam, nec quemvis equum jungit equæ, nec quemvis porcum scrophæ; cùm taurus gignatur aratro, equus rhedæ, porcus culinæ. *Ga.* Vide quàm perversa sint hominum judicia. Si quis plebeius patriciæ puellæ osculum obtrudat, injuriam putant bello vindicandam. *Pe.* Acerrimo. *Ga.* Et ipsi volentes, scientes, prudentes, id quod nihil habent charius dedunt abominando portento, & privatim impii in suam gentem, & publicè in civitatem. *Pe.* Si sponsus subclaudicat, alioqui sanus, quàm abhorretur à conjugio? Hoc tantum malum non imputatur in sponsalibus. *Ga.* Si quis filiam elocavit Franciscano, quanta abominatio, quanta deploratio malè collocatæ Virginis! At illa veste detractâ virum habet membris validis: ista totam ætatem transigit cum semivivo cadavere. Si qua nubit sacerdoti, ludunt in unctum; at hæc

a Catuli qui ex parentibus diversa natura & studii nascuntur.

hæc
lis be
faci
curat
sum h
quor
quæ
potiu
um.
rerim
pibus
rem:
falsa
vinis
qua n
vigil
morb
bi: q
rem a
obno
mum
etian
Pe. C
mine
tract
tract
rum.
atque
mitti
lari p
conju
perts
is nu
09. G
rem e
quide
laris
urit e
ista e
scen
totiu
mus e

hæc (a) pejùs uncto nuplit. *Pe.* Vix hoc faciunt hostes puel-
 lis bello captis, vix piratæ faciunt scelere abductis, & hoc
 faciunt parentes unicæ filiæ, nec illis datur à magistratu
 curator. *Ga.* Quomodo medicus succurret phrenetico, si ip-
 sum habeat phrenesis? *Pe.* Atque mirum est, à principibus,
 quorum munus est prospicere Reipublicæ duntaxat in his
 quæ ad corpus pertinent, cum in hoc genere nihil prius ac
 potius sit bonâ valetudine, hîc nullum excogitari remedi-
 um. Tanta pestis bonam orbis partem occupavit, & illi in-
 terim stertunt, quasi nihil ad rem pertineat. *Ga.* De Princi-
 pibus, Petroni, religiose loquendum est. Sed admove au-
 rem: infusurrabo tria verba. *Be.* O miseriam! Utinam
 falsa prædicares. *Ga.* Quot morborum genera nasci putas ex
 vinis corruptis ac mille modis infectis? *Pe.* Innumera, si-
 qua medicus fides. *Ga.* Num hîc vigilant ædiles? *Pe.* Planè
 vigilant in exigendis vectigalibus. *Ga.* Quæ sciens nubit
 morbidò, fortasse digna est suo malo, quod adscivit ipsa fi-
 bi: quanquam si principatum gererem, utrumq; semove-
 rem ab urbano commercio. Cæterum si qua nupfisset huic
 obnoxio lui, qui se sanum mentitus esset, si quis mihi sum-
 mum Pontificium deligeret, dirimerem hoc conjugium,
 etiam si sexcentis (b) tabulis sponsalibus contractum esset.
Pe. Quo colore? Nam conjugium ritè contractum ab ho-
 mine non potest dirimi. *Ga.* Quid? tibi videtur ritè con-
 tractum quod dolo malo contractum est? Non valet con-
 tractus, si puella decepta servo nuplit, quem putabat libe-
 rum. Hic cui nuplit servus est miserrimæ dominæ Psoræ;
 atque hoc infelicius est servitus, quod illa neminem manu-
 mittit, ut servitutis miseriam aliqua libertatis spes conso-
 lari possit. *Pe.* Sanè colorem reperisti. *Ga.* Ad hæc, non est
 conjugium nisi inter vivos. Hîc mortuo nubitur. *Pe.* Re-
 pertus est alter color. Sed sineres, opinor, scabiosas scabio-
 sis nubere, juxta vetus illud adagium, * *ὁμοίον πρὸς ὁμοίον* *
oy. Ga. Si hoc mihi liceret quod liceret Reipublicæ, sine-
 rem quidem jungi, sed conjunctos exurerem. *Pe.* Tum tu
 quidem Phalaridem ageres, non principem. *Ga.* An tibi Pha-
 laris videtur mendicus qui secat digitos aliquot, aut in-
 urit corporis partem, nè totum pereat? Mihi non videtur
 ista crudelitas, sed misericordia. Quod utinam initio na-
 scentis mali fuisset factum! Tum enim paucorum exitio
 totius orbis saluti consuli poterat. Et hujus facti reperi-
 mus exemplum Gallorum annalibus. *Pe.* At mitius erat

*Alludit tam-
 citè ad un-
 guenta & ca-
 raplasinata
 illorum qui
 qui poscas ha-
 bent.*

*b Scripti co-
 dicilli initi
 matrimonii
 de pacto &
 legato ut
 aiant.*

** Id est, simile
 simili gaudet.*

illos castrari ac submoveri. *Ga.* Foeminis porro quid fac res? *Pe.* Adderem fibulas. *Ga.* Ità quidem prospectum esset nè (a) ex malis corvis nascantur mala ova: sed fatebor hoc esse mitius, si tu fateris illud esse tutius.

*a Vide prov.
Mali Corvi
malum ovum.*

Nam pruriunt & exsecti nec uno modo transilit malum, sed osculo; sed colloquio, sed contactu, sed computatunculâ serpit ad alios. Et videmus huic malo fatalem quandam malitiam adjunctam, ut quisquis eo tenetur, vel nullo suo commodo gaudeat quam plurimis suam affricare scabiem. Jam submoti possunt fugere, possunt vel noctu vel ignotis imponere; à mortuis verò nihil est periculi.

Pe. Tutius fateor; sed haud scio an conveniat Christianæ mansuetudini. *Ga.* Dic age mihi, unde plus periculi est, à simplicibus furibus, an ab istis? *Pe.* Fateor pecuniam multo viliores bonâ valetudine. *Ga.* Et tamen hos Christiani suffigimus in crucem; nec appellatur crudelitas, sed justitia; & si Rempublicam spectes pietas est. *Pe.* Verùm ibi plectitur qui damnum dedit. *Ga.* Hi scilicet lucrum adferunt. Sed demus hoc malum multis nullâ suâ culpâ contractum, cum tamen paucos reperias quibus eam lucem non conciliârit nequitia; jure consulti docent interdum innoxios rectè occidi, si id magnopere intersit Reipublicæ. Quemadmodum Græci post everfam Trojam occiderunt Astyanactem Hectoris filium, nè per illum bellum instauraretur.

*b Vide prov.
Stultus qui
patre caso liberis
pepercerit.*

*c Est potestas
quâ creditori
in sua patria
contra debitorem
in aliena jus suum
persequi
licet.*

(b) Nec putant impium, post extinctum tyrannum, & liberos innoxios trucidari. Quid quòd nunquam non bellamus Christiani, neque tamen nescimus in bellis maximam malorum partem ad eos redire qui nihil commoverunt?

Idem usu venit in (c) reprefalibus quæ vocant. Qui læsit, in tuto est; & spoliatur negotiator, qui nec factum quidem audivit, tantum abest ut in culpa fuerit. Quod si talibus remediis utimur in rebus non ità magni momenti, quid censés faciendum in re omnium atrocissima? *Pe.* Vincere. *Ga.* Tum illud mihi perpende. Apud Italos ut primum scintillare cœpit pestilentia, occluduntur ædes: qui laboranti inserviunt submoventur à publico. Hoc quidam appellant inhumanitatem, cum summa sit humanitas. Si quidem hâc vigilantia fit ut paucis funeribus sopiatur malum. At quanta est humanitas tot millium vitæ consuli. Sunt qui parùm hospitale putant, quòd Itali in rumore pestilentie, tempore vespertino hospitem portis submovent, coguntque sub dio noctem agere; at pietas est, pau-

corum

corum incommodo, maximo Reipublicæ bono prospicere. Quidam sibi valde fortes videntur & officiosi, quod ausint ad quemvis pestilentia laborantem accedere, etiam si nihil illic habeant negotii. At dum reversi domum inficiunt uxores, liberos, ac totam familiam, quid eâ fortitudine stultius? quid officio inofficiosius, ut salutes alienum, tibi charissimos in præsens vitæ discrimen adducere? Hic tamen quanto minus est periculi à pestilentia quàm ab hac scabie? Rariùs afflat propinquos, nec ferè senes attingit; & quos attingit, aut cito liberat, aut restituit sanitati, puriores etiam quàm antea fuerunt. Hæc quid aliud quam perpetua mors est, vel, ut veriùs dicam, sepultura? Obvolvuntur linteis & unguentis more cadaverum. *Pe.* Verissima narras. Saltem idem curæ dandum erat huic tam exitiali malo quod datur leprosis. Aut si hoc quoq; nimium est, nemo barbæ sylvam patiatur sibi demeti, aut sibi quisque tonsorem præstat. *Ga.* Quid si uterque claudat os? *Pe.* Affiant naribus malum. *Ga.* Est & isti malo remedium. *Pe.* Quodnam? *Ga.* Ut, quod solent Alcumici, addant personam quæ per vitreas fenestellas præbeat lumen oculis, ori naribusque respirationem, cornu à persona per axillas intergum porrecto. *Pe.* Bellè, si nihil metuendum est à contactu digitorum, linteorum, pectinis, & forpiceis. *Ga.* Optimum igitur barbam usque ad genua demittere. *Pe.* Ita videtur. Deinde fiat edictum. Nèquis idem sit tonfor & chirurgus. *Ga.* Ad famem relegas tonfores. *Pe.* Minuant sumptus, & aliquanto pluris radant. *Ga.* Esto. *Pe.* Tum feratur lex, nè quis cum alio poculum habeat commune. *Ga.* Istam vix recipiet Anglia. *Pe.* Nève duo miscèantur eodam lecto, præter uxorem & maritum. *Ga.* Placet. *Pe.* Ad hæc, in diversoriis nè quis hospes indormiant linteis, in quibus alius indormiit. *Ga.* Quid facies Germanis, qui vix lavant bis in anno? *Pe.* Existimulent lotrices. Prætera tollatur mos quamvis vetustus salutandi osculo. *Ga.* Etiamne in templis? *Pe.* Tabellæ suam quisque opponat manum. *Ga.* Quid de colloquio? *Pe.* Vitetur illud Homericum, (a) ἄγχι προσπαλῶ & vicissim qui auscultat, comprimat labra. *Ga.* Vix istis legibus suffecerint duodecim tabulæ. *Pe.* Sed quid consulas interim infelici puellæ? *Ga.* Quid, nisi ut libenter sit misera, quò sit minùs misera; & suavio conjugis opponat manum, tum armata cum illo dormiat? *Pe.* Quonam hinc properas? *Ga.* Recta in

à Carmen
quod in nup-
tius decantari
consuevit :

Epitaphium
inscriptio se-
pulchri,

in musæum. *Pe.* Quid facturus? *Ga.* Pro (a) Epithalamio,
quod postulant, scripturus Epitaphium.

ARGUMENTUM.

Impostura habet familiare colloquium inter *Livinum* & *Philippum*,
ubi *Livinus* imponit *Philippo*, earmina loquens, cum ille profam
batur loqui.

PHILIPPUS, LIVINUS.

Ph. Salve, *Livine.* *Li.* Salvebo, si vis ita; sed à me tibi
cave. Nam est animus imponere tibi, nisi caves.

Ph. Non est admodum metuendus hostis qui periculum de-
nunciat. Sed age, falle, si potes. *Li.* Ecce jam fefelli. nec
sentis adhuc. Iterum cave. *Ph.* Cum præstigiarum, opinor,
artifice mihi res est. Nihil enim sentio imposturæ. *Li.* Rur-
sus adverte mentem tuam, ni velis decipi, sicuti falsus es
non semel. *Ph.* Hic sum, incipe. *Li.* Jamdudum mihi quod
jubes peractum est. *Ph.* Quid actum? aut quid peractum?

Nihil sentio doli. *Li.* Jam toties admonitus saltem adhibe
attentum animum. *Ph.* Novum præstigiarum genus. Lu-
dor, ut ais neque quicquam artis sentio, cum observem &
oculos & manus, linguam tuam. Sed age, rursus incipe.

Li. Iterum atq; iterum incipio, atq; adeo toties facio, neq;
tu assequeris laqueos. *Ph.* Quâ re mihi laqueos tendis?

Li. Hæc tibi, inquam, lingua dolos parat, nec auribus sen-
tis, nec oculis vides. Nunc saltem habe attentos oculos &
aures. *Ph.* Non possum magis, etiam si capite ageretur.

Sed falle rursus. *Li.* Iterum ecce fefelli, neque depre-
hendis artem. *Ph.* Enecas. Quæso dic, quodnam est hoc

præstigiarum genus? *Li.* Hactenus sum tibi loquutus
carmine, atque adhuc loquor. *Ph.* Nihil minus sensi quàm

isthuc. *Li.* Primum tibi respondi duobus trimetris jam-
bicis. Deinde trochaico tetrametro catalectico. Mox me-
ris criticis sum loquutus. Post hæc Phaleucio hendicasyllabo.

Deinde meris choriambis. Ad hæc meris anapæstis.
Rursus tribus sapphicis. Mox soradico: postremo tro-
chaico tetrametro. *Ph.* Deum immortalem quid vis suspica-
bar potius quàm istud. Si vixero, aliquando vicem repo-
nam. *Li.* Huc si quid potest. *Ph.* Ecce bis par pari retuli, nec

dolum precipis. *Li.* Hui, tam citò? *Ph.* Minatus sum tibi
jambico tetrametro catalectico, mox addidi creticos quin-
que. *Li.* Prorsus accidit, ut video, quod dici solet, * *Creten-*

sis incidit in Cretensem. *Ph.* Sic est: sed illud precor utri-
que nostrum, nè nobis unquam occurrat impostura no-
centior.

ARGU-

* *Creten-
sibus &
mendaces no-
tati sunt,*

Cylo
be
v
E

Ca.

pha
tibi
vio
Po.

furi
Mil
ære
bell

der
lio
Vic

igi
Ev
Ev

Ch
bai
in n
At

mu
tur
qua
lia,

tar
Qu
fi q

Im
re
hal
ren

tic
cù
Tu
nu
qu

ARGUMENTUM.

Cyclops, sive Evangeliphernus. taxat eos qui Evangelium semper habent in ore, cum in vita nihil prorsus sit Evangelicum. Acerbè invenitur in hypocritas, qui profitentur ore, negant opere Religionem. Evangelium, ut vinum, non prodest nisi intrinsecus sumptum.

CANNIUS, POLYPHEMUS.

Ca. Quid hîc venatur Polyphemus? **Po.** Quid vener, rogas, sine canibus & venabulo? **Ca.** Fortè nympham aliquam hamadryadem. **Po.** Pulchre divinâsti. En tibi rete venatorium. **Ca.** Quid ego video? Bacchum in exuvio leonis, Polyphemum cum codice, (a) *γαλῆν κροκωπὶν*; **Po.** Non croco tantum pinxi libellum, sed etiam minio lafurioque. **Ca.** Non loquor de croco, sed Græcè dixi quiddam. Militaris videtur libellus; nam nodis, laminis & circulis æreis armatus est. **Po.** Introspecte. **Ca.** Vide. Sanè perquam bellus est: sed nondum ornâsti satis. **Po.** Quid deest? **Ca.** Adde debebas tua insignia. **Po.** Quæ? **Ca.** Sileni caput è dolio prospiciens. Sed quid tractat? Artem potaticam? **Po.** Vide nè quam imprudens effutias blasphemiam. **Ca.** Quid igitur? estne sacri quippiam? **Po.** Est, quo nihil sacratius, Evangelium. **Ca.** (b) *Ἡρώκλεις!* Quid Polyphemo cum Evangelio? **Po.** Quin ita rogas, Quid Christiano cum Christo? **Ca.** Nescio; nisi quòd te talem magis decet habbarda: ha. Nam si quis mihi istâ specie ignotus occurreret in mari, piratam esse crederem; si in nemore, sicarium. **Po.** Atqui hoc ipsum nos docet Evangelium, nè quem judicemus juxta faciem. Quemadmodum enim sæpenumero sub tunica cinericia latet animus tyrannicus; ita nonnunquam attonsum caput, circumtorta barba, torva supercilia, truces oculi, vertex plummam ventilans, sagum militare, caligæ intersectæ, regunt Evangelicum animum. **Ca.** Quidni? nonnunquam & sub pelle lupina latet ovis: &, si qua fides apologis, sub exuvio leonis latet asinus. **Po.** Imò ego novi qui ovem gestat in vertice, vulpem in pectore; cui libens optârim, ut quàm habet nigros oculos tam habeat candidos amicos, tamq; probè inaretur quàm colorem habet inauratæ congruum. **Ca.** Si ovem gestat in vertice qui pileum gestat ovillam, quàm tu incedis onustus, cum ovem simul & struthiocamelum gestis in capite? Tum an non absurdius facit qui avem portat in capite, asinum in pectore? **Po.** Mordes. **Ca.** Sed bellè res habuerit si, quàm tu decorâsti variis ornamentis Evangelium, tam te

a Id est, Feli
crocotum,
Vide prov.

b Id est, Her-
cules! admi-
randi adver-
bium apud
Græcos.

vicissim exornet. Ornâsti coloribus, utinam exornet te bonis moribus? *Po.* Curabitur. *Ca.* Ut soles. *Po.* Sed omiſſis convitiis, itâne damnas eos qui circumferunt codicem Evangelicum? *Ca.* Minimè gentium *Po.* Quid; an tibi videor minimus gentium vel asinino capite te procerior? *Ca.* Non arbitror tanto, si asinus arrigat auriculas. *Po.* Cerrè bubalino. *Ca.* Placet collatio; sed ego minimè dixi, non, minime. *Po.* Quid interest inter ovum & ovum? *Ca.* Quid interest inter medium digitum & infimum? *Po.* Medius est longior. *Ca.* Scité. Quid interest inter asininas auriculas & lupinas? *Po.* Lupinæ sunt breviores. *Ca.* Rem tenes. *Po.* At ego longa breviâque palmâ & ulnâ metiri soleo, non auribus. *Ca.* Age, qui Christum gestavit dictus est Christophorus: tu qui Evangelium portas, pro Polyphemo dicendus est Evangeliphorus. *Po.* An sanctum non putas portare Evangelium? *Ca.* Non nisi tu fatearis esse sanctissimos asinos. *Po.* Quî sic? *Ca.* Quia unus sufficit gestandis tribus istiusmodi codicum millibus; nec te crediderim futurum imparem oneri, si probè sis clitellatus. *Po.* Nihil absurdi sic asino tribuere sanctimoniam, quia gestavit Christum. *Ca.* Istam sanctimoniam tibi non invideo. Et, si vis, donabo tibi reliquiâs illius asini cui Christus insedit, ut exosculeris *Po.* Dabis munus Gratissimum. Nam asinus ille contactu corporis Christi consecratus est. *Ca.* Sanè Christum contigerunt & qui illi impegerant alapas. *Pa.* Sed age, dic serio, nonne pium est circumferre codicem Evangelicum? *Ca.* Pium, si absit hypocrisis, si verè id fiat. *Po.* Abeat hypocrisis ad monachos; quid militi cum hypocrisi? *Ca.* At primùm expedi mihi quid sit hypocrisis. *Pa.* Cùm aliud pre te fers quàm latet in animo. *Ca.* Sed quid præfert circumlatus Evangelii codex? nonne vitam Evangelicam? *Po.* Opinor. *Ca.* Ergò ubi vita non responderet codici, nonne hypocrisis est? *Po.* Videtur, sed quid est verè codicem Evangelicum circumferre? *Ca.* Quidnam circumferunt manibus, quemadmodum Franciscani Francisci regulam: idem possunt & bajuli Lutetiani, & asini, & cantherii. Sunt qui circumferunt ore, nihil crepantes nisi Christum & Evangelium: hoc est Pharisaicum. Quidam circumferunt animo. Proinde verè circumfert, qui & & manibus, & ore, & corde portat Evangelium *Po.* Ubi sunt isti? *Ca.* In templis diaconi, qui portant codicem, pronunciant populo, & tenent corde. *Po.* Tametsi non omnes sancti

Quisnam verè portat Evangelium.

sancti sunt qui animo gestant Evangelium. *Ca.* Nè mihi
sophistam agas. Non gestat animo, nisi qui medullitus a-
mat. Nemo penitus amat, nisi qui moribus exprimit Evan-
gelium. *Po.* Istas subtilitates non assequor. *Ca.* At dicam
crassiore Minervâ. Si lagenam vini Belnenfis gestes hume-
ris, quid aliud est quàm onus? *Po.* Nihil aliud. *Ca.* Si tene-
as faucibus, ac mox exspuas? *Po.* Haud profuerit; quan-
quam id quidem non soleo. *Ca.* Sin, ut soles, affatim hauri-
as? *Po.* Nihil divinius. *Ca.* Concalescit omne corpus, ru-
bescit facies, hilarescit frons. *Po.* Prorsus. *Ca.* Tale quid-
dam est Evangelium: in animi venas demissum innovat
totum hominis habitum. *Po.* Videor igitur tibi parùm
Evangelicè vivere? *Ca.* Istam quæstionem nemo te dissol-
verit rectius. *Po.* bipenni res agatur. *Ca.* Si quis in os te vo-
cet mendacem aut ganeonem, quid facias? *Po.* Quid fa-
ciam? sentiret pugnoscere meos. *Ca.* Quid si quis tibi impin-
gat colaphum? *Po.* Amputarem illi collum pro colapho.
Ca. Atqui codex tuus docet, ut pro convitio referas benig-
num sermonem, & ferenti maxillam dexteram porrigas
& sinistram. *Po.* Legi, sed exciderat. *Sa.* Oras: opinor, fre-
quenter. *Po.* Isthuc est Pharisaicum. *Ca.* Pharisaicum est
prolixè precari, sed fucatè. At tuus codex docet semper
orandum, sed ex animo. *Po.* Attamen oro nonnunquam.
Ca. Quando? *Po.* Cùm venit in mentem, semel ut bis in
hebdomade. *Ca.* Quid tum oras? *Po.* Precationem Domi-
nicam. *Ca.* Quoties? *Po.* Semel. Nam vetat Evangelium
* Battologiam eadem iterantem. *Ca.* Potes attentus ab-
solvere precationem Dominicam? *Po.* Nunquam id tenta-
tum est. An non satis quòd voce pronuncio? *Ca.* Nescio,
nisi quòd Deus non audit nisi cordis vocem. Crebrò jeju-
nas? *Po.* Nunquam. *Ca.* At tuus codex probat precatio-
nem & jejunium. *Po.* Probatum & ego, nisi aliud flagitaret
venter, *Ca.* At Paulus negat eos servire Jesu Christo qui
ventri serviunt. Vesceris carnibus quovis die? *Po.* Cùm
dantur. *Ca.* Atqui ista gladiatoria laterum firmitas vel fœ-
no arborumque corticibus poterat ali. *Po.* Sed Christus
dixit non coinquinari hominem his quæ intrant in os. *Ca.*
Ità, si modicè, si præter offendiculum. At Paulus Christi dis-
cipulus mavult fame mori quàm fratrem infirmum offen-
dere suo cibo; nòsque ad suum hortatur exemplum, ut
omnibus per omnia placeamus. *Po.* Paulus est Paulus, ego
sum ego. *Ca.* At Ægonis est capras pascere. *Po.* Malim esse.

Ca.

Inanis & multorum verborum effusio, à Battologiam dicta, cui hoc solemne fuit. Battologiam damnat Christus nominatim apud Matthæum.

Ca. Puichre tibi precaris ; caper citius fies quàm capra.
Po. Esse dixi, pro edere. *Ca.* Eleganter. Libenter succurris pauperibus ? *Po.* Non est quod dem. *Ca.* At esset si sobriè viveres, si gnayiter laborares. *Po.* Dulce est otium. *Ca.* Servas præcepta Dei ? *Po.* Grave est. *Ca.* Agis admissorum poenitentiam ? *Po.* Christus pro nobis dependet. *Ca.* Unde igitur declaras te amare Evangelium ? *Po.* Dicam. Franciscanus quidam apud nos non desinebat è suggesto deblaterare in Novum Testamentum Erasmi ; conveni hominem privatim, lævam injeci capillis dextrâ pugilem egi, suggillavi illum magnificè, totamque faciem tuber reddidi. Quid ais ? Non est favere Evangelio ? Deinde absolvi illum à commissis, hoc ipso codice ter in verticem impacto, fecique tria tubera, In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. *Ca.* Satis quidem Evangelicè. Isthuc nimirum est Evangelium Evangelio defendere. *Po.* Occurrit alter ejusdem sodaliti, qui nullum neque modum neque finem faciebat debacchandi in Erasmus. Accensus Evangelico zelo, minis hominem adegi ut utroque genu flexo rogaret veniam, fatereturque se quæ dixerat instigante diabolo dixisse, ni fecisset, jam halbardacha erat in cervicem vibrata. Vultus erat qualis esse solet Martis irati. Hoc gestum est coram aliquot testibus. *Ca.* Miror hominem non fuisse prorsus exanimatum. Sed ut pergamus ; Vivis castè ? *Po.* Id fortasse fiet ubi senuero. Sed vis tibi verum fatear. ? Canni. *Ca.* Non sum sacerdos ; si confiteri libet, alium quære. *Po.* Deo soleo confiteri. Sed tibi fateor me nondum esse perfectum Evangelicum, sed unum è populo. Habemus quatuor Evangelia. Nos Evangelici quatuor res potissimum venamur : ut ventri bene sit ; nequid desit iis quæ sub ventre sunt ; tum ut sit unde vivamus ; postremo, ut liceat quod lubet agere. Hæc si suppetant, inter pocula clamamus, Io triumphè, Io pæan ; Vivit Evangelium, regnat Christus. *Ca.* Ista quidem Epicurea vita est, non Evangelica. *Po.* Haud inficior. Sed scis Christum omnipotentem esse ; potest repente nos vertere in alios homines. *Ca.* Potest & in suos ; quod quidem proclivius arbitror quàm in bonos viros. *Po.* Utinam non essent pejores in mundo suis, bobus, asinis & camelis. Multos videas leonibus truculentiores, lupis rapaciores, passeribus falaciores, canibus mordaciores, viperis nocentiores. *Ca.* At jam tempus est ut ex animante bruto in hominem incipias

Qua venantur pseud-Evangelici præter 4 Evangelia.

*Hoc co-
sam
quo
ter*

An.

*quàm
freque
id tem
pauci
si pela
tum. 7
Le. Bo
sponfa
revulsi
admod
centes*

incipias

ciplas verti. *Po.* Rectè mones. Nam horum temporum Prophetæ dicunt instare supremum mundi diem. *Ca.* Tanto magis properandum. *Po.* Exspecto Christi manum. *Ca.* Vide ut tu manui ceream præbeas materiam. Sed unde colligunt in propinquo esse mundi finem? *Po.* Quoniam, inquiunt, idem nunc faciunt homines quod faciebant imminente diluvio; epulantur, potant, comeffantur, ducunt, nubunt, scortantur, emunt, vendunt, foenerant, & foenerantur, ædificant; reges belligerantur, sacerdotes student augendis censibus, Theologi nectunt syllogismos, Monachi per orbem curstant, populus tumultuantur, Erasmus scribit colloquia: denique nihil malorum abest, fames, sitis, latrocinia, bellum, pestilentia, seditio, rerum bonarum inopia. Annon hæc arguunt adesse finem rerum humanarum? *Ca.* Ex hoc malorum acervo quod tibi est molestissimum? *Po.* Divina. *Ca.* Quòd crumenam tuam obsident aranæ. *Po.* Dispeream nisi rem acu tetigisti. Nunc venio recens à computatione: aliàs sobrius tecum disputabo, si voles, de Evangelio. *Ca.* Quando te videbo sobrium? *Po.* Cùm fuero. *Ca.* Quando eris? *Po.* Cùm videaris. Interim, mi Canini, sis felix. *Ca.* Tibi vicissim opto ut sis quod diceris. *Po.* Nè me vincas officio, precor nè Caninium unquam destituat unde cognomen sortitus est.

ARGUMENTUM.

*Hoc colloquium, cui titulus * Απορρόνυσσα, seu Absurda, confusam continet confabulationem, ubi nihil planè ad rem respondetur, ad Bacchum, quod Anglicè dicimus Non fence. Alter enim de nuptiis rogat, alter de naufragio infelicique navigatione respondet.*

Id est, nihil ad Bacchum, cum nihil ad rem præsentem quadret.

ANNIUS, LEUCIUS.

An. **A**udio te interfuisse nuptiis Pancratii & Albinae. *Le.* Nunquam antehac infelicius navigavi quàm hoc tempore. *An.* Quid ais? tantam fuisse hominum frequentiam? *Le.* Nec unquam mihi vilior fuit vita quàm id temporis. *An.* Vide quid faciant opes. Ad meas nuptias pauci convenerint, iique tenues. *Le.* Vix fuëramus ingressi pelagus, ortus est ingens turbo. *An.* Narras deorum cœtum. Totne aderant viri principes, tot matronæ nobiles? *Le.* Boreas dissecuit velum, dissectumq; dissipavit. *An.* Desponsam novî. Nihil fingi potest venustius. *Le.* Mox fluctus revulsit clavum. *An.* Idem videtur omnibus. Nec sponsus admodum illi cedit. ut aiunt, formæ gratiâ. *Le.* Quid animi censes nobis illic fuisse? *An.* Sanè rarum nunc est virgines nubere

αδέν ὄρες Δρόνυσον.

nubere. *Le.* Remigandum nobis erat. *An.* Dotem vix credibilem narras. *Le.* Ecce mox aliud malum. *An.* Cur puellam impuberem commiserunt tam feroci? *Le.* Apparuit piratarum navis. *An.* Profecto sic est, in multis nequitia supplet ætatem. *Le.* Ibi nobis geminum fuit bellum, alterum cum mari, alterum cum prædonibus. *An.* Hui! tantum donariorum? interim pauperibus nemo dat festucam. *Le.* Quid? cederemus? Imò desperatio vitæ addebatur animos. *An.* Vereor, nè sint steriles nuptiæ, si vera prædicas. *Le.* Imò injecimus harpagones. *An.* Orem novam ante nuptias gravida? *Le.* Si spectâsses eum confictum fateris me non esse fœminam. *An.* Ut audio, conjugium hoc non solum rarum est, sed etiam consummatum. *Le.* Infiliimus in navem piraticam. *An.* At demiror te vocatum alienum, me præterito, qui tertio propinquitatis gradu sponsæ patrem contingo. *Le.* Ipsos in mare præcipites dedimus. *An.* Vera prædicas, *Infeliciū nulli sunt affines.* *Le.* Quicquid erat prædæ, inter nos partiti sumus. *An.* Expostulabo cum puella primo quoque tempore. *Le.* Mox exorta est subita tranquillitas; dixisses esse * Alcedonia. *An.* Si illi res est, mihi est animus. Nihil moror illius benevolentiam. *Le.* Ità pro una duas naves in portum dedimus. *An.* Indignetur qui vult. *Le.* Quò eam, rogas? in templum, veli partem dedicaturus divo Nicolao. *An.* Hodie non est liberum mihi; nam ipse domi convivas expecto: aliàs non recusabo.

ARGUMENTUM.

a Id est, e-
quus sine equo.
(a) *Ἰππὸς ἀνίππος*, sive Ementita nobilitas, depingit ut qui sub umbra nobilitatis existimant sibi nihil non licere. Quamvis nullâ generis aut virtutis celebritate insignes, arrogant tamen in perfrecta frontis nebulones honorem illis nullo fascino debitu, et flagitio honor debeat improbissimo.

b Rapacem
sonat nomen
servuli apud
Plantum.

(b) HARPALUS, NESTORIUS.
Ha. Potes me tuo levare consilio? Senties me hominem non immemorem nec ingratum. *Ne.* Dabo expeditum, ut sis quod esse velis. *Ha.* At nobis in manu non est ut nascamur nobiles. *Ne.* Si non es, enitere benefactis, ut à te initium capiat nobilitas. *Ha.* Perlongum est. *Ne.* Exiguâ summâ tibi vendet Cæsar. *Ha.* Vulgo ridetur emptitia nobilitas. *Ne.* Cùm nihil sit magis ridiculum quàm ementita nobilitas, quid est ut tantopere affectes nomen equitis? *Ha.* Sunt causæ, nec levès, quas tibi non

grava-

gravabor indicare, si mihi commonstrâris rationes quibus
nobilitatis opinionem mihi parem apud vulgus. *Ne.* No-
men absque re? *Ha.* Atqui cum res abest, proximum est
opinio. Sed age, consule, Nestori; ubi causas audieris, fa-
ceberis operæ pretium. *Ne.* Quando ita vis, dicam. Pri-
mum, fac procul te abducas à patria. *Ha.* Memini. *Ne.* In-
gerere te in convictum juvenum verè nobilium. *Ha.* In-
telligo. *Ne.* Hinc primum orietur suspicio, te talem esse
cum qualibus victitas. *Ha.* Sic est. *Ne.* Vide nè quid ha-
beas plebeium. *Ha.* Quidnam? *Ne.* De cultu loquor. Ne
vestis sit lanea, sed aut serica, aut, si deest quæ emas, fu-
stanea; denique vel canabea potius quàm pannea. *Ha.*
Rectè. *Ne.* Vide nè quid sit integrum, sed disseca pileum,
thoracem, caligas, calceos, ungues si potes, nève quicquam
humile loquaris. Si quis ex Hispania veniat hospes, roga
quomodo conveniat Cæsari cum Pontifice, quid agat affi-
nis tuus comes à Nassauen, quid cæteri congerrones tui.
Ha. Fiet. *Ne.* Sit annulus in digito cum gemma signato-
ria. *Ha.* Siquidem loculi ferant. *Ne.* At parvo constat an-
nulus æreus inauratus cum gemma factitia. Sed adde cly-
peum cum insignibus. *Ha.* Quenam mihi suades deligam?
Ne. Duo mulctra, si velis, & cantharum cervisiarium. *Ha.*
Ludis, agè, dic seriò. *Ne.* Nunquam fuisti in bello? *Ha.* Nè
vidi quidem. *Ne.* At interim, opinor, decollâsti anseres &
& capos rusticorum. *Ha.* Persepe, & quidem fortiter. *Ne.*
Pone machæram argenteam, tria anserum capita aurea.
Ha. In quo solo? *Ne.* Quo nisi sanguinolenta? monumen-
tum fortiter effusi cruoris. *Ha.* Quidni? rubet sanguis an-
serinus æquè atque humanus. Sed perge, obsecro. *Ne.* Hunc
igitur clypeum pro foribus omnium diversforiorum in qui-
bus fortè versatus es affigendum curato. *Ha.* Quid adde-
tur galeæ? *Ne.* Rectè submones. Eam facies ore dissecto.
Ha. Quamobrem? *Ne.* Ut spires; deinde, ut congruat ve-
stitui. In vertice quid eminebit? *Ha.* Exspecto. *Ne.* Caput
canis demissis auribus. *Ha.* Vulgarum est. *Ne.* Adde duo
cornua, rarum hoc est. *Ha.* Placet. Sed quæ bestiae sustine-
bunt clypeum? *Ne.* Cervos, canes, dracones, gryphes oc-
cuparunt principes: tu ponito duas Harpyias. *Ha.* Optimè
consulis. *Ne.* Restat cognomen. Hic illud inprimis caven-
dum, nè plebeio more te patieris vocari Harpalum Com-
ensem, sed Harpalum à Como, hoc enim nobilium est, illud
sordidorum Theologorum. *Ha.* Sic memini. *Ne.* Habésne
quicquam

quicquam cuius te possis appellare dominum? *Ha.* Imò in obscuro pago. Non enim fas est ei mentiri unde petis medicinam. *Ne.* Rectè est. Sed ei pago nullus est vicinus mons? *Ha.* Est. *Ne.* Et habet alicunde rupem? *Ha.* Habet præruptam. *Ne.* Ergò sis Harpalus eques ab Aurea rupe. *Ha.* Atqui mos est magnatum, ut suum quisque symbolum habeat vocale: quemadmodum Maximilianus habebat, *Tene mensuram*; Philippus, *Qui volet*; Carolus, *Ulterior*; item alius aliud. *Ne.* Tu ascribito, *Omnia iacta sit alea*. *Ha.* Næ tu percommode dicis. *Ne.* Jam quò firmior sit hominum opinio, fingito literas à magnatibus à te missas, in quibus identidem appelleris eques clarissimus; magnarumque rerum fiat mentio, de feudis, de arcibus, de multis florenorum millibus, de præfecturis, de matrimonio opulento. Curabis ut huiusmodi literæ, tibi velut elapsæ, aut per oblivionem relictæ, veniant ad aliorum manus. *Ha.* Istud quidem erit mihi commodum. Nam & literas novi, & hanc facultatem multo usu paravi, ut cuiusvis manum faciliè effingam. *Ne.* Interdum insue vesti, aut relinque in crumena, ut quibus farciendi negotium dederis illic reperiant. Illi non filebunt; & tu, simul ac resciveris compones vultum ad iracundiam ac mœstitiam, quasi doceat casus. *Ha.* Et isthuc jampridem meditatius sum, ut faciem tam faciliè mutem quàm personam. *Ne.* Ità fiet ut nec fucus suboleat, & res cum fide spargatur. *Ha.* Curabitur sedulò. *Ne.* Deinde sodales aliquot adsciscendi sunt, aut etiam famuli, qui tibi cedant loco, & apud omnes te Joncherum appellent. Nec est quod hîc sumptum metuas. Sunt plurimi juvenes qui vel gratis cupiant hanc agere fabulam.

^a Alludit ad hoc Juvenalis, Tenet insatiable multos Scribendi caecos thes.

^b Id est, sine manibus. ^c Inutiles.

Adde huc, quòd hæc regio scaret juvenibus eruditulis, qui mirâ tenentur scribendi libidine, (^a) nè dicam scabie. Nec desunt famelici quidam typographi, nihil non audentes, si spes quæstûs affulserit. Ex his aliquot suborna, qui in libellis suis te prædicent patriæ procerem, idque subindè repetatur literis majusculis. Hâc viâ vel in Bohemia celebrabunt procerem patriæ. Et citius enim & latius discurrunt libelli quàm voces aut quamlibet loquaces famuli. *Ha.* Nec ista displicet ratio. At famuli sunt alendi. *Ne.* Sunt; aut non ales famulos (^b) ἀχέους, & ob id ἀχέους. Mittantur huc & illuc, invenient aliquid. Scis varias esse talium rerum occasiones. *Ha.* Desine, teneo rem. *Ne.* Superfunt artes. *Ha.* Aveo scire. *Ne.* Ni sis bonus aleator,

ator,
nuus,
inde
rem.
und
nium
mata
tibi c
tuent
quide
xerin
ad re
Ne P
tus m
amit
quàm
redd
Illud
um.
trage
cohil
possi
mag
aliò.
grati
finge
liqui
bique
culos
Ne. S
arter
terdu
Ex lo
posi
dem
nos
nè. M
ne p
gotia
verfo
nes?
Siqu

ator, probus chartarius, scortator improbus, potator strenuus, profusor audax, decoctor & confiator æris alieni, deinde scabie ornatus Gallicâ, vix quisquam te credet equitem. *Ha.* In istis quidem jam pridem exercitatus sum. Sed unde sumptus? *Ne.* Mane; isthuc ibam. Est tibi patrimonium? *Ha.* Perpusillum. *Ne.* Postquam apud multos confirmata fuerit nobilitatis opinio, facile reperies fatuos qui tibi credant; quosdam etiam pudebit negare, quidam metuent. Jam ut ludas creditores mille sunt artes. *Ha.* Earum quidem rudis non sum. Sed tandem urgebunt, ubi perspexerint nihil esse nisi verba. *Ne.* Imò nulla est commodior ad regnum via quàm debere quamplurimis. *Ha.* Quî sic? *Ne.* Primùm, creditor observat te non aliter quàm obligatus magno beneficio, vereturque nè quam præbeat ansam amittendæ pecuniæ. Servos nemo magis habet obnoxios quàm debitor suos creditores; quibus si quid aliquando reddas, gratius est quàm si dono des. *Ha.* Animadverti. *Ne.* Illud tamen caveto, nè cum tenuibus habeas commercium. Nam hi ob parvulam summulam ingentes excitant tragoedias. Placabiliores sunt quibus lautior est fortuna; cohibet illos pudor, lactat spes, deterret metus, nòrunt quid possint equites. Postremò, cum inundaverit æris alieni magnitudo, fictis causis aliò demigra, atque indè rursus aliò. Nec est quòd hujus rei te pudeat. Nulli magis obgrati sunt quàm magni principes. Si quis rusticus urgeat, finge offensum improbitate animum. Interdum tamen aliquid reddito; verùm nec totum, nec omnibus. Illud ubique curandum, nè cui suboleat tibi prorsus exhaustos loculos. Semper ostenta. *Ha.* Quid ostendet qui non habet? *Ne.* Si quid amicus apud te deposuit, ostenta pro tuo; sed artem dissimula, cura ut casus videatur. In hunc usum interdum sumito pecuniam commodatò quàm mox reddas. Ex loculo nummis æreis dissentio profer auros duos ibi sepositos. Cætera ex teipso conjicito. *Ha.* Intelligo. At tandem obruar oportet ære alieno. *Ne.* Scis quantum apud nos liceat equitibus. *Hi.* Nihil non, & quidem impune. *Ne.* Ergò famulos ale non segnes, aut etiam sanguine propinquos, qui alioqui forent alendi. Occurret negotiator quem obvium spolient. Reperient aliquid in diverforiis, aut in ædibus, aut in navibus incustoditum. Teneas? Meminerint non frustrà datos homini digitos. *Ha.* Siquidem tutò. *Ne.* Curas ut habeas pulchre vestitos, cum

in signibus. Committe literas fictitias ad summates. Si quid clām sustulerint, nullus audebit illos insimulare; etiam si quid suspicentur, timebunt equitem dominum: si vi prædam extorserint, bellum vocabitur. His (a) progymnasmatibus ad bellum præluditur. *Ha.* O felix consilium! *Ne.* Jam illud equestre dogma semper erit tuendum, Jus fasque esse equiti plebeium viatorem exonerare pecuniâ. Quid enim indignius, quàm ignobilem negotiatorem abundare nummis, cùm interim eques non habeat quod impendat scortis & aleæ? Fac semper te adjungas magnatibus, vel ingeras potius: nè quid pudeat, perfricanda frons est, sed præsertim in hospitiibus: eoque præstat in celebri quopiam loco vitam agere, puta in thermis, frequentibus diversoriis. *Ha.* Isthuc ipsum erat in animo. *Ne.* Hic sæpenumero fortuna prædam objicit. *Ha.* Quis? rogo. *Ne.* Puta, hic aut ille reliquit crumenam, aut oblitus reliquit clavim in sera promptuarii. Cætera tenes. *Ha.* At *Ne.* Quid metuis? de sic culto, de tam magnificè loquente, de Equite ab Aurea rupe, quis audebit suspicari? Et si quis fortè tam improbus exstiterit, quis erit tam audax ut te appellet? Interim suspicio derivabitur in aliquem hospitem qui pridie discesserit. Turbabitur famulitia cum pandocheo. Tu tranquillus tuam personam agito. Hoc si acciderit homini modesto cordatoque, filebit, nè simul cum damno lucrifaciat pudorem, qui rem suam indiligenter servaverit. *Ha.* Non absurdè dicis. Nam nōsti, opinor, comitem à Vulture albo. *Ne.* Quidni? *Ha.* Apud hunc diversatus est, ut accepi, Hispanus quidam, specie cultūque sanè quàm liberali. Is abstulit florenos sexcentos, nec unquam Comes ausus est queri. Tanta erat hominis majestas. *Ne.* Habes exemplum. E famulis tuis interdum aliquem emandes, in bellum scilicet. Is spoliatis templis aut monasteriis quibuslibet redibit onustus prædâ bello partâ. *H.* Hoc quidem est tutissimum. *Ne.* Est & alia ratio conflandæ pecuniæ. *Ha.* Narra, obsecro. *Ne.* In bene nummatis finge causas irarum, præsertim in monachos aut sacerdotes, qui nunc apud omnes fere summâ laborant invidiâ. Alius iriserit, aut conspuerit clypeum tuum; alius parùm honoricè de te sit loquutus; alius scripserit aliquid quod in calumniam detorqueri valeat. His per (b) feliciales tuos (c) *ἀπονοδὸν πόλεμον* denuncia. Sparge minas atroces, excidia, exitia, (d) *παγολεθρία* meras: territi venient ad

compo-

a Est præexercitamentum & quasi rudimentum aliquid. Habent omnes quidem artes peculiaria quadam rudimenta, quibus cognitio facilius nobis aditus ad ipsas artes datur.

b Sacerdotes legati, per quos olim Romani fœdera cum hostibus, sanciebant, & res repetebant, bellisq; nunciabant.
c Id est, irreconciliabile bellum.
d Omnium rerum destructionem significat.

componendam litem. Ibi fac magno æstimas tuam digni-
tatem, hoc est, iniquum petas, ut equum feras. Si postules
tria millia, pudebit minus offerre quàm ducentos aureos.
Ha. Aliis minitabor leges. *Ne.* Istud propiùs quidem acce-
dit ad sycophantiam; sed tamen juvat & hoc in partem.
Sed heus, Harpàle, penè exciderat quod dictum inprimis
oportuit; puella quæpiam bene dotata in matrimonii nas-
sam illa queanda est. Habes apud te (a) philtrum, juvenis a *Ille est, amen-*
es, candidulus lepidus nugator es, rides blandum. Sparge, *etiam amato-*
te magnis promissis ascitum in aulam Cæsaris. Amant *rum.*
puellæ Satrapis nubere. *Ha.* Novè quibus hoc bene cesse-
rit. Cæterum quid si fucus tandem erumpat, & insiliant
undique creditores? Irridebor per natus eques. Nam
id apud istos turpius est quàm si templum sacrilegio spo-
lies. *Ne.* Hic oportet meminisse perfrictæ frontis. Illud in-
primis, quòd nullis unquam temporibus magis licuit au-
daciâ pro sapientiâ uti quàm hodie. Comminiscendum est
aliquid quod excuses. Deinde nunquam deerunt candidi,
qui faveant tuæ fabulæ; nonnulli civiliores dissimulabunt
intellectum fucum. Postremò, si nihil aliud, profugiendum
est aliquò in bellum, in multum. Quemadmodum * *αὐ-* * *Id est, Pro-*
ζει δάλασσα πάντα τὸν αἰθρῶπων καὶ ità bellum ope- *luit mare*
rit omnium scelerum sentinam. Nec enim habetur ho- *omnia homi-*
die bonus belli dux, nisi tali tyrocinio præparatus acceffe- *nium mala.*
rit. Hoc erit extremum asylum, si cuncta fefellerint. Ve-
rùm omnis movendus erit tibi lapis, nè huc veniatur. Vide
nè te securitas opprimat: oppidula minuta fuge, in quibus
nè pedere quidem licet ni populus sciât: in magnis ac fre-
quentibus civitatibus plus est licentiæ, nisi siqua sit (b) Mas- *b Lege prov-*
liæ similis. Dissimulanter expiscare quid de te quique lo- *Masiliensum*
quatur. Ubi senseris hujusmodi vocis increbrescere, Quid *moros.*
agit? cur hîc tot annos moratur? cur non revisit patriam?
cur negligit arces suas? unde ducit imagines? unde tan-
tæ profusioni facultates? Hoc genus, inquam, voces ubi
cœperint magis ac magis gliscere, tum maturè tibi de
migrando cogitandum est: sed sit fuga leonina, non lepo-
rina. Adsimula te vocari in aulam Cæsaris ad res mag-
nas, brevi te adfuturum cum exercitu. Non audebunt
in absentem hiscere quibus est quod nolint amittere. Sed
imprimis tibi censeo cavendum genus istud hominum
poëticum, irritabile, nigrumque. Illinunt chartis, si
quid illos habet malè; subitoque per orbem spargitur
quicquid

quicquid illeverint. *Ha.* Dispeream ni mihi vehementer placet tuum consilium. Efficiam ut intelligas te nactum docile ingenium, & juvenem minimè ingratum. Equum quem primùm te dignum nactus in pascuis fuero, tibi dono mittam. *Ne.* Nunc superest ut quod pollicitus es vicissim præstes. Quid est cur tantopere affectus falsam opinionem nobilitatis? *Ha.* Nullam aliam ob causam nisi quòd his omnia licent impune. An hoc tibi leve videtur momentum? *Ne.* Ut pessimè cedat, mors una debetur naturæ, etiam si vixisses in Carthusia. Et levius moriuntur in rota quàm qui moriuntur calculo, podagrâ aut paralyâ. Nam militare est credere, nihil hominis supereffe post mortem præter cadaver. *Ha.* Sic opinor.

ARGUMENTUM.

Ἀστρολισμός, sive Talorum lusus, offendit quid & ubi Talus sit, quomodo talis ludebatur olim; quare clerici talaribus utantur vestimentis verecundiâ nempe & differentia gratiâ. Talus species ossis plantaris. Varia τῷ ἀστρογάλῳ etymologia. Genus lusus Anglicè Cockhall or Takeall. Canis jactus damnosus. Aumes ace, Dog-chance. Venus, jactus felicissimus, Senio seu Midas dicitur.

QUIRINUS, CAROLUS.

Qu. **D**isce, inquit Cato, sed à doctis. Cupio itaque, mi Utenhove, te magistro discere, quamobrem

Posth. lat. prisce illi religionis antistites edixerint ut clerici talaribus tunicis uterentur, hoc est, usque ad talos demissis. *Ca.* Duabus, opinor, de causis. Primùm verecundiæ gratiâ, nè quid nudi pateret oculis. Nam olim nec hoc caligarum genus fuit repertum quod nunc ab ilibus usque ad imos pedes corpus tegit, neque subligaribus aut femoralibus vulgò utebantur. Eadem de causa turpe est fœminis brevioribus uti vestimentis, quò magis consultum sit sexûs pudore. Deinde, ut non solum moribus, verùm etiam habitu differrent à populo in quo ut quisque est profanissimus, ità brevissimis tunicis uti gaudet. *Qu.* Non dissimile veri est quod narras. Cæterùm ex Aristotele Plinioque didici, nulli hominum esse talos, sed tantùm quadrupedibus, non tamen omnibus, sed bisulcis plerisque, nec rursus his nisi in tibiis posterioribus. Une igitur vestis dici talaris potest quam gestat homo, nisi fuerint homines olim quadrupedes, juxta fabulam Aristophanis? *Ca.* Imò, si credimus Oedipo, & quadrupedes, & tripedes, & dipedes inveniuntur homines; nec rarò nobis è bello redeunt unipedes,

in-

interdum (a) apodes, Sed quod ad tali vocabulum attinet, rectius mireris si legas Horatium, qui fabulis quoque talos attribuit, Sic enim, opinor, scribit in arte Poëtica,

Securus, cadat, an recto stet fabula talo.

a Sine pedibus. Avicula item sunt de genere hirundinum apodes dicta.

Qu. Poëtis licet ut libet loqui, apud quos Tmolus habet aures, & (b) naves loquuntur, & saltant quercus. Ca. Quin & Aristoteles tuus hoc te docere poterat, esse talos dimidiatos, quos ille vocet ἡμισεργάλοις, quales tradit esse lyncum generi. Addit leonibus inesse quiddam vice tali, sed anfractuosum, quod ille vocat λαβρυειθῶδες, Plinius vertit *tortuosum*. Denique, ubicunque committuntur ossa ossibus ad flexus commoditatem, cava prominentibus inter se respondent, utrinque lubricâ cartilagine communitis, ac velut incrustatis partibus, nè mutuo attritu sese lædant, ut idem docet Aristoteles. In his ferè est aliquid quod à tali similitudine pariter & usu non discrepat; velut in imatibia juxta calcaneum, ubi totius pedis flexus est, prominet quiddam talo simile, quod Græci σφυρὸν appellant. Rursus in flexura genu, quod, ni fallor, ἰχίον appellant, quidam vertebam. Simile quiddam videmus in coxendicibus, in humeris, postremo in commissuris digitorum pedis ac manûs. Quod nè tibi mirum videatur, Græci tradunt ἀσεργάλοις vocabulum apud probatos auctores tributum etiam ossibus quibus spina connectitur, præsertim in cervice. Citant enim hoc carmen,

(c) Ἐκ δὲ μοι αὐχὴν ἀσεργάλων ἰάγῃ.

Quoniam autem Aristoteles tradit priores tibia animanti datas ad celeritatem, & ob id carere talis, posteriores ad stabilitatem, quod in eam partem vergat pondus corporis, quemadmodum ad robur iis quæ calcibus feriunt: Flaccus dum significare vult fabulam non ejectionem, sed ad finem usque peractam, dicit illam stetisse fixo talo; nec aliter tribuit fabulæ talum, quàm nos libro tribuimus calcem, & volumini umbilicum. Qu. Næ tu probè grammaticum agis. Ca. At quò magis id credas, Græci literatiores ἀσεργάλον dici volunt à σπῖρω, & α particula privativa, quod minimè flectatur, sed immobilis sit. Quanquam alii malunt ἀσεργάλον, interjectâ literâ ρ, dictum pro ἀσάργαλον, quod lubricâ volubilitate stare nesciat. Qu. Ad istum modo licet plura divinare. Simplicius erat dicere, Nescio. Ca. Non usque adeò videbitur absurda divinatio, si cogites quantam habeat caliginem vocum primitiva origo;

b Argo fuisse vocalem aures sunt poeta qui Argo nauticam scripserunt. Orpheus & Amphion saxa & arbores citharâ mouisse dicuntur.

c Id est, effracte mihi cervix est extra talos.

Astragali etymologia.

*Talis est, decem
verò talis ce-
pit pyramum.*

*Talis est, ob ta-
lis iratus.*

tum in re nullam esse contrarietatem : quod apparebit si propius inspicias. Volubilis est talus, sed ita volubilis, ut eam partem cui innectitur reddat ad standum firmiorem : deinde os ossi connectit, nè facile luxari queat. *Qu.* Tu vel sophistam agere possis quantum video, si libeat. *Ca.* Sed nihil est, Tale si, quod nos torqueat etymologia vocis. Nam quod hodie Græci vocant *ἀστέριον*, prisce, quorum est Callimachus, dixerunt *ἀσειον*, cuius hoc refertur hemistichium, *Δόκα δ' ἀσεια αἶνυτο λύτερον* unde quemadmodum *ἀσεργαλίζεν*, ita & *ἀσειζειν* dicebant *talis ludere*. *Qu.* Quale est igitur illud quod propriè talum vocant? *Ca.* Est id quo nunc ludunt puellæ : olim puerorum erat lusus, quemadmodum nuces. De quo est illud Græcorum, — *Ἄμω' ἀσεργαλοῖσι πηλοῦσι*, cum iram levi de causa susceptam indicant. Rursus Horatius in Odis. *Nec regna vini sortiere talis*. Item in Sermonibus, *Te talis, Aule, nucesque*, &c. Postremò, illud dictum Lacedæmonii, nisi fallor, *Pueros esse fallendos talis, viros iurejurando*. Hunc talum negant in ullo animante inueniri quod sit *μῶνυχον*, hoc est, unguilâ solidâ, excepto asino Indico unicornio ; aut quod sit *πολυχῆς* hoc est, pede in multos digitos unguilâve fissò, quod genus sunt leo, panthera, canis, simius, homo & avis, aliâque permulta. Quæ verò *δίχινλα* sunt, hoc est, unguilâ bisulcâ, pleraque talum habent, idque, ut rectè dicebas, in posterioribus cruribus. Uni homini duplici de causa tali non sunt. Primum, quia bipes ; deinde, quia quinque digitis fissos habet pedes. *Qu.* Ista frequenter audiui. Cæterum pervelim mihi situm ac tali formam describi. Nam istud luscus genus etiam puellis hodie fastidium est ; sed aleam, chartas, aliòsque masculos lusus affectant. *Ca.* Non mirum, cum affectent, & Theologiam. Verum etiam si mathematicus sim, aut pictor, aut etiam plastes, non possim tibi melius tali formam exhibere quam ipso talo ; nisi mavis ut tibi describam per literas, ut illi solent. *Qu.* Habésne talum? *Ca.* En tibi ovillum è dextro crure. Vides quatuor duntaxat latera, cum in cubo & aleas seu tessera, sint sex ; in ambitu quatuor, in summo & imo duo. *Qu.* Sic est. *Ca.* In talo, quoniam summa pars & ima curvatur, non sunt nisi quatuor latera ; quorum unum vides velut in dorsum intumescere. *Qu.* Video. *Ca.* Quod este regione cavum habere. Istud Aristoteles vocat *αργῆς*, id est, *pronum* ; hoc *ὑψηλῆς*, id est, *supinum*. Velat

in congressu uxoris & mariti, cum dant operam liberis, mulier supina est, vir pronus: & manus, si uola spectet terram, prona est, si invertas, supina. Quanquam oratores & poetæ nonnunquam his verbis abutuntur, quod ad hanc rem nihil attinet. *Qu.* Isthuc quidem eleganter oculis subjecisti. Inter reliqua duo latera quid est discriminis? *Ca.* Alterum modicè cauatum est, ut ossi cui innectitur congruat; Alterum propemodum nihil habet concavi, minúsque armatum est cartilagineâ tunicâ, sed tantum nervo & pelle tegitur. *Qu.* Video. *Ca.* Pronum latus nihil habet nervorum, sed supinæ partis concavo adhæret nervus, quem admodum dextri lateris summo, lævi imo. *Qu.* Pulchre narras; sed unde dignoscam dextrum à sinistro? *Ca.* Rectè admones. Nam perperam docui, nisi dextri cruris talum intelligas. Dicam igitur melius, simulque, quod volebas, situm indicabo. Talus est in ipsa suffragine cruris infra coxam. *Qu.* Complures arbitrantur juxta pedem esse. *Ca.* Errant. Is qui propriè dicitur talus est in suffraginibus, quas Græci *καμπὰς* vocant, sed crurum, ut dixi, posteriorum. Inter pedem tuum & genu tibia est. *Qu.* Sic opinor. *Ca.* Post genu *καμπή*. *Qu.* Assentior. *Ca.* Nam qui flexus est homini in brachiis, idem est quadrupedibus in cruribus posterioribus; siniam excipio, semihominem. Itaque quod genu est in cruribus, id cubitus est in brachiis. *Qu.* Animadverto. *Ca.* Itaque flexus flexui respondet. *Qu.* Illud dicis, crurum posteriorum & priorum. *Ca.* Tenes. In ea igitur suffragine quæ respondet suffragini quæ est post genu, stat talus erectus cum stat quadrupes, cujus summa & ima pars leniter incurvatur, quanquam non prorsus eodem modo. Nam superior replicatur in cornua quædam, quas Aristotelis appellat *κεράυα*. Theodorus vertit *antennas*, juxta quas se submittit pronum latus. Ima tale nihil habet. *Qu.* Planè uideo. *Ca.* Illud ergò latus quod spectat tibias priores Aristoteles vocat *supinum*; quod illi a 'versum est, *prorum*. Rursum sunt duo latera, quorum alterum latus spectat tibiam posteriorem, puta lævam aut dextram, alterum spectat foras, quod introsum spectat, Aristoteles appellat *κᾶλον*, quod foras *εἰσόν*. *Qu.* Prorsus oculis rem video. Jam superest ut nobis indices quæ fuerit olim talis ludendi ratio. Nam qui lusus nostrâ memorâ dicitur in usu fuisse, nihil convenit cum iis quæ comperimus apud priscos auctores de hoc ludendi genere. *Ca.* Ac sanè fieri potest, ut quem-

admodum

admodum hodie chartis ac tesseris ad varias ludendi formas abutimur, ita non fuerit eadem apud veteres talis lusitand ratio. *Qu.* Probabile est quod dicis. *Ca.* Theodorus Gaza, sive, ut alii malunt appellare. Thessalonicensis, vertens Aristotelis librum de Historia animalium secundum, ait tali latus quod foras transversum spectat *Canem* vocari, quod introrsum ad alterum crus *Venerem*. Cæterum hoc quidem de suo addidit. Nam Aristoteles hæc tantum ponit, (a) τὸ μὲν πρὸς ἐξω τὸ δὲ ὑπὸ πιονεῖω, καὶ τὰ

Hoc est, At- *que illud quidem quod pronum est foras, quod vero supinum intus: & contra quidem intus ex adverso inter se, isthia vocata foras, supra vero antenna.* *μὲν καὶ λα ἐν τῷ ἐς ἐξω μὲν αὐτὸς ἀνὴρ, τὰ δὲ ἐξω αὐτὸς λα, καὶ ἐξω, καὶ τὰς κεφαλαίας ἀνὰ.* Cæterum quando constat ab aliis Veneris jactum appellari, quoties ex quatuor talis nullus est qui summam faciem habet cum alio congruentem, demiror quid sequutus Theodorus unum latus appellet Venerem. Erasmus noster, quem communem habemus amicum, hujusmodi observationum non admodum incuriosus, in proverbis aliquot ex autoritate veterum indicat quædam de ludo talorum: velut in proverbio, *Non Chiis, sed Couis*, refert Coum & Senionem eundem esse quem Græci *ἐξίτην* dicunt. Idem tradit in proverbio *Chiis ad Coum*, (addens Chium eundem esse cum Cane,) *Coi* jactum fuisse felicem, *Canis* infelicem, teste Persio,

— *Quid dexter senio ferret.*

Scire erat in vetis, damnosa canicula quantum Raderet —

Idem Propertius,

Semper damnosi subsilvere canes.

Et Ovidius libro de Tristibus. 2 damnosos canes appellat. Addit ex Martiale, Senionem videri per se felicem, cæterum infelicem fieri si accedat Canis: Sic enim loquitur,

Senio nec nostrum cum Cane quassat ebur.

Jam Veneris jactum esse ut raram, ita felicissimum, indicat Martial s in Apophoretis;

*Cum steterit vultu nullus tibi talus eodem,
Munera me dices magna dedisse tibi.*

Tot autem talis ludebatur quot quisque habet latera. Nam tesseris non plus tribus ludi solet. Sed propius ad ludendi rationem facit quod scribit Suetonius in Octavio Augusto, rectius ex illius quadam ad Tiberium Epistola hæc, *Inter*

Id est, Sc- *cenam lusimus (b) γειγνηκῶς & heri & hodie. Talis enim jactatis, ut quisque canem aut senionem miserat, in singulos talos singulos denarios in medium conferebat, quos tollebat*

universos

universos qui Venerem jecerat. Qu. Docuisti felicissimum
 esse jactum cum omnes tali quatuor ostenderint diversum
 latus, quemadmodum in tesserarum ludo fortunatissimus
 est qui dicitur Midas; at nondum declarasti hunc jactum
 dici Venerem. *Ca.* Illud expediet tibi Lucianus, ita loquens
 in Cupidinibus, (α) *Καὶ βαλὼν ὡς ἐπὶ σκοπῷ, μάλιστα*
δὲ εἴ ποτε τὸ θεὸν αὐτὴν ἐυβολήσῃς, μηδὲν δὲ ἀσεβῆσαι
πρόντ' ἴσῳ χήματι, περισεχύνει, τὸ πένυρίαι πύξειδ'
νομίζων. Loquitur autem illic de Venere. *Qu.* Si falsus est
 Theodorus, duo tantum latera suis vocabulis designantur.
Ca. Fortassis alicujus auctoritatem ille sequutus est quæ
 nos fugit: quod apud authores compertum est, adferimus in
 medium. Nam sunt qui meminerunt de numero Stesicho-
 rio in talis, quem putant ogdoadem esse. Item de Euripi-
 deo, qui continebat quadraginta. *Qu.* Restat ut lusûs le-
 ges præscribas. *Ca.* Non arbitror pueros iisdem usos legi-
 bus quibus se usum fuisse scribit Octavius. Nec probabile
 est hoc ludendi genus quod commemorat fuisse publicum:
 Id si fuisset, satis erat dixisse, *inter cœnam lusimus talis.*
 Sed mihi subindicare videtur novam ludendi conditionem
 inter illos repertam, velut aptam senibus, minimèque
 torquentem animos sollicitâ cogitatione, quemadmodum
 faciunt hodie complures lusus, ut levius sit intendere stu-
 diis. *Qu.* Profer, obsecro te, reliquos talos, ut experiamur.
Ca. Sed deest nobis turricula volvendis talis, deinde tabu-
 la. *Qu.* Suffecerit hæc mensa ad qualecunque specimen ex-
 hibendum. Pro turricula suffecerit cyathus aut pileum.
Ca. Imò complexus cavarum manuum. Jactus sæpius osten-
 dit supinam partem quàm pronam, & pronam sæpius quàm
 senionem aut canem. *Qu.* Videtur. *Ca.* Si inter quatuor ta-
 los exstiterit unus canis expones nummum; si duo, duos; si
 tres, tres; si quatuor, quatuor. Item quoties jeceris senionem,
 toties recipies unum è nummis. *Qu.* Quid si senionem cum
 cane? *Ca.* Si vis, uterque nummum addet, neuter tollet: cui
 primùm obtigerit Venus, is auferet acervum? *Qu.* Quid si
 talus ostendat partem supinam aut pronam? *Ca.* Is jactus
 erit irritus, & aut tu jactum repetes, aut jaciendi jus ad
 me devolvetur. *Qu.* Placet devolutio. *Ca.* Nunc appone for-
 tem. *Qu.* Experiamur absque periculo. *Ca.* Vis tu tantam
 artem discere gratis? *Qu.* Verùm impar certamen est in-
 ter artificem & rudem. *Ca.* Atqui spes lucri, & damni me-
 tus, reddet te attentiores. *Qu.* Quanti certabimus?
Ca.

Id est, Ei
jactans qui-
dem ad sco-
pum, maxi-
mè verò si-
quando ip-
sam deam se-
liciter ja-
ctasset, nullo
scilicet talo-
rum aquali
figurâ ca-
dente, adora-
bat, arbitra-
tus se deside-
rio suo frui-
turum.

Quam etiã
pyrgum voca-
vit. Her.
Mitteret in
pyrgum talos;

*Id est, Ne
ante victori-
am encomi-
am. Vide prov.*

Ca. Si vis citò dītescere, centum ducatis. *Qu.* Utinam sine quos deponam. Tutius es paulatim dītescere. En tibi solidum assēm. *Ca.* Age, addemus pusillum pusillo, quemadmodum monet Hesiodus; sic quoque fiet ingens acervus. Convolve ac mitte. Felix auspiciū; canem habet: appone nummum, & posthæc agnosce damnosum latus. *Da talos.* *Qu.* Felicius auspiciū; tres habes canes: appone. *Ca.* Infidiatur tibi fortuna. Mitte, sed circumvolutos, & bone. Labor irritus: pronum habes & supinum. Succedo, trade talos. *Qu.* O factum bene! rursus tres video canes. *Ca.* (a) Μὴ περὶ τὸ νίκης ἐγκώμιον. Illestat, inquam, te fortuna. Sed heus tu, ad hunc quidem modum edoctus sum. At meâ sententiâ secus lusit Octavius. *Qu.* Quomodo? *Ca.* Qui canem jecerat apponebat denarium, ut diximus, qui senionem, nihil quidem auferebat, sed alter ponebat. *Qu.* Quid si plures seniones exissent? *Ca.* Totidem nummos alter addebat. Bene cumulatū acervum semel tollebat Venus. Et illud addas licebit, Cui nec senio obtigerit, nec canis, nihil aliud quàm mittendi vicem perdet. *Qu.* Non recuso. *Ca.* Mihi videtur & hoc elegantius, si tercio quisque jactu defungatur qui talos tenet, & mox alteri tradat vices. *Qu.* Placet: sed quota Venus finiet ludum? *Ca.* Tertia, si videtur. Deinceps liberum erit de integro pacisci. Siquidem tum rarò, tum paucis favet Venus. Nunc aggrediatur bonis avibus. *Qu.* Fiat; sed præstat occludere fores, nè nostræ culinæ regina videat nos puero- rum more ineptientes. *Ca.* Imò seniliter potiùs. Adeone loquaces habes famulam? *Qu.* Tam futilem, ut si desint homines quibus narret quicquid domi geritur, longo sermone gallinis narrat ac felibus. *Ba.* Heus puer, claude ostium & obde pessulum, nequis subitus interveniat spectator, quò liceat ad satietatem usque ludere.

ARGUMENTUM.

Senatus, sive Γυναικοσύνη δειον, vitia quædam mulierum civiliter traducit; volunt enim rempublicam constituere, & Senatos congregare, ut viri; posse se aiunt rerum habenas moderari melius quam maximi iam principes. Mulier qua virum debonestat suum, seipsum dedecorat. Mulieris conditio tutior quàm viri. Agitur de cultu, de vestibus, &c. Ut nobiles ab ignobilibus differant.

CORNELIA, MARGARETA, PEROTTA,
JULIA, CATHARINA.

Co. Quod felix fauistūmq; sit huic ordini, totiq; reipublicæ foemineæ, & frequentes hodie convenistis & ala- cres;

res; unde spem optimam concipio, futurum ut Deus propitius quique ea suggerat in animum quæ ad communem omnium & dignitatem & utilitatem pertinent. Scitis, opinor, omnes, quantum hinc commodis nostris decesserit, quòd, cum viri quotidianis conventibus suum agant negotium, nos colo telæque assidentes causam nostram deferimus: Itaque res huc devenit, ut nec inter nos sit ulla rei publicæ disciplina, & viri nos penè pro delectamentis habeant, vixque hominis vocabulo dignentur. Quòd si quæcepimus pergamus, divinate vos ipsæ quò tandem res sit evasura: vereor enim verba sinistri ominis eloqui. Ut dignitatem nostram negligamus, certè incolumitas debet esse curæ. At sapientissimus ille rex scriptum reliquit, *Ibi demum esse salutem, ubi multa consilia*. Habent Episcopi suas synodos, habent monachorum greges sua conciliabula, habent milites suas stationes, habent fures sua convicula, denique habet & formicarum gens suos congressus. Solæ omnium animantium mulierum nunquam coimus. *Ma.* Sæpius quàm decet *Co.* Nondum interloquendi tempus est. Sinite me perorare; dabitur singulis dicendi locus. Neque novum est quod facimus, vetus exemplum revocamus. Siquidem ante annos mille trecentos, nisi fallor, Heliogabalus Cæsar laudatissimus---- *Pe.* Quî laudatissimus, quem unco tractum in cloacam projectum esse constat? *Co.* Rursus interpellor. Si quem hæc ratione probamus aut improbamus, malum dicemus Christum, quòd in crucem affixus sit; pium Domitium, quòd domi sit mortuus. Atqui nihil objicitur Heliogabalo atrocius, quàm quòd sacrum ignem, qui à Vestalibus servabatur, in terram abjecerit; quòdque domi in * larario Mosen habuerit & Christum, quem illi contumeliæ causâ Christum vocabant. Is igitur Heliogabalus instituit, ut quemadmodum Imperator cum suis habebat senatum, in quo de rebus communibus consularet; ita haberet & mater illius Augusta senatum suum, in quo de feminæ gentis negotiis tractaretur, quem viri vel joculari vel discernendi gratiâ Senatulum vocabant. Hoc exemplum tot jam seculis intermissum res ipsa jamdudum monet nos instaurare. Nec ullum moveat quòd Paulus Apostolus vocat mulierem loqui in cœtu, quam ille vocat Ecclesiam. De cœtu virorum loquitur, hic cœtus est muliebris. Alioqui si semper tacendum erat foeminis, in quem usum

natura

* *Sacrarium domesticum in quo Lares & dii peculi-ares adorabantur.*
Quod autem hic Heliogabalo attribuitur, Lamprius, Alexandro Severo adscribit.

natura dedit nobis & linguas non minùs expeditas, quàm sunt virorum, & vocem non minùs sonoram? quam illi sonant rauciùs, ac propiùs referunt asinos, quàm nos. Verùm illud oportet nobis omnibus esse curæ, ut eâ gravitate tractemus hoc negotium, nè rursus viri Senatum appellent; aut fortasse probosius aliquod nomen excogitent ut solent in nos libenter esse di-
 ceaces. Quanquam si liceat illorum comitia veris æstimare, plus quàm muliebria videri possint. Videmus monarchas tot jam annis nihil aliud quàm belligerare: inter theologos, sacerdotes, episcopos & populum nihil convenire: quot homines, tot sententiæ; & in his ipsis plus quàm muliebris est inconstantia. Nec civitati cum civitate, nec vicino cum vicino concordia est. Si nobis essent traditæ rerum habenæ, aliquantò, ni fallor, tolerabiliùs haberent res humanæ. Non est fortasse fœminei pudoris tantis proceribus tribuere stultitiam: at fas est, opinor, recitare quod scripsit Solomon Proverbium capite decimo tertio, *Inter superbos semper jurgia sunt; qui autem agunt omnia cum consilio, reguntur sapientiâ*. Sed nè vos longiore morer procemio, uti singula gerantur ordine, decenter & sine tumultu, primo loco tractandum erit quæ debeant interesse consilio, quæ submovendæ sint. Nam immodica turba tumultus est veriùs quàm concilium: & paucorum confessus habet quiddam tyrannicum. Huc ego censeo nullam recipiendam virginem, eò quòd incidant permulta quæ non decet illas audire.
Ju. At quo signo dignoscas virgines? An pro virginibus habebuntur quæcunque coronam gestant? *Ca.* Non. At nuptas tantùm recipiendas censeo. *Ju.* Et inter nuptas virgines sunt, quæ maritos habent eunuchos. *Ca.* Sed tribuatur hoc honoris conjugio, ut nuptæ pro mulieribus habeantur. *Ju.* Alioqui si non excludimus nisi virgines, erit immensa turba, nec multum decrescet numero. *Ca.* Excludentur & plus quàm ter nuptæ. *Ju.* Quamobrem? *Ca.* Quoniam illis velut emeritis debetur missio. Idem censeo de septuagesimum annum egressis. Statuendum nè qua nominatim de viro suo loquatur petulantius; in genere fas sit, sed eâ moderatione, nè quid nimis. *Ca.* Quì minùs hìc libere de viris liceat dicere, cùm ipsi de nobis nusquam non loquantur? Meus Titius, si quando studet esse conviva festivior,

Atior, narrat quid mecum noctu egerit, quid dixerim; neque raro multa solet affingere. *Co.* Si velimus fateri verum, nostra dignitas pendet à viris: eos si traducimus, quid aliud quàm nos ipsas dehonestamus? Quanquam *Mulier in mulieri statu quam est vir.* autem habemus non paucas justæ quærimoniæ causas, tam, expensâ rerum omnium summâ, nostra potior est quàm illorum conditio. Illi, dum quærunt rem, per omnes terras ac maria volitant, non sine capitis discrimine: illi, si bellum incidat, excitantur buccinâ, ferri stant in acie, dum nos domi sedemus tutæ. Si quid committunt adversus leges, gravius in illos animadvertitur, nostro sexui parcitur. Denique, magna ex parte in nobis situm est ut commodos habeamus maritos. Restat ut de confessûs ordine statuatur, nè nobis eveniat quod frequenter usu venit regum, principum ac pontificum oratoribus, qui in conciliis totos tres menses litigant, antequam possint confidere. Itaque censeo primum esse debere nobilium ordinum, & in his præcedent quæ quatuor habent nobilitatis partes; proximæ quæ tres, deinde quæ duas, postremæ quæ unam, postremo quæ dimidiatam. Et in singulis ordinibus locus ex antiquitate designabitur. Nothæ in suo quoque ordine extremum tenebunt locum. Alter confessus erit plebeiarum. In hoc primas tenebunt quæ copiosorem sobolem enixæ sunt. Inter pares litem dirimet ætas. Tertius erit earum quæ nondum pepererunt. *Ca.* Quò mittis viduas? *Co.* Commodè mones. Istis locus dabitur in medio matrum, si modò liberos habent habuerintve. Steriles extremum obtinebunt locum. *Ju.* Quem locum designas sacerdotum ac monachorum uxoribus? *Co.* De his proximo confesso deliberabimus. *Ju.* Quid de his quæ corpore faciunt quæstum? *Co.* Non patiemur hunc senatum admixtu talium inquinari. *Ju.* Quid de concubinis? *Co.* Istarum non simplex est genus, de quibus per otium tractabitur. Adjiciendum est, quomodo fieri debeat senatusconsultum, punctisne, an calculis, an suffragiis vocalibus, an porrectis digitis, an discessione. *Ca.* In calculis dolus est, quemadmodum & in punctis: si pedibus eatur in sententiam, quoniam vestes longas gerimus, nimium movebimus pulveris: optimum igitur, uti voce pronunciet unaquæque quod sentit. *Co.* At difficile est numerare voces. Deinde cavendum nè fiat pro concilio

* Convitium
Jurisconsulti
dictum pu-
tant quasi
convocium.

convitium. *Ca.* Nihil fit absque notariis, nè quid possit excidere. *Co.* Ità quidem consultum est numero. Sed quibus modis excludes * convitium? *Ca.* Nè qua loquatur nisi rogata, & suo ordine. Quæ secus fecerit, è senatù movebitur. Tum si qua quid effutierit eorum quæ hîc aguntur, silentio plectetur triduano. *Co.* Haëterus de ratione tractandi. Nunc accipite quibus de rebus consultandum sit. Primam oportet esse curam dignitatis: ea potissimum sita est in cultu; cujus rei tantus est neglectus, ut hodie vix agnoscas discrimen inter nobilem & plebeiam, inter nuptam & virginem aut viduam, inter matronam & meretricem. Adeò sublati sunt pudor, ut quidvis usurpent quælibet. Videre est plùs quàm plebeias, ac loti planè sordidi, vestiri holosericeis, undulatis, florulentis, virgatis, byssinis, aureis, argenteis, pellibus zebellinis, Madauricis, cum interim maritus domi consuât calceos. Digitos habent smaragdis & adamantibus onustos; nam uniones nunc vulgò fastidiuntur: nè quid querar de succinis, & coraliis, & crepidis inauratis. Satis erat tenuibus, in honorem sexûs cingulis uti sericis, ac fimbrias vestium serico limbo decorare: nunc geminum est malum; & res familiaris extenuatur, & ordo, qui dignitatis est custos, confunditur. Si (a) pilentis & lecticis eboratis ac bysso tectis vehuntur plebeia, quid reliquum est nobilibus ac potentibus? Et si vix Equiti nupta caudam trahit ulnarum quindecim, quid faciet Ducis aut Comitissæ uxor? Atque hæc res hoc est intolerabilior, quòd mirà temeritate subindè mutamus cultum. Pridem è porrectis à vertice cornibus pendebant linteamina. Hoc ornatu fœminæ principes discernebantur à plebeiis. Illæ, nè qui conveniret, sumpserunt pilea, foris ostentantia pelles albas nigris maculis variegatas. Statim vulgus arripuit. Rursus mutato cultu sumpserunt (b) flammea è nigra bysso. Id fœminarum vulgus non solum ausum est imitari, verum etiam addiderunt fimbrias aureas, denique & gemmas. Olim nobilium erat, à fonte atque à temporibus revulsis pilis in verticem capillos cogere. Non diu licuit, mox quælibet æmulatæ sunt. Tandem demiserunt crines in frontes: protinus & hoc imitatæ sunt plebeia. Solæ nobiles olim habebant laterones & antambulones, & ex his unum delicatum qui surrecturæ manus porrigeret, qui lævam incedentis brachio dextro fulciret:

nec

a Vehiculi generus apud Livium, quo matrona per urbem vehantur.

b Ornamenta capitis, quæ, ut Varro placet, lintea fuerunt, & cujuslibet fœmina.

nec hoc honoris concedebatur nisi bene nato. Nunc ut passim id faciunt matronæ, ita quoslibet ad hoc officii recipiunt, quemadmodum ad gestandam à tergo caudam. Nem olim solæ nobiles salutabant osculo, nec quemvis ad osculum recipiebant, imò né dextram quidem porrigebant quibuslibet. Nunc qui corium olent irruunt ad osculum foeminae quæ scutum habet plenè nobilitatis. Nè in conjugiiis quidem habetur ulla dignitatis ratio. Patriciæ nubunt plebeiis, plebeiæ patriciis; ita nascuntur nobis hybridæ. Nec ulla tam obscuro loca nata est, quæ metuit adhibere (α) fucos omnes nobilium; cùm plebeiis sufficere deberet aut flos recentis cervisiæ, aut fucus recens ab arbore detracti corticis, aut si quid aliud parvo parabile: purpurissam, cerussam, stibium, reliquosque colores elegantiores oportebat claris foeminis relinquere. Jam in conviviiis, in publico incessu, quàm nullus ordo? Sæpe fit ut negotiatoris uxor dedignetur utroque parente nobili cedere. Res igitur ipsa jamdudum hortatur, ut hisce de rebus aliquid certi statuamus. Atqui hæc inter nos faciliè poterunt transigi, quoniam non nisi ad foemineum pertinent genus. Est autem & quod cum viris agamus, qui nos submovent ab omni dignitate, ac tantum non pro lotricibus & cocis habent, ipsi res omnes pro suo gerunt arbitratu. Concedemus igitur illis magistratus publicos, ac bellicæ rei curam. Quis hoc ferat, quòd in clypeo semper uxoris insignia levum habent latus, etiamsi tribus partibus superet viri nobilitatem? Deinde par est, ut in elocandis liberis etiam mater habeat jus suffragii. Et fortassis hoc quoque evincemus, ut vicissim geramus officia publica; duntaxat quæ intra moenia & sine armis geri possunt. Hæc est summa rerum de quibus mihi videtur operæ pretium consultare. Super his apud se quæque deliberet, ut de singulis fiant senatusconsulta; & cui vestrum aliud quippiam in mentem venerit, cras in medium conferat. Conveniemus enim diebus singulis, donec synodum absolverimus. Adhibeantur notariæ quatuor, quæ notis excipiant quicquid dicatur. Præterea quæstorix duæ, quæ loquendi potestatem vel faciant vel adimant. Sic hic confessus divinationis loco.

* Color asper-
titius, quo
fœmina faci-
em magis sô-
nè debone-
stant quàm
honestat.

* Olim expe-
dit scribendi
ratione in ju-
dicis res vel
singulis lite-
rarum notis
excipiebantur,
quarum
etiam aliquot
stant in libris
qui Valerij
Probi titulis
circumfer-
tur.

ARGUMENTUM.

Colloquium hæc est doctissima desidia castigatio, & ad honesta studia incitamentum. Nasica jocus cui ancilla jussu Ennii heri sui dixit herum non esse domi. Philypnus domi post octavam altum dormiebat, nocturnis conviviiis, lusbis & jocis ad mediam usque noctem vigilans. Suadet Nephalius, ut temporarius relinquat cubile. Aurea diei pars aurora. Sol ideo non lucet, ut homines dormiant. Curanda potius anima quam corpus. Vita hominis vigilia est. In nobis est ut longiorem vitam traducamus. A prandio non est tutum studere. A consuetudine prava desuescendum.

*a. Sobrius &
reclatus.
b Philypnus,
somnialesus,
somnia cupi-
dus.*

(a) NEPHALIUS, (b) PHILYPNUS.

Ne. **H**odie te conventum volebam, Philypne, sed negabaris esse domi. **Ph.** Non omnino mentiti sunt: tibi quidem non eram, sed mihi tum eram maximè. **Ne.** Quid isthuc ænigmati est? **Ph.** Nôsti illud vetus proverbium, *Non omnibus dormio.* Nec te fugit ille Nasicæ jocus, cui cum, Ennium familiarem invisere volenti, ancilla jussu heri negâsset, esse domi, sensit Nasica, & discessit. Cæterum ubi vicissim Ennius, Nasicæ domum ingressus, rogaret puerum num esset intus, Nasica de conclavi clamavit, Non, inquit, sum domi; cumque Ennius agnitâ voce dixisset, Impudens, non te loquentem agnosco? Imò tu, inquit Nasica, impudentior, qui mihi ipsi fidem non habeas, cum ego crediderim ancillæ tuæ. **Ne.** Eras fortassis occupator. **Ph.** Imò suaviter otiosus. **Ne.** Rursum ænigmate torques. **Ph.** Dicam igitur explanatè, nec aliud dicam ficum quàm ficum. **Ne.** Dic. **Ph.** Altum dormiebam. **Ne.** Quid ais? Atqui jam præterierat octava, cum Sol hoc mense surgat ante quartam. **Ph.** Per me quidem Soli liberum est vel mediâ nocte surgere, modò mihi liceat ad satietatem usque dormire. **Ne.** Verùm isthuc utrùm casu accidit, an consuetudo est? **Ph.** Consuetudo prorsus. **Ne.** Atqui rei non bonæ consuetudo pessima est. **Ph.** Imò nullus somnus est suavior quàm post exortum Solem. **Ne.** Quâ tandem hora soles lectum relinquere? **Ph.** Inter quartam & nonam. **Ne.** Satis amplum spatium: vix tot horis comuntur reginæ. Sed unde venisti in istam consuetudinem? **Ph.** Quia solemus convivii, lusus & jocos in multam proferre noctem, id dispendii matutino somno pensamus. **Ne.** Vix unquam vid hominem te perditius prodigum. **Ph.** Mihi parsimonia videtur magis quàm profusio: interim nec candelas absumo nec vestes detero. **Ne.** Præpostera sanè parsimonia, servare vitrum ut perdas gemmas. Aliter sapuit ille Philosophus, qui rogatus quid esset pretiosissimum, respondit

Ten

Tempus Porro, cum constet diluculum esse totius diei partem optimam, tu quod in re pretiosissima pretiosissimum est gaudes perdere. *Ph.* An hoc perit quod datur corpusculo? *Ne.* Imò detrahitur corpusculo, quod tum suavissime afficitur maximèque vegetatur cum tempestivo moderatòque somno reficitur, & matutinâ vigiliâ corroboratur. *Ph.* Sed dulce est dormire. *Ne.* Quid esse potest dulce nihil sentienti? *Ph.* Hoc ipsum dulce est, nihil sentire molestiæ. *Ne.* Atqui isto nomine feliciores sunt qui dormiunt in sepulchris. Nam dormienti nonnunquam insomnia molesta sunt. *Ph.* Aiunt eo somno maximè saginari corpus. *Ne.* (a) Ista glirium sagina est, non hominum. Rectè saginantur animalia quæ parantur epulis: homini quorsum attinet accersere obesitatem, nisi ut graviore sarcinâ onustus incedat? Dic mihi, si famulum haberes, utrùm obescere mallet, an vegetum & ad omnia muniaabilem? *Ph.* Atqui non sum famulus. *Ne.* Mihi sat est quòd ministrum officii aptum mallet quàm bene saginatum. *Ph.* Planè mallet. *Ne.* At Plato dixit *Animum hominis hominem* esse; Corpus nihil aliud esse quàm domicilium aut instrumentum. Tu certe fateberis, opinor, animum esse principalem hominis portionem, corpus animi ministrum. *Ph.* Esto, si vis. *Ne.* Cum tibi nolles ministrum abdomine tardum, sed agilem mallet & alacrem, cur animo paras ministrum ignavum & obescum? *Ph.* Vincor veris. *Ne.* Jam aliud dispendium accipe: ut animus longè præstat corpori, ita fateris opes animi longè præcellere bona corporis. *Ph.* Probabile dicis. *Ne.* Sed inter animi bona primis tenet sapientia. *Ph.* Fateor. *Ne.* Ad hanc parandam nulla diei pars utilior quàm diluculum, cum Sol novus exorians vigorem & alacritatem adfert rebus omnibus, discutitque nebulas è ventriculo exhalari consuevit, quæ mentis domicilium solent obnubilare. *Ph.* Non repugno. *Ne.* Nunc mihi supputa quantum eruditionis tibi parare possis quatuor illis horis quas somno intempestivo perdis. *Ph.* Profectò multum. *Ne.* Expertus sum, in studiis plus effici unâ horâ matutinâ quàm tribus pomeridianis, idque nullo corporis detrimento. *Ph.* Audivi. *Ne.* Deinde illud reputa, si singulorum dierum jacturam in summam conferas, quantus sit futurus cumulus. *Ph.* Ingens profectò. *Ne.* Qui gemmas & aurum temere profundit, prodigus habetur, & tutorem accipit: hæc bona tantò pretiosiora qui perdit, nonne multò turpius prodi-

a Varro rationem tradit saginandi glires, in Re rustica.

gus est? *Ph.* Sic apparet, si rem rectâ ratione perpenda-
a Imitatus est mus. *Ne.* (a) Jam illud expende quod scripsit Plato, nihil
 locum *Cic. ex* esse pulchrius, nihil amabilius sapientiâ; quæ si corporeis
Plat. lib. 1. oculis cerni posset, incredibiles sui amores excitaret. *Ph.* At-
Offic. qui illa cerni non potest. *Ne.* Fateor, corporeis oculis. Ve-
 rum cernitur oculis animi, quæ pars est hominis potior.
 Et ubi amor est incredibilis, ibi summa voluptas adfit op-
 ortet, quoties animus cum tali amica concreditur. *Ph.* Ve-

b Alludit ad arisimile narras. *Ne.* I nunc (b) & somnum, mortis imagi-
carmen Ovid. nem, cum hac voluptate commuta, si videtur. *Ph.* Verum
Stulte, quid interim pereunt nocturni lusus. *Ne.* Bene pereunt, quæ pe-
est somnus, jora melioribus, in honesta præclaris vilissima pretiosissi-
gelida nisi mis permutantur. Bene perdit plumbum, qui illud vertit
mortis ima- in aurum. Noctem natura somno tribuit; Sol exoriens
 cum omni animantium genus, tum præcipuè hominem,
 ad vitæ munia revocat. *Qui dormiunt,* inquit Paulus, *nocte*
dormiunt; & *qui ebrii sunt, nocte ebrii sunt.* Proinde quid
 turpius, quàm cum omnia animantia cum Sole expergif-
 cantur, quædam etiam illum nondum apparentem, sed ad-
 ventantem, cantu salutent, cum elephante Solem orien-
 tem adoret, hominem diu post Solis exortum stertere?

Quoties aureus ille splendor illustrat cubiculum tuum,
 nonne videtur exprobare dormienti, “Stulte, quid opti-
 mam vitæ tuæ partem gaudes perdere? Non in hoc
 luceo, ut abdititi dormiatis, sed ut rebus honestissimis
 invigiletis. Nemo lucernam accendit ut dormiat, sed ut
 aliquid operis agat: & ad hanc lucernam omnium
 pulcherrimam nihil aliud quàm stertis?” *Ph.* Bellè
 declamas. *Ne.* Non bellè, sed verè. Age, non dubito quin
 frequenter audiveris illud Hesiodi, *Sera in fundo parsimo-*
nia. *Ph.* Frequentissimè. Nam in dolii medio vinum est op-
 timum. *Ne.* Atqui in vita prima pars, nimirum adolescen-
 tia, est optima. *Ph.* Profectò sic est. *Ne.* At diluculum hoc
 est diei, quod adolescentia vitæ. An non igitur stultè faci-
 unt qui adolescentiam nugis, matutinas horas somno per-
 dunt? *Ph.* Sic apparet. *Ne.* An est ulla possessio quæ cum
 hominis vitæ sit conferenda? *Ph.* Nè universa quidem (c)
 Persarum gaza. *Ne.* Annon vehementer odisses hominem,
 qui tibi vitam posset ac vellet malis artibus ad annos ali-
 quot decurtare? *Ph.* Illi mallet esse vitam eripere. *Ne.*
 Verum pejores ac nocentiores arbitror, qui sibi volentes
 reddunt vitam breviorē. *Ph.* Fateor, si qui talis reperi-
 antur.

c Persarum
divitia &
luxus mul-
zonura lito-
nia celebra-
re debet.

antur. *Ne* Reperiantur? imò id faciunt omnes tui similes.

Ph. Bona verba. *Ne.* Optima. Sic tuo animo reputa; nonne videtur rectissime dixisse Plinius, *Vitam esse vigilem*, & hoc pluribus horis hominem vivere, quò maiorem temporis partem impenderit studiis?

Somnus enim mors quædam est. (a) Unde ab inferis venire fingitur, & ab * Homero *Poeta fingunt mortis germanus* dictus est. Itaque quos somnus occupat, *regiam Somni* nec inter vivos nec inter mortuos censentur? sed tamen *apud inferos esse, ut*

potius inter mortuos. *Ph.* Ità videtur omnino. *Ne.* Nunc mihi rationem subducito, quantam vitæ portionem sibi *Ovid. Transformat. lib. 2.* refecant qui singulis diebus tres aut quatuor horas per-
* *Versus: Ho-*

dunt somno. *Ph.* Video summam immensam. *Ne.* Nonne pro Deo haberes Alchymistam qui posset decem annos *uerific habet.*

vitæ summæ adjicere, & provectiorem ætatem ad adolescentiæ vigorem revocare? *Ph.* Quidni habeam? *Ne.* Sed hoc tam divinum beneficium ipse tibi præstare potes. *Ph.* *Εἴθ' ὅτι πρὸ σὺμβλήτης κα-*

Qui sic? *Ne.* Quia mane diei est adolescentia, usque ad meridiem fervet juvenus, mox virilis ætas, cui succedit pro *σιγνῆτι*

senectâ vesper, vesperam excipit occasus, velut diei mors. *θανάτοις.*

Magnum autem *vestigal parsimonia* est, sed nusquam magis quàm hîc. Annon igitur ingens lucrum sibi adjunxit qui magnam vitæ partem, eamque optimam, perdere desiit?

Ph. Vera prædicas. *Ne.* Proinde videtur admodum impudens eorum querimonia, qui naturam accusant quòd hominis vitam tam angustis spatiis finierit, cum ipsi ex eo quod datum est sibi sponte tantum amputent. Satis longa est cuique vita, si parcè dispensetur. Nec mediocris profectus est, si quis suò quæque tempore gerat. A prandio vix semihomines sumus, cum corpus cibis onustum aggravat

mentem: nec tutum est spiritus ab officina stomachi, concoctionis officium peragentes, ad superiora evocare, à

cœna multò minùs. At matutinis horis homo totus est homo, dum habile est ad omne ministerium corpus, dum

alacer viget animus, dum omnia mentis organa tranquilla sunt ac serena, dum * *auræ divinæ*, ut ait ille, parti-

cula spirat, & sapiat originem suam, & rapitur ad honesta.

Ph. Eleganter tu quidem concionaris. *Ne.* Apud Homerum audit Agamemnon, opinor, (b) *Οὐ γὰρ παννύχον εὐδῆναι*

βέληφόρον ἀνδρα. Quanto turpius est tantam diei partem somno perdere? *Ph.* Verum, sed *βέληφόρον.* Ego non sum dux exercitûs. *Ne.* Si quid aliud charius est quàm ipse

tibi, nè quid te moveat Homeri sententia. Faber ærarius

ob

* *Certam*

Poeta fingunt

regiam Somni

apud in-

feros esse, ut

Ovid. Trans-

format. lib. 2.

** Versus: Ho-*

uerific ha-

bet.

** Εἴθ' ὅτι*

πρὸ σὺμ-

βλήτης κα-

σιγνῆτι

θανάτοις.

Prov. 2.

Psal. 58, 59.
87.

Luc. 6.

ob vile lucellum surgit ante lucem; & nos amor sapientiæ non potest expergefacerere, ut saltem Solem ad lucrum inæstimabile evocantem audiamus? Medici non fere dant pharmacum nisi diluculo: illi nôrunt horas aureas, ut subveniant corpori: nos eas non novimus, ut locupletemus ac sanemus animum? Quod si hæc leve pondus habent apud te, audi quid apud Solomonem loquatur illa cœlestis sapientia. *Qui manè, inquit, vigilaverint ad me, invenient me.* Jam in mysticis Psalmis quanta matutini temporis commendatio? *Manè Propheta extollit Domini misericordiam; manè exauditur vox ejus; manè illius deprecatio prævenit Dominum.* Et apud Lucam Evangelistam populus sanitatem ac doctrinam expetens à Domino, manè ad illum confluit. Quid suspiras? Philypne. *Ph.* Vix lacrymas teneo, cum subit quantam vitæ jacturam fecerim. *Ne.* Supervacaneum est obeam discrucari quæ non revocari, sed tamen posterioribus curis sarciri possunt. Huc igitur incumbe potius quam ut præteritorum inani deploratione futuri quoque temporis jacturam facias. *Ph.* Bene mones: sed me jam sui juris fecit diutina consuetudo. *Ne.* Phy! *Clavus clavo pellitur,* consuetudo consuetudine vincitur. *Ph.* At durum est, ea relinquere quibus diu assueveris. *Ne.* Initio quidem; sed eam molestiam diversa consuetudo primum lenit, mox vertit in summam voluptatem, ut te brevis molestiæ non oporteat poenitere. *Ph.* Vereor ut succedat. *Ne.* Si septuagenarius esses, non retraherem te à solitis? nunc vix decimum septimum, opinor, annum egressus es. Quid autem est quod ista ætas non possit vincere, si modò adsit promptus animus. *Ph.* Equidem aggrediar, conaborque ut ex (a) Philypno fiam (b) Philologus. *Ne.* Id si feceris, mi Philypne, sat scio, post paucos dies & tibi serio gratulaberis, & mihi gratias ages qui monuerim.

a Somnolento.
b Sermonis
amator.

ARGUMENTUM.

a Id est, sobri-
um, sive abste-
nium convi-
vium.

(a) Νηφάλιον Συμπόσιον Symbola & argumenta literaria exquisitissima profert. Phocionis patientia, Aristidis justitia: Ostracismo pellitur: magna illius patientia. Socrates vir patientissimus. Modus vincendi injurias. Catonis patientia. Diogenes quomodo ultus esset inimicum. Phocionis dictum, cum virum improbum suo defendisset patrocinio. Demochares nepos Demosthenis Philippum Macedonem indignè tractat. Modus honestam famam acquirendi. Facit responsum Læcæa cujusdam in auctione vendenda. Moderatio Philippi Macedonis, cum tres insignes felicitates ei eodem obtigissent dic.

ALBER-

ALBERTUS, BARTHOLINUS, CAROLUS,
DIONYSIUS, ÆMILIUS, FRANCISCUS,
GYRALDUS, HIERONYMUS, JA-
COBUS, LAURENTIUS.

Al. **V**idistine unquam hoc horto quicquam amœni-
us? **Ba.** Vix opinor in insulis fortunatis esse
quicquam jucundius. **Ca.** Planè mihi videor videre Para-
disum, cui custodem cultorémque Deus præfecerat Adam.
Di. Hic vel Nestor vel Priamus posset repubescere. **Fr.** Imò
vel mortuus reviviscere. **Gy.** Adderam lubens, si quid pos-
sem, tuæ hyperbolæ. **Hi.** Profectò miris modis arrident
omnia. **Ja.** Oportet hunc hortum aliquâ compotiunculâ
dedicare. **La.** Recte monet noster Jacobus. **Al.** Talibus my-
steriis jam olim initiatus est hic locus. Verùm scitote ni-
hil hîc esse unde vobis merendam exhibeam, nisi placet **(a)** **b** Id est, abs-
que vino.
Al. **Q**uoniam compotatio lactucas apponam absq; sale, aceto &
oleo; vini guttula non est, nisi quod gignit hic puteus. Nè
panis quidem adest aut poculum, & ea est anni pars quæ
magis pascit oculos quàm ventrem. **Ba.** Sed habes tabulas
lusorias, habes sphæras; lusu dicabimus hortum, si minùs
licet convivio. **Al.** Quoniam tam belli homunculi conveni-
mus, habeo quiddam quod vel lusu vel convivium pos-
sis dicere, meâ sententia multò dignius ad hunc hortum
initiandum. **Ca.** Quodnam? **Al.** Suum quisq; Symbolum con-
ferat; non deerit lautum, nec minùs suave convivium. **Em.**
Quid adferemus, qui vacui huc venerimus? **Al.** Vacui, qui
tantum opum circumferatis in pectore? **Fr.** Exspectamus
quid velis. **Al.** Proferat in medium quod quisq; per hanc
hebdomadam legit elegantissimum. **Gy.** Rectè mones; ni-
hil vel hujusmodi conviviis, vel te convivatore, vel hoc lo-
co dignius. Te hujus consilii ducem sequemur omnes. **Al.**
Nil recusò, si vobis ità videtur. Hodie vehementer delecta-
vit animum meum in homine non Christiano tam Chri-
stiana sententia. Phocion enim, quo vix alius apud Athe-
nienfes fuit vir sanctior publicæque utilitatis studiosior,
cùm per invidiam damnatus, esset bibiturus cicutam, roga-
tus ab amicis, quid vellet etiamnum mandari filiis suis; Ne-
hujus, inquit, injuriæ velint unquam meminisse. **Ba.** Tam in-
signis patientiæ exemplum vix hodie reperiatis inter Do-
minicanos & Franciscanos. Itaque simile referam, quando
par non possum. Aristides Phocioni simillimus erat moribus
incorruptissimis, adeò ut vulgus illi *Justi* tribueret cog-
nomen. Ob hujus cognominis invidiam, vir optimè de
Re-

a Suffragio- Republica meritis (*a*) ostracismo populi iussus est vertere
rum quod- solum. Posteaquam intellexerat populum non aliâ re of-
dam genus, fensum quàm Iusti cognomento, cùm alioqui rem
quod per cal- per expertus esset sibi salutarem, paruit æquo animo
culos ac fabas ferebatur; in exilio rogatus ab amicis, quid precaretur ingratis-
hoc reper- civitati; *Nihil aliud,* inquit, *nisi tantam rerum prosperi-*
tum, ut per tatem, ut illis nunquam in mentem veniat Aristides. Ca-
id cives qui Mirum si Christianos non pudet sui, ad quamvis levem
vel opibus injuriam exandescientes, ac vindictam per fas nefasque
immodicâ, molientes. Tota Socratis vita nihil aliud mihi videtur
vel nobilita- quàm temperantiæ ac tolerantiae exemplum. Sed nè pla-
te, vel aliâ nè sim (*b*) a symbolos, unum referam quod mihi præ cæ-
quavis insigni teris arrisit. Eunti publicâ viâ improbus quispiam cola-
virtute, mul- tium iniecit. Cùm id tacitus ferret Socrates, amici
itudinis in- quidam hortati sunt ad ultionem. At ille, *Quid percussori*
vidiam in se faciam? inquit. *Voca,* inquit, *in jus.* Ridiculum! in-
provocassent quit: *si me asinus calcibus percussisset, num vobis autori-*
in exilium bus asinum in jus traham? significans improbum scur-
decenne rele- ram nihilo potiorẽ asino; & infimi animi esse, non posse
garentur. ferre contumeliam ab homine vecordi quàm ferret ab a-
b Qui nihil animali bruto. Di. Pauciora sunt in Romanis annalibus ex-
*confert.*empla moderationis, nec ea perinde insignia. Neque enim
 opinor magnam habere laudem tolerantiae, si quis parcat
 devictis, & debellet superbos. Non arbitror tamen indig-
 num memoratu, quod Cato senior, cùm Lentulus qui-
 dam in os illi sputum & oris purulentia iniecisset, nihil
 aliud responderet quàm, *Posthac habeo quod illis respon-*
deam qui negant tibi esse os. Os autem Latinis habere ne-
 gantur quod nihil pudet. Itaque jocus est ex ambiguo.
 Aliis arrident alia: mihi inter Diogenis dicta præ-
 clara quidem omnia, nihil magis adblanditur, quàm
 quod roganti cuidam, quo pacto maximè possit ulcisci ini-
 micum. *Si te ipsum,* inquit, *quàm maximè probum & ho-*
nestum virum præstiterit. Demiror quis Deus illi tales co-
 gitationes miserit in mentem. Videtur autem & Aristote-
 lis dictum valde consentaneum Paulino dogmati; qui
 rogatus à quodam, *quid fructus sua illi Philosophia attu-*
lisset; *Ut mea,* inquit, *sponte ea faciam quæ plerique le-*
gum metu coacti faciunt. Docet enim Paulus, eos quos
 afflavit Christiana Charitas non esse Legi obnoxios, eò
 quod plus præstant suapte sponte quàm Lex metu poenæ
 possit extorquere. Fr. Christus Judæis obmurmurantibus,
 quod

quod cum publicanis & peccatoribus haberet etiam men-
te familiaritatem, respondit, *Non esse opus medico iis qui* Matth. 9.
recte valerent, sed qui minus essent prospera valetudine. Marc. 2.
Non abhorret hinc quod apud Plutarchum dixit Phocion, Luc. 5.
cum reprehenderetur quod homini illaudato impro-
bique patrocinator esset in iudicio, non minus festiviter
quam clementer, *Quidni, inquit, quando nemo probus in-*
diget tali patrocinio? Gy. Et istud Christianæ bonitatis
exemplum est, ad exemplum æterni Patris, & probis &
improbis quantum licet benefacere, qui *Solem suum oriri* Matth. 5.
jubet, non solum piis, sed etiam impiis. Verum admira-
bilis forsitan erit in rege moderationis exemplum. Cum
Demochares, Demosthenis nepos, Atheniensium nomine
legatione fungeretur apud Philippum Macedonum Re-
gem, & impetratis quæ volebat à Rege dimitteretur, hu-
maniter interrogante si quid præterea vellet; *Ut te ipsum*
suspendas, inquit Demochares. Vox impotens odium ar-
guebat; Rex erat, & bene meritus, in quem jaciebatur
convitium: nec tamen incanduit; tantum ad collegas
conversus. *Vos, inquit, hæc renunciate populo Atheniensi,*
quod re cognita judicet utrum nostrum existimet præstantio-
rem, me, qui hæc patienter audierim, an istum qui hæc
dixit. Ubi nunc sunt orbis monarchæ, qui se diis pares
putant & ob verbum inter pocula dictum atrocia bella
concitant? *Hi.* Magnos impetus habet gloriæ sitis, mul-
tosque transversos agit hic affectus. Ex eorum numero
quidam Socratem interrogabat, quâ viâ sibi posset com-
pendio honestissimam comparare famam. *Si talem, inquit,*
præstiteris te ipsum, qualis haberi vis. *Ja.* Profecò non
video quid dici possit vel brevius vel absolutius. Fama
non est affectanda, sed ea virtutem ultro comitatur, quem-
admodum improbitatem infamia. Vos admiramini viros;
mihi puella Lacæna placuit, quæ cum in auctione ven-
deretur, licitator quidam adiit illam, *Quid? inquit,*
num proba futura es, si te mercatus fuero? *Etiam, inquit*
illa, si tu non fueris mercatus. Indicans sese non in cujus-
quam gratiam probitatem servare, sed suoapte ingenio
virtutem ipsius gratiâ sectari, quod *virtus ipsa sui præ-*
tium est. *La.* Masculam sanè vocem edidit puella. Cæte-
rùm insigne mihi videtur exemplum adversus fortunam
qualibet blandientem constantiæ, quod cum Philippo Ma-
cedonem Regi tres eximie felicitates eodem die nuncia-
rentur,

rentur, quòd in Olimpiis vicisset, quòd dux exercitus Parmenion prælio superasset Dardanos, quòd uxor Olympias ipsi filium esset enixa, sublati in cælum manibus precatus est, ut *Deus tantam prosperitatem pateretur lervi quopiam infortunio expiari*. *Al.* Hodie nulla est tanta prosperitas cujus invidiam metuit quispiam; sed perinde jactant, si quid successerit, quasi vel mortua vel furda esset Nemesis. Hæc merenda si vobis placet, hic hortulus eam vobis quoties volueritis exhibebit, quem hoc colloquio non minùs jucundo quàm frugifero dicastis. *Ba.* Profectò nec Apitius potuisset discum suaviorem apponere. Quare nos expectabis frequenter, modò boni consulas quod nunc attulimus; non quæ digna erant tuis auribus, sed quæ non præmeditatis venerunt in mentem. Meditati lautiora proferemus. *Al.* Hòc eritis gratiores.

ARGUMENTUM.

Ars notoria vanam magnifica cujusdam libri pollicitationis jactantiam irridet, literarum disciplinarumq; cognitionem in quatuordecim diebus pollicentis. Præstantissima ratio & methodus ad artes compendiaria est, 1. Amare studia, 2. Mirari, 3. Observare honorem viri eruditæ habitum. Quibus memoria est parùm tenax, ii tantò obnixius studere debent. Prima sit cura rem pevitùs intelligere, 2. tecum repetere, 3. cicurare animum ut cogitationi possit insistere, animus enim volubilis ineptus est literis; 4. versari inter doctos. In summa, Cura, amor & assiduitas sunt optima Ars memorativa.

DESIDERIUS, ERASMUS.

De. Quomodo succedunt tua studia, Erasmi? *Er.* Musis, ut apparet, parùm faventibus: sed feliciùs succederent si quiddam abs te queam impetrare. *De.* Nihil non impetrabis, modò sit in rem tuam. Dic tantùm quid rei sit. *Er.* Non dubito quin nihil sit artium reconditarum quod te fugiat. *De.* Utinam vera prædices. *Er.* Audio artem esse quandam notoriam, quæ hoc præstet, ut homo minimo negotio perdiscat omnes disciplinas liberales. *De.* Quid audio: Vidisti codicem? *Er.* Vidi, sed vidi tantùm, quòd non esset doctoris copia. *De.* Quid continebat liber? *Er.* Varias animantium formas, draconum, leonum, leopardorum, variòsque circulos, & in his descriptas voces, partim Græcas, partim Latinas, partim Hebræicas, aliàsque barbaricarum linguarum. *De.* Intra quot dies pollicebatur titulus disciplinarum cognitionem? *Er.* Intra quatuordecim. *De.* Magnifica sanè pollicitatio: sed nòstine

nōstine quemquam per istam artem notoriam evasisse doctum? *Er.* Nequaquam. *De.* Neque quisquam alius vidit unquam, aut visurus est, nisi posteaquam viderimus aliquem per alchymisticam evasisse divitem. *Er.* Non ergo vera est? Equidem optārim artem esse veram. *De.* Fortasse quod pigeat literas tantis sudoribus emere. *Er.* Scilicet. *De.* Atqui sic visum est superis. Opes istas vulgares, aurum, gemmas, argentum, palatia, regnum nonnunquam largiuntur ignavis & immerentibus; sed quæ veræ sunt opes, ac propriè nostræ sunt, voluerunt parari laboribus. Nec oportet nobis videri molestum laborem quo res tanta paratur, cum cernamus plurimos homines per horrenda discrimina, per non æstimandos sudores eluctari ad res temporarias, & planè viles, si ad eruditionem conferantur; nec tamen semper assequuntur quod ambiunt. Et habent studiorum labores multum admistum mellis, si paululum in ea processeris. Jam in te bona ex parte situm est ut magnam tædiorum partes amputes. *Er.* Quonam pacto? *De.* Primum, ut animum inducas amare studia: deinde, ut ea mireris. *Er.* Quibus rationibus hoc fiet? *De.* Contemplare quàm multos ditārint, quàm multos ad summam dignitatem autoritatémq; provexerint literæ: simulque considera quantum intersit inter hominem & pecudem. *Er.* Probè mones. *De.* Deinde cicures ingenium tuum oportet, ut possint secum consistere, atque his delectari quæ utilitatem adferunt potius quàm voluptatem. Nam quæ per se sunt honesta, etiam si initio nonnihil habent molestiæ, tamen assuetudine dulcescunt: Ita fiet ut & minùs fatiges præceptorem, & ipse faciliùs percipias, juxta dictum Isocraticum, aureis literis in Frontispicio codicis tui pingendum, (a) *Ἐάν τις φιλομαθῆς, ἔσθ' πολυμαθῆς.* *Er.* Satis adest celeritatis in percipiendo, sed mox effluit quod perceptum est. *De.* Itaque pertusum mihi, narras dolium. *Er.* Haud multum aberras à scopo. Sed quid remedii? *De.* Obturanda est rima, nè perfluat. *Er.* Quibus rebus? *De.* Non musco, neque gypso, sed diligentia. Qui voces ediscit non intellecta sententiæ, mox oblitiscitur: nam verba, ut inquit Homerus, (b) *π' ἐγγύτ' εἰσὶν* sunt, facileque avolant, nisi sententiarum pondere librentur. Prima igitur cura sit, ut rem penitus intelligas, dein subiè cum verses ac repetas: & in hoc cicurandus est, ut dictum est, animus, ut quoties opus est cogitationi

a Id est, si fuerit discendi cupi, multa addisces.

b Id est, alacritas. Hæc alludit, poëta. Et volat emissum semel irreversibile verbum.

possit infistere. Nam si cui mens est adeò sylvestris, ut in hoc cicurari non possit, haudquaquam est idonea literis. *Er.* Istiuc quàm sit difficile plùs satis intelligo. *De.* Quisquis enim habet animum adeò volubilem, ut nulli cogitationi possit immorari, nec diu potest audire loquentem, nec infingere memoriæ quod didicit. Plumbo potest aliquid imprimi, quòd maneat in loco; aquæ aut argento vivo, quoniam assiduè fluitat, nihil potest imprimi. Quòd si possis in hoc ingenium tuum mansuefacere, cum assiduè versetis inter eruditos, quorum confabulationes quotidie tam multa proferunt digna cognitu, minimo labore discas quamplurima. *Er.* Profectò sic est. *De.* Nam præter sermones convivarum, præter quotidiana colloquia, statim à prandio audis octo lepidissima dicta exprobatissimis authoribus selecta, totidem à cœna. Jam mihi supputa quantam hæc summam conficiant in singulos menses & annos. *Er.* Magnificam, si possit meminisse. *De.* Ad hæc, cum nihil audias nisi bene Latinè loquentes, quid obstat quò minùs intra paucos menses ediscas Latinè, cum illiterati pueri Gallicam aut Hispanicam linguam discant exiguo temporis spatio? *Er.* Sequar tuum consilium, experiarque num possit hoc ingenium Musarum jugo mansuescere. *De.* Ego aliam artem notoriam non novi quàm curam, amorem, & assiduitatem.

ARGUMENTUM.

Invehitur hic Erasmus in quendam Franciscanum, (quem vocat Merdardum, (merdosum planè Theologistam, qui carpserat suam Cantici B.V. Maria, viz. Magnificat, versionem. Viri hujus personam describis, qui vocaret Erasmus Diabolum. Cavillatur quod vertat Erasmus, quia respexit Dominus ad humilitatem ancillæ suæ, cum V. Maria angelicâ dignitate celsior sit. Num vilitas respondeat τῇ ταπεινότητι. Respicere ad, & adspicere, quid differant. Respicere aliquem, & respicere ad aliquem. Humilitas apud Latinos refertur tum ad animum, tum ad conditionem. Locus in Col. 2. 18. explicatur. Sic Jacob. 1. 9, 10. Differentia inter τῇ ταπεινότητι & τῇ ταπεινοφροσύνῃ. Ipse Cantici tener declarat B. Virginem de sua loqui indignitate: quod Erasmus elegantissimè explicat. Menachorum crassissima ignorantia, qui vestimentibus dicant pro vestibus. Petulantissimi nebulones, quos nec ipsi reges audeant lacerare.

HILARIUS, LEVINUS.

Hi. **D**Eum immortalem! cujusmodi portenta gignit alitque terra! Usque adeò nihil pudere viros Scraphicos!

raphicos! Existimant, opinor, sese apud fungos, non apud homines, loqui. *Le.* Quid secum murmurat Hilarius? Componit, opinor, versiculos. *Hi.* Quem libens illi blateroni os impurum obturâssem oieto? *Le.* Compellabo hominem. Quid agis, Hilari, parùm hilaris? *Hi.* Optimè temet offers, Levine, in quem hanc pectoris ægritudinem evomam. *Le.* In pelvim evomas malim quàm in me. Sed quid est mali? & unde nobis prodixit? *Hi.* E concione sacra. *Le.* Quid homini poetæ cum sacris concionibus? *Hi.* A sacris non abhorreo: sed in hanc incidi ita sacram, ut Virgilius *auri famem* appellavit *sacram*. Attales rabulæ sunt in causa ut rariùs audiam Ecclesiastas. *Le.* Ubi habita est concio? *Hi.* In summo templo. *Le.* A prandio? Id temporis ferè dormitant homines. *Hi.* Utinam illi locuteleio dormissent omnes, vix digno qui concionetur apud anseres. *Le.* Obstreperum est animal anser. Ferunt tamen patriarcham Franciscum aliquando concionatum apud sorores aviculas, à quibus magno silentio sit auditus. Sed age, etiamne sabbato sit concio? *Hi.* Fit in honorem divæ Virginis Matris. Nam die Dominico Christus prædicatur. Decet autem ut priores teneat mater. *Le.* Quod erat thema? *Hi.* Enarrabat Canticum Virginis. *Le.* Argumentum vulgatissimum. *Hi.* Nimirum aptissimum Ecclesiastæ. Nam suspicor illum hoc unum thema didicisse: quemadmodum aiunt inveniri sacerdotes qui nullam (a) liturgiam callent nisi pro defunctis unicam. *Le.* Dicatur igitur ille Concio-

a Sic missa
sacrum vo-
cant. Est au-
tem liturgia
propriè non
sacrificium,
sed quodvis
officium.

nator de Magnificat, aut, si mavis, Magnificatitius. Sed cuiusmodi tandem avis erat, aut quibus ornata plumis? *Hi.* Vulturi non dissimilis. *Le.* Qua tandem ex corte? *Hi.* Franciscana. *Le.* Quid audio? ex tam sancto sodalizio? Fortassis ex illorum de genere genere qui dicuntur Gaudentes colore fusco, calceis integris, cingulo candente: nec horrent, contremisco referens, nudis digitis contrectare pecuniam. *Hi.* Imò è grege selectissimo istorum qui gaudent Observantes nominari, colore cinericeo, cingulis canabeis, calceis fenestratis, quique citiùs occiderent hominem quàm nudâ cute pecuniam attingerent. *Le.* Nihil mirum est, in rosariis nasci (b) cynorrhodum. Sed quis talem histrionem induxit in hoc proscenium? *Hi.* Isthuc magis etiam diceris si vidisses personam tragicam. Corpore erat vasto, buccis rubentibus, ventre prominente, lateribus gladiatorii; dixisses athletam esse: & quantum ego divinitate queo

b Rosa cani-
na fatide o-
lens.

biberat in prandio plusquam unum vini sextarium. *Le.* Unde tanta vini copia non tractant pecuniam? *Hi.* Ex aula regis Ferdinandi singulo quoque die dabantur illi sextarii quatuor. *Le.* O male collocatam benignitatem! Fortassis erat doctus. *Hi.* Præter effrontem improbitatem & linguam effrænem nihil habeat. *Le.* Quæ res igitur sic im-

a Hoc est, ad id ad quod inutilis est. Ceroma unguentum dicitur quo olim ungebantur athleta; Bos autem ad certamina inutilis est,

posuit Ferdinando, ut (a) bovem adduceret ad ceroma? *Hi.* Ut numero dicam, pietas & regia bonitas. Commendatus erat, ille demittebat caput in dexterum humerum. *Le.* Sic Christus pendet in cruce. Sed erat concio frequens? *Hi.* Quis potuit esse infrequens Augustæ, in templo celeberrimo, & in tot monarcharum conventu, quos Carolus Cæsar ex universa Germania, ex Italia, ex Hispaniis, ex Anglia eò contraxerat? Quin & eruditi complures aderant in ipsa concione, præsertim ex aula regum. *Le.* Demirror si porcus ille quicquam adferre potuit dignum tali auditorio, *Hi.* At multa se digna protulit. *Le.* Quæ tandem? obsecro. Sed prius te quæso ut mihi nomen hominis edas. *Hi.* Non expedit. *Le.* Quamobrem? *Hilari.* Non libet talibus gratum facere. *Le.* Au; gratificatur qui traducit? *Hi.* Illis pro summo beneficio est quocunq; modo innotescere. *Le.* Saltem mihi nomen edito tacituro. *Hi.* Merdardum vocant. *Le.* Merdardum illum probè novi. Nimirum is ipse est qui nuper in convivio Erasmus nostrum appellavit diabolum. *Hi.* Rem tenes: sed quod in convivio dixit, tamen si non omnino dixit impunè, qui civiliores erant imputabant temulentia, & vino censèbant inscribendum. *Le.* Sed quid excusationis attulit objurgatus? *Hi.* Negavit se dixisse ex animo. *Le.* Quis potuit ex animo, cui nihil erat mentis aut animi? *Hi.* Sed mihi ac doctis omnibus visum est intolerabile, quòd publicitus, quòd eo in loco, quòd apud tales auditores, denique quòd in tam celebri monarcharum conventu, Merdardus suas merdosas purulentias effuderit. *Le.* Aveo scire quid dixerit. *Hi.* Multa stolidissimè debacchatus est in Erasmus nostrum, quorum hæc erat summa: *His,* inquit, *temporibus existet quidam novus doctor, Erasmus, lapsa est lingua, asinus volebam dicere;* simulque populo interpretatus est quid Germanicè sonaret *asinus.* *Le.* Rem mirè facetam narras. *Hi.* Itane facetam? imò fatuam potiùs. *Le.* An non tibi facetum videtur, talem asinum quemquam omnino vocare asinum, nedum Erasmus? Unum istud scio, si Erasmus ipse præsens fuisset,

set, non potuisset à risu temperare. *Hi.* Profectò non minus refert asinum animi stupore quàm colore vestis. *Le.* Neque arbitror in tota Arcadia esse ullum asinum usque adeò asinum, quin hic dignior sit qui fœno pascatur quàm ille. *Hi.* Prorsus inversus est Apuleius. Ille sub asinina specie tegebat hominem? hic sub hominis specie tegit asinum.

Le. At tales asinos hodie * mulso & placentis saginamus; *Qui delicatis pascuntur, ut luxuriam petulantiores sunt, & serociunt.* ut mirum non sit si mordeant quemlibet & calcibus feriant. *Hi.* Is, inquit, doctor asinus audent corrigere Magnificat, cum id canticum sit à Spiritu sancto proditum per os sacratissimæ Virginis. *Le.* Agnosco (a) παρημία δ' ἀλαφροῦν.

Hi. Atqui id verbis exaggerabat, quasi summa esset admissa blasphemia. *Le.* Mihi nunc cor metu palpitat; quid erat criminis? *Hi.* Aiebat Erasmus, pro eo quod Ecclesia canit, *Quia respexit Dominus humilitatem ancille suæ, vertisse, vnm.*

Quia respexit vilitatem ancille suæ; eaque odiosius sonat Germanicè quàm Latinè. *Le.* Quis autem non fateatur esse blasphemiam execrabilem, si quis sacratissimam Christi matrem, etiam Angelicâ dignitate celsiorem, appellet vilem ancillam? *Hi.* Agè, quid si quis appellet Apostolos servos inutiles? *Le.* Pararem blasphemio fasciculos. *Hi.* Quid si quis eximium illum Paulum appellet indignum Apostoli nomine? *Le.* Clamarem, Ad ignem. *Hi.* Atqui sic Apostolos suos loqui docuit ille doctor unus irrefutabilis Christus, *Cum omnia feceritis quæ præcepta sunt vobis, dicite, Luc. 3. 17.*

Servi iuutiles sumus: & hujus præcepti non immemor Paulus de se prædicat, *Minimus sum omnium Apostolorum, 1 Cor. 4. 15.* atque adeò indignus Apostoli titulo. *Le.* Verùm ubi de se talia prædicant homines pii, (b) modestia virtus est quâ

nulla Deo gratior: si quis alius idem prædicet de illis, præsertim in divorum consortium relatis, gravis fit blasphemia. *Hi.* Pulchre nodum secuisti. Proinde si Erasmus adorandum illam Virginem dixisset *velim ancillam Domini,* nemo non fateretur esse dictum impiè. Cæterùm quoniam ipsa ad istum modum de se loquitur, & in illius cedit gloriam, & nobis salutare modestiæ exemplum exhibetur; ut, quoniam quicquid sumus magnificentiam Dei sumus, quò quisq, major est, hoc se gerat submissius. *Le.* Hactenus quidem inter nos convenit. Verùm isti cum corrigere dicunt, sentiunt corrumpere sive falsare. Illud itaque videndum, an *vilitatis* verbum Græcæ voci quam Lucas posuit respondeat. *Hi.* Istam ipsam ob causam à concione

mox ad codicem cucurrimus. *Le.* Exspecto venatum. *Hi.*
 Verba que Lucas afflatu Spiritûs sanctissimis digitis suis
 exaravit, sic habent, ὅτι ἐπέβλεψεν ἐπὶ τῆς ταπεινότητος
 αὐτῆς. Ea sic reddidit noster Erasmus, *Quia respexit
 ad humilitatem ancillæ suæ.* Tantum addidit præpositio-
 nem, quam Lucas non omisit, nec eam respuit Romani ser-
 monis elegantia, nec ad sensum est otiosa. Sic enim loqui-
 tur Terentius in Phormione, *Respice ad me.* In Annotati-
 onibus tamen admonet, Lucam potius dixisse *aspice ad
 me*, quàm *respice ad me.* *Le.* Interest igitur aliquid inter *re-
 spicere* & *aspicere*? *Hi.* Non ita multum, sed tamen non-
 nihil. *Respicit* qui flexo collo aspicit quæ à tergo sunt;
aspicit, qui simpliciter intuetur. Velut apud Terentium
 Phædra aspicit Thaidem domo prodeuntem, *totus*, inqui-
 ens *Parmeno*, tremo horredoque postquam aspexi hanc. At hu-
 jus frater Chærea sic loquitur, *Cum huc respicio ad virgi-
 nem.* Nam ad senem sese flexerat; eo absoluto reflexit
 corpus ad virginem. Interdum tamen usurpant **respicere*
 pro eo quod est rationem seu curam habere, sive rei cu-
 juspiam imminens, sive præsentis. Ità Satyricus,

*Respicio &
 respicio ad,
 quid differ-
 unt ab aspi-
 cio,*

** Respiciere
 curam susci-
 gere*

Respiciere extremæ jussit spatia ultima vitæ.

Mors enim velut à tergo imminens sequitur, ad quam refle-
 ctimus oculos quoties eam animo reputamus. Et Terenti-
 us, *Respice senectutem tuam.* Proinde qui alibi intentus non
 habet curam liberorum, dicitur illos *non respicere.* Rursus
 qui discussis aliis curis cogitationem huc vertit, eleganter
respicere dicitur. At Deus unico intuitu contuetur univer-
 sa, præsentia, præterita & futura; & tamen in Scriptura
 nobiscum humano more loquitur. *Aversari* dicitur eos
 quos reprobatur; *respicere* quos aliquandiu veluti neglectos
 dignatur suo favore. Verum hoc magis expressisset Lucas
 si dixisset ἀπέβλεψεν, nunc legimus ἐπέβλεψεν. Sed
 utrum legas, minimum refert ad sensum. *Le.* At videtur
 otiosa * præpositio repetita. *Hi.* Certè sic & Latini lo-
 quuntur, *Acccessit ad me, Appulit animum ad scribendum.*
 Hic mihi præpositio non videtur otiosa. Nam *respicere* po-
 test qui in tergum flectit oculos casu quopiam, in nullam
 rem certam intendens intuitum: at cum audis *respexit ad
 me*, exprimitur peculiaris favor volentis huic aut illi suc-
 curere. Item *aspicimus* interdum casu obvia, quorum nobis
 nulla cura est, imò quæ videre nolimus: at quisquis *ad ali-
 quam aspicit*, peculiariter attentus est ad id quod intuetur.

** Præpositio
 ad non est
 otiosa*

Ad

Ad hæc, multa simul *aspicimus* sed non *ad* multa. Spiritus itaque Sanctus volens nobis exprimere singularem erga sanctissimam Virgunculam favorem, si per illius locutus est, *Quia respexit ad humilitatem ancillæ suæ*. Avertit oculos ab elatis, suôq; iudicio magis, & obutuium suum flexit ad eam quæ in oculis suis erat infima. Nec enim dubium est, quin multi fuerint docti, potentes, divites, nobiles, qui sperabant Messiam ex ipsorum stirpe proditurum: sed illos aspernatus Deus, clementissimi favori oculos flexit ad Virginem, famâ obscuram, opibus tenuem, fabro nuptam, nè solo quidem ullâ divitem. *Le.* Nondum audio quicquam de *vilitate*. *Hi.* Ea vox scycophantæ fuit, non Erasmi. *Le.* At in Annotatione forsitan meminit *vilitatis*. *Hi.* Nequaquam. In vocem *ταπεινωσιν* tantum hoc modestissimè notat: *Ut intelligas*, inquit, *parvitatem, non animi virtutem; sitque sensus, Etsi sim infima ancilla, tamen non est aversatus me Dominus*. *Le.* Hæc si vera sunt, ac pietatis plena, quid est quod obrudant onagri? *Hi.* Latinæ *quid significat* *Humilitas* *apud veteres* *apud veteres* vocis ignorantia parit hos tumultus. Humilitas apud veteres emendatiùs loquentes non declarat virtutem animi quæ pugnant cum arrogantia, diciturque Modestia; sed conditiones abjectiorem sortem; quo sensu ignobiles, tennes, idiotas & contemptos humiles dicimus, quasi humi repentes. Quemadmodum igitur magnatibus loquentes, dicimus, *Rogo ut tua celsitudo* nobis hac in re faveat: ita qui de se loquentes sua volunt elevare, dicere solent, *Quæso ut humilitatem nostram* tuâ humanitate subleves. Nam pronominum primogeniorum emphasis interdum habet nescio quid arrogans. Quod genus est illud, *Ego* dico, *ego* perficiam. Bisariam itaque puella modestissima simul & suam sortem extenuavit, numinis in se munificentiam extulit: non contenta seipsam *ancillam* dicere, sed addidit, *humilem* ancillam & infimæ fortis. Quemadmodum, juxta proverbium, servus præ servo est; ita & inter ancillas alia est aliâ præstantior, nimirum pro dignitate functionis. Honestior enim comprix quàm lotrix. *Le.* At miror Merdardum non agnovisse sermonis formam, cum ipse frequenter audierim Franciscanos ita loquentes, *Mea parvitas* agit tibi gratias pro lauta refectione. *Hi.* Quidam non multum aberrarent si dicerent, *mea parvitas*. Cæterum quoniam Græca vox *ταπεινωσιν* quiddam amplius exprimere videtur quàm Latina *modestia*, *Christiani*

Modestus
quis.

stiani maluerunt *humilitatem* dicere quàm *modestiam*, h.
e. maluerunt significantius loqui quàm elegantius, *Mo-*
destus enim is dicitur qui modicè de se sentit, nihil sibi præ-
ter meritum arrogans. At ταπεινοφροσύνη laus non
competit nisi in eum qui minus sibi arrogat quàm habet.
Le. At periculum est, nè dum modestiam amplectimur, inci-
damus in vanitatem. *Hi.* Quis sic? *Le.* Nam si verum dixit
Paulus, *Non sum dignus vocari Apostolus*, & si verè se dixit
Maria *ancillam humilem*, hoc est, infimæ fortis, periclitan-
tur de mendacio qui utrumq; tam magnificis efferant lau-
dibus. *Hi.* Nihil hîc, ô bone, periculi: cum nos laudibus ve-
himus pios aut pias, prædicamus in illis Dei benefici-
am; cum ipse semet abjiciunt, respiciunt vires ac merita
sua, si desit favor numinis. Nec statim mendacium est, si
quis sibi non vendicat quæ habet: si loquitur ex animo, for-
tassis error dici potest, mendacium dici non potest. At
hunc errorem in nobis amat Deus. *Le.* At Paulus, qui se ne-
gat esse dignum Apostoli titulo, alibi magnificè de se præ-
dicat, commemorans sua facinora: *Plus*, inquit, *omnibus*
laboravi; &. *Qui videbantur esse aliquid, mihi nihil con-*
tulerunt: Cum sanctissima Virgo tale nihil dixisse legatur.
Hi. Sed ista facinora Paulus appellat suas *infirmittates*, qui-
bus illustrata Dei est potentia, eamque commemoratio-
nem vocat *insipientiam*, ad quam fit adactus pseudaposto-
lorum improbitati, ob quos fuit illi necesse sibi vindicare
authoritatem Apostolicam; non quòd ipse delectaretur hu-
manâ gloriâ sed quòd expediret Evangelio, cujus dispen-
satio fuerat illi credita. In Virgine matre non fuit eadem
ratio; non enim illi commissum erat munus prædicandi
Evangelii. Tum & sexum, & virginem, denique Jesu ma-
trem, decebat summus pudor summæque modestia. Nunc
venio ad hujus erroris fontem. Qui Latine nesciunt, pu-
tant * *humilitatem* nihil aliud declarare quàm insignem
modestiam: cum interdum referatur ad locum aut condi-
tionem, non ad animi virtutem: interdum sic referatur ad
animum ut vitium sonet. *Le.* Etiâ mne in sacris literis? *Hi.*
Maximè. En tibi locum apud Paulum ad Col. 2. 18. *Nemo*
vos seducat volens in humilitate & religione Anglorum.
Ne hîc est ἐν ταπεινώτη, quæ vox est in cantico Virgi-
nis sed ἐν ταπεινοφροσύνη. Locus habet nonnihil obscuri-
tatis, fateor, sed mihi videtur germanus sensus, quem accu-
ratiùs docti adferunt, Nè sitis tam humili tamque abjecto
animo

Humilitas
quid signifi-
cat; quàm
parie.

Sensus illius
loci, Col. 2.
18.

animo, ut cum semel dedicaveritis vos ipsos Christo, salutis unico auctori, pariamini vobis persuaderi ab Angelis sperandam esse salutem, quos quidam sibi fingunt apperuisse. Sitis excelfo animo, ut *etiamsi* verè *Angelus* quisquam è *caelo* veniens *prædicet vobis aliud Evangelium quàm quod Christus tradidit, sit vobis execrabilis*, velut Angelus impius & Christi adversarius. Multò minùs convenit vos esse tam demissis animis, ut istorum fictis apparitionibus patiamini vos abduci à Christo. Ab uno Christo sperare salutem religio est, ab Angelis aut divis idem exspectare superstitio est. Paulus igitur vult, humilis abjectiq; animi esse, ab illo sublimi Christo ad commentitias Angelorum apparitiones de sciscere; demissi ingenii est, quorum liber suasu circumagi. Vides hñc *ταπεινοφροσύνην* in vitium usurpatam esse. *Le.* Quidni videam? *Hi.* Rursus in eodem capite, *Secundum præcepta & doctrinas hominum, quæ sunt rationem quidem habentia sapientiæ in superstitione & humilitate.* Hñc iterum *ταπεινοφροσύνη* vitium sonat. *Le.* Palàm est. *Hi.* Atqui 1 Pet. 5. usurpatur pro virtute quæ contraria est superbiæ. *τὴν ταπεινοφροσύνην ἐγκομίζω παρὰ* pro quo nos legimus, *humilitatem insinuate.* Rursum ad Phil. 2. *τῇ ταπεινοφροσύνῃ ἀλλήλους ἡγούμενοι ὑπὲρ χονταῖ ἐαυτῶν*, i. e. *Per animi modestiam unusquisq; aliam se præstantiorem existimet.* *Le.* Docuisti *ταπεινοφροσύνην* usurpari in utramq; partem, cum apud Latinos *modestia* non usurpetur nisi in laudem: Verùm potèstne docere *ταπείνωσιν* accipe pro *modestia*? *Hi.* Nihil absurdi si quis ad istum modum usurpet. Nam & animo tribuere submissionem aut demissionem pro modestia nihil vetat. Cæterum an in divinis literis ità positum reperiatur nescio. *Le.* Vide num apud * Di- * *Jacob. 1.* vum Jacobum ità sit usurpatum: *Glorietur autem frater 9, 10. humilis in exaltatione sua, dives autem in humilitate sua.* *Hi.* Isto quidem loco est *ἐν ταπεινώσει*, non *ταπεινοφροσύνη*. Quòd si contendat hñc *humilitatem* accipi pro modestia, consequens est, ut *exaltationem* accipiamus pro superbia; ac protinus gemina existet absurditas. Nam ut modestus non est qui de sua modestia gloriatur, ac jactitat sese; ità bis arrogans est qui de sua superbia gloriatur. *Le.* Quid igitur sibi vult. Apostolus? *Hi.* Commendat æqualitatem inter Christianos. Pauper dicitur humilis ad fortunam abjectiorem; dives dicitur sublimis, utique juxta mundum, ob fortunæ splendorem. Hic dives se demittit ad sortem pauperum.

perum & pauper erigitur ad æqualitatem divitum. Uterque habet quod gloriatur: alter gaudet suis opibus sublevare pauperum inopiam; alter glorificat Christum qui eam mentem inspiravit divitibus. *Le.* Sed interim dives ille modestiæ laudem habet. *Hi.* Fortasse; sed non ideo protinus **ταπεινότης** significat *modestiam*. Sunt enim qui venantes laudem ab hominibus, multa pauperibus erogant. Quin potius uterque modestus est, si modò adsit sincera pietas: dives, dum non gravatur ob Christum æquari pauperi; pauper, dum ob honorem sibi habitum non insolescit, sed Christo gratias agens in illo gloriatur. Illud extra controversiam est, **ταπεινότης** in Divinis libris frequentissimè usurpari pro demissione sive dejectione quæ fit per afflictionem aut conditionis infirmitatem. Ita Paulus Phil. 3. *Reformabit corpus humilitatis nostræ, ταπεινώσας.* Item Psal. 9. *Vide humilitatem de inimicis meis, ταπεινώσιν.* Rursum 118. *Hec me consolata in humilitate mea, ὃν ταπηνώσῃ,* nimirum in afflictione. Hujus generis loca sunt complura, quæ longum sit hîc referre. Quemadmodum igitur **μελαγχολῶς ταπηνός** dici posset ὃ **ταπηνόφρων**, qui modesto sit animo minimèque elato; ita nihil prodigii fuerit, si quis **ταπεινώσιν** dicat **ταπηνόφροσύνην**. Nos de Scripturæ usu loquimur. Cæterum qui contendunt in cantico Mariæ **ταπεινώσιν** sonare *modestiam animi*, quin eadem operâ sic interpretantur quod legimus Geneseos 29. *Vidit Dominus humilitatem meam, ταπεινώσιν;* Lea non jactat suam modestiam, sed, quòd ob deformitatem minùs esset cordi marito humilitatem appellat. Eundem ad modum Deuteronomii 26. *Et respexit humilitatem & laborem atque angustiam.* An non hîc **ταπεινώσιν** appellat afflictionem? *Le.* Unde igitur istis in mentem incidit, ut humilitatem in Cantico interpretentur animi modestiam? *Hi.* Nihil aliud video causæ, nisi quod multi Theologi neglexerint & (a) linguarum peritiam, & Latini sermonis studium, una cum principis Ecclesiæ doctoribus, qui sine hisce prædidiis ad plenum intelligi non queant: præterea quòd difficillimum sit revellere, si quid penitus insederit animo. Porro videas quosdam tantum scholasticis placitis tribuere, ut malint ad ea detorquere Scripturam, quam ad Scripturæ regulam opiniones humanas corrigere. *Le.* At isthuc ab-

a Lingua-
rum imperi-
tia erroris
causa.

b Vide prov. furditus est quàm quod narrant de (b) regula Lesbia. *Hi.*

Beda

1. *Beata* monachus, non admodum gravis author, quoties ab
 alienis recedit vestigiis, ex occasione dictæ humilitatis
 meminit de superbia. At Theophylactus scriptor Græcus,
 qui sua ferè ex probatissimis Græciæ scriptoribus hausit,
 negat hîc *ταπεινωσι* accipi posse pro virtute. *Le.* Ad
 istud probandum quid opus est autoritate, cùm ipse sen-
 sus communis respuit eam interpretationem? *Hi.* Rectè
 dixisti. Nam cùm modestia sit quodammodo (a) colophon *a Finis, perfectio.*
 ac tutatrix omnium virtutum; immodestia est, si quis eam
 de se prædicet. Fatemur quidem in Sanctissima Virgine
 virtutem hanc fuisse summam & incomparabilem (Christum
 semper excipio;) sed hoc ipso ob modestiam lauda-
 bilior est, quòd eam ipsa non laudat, sed, agnoscens suæ
 conditionis humilitatem, mysterii magnitudinem adscri-
 bit misericordiæ divinæ. Maria, inquit, per modestiam
 meruit fieri Mater Dei. Donemus hoc aliqua ex parte ve-
 rum esset: Verùm quæ tandem modestiæ species est, pu-
 ellam hoc de se prædicare? *Le.* Quin & ipse (b) Cantici *b Cantici 1. 26.*
 tenor declarat illam de sua indignitate loqui, eoque sic
 orditur, *Magnificat anima mea Dominum.* Atque dicit,
 Merui fieri Mater Dei per modestiam, se magnificat, non
 Dominum. Mox subjicitur, *Ecce enim ex hoc beatam me*
dicent omnes generationes. Ecce significat rem subitam &
 inexpectatam. Non exspectat autem summum honorem,
 qui sese nullo honore dignum judicat. Nec felicitas dici-
 tur, si contingat quod meritis debebatur. Flaccus enim
 negat se hoc nomine felicem appellandum, quòd à Mecœ-
 nate in amicorum numerum adoptatus esset. *Hi.* Quam-
 obrem? *Le.* Quia iudicio fuit ascitus, non gratuito favore:
 Mecœnas hoc illi tribuit quod ejus virtutibus deberi ju-
 dicârat. *Hi.* Eòdem pertinet quod sequitur, *Quia fecit*
mihi magna qui potens est, & sanctum nomen ejus. Non
 dixit, *fecit mihi magna* quia me dignam judicavit, sed
quia potens est, & facit quæcunque vult, & ex indignis fa-
 cit suo favore dignos, & ideo *Sanctum nomen ejus:* san-
 ctum dixit gloriosum. Quantum autem nostris meritis
 arrogamus, tantum detrahimus divini nominis gloriæ.
 Nam, juxta Paulum, *illius potentia per nostram imbecilli-*
tatem perficitur. Mox in eo versu, *Deposuit potentes de*
sede, & exaltavit humiles non est *ταπεινωσθαι*, sed
ταπεινῆς, hoc est, contemptos juxta mundum, ut
 opponatur *potentibus.* Hunc versiculum juxta pro-
 pheticæ

pheticæ eluquutionis morem declarat sequens, *Esurientes implevit bonis, & implevit bonis & divites dimisit inanes.* Quos modò dixerat *humiles*, hîc appellat *esurientes*, hoc est, tenues: quos modò *potentes*, hîc *divites* vocat. Proximo versu fit mentio misericordiæ sese per omnes orbis nationes profundentis. In extremo versu prædicat Fidem Dei in promissis, *Sicut loquutus est, &c.* Toto Cantico prædicatur gloria, hoc est, potentia, bonitas & veritas Dei: nulla est meritorum mentio. *Le.* Sed ut potentiam ac divitias comitatur superbia, ita paupertas docet modestiam. *Hi.* Non equidem isthuc interdum accidere, sed videas plerumque pauperes arrogantissimos: si negas, objiciam Merdardos multos. Verùm demus esse, quod non est, perpetuum; non jam agitur qualis fuerit sacratissima Jesu mater, sed qualia de se prædicârit in hoc Cantico. *Le.* Demirror istorum pervicaciam, qui toties moniti, frequenter etiam irrisi, non resipiscant. *Hi.* Quoties moniti sunt, declamationem esse ficti thematis tractationem, ad exercendam dictionis facultatem adhiberi solitam; & tamen istis declamatio nihil aliud est quàm sacra concio. Quoties in-clamatum est illis, cœlibem esse quisquis uxorem non habeat, etiamsi sexcentas alat concubinas? & tamen cœlibatus istis nihil aliud est quàm continentia & castitas. Idem usu venit de humilitate, aliisq; similibus quamplurimis. *Le.*

Unde stupor tam pertinax? *Hi.* De * Merdardis respondeo. Non dederunt à puero operam literis, nec est illis præceptorum aut librorum copia; & si quid istiusmodi facultatis obtigit, malunt abdomini impendere. Sanctam illam vestem existimant abunde sufficere & ad pietatis & ad eruditionis opinionem. Postremò, putant nonnullam esse religionis partem, si cum suo Francisco nè Latinè quidem loqui sciant. *Le.* Profecto plurimos novi qui ista ex parte bellè referant instituti sui principem, qui caperonem dixit pro galero, opinor, & vestimentibus, pro vestibus. At Franciscus constanter recusavit presbyteri honorem; quod idem, opinor, fecit Benedictus & Dominicus. Nunc isti cum suis vestimentibus non abhorrent à galero Cardinalitio. *Hi.* Quid ais? imò nè à corona quidem triplici. Et humiles illi pauperis Francisci filii porrigunt calceos suos summis orbis monarchis osculandos. *Le.* Jam si fuisset facta *vilitatis* mentio, quid erat piaculi? *Hi.* Nihil si *vilem* intelligas qui parvo æstimatur apud homines, aut qui sibi

* *Monachi & fratres indocti.*

sibi videtur contemptibilis. Sed quid opus excusare quod dictum non est? *Le.* Non puduit Merdardum ad istum mentiri modum, idque in fano tam celebri, in frequentissima monarcharum synodo, coram tam eruditis viris quorum plerique Erasmicas lucubrationes evolverant? *Hi.* Pudit, ais? Imò sibi visus est scurra rem palmariam ac triumpho dignam facere. Hoc est quartum Merdardorum votum longè tribus illis religiosius, Nihil omnino pudere. *Le.* Istius profectò plerique sunt observantissimi. *Hi.* Nec erat simplex mendacium. (a) Primum, Mariæ Canticum, ut est à Luca scriptum, manet intactum. Qui verò corrigere dicitur qui nihil mutat? Deinde vox *humilitatis* immutata non est, nec ulla usquam *vilitatis* mentio. Postremò, non corrigit Canticum qui bonâ fide reddit quod scripsit Lucas, sed explicat. *Le.* Video triplex mendacium è fonte scurrâ dignum. *Hi.* Mane, nondum audivisti quod est omnium impudentissimum. *Le.* Etiâne amplius? *Hi.* Vociferabatur doctorem illum asinum fuisse principem, autorem antesignanum universi tumultûs quo nunc concutitur orbis Christianus. *Le.* Quid ais? *Hi.* Huic impurandum quòd tot sectis discinditur Ecclesiâ, quòd Sacerdotes spoliantur decimis, quòd contemnuntur Episcopi, quòd sacrosanctæ Pontificis Majestati passim oppeditur, quòd agricolæ (b) vetus gigantum exemplum instaurarunt. *Le.* Ista publicitus? *Hi.* Magnis clamoribus. *Le.* Atqui longè secùs existimant qui Erasmi libros attentius inspiciunt. Horum plurimi fatentur se ex illius lucubrationibus hausisse veræ pietatis semina. Totum hoc incendium per Monachos ortum per eisdem huc usq; incanduit; quod non aliter nunc quoque conantur extinguere, quàm si oleum, quod aiunt, addant camino. *Hi.* Vides * *ὡς κἄν σκορ θνελον ὄζιν ἢ γαστήρ.* *Le.* Rem acu tetegisti. Illi nimium expedit in populo Christiano superstitionis esse quàm plurimum, pietatis quàm minimum. Sed quid concio? ferebátne Cumanum asinum tam insolenter rudentem è suggesto? *Hi.* Quidam mirabantur quid accidisset homini. Qui stomachi erant impatientioris surgebant, atque è templo abibant, submurmurantes, Venimus huc audituri laudes Divæ Virginis, & hic temulentus nobis evomit meras sycophantias. In his erant etiam non paucæ mulieres. *Le.* Atqui solet hoc genus mirè deditum esse isti sodalicio. *Hi.* Vera prædicas; sed coeperunt & foeminæ

a Mendacium Merdardi triplex.

b Affectare runt regnum caeleste gigantes, Ovid.

* Id est, Quod pessima bestia ventur.

sapere. Eruditi quotquot aderant plerique ringi, nonnulli etiam subsibilare. *Le.* Non curat asinus sibilæ; oportuit talem rabulam putribus ovis aut ruderibus è suggesto deturbare. *Hi.* Non deerant qui hoc illum dignum existimarent, sed cohibebat illos loci reverentia. *Le.* Sed loci religio non debet his opitulari qui locum scelere profanarunt: veluti qui in templi septis occidunt hominem, non æquum est ut illic habeant asylum; itidem qui in sacris concionibus & loci religione & populi patientiâ stolidè abutitur, huic non oportet esse præsidio quod ipse suâ temeritate profanavit. Laudatus est à priscis ille qui eum non habuit pro Consule, cui ipse non esset Senator: nec par est ut populus eum habeat pro Ecclesiasta, cui ipse non

* Canon est
in Decretis
quo excom-
municantur
qui in mona-
chos & sacer-
dotes manus
injecerint.

est concio. *Hi.* Metuunt fulmen episcoporum. * *Si quis in-
stigante Diabolo, &c.* nôsti legem. *Le.* Sed prius in tales
rabulas Episcopi debebant vibrare fulmen. *Hi.* Metuunt &
illi. *Le.* Quos? *Hi.* Illos ipsos rabulas. *Le.* Quamobrem? *Hi.*
Ob hoc ipsum, quòd rabulæ sunt. *Le.* Apostoli non metue-
bant regum & præsidum minas, & isti metuunt unum men-
dicum? *Hi.* Sed ob isthuc ipsum magis formidandi quòd
mendici sunt; quod eripiat non habent, quo lædant ha-
bent. Abi tu sodes ad vesparum aut crabronum nidum
aliquem, & unam quamlibet ex illis digito continge; ea
res si tibi bene successerit, redito ad me, & Episcopos ig-
navos appellato qui refugiunt unum mendicum irritare.
* Romanum Pontificem nonne potentissimi Christianæ di-
tionis Monarchæ reverentur, fortassis & metuunt? *Le.* Nec
mirum, est enim Christi vicarius. *Hi.* At Alexander sextus,
vir nec stultus nec indoctus, fertur ita loqui solitus. Se malle
è summis Monarchis aliquot offendere, quàm unum quem-
libet fraterculum ex ordine Mendicantium. *Le.* Omitte
pontifices. Cùm istius sceleris rumor ad aures principum
qui tum Augustæ erant dimanasset, non est sumptum de
homine supplicium? *Hi.* Indignè tulerunt omnes, sed præ-
cipuè Rex Ferdinandus, & hujus soror Maria, sceminarum
hujus seculi decus. Bernardus Cardinalis Tridentinus, Bal-
thasar Episcopus Constantiensis; objurgatus est graviter
Ecclesiastes, sed à nullo acrius quàm à Joanne Fabro Epi-
scopo Viennensi. *Le.* Quid objurgatio? asinus non sentit
nisi fustem. *Hi.* Præsertim si in ventrem egeras. Sed quid
illi stolido fecissent Principes, longè gravioribus curis oc-
cupati? *Le.* Certè submovissent à concionandi munere, &
suam

suam illi benignitatem subtraxissent. *Hi.* At artifex ille
 pus suum in ipsam consilii dissolutionem distulerat, cum
 jam alioqui foret abundum. *Le.* Isto quidem pacto dicun-
 tur abire cacodæmones, ingenti fœtore relicto. *Hi.* Itaque
 dimissus à Rege Ferdinando, sed bene pastus. Nam ob-
 jurgatio nè tantillum quidem detraxit hominis obesitati.
Le. Franciscus dicitur concionatus sororibus avibus, iste
 dignus videtur qui concionetur fratribus asinis & suis.
 Sed quò se contulit? *Hi.* Quò nisi ad suos gregales? à qui-
 bus acceptus est ovatione, ob rem strenuè feliciterque ge-
 stam, & inter pocula pro *Io triumphæ*, cantatum est *Te*
Deum laudamus. *Le.* Dignissimus est iste Merdardus qui
 funem in collo gesseret potius quàm in lumbis. Sed quid
 imprecemur isti stolido gregi qui tales fovet pecudes? *Hi.*
 Vix invenias quod impreceris malum gravius quàm ipsi
 accersunt sibi: siquidem his rationibus maximè tradu-
 cunt sese, & in bonorum omnium conjiciunt odium, effi-
 caciùs quàm quisquam possit hostis. Sed non est Christi-
 anæ mentis cuiquam imprecari malè; illud potius optan-
 dum, ut clementissimus rerum formator & reformator,
 (qui ex Nabuchodonosor homine fecit bovem, & rursus
 ex bove fecit hominem, quique asinæ Balaami dedit ho-
 minis linguam) omnes Merdardi similes vertat in me-
 lius, detque illis & mentem & linguam viris Evangeli-
 cis dignam.

ARGUMENTUM.

Philodoxus ad veram gloriam & honestum nomen viam indicat. 1. Co-
netur ut sit talis qualis haberi se velit. 2. Imitetur viros celebres,
qui tamen variis olim de criminibus accusati. Cato senior quadragies
causam egit reus. 3. Caveat in omni re, Nè quid nimis. 4. Facilis sit
in aliorum moribus perferendis, ad leviora vitia connivens. 5. Nè sit
præfractus aut pertinax in sua opinione. 6. Sit comis, &c. Impossibile
est placere omnibus. 7. Bene mereatur de omnibus in quantum po-
test: sit hoc partim officiis, partim etiam benignitate. Felicitas qui-
busedam inest à natura, ut quicquid agant placeat. 8. Comitas & mo-
rum suavis in rebus omnibus favorem conciliant. 9. Inconstantia
cavenda. 10. A natura minimum, ab honesto minime recedendum
esse. 11. Observandi hominum & nationum mores. 12. Si quid a-
gendum, quod forsitan necessariò displicebit, nostra appareat voluntas
agendi aliter. 13. Rectum & honestum semper agamus. 14. Lingua
multis causa est invidia. Quomodo laudandum & vituperandum.
15. Libros exactè scribere, argumento non vulgari fama januas ape-
rit. 16. Invidiam oborientem beneficiis vincere.

a *Amans
gloria, qui
famam ve-
natur.*

b *Consiliari-
us.*

c *Noctua
volatus a-
pud Atheni-
enses felix
& bene o-
minatus fuit.
* Homo ho-
mini Deus.*

* *Erostrati
& Zoili fa-
ma.*

d *Aude ali-
quid brevis
in Gyris.*

* *Is est, ce-
lebratus car-
piz.*

(a) PHILODOXUS, (b) SYMBULUS.

Ph. Felix auspiciū interpretor occursum tuum. Sym-
bule. *Sy.* Utinam sit aliquid, Philodoxe, in quo tibi
queam esse felix. *Ph.* Quid auspiciatius quā si quis Deus
occurrat homini? *Sy.* Equidem nihil isthoc existimarem
auspiciatius, etiam si sexcentæ volitent (c) noctuæ. Sed
quem mihi narras Deum? *Ph.* Te, inquam, Symbule. *Sy.*
Mēne? *Ph.* Te Planē. *Sy.* Ego Deos cacantes nunquam feci
pili. *Ph.* Si non fallit proverbium, * Deum esse quisquis ju-
vat mortalem, tu mihi Deus esse potes. *Sy.* De fide prover-
bii viderint alii, ego certē perquam iubens amico profuero
si queam. *Ph.* Non est quod metuas, Symbule: haud peto
mutuum: sacra res est consilium; eo tantum me iuva. *Sy.*
Atque isthuc ipsum est petere mutuum, quandoquidem
hoc officii genus inter amicos ultro citroque commeari
debet, quemadmodum & cætera omnia. Sed quid est rei in
quo meum desideras consilium? *Ph.* Piget obscuritatis,
cuperem esse celebris; commonstra viam. *Sy.* En tibi com-
pendiariam: imitare * Erostratum, qui incendit templum
Dianæ, aut huic simillimum Zoilum, qui laceravit Home-
rum, aut aliud aliquod (d) facinus & memorabile designa,
& * *αἰδίσσε* & eris cum Cecropibus ac Neronibus. *Ph.*
Famam ex scelere parent alii; ego nomen ambio rumoris
honesti. *Sy.* Talem igitur te præsta qualem optas prædicari.
Ph. At multis egregiā virtute præditis non contigit no-
minis celebritas. *Sy.* Istud an verum sit, nescio: attamen si
id eveniat quod ais, ipsa virtus abunde magnum sui præ-
mium est. *Ph.* Vera prædicas planēq; Philosophicē. Verun-
tamen, ut sunt res humanæ, mihi videtur gloria præci-
puum quoddam ornamentum esse virtutis, quæ non aliter
gaudet agnosci quā Sol amat lucere, vel ob hoc ipsum,
ut & pro sit quamplurimis, & quamplurimos ad sui pelli-
ciat æmulationem. Postremò, non video quam possessio-
nem speciosiore parentibus liberis suis relinquere possint
quā honesti nominis immortalē memoriā. *Sy.* Ut vi-
deo gloriā, expetis virtute partam. *Ph.* Scilicet. *Sy.* Pro-
inde tibi propone literis omnium celebratos, Aristidem,
Phocionem, Socratem, Epaminondam, Scipionem Africa-
num, Catones seniore & Uticensē, Marcum Brutum,
& horum similes, qui belli domique de Republica quā
optimē mereri studuerunt. Hic est enim feracissimus glo-
riæ campus. *Ph.* Verū inter istos celebres, Aristides ostraci-
smo

cifmo iustus est solum vertere ; Phocion & Socrates bibe-
runt cicutam ; Epaminondas capitis est postulatatus quem-
admodum & Scipio ; Cato senior quadragies reus cau-
sam dixit ; Uticensis sibi mortem conscivit, itidem Brutus.
Ego gloriam optarem nullâ invidiâ contaminatam. Sy. At
isthuc nē Herculi quidem filio concessit Jupiter. Nam post
tot monstra virtute domita cum (a) Excetra fuit extre-
mum certamen, idque multò omnium pertinacissimum. Ph. ^{Hydra ap- pellata est,}
Ego Herculi suos gloriosos labores nunquam invidebo. ^{quod uno capite ab-}
Eos demum felices duco, quibus obtigit honestum nomen ^{scissa plura excrescerent.}
nullâ invidiâ contaminatum. Sy. Vis, ut video suaviter vi-
vere, eò metuis invidiam ; nec id injuriâ, (b) ^{Id est, Pos-}
ἡ δὲ θνητὴν. Ph. Sic est. Sy. Ergo (c) ^{fixum enim est anima.}
huc est mortuum esse, non vivere. Sy. Intelligo quid affectes. ^{Id est, la-}
In Sole clarissimo versari gaudes absq; umbra. Ph. Isthuc ^{tenter vive.}
quidem fieri non potest. Sy. At nihilo magis fieri potest ut
gloriam consequaris nullâ contaminatam invidiâ. Rectè
facta ultro sequitur gloria, gloriam comitatur invidia. Ph.
Atqui posse gloriam absq; invidia contingere docet nos
senex ille Comicus, *Ità ut facillimè sine invidia laudem*
invenias, & amico pares. Sy. Si istâ laude contentus es
quam tulit Pamphilus adolescens obsequiis & morum
commoditate, poteris eodem è loco petere rationes asse-
quendi quod expetis, unde decerpisti sententiam. In omni
re memento, *Nè quid nimis*, sed tamen *mediocriter omnia* ;
esto facilis in perferendis aliorum moribus, ad leviora vi-
tia connivens ; nē sis præfactus, tuæq; sententiæ nimium
tenax, sed aliorum studiis temet accomoda ; nulli lædas
os, sed comem te præbeas omnibus. Ph. Adolescentiæ fa-
vent plerique, nec magni negotii ut tum istam parare lau-
dem, ego magnificum quoddam nominis decus optârim,
quod per universum orbem resonet quòdq; cum ætate
semper fiat illustrius, atq; à funere tandem clariùs eluce-
cat. Sy. Equidem laudo generosam istam indolem tuam,
Philodoxe. : Cæterum si cupis gloriam virtute partam,
præcipua virtus est negligere gloriam, & summa latus est
non ambire laudem, quæ magis sequitur fugientem. Vi-
dendum est igitur, nē quò impensius ista ambis, hoc fru-
strere magis. Ph. Non sum Stoicus (d) ^{negabant in-}
ἀπαθής, tangor ^{virum sapi-}
humanis affectibus. Sy. Si te profiteris hominem, nec ea re-
cusas quæ sunt humanæ fortis, cur ea venaris quæ nec
Deo contingunt ? Nosti enim Theognideum illud non mi-
dere.

a Ligna sunt
quæ dum
cremantur
fumum non
faciunt, ab
a privativa
particula, &
απὸς,
quod fumum
significat.
b Nobilis a-
dolescens.
Thebanus
qui pro pa-
triae salute
seipsum mor-
ti objecit,
apud philo-
stratum in
imaginibus.

nus verè quàm scitè dictum, *Forsem nec pluvium, nec sere-
num placere omnibus.* Ph. Non est fortassis ignis absque
fumo, sunt tamen (a) ἀκαπτα. Sin non potest obtineri
quin aliquâ livoris nubeculâ obscuratur hominis gloriâ,
arbitror tamen esse rationes quibus fiat ut quàm mini-
mum invidiæ sit admistum. Sy. Eas igitur tibi vis common-
strari? Ph. Percupio. Sy. Modicè virtutem exsere & minùs
gravaberis invidiâ. Ph. At gloriâ, nisi sit insignis, non est
gloria. Sy. Ecce tibi certissimam viam. Designa præclarum
aliquod facinus, & morere, & citra invidiam celebraberis
cum Codris, (b) Menœciis, Iphigeniis, Curtiis ac Deciiis.

Pascitur in vivis livor, post fata quiescit.

Ph. Equidem, ut ingenuè quod res est fatear, cupio liberis
ac nepotibus meis honesti nominis hæreditatem relinque-
re; verùm hujus rei fructum vivus apud vivos aliquamdiu
decerpere cupiam. Sy. Age, non te suspendam ampliùs. Cer-
tissima ad illustre nomen est via, bene mereri, cum priva-
tim de singulis, tum publicitus de universis. Id partem sit
officiis, partem benignitate. Benignitas sic temperanda est,
nè cogaris ab aliis rapere quod aliis suppedites. Nam ex
hujusmodi largitionibus plus odii nascitur apud probos
quàm favoris apud improbos. Porro, ab improbis laudari
infamia veriùs est quàm gloria. Ad hæc, benignitatis fons
largiendo exhauritur. Porro, beneficentia quæ constat of-
ficiis fundum non habet; imò quò largiùs hinc hauritur,
hoc scatet uberiùs. At hîc multæ res sunt quæ & invidiam
mitigant, & famæ celebritatem illustant, quas nemo sibi
præstare valet, sed contingunt gratuito favore numinis.

Forma.

Gratior est pulchro veniens è corpore virtus:

Nobilitas.

At formam corporis sibi nemo largitur. Adfert secum dig-
nitatis plurimum generis claritudo: At hæc quoque for-
tunæ munus est. Idem sentiendum de divitiis, quæ rectè
factis partæ ab avis atque atavis ad nos devenerunt. Nè
hoc quidem quisquam sibi præstat. Hujus generis sunt &
ingenii dexteritas, ac dicendi gratia, lepos, & comitas
non ascita, sed ingenita: postremò, decorum quoddam ar-
canum, atque etiam felicitas, cujus effectum in multis vi-
demus quotidie, causam reddere nemo potest. At non fre-
quenter conspiciamus eadem geri dicere à diversis, & mag-
nam inire gratiâ qui pejus gessit dixitve, cum is qui me-
lius rem egerit pro gratia referat odium. Hoc prisci qui-
dam ad Genios referebant. Dicebant enim, in ea re quem-

que

Opes.

que fortunatum esse ad quam natus esset; contrà, parùm succedere quod quis *invitâ Minervâ* iratòque genio tentaret. *Ph.* Hic igitur nullus est consilio locus? *Sy.* Vix ullus. Attamen qui sagaces sunt deprehendunt in pueris aut adolescentibus notas quasdam quibus conjecturam facere liceat, ad quæ studia, quòdve vitæ genus, quasve actiones sint idonei. Idem indicat in nobis arcanus quidam animi sensus, quo à quibusdam abhorremus nullâ evidente causâ, ad quædam item miro impetu rapimur. Hinc est quòd alius feliciter tractat rem militarem, alius dexter est in negotiis politicis, alium dicas ad studia natum. Quanquam & in his mira varietas; nimirum tanta quanta est functionum diversitas. Alium natura genuit imperio, alium voluit esse fortem militem: cui plurimum indulgit, ei concessit ut, juxta Homerum. *pariter & bonus sit lacearius & egregius dux.* Itidem in rebus civilibus, alius valet in consilio, alius in agendis causis excellit, alius obeundis legationibus & gaudet & feliciter rem gerit. De studiorum varietate quid attinet dicere? sunt qui sic rapiantur ad institutum monasticum, nec ad quodvis, sed vel ad hoc vel illud, ut vitam sibi putant acerbam nisi quod optant assequantur. Sunt è diverso, qui mirum in modum abhorrent, ut mori ducant potius quam fieri monachum: nec id odio faciunt, aut certâ ratione, sed arcano quodam naturæ sensu. *Ph.* Ista quidem in compluribus ità ut narras & comperi nonnunquam, & frequenter admiratus sum. *Sy.* In his igitur bonis quæ nobis gratuito largitur naturæ benignitas multò minus orietur invidiæ, si fastus absit & ostentatio. Amabilior enim est forma, aut nobilitas, aut opulentia, aut facundia, in his qui se his bonis præcellere quasi nesciunt. Comitas autem & modestia nihil imminuunt hæc comoda, sed ut gratiam addunt, ità depellunt invidiam. Hæc autem comitas & morum suavitas oportet in omnibus vitæ actionibus sit perpetua, nisi prorsus repugnet Minerva. Nam frustra ut opinor, tentaret Xenocrates quod successit Socrati ac Diogeni; frustra moliretur Cato Censorius quod Lælius fecit gratiosum. Attamen Demea ille Terentianus subito mutatus, satis declaravit quantum ad conciliandum benevolentiam habet momenti studiis & affectibus omnium obsecundare, Verùm quoties à recto receditur, jam & à vera gloria ad temporarium hominum favorem degeneratur. Cæterum ea demum gloria perpetua

tua est quæ Honesti radicibus nititur, à judicio rationis profecta. Nam affectus temporarios habent impetus, qui simul atque relanguerit, odisse cœpimus quod antè vehementer arrisit; ac proinde plausus vertitur in sibilum, laus in vituperium. Cæterum ut ingenium prorsus inverti non potest, ita potest aliqua ex parte corrigi. *Ph.* Exspecto quid dicas. *Sy.* Qui naturâ blandior est, is cavere potest, nè dum apud omnes gratus esse studet, deflectat ab honesto; nè dum sese quibuscumque accommodat, Polypum imitatus, sibi parum constet. *Ph.* Tales novi permultos lubricæ fidei & erubescendæ vanitatis. *Sy.* Rursus, qui severiore sunt ingenio, dare operam oportet ut sic affectent comitatem, nè quod agunt videatur simulatum, aut subinde ad naturam suam recurrant, pro laude geminum dedecus sibi comparaturi; & quòd interdum rigidiùs agant & quòd sint inconstantes. Tantam enim vim habet constantia, ut qui vitiosam nacti sunt naturam, tamen ob hoc ipsum levius ferantur, quòd nusquam sunt sui dissimiles. Fucus autem simulatque suboluit etiam in benefactis gignit odium. Porro quod simulatum est perpetuò latere non potest, aliquando erumpat oportet: quod ubi factum fuerit, simul evanescit omnis ille magnificus gloriæ fumus, atque etiam in fabulam vertitur. *Ph.* Illud igitur, ut video, mones, à natura minimùm ab honesto minimè recedendum esse. *Sy.* Tenes. Ad hæc, scis, quicquid subito inclarescit obnoxium esse invidiæ. Indè vox odiosa (*a*) *φρονηστὴρ* apud Græcos, apud Romanos *no-vorum* hominum cognomen, apud utroque terræ filiorum, & è cælo delapsorum. Cæterum fama quæ paulatim nascitur & augefcit, quemadmodum minimùm habet invidiæ, ita maximè durabilis est, ut indicat hoc ille poetarum acutissimus Horatius, *Orescit occulto velut arbor ævo Fama Marcelli*. Proinde, si veram, si perpetuam, si livori quàm minimùm expositam gloriam expetis, ausculta Socrati, qui dixit, quibusdam usu venire, ut dum nimium properant initio, seriùs preveniant ad finem. *Ph.* Sed hominum vita brevis est. *Sy.* Ergò ad benefacta properandum, non ad gloriam, quæ suâ sponte consequitur. Non enim id consulis, opinor, quibus rationibus longævus fieri possis. Nam isthuc Parcarum munus est, quæ fila ducunt, & amputant, cum ipsis est visum. *Ph.* Utinam isthuc huc quoque possis. *Sy.* Nunquam, ô Philodoxe, divi tam fuerunt benigni, ut uni darent omnia. Quod annis detrahunt.

a Id est, nuper dives factus, qui subito divitias nactus nusquam non ostendat illas, prius lentes domi vorans.

hunc, nominis splendore pensant. Quibusdam, sed paucissimis, tam indulgenter favent, ut vivi, sibiq; quodammodo superstites, posteritate suâ fruantur. Sed *rari sunt quos æquus amavit Jupiter*. Hoc fortassis aliqui *diis geniti potuere*: verum ista felicitas non cadit in hanc consultatorem. *Ph.* Sæpe mecum admirari soleo seu fortunæ seu naturæ invidentiam, quæ nihil omnino commodi largitur mortalibus quod non aliquo temperet incommodo. *Sy.* Quid igitur superest, amice, nisi ut homines nati sortem humanam æquo feramus animo? Jam & illud haud mediocriter conducit ad leniendam invidiam, si penitus cures habere perspecta nationum, ordinum & singulorum hominum ingenia, nimirum ad eorum exemplum qui bestiis curandis alendisq; dant operam. Siquidem horum præcipuum est studium, animadvertere quibus rebus quodque animal vel efferetur vel deliniatur. Non jam loquor tantum de discrimine quod est inter avem & quadrupedem, inter serpentem & piscem, aut quod est inter aquilam & vulturem, inter elephantum & equum, inter delphinum & phocam inter viperam & aspidem; sed de innumera varietate quæ est in singulis animantium generibus. *Ph.* Exspecto quò sis evasurus. *Sy.* Omnes canes sub una specie continentur; sed hæc species quàm in innumeras formas distrahitur? ut dicas illos genere distingui, non specie. Jam prorsus in eadem specie quàm varii sunt canum mores & ingenia? *Ph.* Immensa varietas. *Sy.* Quod de canibus dictum est, de singulis animantium generibus dictum puta: sed in nullo magis elucet discrimen quàm in equis. *Ph.* Vera prædicas. Sed quorsum hæc? *Sy.* Quicquid in animantium generibus, vel in formis, vel in singulis animantibus varietatis est, hoc omne puta esse in homine. Illic reperies lupos varios, canes inenarrabili varietate, elephantos, camelos, asinos, leones, oves, vipers, simias, dracones, aquilas, vultures, hirudines, hirundines, & quid non? *Ph.* Quid tum? *Sy.* Nullum autem est animal tam efferum, quin arte tactum aliquam de se præbeat utilitatem, aut certè non lædat. *Ph.* Nondum perspicio quid agas. *Sy.* Est nonnihil discriminis inter Hispanum, Italum, Germanum, Gallum & Anglum. *Ph.* Est planè. *Sy.* Ad hæc, est singulis in unoquoq; genere peculiare quoddam ingenium. *Ph.* Fateor. *Sy.* Hanc varietatem si sagaciter habueris animadversum, & singulorum moribus te accommodes, facile consequèris, ut aut omnes

omnes habeas amicos, aut certè nullos inimicos. *Ph.* Si Polypum me fieri jubes, ubi rectum & honestum? *Sy.* Est in rebus communibus aliquod obsequium quod nullo pacto vitiat honestum: quod genus, Apud Italos osculo salutant viri viros; in Germania si facias idem, absurdum videatur, sed pro osculo dextram porrigunt. Rursus in Anglia viri salutant mulieres etiam in templo obvias: idem si fiat in Italia. flagitium habeatur. Item in Anglia porrigere poculum tuum intervenienti in convivio civilitatis est; in Gallia contumeliæ est. In his aliis hujusmodi citra recti iacturam licet omnibus obsecundare. *Ph.* At perdifficile sit omnium gentium mores ac singulorum hominum ingenia nôsse. *Sy.* Verùm, ô Philodoxe, si gloriam insignem quæris, eamque virtute partam, necesse est ut virtutem quoque præstes non vulgarem. Scis autem virtutem circa difficilia versari, quemadmodum ante Peripateticum illud docuit Hesiodus: proinde si mel, cupis, apes feras oportet. *Ph.* Scio, & memini: sed mitigandæ invidiæ rationem quærimus. *Sy.* Proinde da operam ut in bello dux esse malis quàm miles, & in eo bello quod gerendum cum invis hostibus potius quàm cum civibus aut sociis. In Republica ea potissimum munia capesse quo popularia sunt & gratiosa: velut, defendere popularius est quàm accusare; honorare quàm punire. Quod si qua incidunt, sicut incidere necesse est, naturâ molesta, tamen ea quoque, si vitari non possunt, commoditate sunt lenienda. *Ph.* Quo pacto? *Sy.* Sedes iudex aut arbiter? altera pars nonnihil offendenda est; sed eâ rem æquitate geras ut, si fieri possit, etiam victus gratias agat. *Ph.* Quâ sic? *Sy.* Puta, intenditur actio furti aut sacrilegii; muta, si potes, actionis formulam, & fac ut sit actio rei vindicandæ. Hic protinus ita reum subleves, ut nihil tamen decedat actori. Porro actionem omnem sic moderare, ut citra actoris dispendium reo videaris æquus. Postremò, damnati pœnam nonnihil mitiga. Absit interim aut vultus torvitas, aut verborum acerbitas, aut morositas; quæ res faciunt ut quidam pejorem ferant gratiam pro dato beneficio, quàm alii pro negato. Interdum monendus est amicus: sed nulla spes emendationis, filere præstat. Si res gravior est, & spes est profectus, magni refert qualis sit admonitio. Nam sæpe numero fit, ut qui sinistrè ut intempestivè admonet, & morbum exasperet, & ex amico reddat inimicum. Hæc dexteritas

*Declinandi
invidiam
modus.*

*Sinistra &
intempestiva
monitio.*

Si Po-
Est in
pacto
lutant
eatur,
ia viri
fiat in
e po-
t; in
recti
ile fit
inge-
quæ-
quo-
circa
m il-
por-
nem
ma-
vifis
lica
gra-
are;
in-
vi-
Quo
nihil
ffit,
di-
nu-
re-
em
vi-
ga-
as,
fe-
In-
ti-
ro-
be-
&
ec
as

exteritas magis etiam habet locum si agas cum principe:
nam horum affectibus nonnunquam incidit ut sit resisten-
tum. Quid si fit comiter ac dextrè, paulò pòst qui obsti-
ere plus ferunt gratiæ quàm qui obsecundârunt. Quod
nim cupiditati placet temporarium est; quod rectâ ra-
tione geritur perpetuò probatur. Longè verò maxima pars
invidiæ nascitur ex intemperantia linguæ. Quantum odii
nonnunquam unica vox temere excidens concitat non-
nullis! Quàm multis dictum, aut jocus intempestivus fuit
exitio! Laudabilis igitur, sed dignos, idque parcè; sed vi-
uperabis parciùs, si tamen omnino quispiam vituperan-
tus est: proinde vitanda loquacitas; difficillimum enim
est simul & multa & opportunè dicere. *Ph.* Assentior istis
omnibus. Sed mihi videtur præcipua ad parandum no-
minis celebritatem via, scribere libros. *Sy.* Vera prædicas,
nisi quòd obstat scribentium turba. At si ista placet ratio,
tura ut exactè scribas potiùs quàm multa. Cum primis
autem Argumentum delige neque protritum, neque cum
multis commune, ad hæc minimè invidiosum: in id, quic-
quid insigne complurium annorum lectione contractum
est, conferas: tractatione verò tale reddas, ut voluptatem
habeat cum utilitate conjunctam. *Ph.* Prudenter tu quidem,
Symbule; meòq; animo feceris satis, si unum istud adjece-
ris, quibus rebus effici possit ut maturius etiam contingat
gloria. Multos enim video qui vix sub obitum inclare-
scunt; nonnullos à rogo, quod aiunt, demum innotescere.
Sy. Hic quod consulam nihil habeo melius quàm quod ti-
bicen suasit tibicen. Fac ut his te ipsum probes qui glo-
riâ jam vicerunt invidiam; in horum amicitiam temet
insinua, quorum honorifica de te prædicatio facilè po-
pulare studium tibi conciliabit. *Ph.* At si quando exo-
riatur invidia, quid ostendis remedii? *Sy.* Fac quod so-
lent hi qui picem coquunt: si flamma effulserit, infun-
dunt aquam: ac tum magis efferatur ac stridet incen-
dium, ni id facias constanter ac sæpius. *Ph.* Quid isthuc
enigmatis est? *Sy.* Invidiam oborientem beneficiis ob-
rue potiùs quàm vindictâ. Nihil egit Hercules resectis
Hydræ Lernææ capitibus; igni Græco devicit exitiabile
monstrum. *Ph.* Sed quem vocas Ignem Græcum? *Sy.*
Qui ardet etiam in mediis aquis. Eum adhibet qui la-
psum injuriâ malorum, non cessat tamen de omnibus
bene mereri. *Ph.* Quid ego audio? beneficentia igitur
aqua

*Lingua mul-
tis causa in-
vidia.*

*Scribere li-
bros non vul-
gari argu-
mento.*

*Modus ex-
tinguendi in-
vidiam qua-
vis occasione
ortam.*

aqua est, nunc ignis! Sy. Quid vetat? Quando Christus in allegoriis nunc Sol est, nunc Ignis, nunc Lapis. Dixi sedulo. Si quid melius eris nactus, sequitur, meumque repudiatum consilium.

ARGUMENTUM.

Opulentia sordida insignem cuiusdam divitis sorditiem meminerit; ubi ostenditur quo vivatur modo apud avaros. In hyeme focos struunt ex arborum radicibus humida, unde fumus, at vix ulla flamma. Publicum & cimum frequentia somnum capere non sinit. Aquam vinum diluunt. Fax vini calculum generat in renibus. Triticum vitiatum emunt, quod etiam cum tertia argilla parte admiscunt. Nallum tentaculum. Prandium ad horam primam differtur; cenatur ad horam decimam. Quam sordidus convivii apparatus. Pestima emunt carnes. Corpori tenero tenuique, & spiritibus subtilissimis, non jejunandum. Diata & victus consuetudo multum habet momenti ad valetudinem conservandam.

JACOBUS, GILBERTUS.

a Vide prov. *Ja.* **U**nde nobis tam exsuccus, quasi cum cicadis interea Rore pascitur. (a) rore sis pastus? Mihi nihil aliud quam (b) syphar hominis esse videris. *Gi.* Apud inferos umbræ malvæ & porro saturantur; at ego decem vixi menses ubi nē id quidem contigit. *Ja.* Ubinam? te quaeso: num abreptus in navem galeatam? *Gi.* Nequaquam, sed Synodii. *Ja.* In urbe tam opulentā bulimiā periclitatus es? *Gi.* Maximē. *Ja.* Quid in causa? an deerat pecunia? *Gi.* Nec pecunia, nec amici. *Ja.* Quid igitur erat mali? *Gi.* Mihi res erat cum hospite (c) Antronio. *Ja.* Cum illo opulento? *Gi.* Sed sordidissimo. *Ja.* Monstri simile narras. *Gi.* Minimē; sed sic fiunt divites qui ē summa emergunt inopia. *Ja.* Quid ita libuit tot menses apud talem hospitem commorari? *Gi.* Erat quod alligaret, & sic tunc erat animus. *Ja.* Sed dic, obsecro, quo tandem vivit ille apparatu? *Gi.* Dicam, quandoquidem Actorum laborum solet esse jucunda commemoratio. *Ja.* Mihi certē futura est. *Gi.* Illud (d) *εργασθαι* accessit incommodi cum illic agerem, totos tres menses spirabat Boreas, nisi quod illic nescio quo pacto nunquam perseverat ultra diem octavum. *Ja.* Quomodo igitur spirabat totos tres menses? *Gi.* Sub eum diem velut ex constituto mutabat stationem, sed post horas octo migrabat in locum priorem. *Ja.* Ibi tenui corpusculo opus erat foco luculento. *Gi.* Satis erat ignis, si suppetisset lignorum copia. Verum nē quid hīc faceret impedii noster Antronius, ex rusculis insularibus evellebat arborum radices ab aliis neglectas, idque ferē noctu. Ex his nondum bene siccis struebatur

struebatur ignis non absque fumo, sed sine flamma; non qui calefaceret, sed. qui præstaret nè verè dici possit ibi nullum esse ignem. Unicus autem ignis durabat totum diem, adeò temperatum erat incendium. *Ja.* Illic hybernare durum erat. *Gi.* Imò multò durius æstivare. *Ja.* Quis sic? *Gi.* Quoniam ea domus tantum habebat pulicum ac cimicum, ut nec interdiu quietum esse, nec noctu somnum capere liceret. *Ja.* Divitias miseras! *Gi.* Præsertim in hoc pecoris genere. *Ja.* Oportet illic ignavas esse fœminas. *Gi.* Latitant, nec inter viros versantur. Ità fit ut illic & fœminæ nihil aliud sint quàm fœminæ, & viris desint ea ministeria quæ solent ab eo sexu suppeditari. *Ja.* Sed Antronium interim non pigebat tractationis? *Gi.* Illi in hujusmodi sordibus educato præter lucrum nihil erat dulce. Ubivis potius habitabat quàm domi, nulla in re non negotiabatur. Scis autem eam urbem esse præ cæteris (a) a Mercurialem. Pictor ille nobilis deplorandum existimavit si dies abiisset sine linea; Antronius longè magis deplorabat si dies præterisset absque lucro. Quod si quando evenisset, domi quærebat Mercurium. *Ja.* Quid faciebat? *Gi.* Habebat in ædibus cisternam ex ejus civitatis more, illic hauriebat aliquot aquæ situlas, & infundebat in vasa vinaria. Hic erat certum lucrum. *Ja.* Fortasse vinum erat æquo vehementius. *Gi.* Imò plus erat quàm vappa. Nunquam enim emebat vinum nisi corruptum, quò minoris emeret. Ex eo nè quid periret, subindè fæces annorum decem miscebat, volvens ac revolvens omnia, quò mustum videretur; neque enim ille passus fuisset ullam fæcis micam perire. *Ja.* At si qua fides medicis, tale vinum gignit vesicæ calculos. *Gi.* Non erant medici; nam in ea domo nullus erat annus tam felix quin unus atque alter calculo periret; nec horrebat ille funestam domum. *Ja.* Non? *Gi.* (b) Etiam à mortuis colligebat vectigal. Nec aspernabantur quamvis exiguum lucellum. *Ja.* A mortuo Dicis furtum. *Gi.* Lucrum. vocant negociatores. *Ja.* Quid interea bibebat Antronius? *Gi.* Idem ferme nectar. *Ja.* Non sensit malum? *Gi.* Durus erat, qui vel fœnum esse posset, & talibus, ut dixi, deliciis fuerat à teneris educatus. Hoc lucro nihil existimabat certius. *Ja.* Quid ità? *Gi.* Si supputes uxorem, filios, filiam, generum operas & famulas, aiebat domi ferè corpora triginta tria. Jam què vinum erat dilutius, hæc & parcius bibebatur, & seriùs exhauriebatur.

a Ubi mercatorum magna & plurima negotia tractantur.

b Vide prec.

A mortuo tributum.

Hic mihi subducito, in singulos dies addita aquæ situla quàm non poenitendam summam conficiat in annum. *Ja.* O fordes! *Gi.* Atqui non minus compendii rediebat ex pane. *Ja.* Quo pacto? *Gi.* Emebat triticum vitiatum, quod alius noluisset emere. Hic præsens statim lucrum, quia minoris emebat. Cæterum vitio medicabatur arte. *Ja.* Quâ tandem? *Gi.* Est argillæ genus frumento non dissimile, quæ videmus & equos delectari, dum & parietes arrodunt, & ex lacunis eâ argillâ turbidis bibunt libentiùs. Ejus terræ tertiam partem admiscebat. *Ja.* Est isthuc medicari? *Gi.* Certè tritici vitium minùs sentiebatur. An hoc quoque lucrum putas aspernandum? Adde jam aliud stratagemam: Domi panem subigebat, nec id crebriùs, etiam æstate quàm bis in mense. *Ja.* Isthuc est lapides apponere, non panes. *Gi.* Aut si quid lapide durius. Sed huic quoque malo erat paratum remedium. *Ja.* Quodnam? *Gi.* Fragmenta panis immerfa cyathis vino macerabant. *Ja.* Similes habebant *labra lactucas*. Sed ferebant talem tractationem operæ? *Gi.* Primùm narrabo primatum ejus familiæ apparatus, quò faciliùs divines quomodo tractentur operæ. *Ja.* Audire cupio. *Gi.* De jentando nulla erat illic mentio. Prandium ferè differebatur in horam à meridie primam. *Ja.* Quamobrem? *Gi.* Exspectabatur Antronius paterfamilias. Cœnabatur interdum ad horam decimam. *Ja.* At tu solebas esse inedia impatentior. *Gi.* Eoque subindè clamabam ad Antronii generum Orthrogonum, (agebamus enim in eodem conclavi) Heus Orthrogone, non cœnatur hodie apud Synodos? Commodè respondit, brevi ad futurum Antronium. Cùm nihil viderem apparari, & latraret stomachus, Heus, inquam, Orthrogone, erit hodie pereundum fame? Excusabat horam; aut aliud simile. Cùm non ferrem stomachi latratum, rursus interpellabam occupatum. Quid futurum est? inquam, eritne moriendum fame? Ubi jam Orthrogonus consumpsisset omnem tergiversationem, abiit ad famulos, jussitque adornari mensam. Tandem cùm nec rediret Antronius, nec quicquam appareretur, Orthrogonus victus convitiis meis descendebat ad uxorem & socrum ac liberos, clamitans ut appararent cœnam. *Ja.* Nunc saltem exspecto cœnam. *Gi.* Nè propera. Prodibat tandem famulus claudus, ei præfectus negotio, non admodum dissimilis Vulcano, insernit mensam linteo. Ea prima cœnæ spes. Tandem post longam

longam vociferationem afferuntur phialæ vitreæ, cum aqua sanè limpida. *Ja.* Altera cœnæ spes. *Gi.* Nè propera, inquam. Rursum post atroces clamores adfertur phiala illius nectaris sæculenti plena. *Ja.* O factum bene! *Gi.* Sed sine pane Nihil adhuc periculi; nemo famelicus bibit lubs tale vinum. Clamatum est iterum usque ad ravim: Tum demum apponitur panis ille, quem vix ursus dentibus frangeret. *Ja.* Certè jam vitæ consultum est. *Gi.* Sub multam noctem tandem venit Antronius; hoc ferè proœmio inauspicatissimo, ut diceret sibi dolere stomachum. *Ja.* Quid hîc mali auspicii? *Gi.* Quia tunc nihil erat quod ederetur. Quid enim exspectes, hospite malè affecto? *Ja.* Dolebat revera? *Gi.* Adeo ut solus devoraturus fuerit tres capos, si quis dedisset gratis. *Ja.* Exspecto convivium. *Gi.* Primùm ipsi apponebatur patina cum farina fabacea, quod obsonii genus illic vulgò venditur tenuibus. Aiebat se hoc uti remedio adversus omne morbi genus. *Ja.* Quot eratis convivæ? *Gi.* Interdum octo aut novem, inter quos erat Verpius ille doctus, quem arbitror tibi non ignotum, & filius familias natu major. *Ja.* Quid illis apponebatur? *Gi.* Annon satis est frugi hominibus quod Melchisedec obtulit Abrahæ quinque regum victori? *Ja.* Nihil igitur obsonii? *Gi.* Erat nonnihil. *Ja.* Quodnam? *Gi.* Memini nos fuisse in mensa convivas numero novem, cum in patina non numerarem nisi septem foliala lactucæ aceto innatantia, sed absque oleo. *Ja.* Solus igitur ille devorabat suos fabas? *Gi.* Vix semiobolo emeret; nec tamen vetabat, si quis proximè assidens vellet gustare; sed incivile videbatur, languido suum impere cibum. *Ja.* Secabantur folia, quemadmodum de* cumino meminit proverbium? *Gi.* Non; sed lactucis à primoribus absumptis, reli-
** Cumini Sæt-
Hor.*
qui panem immergebant aceto. *Ja.* Quid autem post septem folia? *Gi.* Quid nisi caseus, conviviorum clausula? *Ja.* Hiccine erat apparatus perpetuus? *Gi.* Propemodum, nisi quòd interdum, si eo die Mercurium fuisset expertus propitium, erat paulò profusior. *Ja.* Quid tum? *Gi.* Jubebat emi tres uvas recentes uno æreo nummulo. Ea exhilarabat totam familiam. *Ja.* Quidni? *Gi.* Id eo duntaxat tempore quo summa est uvarum ibi vilitas. *Ja.* Proin extra autumnum nihil profundebar? *Gi.* Profundebar. Sunt illic naviculatores qui concharum minutum genus hauriunt, potissimùm è latrinis: hi clamore certo

significant quid habent venale. Ab his interdum jubebat emi dimidio nummuli quem illi bagathinum appellant. Tum verò dixisses in ea familia esse nuptias. Nam igni erat opus, licet celerrimè percoquantur. Atque hæc quidem post caseum, loco bellariorum. *Ja.* Bella mehercule bellaria! Sed nihil unquam apponebatur carniū aut pisciū? *Gi.* Tandem victus meis clamoribus cœpit esse splendidior. Quoties autem videri volebat Lucullus, hi fermè erant missus. *Ja.* Isthuc verò lubens audiero. *Gi.* Primo loco dabatur juscū, quod illi nescio quā ob causam appellant ministram. *Ja.* Lautum, opinor. *Gi.* His conditum aromatibus. Admovetur igni cacabus aquā plenus, in eam conjiciuntur aliquot frumenta casei bubalini, qui jam olim in saxum induruit; nam ad defringendum aliquid bonā securi opus est. Cū ea fragmenta tepore aquæ solvi cœperint, inficiunt eam nē possit mera dici aqua. Hoc juscūlo præparant stomachum. *Ja.* Suibus dignum. *Gi.* Dein apponitur paululum carniū de ventre veteris vaccæ, sed elixum ante dies quindecim. *Ja.* Fœtet igitur. *Gi.* Maximè, sed adhibetur remedium. *Ja.* Quodnam? *Gi.* Dicam, sed vereor nē imitatus. *Ja.* Scilicet. *Gi.* Miscent ovum aquæ calefactæ, eo jure perfundunt carnem: ita magis falluntur oculi quam nares; nam fœtor erumpit per omnia. Si dies requirit esum pisciū, interdum apponuntur auratæ tres, nec hæ magnæ, cū convivæ sunt septem aut octo. *Ja.* Præterea nihil? *Gi.* Nihil nisi caseus ille saxeus. *Ja.* Novum mihi narras Lucillum. Sed quī potuit tam exilis apparatus tot sufficere convivis, præfertim nullo refecti jentaculo? *Gi.* Imò, ne sis insciens, ex ejus convivii reliquiis alebantur focus, nurus, filius natu minor, famula, & aliquot parvuli. *Ja.* Tu quidem admirationem meam auxisti, non ademisti. *Gi.* Isthuc tibi vix possum describere, nisi prius ordinem convivii depinxero. *Ja.* Pinge igitur. *Gi.* Antronius obtinebat primum locum, nisi quod ego illi sedebam dexter, velut extraordinarius: è regione Antronii Orthrogonus. Orthrogono assidebat Verpius, Verpio Strategus natione Græcus. Antronio sinister assidebat filius natu major. Si quis accessisset convivia, ei locus dabatur pro dignitate. Primum de jure minimum erat vel periculi vel discriminis, nisi quod in procerum discis natabant fragmenta bubalini casei. Cæterum ex phialis vini aquæque ferme quatuor vallum quoddam fēbar,

ut nemo posset attingere quod erat appositum, præter tres ante quos stabat patina, nisi quis sustinuisset esse impudentissimus, & transilire septa. Nec tamen ea patina diu manebat, sed mox tollebatur, ut aliquid superesset familiaræ. *Ja.* Quid igitur edebant reliqui? *Gi.* Suo more deliciabantur. *Ja.* Qui? *Gi.* Panem illum argillaceum macerabant vino fæcis vetustissimæ. *Ja.* Tale convivium oportuit esse perbreve. *Gi.* Frequenter horâ prolixius. *Ja.* Quî potuit? *Gi.* Sublatis, ut dixi mox, quæ non carebant periculo, ponebatur caseus, unde nullum erat periculum nè quisquam ullo cultello escario quicquam abraderet. Manebat illa præclara fæx, & suus cujusque panis. Atq; inter hæc bellaria tutò miscebantur fabulæ. Interim prandebat fœminarum senatus. *Ja.* Quid interim operæ? *Gi.* Nihil habebant nobiscum commune; suis horis sibi prandebant ac cœnabant. Sed hi cibo capiendo vix semihoram impendebant toto die. *Ja.* Verùm apparatus cujusmodi? *Gi.* Isthuc tantum est divinare. *Ja.* At Germanis vix sufficit hora in jentaculum, tantundem in merendam, sesquihora in prandium, duæ horæ in cœnam; ac nisi affatim expleantur eleganti vino, bonis carnibus ac piscibus, deserunt patronum, & fugiunt in bellum. *Gi.* Suus cuique genti mos est. Itali minimum impendunt gulæ, pecuniam malunt quàm voluptatem; & sobrii sunt naturâ quoque, non solum instituto. *Ja.* Nunc perfecto non miror te nobis redisse tam exilem, sed omnino vivum redisse demiror, præsertim cum antea capis, perdicibus, turturibus & phasianis assuevisses. *Gi.* Planè perieram nisi repertum fuisset remedium. *Ja.* Malè res agitur ubi tot remediis est opus. *Gi.* Effeceram ut mihi jam languescenti in singula convivia daretur quarta pars pulli elixi. *Ja.* Nunc incipies vivere. *Gi.* Non admodum. Emebatur pullus exiguus, nè multum impenderetur, cujusmodi sex non sufficerent uni boni stomachi Polono in jentaculum. Nec empto dabant cibum, nè quid esset impendii: itaque macie enecti ac semivivi coquebatur ala aut poples; jecur dabatur Orthrogoni filio infante. Jus autem semel atq; iterum ebibebant mulieris, subinde novâ infusâ aquâ. Itaq; poples ad me veniebat pumice siccior, & quovis putri ligno insipidior. Jus nil erat nisi mera aqua. *Ja.* Et tamen audio illic avium genus & copiosissimum esse, & elegans, & vile. *Gi.* Est prorsus, sed illis charior est pecunia. *Ja.* Satis dedisti por-

narum, etiam si Romanum Pontificem occidisses, aut si minxisses ad sepulchrum D. Petri. *Gi.* Sed audi reliquum fabulæ. Scis esse in qua; hebdomada quinq; dies quibus vescimur carnibus. *Ja.* Nimirum. *Gi.* Duos itaq; pullos duntaxat emebant. Die Jovis se fingeant oblitus emere, nè vel totum pullum eodie apponerent, vel aliquid superesset. *Ja.* Næ iste Antronius superat etiam Euclionem Plautinum. Sed piscariis diebus quo remedio consulebas vitæ? *Gi.* Amico cuidam dederam negotium, ut mihi meo ære in singulos dies emeret ova tria, duo in prandium, unum in cœnam. Sed hîc quoque fœminæ pro recentibus carè emptis supponebant semiputrida; ut mecum præclare crederem actum, si ex tribus unum esset quod edi posset. Tandem & utrem vini purioris meâ pecuniâ emeram: cæterum mulieres effracta serâ intra paucos dies exorbuerunt, non admodum irato Antronio. *Ja.* Itâne nullus erat illic quem tui miseresceret? *Gi.* Miseresceret? Imò videbar illis gluto quispiam & helluo, qui tantum ciborum unus devorarem. Itaq; subindè me admonebat Orthrogonus, haberem ejus regionis rationem, meaq; consulerem incolumitati: & aliquot nostrates commemorabat, quibus illic edacitas conciliâisset aut mortem aut morbum gravissimum. Cùm is me videret deliciis quibusdam, quas illic ex nucleis pineis, aut peponum melonûmq; venditant pharmacopolæ, fulcire corpusculum, & assiduis laboribus & inediâ & jam etiam morbo fractum, subornat medicum, mihi amicum & familiarem, ut persuadeat victûs moderationem. Egit hoc mecum diligenter. Moxq; sensi subornatum, nec respondi tamen. Cùm idem accuratius mecum ageret, nec admonendi faceret finem, Dic, inquam, mihi, vir egregie, serio istitæc loqueris, an joco? Serio, inquit. Quid igitur suades ut faciam? A cœnis in totum abstinere; & vino adde, ut minimum, aquæ dimidium. Risi præclarum consilium. Si me cupis extinctum, huic corpusculo, & raro & exili, & spiritibus subtilissimis, vel semel à cœna abstinere mors esset: id toties ipsâ re compertum habeo, ut non libeat iterum experiri. Quid autem futurum censes si sic pransus à cœna temperem? Et tali vino jubes addi aquam? quasi non præstaret puram aquam bibere quàm sæculentam. Nec dubito quin hæc te loqui jusserit Orthrogonus. Subrisit medicus, ac mitigavit consilium. Non hæc loquor, inquit, Gilberte doctissime, quod

in totum arceam te à cœnis; licebit gustare ovum, & semel bibere; sic enim ipse vivo. In cœnam coquitur ovum, indè capio vitelli dimidium, reliquum do filio: Num hausto semicyatho vini, studeo in multam noctem. *Ja.* Num isthæc vera prædicabat medicus? *Gi.* Verissima. Nam ipse fortè per viam ambulans redibam, à sacro, & comes admonuerat illic habitare medicum: lubuit videre regnum illius. Erat autem dies dominicus. Pulsavi fores; apertæ sunt; ascendi: offendo medicum cum filio, & eodem famulo prandentem. Apparatus erat duo ova, paterea nihil. *Ja.* Oportuit esse exsanguis homines. *Gi.* Imò ambo erat pulchre habito corpore, colore vivido ac rubido, oculis lætis. *Ja.* Vix credibile est. *Gi.* At ego compertissima narro. Nec ille solus ad iitum vivit modum, sed complures alii & imaginibus clari & re lautâ. (*a*) Polyphagia & Polypsia, crede mihi, consuetudinis res est, non naturæ. Si quis paulatim assuescat, tandem eò proficiet ut idem faciat quod Milo, qui bovem eodem die totum absumpsit. *Ja.* Deum immortalem! si tam parvo victu licet tueri valetudinem, quantum impendiorum perit Germanis, Anglis, Danis & Polonis? *Gi.* Plurimum haud dubiè, & quidem non sine gravi tum valetudinis tum ingenii detrimento. *Ju.* Sed quid obstabat quò minùs tibi sufficeret ille victus? *Gi.* Quia diversis assueveram, & serum jam erat mutare consuetudinem: quanquam me non tam offendebat ciborum exiguitas quàm corruptio. Duo ova poterant sufficere, si fuissent recens nata: vini cyathus erat satis, nisi pro vino daretur fæx vappida: dimidium panis aluisset, nisi pro pane daretur argilla. *Ja.* Adeone sordidum esse Antronium in tantis opibus? *Gi.* Arbitror censum illius non fuisse infra octognita ducatorum millia. Nec ullus erat annus quo non accederet lucrum mi'le ducatorum, ut dicam parcissimè. *Ja.* Sed juvenes illi quibus hæc parabantur num eâdem utebantur parsimonia? *Gi.* Utebantur sed domi duntaxat; foris liguriebant, scortabantur, ludebant aleam: cùmq; pater in gratiam honestissimorum convivarum gravaretur teruncium impendere, juvenes interdum unâ nocte sexaginta ducatos perdebant aleâ. *Ja.* Sic perire solent quæ sordibus corraduntur. Verùm è tantis periculis incolumis quò nunc te confers? *Gi.* Ad vetustissimum Gallorum contubernium, farturus quod illic dispendii factum est.

a Edacitas & vorandi quædam cupiditas; Polypsia, bibacitas.

Exsequia Seraphica Franciscanorum ordinem, vestem, vitam & votas horrendasq; eorum blasphemias exeunt. Habitum Franciscanum facere ut Satana viventes Christo moriantur: Baptismo efficaciter esse. Arcana Franciscana. Privilegia Francisci discipuli plura quam Christi. Vestis Franciscana abigit diabolum, nec finit vermes cadaver hominis attingere. Vestis hac beat absq; fide; Turcam imò ipsam Satanam poterat servare, si velint induere. Franciscus addidit Evangelio Christi. Contactus pecunia Franciscanis prohibetur.

(a) PHILACOUS, (b) THEOTIMUS.

a Audiendi cupidus, fama investigator.

b Qui Deum veneratur & colit.

Ph. U Nde nobis Theotimus novâ religionis facie? *Th.* Quis sic? *Ph.* Quia severa fons oculi in terram defixi, caput in lævum humerum nonnihil inflexum, sphaerulæ precatoræ in manibus. *Th.* Si nôsse cupis, amice, quæ ad te nihil attinent, e spectaculo venio. *Ph.* An spectasti funambulorum, aut præstigiarum artificem, aut aliud huic simile? *Th.* Fortasse non ità dissimile. *Ph.* Equidem nunquam antehac vidi quenquam istiusmodi vultu redeuntem e spectaculo. *Th.* Sed ejusmodi fuit spectacula genus, ut si tu interfuisses, fortassis me incederes aliquanto tristior. *Ph.* Quin tu ergò memoras quid te tam fecerit religiosum? *Th.* Redeo ab exsequiis Seraphicis. *Ph.* Quid ego audio? Itane moriuntur & Angeli? *Th.* Non sed horum sodales. Cæterum nè te citius suspensum habeam, nôsti, opinor hic apud Pelusios Eusebium, hominem clarum & eruditum. *Ph.* Illumne ex principe privatum, è privato exfulem, ex exfule tantum non mendicum, penè addideram sycophantam? *Th.* Rectè divinasti quem dicam. *Ph.* Sed quid illi accidit? *Th.* Hodie sepultus est: à pompa funebri redeo. *Ph.* Admodum tristem fuisse oportet quæ te nobis tam tristem remisit. *Th.* Vereor ut sine lacrymis queam tibi quod vidi describere. *Ph.* At ego vereor ut sine risu possim audire. Sed narra, obsecro. *Th.* Scis Eusebium jampridem fuisse miserâ valetudine. *Ph.* Scio, ante annos aliquot evitato corpufculo. *Th.* In hujusmodi morbis qui lentè conficiunt hominem, medici certis præfagiis solent mortis diem prædicere. *Ph.* Maximè. *Th.* Hi monuerunt hominem, quicquid medicorum ars præstare posset id omne summâ curâ præstitum esse. Deum quidem potentior omnium medicorum ope; sed quoad humanâ conjecturâ deprehendi quiret, non superesse triduum vitæ. *Ph.* Quid tum postea? *Th.* Ibi continuo præclarus Eusebius detecto corpufculo totum sanctissimi Francisci amictum induit,

raditur,

raditur, accipit cucullam cinericiam, vestem ejusdem coloris, funem nodosum, fenestratos calceos. *Ph.* Moriturus? *Th.* Sic est. Quin & profitetur voce jam moribundâ, se Christo militaturum juxta Francisci regulam, si quod medici desperabant daret Deus. Ad hanc professionem adhibiti sunt testes, viri sanctimoniâ celebres. In ea veste moritur vir egregius ad tempus à medicis prædictum. Veniunt ex eo sodalities complures, qui funebrem pompam celebrent. *Ph.* Utinam adfuisssem isti spectaculo. *Th.* Illacrymâsses, si spectâsses quâ charitate Seraphici sodales cadaver abluerint, amictum illum sacrosanctum adaptârint, manus in crucis imaginem composuerint, pedes nudârint, & nudatos exosculati sint, faciem unguento etiam exhilarârint, juxta præceptum Evangelicum. *Ph.* Prodigiosa humilitas! Seraphicos viros agere pollinctores ac vespillones. *Th.* Post hæc feretro composuerunt, & juxta Pauli doctrinam. *Alter alterius onera portate,* propriis humeris fratres fratrem bajulârunt per viam publicam ad monasterium. Ibi solennibus neniis sepelierunt. Cùm venerabilis illa pompa per viam incederet, vidi complures invitis oculis effundere lacrymas, cùm talem virum, quem prius viderant purpurâ, byssôque vestitum, nunc conspicerent in amictu Franciscano, fune canabeo cinctum, tam religiosâ specie toto corpore compositum. Nam & mortui caput erat deflexum in humerum. & manus, ut dixi, * decussatim compositiæ. Cætera item omnia mirificam quandam religionem præ se ferebant. Quin ipsa turba Seraphica cervicibus inflexis, oculis in terram defixis, & neniis adeo lugubribus, ut arbitrer ipsos manes non canere lugubrius, multis excutiebat lacrymas & singultus. *Ph.* Sed habebâtne quinque Francisci vulnera? *Th.* Id non ausim affirmare certô. Apparebant in manibus ac pedibus vestigia quædam sublimida, ac vestis in sinistro latere in fenestellam habebat. Verùm non ausus sum oculos acrius intendere, quod affirmament in hujusmodi rebus curiositatem multis fuisse exitio, *Ph.* Sed nullôsnè illic sensisti ridentes? *Th.* Sensi, verùm eos suspicor hæreticos esse, quorum hodie plenus est mundus. *Ph.* Ut simpliciter tecum fabuler, mi Theotime, vix ipse valuisssem à risu temperare, si isti spectaculo adfuisssem. *Th.* Faxit Deus nè tu sis istius fermenti contagio corruptus. *Ph.* Nihil hinc periculi est, optime Theotime:

* Transverse
ut litera X
in formam
crucis quam
vulgo. S.
Andrea vocant.

time: ego à puero religiosè beatum Franciscum, juxta mundum nec doctum nec sapientem, sed profundâ mundanorum affectuum mortificatione Deo charissimum, semper animo sum veneratus; cùmque hoc omnes qui, illius ingressi vestigiis, ex animo student, mundo mortui. Christo vivere. Nam vestem nihil moror: sed lubens ex te didicero, quid vestis conferat mortuo. *Th. Margaritas non esse porcis obijciendas, nec sanctum dandum canibus,* scis ab ipso Domino præceptum esse. Proinde si ridendi causâ percontaris, nihil ex me exaudies; sin simplici discendi studio, libens impartiam quod ab illis didici. *Ph.* Profiteor discipulum & attentum, & docilem, & benevolum. *Th.* Principio scis quosdam usque adeò ambitiosos, ut non sat babeant superbè & insolenter vixisse, nisi & ambitiosè sepeliantur mortui. Non sentiunt exanimis; sed tamen viventes imaginatione quadam futuræ pompæ voluptatem aliquam ac fructum percipiunt. Hoc quicquid est affectûs abdicare, non negabis, opinor, aliquam pietatis partem. *Ph.* Fateor, si fastu exsequiarum non valeat aliâ ratione devitari. Sed mihi videtur modestius, si princeps exanimis involvatur linteo vili, ac per plebeios, vespillones in vulgari cœmeterio inter plebeia cadavera sepeliatur. Nam qui sic efferuntur quemadmodum elatus est Eusebius, mutasse fastum videntur verius quàm vitasse. *Th.* Deo gratum est quicquid bono fit animo. Illius autem est judicare cor hominis. Verùm quod dixisse leve est, sunt alia graviora. *Ph.* Quæ? *Th.* Profitentur ante mortem Francisci regulam. *Ph.* Videlicet ut eam servant in campis Elysiis. *Th.* Non, sed hîc, si revalescant. Et fit aliquoties, ut medicorum sententiis damnati, simul ut sacrosanctam vestem induerint, ope Dei reviviscant. *Ph.* Idem sæpenumero usu venit in his qui vestem eam non induunt. *Th.* Oportet simpliciter ambulare in via fidei. Si nihil esset eximii fructûs in hac re, non ambirent, præsertim apud Italos, genere & literis nobiles plurimi, ut in amictu sacrosancto sepeliantur. Ac nè repudies ignotorum hominum exempla, sic sepultus est ille cui tu meritò plurimum tribuis, Rodolphus, Agricola; sic nuper Christophorus Longolinus. *Ph.* Meâ nihil refert quid delirent homines cùm agunt animam; ex te doceri cupio quid magni boni conferat hominem metu mortis attonitum, ac certâ vitæ desperatione perturbatum, profiteri aut vestiri. Quid quòd

vota

vota sunt irrita, nisi fiant animo sano sobrioque, maturâ deliberatione, sublato metu, dolo aut vi? Ut horum nihil sit, professio talis non obligat nisi post annum probationis, quo gestare jubentur tunicam cum caperone: sic enim loquitur vir ille Seraphicus. Itaque si reviviscant, duplici nomine non tenentur: neque enim votum est quod ab attonito fit metu mortis ac spe vitæ, neque professio obligat, ante caperone gestatum. *Th.* Utcunq; habet obligatio, illi certè putant se obligari, & illa totius voluntatis additio non potest Deo non esse gratissima: siquidem hoc est in causa ut bona opera Monachorum, etiamsi demus cætera paria, gratiora sint Deo quàm aliorum, quòd ex optima radice proficiantur. *Ph.* Non excutiam hîc quanti momenti sit, hominem totum se Deo addiscere cùm jam sui juris non est: ego arbitror unumquemq; Christianum sese totum addicere Deo in baptismo, cùm renunciat omnibus pompis & voluptatibus Satanæ, datque nomen imperatori Christo, posthac illi per omnem vitam militaturus. Et Paulus agens de his qui *Christo commoriuntur, ut jam sibi non vivant, sed ei qui pro ipsis mortuus est*; non loquitur propriè de Monachis, sed de universis Christianis. *Th.* Opportunè meministi baptismi; sed olim tangebantur aut aspergebantur agentes animam, quibus tamen dabatur spes æternæ vitæ. *Ph.* Quid Episcopi prrmiserint non ita magni refert: quid Deus præstare dignetur nobis incertum est. Si certum fuisset tales asperzione aquulæ repenti fieri cives coeli, quæ major poterat aperiri fenestra, ut homines mundo dediti studio per omnem vitam servirent impiis cupiditatibus, ac tum demum adhiberent aspersiunculam cùm jam ampliùs peccandi facultas non esset? Quod si tali baptismo similis est ista professio, præclarè consultum est impiè viventibus nè pereant, hoc est, Satanæ vivant, Christo moriantur. *Th.* Imò si fas est aliquid ex Seraphicis mysteriis prodere, efficacior est illorum professio quàm baptismi. *Ph.* Quid audio? *Th.* In baptismo tantùm proluuntur crimina, restat anima pura, sed nuda; hîc qui profitetur, statim datur totius ordinis egregiis meritis, nimirum insitus corpori sanctimæ sodalitatatis. *Ph.* Itane qui per baptismum inseritur corpori Christi nihil accipit, nec à capite nec à corpore? *Th.* Nihil à Seraphica massa, nisi beneficiâ aut favore promereatur. *Ph.* Quis Angelus hoc istis revelavit? *Th.* Non Angelus,

Ius, ô bone, sed ipse Christus ore proprio hoc aliâq; per-
 multa beato Francisco præsens præsentî patefecit. *Ph.* Ob-
 secro te per nostram amicitiam atque obtestor, nè me gra-
 veris istis impartiri sermonibus. *Th.* Sunt reconditissima
 mysteria, nec fas est ea profanis communicare. *Ph.* Qui
 profanus, amice, qui nulli unquam ordini melius volue-
 rim quàm Seraphico? *Th.* Sed interdum vellicas eos odic-
 fiùs. *Ph.* Hoc ipsum, Theotime, amoris argumentum est,
 cùm eum ordinem nulli gravius lædant quàm qui sub il-
 lius umbra turpiter vivunt: quisquis optimè velit ordini,
 necesse est ut illius corruptoribus maximè succenseat. *Th.*
 At vereor nè Franciscum iratum habeam si quid arcano-
 rum effutiero. *Ph.* Quid mali metuis ab innocentissimo vi-
 ro? *Th.* Quid? Nè me oxoculet, aut nè mihi mentem ad-
 imat, quomodo multos tractâsse dicitur qui reclamarunt
 illius quinque vulnerum vestigiis. *Ph.* Itane Divi pejores
 sunt in cœlo quàm fuerunt in terris? Audio Franciscum
 adeò fuisse miti ingenio, ut cùm pueri per viam incedenti
 caseum, lac, rudera & lapides immitterent in rusticanam
 cucullam à tergo pendentem, nihil offenderetur, sed hil-
 laris incederet & gaudens: & nunc factus est iracundus,
 ac vindex? Alio die cùm à socio audisset fur, sacrilegus,
 homicida, incestus, ebriosus, & quicquid criminum in sce-
 lerosissimum quemvis congeri potest, contractus egit gra-
 tias, confessus illum nihil esse mentitum. Miranti socio
 cur ita loqueretur, Hæc, inquit, omnia & his sceleratiora
 patrâram, nisi me numinis favor servâisset. Unde igitur
 nunc factus est vindex? *Th.* Sic est: Divi in cœlo regnan-
 tes lædi nolunt. Quid Cornelio mitius? Quid Antonio
 mansuetius; quid Joanne Baptistâ patientius, dum vive-
 rent? At nunc quàm horrendos morbos immittunt, nisi
 legitimè colantur? *Ph.* Citiùs crediderim illos adimere
 morbos quàm immittere. Sed quod mihi dixeris nec pro-
 fano commiseris, & tacituro credideris. *Th.* Age, tuâ fre-
 tus fide dicam quod quidem ad hanc rem attinet. Obse-
 cro te, Franciscè, ut te tuisque sodalibus propitiis, sit mihi
 fas audita loqui. Scis Paulo fuisse sapientiam reconditam,
 quàm non palàm, sed occulte loquebatur inter perfectos.
 Sic habent & illi quædam arcana, quæ non evulgant apud
 quoslibet, sed beatis viduis aliisque piis & selectis bene-
 volentibus gregi Seraphico privatim impartiant. *Ph.* Ex-
 spectro * *πρωτοῦ ἀρχαίου.* *Th.* Principio, Dominus

Virgil. *Æn.* 6.

1 Cor. 2. 6.

* Id est, ser-
 sanctas reve-
 lationes.

præ-

prædixi patriarchæ Seraphico futurum, ut quò grex Seraphicus magis increbresceret, hòc illi pabulum abundantius suppeditaret. *Ph.* Hîc protinus adempta est omnis querela iis qui distitant, hoc hominum genere indies increbrescente gravari populum. *Th.* Dein aperuit & hoc, quòd quotannis in die illi festo omnes animæ, non modò fratrum qui sacrosanctum illum gestant habitum, verùm etiam ordini bene cupientium ac de ipsius sodalibus bene merentium, ab igni purgatorio liberarentur. *Ph.* Tam familiariter Christus cum illo fabulabatur? *Th.* Quidni? *ut cum amico* & sodali, quemadmodum Deus pater fabulabatur cum Mose: Moses à Deo traditam legem tulit ad populum, Christus legem Evangelicam promulgavit, Franciscus legem suam Angeli manibus bis descriptam tradidit Seraphicis fratribus, *Ph.* Exspecto tertiam Apocalypsin. *Th.* Verebatur egregius ille Patriarcha, nè bonum semen quod seminatum erat noctu vitaret ille malus, & ità cum zizania revelleretur & triticum. Hunc scrupulum exemit illi Dominus, promittens illi sibi curæ futurum nè deficeret semicalceatorum ac cinctorum fune populus usque ad extremum iudicii diem. *Ph.* O Domini clementiam! alioqui fuerat actum de Ecclesia Dei. Sed perge. *Th.* Quarto loco referavit illud, quòd nullus impiè vivens diu perseverare possit in eo ordine. *Ph.* An non defecit ab ordine quisquis impiè vivit? *Th.* Non, neque enim Christum statim abnegavit qui sceleratè vivit; quamquam aliquo modo negant Deum, qui ore profitentes factis negant. Sed quisquis abiecit sacrosanctum habitum, is irreparabiliter defecit ab ordine. *Ph.* Quid igitur dicemur de tot Monasteriis conventualium qui pecunias habent, qui potant, ludunt aleam, scortantur, & palàm alunt domi concubinas, nè plura commemorem? *Th.* Franciscus nunquam gestavit vestem tali colore, nimirum fuscò, nec usus est cingulo è lino candido confecto. Proinde illis, ubi pulsârint ostium diceretur, *Nescio vos*; eò quòd non habent vestem nuptialem. *Ph.* Estne amplius? *Th.* Nihil adhuc audisti. Quinto loco patefecit illi, quòd qui malè vellent ordini Seraphico, quales (heu!) nimium multi sunt, nunquam pervenirent ad dimidium ætatis à Deo præfinitæ, nisi mortem anticipassent, sed omnes pessimâ morte quàm ocysimè perituros. *Ph.* Vidimus isthuc cum in aliis multis aliàs, tum nuper in Matthæo Cardi-

nali Sedunenſi: de ſemicalceatis peſſimè & loquebatur & ſentiebat; periit priuſquam, opinor, attingeret quinquageſimum annum. *Th.* Rectè quidem dicis, ſed ille læſerat etiam Cherubicum Ordinem. Nam huius operâ potiſſimum effectum prædicant, ut Bernæ quatuor illi Dominicani traderentur flammis, cùm alioqui Pontificis animum pec-

*La inter vi-
ros Seraphici
& Cherubici
Ordinis, h. e.
inter Franci-
ſcanos & Do-
minicanos,
Beatam Vir-
ginem origi-
nali peccato
contamina-
tam.*

cuniâ fuerint expugnaturi. *Ph.* Sed aiunt illos prodigioſæ impietatis orſos fabulam. Fictis viſionibus ac miraculis agebant, ut perſuaderent Virginem matrem fuiſſe contaminatam labe originali, diuum Franciſcum non habuiſſe vera Chriſti vulnerum veſtigia, ea veriùs habuiſſe Catharinam Senenſem; ſed perfectiſſima pollicebantur laico conuerſo, quem ad hanc fabulam agendam ſubornauerant, & ad hanc impoſturam abutebantur corpore Domini, poſtremò etiam ſuſtibus & venenis. Denique prædicant hanc tutelam non fuiſſe unius Monasterii, ſed totius Ordinis procerum. *Th.* Utcunque iſta habent, non temere dictum eſt à Deo, *Noli tangere Chriſtos meos.* *Ph.* Exſpecto ſi quid ſuper eſt. *Th.* Super eſt Apocalypſis ſexta, quâ Dominus iuravit illi, futurum ut fautores Ordinis Seraphici, quantumvis impiè viverent, tamen aliquando Domini miſericordiam conſequerentur, & ſcleratam vitam beato fine clauderent. *Ph.* Etiâne ſi in adulterio deprehenſi occiderentur? *Th.* Quod Dominus promiſit non poteſt non eſſe ratum. *Ph.* Sed quibus tandem rebus illi merentur favorem ac benevolentiam? *Th.* Oh, dubitas? qui dat, qui veſtit, qui culinam inſtruit, jamadudum amat. *Ph.* Non amat qui monet, qui docet? *Th.* Hæc iſtis domi abundant: & huius generis beneficia ſolent aliis largiri, non ab aliis accipere. *Ph.* Plus ergò Dominus promiſit Franciſci diſcipulis quàm ſuis. Sibi quidem patitur imputari, ſi quid iſpius reſpectu benefiat cuilibet Chriſtiano; ſed *Ph.* promittit malè viventibus vitam æternam. *Th.* Nec mirum, amice: nam extremus Evangelii vigor ſervatus eſt huic ordini. Sed audi jam ſeptimam Apocalypſin, eamque poſtremam. *Ph.* Hic ſum. *Th.* Iuravit illi Dominus, neminem malè moriturum qui in habitu Seraphico moreretur. *Ph.* At quid appellas malè mori? *Th.* Is malè moritur, cujus anima relicto corpore rectâ deſertur ad Tartara, unde nulla eſt redemptio. *Ph.* Veſtis igitur non liberat ab igai purgatorio? *Th.* Non, niſi quis moriatur in ipſo feſto Beati Franciſci. Verùm an tibi parum videtur,

sur, tutum esse à Tartaro? *Ph.* Maximum ego quidem arbitror. Sed quid de his sentiendum quibus jam mortuis induitur sacra vestis? non enim in ea moriuntur. *Th.* Si vivi hoc petierunt, voluntas habetur pro facto. *Ph.* At ego, cum agerem Antuerpiæ, adfui cum cæteris cognatis matronæ cuidam agenti animam; aderat Franciscanus, vir admodum venerabilis. Is ubi vidit mulierem jam oscitantem, alterum brachium illius inferuit suæ vesti, sic ut etiam aliquam humeri partem tegeret. Ibi quædam dubitabant utrum tota mulier esset rursus ab inferorum portis, an pars contestata. *Th.* Tota erat tuta, non aliter quàm in Baptismo pars hominis tingitur aqua, totus tamen Christianus redditur. *Ph.* Mirum caco-dæmones tantopere horrere vestem illam. *Th.* Magis horrent quàm crucem Domini. Cum efferretur Eusebius, vidi (non solus tamen) agmina nigrorum dæmonum, muscarum instar, assultantium ad corpus, nullus tamen audebat attingere. *Ph.* At interim facies, manus, pedes erant in periculo, quippe nudi. *Th.* Ut serpentes nec umbram fraxini, licet porrectam longius, ferre possunt; ita dæmones virus illud sacra vestis etiam procul sentiunt. *Ph.* Proinde non arbitror talia corpora putrescere, alioqui plus animi esset vermibus quàm caco-dæmonibus. *Th.* Verisimile narras. *Ph.* Quàm fortunati pediculi, qui in tam divina veste perpetuò vivunt! Cæterum cum vestis deferatur ad sepulchrum, quid est quod tuetur animam? *Th.* Vestis umbram secum defert, ea tutam reddit, adeò ut negent quenquam illius ordinis venire in purgatorium ignem. *Ph.* Næ ego istam Apocalypsin, si vera narras, pluris facio quàm illam Joannis. Hæc enim expeditam ac facilem ostendit viam, quâ cuivis liceat citra sudorem, citra molestiam, citra poenitentiam mortem æternam effugere, totâ vitâ suaviter peractâ in deliciis. *Th.* Assentior. *Ph.* Jam igitur mirari desino, si plerique Seraphicis sodalibus plurimum tribuant: verum non queo satis admirari, non deesse qui non vereantur illis oppedere. *Th.* Nimirum istos scias quotquot videris traditos in reprobum sensum, suâq; malitiâ excæcatos. *Ph.* Posthac ero cautior, dabóque operam ut in sacrosancta veste moriar. Verum exstiterunt hoc seculo quidam qui docent, hominem solâ fide justificari, nullo operum præsidio; maximum igitur privilegium sit, si vestis beet absque fide. *Th.* Non simpliciter absque fide, nè quid

*Vestis Fran-
ciscana ipsum
servatura
Satanam, si
induerat.*

erres, Philaceo. Satis autem est credere hæc quæ diximus promissa à Christo patriarchæ Francisco. *Ph.* Vel Turcam ibi servabit vestis? *Th.* Vel ipsum Satanam, si se patiatur indui, & fidem, habeat Apocalypsi. *Ph.* Jamdudum me tuum fecisti, sed unum atq; alterum scrupulum mihi cupiam per te eximi. *Th.* Dic. *Ph.* Audivi Franciscum suum appellare institutum Evangelicum. *Th.* Verum. *Ph.* Sed Evangelii regulam profitentur omnes Christiani, meâ quidem sententiâ. Quod si istorum institutum est Evangelicum, oportet quotquot Christiani sunt eosdem esse Franciscanos: & in his primas, tenebit Christus cum Apostolis & sanctissima Matre. *Th.* Convinceret tu quidem nisi Franciscus quædam addidisset Evangelio Christi. *Ph.* Quæ? *Th.* Vestem cinericiam, funem canabeum, & pedes nudos. *Ph.* Istis igitur notis dignoscimus Evangelicum à Franciscano? *Th.* Differunt & contactu pecuniæ. *Ph.* Verum, ut audio, Franciscus recipi vetat, non attingi. Recipit autem vel dominus, vel procurator, vel creditor, vel hæres, vel mandatarius: & si numeret chirothecâ munitus, nihil ominis recepisse dicitur. Vnde igitur hoc novum interpretamentum, nè recipiant, id est, nè contingant? *Th.* Sic interpretatus est Benedictus Pontifex. *Ph.* At non ut Pontifex, verum ut Franciscanus. Alioqui nonne qui sunt observantissimi, cum peregrinantur, excipiunt linteolo nummos? *Th.* Faciunt cum urget necessitas. *Ph.* At mori satius est quam violare regulam plusquam Evangelicam. Deinde nonne passim recipiunt per suos procuratores? *Th.* Quidni? etiamsi dentur aliquot millia, id quod non rarò accidit. *Ph.* At regula dicit, *neq; per se, neq; per alios.* *Th.* At non contingunt. *Ph.* Ridiculum! si contactus impius est, etiam per alios contingunt. *Th.* Verum non est illis cum procuratoribus actio. *Ph.* Non est? Experiatur hoc qui velit. *Th.* Christus non legitur usquam contigisse pecuniam. *Ph.* Esto; sed probabile est Christum adolescentulum crebrò parentibus suis emisisse oleum, acetum, & olera. Sed extra controversiam Petrus & Paulus contrectaverunt. Non est in contactus fuga laus pietatis, sed in contemptu. Vini contactus periculosior est quam pecuniæ; cur non horrent ibi periculum? *Th.* Quia Franciscus non prohibuit. *Ph.* Nonne porrigunt manus suas otio molliculas & pulchrè lotas foeminis salutantibus? at nummo fortè inspicendi causâ oblato resiliunt, ac se muniunt signo crucis,

pape?

Christum pecuniam tetigisse.

capæ ! quàm Evangelicæ ! Equidem puto Franciscum, litter omnis literaturæ rudem, non adedè despuisse, ut vuerit qualemcunq; pecuniæ contactum. Et tamen si id sensit, quanto periculo suos exposuit, quos iussit nudis pedibus incedere ? Vix enim vitari potest quin aliquando imprudentes calcent nummum humi jacentem. *Th* Verùm non tangunt manibus. *Ph* An tactus non est sensus toti corpori communis ? *Th* Est ; atque etiam si quid tale usu veniat, non sacrificant nisi confessi. *Ph* Religiose. *Th* Verùm omiſſis cavillationibus, dicam id quod res est. Pecunia multis est eritq; maximorum malorum occasio. *Ph* Fateor, sed eadem aliis est multorum bonorum materia. Divitiarum amorem lego damnatum, pecuniam damnatam nusquam lego. *Th* Rectè dicis. Sed quò longius absint ab avaritiæ morbo, sic prohibitus est contactus, quemadmodum in Evangelio vetamur jurare, nè incidamus in perjurium. *Ph* Quin igitur veritus est aspectus ? *Th* Quia facilius est continere manus quàm oculos. *Ph* Et tamen per illas fenestras ingressa est mors. *Th* Et ideo qui germani Franciscani sunt ultra supercilia deducunt, cucullam, testisq; & in terram defixis oculis incedunt, nè quid videant præter viam, quod idem videmus in equis currus onustos trahentibus, utrinque corium capistro aditum non finit eos quicquam viderè nisi quod ante pedes est. *Ph* Verùm age, dic mihi, estne hoc verum quod audio, in regula vetitum, nè quod indultum impetrent à Pontifice ? *Th* Est. *Ph* Atqui audio nullum hominum genus pluribus instructum indultis, adeòut liceat illis homines ipsorum sententiâ damnatos vel veneno necare; vel vivos defodere, citra ullum irregularitatis periculum. *Th* Non est vana fabula quam audisti; nam mihi narravit vir minimè mendax Polonus, se obdormisse potum in templo Franciscanorum, in his angulis in quibus sedent formiæ per laminas foraminosas consistentes. Experreſtus cantu nocturno non ausus est se prodere. De cantatis ex more nocturnalibus; totus fratrum chorus descendit in ædem inferiorem; ibi erat parata fossa bene lata benèque profunda. Stabant duo juvenes revinctis à tergo manibus. Habita est concio de laude obedientiæ; promissa est apud Deum omnium commissorum venia. Nonnulla etiam spes injecta, fore ut Deus fratrum animos flecteret ad misericordiam, si sponte descenderent in foveam, seq; supinos re-

Polonus potum dormit in templo Franciscanorum & quid vidit.

Vivi defuncti.

ponerent. Factum est, subductisq; scalis, omnes simul in-
 jecere terram. *Ph.* Sed siluitne interim ille spectator? *Th.*
 Maximè, tùm quidem nimirum metuens, nè si se prodidisset,
 tertius adderetur fossæ. *Ph.* Etiàmne hoc illi? *Th.* Licet,
 quoties periclitatur decus oridinis. Nam mulatq; evasis-
 set, passim in omnibus conviviis narrabat quæ viderat,
 magnâ Seraphicæ gentis invidiâ. Nonne præstiterat
 vivum sepeliri? *Ph.* Fortasse. Verùm his subtilitatibus
 omissis, quî fit ut cùm Patriarcha jusserit incedi nudis
 pedibus nunc maximè incedunt calceis fenestratis?
Th. Duabus de causis præceptum hoc mitigatum est: altera
 est, nè per imprudentiam tangant pecuniam; altera,
 nè frigus lædat, aut spina, aut serpentes, aut filices, aut
 aliud simile, cùm illis sit per universam terrarum orbem
 obambulandum. Cæterùm ut id fiat inviolatâ regulæ ma-
 jestate, fenestra calcei pedem nudum ostendit (a) per sy-
 necdochen. *Ph.* Prædicant se profiteri perfectionem Evan-
 gelicam, quem aiunt constare consiliis Evangelicis, de qui-
 bus inter eruditos magna digladiatio est. Et in unoquoq;
 vitæ statu locus est perfectioni Evangelicæ. Sed quid om-
 nium maximè perfectum tibi videtur inter Evangelii præ-
 cepta? *Th.* Arbitror totum illud quod prodidit, *Mat. cap. 5.*
cujus hæc est clausula, Diligite inimicos vestros, benefacite
his qui vos oderunt & orate pro persequentibus & calumni-
antibus vos; ut sitis filii patris vestri qui est in cælis, qui
Solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super
justos & injustos. Estote ergo vos perfecti, sicut & pater ve-
ster cælestis perfectus est. *Ph.* Commodè respondisti. Sed pa-
 ter ille dives est ac munificus in omnes, nec mendicat à
 quoquam. *Th.* Munifici sunt & illi, sed opum spiritualium,
 hoc est, precum & bonorum operum, quibus opulenti sunt.
Ph. Utinam sint inter illos exempla charitatis Evangelicæ,
 quæ maledicta benedictis, injuriam beneficio pensat. Quid
 sibi vult illa tam celebris Alexandri Pontificis vox. *Tutius*
esse regem quam libet potentem ledere, quam quemlibet ex
ordine Franciscanorum aut Dominicanorum? *Th.* Ordinis
 læsam dignitatem ulcisci fas est; & quod uni ex minimis
 malè fit, fit toti ordini. *Ph.* At cur non potius quod uni be-
 ne fit, fit toti ordini? & cur non unus Christianus læsus
 totum Christianismum ad vindictam provocat? Cur toties
 cæsus ac lapidatus Paulus non inclamavit suppetias ad-
 versus Apostolicæ dignitatis violatores? Jam si juxta Do-

a Per synec-
 dochen pars
 ponitur pro
 toto; sic
 Franciscan-
 rum pars pe-
 dis denuda-
 tur, pro toto
 scilicet pede.

mini sententiam, *Beatius est dare quàm accipere*, utiq; perfectior est qui bene vivens ac docens de suo dat egentibus, 1. Cor 9. quàm qui tantum accipit. Alioqui Paulus frustra gloriatur, quod gratis prædicaverat Evangelium. Atq; hinc videtur *accipuum* illius laudatæ addictionis experimentum, ut convitiis impetiti non incandescant, si in malè merentes charitatis affectum obtineant. Quid magni est, si quis aliquid facultatem relinquat, de alieno victutus aliquantò lautius, cum sibi servet ulciscendi cupiditatem? Cinctorum fune, semicalceatorum ubiq; est magna copia: hæc qui præstet quæ perfecta Dominus vocat, quæ Apostoli constanter adhibuerunt, inter istos nimium rara est avis. *Th.* Non ignoro quas fabulas impii quidam de illis spargunt; sed ego sic affectus sum, ut ubicunq; videro illam sacrosanctissimam vestem, putem adesse Angelos Dei, eamque domum esse felicem cujus limen crebrò teritur illorum pedibus. *Ph.* Et ego arbitror pauciores esse steriles foeminas ubi illi agunt familiariter. Sed mihi propitius sit Franciscus, Theotime, qui hætenus tanto in errore sim versatus. Existimabam istorum vestem nihil aliud esse quàm vestem, nec per se meliorem veste nautæ aut calcearii, nisi utentis sanctimoniâ commendaretur, quemadmodum Christi vestis contacta sanavit (a) hæmorrhoißsam Alioqui dubitabam utrùm textor an vestiarius eam vim dedisset vesti. *Th.* Haud dubiè, qui formam dat, dat vim. *Ph.* Posthac ergò Vivam suavius nec me macerabo metu inferorum, aut confessionis tædio, aut cruciatu poenitentiae. *bat profusio sanguinis.*

ARGUMENTUM.

Amicitia de sympathia rerum & antipathia agit. Serpens humano generi infestus, ut & lacertarum: lacte delectatur; alii odor illum abigit. Crocodilus homini inimicissimus. Delphinus φίλος ἐστίν. Unumquodq; animal miro instructu horret suum hostem. Equus ursum capitaliter odit. Elephantus mirè amat hominem, edit Draconem, odit & murem & hirundinem. Canis homini amicus; Lupus inimicus adeò, ut vel conspectus vocem tollat humanam. Araneus Serpenti & bufoni inimicus. Bufo admorsâ plantagine sanatur illico. Historia Monachi à Bufone liberati. Simius supra modum horret Testudinem, Acanthis Asinum, Scarabeus Aquilam, Columba Accipitrem. Leo ad Galli cantum expavescit. Simius Cuniculis amicus: Fraxinus Serpentes fugat. Eraca in Papilones vertuntur: mortui sentiunt contactum Aranei. Homicidam etiam occisus jam mortuus detegit, Quercus odit oleam & juglandem, vitis brassicam. Allium liliis amicum. Fluvii suam habent antipathiam. Ventii, Sidera. Genitque nobis amici & infesti. Boves amant hunc, oderunt alium socium. Homo secretam habet in aliquos antipathiam. Ipsius pueruli

*pueruli collusorem hunc amant, illum fugiunt. Mentientem horres
puerum Erasmus ostensis, arcano natura ductus. Unusquisq; abstinere debet ab illo vita instituto à quo tacito natura sensu abhorret.
Charitas cum omnibus, familiaritas cum paucis contrahenda.*

(a) EPHORINUS, (b) JOANNES.

Nomen personæ ab εφορεύ, id est, diligenter consensu, & cum singulari cura observare. Sic dum iste animalium naturam, vim & potentiam diligenter contemplando observat, non immerito Ephorinus appellatur. b Non adhibemus in consilium nisi quos prudentiores aut rerum peritiores arbitramur: nihil autem Deo prudentius aut consultius. Est autem hæc forma loquendi perelegans, quoties nos admirari novitatem aut mirificum rei eventum significamus; quod subinde apud poetas dii in consilium ab Heroicis adhibeantur. c Allusum forsitan est ad Empedoclis physici decretum, qui principia mundi φιλικὴν καὶ ἐχθρὴν, h.e. amicitiam & inimicitiam, constituit: Cum enim, inquit, prius omnia diffusa jacerent, ab Amicitia Inimicitiaq; discriminatim sunt divisa: sine his vero nihil aut fieri potest aut perire. Exstat autem apud Aristotelem nobile mehercule caput de his qui perpetuas inimicitias inter se gerunt, l. 9. c. 1. hoc Plinius transtulit in suum opus, l. 10. c. 74. d Committere significat in certamen & contentionem mittere, quemadmodum dicimus gladiatores commissos qui in certamen descendunt, Pl. l. 10. c. 21. Gallinaceum contentiosum animal, & præliis maxime ali testatur. Dimicatione, ait, pariter victoria quoq; inter ipsos, velut ideo adnata cruribus suis tela intelligentes; nec finis sæpe commorientibus Addit pleurosq; gallorum ad bella tantum & prælia assidua nasci, quibus etiam patrias nobilitarunt Rhodum & Tanagram. Deinde, Pergami gallorum spectaculum omnibus annis publicè edi, cen gladiatorum. Quod ipsum etiam hodie in in plerisq; Brabantie oppidis fieri observatum est. Hinc Gallinaceus & Columella πυγίτης, h.e. pugil & luctator, appellatur, quod Græcorum studium ferocissimum quemq; alitem certaminibus & pugnas præpararet. Aristophanes Poeta gallum Ἄρεος πορνύ, h.e. Martis pullum, vocat, quod avis ista sit admodum bellicosa; vel quod Gallum adolescentem egregium fuisse dicant, quo cum familiariter Mars uteretur, custodem posuit ædium suarum, ut si Vulcanus adventasset interea dum cum Venere adultera sua suavius viveret, adolescentulus indicaret: verum cum aliquando obdormisset, Vulcano deprehendente adulterium uxoris, in avem illam Mars transformavit, sed ita ut habitum amorem, cristam scilicet galeæ & calcaria retineret, hincq; esse quod tanto studio præliandi perpetuo flagret. Mirum est quod Aristophanes gallinaceos, quos prælio vicerunt, in servitutem rapere, adferat. Illius interpres scribit, gallos qui alerant ad pugnam, priusquam eos, committere solent, aliis alere solitos, quod excalescenti calidiores & vehementiores redderentur. Inde factum verbum σκαροδίστας, quod est, gallos priusquam in prælium descendant alio conficere. Coturnicum quoq; masculorum naturam φιλελιστικὴν, id sonat, rixosam. Aristophanis Interpres scribit. In Apoph. Plutarchi, Augustus, cum audisset Erotem qui res Ægypti enarrabat emississe coturnicem, omnes alias pugnando super autem atque invictam, & comedis affatam, cum ad se accersivisset, ac judicio constituto confessum malo navis affigi iussit.

quid

quid velis dicere. *Ep.* Dicam igitur, si vis, crassiore Minervâ.

(a) Scis serpentum genus esse inimicum homini. *Jo.* Scio. ^{Adeò ini-}
vetus inter illos & nos esse dissidium & irreconciliabile, ^{micum est, ut}
futurumq; donec meminerimus illius (b) inauspicati pomi. ^{salivam ho-}
Ep. Nôsti lacertam? *Jo.* Quidni? *Ep.* Italia (c) magnas ha- ^{minis tolera-}
bet & virides. Hoc animal naturâ & homini amicum est, ^{re non possit,}
& serpentibus inimicum. *Jo.* Unde hoc deprehenditur? *Ep.* ^{sed mox si}
Ubicunq; prospicit homo, ibi congregantur lacertæ, obli- ^{conspargatur}
thore Plinio. ^{fugiat, au-}
quato capite diu contemplantes hominis faciem: si exspuas, ^{thore Plinio.}
elambunt salivam ore redditam; vidi & puerorum mi- ^{Apollonio}
um exsorbentes. *Quin* & pærorum manibus tractantur im- ^{Rhodio}
punè, atq; etiam læduntur, & ad motæ ori gaudent (d) sali- ^{va τὸ ὄφ-}
vam lambere. Cæterum si comprehensæ inter se commit- ^{Serpens vo-}
tantur, dictu mirum quàm in se sæviant, nec appetunt com- ^{catur quòd}
mittentem. Si quis in agris ambulet per viam cavam, nunc- ^{hominibus}
rat. ^{mortem inse-}

hinc nunc illinc strepitu dimoti rubi admonent hominem: ^b Inauspica-
insuetus crederet serpentem esse: ubi dispexeris, lacertæ ^{tum est quod}
sunt obliquo capite contemplantes, donec consistas; si ^{bonis auspi-}
pergas, sequentes. Rursus aliud agentem admonent. Dice- ^{ciis non ge-}
res eas ludere, vehementerq; delectari hominis aspectu. *Jo.* ^{ritur: sic}
Mira narras. *Ep.* Quodam die vidi prægrandem & mirè vi- ^{pomum il-}
ridem in ostio (e) cavi decertantem cum serpente. Primùm ^{lud, propter}
mirabamur quid esset rei, nam serpens nobis non erat con- ^{quod ex di-}
spicius. Italus admonebat in antro esse hostem. Paulò post ^{vinâ porti-}
venit ad nos lacerta, velut ostendens sua vulnera, ac reme- ^{one ad hu-}
dium flagitans, seq; (f) tantum non tangi patiebatur: quo- ^{manam mi-}
ties autem restabamus, restabat & illa nos contemplans. ^{seriam occi-}
Serpens alterum latus penè totum eroserat, & ex viridi ru- ^{dimus per-}
brum fecerat. *Jo.* Mihi, si adfuisssem, libuisset ulcisci lacertæ ^{primigenios}
vicem. *Ep.* At hostis jam se in profundum antrum abdide- ^{nostros pa-}
rat: post aliquot ramen dies (g) pavimus oculos nostros ^{rentes meri-}
^{tum dicitur,}
^{quod tam in-}
^{tausto & in-}

felici auspicio mortalitatem sumus agressi. c Magnas, inquit, & virides, quòd no-
strates palmæ, aut ad summum pedis, longitudinem non excedant: nec item omnes
virides sunt, verum & cinericei & nigri coloris; natura, quantum ad conflictum
cum Serpentibus & viarum obsersiones, ab Italicis nihil differentes. d Ex hac re sa-
tis constat amicas humano generi lacertas, quorum scilicet salivam bibunt, ut quæ
omnibus venenantis maximè adversatur, ut testantur Nicand. Dioscor. & Plinius.
e Cavum frequentius substantive neutro genere invenitur pro foramine terrestri,
sæu lustro & cubili serpentum, quàm ab adjectivo cavus. Columella, *Cavum ver-*
benacâ diligenter obturato, ne ventus cubilia perfleret. f A Græcis sumptum,
ποφύχ id perinde valet quasi dicas *propemodum*. Sic reperies apud Latinos,
tum Livium, tum Suetonium. Terentius dixit *modò non* in Phormione. g Pascimus
oculos eâ re quam libenter inspicimus, ut pascimus animum quoties jucundo ali-
quo spectaculo oblectamur & veluti nos recreamus; Maro, *Atque animus pictu-*
ra pascit inani. Nihil autem gratius obtingere potest, quàm si dividamus nocen-
tem ob innoxium afflictum poenas dare. vipidictâ.

a Tam vehe- vindictâ. Jo. Gaudeo profectò. Sed quo pacto? Ep. Fortè in-
 mens & præ- ambulabamus per eundem locum. Serpens è fonte vicino
 ter solitum biberat, erat enim æstus (a) prodigiosus adeò ut nos quoq;
 major, ut eti- aquæ inopiâ periclitaremur. Commodum occurrit ex agris
 am aliquid prodigere puer natus annos tredecim, ejus domûs filius in qua tum
 miraculi cau- metu pestilentiae Bononiâ profugi rusticabamur, ge- lant
 sa posse vi- (b) rastro quo fœnum demessum convertunt agricolæ; simul
 deatur. ut serpentem vidit, exclamat. Jo. Metu fortasse. Ep. Nequa-
 b Ejusmodi quam, imò gaudio, velut insultans deprehenso hosti. Ferit
 rustica in- rastro; serpens se contrahit: ille non facit ferendi finem,
 strumenta donec (c) contrito capite (d) serpens in longum porrigitur.
 Varro Rastel- Nam hoc non faciunt nisi morientes. Indè est, quem fre-
 les appellat, quenter audisti, (e) apologus de Cancro, qui serpentem ho-
 ferras nimi- spitem occidens, ubi porrectum vidit, Sic, inquit, *vivum in-*
 rum leves cedere oportuit. Jo. O factum bene! Quid tum? Ep. Puer ar-
 quibus homo reptum rastro suspendit è frutice supra antrum. Ibi diebus
 per fœnifce- aliquot videmus frondes sanie tinctas. Ejus ruris agricolæ
 sia festucas pro comperto nobis alius quiddam mirabile referebant.
 abradit. Agricola nonnunquam fessio bdormiunt in agro, atq; illic
 c Nam, ut put, etiam si interdum habent (f) urceum lactis, in cibi simul & potûs
 Plin. tradit, cum duobus usum. (g) Serpentes summòpere lacte capiuntur. Itaq; non
 serpentis ca- evaserit di-
 put, etiam si interdum habent (f) urceum lactis, in cibi simul & potûs
 cum duobus usum. (g) Serpentes summòpere lacte capiuntur. Itaq; non
 evaserit di-
 gitis, nihilominus vivit. Hinc est fortè quòd vulgus serpentem dissectum medium
 reviviscere & coalescere opinatur. d Ergò Poeta 3. Georg. rusticos in serpentibus
 necandis jubet, nè antea cædendi finem faciant quàm videant medios nexus extre-
 maque agmina cauda serpentis soluta; quàm non tortuosum, sed porrectum vide-
 ant. e Apologum recenset Æsopus: Cancer, inquit, cum serpente inirà societate si-
 mal versabatur. Cancer autem, cum moribus simplicibus pradisus esset, sapius adhor-
 tabatur serpentem ut versutiam dolosq; malos deponeret. Quod ille cum negligeret,
 & moribus consuetis constanter viveret, cancer, captatâ opportunitate cum ille obdor-
 misset, quantâ potuit vi serpentem comprimendo enecavit. Cum verò expirantem ani-
 mam in longum porrectum vidisset, Sic, inquit, & antea te simplicem rectumq; fuisse
 oportebat: non enim jam panam supplicio dedisses. Pulchri animi mores Cancer ad
 corporis habitum conferebat. f Vas est aquarium urceus, nec exiguum, non ad hau-
 riendum aquam aut portandam, sed ad conservandam diutiùs, quales nunc Romæ
 prædivites Cardinales & nobiles in subterraneis cameris collocatos habent alve-
 os: ejusmodi quoq; vasibus rustici plerumq; nationum lac conservant, & concre-
 tum quidem lactis in cibum, serum vèrò potus loco illis servatur. g Lycophron, teste
 Athen. *ἡ γὰρ γαλακτοπόρος*, hoc est, bestias lactivoras, serpentes appellavit,
 quod naturali quodam appetitu lac præcipuè sorbere gaudeant, cum tamen alio-
 qui exigitis indigeant potu. Quoties autem ad lactis urceum adrepunt, non tam la-
 ctis suctu delectantur, quàm ut pingue superhæans quod in butyrum conflatum,
 lingere ac desorbere valeant, hæc summa voluptas. Aliquando in pratis ac pascuis
 ad ubera pascentium adrepunt, miserisq; rusticos omni lactis & spe & proventu
 defraudant; & faciliè quidem patiuntur vaccæ ejusmodi mulgentes fauces, vel
 quod venenum vereantur si regnent & obnitantur, vel quod mollius suctu quam
 digitis compressis lac educi sentiant. Habent ad hoc remedium mulierculæ; cere-
 am comparant, quam devovent hierophantæ in purificationem ferrii, hæc incensi-
 ter contingunt ubera, sed non sine tripudio & choreis, atque ita illas in annum
 redeuntem se conservare arbitrantur.

arò fit ut in vias illabantur. Ei maloparatum habent re-
 medium. *Jo.* Quod, obsecro? *Ep.* (a) Summum testæ os allio
 circumlinunt. Is odor deterret serpentes. *Jo.* Quid igitur
 sensit Horatius (b) cùm scriberet allium venenum cicutis
 nocentius, cùm sit, ut ais, adversus venena remedium? *Ep.*
 sed audi quod est durius; interdum clanculùm adrepentes
 nos patens dormientis conjiciunt sese, & in stomachum sese
 convolvunt. *Jo.* Annon protinus exanimatur homo talem
 tactus hospitem? *Ep.* Non, sed afflictissimè vivit; nec est ul-
 lum mali levamen, nisi ut lacte aliisq; gratissimis serpenti-
 cibus alant hospitem. *Jo.* Nihil remedii adversus tantum
 malum? *Ep.* Comesum affatim allium. *Jo.* Non mirum igitur
 si (c) messorum gaudent allio. *Ep.* Et aliàs medetur (d) de-
 lassatis labore & æstu. Verùm in hoc discrimine non rarò
 lacerta, quamvis pusilla, servat hominem. *Jo.* Quipotes? *Ep.*
 ubi sensit serpentem insidiari, circumcursat per collum &
 faciem hominis, nec finem facit donec pruritu scalptuq; un-
 guium excitetur. Porro qui expergiscitur, conspecta in pro-
 pinquo lacertâ, mox intelligit hostem alicubi esse (e) in in-
 sidii, ac circumspiciens deprehendit. *Jo.* Mira naturæ vis! *Ep.*
 nam nullum est animal inimicius homini quàm Crocodilus,
 qui sæpenumero totos homines devorat, & (f) arte malitiam
 adjuvat, haustâ aquâ lubricans semitas quibus descendunt
 ad Nilum aquam hausturi, quò collapsos devorat. Neq; te-
 rugit delphinum, etiam in diverso elemento natum, (g) *Φι-
 λάνδρον* esse. (h) Audivi fabulam de adamato puero
 cicutis, id est, veneno fit nocentius. *c* Hor. in Ode paulo ante citata miratur messor-
 res tam horrendum cibum ferre posse. *O dura, inquit, messorum ilia, quæ allium ve-
 nenum magis quàm cibum concoquit!* Non autem messorum tantum cibis est,
 verum omnium rusticorum, quod hæ fuerint prisca illius & frugalis sæculi deliciae,
 cujus si adhuc vestigia usquam exstant, ea mehercule apud hoc genus hominum
 tantum superesse dixerò. Allii autem arrosionem ad frugalitatem pertinere, item
 pauperum rusticorumq; cibum fuisse, docere te potest apud Aristophanem Inter-
 pres. Galenus certe *amuletum rusticorum* allium prædicat. Et Plin. ad multa, ruris
 præcipue, medicamenta facere testatur. *d* Id videtur a Virg. acceptum, ubi Thery-
 tis Maroniana messoribus suis rapido fessis æstu, *Allia serpillumque herbas contun-
 dit olentes.* *e* In insidiis esse significat *insidiari*, metaphora a re militari. Nam hostes
 cum aperto Marte cum adversariis conferere manus non audent, alicubi latentes ex
 insidiis subito inimicam aggredi solent. Teren. *Nunc prius aditu tu, ego in insidiis
 ero si quid deficias.* Salustius, *At statim signo dato undique simul ex insidiis Numi-
 da invaditur.* *f* Subjicit mox versutiam: vel hoc referendum ad id, quod conspe-
 cto homine lacrymas dicitur emittere, quo facilius nihil tale metuentem devoret.
g *Chiliades, Crocodili lacryma.* *g* *Φιλάνδρον* sonat hominis studiosum, ami-
 cum, faventem homini. Sic Plin. *Delphinus*, inquit, *amicum homini animal.* *h* Hujus
 bulæ & plurium hujusmodi mentio est apud Plinium, capite de Delphinis: &
 epos in Epistolis & Oppianus recensent quoque similes.

celebrem,

a Hanc Gel-
 ius florida
 dictione ex
 Herodoto de-
 scripsit, &
 Plin. cap. eo-
 dem, *Est au-*
tem hoc ani-
mal non modo
homini ami-
cum, sed quic-
quid musicā
sonoritate au-
res demulcere
potest, huic
gaudet adesse,
cum homina
ludere dele-
ctatur. Et

celebrem, (a) celebriorem autem de Arione. Ep. (b) Quin
 & in venatu mugilum piscatores Delphinorum ministerio
 vice canum utuntur, qui acceptā prædæ portiunculā rece-
 dunt. Quin & castigari sese patiuntur, si quid in venatu
 deliquerint. In mari verò frequenter navigantibus appa-
 rent, gaudio gestientes, & in summis undis ludentes; in-
 terdum adnantes ad navim, nonnunquam & tensa vela
 transilientes: adeò delectantur hominum consuetudine.
 Verùm ut hominum est studiosus Delphinus, ità Crocodilo
 capitalis est hostis. Egreditur mare, & in Nilum, in quo
 regnat Crocodilus, audet venire, congressurus cum denti-
 bus, unguibus & squamis ferro etiam impenetrabilibus ar-
 matâ belluâ, ipse nec ad morsum fatis instructus, quippe
 (c) os habens ad pectus vergens. Sed impetu fertur in ho-
 stem, ac jam illi proximus repentè submittit sese, rectisque

Μεμομένη βορέω, ἐπιπρωτῶν ὑπὲρ ἄλλης,
 Πνεῖ δ' ἐμοί, Θρήκης ἥπι' ἔδ', ἀνεμῶ.
 Ἀλλὰ μὴ καί γ' ἡρώ ἀνδρῶν δ' ἔξατο νότοις
 Δελοῖν, καὶ πλωτῶν πόντι' ὠκιστοῖ.
 Πιστοῖά τ' ὃν ἐρέτῃ πορθυδομένη καὶ ἔκωπον
 Ναύτιω τῇ σωμαίῳ δέλρον ἐγὼ κιδάρη.
 Εἰσιὼ δελφῖνες αἰὲν ἔκ' ἐμῶν
 Ἦνυσαν ἔφ' ἔδης μῦθος Ἀερόνιο.

Id nos ita conati sumus Latinum facere :

Adversata gravem Boream, super aquora Aëdon
 Me dederam, ventis, Thracia, pulsa tuis.
 Squamiger, ut nostra perpensis murmurata lingua.
 Auxilio Delphin me pereunte venit.
 Jamque sedens humeris tam lato remige tuta.
 Vectorem blandâ mulceo voce meum.
 Sed neque Delphinis naulum mos solvere Musis.
 Nec rumor fictum perstrepat Arionem.

Hoc Plinius eodem capite, in stagno Laterno appellato, Nemaufensis agri, in pro-
 vincia Narbonensi, & in Iassico sinu fieri tradit. Oppianus quoque ἀλιόπικον
 postremo hanc venandi cum Delphinibus consuetudinem describit, atq; id elegan-
 ter satis, sed in Ægeο mari circa Eubœam. Quod autem Erasinus ait, vice canum,
 in quoque per similitudinis applicationem Oppianus,

-----ἀτ' ἀνδράσι θρηνητήρσιν
 Θῆξ κύνας σείοντες ἀμοιβαῖς ὑλακῆσι.

Sic pisces ad terram, inquit, pellunt Delphines, tanquam ad viros venatores canes
 suis latratibus feram citant. c Sic Plin., Multum illi infra rostrum os, ac medio
 pene in ventre.

Intergo pinnis mollia ventris perfcindit, aliàs invulnerabili. *Jo.* Mirum est quodq; animal statim agnoscere hostem suum, etiam nunquam antea visum scireque & cur impetatur, & quà lædi, aut sese tueri possit; cum hoc homini sit negatum, qui nē (a) regulum quidem horreret, nisi admonitus malòve doctus. *Ep.* Scis equum animal obsequiis hominum natum. Huic capitale dissidium est cum urso, homini noxia bestia. Agnoscit hostem nunquam visum, ac protinus se parat ad pugnam. *Jo.* Quibus armis pugnat? *Ep.* Arte potius quàm viribus. Transilit ursum, & in ipso saltu posteriores calces impingit in caput. Atq; rursus interim unguibus scalpit equini ventris mollia. Aspis homini venenum est immedicabile, cum hac belligeratur (b) ichneumon. Idem exitialis hostis crocodilo. Similis affectus est elephantis erga hominem: nam (c) & viatorem simpliciter errantem clementer reducant in viam, & agnoscunt amanti; doctorem suum. Feruntur & exempla devoti amoris erga certos homines. Siquidem unus adamavit in Ægypto mulierculam corollas vendentem, Aristophani grammatico charam: alius Menandrum Syracusanum adolescentem sic amavit, ut desiderium illius, quoties non viderit, inedia testatus sit. Sed ne hæc, quæ plurima commemorantur, referre pergamus; Cum Bochus rex in triginta quosdam sævire decrevisse, eos totidem elephantis objecit, stipitibus alligatos. Cumq; emissi essent qui inter elephantos procurstantes eos lacefferent, nunquam efficere potuerunt ut se regie crudelitatis ministros præberent. Atq; huic animanti *φίλανθρωπος* bellum exitiale est cum draconibus Indicis, qui feruntur esse maximi, ut frequenter in pugna pereat uterq; Simile dissidium est aquilæ cum draconibus minoribus, cum homini sit innoxia, imò cum feratur etiam amatorios ignes sentire erga certas puellas. Eidem avi bellum internecinum est (d) cum cyminde, id est, nocturno accipitre. Elephantus odit etiam murem, animal homini quoq; molestum; eòq; abhorret à pabulo in quo murem conspexerit. Nec causa mortuorum egreditur. Lege præter Plin. Ammianum Marcellinum l. 22. c. Plinius hæc omnia tradit. *d* Plin. capite de Accipitribus author est. Verum Homerus Cymindin non accipitrem, sed noctuam, videtur appellasse, hoc versu, *Χαλκίσα κικλήσκουσι θεοί, ἀνδρες δὲ κύμινδιν*. Noctua enim *χαλκίς* vocatur, quod *ἀσπιδος* colorem videatur habere: & fortassis cymindis a muris colore, quod ut noctua, sic mare subinde *κύμιν* epicheto dicatur. Callimachus eam avem non cymindin, sed cymin vocat, fortassis ob sonum quem reddit Cycaban. Homeri tamē scholia *ἡμὶν ἰδὲ καὶ*, id est, de accipitrum genere, cymin esse consent.

Ex Aristophane & illius interprete hoc adagium enarratum. est ab autore, quod scilicet olim apud Atticos lex fuerat de interficiendis lupis, quæ præmia etiam invitaret ad hanc feram persequendam. Et hæc qui lem interpres Comici. Sed videtur hoc commentum damnare Appolloni Rhodii scholiastes, qui in honore summo apud Athenienses lupos fuisse contendit, in tantum etiam ut si quis illic lupum interemisset, inferias illius sepulchro inferre compelleretur; hinc *πολύδης*, i.e. *canos*, non a colore dici, sed ob reverentiam. Causam addit, quod Latona uterum gestans bis senis diebus in lupam mutata in Delum perrexerit; hinc esse quod certo quodam anni tempore omnes illæ lupæ pariant, idque intra duodecimum diem. Adducit Philostephanum quempiam qui talia prædiderit in commentariis suis. *b* Hoc Plin. tradidit l. 32. c. 1. De Pantheris & hyænis eadem docet. Hoc tamen quod ait, Hyænam cum Panthera pugnare, non ea de causa fit quod hyæna erga hominem bene affecta sit; nam Arist. l. 9. Hist. anim. mirifice insidias moliri hyænam hominibus tradit, & sepulcra quoque effodere, tantam illi feræ aviditatem humanæ carnis inesse. *c* Hoc ipsum Plin. l. 10. c. 74. *d* Aiunt aliquando monachum (est enim hominum genus admodum curiosum in araneum & bufonem concertantes incidisse, & dum eventum certaminis avidus expectat, ætæ bufonem vehementer vidisse tumidum, sed mox plantagine gustata quæ tum in bustuario crescebat, veluti resumptis viribus, pugnam redintegrasse. Admiratus insolitum spectaculum monachus, diligentius hoc pugiles observabat, & quod paulo ante de bufone cognoverat, id iterum conspicatus, quam potest ocysime plantaginem omnem quæ de proximo crescebat radicitus extirpat, & apud se condit. Interea bufō accepta tertia plaga, dum ad solum medicamentum accurrens auxilio herbæ destitueretur, in tantum intumuit, ut non prius tumorem quam vitam finiret. Inde compertum habuit plantaginem contra venena & venenatorum ictus multum facere.

Scis illic conclavium solum consterni scirpis virentibus. Monachus quidam in fasciculos aliquot scirporum in cubiculum congefserat, sparsurus cum esset commodum. Is cum à prandio supinus dormiret, bufo ingens erepsit, & os dormientis obsidet, infixis superno atque inferno labro quatuor pedibus. Detrahare bufonem certa mors erat; non amoveri quiddam erat morte crudelius. Quidam suaserunt alia re me-
ut monachus ad fenestram deferretur supinus, in qua gens araneus habebat telam. Factum est. Mox araneus hoste conspecto filo se librat, & bufoni spiculum infigit, ac fibro se recipit in telam. Intumuit bufo, sed non est avulsus. Repetitur ab araneo: magis intumuit, sed vixit. Tertiò ictus abduxit pedes, ac mortuus decidit. Hanc gratiam araneus retulit hospiti suo. *Jo.* Mira narras. *Ep.* Addam quod non legi, sed his oculis conspexi. Simius supra modum horret testudinem. Hujus rei quidam dedit nobis specimen Romæ. Puero suo in verticem imposuit testudinem, & pileo contextit; dein produxit ad simium. Illico simius gaudens infilii in humeros pueri venaturus pediculos: sublato pileo reperit testudinem. Mirum erat spectaculum quanto cum horrore resilierit bestia, quàm expaverit, quàm timide respexerit an sequeretur testudo. Additum est aliud specimen: alligavimus testudinem catenæ à qua revinctus erat simius, ut effugere non posset quin saltem aspiceret. Incredible dictu quantopere fuerit discruciat; tantum non metu exanimabatur; interdum aversus posterioribus pedibus depellere tentavit hærentem bestiam. Tandem quicquid erat in alvo aut vesica oneris rejecit. Sequuta est ex pavore febris, ut nobis fuerit solvendus à catena, & aquâ vino temperatâ refocillandus. *Jo.* Atqui nihil est quod sibi à testudine metuat simius. *Ep.* Fortassis aliquid est quod nos fugit, naturæ cognitum. Nam cur acanthis oderit asinum causa in promptu est, quod ille se affricat spinis quibus nudulatur avicula, & flores ejus depascitur. Tantus autem terror habet acanthidem, ut siquando procul asinum rudentem audiat, ova dejicit, pulli è nido decidunt metu. Nec patitur hostem impunem. *Jo.* Sed qua tandem in re acanthis lædit asinum? *Ep.* (b) Rostro fodit illius ulcera fustibus, & oneribus facta, pungit & mollia narium. Potest item aliquid causæ divinari, cur inter vulpes & milvos mutua sit simultas, quòd avix rapax alterius catulis insidietur; fortasse vulpes vicissim illius pullis: quæ causa dissidii est inter (c) forices & ardeolas. Eadem ferè ratio est inter æsalon

a Simius non tum indicat, quam projectis excrementis, hinc vulgare nostratum proverbium, *Vereendum nè præ metu te commacules instar simii,* cum in metuculosum ludunt.

b Id Plinius Ægypto avibus adscribit. *Asinus,* inquit, *spinet se scabendi causa atterens, nido agypti dissipat, quod illa adeo pavet, ut voce omnino rudentis audiat ova ejiciat, pulli ipsi metu cadant. Igitur advolans ulcera ejus rostro excavat.* Deinde testatur & acanthida ea de causa asino inimicam, l. 10. c. 74. c Quoniam, inquit Plinius, altera alterius catulis insidiat. Ibi

ducatur commodo. Crocodilus gaudet sibi purgari dentes,
& scabendi voluptatem amplectitur, avicula cibum quæ-
rit, vescens piscium reliquis inter dentes hærentibus. Con-
simili ratione corvus inequitat dorso suis. Inter (a) an-
thum & ægithum tam pertinax est odium, ut negent san-
guinem illorum posse misceri. Quemadmodum narrant
aliarum avium pennas absumi si aquilinis misceantur. Ac-
cipiter est infestus columbino generi; sed has defendit
tinnunculus avicola, cujus conspectum & vocem mirum in
modum horret accipiter. Nec hoc latet columbas: (b) ubi-
cunq; tinnunculus reconditus est, ab ea sede non migrant,
fiducia protectoris. Quis causam conjiciat cur aut bene
velit generi columbino tinnunculus, aut cur tinnuncu-
lum horreat accipiter? Atque ut interdum animaculum
minimum præsidio est ingenti belluæ; ita contra à minu-
tissimis exitium est maximis. Est pisciculus scorpii effigie,
magnitudine aranei piscis. Is sub pinna affigit sese aculeo
thyonis interdum magnitudinem delphini superantibus.
tanto dolore, ut nonnunquam in naves insiliant: idem facit
mugilibus. Quid est cur leo, animal cunctis tremendum,
(c) expavescat galli gallinæ ei cæctum? Jo. Ne sim in hoc
convivio prorsus (d) asymbolus, referam quod olim his o-
culis vidi in ædibus Thomæ Mori, clarissimi apud Anglos
viri. Alebat domi simium prægrandem: tum fortè, quò
revaleretur à vulnere, solutus obambulare sinebatur. In
extremo horti erant conclusi cuniculi, quibus insidiebatur
mustela. Id simius procul quietus & otiosus spectabat, do-

a ^v AVOGræcis, La-
tinis *florem*,
sonat; hinc
autem quæillis Anthus,
nostris *florus*.
appellatur.Aquatilis,
est colore va-
riegato spe-
cieq;.de Anthi &
Ægithi san-
guine Plini-
um 10.74. &de sequenti-
bus quæb Hanc rem
ita Columel-
la l. 8. tradit;
Tam fastidio-sa, columba
est, ut sæpe so-
des suas per-
sa, si deturevolandi po-
testas, re-in-
quat: quæ
frequenter in

his regionibus ubi liberos habent egressus accidere solet. Id ne fiat, vetus est Devo-
criti præceptum. Genus accipitris tinnunculum vocant rustici, qui sæpe in adificiis
nidos facit. Ejus puli singuli scilicet ollis cendantur, stipatisq; opercula supponun-
tur & gypsæ lita vasa in angulo columbari suspenduntur, qua res avibus amorem
loci sic conciliat ne unquam deserant. c Hoc Plin. habet & Plutarchus in commen-
tario De differen-ia inter odium & invidiam. Divus Ambrosius, lib. 6. c. 4. Hex-
emeron, dici utiq; leonem vereri gallum sed præcipuè al- um, Lucretius quoque
poeta, dum causam hujus odii investigat, ita canit lib. 4.

Quinetiam gallum nocte exp'audentibus alis
Auroram clarâ consuetum nocte vocare,
Quem nequeunt rapidi contra constare leones
Inque tueri; ita continuo meminere fugâ.
Nimirum quia sunt gallorum in corpore quadam
Semina, quæ cum sunt oculi immissa leonum,
Pupillas interfodiunt, acremque dolorem
Præbent, ut nequeant contra durare feroces.

Et sunt qui scribunt, quos jure gallinaceorum perfuderis, hos à leonibus morsu
non appeti. d Asymbolus dicitur qui nihil ad symbolum conferri, translatum à æg-
gerationibus; nam symbolum pignus collatissimi in cenam significat.

• Elegans
verbum,
quod pro
corrumperē,
vitare & de-
struere poni-
tur.

b Συμπά-
θει Cræc.

significat

compati; non

tamen est,

quod vulgò

accipiunt in-

docti, pro-

moventi ma-

lis alterius,

sed socium

esse & imita-

tozem atque

semulū af-

fectionum

alicujus. Eum

autem af-

fectum atq;

impulsum

συμπάθει-

ω appel-

lant, hoc est,

mutuam

quandam re-

rum cognati-

onem & vo-

luptatem; ad

verbum so-

nat. *compas-*

sionem :

ἀππαδῶς

verò contrà

repugnantem affectum & rerum inter se, vel totius contra se, differentiam signifi-

cat, quasi tu dicas, *contrapassionem*, & ἀππαδῶς ἐχὼν ἀλλήλων est, *inter se pug-*

lore, & differre multum. Sic dicitur in Græcorum scholiis τὴν κερμβὴν καὶ

ἀμπελον ἀντιπαδῶς ἐχὼν ἀλλήλων, h. e. *brassicam & vitem inter se pug-*

nare de qua mox plura annotabimus. c Hoc Plin. se expertum dicit. d Author est

Plin. l. 11. c. 32. e Cælos in hoc loquendi genere non tantum percussos, sed cælos,

h. e. occisos, notat. Ferrum generale pro omnibus armis ferreis quibus corpus vulne-

ratur. f Hic post Pythagoram philosophiam magicam professus mirabiles commen-

tationes reliquit in quibus de naturæ secretioribus fabulosissima quævis descripta

reliquit. Hinc fabulæ Democriticæ videntur dictæ, de naturalibus quidem rebus

traditæ, sed quæ ob insignem vanitatem & experientiam fidem non merentur.

Scripsit hic artem quo pacto avium garritus possit intelligi : item non exiguum

volumen de illis quæ apud in-eros usu veniat, (ut Athenæus refert) prodigioris, ut

nec viderit cuniculis nihil esse periculi. Cæterum postea-
quam mustela (a) labefactâset caveam à muro revulsam,
jamq; periculum esset nè cuniculi à tergo nudati prædæ es-
sent hosti, occurrit simius, & conscensâ trabe quadam, ca-
veam retraxit in locum pristinum tantâ arte ut homo non
posset dexterius. Ex quo perspicuum hoc animantium ge-
nus simiis esse charum. Ipsi cuniculi non intelligebant suum
periculum, sed hostem suum per cancellos osculabantur: si-
mius opitulatus est periclitanti simplicitati. Ep. Omnibus
catulis minoribus delectantur simii, gaudentq; favore sine
& complecti. Sed pius ille simius dignus erat aliquo pietatis
præmio. Jo. Habuit. Ep. Quod ? Jo. Reperit illic frustum
panis à pueris, ut opinor, projectum: id arreptum comedit.
Ep. Verum mihi videtur admirabilius, hoc genus (b) sym-
pathias & antipathias, sic enim Græci vocant amicitia &
inimicitia naturales affectus, etiam in rebus animâ, aut
certè sensu, carentibus deprehendi. Omitto jam dicere de
fraxino, cujus nec umbram, quamvis in longum porrectam,
ferunt serpentes, adeò ut si locum (c) in gyrum circumdes
igni, serpens citius in flammam eat quàm ad arborem fu-
giat. Nam hujus generis exempla sunt innumera. (d) Eruca
cum membranis inclusæ occulto naturæ opificio transfigu-
rantur in papilones, mortuis simillimæ videntur, nec ad
contactum quidem sese movent, nisi transeunte araneo. Ho-
minis prementis digitum non sentiunt, & sentiunt levissimi
animantis leviter incedentis pedes. Ibi demum vivunt. Jo.
Sentit hostem capitalem nondum natum insectum. Isti non
omnino dissimile est quod narrant de ferro (e) cæcis ad quos
si cæteri accedant, nihil accidere novi, sin is qui necavit,
continuo profluere sanguinem velut ex recenti vulnere: at-
que hoc indicio ferunt frequenter proditum cædis autho-
rem. Ep. Nec est vanum quod audisti. Sed nè persequamur (f)

repugnantem affectum & rerum inter se, vel totius contra se, differentiam signifi-
cat, quasi tu dicas, *contrapassionem*, & ἀππαδῶς ἐχὼν ἀλλήλων est, *inter se pug-*
lore, & differre multum. Sic dicitur in Græcorum scholiis τὴν κερμβὴν καὶ
ἀμπελον ἀντιπαδῶς ἐχὼν ἀλλήλων, h. e. *brassicam & vitem inter se pug-*
nare de qua mox plura annotabimus. c Hoc Plin. se expertum dicit. d Author est
Plin. l. 11. c. 32. e Cælos in hoc loquendi genere non tantum percussos, sed cælos,
h. e. occisos, notat. Ferrum generale pro omnibus armis ferreis quibus corpus vulne-
ratur. f Hic post Pythagoram philosophiam magicam professus mirabiles commen-
tationes reliquit in quibus de naturæ secretioribus fabulosissima quævis descripta
reliquit. Hinc fabulæ Democriticæ videntur dictæ, de naturalibus quidem rebus
traditæ, sed quæ ob insignem vanitatem & experientiam fidem non merentur.
Scripsit hic artem quo pacto avium garritus possit intelligi : item non exiguum
volumen de illis quæ apud in-eros usu veniat, (ut Athenæus refert) prodigioris, ut

fabulas Democriticas, nonne comperimus experientis tantum esse dissensionis inter (a) quercum & oleam, ut utraq; in alterius scrobe posita emoriatur? quercui autem tam malè convenire cum jugiande, ut in propinquo posita extingatur, tametsi juglans cunctis ferè satis & arboribus noxia est? Rursus, cum vitis claviculis suos omnia complecti soleat, solam (b) brassicam refugit, &, perinde quasi sentiat in diversam partem se vertit. Quis admonet vitem hostem esse in propinquo? Est enim brassicæ succus vino contrarius, eoque solet edi adversus ebrietatem. Nec deest brassicæ suus hostis: siquidem opposita cyclamino & origano exarescit. Similis affectus est inter cicutam & vinum, cicuta homini venenum est, (c) cicutæ vinum. Quod est illud arcanum commercium inter * liliū & allium, ut in propinquo nascentia mutuò sibi gratificentur? Nam allio plus est vigoris, & lillii flores suavius olent. Quid hinc memorem de conjugii arborum, quarum scemina steriles cunctis, nisi in propinquo sit mascula? Oleum soli calci miscetur, cum utraq; res pariter oderit aquam. Pix attrahit oleum, cum utrumq; sit pingue. Argento vivo innatant omnia excepto auro: id solum ad se trahit & complectitur. Quis ille naturæ sensus ut adamas, quamlibet duris resistens sanguine hircino mollescat? Quin & inter ipsa venena dissidia videas. Scorpium si fortè repat per aconitum, pallefcit ac torpescit. Eidem adeò noxia est herba cui nomen cerastis, ut qui semen modò ejus tractarit digitis impunè contrèctet scorpium. Sed harum rerum, quæ sunt innumeræ, consideratio ad rei medicæ professores pertinet. Quænam est illa vel amicitia vel dissidii inter * chalybem & magnetem, ut materia naturâ gravis ad lapidem currat & inhæreat, velut osculo, & ab eodem citra contactum refugiat? Jam cum aqua se facillè misceat rebus omnibus, maximè sibi, tamen sunt quæ tanquam odio mutuo misturam refugiunt; velut (d) amnis qui in Fucinum lacum inductus supermeat, in Larium. Addua in Verbanum Tici- nus, in Benacum Mincius, in Sevinum Ollius, in Lemannum quia si quis brassicæ radice vitem contingat vitivæ alliget, nullos vitum fructus edituram: etiam illam primo loco in symposiis proponi & Ægypti ante omnia fercula coctas brassicas degustabant, nè possent vino inebriari. Hæc ille. Nec hoc mirandum, cum illa sit omnium herbarum, & forè etiam venenorum, frigidissima, vinum vero egregiè calidum à physicis proditur, unde & *αἰθρα ἰβωρ*, apud Homerum. Lege de his Plinium. * Allium lilio amicū, chalybs magneti & Opunia apud Plin. & Solin.

Venti homi-
nibus salu-
bres & infā-
lubres.

Sidera amica
& infesta.

Genii boni
& mali.

Bos bovi, &
equus eq. 10.

Rhodanus: è quibus nonnulli multorum milium transitu
hospitales suas aquas tantum, nec largiores puam intu-
lere, evehunt. Tigris influit in lacum Arethusam ac per
eum velut hospes fertur, sic ut nec color, nec pisces, nec
aquarum natura misceatur. Ad hæc, cum cætera fere flu-
mina properent in mare procurrere, quædam tamen, ve-
lut exosa mare, priusquam eò perveniant abdunt sese in
terram. Simile quiddam videmus & in ventis. Austro ho-
mini pestilens est, huic contrarius Boreas, salubris. Alter
nubes contrahit, alter dissipat. Jam, si qua fides Astrologis,
sunt & sideribus quidam amicitia & inimicitia effectus:
quædam amica homini, quædam infesta rursus sunt quæ
homini adversus nocentium vim opitulantur. Adeò nihil
est in ista naturæ parte quod non per hæc diſidia concor-
diaſq; & noxam & remedium homini ſuppeditet. Jo. For-
taſſe & ultra cœlos quiddam deprehendere liceat. Etenim
ſi Magis credimus, unumquemque mortalium duo comi-
tantur (a) genii, alter amicus, al-ter malevolus. Ep. Nobis,
amice, ſatis eſt ad cœlum uſq; perveniſſe, etiamſi non hoc
quoq; ſeptum tranſſiamus. Redeamus ad boves & equos,
Jo. Næ tu præclarum facis ſaltum Ep. Illud nobis magis
admirandum eſt, quòd in eadem prorsus animantium ſpe-
cie deprehendamus amoris & odii veſtigia, nullà evidente
cauſâ. Sic enim nobis perſuadere conantur equiſonas &
bubulci, in iſdem paſcuſ aut eodem in ſtabulo (b) bos bo-
vem, equus equum gaudet habere vicinum. qui alium non
ferat. Equidem arbitror ſimiles eſſe affectus in omni ani-
mantium genere, præter ſexûs favorem: ſed in nullo gene-
re evidentiùs quàm in homine. Si quidem in plurimis mani-
feſtum eſt quod de ſuo in Voluſium affectu proſitetur Ca-
tullus,

Non amo te, Voluſi, nec poſſum dicere quare:

Hoc tantum poſſum dicere, non amo te.

Verum in adultis fortaſſe divinet alius aliam cauſam: in
pueris; qui ſolo naturæ ſenſu ducuntur, quid eſt illud quod
ſic hunc illi tanto amore conciliat, rursus alium ab hoc
tanto diſſidio ſeparat? Ipſe cum puer eſſem natus annos
plus minus octo, incidi in quendam meæ ætatis, aut fortaſ-
ſis anno majorem, prodigioſæ vanitatis, adeò ut ad omnem
occaſionem extempore monſtra quædam conſingere. Oc-
currebat mulier. Vides, inquit, hanc? Video. Cum hac de-
cies concubui. Tranſibamus ponticulum anguſtum juxta
molam.

iam. Ubi vidit me horrescentem ad conspectum aquæ ob profunditatem nigrantis, In hanc, inquit, aquam aliquando prolapsus sum. Quid ais? Illic reperi cadaver hominis accinctum crumenâ; in ea erat annuli tres. Cùm nullus esset mentiendi finis, sic puer horruì puerum, ut viperam minùs, nullâ certâ ratione, cùm talibus mendaciis alii delectarentur, sed tantùm arcano naturæ sensu. Neq; verò id fuit temporarium, imò & hodie sic horreo naturâ vanos, ut conspectis illis sentiam totum corporis habitum commoveri. Tale quiddam (a) in Achille notat Homerus, cùm profitetur mendaces sibi aquè odiosos atq; ipsas inferorum portas. Hoc ingenio cùm natus sim, tamen hoc contrâ facto natus videor, ut per omnem vitam mihi cum mendacibus & impostoribus fuerit res. Jo. At nondum video scopum quò totus hic sermo confertur. Ep. Expediam paucis. Sunt qui felicitatem petant à magicis artibus, sunt qui ab astris: ego nullam certiore ad felicitatem viam arbitrator inveniri posse, quàm si quisq; abstineat ab eo vitæ genere à quo naturæ sensu tacito abhorret; ad id se conferrat quò propensus est: semper excludo turpia. Item ab eorum consuetudine se subducatur cum quorum geniis sentit suo genio non convenire! & his se copulet ad quos arcano naturæ fertur affectu. Jo. Id si fiet, inter paucos erit amicitia. Ep. Christiana charitas se dilatat ad universos, familiaritas autem cum paucis habenda est. Et qui nullum quamvis malum lædit, gavisurus etiam si resipiscat, satis opinor, Christianè diligit omnes.

ARGUMENTUM.

¶ Problema tradit quid grave ac leve sit. Terra centrum ac sedes gravium. Qua terra sit levissima, qua aqua. Cur plumbum gravius lapide. Aurum plumbo gravius. Nihil liquidius melle & oleo. Homo macilentus obeso gravior, jejunus pranso. Peccatum omnium est gravissimum.

(a) CURIO, (b) ALPHIUS.

Cu. **L**ubens ex te rerum plurimarum perito discerem quiddam, si tibi non sit molestum. Al. Age, Curio,

vocabulum de naturalibus questionibus præcipue dicatur, tamen omni etiam dubitabili questionì commune est. Nam & exstant Plutarchi problemata de rebus Romanorum, & fertur Alcippus quispiam problemata scripsisse de rebus domesticis. a Curio interloquutor nomen habet facile ac apertum, a Cura scilicet & diligentia percontandi. b Alphius vero a candore respondendi, α'λεον siquidem Græce candidum Latinis est: vel ab inveniendi & indagandi scientia, quod α'λφειν invenire & excogitare significet unde homines Alphistæ dicuntur reperto- res & excogitatores apud Homerum.

Verus Homericus sunt, Εχθρὸς ὅμοι καὶ ὁμοῦ, αἰδῶς πύγῃσιν, ὅς ῥ' ἐπ' ἐν μὲν καὶ οἱ ἐν ὀρεσὶν, αὐτὸ δ' βάζει.

Non alter flagrans odio est mihi janna Diis, Atq; hi qui celant aliud quàm lingua loquuntur. Declinat unusquisq; sibi inimica sive homines, sive res.

* Dicitur est hic Dialogus, quod quæstiones quædam in eo proponuntur quibus responsio mox subjungitur. Est enim Problema quæstio proposita cum responsione: & quamvis hoc

percon-

percontare quod voles, nè non respondeas tuo nomini. *Cu.* Equidem non gravabor dici Curio, modò nè addas animal illud (*a*) monosyllabum, Veneri juxta ac Minervæ invictus est, quod sum. *Al.* Dic igitur quid velis. *Cu.* Scire cupio quid sit quod additum nominis Curio, *curiosus* erit. *Est* autem Minervæ ocellus sus propter immunditiam & indocilitatem; (ut ita loquar) cum Minerva omnium artium præses habetur. Lege proverbium, *Sus Minervam.* Quod vero Venus hanc bestiam prosequatur odio, in causa est. Adonidis amati ab illa interitus. Nam dum incantatus per sylvas vagatur Adonis, a porco sylvestri interceptus est, ut refert Theophrastus.

percontare quod voles, nè non respondeas tuo nomini. *Cu.* Equidem non gravabor dici Curio, modò nè addas animal illud (*a*) monosyllabum, Veneri juxta ac Minervæ invictus est, quod sum. *Al.* Dic igitur quid velis. *Cu.* Scire cupio quid sit quod additum nominis Curio, *curiosus* erit. *Est* autem Minervæ ocellus sus propter immunditiam & indocilitatem; (ut ita loquar) cum Minerva omnium artium præses habetur. Lege proverbium, *Sus Minervam.* Quod vero Venus hanc bestiam prosequatur odio, in causa est. Adonidis amati ab illa interitus. Nam dum incantatus per sylvas vagatur Adonis, a porco sylvestri interceptus est, ut refert Theophrastus.

illud (*a*) monosyllabum, Veneri juxta ac Minervæ invictus est, quod sum. *Al.* Dic igitur quid velis. *Cu.* Scire cupio quid sit quod additum nominis Curio, *curiosus* erit. *Est* autem Minervæ ocellus sus propter immunditiam & indocilitatem; (ut ita loquar) cum Minerva omnium artium præses habetur. Lege proverbium, *Sus Minervam.* Quod vero Venus hanc bestiam prosequatur odio, in causa est. Adonidis amati ab illa interitus. Nam dum incantatus per sylvas vagatur Adonis, a porco sylvestri interceptus est, ut refert Theophrastus.

appellamus grave ac leve. *Al.* Eâdem operâ rogo quid sit frigidum ac calidum. *Quin* tu isthuc problema bajulis proponis potius quàm mihi; aut, si mavis, asinis, qui gravitatem oneris demissis auriculis indicant? *Cu.* At ego non asininam, sed philosophicam responsionem exspecto, præsertim ab Alphio. *Al.* Grave est quod suapte naturâ fertur deorsum, leve, quod sursum. *Cu.* Cur igitur Antipodes, qui infra nos sunt, non decidunt in subjectum cælum? *Al.* Pariter illi mirantur quamobrem tu non decidas in cælum, non subjectum, sed imminens. Cælum enim est supra omnia, quæ intus complectitur: nec antipodes sunt infra te, nihilo magis quàm tu supra illos: contra nos esse possunt, infra nos non possunt. Alioqui justius admirareris cur rupes quas sustinet antipodum terra non decendant, cælumque perrumpant. *Cu.* Quæ est igitur nativa sedes gravium? quæ contrà levium? *Al.* Ad terram nativo motu deferuntur omnia gravia, ad cælum levia: de motu violento aut animali jam non loquimur. *Cu.* Est igitur motus aliquis qui dicitur animalis? *Al.* Est. *Cu.* Quisnam. *Al.* Is fertur juxta quatuor corporis situs, prorsum, retrorsum, ad dextram ac levam, & in circulum; & in principio ac fine celerior est, in medio lentior. Nam in initio vigor addit alacritatem, in fine propinquo spes perveniendi quò tendit animal. *Cu.* Nescio quid aliis accidit animalibus, sed habeo famulam quæ lassâ est prius quàm incipiat, delassata prius quàm opus absolvat. Verùm redi ad id quod agere cœpisti. *Al.* Nativo, inquam, motu quæ graviora sunt feruntur deorsum; & quò quidque gravius est, hòc celeriori motu fertur ad terram, quò levius, hòc majore impetu rapitur in cælum: Contrà fit in motu violento, qui celerior in initio, paulatim segnescit; cum contrà fiat in motu naturali: veluti sagitta in altum missa, & saxum ex alto decidens. *Cu.* Atqui ego putabam homines sic per orbem terræ discurrere quemadmodum minutissimæ formicæ cursitant in prægrandi sphæra, hærent undique, nec ulla decedit. *Al.* In causa sunt, sphæræ superficies nonnihil habens asperum, tum scabrities quædam in formicarum pedibus, quam habent insecta ferè omnia, postremò, corpuseulorum

PROBLEMA.

pulcutorum levitas: id si non credis, fac sphaeram vitream bene levem & glabram videbis solas formicas non decidere quæ in summo versantur orbe. *Cu.* Si quis Deus orbem terræ medium perterebret, hinc usque ad Antipodes perpendiculo per centrum demisso, quemadmodum solent Cosmographi, terræ totius situm in globis ligneis repræsentantes, tum si saxum conjicias in foramen, quò referetur? *Al.* Usque ad terræ centrum; ibi quies est omnium gravium, *Cu.* Quid si Antipodes quoque ex adverso mittant lapidem? *Al.* Tunc lapis occurreret lapidi circa centrum; ibi conquiescet uterque. *Cu.* Age, si verum est quod dixisti, motum nativum progressu magis ac magis inciteri, si nihil obstat, lapis aut plumbum coniectum in foramen ob motûs vehementiam prætercurret centrum, jamque prætermisso centro rursum motus erit violentior.

Quies gravium in centro suo.

Al. Plumbum nunquam perveniret ad centrum nisi liquefactum; sed lapis si prætereat centrum motu tam violento, primum segnius feretur, nec aliter redibit ad centrum quàm lapis vi in altum projectus redit in terram.

Cu. Sed recurrrens nativo motu rursus concitato impetu prætervehetur centrum; itaque fiet ut nunquam quiescat lapis. *Al.* Conquiescet tandem, prætercurrens ac recurrens donec perventum fuerit * ad æquilibrium. *Cu.*

* Hoc est, ad
At si nihil est in rerum natura vacuum, oportet foramen eam partem illud aëre plenum est. *Al.* Esto. *Cu.* Pendebit igitur in aëre illud ubi corpus naturâ grave. *Al.* Quidni? quemadmodum chalybs æquo pondere suspendatur & libretur, ubi nec huc nec illuc cadat, sed in æquamento & quasi trutinâ consistat.
in aëre pendet, undique librantibus magnetibus. Quid autem prodigii, si unicum saxum pendeat in meditullio aëris, cum tota terra tot rupibus onusta ad istum pendeat modum? *Cu.* Sed ubi est terræ centrum? *Al.* Ubi est circuli centrum? *Cu.* Id quidem est punctum indivisibile. Si tantillum est terræ centrum, quisquis perforaverit mediam terram auferet centrum, nec habebunt gravia quò stat.

ferantur. *Al.* Næ tu satis otiose nugaris. *Cu.* Nè quæso succenseas; discendi studio loquor quicquid loquor. Si quis terræ sphaeram perterebret, non per ipsum centrum, sed à latere, puta absit à centro centum stadiis, quò tum feretur coniectus lapis? *Al.* Non feretur rectà per foramen, imò potius rectà, sed ad centrum: itaque prius quàm perveniret ad medium, jam conquiescet in terra quæ ad lævam est, si centrum est ad lævam. *Cu.* Sed quid est hoc quod reddit corpus grave aut leve? *Al.* Ad isthuc

respondeat

PROBLEMA.

respondeat tibi Deus, cur ignem fecerit omnium levissimum, aërem proximam levitate, terram gravissimam, proximam gravitate aquam. *Cu.* Cur igitur nubes aqueae pendent in sublimi aëre? *Al.* Quoniam à sole attrahente concipiunt naturam igneam, quemadmodum fumus è lignis humentibus violento calore excussus. *Cu.* Cur igitur tanto pondere decidunt, ut interdum montes in planitiem redigant? *Al.* Concretio densitasque addit pondus. Alioqui possunt sic videri sustineri ab aëre subiecto, quemadmodum tenuis ferri lamina sustinetur summam aquam. *Cu.* Sic igitur putas, quod plurimum habet igneae naturae esse levissimum, quod terrenae, gravissimum. *Al.* Haud procul abes à scopo. *Cu.* Atqui nec quivis aër pariter levis est, nec quavis terra pariter gravis: idem de aqua fortasse sentiendum. *Al.* Nec mirum, cum ista quae nominasti non sint elementa pura, sed ex variis elementis temperata. Itaque probabile est eam terram esse levissimam quae plurimum habet ignis aut aëris admixtum; eam aquam esse gravissimam quae graviolem terram habet admixtam, qualem arbitror esse marinam, & eam unde conficitur sal: itidem aër aquae terraeve proximus gravior est, aut certe minus levis est, eo qui procul abest à terra. *Cu.* Utrum habet plus terrenae naturae, lapis an plumbum? *Al.* Lapis. *Cu.* Et tamen plumbum lapide gravius est pro ratione portionis. *Al.* In causa est densitas; lapis enim rarior est, eoque plus habet aëris quam plumbum. Hinc est quod videmus quoddam terrae genus deliccatum, si conjiaciatur in aquam, non subsidere, sed natare: eadem de causa videmus totos agros natantes; sustinentur enim cavis radicibus arundinum aliarumque palustrium herbarum inter se connexis. *Cu.* Hinc fortassis & pumicum levitas. *Al.* Quia pleni cavernis sunt, praeterea multo igne decocti; submittuntur enim è locis ardentibus. *Cu.* Unde tanta suberis levitas? *Al.* Jam dictum est: raritas enim in causa est. *Cu.* Utrum est gravius, plumbum an aurum? *Al.* Aurum, opinor. *Cu.* Aurum tamen videtur habere plus igneae naturae. *Al.* Quia noctu velut ignis lucet, (a) ut ait Pindarus? *Cu.* Scilicet. *Al.* Sed densitas in auro major. *Cu.* Unde id deprehenditur? *Al.* Respondebunt aurifices, nec argentum, nec plumbum, nec aes Cyprium, nec ullum simile genus latius diducitur malleo quam aurum. Eadem ratione philosophi deprehenderunt nihil esse liquidius melle & oleo: quod si quis hac inunctione dilater,

In primo
hymno O-
lympiorum,
ὁ δὲ θεὸς
αὐτὸν αὖτις
διατίθη-
ναι, ἵνα
γὰρ οὐ
ἔστιν αὐ-
τῷ. Hoc
est, aurum
verò tanquam
lucidus ignis
nocte splendet
inter prae-
cipua divitia-
rum.

illatet, & latissimè diffunditur humor, & siccescit serius.

Cu. Sed utrum gravius est, oleum an aqua? *Al.* Si de oleo lini loqueris, arbitror oleum esse gravius. *Cu.* Cur igitur aquæ supernatat oleum? *Al.* Levitas non est in causâ, sed ignea olei natura, tum peculiaris omnium pinguium vis ab aqua abhorrens, quæ est in herba quæ dicitur (a) *αβ-αν*.

Cu. Cur igitur non natat ferrum igne candens?

Al. Quia non est calor nativus. Et ideo citius penetrat aquam, quod caloris magnitudo dispellat obstantem liquorem. Sic cuneus ferreus citius petit ima quàm lamina.

Cu. Utrum intolerabilius est, ferrum candens an frigidum?

Al. Candens. *Cu.* Gravius igitur. *Al.* Est, si commodius est gestare manu paleam incensam, quàm silicem frigidum.

Cu. Quid est in causa quod lignum ligno levius aut gravius est? *Al.* Densitas ac raritas. *Cu.* At ipse novi quendam è familia regis Britanniae qui in convivio ostendit nobis lignum ejus, ut aiebat, arboris quæ fert aloën: adeo solidum erat, ut lapis videri posset; adeo manibus li-

branti leve, ut arundo videri posset, & si quid siccâ arundine levius: impositum vino (putabat enim itâ depelli venena) mox properabat ad fundum, ut vix plumbum celerius. *Al.* Nec densitas nec raritas semper in causa est, sed peculiaris & occulta in rebus cognatio, quæ facit ut quædam sese amplectantur aut refugiant, veluti magnes attrahit chalybem, vitis refugit brassicam, & flamma etiam è longinquo ad naphtham transvolat aliquantò inferiore loco positam, cum naphtha sit naturâ gravis, flamma levis. *Cu.* Omne genus æris innatat argento vivo, solum aurum subsidit & circumvolvitur, cum argentum vivum sit materia liquidissima. *Al.* Non habeo quod respondeam, nisi peculiarem naturæ cognationem: ad hoc enim natum est argentum vivum ut purget aurum. *Cu.* Cur Arethusa fluvius subter mare Sicaniæ transit, ac non potius innatat, cum antè dixeris merinam aquam fluviali esse gravio-
Res mira de ligno aloes.

rem? *Al.* Naturale dissidium est in causa, sed arcanum. *Cu.* Cur natant cygni, cum homines eandem aquam ingressi pessum eant? *Al.* In causa est non tantum pennarum concavitas levitasque, verum etiam si citas, quam aqua refugit: hinc est quod in panno linovæ vehementer sicco si ponas aquam aut vinum, in globum se contrahit; si in humidum, mox spargitur. Itidem si infundas liquorem in cyathum siccum, aut marginibus pingui oblitis, &

Al. Naturale dissidium est in causa, sed arcanum. *Cu.* Cur natant cygni, cum homines eandem aquam ingressi pessum eant? *Al.* In causa est non tantum pennarum concavitas levitasque, verum etiam si citas, quam aqua refugit: hinc est quod in panno linovæ vehementer sicco si ponas aquam aut vinum, in globum se contrahit; si in humidum, mox spargitur. Itidem si infundas liquorem in cyathum siccum, aut marginibus pingui oblitis, &

Al. Naturale dissidium est in causa, sed arcanum. *Cu.* Cur natant cygni, cum homines eandem aquam ingressi pessum eant? *Al.* In causa est non tantum pennarum concavitas levitasque, verum etiam si citas, quam aqua refugit: hinc est quod in panno linovæ vehementer sicco si ponas aquam aut vinum, in globum se contrahit; si in humidum, mox spargitur. Itidem si infundas liquorem in cyathum siccum, aut marginibus pingui oblitis, &

Al. Naturale dissidium est in causa, sed arcanum. *Cu.* Cur natant cygni, cum homines eandem aquam ingressi pessum eant? *Al.* In causa est non tantum pennarum concavitas levitasque, verum etiam si citas, quam aqua refugit: hinc est quod in panno linovæ vehementer sicco si ponas aquam aut vinum, in globum se contrahit; si in humidum, mox spargitur. Itidem si infundas liquorem in cyathum siccum, aut marginibus pingui oblitis, &

Al. Naturale dissidium est in causa, sed arcanum. *Cu.* Cur natant cygni, cum homines eandem aquam ingressi pessum eant? *Al.* In causa est non tantum pennarum concavitas levitasque, verum etiam si citas, quam aqua refugit: hinc est quod in panno linovæ vehementer sicco si ponas aquam aut vinum, in globum se contrahit; si in humidum, mox spargitur. Itidem si infundas liquorem in cyathum siccum, aut marginibus pingui oblitis, &

Al. Naturale dissidium est in causa, sed arcanum. *Cu.* Cur natant cygni, cum homines eandem aquam ingressi pessum eant? *Al.* In causa est non tantum pennarum concavitas levitasque, verum etiam si citas, quam aqua refugit: hinc est quod in panno linovæ vehementer sicco si ponas aquam aut vinum, in globum se contrahit; si in humidum, mox spargitur. Itidem si infundas liquorem in cyathum siccum, aut marginibus pingui oblitis, &

a^u Αβαν-
 τος sonat
 quod immer-
 gi aqua non
 potest.

Res mira de
 ligno aloes.

Arethusa
 fluvius;

infundas aliquantò plus quàm cyathus capit, liquor circa medium citius colligit sese in rotundum quam transeat margines. *Cu.* Cur in fluminibus naves minus sustinent oneris quàm in mari? *Al.* Quia subtilior est fluvialis aqua. Eadem de causa volucres facilius sese librant in aëre crassiore quàm vehementer subtili. *Cu.* Cur non subsidunt

a Pisces sunt *(a)* Flotæ? *Al.* Quoniam cutis Sole desiccata & levior facta est, & humorem respuens. *Cu.* Cur ferrum diductum, a Græcis in amplam laminam natat, cum idem contractum fidat? *Al.* Partim siccitas est in causa, partim aër inter aquam & laminam mixtus. *Cu.* Utra res gravior, aqua an vinum? *Al.* Arbitror vinum non cedere aquæ. *Cu.* Quamobrem ergò qui ab œnopolis emunt vinum, aquam pro vino reperiunt in imo dolio? *Al.* Quia vinum habet pingue quiddam quod aquæ refugit liquorem non aliter quàm oleum. Argumentum in promptu est: Quò vinum est generosius, hoc & difficilius admiscetur aquæ, & incensum ardet vehementius. *Cu.* Cur in Asphaltite lacu nullum corpus animalis vivum mergitur? *Al.* Non est meum ad omnia naturæ miracula respondere. Habet illa quædam arcana quæ nos mirari voluit, scire noluit. *Cu.* Cur homo macilentus obeso gravior est, si cætera sunt paria? *Al.* Quoniam ossa densiora sunt carne, & ideo graviora. *Cu.* Cur idem homo jejunos gravior est seipso pranso, cum corpori onus accesserit? *Al.* Cibo potùque spiritus augentur, & ii addunt corpori levitatem. Unde & hilaris levior est mœrente, & mortuus vivo longè gravior. *Cu.* Sed quî fit ut idem homo cum vult faciat se graviolem ac leviolem? *Al.* Contento spiritu reddit se leviolem, emissio graviolem. Si natat vesica inflata & clausa, pertusa fidit. Sed quando Curio desinet nobis occinere Cur? *Cu.* Desinam, si mihi pauca etiam dixeris; cælum utrùm grave sit an leve? *Al.* An leve sit nescio; certè grave non potest esse, cum sit naturæ igneæ. *Cu.* Quid igitur sibi vult vetus proverbium, *Quid si cælum rust?* *Al.* Quia rudis antiquitas Homerum sequuta credidit cælum esse ferreum. Sed Homerus à coloris similitudine ferreum dixit, non à pondere; quemadmodum nos cinericeum dicimus quod ciperis colorem præ se fert. *Cu.* Est igitur cælum coloratum? *Al.* Non verè, sed tale nobis videtur proprietatem & liquorem medium: quemadmodum Sol nobis nunc rubet, nunc fulvet, nunc candicat, cum is nihil talium mutationum recipi-

f. Homerus
quomodo
cælum esse
ferreum di-
xit.

recip
aère
fubli
Et c
Inter
rum
scis a
tibus
me r
mo c
cant
viffin
catu
rai
iftud
& p
rant
fubv
fefe
oner
dunt
mus
faco
cam

(a)
fci
est
Ep
ra
vo
fid
ep
qu
ra

He
nè v
volu
nis
rer
ner

reci-

recipiat. Itidem & Iridis pictura non in cœlo est, sed in aëre humido. *Cu.* Verùm, ut finiam, fateris cœlo nihil esse sublimius, quâcunque tegit orbem terræ? *Al.* Fateor. *Cu.* Et centro terræ nihil esse profundius? *Al.* Scilicet. *Cu.* Inter omnes rerum species quid est gravissimum? *Al.* Aurum, opinor. *Cu.* Hîc abs te vehementer dissentio. *Al.* An scis aliquid auro gravius? Scio, & quidem multis partibus. *Al.* Proinde me vicissim doce, quando scis quod me nescire profiteor. *Cu.* Quod igneos illos spiritus è summo cœli vertice depreffit in ima tartari, (nam ea collocant in centro terræ) nonne oportuit omnium esse gravissimum? *Al.* Fateor, sed quidnam fuit illud? *Cu.* Peccatum, quod & hominum animas, quas Maro vocat *Auræ simplicis ignes*. eodem demergit. *Al.* Si liber ad istud philosophiæ genus demigrare, fateor & aurum & plumbum esse plumæ levitatis si cum peccato conferantur. *Cu.* Qui fit igitur ut qui hâc sarcinâ sunt onusti subvolent in cœlum? *Al.* Profectò non video. *Cu.* At qui sese parant ad cursum saltûmve non solum quicquid est oneris abjiciunt, verùm etiam contento spiritu sese reddunt leviusculos; & ad hunc cursum saltûmque quò ferimus in cœlum, non stupemus illud abjicere quod omni faxo, omni plumbo gravius est? *Al.* Faceremus, si vel micam sanæ mentis haberemus.

Peccatum omnium rerum est gravissimum.

ARGUMENTUM.

(a) *Epicureus, divinisimum planè colloquium, de vero bono, pura conscientia, temporanea & æterna vita, piè & eruditè differit. Felicitas honestæ ac est ubi vera voluptas, minimum tristitia. Christiani verè pii sunt veri turpis voluptatis Epicurei: habent enim conscientiam puram, cum Deo pacem; qui patris. tametsi mundo videntur lugere, revera tamen deliciantur. Præcipua voluptates proficiuntur ab animo. Qui Deum habet, quid potest desiderare amplius? De Sacerdote qui præstigiis suis convivas exceperat epulæ imaginariæ. Libido, scortatio & ebrietas plus habere doloris quàm voluptatis. Solidum Tantali votum. Peccatum est lapis Tantaleus. Immensa Dei misericordia erga peccatores respicientes.*

a Collatio

(b) HEDONIUS, (c) SPUDÆUS.

b Voluptas

He. Quid venatur meus Spudæus, quod sic totus incurrit bit libro, nescio quid secum murmurans? *Sp.* Placere nescis, nè venor, Aedoni, sed nihil aliud quam venor. *He.* Quid voluminis est quod habes in sinu? *Sp.* Dialogi Cicero-
nis de Finibus bonorum. *He.* At quantò fatius esset quærere bonorum initia, quàm fines? *Sp.* Sed M. Tullius finem boni appellationum omnibus numeris absolutum, su-

rius
habet.
c Frugalitas, honestus, studio-

d Fines di-
cuntur cu-
jusq; rei ex-
trema, fines
in agris sunt
limites qui
agrum ab a-
gro d rī-
munt
e Hoc est, du-
litans & su-
spensus in
opinione.
Tractum a
Philosophis
Academicis
qui ἐπεκρί-
νοι diceban-
tur, hoc est,
de nulla re
pronuncian-
tes, sed sem-
per in ventis.

* In Mostel.
tīcn. 8.

quod qui sit assequutus nihil præterea desideret. *He.* Opus
cumprimis eruditum & eloquens : sed num tibi vidēris
aliquod operæ pretium fecisse, quod ad veri cognitionem
attinet? *Sp.* Hoc mihi videor fecisse lucri, quod nunc ma-
gis etiam (d) ambigam de finibus quàm antea. *He.* agrico-
larum est ambigere de finibus. *Sp.* Nec satis queo mi-
rari, de re tanta inter tantos viros tantam fuisse senten-
tiarum pugnam. *He.* Nimirum quia fœcundus est error,
cùm simplex sit veritas. Quoniam totius negotii caput ac
fontem ignorant, divinant ac delirant omnes. Sed quæ
sententia tibi videtur esse scopo vicinior? *Sp.* Cùm audio
impugnantem M. Tullium, displicent singulæ : rursus
cùm audio defendentem. fio prorsus (e) ἐπεκρινός. Mihi
tamen Stoici videntur minùs aberrare à vero, quibus
proximum locum tribuo Peripateticis. *He.* At mihi nulla
secta magis arridet quàm Epicureorum. *Sp.* Atqui inter
omnes nulla damnatio omnium suffragiis. *He.* Missam fa-
ciamus nominum invidiam: fuerit Epicurus qualis quisq;
velit, rem per se consideremus Ill e felicitatem hominis col-
locat in voluptate, eamque vitam judicat beatissimam quæ
plurimum habeat voluptatis, tristitiæ quàm minimum.
Sp. Sic est. *He.* Quid dici potuit hâc sententiâ sanctius? *Sp.*
Imò clamitant omnes hanc esse vocem pecudis, non ho-
minis. *He.* Scio : sed isti errant in rerum vocabulis. Quod si
de veris loquamur, nulli magis sunt Epicurei quàm Chri-
stiani piè viventes. *Sp.* Cynicis propiores : nam isti se ma-
cerant jejuniis, deplorant sua commissa, & aut sunt tenues,
aut benignitas in egenos conciliat illis inopiam, opprimun-
tur à potentioribus, deridentur à plerisq;. Si voluptas ad-
fert felicitatem, hoc vitæ genus à voluptatibus quàm lon-
gissimè videtur abesse. *He.* Admittisne auctoritatem Plau-
tinam? *Sp.* Si quid rectè dicat. *He.* Accipe igitur nequissimi
servi dictum omnibus Stoicorum paradoxis sapientius. *Sp.*
Exspecto. *He.* * Nihil est miserius quàm animus sibi malè
consciis. *Sp.* Non rejicio dictum ; sed quid hinc colligis?
He. Si nihil miserius animo sibi malè conscio, consequitur
nihil esse felicius animo sibi bene conscio. *Sp.* Rectè quidem
colligis : sed in qua tandem regione invenies istum ani-
mum nullius mali sibi conscius? *He.* Malum appello quod
dirimit amicitiam inter Deum & hominem. *Sp.* Et ab hoc
mali genere puto perpauco esse puros. *He.* Ego verò &
purgatos habeo pro puris. Qui lixivio lacrymarum, ac pœ-
nitenriæ

nitentia nitro, aut charitatis igne maculas absterferunt,
 eis non solum nihil nocent peccata, verum etiam frequen-
 ter in majoris boni materiam cedunt. *Sp.* Equidem nitrum
 & lixivium novi; igne purgari maculas nunquam audi-
 vi. *He.* Atqui si adeas argentarias officinas, videbis aurum
 igne purgari. Quanquam & (a) lini genus est quod con-
 jectum in ignem non exurit, sed nitidius splendet. *a* *Lege Plin.*
 quam ulla possit aqua, eoque *vivam* appellat. *Sp.* Næ tu li-
 no admixto nobis adfers paradoxum omnibus Stoicorum paradoxis
 (b) *Ἐπιδόξω πρὸς τὸν*. Vivunt illi vitam voluptuariam quos
 Christus appellavit ob id *beatos* quod *lugeant*? *He.* Mundo
 videntur lugere, sed revera deliciantur, ac, quod dici solet,
 totum melle peruncti suaviter vivunt; adeo ut cum his
 collati (c) Sardanapalus, Philoxenus, Apitius, aut si quis
 alius est voluptatum studio nobilitatus, tristem ac mise-
 ram peregerint vitam. Nova narras sed vix credenda. *He.*
 Experire, & omnia tēque quaterque dices vera fuisse mea.
 Efficiam tamen, ut arbitror, nē videatur usq; adeo veri-
 diffimile. *Sp.* Accingere. *He.* Faciam, si mihi prius quædam
 concesseris. *Sp.* Modò tu æquo postules. *He.* Lucrum an-
 numerabo, si sortem dederis. *Sp.* Age. *He.* Primum illud,
 opinor, dabis, non nihil interesse inter animam & corpus.
Sp. Quantum inter cælum & terram, inter immortale &
 mortale. *He.* Deinde falsa bona non esse ponenda in bonis.
Sp. Nihilo magis quam umbræ habendæ sunt pro corpori-
 bus, aut præstigiæ magorum somniorum vè ludibriâ du-
 cenda sunt pro veris. *He.* Hastenus commodè respondes.
 Dabis, opinor, & illud, veram voluptatem non cadere nisi
 in animum sanum. *Sp.* Quidni? nullus enim Sole delecta-
 tur, si lippiant oculi; aut vino, si febris palatum infecerit.
He. Nec ipse, ni fallor, Epicurus amplecteretur volupta-
 tem quæ longè majorem cruciatum multoq; diuturniorem
 secum adduceret. *Sp.* Non, arbitror, si quis modò sapiat. *He.*
 Nec illud negabis, Deum esse summum bonum, quo nihil
 pulchrius, nihil amabilius, nihil dulcius. *Sp.* Istud nullus
 iverit inficias, nisi Cyclopibus immanior: quid tum postea?
He. Jam mihi donâti, nullos suavius vivere quam qui pē
 vivunt; nullos miseriùs & afflictius quam qui vivunt im-
 pie. *Sp.* Plus igitur largitus sum quam putabam. *He.* Sed
 quod rectè datum est, ut ait Plato, non oportet reposcere.
Sp. Age. *He.* Catella quæ habetur in deliciis, pascitur lau-
 tissimè, cubat molliter, ludit ac lascivit jugiter, an non vi-

A 108 Dei
ma potest.

Deploratio
conditio im-
piorum
quam bruto-
rum, servo-
rum, &c.

vit suaviter? *Sp.* Vivit, *He.* Optares tibi talem vitam? *Sp.* Bona verba, nisi pro homine velim esse canis. *He.* Fateris igitur præcipuas voluptates ab animo proficisci, velut à fonte. *Sp.* Apparet. *He.* Tanta enim animi vis est, ut sæpe doloris externi sensum adimat; nonnunquam quod per se est amarum reddat jucundam. *Sp.* Isthuc quotidie videmus in amantibus, quibus dulce est pervigilium, & hybernis noctibus excubare ad amicæ fores. *He.* Jam illud reputa, si tantam vim habet amor humanus, qui nobis cum tauris & canibus est communis, quantò plus valeat amor ille cœlestis à Christi spiritu profectus, cujus tanta vis est, ut mortem quoq; quâ nihil est terribilius, reddat amabilem. *Sp.* Quid alii sentiant intus nescio; certè carent multis voluptatibus qui adhærent veræ pietati. *He.* Quibus? *Sp.* Non ditescunt, non assequuntur honores, non convivantur, non saltant, non canunt, non olent unguenta, non rident, non ludunt. *He.* De divitiis & honoribus ulla erat hîc facienda mentio, quæ non adferunt vitam jucundam, sed sollicitam potius & anxiam; de cæteris agamus quæ cum primis venantur quibus studio est suaviter vivere. Nonne quotidie vides ebrios, fatuos & insanos ridentes ac saltantes? *Sp.* Video. *He.* Num putas illos suaviter vivere? *Sp.* Hostibus contingat illa suavitas, *He.* Quamobrem? *Sp.* Quia non adest sana mens. *He.* Tu igitur malles jejunos incumbere libro quàm ad eum modum delectari? *Sp.* Planè mallem vel agrum fodere. *He.* Nam inter divitem ac temulentum nihil interest, nisi quòd huic insanix medetur somnus, illi vix medicorum cura succurrit. Naturâ fatuus nihil differt ab animante bruto præter formam corporis, sed levius miseri sunt quos natura genuit brutos quàm qui belluinis cupiditatibus obbrutuerunt. *Sp.* Fateor. *He.* Jam num tibi sobrii videntur aut sani, qui propter præstigias umbrarum; voluptatum, & veras animi voluptates negligunt, & veros sibi cruciatus accersunt? *Sp.* Non videntur. *He.* Non sunt illi quidem temulenti vino, sed amore, sed irâ, sed avaritia, sed ambitione aliisq; pravis cupiditatibus; quæ longè perniciosior est ebrietas quàm quæ vino contrahitur, Syrus ille in comœdia posteaquam edormiverat vinum quod biberat, sobria loquitur: at animus vitiosâ cupiditate ebrius, quàm gravatè redit ad sese? quot annis urget mentem amor, ira, odium, libido, luxus & ambitio? quàm multos videmus ab adolescentia

ad

ad decrepitam usq; ætatem ab ambitione avaritiæ, libidinis luxurq; temulentia nunquam expergisci ac resipiscere? *Sp.* Istiusmodi novi nimium multos. *He.* Largitus es, falsa bona non esse in bonis ducenda. *Sp.* Nec reposco. *He.* Nec est vera voluptas nisi quæ ex veris nascitur. *Sp.* Fateor. *He.* Non sunt igitur vera bona quæ vulgus hominum per fas nefasq; venatur. *Sp.* Non aribitor. *He.* Si vera essent bona, non contingerent nisi bonis, & beatos redderent quibus obveniunt. Quid autem voluptas? num vera videtur quæ non ex veris bonis, sed ex falsis bonorum umbris nascitur; *Sp.* Nequaquam. *He.* At voluptas efficit ut suaviter vivamus. *Sp.* Maximé. *He.* Nullus igitur verè vivit suaviter nisi qui piè vivit, hoc est, qui veris fruitur bonis: sola autem pietas reddit hominem beatum, quæ Deum summi boni fontem homini sola conciliat. *Sp.* Propemodum assentior. *He.* Nunc mihi vide quot parasangis absint à voluptate qui vulgò videntur præter voluptates nihil sequi. Primum animus illorum impurus est, & cupiditatum fermento vitiatus, ut etiamsi quid incidat dulce, protinus amarescat, quemadmodum fonte vitiato non potest non esse liquor insipidus. Deinde non est vera voluptas nisi quæ sano percipitur animo. Nam irato nihil vindictæ jucundius; sed ea voluptas vertitur in dolorem simul atq; morbus animi relinquitur. *Sp.* Non refragor. *He.* Postremò voluptates illæ sumuntur ex falsis bonis, unde consequitur & illas esse præstigias. Quod porrò diceret, si videret hominem magicis artibus delusum vesci, bibere, saltare, ridere, plaudere, cum nihil earum rerum verè adesset quas se videre credit? *Sp.* Equidem & insanum dicerem & miserum. *He.* Simili spectaculo ipse nonnunquam interfui. Sacerdos erat Sacerdos qui callebat artem præstigiatoriam. *Sp.* Eam non didice- præstigiator rat è literis sacris. *He.* Imò è facerrimis, h. e. execratissimis. fallit convi- Hunc aliquot aulicæ sceminæ frequenter appellabant, ut vas dapibus acciperentur ab eo convivium, sordes & parsimoniam opprobantes: annuit, invitavit: Venerunt jejunæ quò libentius epularentur. Accubuerunt; nihil aberat, ut videbatur, lautitiarum: explerunt sese assatim. Peraçto convivio, egerunt convivatori gratias, ac discesserunt suam quæq; domum. At mox cœpit oblatrare stomachus: demirantur quid esset hoc monstri, statim à prandio tam splendido esurire ac sitire. Res tandem erupit, & in risum abiit. *Sp.* Et meritò: præstiterat domi lenticulâ placare stomachum quàm

est egestas, onus & miserum & grave: libidinis immodicæ, paralyſis, tremor nervorum, lippitudo ac cæcæſtentia, lepra; at non hæc tantum. Annon egregia negotiatio, nec veram nec ſinceram, ad hæc brevem, delectationem tot tantò gravioribus ac diuturnioribus commutare malis? *Sp.* Ut non accedat cruciatus, mihi ſtultiſſimus negotiator eſſe videatur qui gemmas vitro permutat. *He.* Illud dicis, qui verà animi bona ob ſucatas corporis voluptates amittat. *Sp.* Ità ſentio. *He.* Nunc redeamus ad exactiorem ſupputationem. Nec febris aut egeſtas ſemper comitatur luxum, nec nova lepra aut paralyſis ſemper comitatur Veneris immodicum uſum; ſed conſcientiæ cruciatus, quo nihil eſſe miſerius jam inter nos convenit, ſemper comes eſt illicitæ voluptatis. *Sp.* Imò præcurrit interdum, & in ipſa voluptate fodiat animum. Sunt tamen quos dicas hoc ſenſu carere. *He.* Jam hoc ipſo infeliciores. Quis enim non malit ſentire dolorem, quàm corpus habere ſtupidum & ſenſus expers? Verùm ut nonnullis vel cupiditatum intemperantia, vel ebrietas quædam, vel vitiorum aſſuetudo, ceu callus quidam, mali ſenſum adimat in juvenia; cùm ad ſenectutem perventum fuerit, ac præter innumera incommoda, quorum theſaurum ſuperioris vitæ commiſſa repoſuerunt, de propinquo terret mors nulli mortalium evitabilis, tantò gravius diſcruciat conſcientia, quantò magis per omnem vitam ſtupuit; tum enim velit nolit expergiſcitur animus. Senectus autem cùm per ſe ſit triftis, quippe multis naturæ incommodis obnoxia, quantò miſerior eſt, atque etiam turpior, ſi urgeat animus ſibi malè conſcius? Convivia, comeſſationes, amores, choreæ, cantilenæ, cæteræque; quæ juveni videbantur ſuavia, ſeni ſunt amara: nec aliud habet ætas illa quo ſe fulciat, niſi ſi adſit vitæ innocenter actæ recordatio, ac ſpes vitæ melioris. Hi ſunt duo ſciſpiones quibus nititur ſenectæ: quòd ſi pro his ſubductis imponas geminam ſarcinam, vitæ perperam actæ memoriam, & futuræ felicitatis deſperationem, obſecro, quòd animal ſingi poteſt afflictiſſius aut miſerius? *Sp.* Equidem non video, etiam ſi quis (a) τὸ ἰππεύειν objiciat. *He.* Tū denique ſerò ſapiunt Phryges. & illud veriſſimè dictum, (b) extrema c gaudii luctus occupat: & (c) Non eſt obleſtamentum ſuper cordis gaudium: & (d) Animus gaudens floridam ætatem facit; ſpiritus triftis exſiccatur offa: item illud, (e) Omnes dies pauperis mali, hoc eſt, afflicti ac miſeri; ſecura mens quaſi juve-

^a Id eſt, Equi

^b ſenectutem.

^c Prov. 14.

^d 13.

^e Eccleſ. 30.

^f 16.

^g Prov. 17.

^h 22.

ⁱ Prov. 15.

^j 15.

convivium.

convivium. Sp. Sapiunt igitur qui maturè rem faciunt, & colligunt viaticum venturæ senectuti. *He.* Scriptura mystica non tam humi repit, ut fortunæ bonis metiatur hominis felicitatem: is demum eximiè pauper est, qui nudus est omni virtute, & animam simul cum corpore debet. *Orco. Sp.* Is quidem exactor est inplacabilis. *He.* Is verè dives est qui Deum habet propitium. Quid autem metuat qui talem habeat protectorem? num homines? minus potest universorum hominum potestas adversus Deum, quàm culex adversus elephantum Indicum: num morem? ea piis transitus est ad æternam beatitudinem: num inferos? sed confidenter Deo loquitur vir pius, (a) *Et si ambulare vero in medio umbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum*

Nullus metus piis.

a Psal. 23.

b Authentici. Cur metuat dæmones, in pectore gerens eum quem ea, cui nequis tremunt dæmones? nam homini pii mentem templum esse contradici.

Dei, non uno in loco prædicat Scriptura verè (b) *ἀνὰ πᾶν τόπον*. *Sp.* Equidem non video quibus rationibus ista queant refelli quanquam videntur plurimum abesse à sensu communi. *He.* Quæ sic? *Sp.* Nam ad tuam ratiocinationem quivis Franciscanus vitam ageret magis voluptuariam quàm alius, opibus, honoribus, breviter omni genere deliciarum affluens. *He.* Adde monarchæ sceptrum, si libet; adde Pontificiam coronam, eamq; è triplici fac centuplicem; modò detrahas animum sibi bene conscium, audacter dicam, hunc Franciscanum nudipedem, nodoso fune cinctum, tenuiter ac viriliter amictum, jejuniis, vigiliis ac laboribus attenuatam, qui teruncium non habet in orbe, modò adsit bona mens, deliciosius vivere, quàm si in unum hominem sexcentos confles Sardanapalos. *Sp.* Unde igitur est quòd pauperes ferè conspiciamus tristiores divitibus? *He.* Quia bis pauperes sunt plerique. Alioqui morbus, inedia, vigiliæ, labores, nuditas, extenuant quidem corporis habitum; sed tamen non in his tantum, sed etiam in ipsa morte sese exserit mentis alacritas. Animus enim, quanquam illigatus est mortali corpori, tamen quoniam naturæ potentioris est, corpus ipsum quodammodo tranformat in sese, præsertim si ad vehementem naturæ impetum accedat * *ἐνέπνευται* spiritus. Hinc est quòd sæpenumero videmus homines verè pios majore cum alacritate morientes quàm alios convivantes. *Sp.* Istud profectò non rarò sum admiratus. *He.* Atqui non est admirandum, illic esse invincibile gaudium ubi adest omnis lætitiæ fons Deus. Quid autem

Felicitas piorum præ cæteris omnibus.

c Efficacia.

Ubi Deus, ibi beatitudo.

novi

novi est, animum verè pii hominis gaudere jugiter in mor-
 tali corpore, cùm idem, si ad intima tartari demergatur,
 nullum felicitatis detrimentum facturum sit? Ubiq; pura
 mens est, ibi Deus est, ubicunq; Deus est, ibi paradus est;
 ubi cœlum, ibi felicitas est; ubi felicitas est, ibi gaudium est
 verum & alacritas sincera. *Sp.* Attamen suavius viverent si
 essent incommoda quædam, & adessent oblectamenta
 quæ vel negligunt vel non assequuntur. *He.* Quæ verò mihi
 arras incommoda? quæ lege communi comitantur condi-
 tionem humanam, famem, sitim, morbum, lassitudinem, se-
 nestutem, mortem, fulmina, terræmotus, inundationes, bel-
 la? *Sp.* Et ista quoque. *He.* At nos de mortalibus interim a-
 gitur, non de immortalibus. Et tamen in his quoque malis ^{piorum con-}
 longè tolerabilior est piorum conditio, quàm voluptates ^{ditio afflictæ}
 corporis per fas nefasque venantium. *Sp.* Quis sic? *He.* Im- ^{longe melior}
 primis, quoniam animos habent ad temperantiam ac to- ^{quam volu-}
 lerantiam exercitatos, cæteris moderatius ferunt ea quæ ^{ptuaria im-}
 vitari non possunt. Dein, quoniam intelligunt illa om- ^{piorum.}
 nia à Deo immitti vel ad purgationem criminum, vel ad
 exercitationem virtutis, non modò patienter, verùm eti-
 am gaudent, tanquam obedientes filii, illa de manu
 propitii patris accipiunt, atque etiam gratias agunt, vel
 pro clementi correctione, vel pro inæstimabili lucro. *Sp.*
 Sed multi sibi accersunt corporis molestias. *He.* Sed plu-
 res adhibeat medicorum remedia, quò corporis sanita-
 tem vel tueantur vel recuperent. Cæterum accersere mo-
 lestias, hoc est, inopiam, adversam valetudinem, perse-
 cutionem, infamiam, nisi cùm huc impellit Christiana
 charitas, non est pietatis, sed stultitiæ. Cæterum quoties
 infliguntur ob Christum & ob justitiam, quis ausit eos vo-
 care miseros, cùm ipse Dominus appellet eos *beatos*, &
 horum gratiâ *gaudere* jubeat? *Sp.* Habent tamen inte-
 rim & ista sensum cruciabilem. *He.* Habent, sed quem fa-
 cilè absorbet hinc metus gehennæ, illinc spes æternæ be-
 atitudinis. Age, si tibi persuasum esset te nunquam ægre-
 taturum, aut nullam corporis molestiam sensurum in om-
 ni vita, si semel patiaris cuspide aciculæ tibi summam
 pungi cutem, nonne lubens & gaudens acciperes tantil-
 lum dolorem? *Sp.* Maximè. Imò si certo sciam mihi nun-
 quam in vita dolituros dentes, æquo animo patiar vel al-
 tius infigi acum, atque etiam ambas aures subulâ perfo-
 rari. *He.* Atqui quicquid in hac vita accidit afflictionis,
 levius

levius ac brevius est ad æternos cruciatus, quam momentaneum acûs vulnuscum hominis vitam, quamvis longam; nulla enim analogia rei finitæ ad infinitam. *Sp.* Verissima prædicas. *He.* Jam si quis tibi persuadeat, te per omnem vitam omni molestiâ cariturum, si semel manu flammam divides, quod fieri vetuit Pythagoras, nonne lubens id faceres? *Sp.* Ego sanè vel centies, modò nè fallat promissor. *He.* Deus nè potest quidem fallere: sed ille flammæ sensus diuturnior est ad totum hominis vitam collatus, quam tota vita collata ad cœlestem beatitudinem, etiamsi quis trium Nestorum excedat annos; siquidem illa quantumlibet brevis manûs injectio, nonnulla hujus vitæ portio est; sed tota hominis vita nulla portio est æternitatis. *Sp.* Non habeo quod contradicam. *He.* Ad hanc igitur qui toto pectore certâque spe properant, cum tam brevis sit transcursum, an credis eos hujus vitæ molestiis discrucari? *Sp.* Non arbitror, modò adsit certa persuasio firmâque spes assequendi. *He.* Venio nunc ad oblectamenta quæ objiciebas. Abstinent à choreis, à comestationibus, à spectaculis; hæc nimirum ita contemnunt, ut fruantur multò jucundioribus, nec minùs oblectentur, sed aliter: *Oculus non vidit, auris non audiuit, nec in cor hominis ascenderunt quæ solatia Deus paraverit diligentibus ipsum.* Beatus Paulus agnovit quæ sint cantica, quæ choreæ, quæ tripudia, quæ comestationes piarum mentium etiam in hac vita. *Sp.* At sunt quædam voluptates licitæ, quas isti sibi ipsis interdiciunt. *He.* Etiam licitarum voluptatum immodicus usus est illicitus: hunc si excipias, in cæteris, omnibus superant qui videntur asperam vitam degere. Quod potest esse magnificentius spectaculum quam hujus mundi contemplatio? Ex eo longè plus capiunt voluptatis homines Deo chari quam cæteri. Si quidem hi dum curiosis oculis contemplantur admirandum hoc opus, anguntur animo quòd multarum causas non assequantur. In quibusdam etiam ceu Mæcenas quidam obmurmurant opifici, neque rarò Naturam pro matre novercam appellant: quod convitium verbo tenus quidem naturam ferit, sed revera in eum redundat qui naturam condidit, siqua est omnino natura. At homo pius religiosus ac simplicibus oculis magna cum animi voluptate spectat opera Domini patrisq; sui, demirans singula, nihil reprehendens, sed pro cunctis gratias agens, cum

2 Cor. 2. 9.

Longe plus voluptatis capiunt veri boni ex hoc mundo quam impii.

cum reputat hæc omnia propter hominem esse condita: atque adeò in singulis rebus adorat omnipotentiam, sapientiam ac bonitatem conditoris, quarum vestigia perspicit in rebus conditis. Jam finge mihi esse aliquod palatium revera tale quale Psyche fingit Apuleius, aut si quod potes magnificentius elegantiusque: huc adhibe duos spectatores, alterum peregrinum, qui tantum visendi causâ venerit, alterum servum aut filium ejus qui construxit hoc ædificium: uter impensius delectabitur? hospes ille ad quem ea domus nihil attinet; an filius, qui charissimi patris ingenium, opes ac magnificentiam in ædificio magna cum voluptate speculatur, præsertim cum cogitat totum hoc opus ipsius gratiâ factum esse? *Sp.* Percontatio tua non eget responso: sed plerique, non piis moribus, sciunt cælum & quæ cælo clauduntur hominis causâ esse condita. *He.* Sciunt plerique omnes, sed non omnibus hoc venit in mentem: & si venit in mentem, plus tamen capit voluptatis qui magis amat opificem, quemadmodum alacrius intuetur cælum qui ad vitam cœlestem aspirat. *Sp.* Veri simillima dicis. *He.* Jam conviviorum suavitas non est sita in lautitiis palati aut coquorum condituris, sed in prospera corporis valetudine & stomachi appetentia. Cave igitur putes ullum Lucullum cœnare jucundius appositis perdicibus, phasianis, turturibus, leporinis, scaris, siluris, aut murenis, quam vir pius cibario pane, oleribus aut leguminibus, potu vel aquæ, vel cervisicæ tenuis, vel vini probe diluti; propterea quod hæc accipit tanquam missus à benigno patre datos. Omnia condit oratio, omnia sanctificat precatio precedens, sacra lectio comes magni animum reficiens quæ nescia corpus, & gratiarum actio succedens; postremo, surgit à mensa non distentus, sed recreatus, non onustus, sed refectus, & refectus mente pariter & corpore. An tu putas ullum istarum vulgarium cupediarum architectum convivari jucundius? *Sp.* Sed in Venere summa est delectatio, si Aristoteli credimus. *He.* Et hæc in parte vincit homopus non minus quam in convivio: rem sic accipe. Quò vehementior est erga uxorem charitas, hoc congruenter ille connubialis est jucundior. Nulli porro vehementius sui suas diligunt uxores suas quam qui eas sic diligunt sicut Christus dilexit Ecclesiam: nam qui eas voluptatis gratiâ diligunt, ne diligunt quidem. Adde quòd quo rarior est cum

Mandus pi-
orum gratia
conditus.

Quinam ma-
iei suas di-
ligunt uxore

si

uxore

uxore congressus, hòc est suavior; quæ res nec impium
poëtam latuit, qui scripsit, ----*Voluptates commendat ra-
rior usm.* Quanquam minima voluptatis pars in coïtu sita
est. Longè major est in perpetuo convictu, qui inter nul-
los potest esse jucundior quàm inter eos qui se Christianâ
charitate sinceriter amant, & amant pariter mutuò. In
aliis frequenter cum senescente voluptate senescit amor:
Christiana charitas hòc magis virefcit, quò magis dele-
ctatio carnis decrefcit. An nondum tibi persuasi nullos
vivere jucundiùs quàm qui cum pietate degunt? *Sp.* Uti-
nam itidem sit persuasum omnibus. *He.* Quòd si Epicurei
sunt qui suaviter vivunt, nulli veriùs sunt Epicurei quàm
qui sanctè piéque vivunt. Et si nos tangit cura nominum

Christus ipse nemo magis promeretur cognomen Epicuri quàm adorantem Epicurus, i. e. dus illæ Christianæ philosophiæ princeps? Græcis enim auxiliator. *Ἀνευξιαστής* auxiliatorem declarat. Cum naturæ lex esset vi-

Lapis Tan-absit lapis ille Tantaleus. *Sp.* Quid isthuc ænigmatis est
Taleus. *He.* Ridebis fâbulam: sed hic iocus serâ ducit. *Sp.* Ex

lectare; sed inter hæc omnia ille sedet tristis, suspirans &
 anxius, nec hilarescens risu nec attingens apposita. *Sp.* Quid
 in causa? *He.* Quoniam super caput accumbentis de pilo
 pendet ingens saxum jamjam casuro simile. *Sp.* Ego me à
 tali mensa subducerem. *He.* Sed illi votum transit in ne-
 cessitatem; neque enim Jupiter tam placabilis est quàm
 noster Deus, qui perniciofa vota mortalium rescindit, si
 modò poeniteat. Quanquam & alioqui, nè se tantalus sub-
 ducat vetat idem lapis qui prohibet vesci. Metuit enim,
 si se commoverit, nè illico saxi ruinâ conteratur. *Sp.* Ri-
 diculam fabulam! *He.* At nunc audi quod non rideas:
 Vulgus à rebus externis petit vitam jucundam, cùm eam
 non præstet nisi mens secura: nam sibi malè consciis sax-
 um multò gravius impendit quàm impendit Tantalus; Mala consci-
 imò non impendit, sed urget premittq; mentem; nec ina- entia ob im-
 ni metu discruciat animus, sed in singulas horas exspe- probitatem
 ctat ut conjiciatur in gehennam. Obsecro, quid est tam prioris vitæ
 suave in rebus humanis, quod mentem tali saxo pressam est saxum
 possit verè exhilarare? *Sp.* Nulla profectò res, nisi vel de- Tanta leum
 mentia, vel incredulitas. *He.* Hæc si perpenderent adole-
 scentes qui voluptatibus ceu poculo Circeò dementati,
 pro verè jucundis amplectuntur mellita venena, quanto
 studio caverent nè quid per incogitantiam admitterent
 quod in omnem vitam mordeat animum? Quid non fa-
 cerent ut hoc viaticum pararent senectuti venturæ, men-
 tem sibi bene consciam & famam nullâ labe contamina-
 tam? Quid autem illâ senectute miserius, quæ cùm re-
 spicit in tergum, magno cum horrore videt quàm spe-
 ciosa sunt quæ neglexit, fœda quæ amplexa est; rur-
 sus cùm à fronte prospicit, cernit imminere diem
 supremum, & ab hoc protinus æterna gehennæ sup-
 plicia? *Sp.* Felicissimos arbitror qui primam ætatem
 servârunt incontaminatam, & in pietatis studio sem-
 per proficientes pervenerunt usque ad senectutis me-
 tam. *He.* Pròximus locus debetur iis qui à juvenili temu-
 lentia maturè resipuerint. *Sp.* Sed quid consilii das illi mi-
 sero seni? *He.* Nulli desperandum quamdiu spirat: jubeo
 ad Domini clementiam confugere. *Sp.* Sed quò fuit lon-
 gior, hòc magis accrevit scelerum cumulus, jam arenam
 exsuperans quæ est in litore maris. *He.* Sed eas arenas lon-
 gè superant misericordiæ Domini. Arena tametsi non est
 homini numerabilis, finito tamen est numero: at Domi-

ni clementia nec modum nec finem novit. *Sp.* Sed non est spatium brevi morituro. *He.* Quò minus est spatii, hòc clamet ardentius. Apud Deum satis longum est quod à terris ad cœlum valeat perungere. Penetrat autem & brevis precatio cœlum modò vehementi spiritûs impetu ejaculetur. Evangelica peccatrix fertur per omnem vitam egisse pœnitentiam; sed latro in ipsa morte quàm paucis verbis impetravit à Christo paradisum. Si toto pectore clamavit, *Miserere mei, Deus, secundum magnam misericordiam tuam,* Dominus tollet saxum Tantaleum, dabit, auditui illius gaudium & lætitiā, & *exsultabunt* de condonatis peccatis *ossa per contritionem humiliata.*

DES. ERASMUS ROTERODAMUS DE UTILITATE COLLO- QUIORUM.

AD LECTOREM.

• Hoc est, calumnia; q. æ apud G. cos hoc nomen habet, quod omnia in aliam partem trahat & conjiciat quam existimata aut edita sunt.

A Deò nunc in omnes & in omnia per universum orbem grassatur comitata Furiis (a) *ἡ δὲ βολὰ* ut tutum non sit ullum emittere librum nisi satellitio munitum. Quāquam quid satis esset tutum possit adversus sycophantæ morsum, qui velut aspis ad vocem incantantis, ita ad omnem purgationem quāvis justissimā obturat aures? Prima pars hujus operis, quæ mea fuit & non mea, temeritate cujusdam erat edita. Quam cū ingenti applausu viderem exceptam à studiosis, abusus sum affectu vulgari ad profectum studiorum. Quandoquidem nec medici semper egrotis ministrant saluberrima, sed illis nonnihil concedunt ob hoc ipsum quòd vehementer appetant: itidem mihi visum est hoc genus illecebris inescare teneram ætatem, quæ jucundis facilius ducitur quàm seriis aut exactis. Itaq; quod editum erat repurgavi, deinde adjeci quæ moribus etiam formandis conducere, velut irrepens in animos adolescentiam quos rectè scripsit Aristoteles in idoneos auditores Ethicæ philosophiæ, duntaxat ejusquæ seriis præceptis traditur. Quòd si quis clamet, indecorum homini seni sic pueriliter ludere; nihil moror quàm pueriliter, modò utiliter. Et si laudantur literatores

vatores etate provecti, qui pueritia crustulis blandiuntur, elementa velint ut discere prima; mihi non arbitror vitio verti debere, quod simili studio iuventutum illecto vel ad elegantiam Latini sermonis, vel ad pietatem. Adde quod bona prudentiæ pars est nōsse stultas vulgi cupiditates, & absurdas opiniones. Eas arbitror satius ex hoc libello discere, quā experientiā, stultorum magistrā. Multis amara sunt Grammatices præcepta. Aristotelis Ethica non est apta pueris: Theologia Scoti minus; nē viris quidem admodum utilis ad parandam bonam mentem: & plurimum habet momenti, gustum optimarum rerum protinus inscivisse teneris animis. Et haud scio an quicquam discitur felicius quā puod ludendo discitur. Est hoc nimirum sanctissimum fallendi genus, per imposturam dare beneficium. Laudantur enim medici qui sic fallunt ægrotos. Et tamen sinihil hic aliud quā nugatus fuisset, videbantur laturi; nunc quoniam præter linguæ politiem inspersi quædam quæ mentem instruant ad religionem, calumniantur, ac proinde quasi dogmata Christianæ professionis hic seriō pronunciantur, itā syllabas etiam ad vivum excutiunt. Id quā faciunt iniquē, magis erat perspicuum ubi declarāro Colloquiorum aliquot non vulgarem utilitatem. Ut enim omit- tam, tot serias sententias mediis jocis admixtas, tot histo- rias, tot rerum naturas dignas cognitu;

In Colloquio De videndo loca sacra cohibetur superstitio-
sus & immodicus quorundam affectus, qui summam piete-
tem esse ducunt vidisse Hierosolimam: huc per tanta ter-
rarum marisq; spatia currunt senes Episcopi, relicto grege
qui curandus erat; huc viri principes, relicta familiā ac
ditione; huc mariti, relictis domi liberis & uxore, quorum
moribus ac pudicitiaē necessarius erat custos; huc adolescentes
ac feminae, non sine gravi discrimine morum & integritatis.
Quidam etiam iterum atq; iterum recurrunt, nec aliud
faciunt per omnem vitam: & interim superstitioni, incon-
stantiæ, stultitiæ, temeritati prætexitur religionis titulus;
ac desertor suorum, contra doctrinam Pauli sanctimonie
laudem aufert, ac sibi quoq; pietatis omnes numeros exple-
visse videtur. Paulus, 1 Tim. 5. 8. intrepidē pronunciat, Si
quis autem suorum, & maximē domesticorum, curam non
habet, fidem abnegavit, & est infideli deterior. Atqui
hic Paulus loqui videtur de viduis quæ liberos atq; nepotes
negligunt, idq; pretextu religionis, dum sese mancipant ob-
sequiis

pag. 17.

De votis ro-

mere sus-

ceptis.

sequiis Ecclesiæ. Quid dicturus de maritis, qui destitutis teneris liberis, uxore iuvenculâ, idq; in re tenui, proficiscuntur Hierosolymam? Ex multis unicum exemplum proferam, nec tam recens ut metuenda sit invidia, nec tam vetus, quin nepotes supersint quos damni magnitudo non sinit oblivisci rei gestæ. Vir quidam præpotens decreverat ante mortem invisere Hierosolymam, pio quidem animo, sed parùm felici consilio. Rebus igitur ordinatis, facultatum omnium, uxoris, quam gravidam reliquit, oppidorum & arcium curam tutelâq; commisit Archiepiscopo ceu parenti. Ubrumor allatus est hominem in ea peregrinatione periisse. Archiepiscopus pro parente gessit prædonem, occupavit possessiones omnes defuncti, deniq; & arcem munitiorem, in quam gravis confugeret, vi expugnavit; & nè superesset ultor atrocissimi facti, gravis confossa simul cum factu periiit. Nonne pium erat tali viro dissuadere periculosam & non necessariam profectionem? Hujus generis quàm multa comperiantur exempla, cæteris æstimandum relinquo. Nunc quid interim dicam de sumptibus, quos ut fateamur non omnino perire, tamen nemo prudens non fatebitur in usus longè meliores expendi potuisse. Quod autem ad Religionem attinet, Divus Hieronymus laudat Hilarionem, quòd cum esset Palastinus, & in Palestina viveret, tamen semel duntaxat viseret Hierosolymam, ob loci vicinitatem, nè videretur contemnere loca sacra. Si meritò laudatus est Hilarion, quòd abstinuit ab Hierosolyma tam vicinus, nè Deum angusto loco claudere videretur, semel tantum adierit ob loci propinquitatem, nè quos offenderet, quid dicendum de his qui ex Anglia & Scotia tantis impendiis per tot discrimina, petunt Hierosolymam, præfertim domi relictis charissimis, quibus juxta doctrinam Apostoli debent perpetuam curam? Clamat S. Hieronymus, Non magnum est Hierosolymis fuisse, sed bene vixisse magnum est. Et tamen ætate Hieronymi probabile est evidentiora vestigia veterum monumentorum exstitisse quàm nunc exstant. De Votis disputationem aliis relinquo; tantum hoc agit Colloquium, nè quis temere talia vota suscipiat. Id esse verum declarant hæc mea verba, Præstatum cum domi haberem uxorem integrâ adhuc ætate, liberos & familiam quæ pendebat ex me, & operâ meâ quotidianâ alebatur, & cætera quæ sequuntur. De votis igitur susceptis nihil dicam, nisi quòd si summus essem Pontifex, non admodum

modum gravatè relaxarem obstrictos. Insuscipiendis, quem-
admodum fateor fieri posse ut aliquis cum fructu pietatis
eat Hierosolymam, ita non dubitarem multis, ex rerum cir-
cumstantiis, dare consilium ut eas impensas, tempus & ope-
ram insumerent in alia quæ propius conducant ad veram
pietatem. Hæc arbitror esse pia; eoque, consideratâ multorum
vel levitate, vel ignorantia, vel superstitione, visum est su-
per ea re monere juventutem; neque, vide quos offendere de-
beat hæc admonitio, nisi fortè quosdam istos quibus charior
est quæstus quàm pietas. Nec illic damno Pontificias in-
dulgentias aut diplomata, sed taxo nugacissimum nugato-
rem, qui nè cogitans quidem de corrigenda vita, totam
spem collocarit in condonationibus humanis. Hic si quis
mihi consideret, quanta jactura pietatis nata sit inter mor-
tales, partem ex eorum vitio qui prostituunt Pontificias in-
dulgentias, partim ex eorum culpa qui illas secus quàm ope-
tes accipiunt, fatebitur opera pretium, juventutem super hac
re communitam esse. Verum hoc modo parùm consultum est
commissionariis. Audi o bone, si viri beni sunt, gaudebunt
esse monitos simplices; sin potior est illis quæstus quàm pie-
tas; valeant.

Indulgentiæ
• Quibus a
Pontifice
concessum
erat in In-
dulgentiis
cauponam
exercere.
Hos rectius
Indulgentia-
rum redemp-
tores aut
concinnato-
res appella-
tus.

In Colloquio De captandis Sacerdotiis taxo eos qui Romam pag. 19.
cursitant, venanturque; Sacerdotia, crebrò gravi jacturâ tum
morum tum pecuniæ; eoque deduco sermonem, ut Sacerdos
pro concubina lectione bonorum authorum semet oblectet.

In Militis confessione taxo f. cior militum & impiam pag. 22.
militum confessionem, ut adolescentes ab ejusmodi moribus
abhorreant.

In Monitis Pædagogicis doceo puerum verecundiam, ac pag. 27.
mores ætati decoros.

In Pietate puerili nonne piis præceptis imbuo puerilem pag. 34.
animum ad studium pietatis? Nam quod quidam arrode-
bant de Confessione, mera fuit calumnia, cui jamprius re- Confessio,
spondi. Doceo Confessionem esse suscipiendam, perinde quasi
nobis esset instituta à Christo. Cæterum ad id sit factum,
nec refellere est animus, nec asseverare, quod nec mihi satis
persuasum est, nec aliis probare possim. Quod autem ad-
moneo de enere vitæ seriò eligendo, deq; seligendo Sacer-
dote committas arcana tua, judicabam adolescentibus esse
necessariam, nec video cur me debeat pernitere. At cior int.
pauire: Monachi & Sacerdotes, fortassis erant, sed melio-
res. Idem probabit quisquis verè Monachus est. Porro qui ve-
nantur

Venantur
Profelytos
qui ad vitæ
sue institu-
tum vel se-
ctam callida
persuafione
simplicium
animos il-
lectant, tan-
quam esca
projecta in
retia perdu-
centes.

pag. 55.

pag. 77.

pag. 108.

pag. 117.

nantur (a) profelytos vel ob prædam vel ob superstitionem dignissimi sunt qui omnibus omnium scriptis traducantur, quò resipiscant.

* In Convivio prophano non damno constitutiones Ecclesiæ de juniis ac delectu ciborum, sed indico superstitionem quorundam qui his plus tribuunt quàm oportet, negligentes eorum quæ magis faciunt ad pietatem; damnoq; eorum crudelitatem qui hæc exigunt ab his à quibus Ecclesiæ mens non exigit: item eorum præposteram sanctimoniam qui ex hujusmodi rebus condemnant proximum. Hic si quis reputet quanta veræ pietatis lues hinc nata sit inter mortales, fatebitur vix aliam admonitionem esse magis necessariam. Sed hæc de re copiosius aliàs respondebimus.

In Convivio Religioso, cum omnes faciam alienos à sacris, omnes conjugatos, satis doceo quale debeat esse convivium omnium Christianorum. Ad quam formam si sacerdotes quidam & Monachi conferant sua convivia, intelligant quantum absint ab ea perfectione quâ conveniebat illos Laicis antecellere.

In Apotheosi doceo quantum honoris debeat egregiis viris, qui suis vigiliis bene meriti sunt de studiis liberalibus.

Sunt inepti quibus colloquium Proci & Puellæ videatur lascivum, cum nihil fingi possit castius; si res honesta est matrimoniam, & procum agere honestum est. Atq; utinam omnes proci tales essent qualem hic fingo, nec aliis colloquiis coirent matrimonia. Quid facias istis ingeniis tetricis & ob omnibus Gratiis alienis, quibus impudicum videtur quicquid amicum est ac festivum. Hæc puella negat proco discessuro osculum, quò totam virginitatem illi servet illibatam. Quid autem nunc vulgò non dant puellæ proci? Deinde non vident quàm multa philosophica sint inspersa jocis, de non præcipitando conjugio, de delectu non solum corporum, sed multò magis animorum, de firmitate conjugii, de non contrahendo matrimonio sine consensu parentum, de castè colendo matrimonio, de sanctè educandis liberis: postremò puella comprecatur Christum ut illius auspiciis sit felix connubium. An hæc non convenit scire juvenes? Et qui hanc lectionem ob lasciviam putant esse noxiam pueris, patiuntur illis prælegi Plautum & facetias Poggii; Præclara judicia!

In Virgine Misogamo detestor eos qui adolescentes aut puellas invititis parentibus pelliciunt in monasterium, abutentes illorum vel simplicitate vel superstitione, persuaden-

pag. 123.

res eis non esse spem salutis extra Monasteria. Nisi talibus piscatoribus plenus est mundus, nisi innumera felicissima ingenia per illos infelicissime sepeliuntur ac defodiuntur viva, quæ fuissent electa vasa Domini, si iudicio sumpsissent institutum naturæ congruens, non rectè admonui. At si quando cogar in hoc argumento proferre quid sentio, sic depingam & (a) plagiarios illos & ipsius magnitudinem, ut nullus non passurus sit me non sine causa hæc monuisse: quanquam civiliter id quidem à me factum est, nè malis daretur ansa delinquendi.

Recte illos plagiarios vocat, quod quodammodo furtum in alterius corpus, committant.

In proximo Colloquio, Virginis pœnitentis non induco Virginem quæ professæ mutavit institutum, sed quæ ante peractam professionem redierit ad parentes quos habeat optimos.

pag. 130.

In Memphisgamo quàm multa sunt philosophica, de celandis Maritorum vitiis, de non interrompenda conjugum benevolentia, de sarcienendis offensis, de corrigendis maritorum moribus, de obsequiis erga maritos? Quid aliud docet Plutarchus, Aristoteles & Xenophon, nisi quod hic personæ vitam quandam addunt orationi?

pag. 132.

In Colloquio Militis & Carthusiani simul depingo & insaniam juvenum qui procurrunt ad bellum; & pii Carthusiani vitam, quæ sine studiorum amore non potest non esse tristis inamæna.

pag. 142.

In Pseudocheo depingo quorundam ingenia qui nati sunt ad mentiendum: quo quidem hominum genere nihil execrabilius; utinam esset rarius.

pag. 148.

In Colloquio Adolescentis & Scorti nonne & lupanaria facio casta? Quid autem dici potuit efficacius, vel ad inferendam adolescentum animis pudicitie curam, vel ad revocandas ab instituto non minùs ærumnoso quàm turpi puellas ad quæstum expositas? Unica vox commovit quosdam, quod impudica puella blandiens adolescenti vocat illum suam mentulam, cum hoc apud nos vulgatissimum sit etiam honestis matronis. Hoc qui ferre non potest, pro mea mentula, scribat, mea voluptas, aut si quid mavult.

pag. 162.

In Convivio Poëtico doceo cujusmodi debeat esse convivium inter studiosos; parcum, sed festivum & hilare, conditum literatis fabulis, sine rixis, sine obtreptione, sine t. rpiloquio.

pag. 166.

In Inquisitione Fidei doceo summam Catholicæ professionis, idque aliquantò vividius ac liquidius quam docent Theologi quidam magni nominis, inter quos pono & Gerse-

pag. 179.

num, quem interim honoris causâ nomino. Ideo porro fingo personam Lutherani, quò facilè redeant in concordiam, inter quos de præcipuis articulis orthodoxæ professionis convenit. Etiam si reliquam inquisitionis partem non addidi, propter hæc exulceratissima tempora.

Pag. 188.

In Senili Colloquio quàm multa velut in speculo exhibentur, quæ vel fugienda sunt in vita, vel vitam reddunt tranquillam. Hæc præstat adolescentes ex festivis colloquiis quàm experimentis discere. Socrates philosophiam è cælo deduxit in terras; ego philosophiam etiam in lusus, confabulationes & compotationes deduxi. Oportet enim & ludicra Christianorum sapere philosophiam.

Pag. 199.

In Ptochoplusius quàm multa sunt ad quæ pastores, rusticani, rudes & indocti, nihilq; minùs quàm pastores, possint suam vitam corrigere? Prætereâq; ad tollendam stultam gloriam vestium; rursus ad coercendam illorum insaniam qui monachorum cultum execrantur, quasi per se mala sit vestis. Et obiter describitur forma, quales debeant esse monachi qui per vicos perambulant. Neque enim admodum multi tales sunt quales hic describo.

Pag. 209.

In Erudita Puella simul & Paula, Eustochii, Marcelle vetus exemplum renovo, quæ cum integritate morum conjunxerunt studiorum oïes, luxui, otio, venationibus, aleæq; deditos, puellæ conjugatæ exemplo exstimulo ad aliud studiorum genus ipsis magis congruens.

Pag. 217.

In Spectro detego technas impostorum, qui credulis simplicium animis solent illudere, fingentes apparitiones Dæmonum & animarum, vocesque divinas. Quantam verò pestem hæc præstigia invexerunt pietati Christianæ! Quoniam autem rudis ac simplex ætas hujusmodi fraudibus potissimum est obnoxia, visum est exemplo non inamane de-

De hoc vid.

Platinam.

Prædicato-

ribus, qui D.

Francisci fra-

tres quinque

Vulnerum

stigmatis

frustrari co-

nabantur.

Pag. 224.

pingere modum imposturæ. Sic impositum fuit (a) Cælestino Pontifici Romano. Sic Bernæ delusus juvenis à (b) monachis. Sic commentitiis oraculis & hodie plurimi deluduntur. Nec minima pars humanarum calamitatum est * Alchemistica, quæ doctis etiam & cordatis viris imponit; adeò morbus hic adlubescit, si quem corripuerit. Huic affinis est Magia (eadem nomine, sed cognomine blandiens) naturis. Similes imposturas taxo in Hippoplano & Ptochologia, rursus in Convivio fabuloso. Ex his si nihil aliud discerent pueri quàm Latine loqui, quantò plus laudis meretur industria, qui per lulum ac voluptatè id facio, quàm

illorum

Illorum qui misera iuventuti Mammetrectos, Brachylogos, Catholicontas, & significandi modos obtrudebant?

In Puerpera, præter naturalem rerum cognitionem, quàm Pag. 24
multa sunt moralia, de cura matrum erga liberos, primum infantes, mox grandiores.

In Peregrinatione Religionis ergò taxo istos qui per tu- Pag. 25
multum ejecerunt omnes imagines in templis; rursus eos qui insaniunt in peregrinationes quæ suscipiuntur prætextu religionis, unde jam & sodalitates inventæ sunt. Qui Hierosolymæ fuerunt, equites aurati vocantur, seque Fratres vocant, & in die Palmarum seriò rem agunt ridiculam, fune trahentes asinum, ipsi non multum differentes ab asino ligneo quem trahunt. Id imitati sint qui Compustellam adierunt. Dentur hæc sanè, dentur affectibus hominum, at non ferendum quod hinc sibi vendicant pietatem. Notantur & ii qui Reliquias incertas pro certis ostendunt, qui his plus tribuunt quàm oportet, qui quæstum ex his sordide faciunt.

In Ichthyophagia tracto quæstionem de constitutionibus Pag. 28
humanis quos quidam prorsus rejiciunt, multum aberrantes à recta ratione; quidam propemodum anteponunt Divinis legibus; rursus alii abutuntur & Divinis & humanis constitutionibus ad quæstum ac tyrannidem. Conor itaque partem utramque ad moderationem temperare, inquirens unde natæ sint, & quibus gradibus huc usq; progressæ constitutiones humane, quos & quatenus obligent, ad quid conducent, quantum dissent à divinis; obiter indicans præpostera mortalium judicia quibus jam olim mundus plenus est, & unde totus hic orbis tumultus natus est. Hæc ideo quoq; tractavi copiosius, quò dictis suppeditarem occasionem accuratius hisce de rebus scribendi. Nam quæ adhuc prodierunt non satis faciunt curiosis. Traducere scortationem, temulentiam, adulterium, non proinde ad rem pertinebat, quando quidem hæc mala nullum fallunt: sed ex his est periculum veræ pietatis, quæ vel n n sentiuntur, vel sanctimonie fallaci specie blandiuntur. Quòd si quis calumniatur, personis sordidis affingi. Theologicam disputationem, ab his talia nunc in omnibus conviviis disputantur, & hujusmodi personis opus erat familiariùs crassiusque rem tractaturo.

In Funere, quoniam mors arguere solet Christianam si- Pag. 32
duciam, in duobus idiotis depinxi diversum mortis genus, veluti

veluti imagine vivā ponens ob oculos dissimilem excessum eorum qui fidunt rebus commentitiis, & qui spem salutis fixerunt in misericordia Domini: obiter taxans divitum stultissimam ambitionem, qui luxum ac superbiam suam & ultra mortem proferunt, quam mors saltem debebat auferre; simul eorum perstringens vitium qui sui compendii gratiā stultitiā locupletum abutuntur, quam ipsi potissimum debebant corrigere. Quis enim audebit liberè monere potentes ac divites, si monachi, qui se profitentur mundo mortuos, palpantur illorum vitiis? Si nulli tales sunt quales descripsi, tamen ostensum est exemplum quod oportet vitari: sin vulgò referuntur longè his quæ proposuimus execrabiliora, qui sunt equi meam agnoscant civilitatem, suūque vitium corrigant, & si vitio vacant ipsi, alios peccantes vel emendent vel coërceant. Nullum Ordinem perstrinximus, nisi fortè totum Christianismum infamat qui quicquam monendi gratiā dixerit in corruptos Christianorum mores. Quot tantopere movet honos ordinis, eos imprimis compescere debebant qui palàm factis suis dehonestant ordinem. Nunc cum illos ut germanos sodales agnoscant, foveant ac tueantur, quā fronte causantur à bene monente ledi existimationem Ordinis? Quanquam quæ ratio dicat, sic habendam hujus aut illius humanæ sodalitatis rationem, ut publicam Christianorum utilitatem negligas?

Pag. 345.

In Differentia Verborum ac Rerum taxo præpostera querundam judicia.

Pag. 341.

In Convivio vario commonstro rem civilitati congruam.

Pag. 348.

In Charonte detestor bellum inter Christianos.

Pag. 352.

In Synodo Grammaticorum rideo studium cujusdam Carthusiani suo judicio doctissimi, qui cum in Græcas literas soleat stolidissimè delectari, nunc libro suo indiderit Græcum titulum, sed ridiculè, Anticomaritas, dicens, quos appellare poterat Antimarianos vel Antidicomarianos.

Pag. 365.

In Cyclope taxo quosdam qui Evangelium semper habent in ore, cum in vita nihil sit Evangelicum.

Pag. 356.

In Conjugio impari pono ob oculos vulgi stultitiam, qui in sponsalibus supputant dotis modum, nec ad rationem vocant sponsi scabiem leprâ deteriore. Atq; id hodie fit tam passim ut nemo miretur, cum nihil sit in liberos crudelius.

Pag. 370.

In Ementita nobilitate depingo genus hominum qui sub umbra nobilitatis existimant sibi nihil non licere: quæ præcipua pestis est Germaniæ.

In Senatulo traducturus eram vitia quædam mulierum, Pag. 382.
 sed civiliter, nequis expectet tale quippiam quale habet (a) Quæ dum
 Juvenalis. Verùm hoc agenti obortus est quidam *ἰνδὸς* apertius Vi-
ἄνθρωπος lupus, ut aiunt, in fabula. Reliqua ferè comparata tur-
 sunt ad voluptatem, sed non illiberabilem. Non hoc est de-
 honestare ordines, sed erudire. Quapropter omnibus ordini-
 bus & privatim & publicè rectius consultum fuerit, si depo-
 sita quidvis calumniandi rabie candidis animis amplectamur
 omnes quicquid pio studio in publicam utilitatem ad-
 fertur. Aliis aliæ sunt dotes, & alios alia capiunt milleq;
 modis homines trahuntur ad pietatem. Laudatum est Ju-
 venci studium, qui sacram Evangeliorum historiam car-
 mine prodidit. Nec sua laude fraudatus est Arator, qui idem
 fecit in Acta Apostolorum. Adversus Hereticos tubam inten-
 dit Hilarius: argutatur Augustinus: Hieronymus dialogis
 pugnat: Prudentius vario metri genere dimicat: Thomas &
 Scotus dialectices ac philosophiæ præfidiis pugnat. Simile
 studium omnium, sed dissimilis singulorum ratio. Non repre-
 henditur diversitas, quæ scopum eundem petit. Prælegitur
 pueris Petrus Hispanus, quò dociliores veniant ad Aristote-
 lem. Multum enim promovit qui gestum dedit. Atqui hic li-
 bellus, si teneræ pubi prælegatur, trahit illos ad multas disci-
 plinas magis habiles, ad Poëticen, ad Rhetoricen, ad Physicen,
 ad Ethicen, demum ad ea quæ sunt pietatis Christianæ. Stul-
 ti personam suscepi, factus ipse mearum rerum (b) Encomia- b Laudator;
 stes; sed huc me compulsi partim quorundam improbitas ni- vulgi est pro-
 bil non calumniantium, partim Christianæ juventutis uti- verbiū.
 litas, in quam oportet omnes omnibus studiis incumbere.

Hæc ita cū habeant, omnibūsq; qui literas didicerunt
 perspicua sint, est tamen quoddam hominum genus mirè (c) c boracem,
 bliteon, Deputatos appellant Galli, opinor, quod malè putati nihil sapiens,
 sint, aut certe plūs satis putati, qui sic pronunciant de meis inconditum.
 Colloquiis, Opus esse fugiendum, persertim monachis, quos
 illi Religiosos appellant, & adolescentibus, eò quòd jejunia &
 abstinentiæ Ecclesiæ parvi penderentur; beatæ Mariæ Vir-
 ginis & Sanctorum pro ludibrio haberentur suffragia; Vir-
 ginitas, si conjugio conferatur, nullius esse aut parvi mo-
 menti; religionis etiam dissuaderetur omnibus ingressus;
 quòdque in eo arduæ difficilesq; Theologiæ quæstiones Gram-
 maticulis proponantur, contra statuta per magistros in ar-
 tibus jurata. Agnoscis mi Lector, Atticam eloquentiam. Ut
 ad postremum primo loco respondeam. Quid artium magi-

stri preponant Grammaticulis nescio; quæ tractantur in Colloquiis de Symbolo, de Missa, de Jejuniis, de Votis, de Confessione nihil habent Theologicæ difficultatis, sed ejus generis sunt, ut non oporteat ea quemquam nescire. Et si pueris præleguntur Epistolæ Pauli, quid periculi est si gustus quidam illis præbeatur. Theologicæ disputationis? Ad hæc, cum non ignorent pueris Sophostices candidatis perplexas de personis divinis statim quæstiones summæ difficultatis proponi, nè dicam otiosæ subtilitatis, cur nolunt pueros hoc discere quod ad communem vitam pertinet? Jam si putant nihil referre quid sub qua persona dicatur; intelligunt, opinor, quàm multa comperiantur in Evangelicis & Apostolicis literis quæ secundum hanc legem manifestam habent blasphemiam. Multis locis approbo jejuniam, nusquam damno. Qui secus asseverat, eum declarabo impudentissimè mentiri. Sed in Pietate puerili, inquiunt, leguntur hæc verba, Cum jejunio mihi nihil est negotii. Finge hæc verba dici sub persona militis aut temulenti, num protinus Erasmus damnat Jejunia? Non opinor. Nunc dicuntur ab adolescente nondum adulto, quam ætatem lex non obstringit ad jejunandum. Et tamen is adolescens præparat se ad justa jejunia. Sic enim subjicit, Sed tamen si sensero opus, prandeo cœnôque parcius, quò me præbeam alacriorem studiis pietatis per diem festum.

Abstinentias verò quàm damnam declarant hæc verba quæ sunt in Convivio prophano, In plerisq; non res, sed animus discernit nos à Judæis. Illi manum abstinabant à certis cibis velut ab immundis & animum inquinaturis. Nos cum intelligamus omnia munda esse mundis, tamen carni lascivienti, velut equo ferocienti, pabulum subducimus, quò magis sit audiens dicto spiritûs. Nonnunquam immoderatum suavium rerum usum abstinentiæ molestiâ castigamus. Paulo post reddit rationem quare Ecclesia interdixerit esum quorundam ciborum. Omnibus, inquit, conducet. Nam tenuibus, cochleis aut ranis licebit vesci, aut cepas porrumve arrodere; mediocres detrahent nonnihil quotidianis obsoniis: quòd si quid divites delicientur hâc occasione, suæ gulæ imputent, non incusent Ecclesiæ constitutionem. Mox loquor his similia. Rursus aliquantò post, Scio medicis magnopere damnatum esse piscium esum; sed secus visum est majoribus nostris, quibus obtemperare religiosum est. Inibi protinus doceo hîc vitandam etiam offendiculum infirmiorum.

Aequè

Æquè falsum est, in Colloquiis irrideri suffragia beatæ Virginis & aliorum Sanctorum; sed illos irridco qui petunt à Sanctis quæ non auderent à bono viro petere, aut hoc animo petunt à certis divis, quasi hoc aut illud hic aut ille citius velit aut possit præstare quàm alius, aut quàm ipse Christus. Imò in Puerili pietate, sic loquitur puer, Salutem dixi nonnullis. Quibus? Christo ac divis aliquot. Et aliquando post, Rursus tribus verbis saluto Jesum, ac divos divasque omnes; sed nominatim Virginem matrem, tum eos quos habeo mihi peculiare. Et infra commemorat nominatim quos divos salutat quotidie.

Mirum verò si Proculus amans laudat nuptias, dicitque castum conjugium non multum abesse à laude Virginitatis, cum Augustinus Patriarcharum polygamiam anteponat nostro calibatu. Quod obijciunt de ingressu Religionis, quàm sit manifestæ vanitatis declarant mea verba in Virgine Misogamo; sic enim loquitur Virgo, Damnas igitur hoc totum vitæ institutum? Respondet juvenis, Nequaquam: verum quemadmodum nemini suadere velim, ut quæ se in hoc vitæ genus conjecerit lucretur emergere; ita non dubitem hortari puellas omnes, præsertim indolis generosæ, nè se temere eò præcipitent unde post sese non possunt explicare. Hæc est illius colloqui conclusio, utcumque certatum est argumentis. Obsecro, an hoc est omnibus dissuadere ingressum religionis? Non damnatur ingressus, sed præcepta temeritas damnatur. Hæc igitur malitiosè detorquent ad calumniam. At non perpendunt quàm multa illic discunt grammaticuli quæ pugnant cum decretis Lutheranorum.

In Puerili pietate traditur ratio bene & utiliter audiendi Missam. Docetur ratio bene & efficaciter confitendi. Admonetur puer ut antequam sumat Eucharistiam confessione purget animam. Ibidem docentur grammaticuli, quæ recepta sunt usu populi Christiani, cum tamen in Sacris literis non habeantur, hætenus esse servanda, nè cui semus offenculo. In Prophano Convivio docentur, magis obtemperandum Pontificum constitutionibus quàm medicorum consiliis: tantum admonentur in necessitate celare vigorem constitutionibus humanæ, & mentem legislatoris. Ibidem probat quispiam benignitatem in monachorum collegia, modò detur in usum, non ad luxum, & potissimum detur Religionis disciplinam observantibus.

De Constitutionibus humanis hæc pronunciantur in colloquio

loquio Ἰχθυοπαγία. Pugnent qui volent, ego censeo leges majorum reverenter suscipiendas & observandas religiosè, velut à Deo profectas: nec esse tutum. nec esse pium, de potestate publica sinistram concipere at ferere suspicionem. Et si quid est tyrannidis, quod tamen non cogat ad impietatem, satius est ferre quàm seditiosè reluctare. Hujusmodi permulta grammaticuli discunt ex meis colloquiis, quibus sic obmurmurant isti. Sed indecorum est Theologumolari. Saltem hoc mihi concedant apud pueros, quod ipsi permittunt sibi viri apud viros: in Vesperis, ut vocant rem insulsam insulso vocabulo.

Insulas calumnias quas in Hispaniis objecere quidam, ostendi mera esse somnia hominum nec sobriorum nec Latine scientium. Nec minùs indoctum est quod quidam pronuntiavit, hereticè dictum, quòd in Symbolo Pater dicitur simpliciter Author omnium. Verùm is, deceptus inscitia Latini sermonis, existimat authorem nihil aliud quàm creatorem aut fabricatorem significare. Atqui si consulat eos qui callent elegantiam Romani sermonis, si evolvat Hilarium aliòsq; vetustos authores, comperiet auctoritatem accipi pro eo quod Scholastici vocant rationem perfectissimam principii, eòq; Patri peculiariter tribuunt, & authoris nomine saepe designant patrem cùm personas inter se conferunt. An Pater rectè dicatur causa Filii nihil meà refert, cùm nunquam eo verbo sim abusus, nisi quòd illud est verissimum, nos de Deo non posse loqui nisi verbis impropriis; nec magis proprium verbum est fons, aut principium, aut origo, quàm causa.

Jam hinc mihi perpende, Lector, quales sint interdum qui suis sententiis homines pertrahunt ad incendium. Nihil turpius quàm reprehendere quod non intelligas. At ista quidvis calumniandi febris quid aliud gignet quàm amarulentiam ac dissidia? Quin potiùs aliena candidè interpretemur: nec statim nostra pro oraculis haberi velimus; nec eorum judicia pro oraculis ducamus qui quod legunt non intelligunt. Ubi in consilio est odium, ibi cæcum est judicium. Pacificator universorum Spiritus, qui suis organis variis utitur modis, faciat nos omnes concordēs & unanimēs in sana doctrina sanctisq; moribus; quò contingat pariter ad cælestis Hierosolymæ, quæ nescit ulla dissidia, consortium pervenire. Amen. Anno. M.D.XXVI. 12. Cal. Junias, Basileæ.

DES. ERASMI ROTTERODAMI VITA.

Desiderius Erasmus Roterodamus, ornamentum nostræ ætatis, & de honestis disciplinis optimè meritis, vixit ad septuagesimum annum: De anno quo natus est apud Batavos vixit 70.

non constat. Apud Daventriam primum posuit in literis annos.

tyrocinium, utriusque linguæ rudimentis imbibitis sub Alexandro Hegio Westphalio, qui cum Rudolpho Agricola recens ex Italia reverso amicitiam contraxerat, & ab eodem Græcè docebatur: nam hujus linguæ peritiam ille primus in Germaniam importavit. Terentii comædas puer non secus tenebat ac digitos suos, memoriâ namque fuit tenacissimâ, ingenio perspicacissimo. Exceptis rudimentis, planè dici potest in literis *αὐτοδίδακτος*. Nam quòd in Italiam jam natu grandior profectus est post Regii apud Anglos medici filios, Archiepiscopi quoque sancti Andreæ in Scotia, qui tum Senis degebat, aliquamdiu, Professor nobilissimæ regionis visendæ causâ fecit; non ut Professoribus operam illic daret neque enim Bononiæ quenkum publicè prælegendium audivit, sed Pauli Bombasii, qui sub Leone postea Romæ periit, amicitiam contentus, domi studiis suis invigilabat; Adagiorum opus tum colligens, quod paulò post Aldo Manutio dedit excudendum quæ res fecit ut Venetias adiret, ubi Marco Musuro atque Scipione Carteromacho, viris doctissimis familiariter usus est, quos ambos non semel consuluit si quis nodus incidisset, horum candorem ac eruditionem apud amicos commendare solitus. Docuit Lovanii, Contabrigiæ in Anglia, Lutetiæ etiam privatim, ubi Theologiæ dedit juvenis operam. Pileum deinde doctoralem, cum in Italiam iret, in Taurinensi Academia accepit. Patronos ac Mecæ-nates habuit Henricum à Bergis Episcopum Cameracensem, Gulielmum Montjoium, atque omnium liberalissimum Gulielmum Guaramum Archiepiscopum Cantuariensem, Angliæ primatem: amicos Britannia. Joannem Coletum, Grocinum, Latumerum, Linacrum, Thomam Morum; Antverpiæ Petrum Ægidium; Conradum Gochlenium.

Doctoratus
gradum ca-
pit.

chlenium Lovanii. Corpusculo fuit satis compacto; sed quod esset tenerrimæ complexionis, minimarum etiam rerum mutatione, puta vini, cibi cœlîve, facîle offendetur. In literis versabatur indefatigabili studio: testantur hoc tot ab illo conscripti libri, quorum catalogus exstat Basileæ. Vixit apud Joannem Frobenium aliquamdiu: deinde in alteris ejusdem adibus seorsim habitavit. Friburgi septennio toto vixit, non solum optimo cuique ejus Academiæ charus, verum etiam Magistratibus civibusque haud vulgariter amatus atque reverendissimè cultus. Friburgo reversus cum articulari morbo aliquamdiu conflictatus, tandem viribus paulatim deficientibus, cum ferme mensem integrum dysenteriâ laborasset, apud Hieronimum Frobenium Joannis filium quinto Idus Julias sub mediam noctem vitâ functus est, Anno Domini M. D. XXXVI. Cum autem vitæ finis instaret, clara Christianæ patientiæ & animi religiosi documenta edidit, quibus in Christum se spem omnem figere testabatur, assiduè clamans, *O Jesu misericordia; Domine, libera me; Domine, fac finem; Domine miserere:* & Germanicâ linguâ, **Lieber Gott**, hoc est, *Chare-Deus*. Testamentum condidit, in quo clarissimum virum Bonifacium Amerbachium Jureconsultum nominatum hæredem fidei commissio de bonis suis in pauperes ætate valetudinève infirmos, in puellâs nupturas, ut harum pudicitie succurratur, in bonæ spei studiosos adolescentes, ac in quosvis hujusmodi dignos auxilio, distribuendis collocandisque honoravit; adjunctis eidem duobus executoribus, Hieronymo Frobenio & Nicolao Episcopo.

INDEX INSIGNIFICANTIORUM VOCUM TOTIUS OPERIS MEMO- RABILIORUM LOCUPLETISSIMUS.

A <i>Ban̄</i> <i>Θ</i> . pag. 457	Agri natantes. 456	zant. 34
Abbas asinus indo- ctus. 212	Alcinoi regis horti apud Homerum. 84	Angelus & animus quid differunt. 255, 259.
-- Non vult monachos suos esse eruditos. 210	Alcunistarum fraudes. 227	Anima quid. 257
-- Nullum habet librum in cubiculo. 211	Deliria, spes vana. 238	Anima humana velut in præsidio collocata. 96
Abbatis & Eruditæ collo- quium. 209	Aleæ jactus felix, dam- nosus. 381	Anima hominis ubi amat, est, non ubi animat. 115
Abdomini impendere. 408	Alea scopolus. 194	Animæ alæ. 256
Ablactationis periculum. 262	Alienæ preces & merita non mercanda. 337	Animalium inimicitia. 1
Ablutio manuum ante ci- bum. 55, 84	Allium serpentes fugat. 427	Animi vis. 462
Abolutionis perverſæ for- mula, 24	Lillis amicum. 425	Animi actiones corporis affectionibus impedi- untur. 254
Abſurda. 369	Alopecia defluviū capil- lorum. 118	Animum male habitare. 256
<i>Αβυσσος</i> . 414	Amandus animus conju- gis magis quam cor- pus. 119	Anser animal vigilantiss. 62
Accipiter columbis infe- stus. 449	Amaracus suisbus Vene- num. 80	Anseres Rom. olim Capi- tolium defend. 63
Acco. 215	Amicitia rerum arcana. 440, 451	Anserinum jecur. <i>Ibid.</i>
Accusandi formulæ. 71	Amicos conciliandi me- thodus. 413	Anticomarita quid. 353
Aceti collegium Parisiis multos necat. 319	Amicus aulicus. 16	<i>Αντιποδία</i> rerum. 458
Achelous. 87	Amnium aspectus sub oc- casu Solis jucundiss. 72	Antipodum ratio. 454
Achilleum argumentum. 115	Amor cæcus, 118. at ocu- lat. qui ex judicio nati- cit. <i>ibid.</i>	Antonio Lovaniensis hi- storia. 245
Admonitio qualis. 418	Amor infelix. 117	Antronius Abbas. 209
Adolescentia est ætatis diluculum. 392	Amor mira potest. 464	<i>Απὸ οὐδ.</i> 413
Adulterium acerbe puni- tum. 206	Amphibia. 34, 83	Apicius. 55
Æmulatio mulierum. 386	Amphibii monachi. 266	Apodes aviculæ. 371
Æscopus & Apicius luxu- riof. 64	Amphiblyones. 116	Apodixis. 265
Æstimandi formulæ. 70	Anagrestes. 105	Apophoreta quæ. 104, 202
Ætatis defluit. 36	Anagyris herbæ species. 35	<i>Απαξία</i> . 190
Affectatio odiosa. 418	<i>Αναληγία</i> . 448	<i>Απειδίονισα</i> . 369
Affectus temporarii. 416	Anarchia. 249	Apuleius inversus. 182
Affectus non adhib. in consil. sed ratio in am- biendis nuptiis. 122	Anatomia cur fit. 327	Apum regnum. 84
Affinis qui. 48	A natura minimum, ab honesto minime rece- dendum. 416	Aquæ quid supernaret. 457
Affinitatum vocabula. <i>ib.</i>	Ancoram sacram figere. 182	Aquæ potoribus frigent carmina. 58
<i>Αγαμέμνων</i> . 356	Extrema ancora. 87	Aqua vinum diluere. 168
<i>Αχιλλεύς</i> . 363	Angelici pueri satani- zant. 34	Aquila amat puellam. 447
		Araneus serpenti hostis. 446
		--- infestus bufoni. 447
		Arborum herbarumq. in- imicitia. 446

Imicitia.	451	Basiliscus.	83	Calcearium fallit.	Mac.
Arborum sensus.	<i>ib.</i>	Battologia vetita.	263	Calcei fenestrati.	238
Arcana Franciscanorum.	436	Beckettii tumba gemmis onusta innumeris.	100, 281	Calendæ Græcæ.	399
Arcana creaturarum benevolentia.	445	Bellaria.	89, 99	Calumnia mordet bonos.	26
Areopagitæ.	117	Belli confusio.	23	Canities honor quare.	413
Arethusa fluvius.	457	Bellorum causa.	8	Canis Ulyssis domum agnovit post 20. annos.	85
Archimorita.	356	Bellua.	139	Canis alexæ jactus damnosus.	20
Aristidis patientia.	393	Bellum arte ducere.	330	Capero pro Galero.	380
Aristippus Diogene sapientior.	59	Bellum quando & quomodo suscipiendum.	146	Capistrum conjugii.	408
Aristotelis locus.	173, 174	Bene precandi formula.	2	Captandi Sacerdotia.	121
Arithmetica in bello callere, quid.	330	----- Gravidæ convivis, sternutanti.	<i>ibid.</i>	Carcer.	20
Ars notoria.	396	----- Auspicianti quippiam in digressu.	4	Carnes quæ sunt salubres.	95
Asini onerati aures demittunt,	454	----- Viro cujus uxor est grvida.	46	Carnes plus alunt quam pisces.	60
Asoti.	56	----- Redeunti domum.	47	Caro ferina carior ex dono quam macello.	64
Auspicio & Respicio, quid differunt.	401	Benevolentiam conciliandi methodus.	414	Carthusianorum mores & victus.	61
Ασφαλισμός.	376	Bernardus suxit lac ex eadem mamma qua puer Jesus.	273	Castitas ut servitur.	143
Ασφαλιν Variæ erythologiae.	377	Beta natatilis.	353	Catena coelum perringens.	125
Ate Dea diffidiorum.	296	Bibliotheca Abbatis.	210	Catena schola, qualis.	241
Atoma.	111	Blactire & obblactire.	114	Catonis in Lentulum argutum dictum.	59
Attages, seu attagenes, avium species.	99	Blandiendi nomina.	1	Catonis dictum divin.	394
Avari fordidissimi vita, luctum.	220, 221	Bona quæ videntur non sunt.	461	Cavere post principia.	95
Augeæ stabulum.	165	Bonor. operum gravamen.	333	Cavum.	8
Aurora aurea pars diei.	390	Bos ad ceroma.	400	Ceremoniæ Pontificiæ jugum gravissimum.	441
Aurum gravius plumbo.	456	Boves cyprii stercore vicitant.	354	----- Obstant quo minus Christianam hdem amplectantur plurimi.	295
Aurum ductile metallum.	<i>ibid.</i>	Ελκίμα	64, 249	Ceremoniæ Judæorum tolerabiliores legib. Pap.	294
Auspicianti quippiam bene precandi form.	3	Frassica vitibus inimica.	451	Ceremonialis lex cur abolita.	293
Auster ventus homini noxius.	452	Britanni magi & Alcumistæ.	228	----- Num Judæus carne vesci potest porcinâ in bulimia.	293
B		Buſonis & Aranei insectum diffidium.	447	Certamen carmine.	177
B		Buſonites nova gemma.	275.	Cervorum natura.	62
Bacchus cur Poetarum Deus.	58	Bulbi Venerem irritant.	305	----- Cum arrexerint aures accerimi esse audit.	<i>ibid.</i>
----- Pueri effigie quare pingitur.	<i>ibid.</i>	C		Cestus veneris est morum suavitas, in uxore.	141
Baptismi ratio.	127, 128	Acodæmonem evocare.	167		Cha.
Baptizandi recens natos infant. mos perstringitur.	294	Calceus S. Thomæ.	263		

INDEX.

Mac.
238
399
26
nos.
413
85
ag-
20
no-
80
08
21
20
95
rio-
60
am
64
do-
61
&
43
25
ns.
41
59
ar
94
95
8
41
ju-
95
us
m-
94
p.
93
o-
id.
ne
in
93
77
62
u-
it.
d.
m.
I
a-

Chamaeleon mutato loco,
mutat colorem. 82
Charitatis exempla. 270
Charitatis defectus in Pa-
pa. 295
Charites. 214
Charon. 347
Chelidonia herb. reddit
visum pullis hirundineis
83
Cherubici & Seraphici vi-
ri. 429
Choragus. 223
Christus triplici nomine
glorificandus. 180
Christus natus, passus, cru-
cifixus. 182, 379
Christiani vere, pii sunt
maximè Epicurei: plus
enim voluptatis, & mi-
nus habent tristitiæ.
452
Christiani frigidius mori-
untur ipsi Ethnicis. 97
Christianismus ceremo-
nalis damnatur. 291
Christophorus Luterianus
instar montis. 270
Chrysippo Melissa cibum
in os ingessit. 60
Ciborum delectus. 94
Cicada alâ correpta. 329
Ciceronis dictum præcla-
rum. 96
--- Natura nobis com-
morandi, &c. *ibid.*
Ciceronis officia nunquam
deponenda de manib.
88
Ciceroni quomodo incum-
bendum. 339
Cinædi qui. 84
Cleopatæ luxus. 73, 109
Clypeus cum insignibus fi-
ctitiis. 370
Coccyssare. 32
Cælum Homero ferreum.
455
Cælum grave an leve. *ib.*
Cænâ dominicæ acced. 42
Cœnatica philosophia. 59
Cœna Luculliana. 102

Cœna { Diogenica } qualis.
{ Platonica } 56, 57
{ Pythagor. }
Collegium Aceti Luteriæ
multos enecat. 307
Colophon. 40
Colossi. 272
Commeatus. 326
Commendandi formula.
53
Comitas morum conciliat
amicitiâ. 411
Comereor, demereor &
promereor quid differ.
55
Computationum pericula.
19
Comos, Deus luxus. 136
Conchæ imbricatæ. 263
Concio, seu Merdardus 395
Concionum cum utilitate
aud. ratio. 38, 39
Concionatores ad bella
vocat. 8
Concionatores quales au-
diendi. 39
Concordiæ studendum in-
ter conjuges. 136, 139
Condicere cœnam. 58
Confabulari de Scripturis
licet omnibus. 90
Confabulatio domestica.
12
Confabulatio pia. 36
Confessarii improbi. 42
Confessio. *ibid.*
Confitendi peccata ratio
solum ad Christum non
ad Sacerdot. 43
Confessionis vanitas. 42
Conjugium, seu Uxor
Memphigamos. 131
Conjugium impar. 356
Conjugium sine Paren-
author. non contrahend.
130
--- Plusquam Mezentia-
na parent. crudelit. in
elocandis filiabus 357
Conjugia auspicata. 124
Conjugium virginitati
prælatum. 122, 123

Conjugium vergus capi-
strum vocat. *ib.*
Conjugum pacem quæ
confervent. 142
Conjugum officia mutua.
123
Conjugum mores movisse
oportet non odisse. 237
Conscientiæ cruciatus. 460
Conscientia bona beat,
mala infernus. 462
Consilium in vitæ genere
deligendo. 146, 191
Consilio bono nullum est
munus pretiosius. 409
Consilii Evangelici &
præcepti differentia. 301
Consecrandi mensam for-
mula. 73, 86
Constitutiunculæ humanæ
nullius ponderis. 315
Constantia in actionibus.
413
Constitutionum humana-
rum tyrannis. 304
Controversiarum judex
quis. 298
Contemplationis argu-
men. omnia suppedi-
tant. 81
Consuetudinis vis. 299
Convivatoria ars
Pous non dandus
nisi petentibus
Hilaritas unde
Concilietur. 341
Convivatoris in-
structio. 342
Convivarum numerus
quis. 69
Convivium religiosum. 80
Convivium dispar. 338
Convivii apparatus ut ne-
mini displiceat. 341
Convivium fabulosum.
236
Convivium Scythicum.
237
Convivium poeticum. 168
Convivii tristitia vel cla-
mores quomo. tollend.
343
Con-

INDEX.

Convivium prophanum.	Alcumistica.	226	Deum qui habet, omnia	
Convivior. prisca lex.	Cybeles sacerdotes	Gallos	habet.	462
Viliores cibi in primis	vocari.	53	Deus ipse non placet om-	
ferculis, varietas in ulti-	Cyclops, sive Evangelio-		nibus.	472
mis.	phorus.	366	Dextro Hercule.	201
Quomodo bibendum. <i>ib</i>	Cyanea cantio.	100	Diaphragma.	5
Conviviorum clausula ca-	Cynorrhodos.	398	Diarium.	17
feus.	Cypriani locus.	189	Differe- } promereor }	
Convivis bene precandi			rentia } commereor }	57
formula.	D		inter } demereor. }	
Copiae præceptio brevis.	D		Difficilia quæ pulchra.	127
	D		Diis manibus devovere.	
Coræbo stultior.	D			287
Cor in genua decidere.	D		Diluculum diei pars opti-	
	D		ma.	388
Coriandrum memoriam	D		Diogene Aristippus sapi-	
emendat.	D		entior.	65
Cornix ostii malleus.	D		Diogenes quomodo ulci-	
Corpus animæ collega.	D		cebatur inimicum.	392
Corpus est vestis animæ.	D		Diplomata Christianorum.	
	D			336
Cors, unde Cohors.	D		Discerpenti capum, anse-	
Corvos hiantes fallere.	D		rem. &c.	59
Credere sanctam Eccl.	D		Discumbendi in convivia.	
Credo formula.	D			<i>ibid.</i>
--- Non credo, form.	D		Dispar convivium.	242
Cræpitu ventris salutat.	D		Diversoria.	159
	D		Divi Jacobi benignitas.	
Cretenfes impostores.	D			264
Crocodilus homini inest-	D		Divi peculiares.	39
us.	D		Divis olim nullus in tem-	
Cruore animalis corrupto	D		plis locus.	106
nullus fætor pestilent.	D		Divisiones aquarum, Pro-	
	D		21. v. 1. quid signif.	91
Cryptoporticus.	D		Divorum arma.	267
Cuculla non non facit Mo-	D		Dolor non pernoctaret a-	
nachum.	D		pud nos.	194
Culeus.	D		Domestica confabulatio.	
Culinaria ars plus sapit	D			12
quam oratoria.	D		Domi esse oportet, form	
Cultus omnis pendet à	D			53
consuetudine.	D		Dominicani Bernæ com-	
Cultus matronarum qua-	D		busti.	432
lis esse debet in castis	D		Domuncula miraculose	
ac pudicis moribus.	D		longinquo delata.	273
Cur non es hilaris? for.	D		Domum eundi, formula.	
Cur non visis? form.	D			54
--- Non licui per occupa-	D		Domus niteat & bene o-	
tiones.	D		leat.	27, 113, 147
Currendi.	D		Donariorum captatores.	
Curtatio & Longatio in	D			244
	D		Dormiendi ratio.	42

raeo hostis homini. 442	Erasmus pro concione no-	quàm ex macello. 64
oces bellici pecuniam in-	tatus, vocatur Diabolus. 401	Festis diebus quid geren-
justè corradentes. 331		dum. 40
E		
lege promitto, form. 57	Brostrati celebritas. 409	Ficus quilà abstulerat. 241
chius. 292	Brucæ etiam mortuæ ara-	Fides sola justificat. 434
cho. 440	neum metuunt. 446	Fidei confessio. 184, 185
eclesiæ preces. 335	Ethnicis mensa olim reli-	Fiscus quid significat. 347
educatio valde conducit	giola 88	Flotæ pisces. 453
ad valetudinem corpo-	Evangelici fucati. 368	Fœmina nihili res divulsa
ris & pietatem. 263	Evangeliphorus. 364	à marito. 147
elephantes vestem candi-	Evangelistarum & ordi-	Fœnerator fallitur. 246
dam horrent. 139	num mendicantium as-	Forma deflorescit. 126
elephantes homini amicis-	finit. 329	Formicæ Indicæ aurum
fimi. 443	Euntes in ludum literari-	legunt & servant. 85
elephas odit murem. <i>ibid.</i>	um. 46	Foliatum unguentum. 118
elogium quid. 113	Euripus refluus. 8	Franciscana cors. 397
emendi & vendendi for-	Excommunicatio Papæ,	Franciscani descript. car-
mentita uobilitas. 369	brutum fulmen, terri-	pentis Erasimum. <i>ibid.</i>
Empus, spectr. unâ tibia. 36	tat, non adurit. 183, 304	Franciscanam Vestem dæ-
eo domum, formula. 55	Excipiendi convivas. 56	mon horret. 433
epialus. 70	Excusandi form. cum invi-	Vestis odio non habenda. 203
epicurei qui. 457	tatur ad convivium. 54	
epicurei dogma. <i>ibid.</i>	Exsequiæ Seraphicæ. 425	
<i>Επιχειρ.</i> 460	Exorcismus. 220	Franciscani nudipedes
epiglottis. 254		per Synecdochen. 436
epimenidis fabula. 51, 54.	F	Franciscanorum mores, vi-
episcopus quis. 346		ta. 204
epithalamium Petri <i>Ægi-</i>	Abarum è stipulis ne-	Franciscani vocantur Se-
dii. 215	tere. 326	raphici. 430
felicit. apprecatur nupt. 217	Macci fallent. 240	--- Dominicani Cherubi-
carmina votiva. 218	calceator. 240	ci. 432
epomis. 211	Oporopolid. de	Francisci sancti arcanæ
questre dogma. 373	hicubus. 241	revelationes. 431
qui cum urso dissidium. 443	Sacerdot. de pe-	Franciscanus professor. 329
quitandi formula. 29	cunia. 242	Franciscus mitis. <i>ibid.</i>
quiti non pediti. jus præ-	Ludovici Gal.	Fratres mendicantes con-
dandi conceditur. 348	Reg. 243	volant ut vultures ad
quitis cujuslām virtutes 349, 360	Fæx vini calculum in re-	morientem. 328
quites equuleo digni. 349	nibus generat. 420	Frandulenti viri & inho-
quos elocantium & ven-	Fallendi, nè fallas me. 57	nesti mercatores quo-
dentium fraudes. 230	Fallendi mos egregius de-	modo ditefcunt. 154
quus ursum odit. 453	tegitur. 141	Fucus. 387
quus sophista. 234	Fallere fidentem scelus ne-	Fulmen brutum. 183
	quissimum. 347	Funebris pompa etiam in
	Famam honestam acqui-	cerdonum funere. 333
	rendi modus, 397, 412	Funus ambiciosum. 329, 336
	Famule bonæ 3 præcipuæ	Funus Seraphicum. 423
	dotes. 172	Fures legislatores. 352
	Fatidum n. 123	Fures permitti. <i>ibid.</i>
	Feciales. 172	
	Felicitas piorum. 453	
	Ferina carior ex dono	

G		Gratiis iratis quæ nuptiæ --- Quotuplex.	406
Gallica pronuntiatio		coeunt.	221
Gallica negligit quantita-		Hybridæ	366
tem syllabarum.	11	Grave & leve quid.	453
Gallici apparatus magni-		Gravidæ bene prec.form.3	3
fici in conviviis.	70	Graviora corpora.	455
Galli pugnant cum Aquila	11	Gravissimum quid.	457
Gallorum mores in hospitio.	162	Guttus & patina ad lavand.	59
Gallus avis valde pugnax.	440	ante conviv. ministra	
		aquam.	ibid.
Gallus Cybeles	66	I	
Ganymedes barbatus.	264	Iacobus Compostellanus	261
Gemmarum varia.	279	Jacturam facere.	157
Germanica diversoria plane inhospita.	163	Iambi cruenti.	179
Excipiunt per hypocautum.	ibid.	Idiotis fas est de Scriptura confabulari	81
Germanorum mensa.	165, 425	Idolothya.	96
--- non paratur cœna omnibus nisi hospit. præsentibus.	163	Jejunium tenuibus noxi-	
--- Promiscue discumbunt.	ibid.	um,	216, 427
--- Idem solvunt omnes.	ibid.	Jejunii finit.	65, 66
--- Lectus & cubiculum quale	166	Jejunium pueris noxium	43
Gerontologia.	192	Quando a Deo non mandatum.	318
Gerfonis quinque Veritates.	366	Imaginarium Sacerdotis epulum.	464
Gigantes	409	Impium est honores Deo debitos transferre in homines.	311
Gloria citra invidiam.	411	Impiorum misera conditio.	462, &c.
Gloria perpetua quæ.	416	Impostura jocosa.	365
Grammaticorum Synodus.	353	Inconstantia cavenda.	406
Gratias agendi ante epulas form.	58, 82	Inconstantes odiosi.	ibid.
Gratias agendi post mensam form.	111, Latina & Græca.	Incredibile est, formula.	50
Gratias agendi formula.	16, 47	In culpa, causa, mora, formula,	55
--- Responsio de gratiarum actione.	17, 50	Indignum auditu, form.	72
Gratu-		Indulgentiarum Pap. vanitas.	19
landi		Indulgentiæ Papisticæ blasphemæ.	27
num		Inficialis status.	313
novum,		Ingenium excit. & facund. ministrat Bacchus.	61
diem,		Injuriæ ulciscendi methodus.	41
noctem		In occurſu salutandi formula.	58
ali-		Inquisitio de fide.	183
cui		Insania eorum taxatur qui templa mar. noea ædificant, non viva Christi tem-	
3, 4			
H		Jacturam facere.	157
Habitare bene prima felicitatis pars,	260	Iambi cruenti.	179
Hæmorrhoida.	438	Idiotis fas est de Scriptura confabulari	81
Hamaxia statua.	278	Idolothya.	96
Hæctica.	293	Jejunium tenuibus noxi-	
Heliogabili sortes.	112	um,	216, 427
Heluo librorum.	113	Jejunii finit.	65, 66
Henas repetita fit chilis.	357	Jejunium pueris noxium	43
Herilia		Quando a Deo non mandatum.	318
{ Suscitandi		Imaginarium Sacerdotis epulum.	464
{ serv. e lecto		Impium est honores Deo debitos transferre in homines.	311
{ Mittendi in	26	Impiorum misera conditio.	462, &c.
{ varia nego.	27	Impostura jocosa.	365
{ Equitandi.		Inconstantia cavenda.	406
Hierosolymæ descriptio.	18	Inconstantes odiosi.	ibid.
Hilaritas vera, unde.	89	Incredibile est, formula.	50
Hippolanus	236	In culpa, causa, mora, formula,	55
Homicidii indicium.	449	Indignum auditu, form.	72
Homo homini Deus.	413	Indulgentiarum Pap. vanitas.	19
Homo macilentus obeso		Indulgentiæ Papisticæ blasphemæ.	27
gravior.	458	Inficialis status.	313
Homo qui nec pane nec vino victitabat.	65	Ingenium excit. & facund. ministrat Bacchus.	61
Horatii locus.	64, 175	Injuriæ ulciscendi methodus.	41
Horti elegans descriptio.	83, 84	In occurſu salutandi formula.	58
Horti Epicurei.	86	Inquisitio de fide.	183
Horti , flores, arbores, sententias ministrant.	181	Insania eorum taxatur qui templa mar. noea ædificant, non viva Christi tem-	
Hospites ipsi suos curant quos apud Germanos	163		
Hospitibus gratias agendi formula.	75		
Hospitum Lugduni opt. ex solis mulieribus	163		
Humilitas quid significet.	404		

INDEX.

Mitcus jectilator.	242	Meditatio piæ animæ in templo.	40	quid te oblectaret.	6
Macilæus homo grauior obelo.	455	Melissa chryſippo ingeſſit in os cibum.	60	Miracula cur jam ceſſant in Eccleſiâ.	31
Magiſtri haud muti.	11	Memoria Dei.	54	Miſerecordia quid.	9
Magnæ conſtat, form.	69	Memorativa ars obſtim.	396	Miſerecordia Dei immenſa eſt.	46
Mulæ n conſortium eſt fugiendum.	42	Mendacium & furtum in eodem ſemper homine.	153	Miſſam audiendi ratio.	4
Male valere, form.	8	Mendaciſſ. miraculum de equite ſervato anguſta porta dilatata.	269	Monachi mundo quomodo irrepſerunt.	32
Mali corvi malum ovum.	362	Mendicabulum ſeniculorum,	285	Monachorum veſtis ſine ſuperſtitione olim.	11
Malva, lupinum & porum inferorum ciuus.	350	Mendicorum fraudes.	238	Monachi & parochi rixæ.	32
Mamæ tractus.	353	Ulceroſos ſe ſing.	237	Monachi quodammodo Chriſtum abnegant.	13
Mamæ threptos,	ibid.	--- Mutant perſonas.	338	Monachi nebulones impudentiſſimi.	408
Mandi ad pollicem.	16	Mendicantes fratres ſummo Pontifici ſormid.	409	Monachi formidabiles.	408
Manuum lotio ante cio.	58, 90	Mendicitas regno ſimilis.	240	Monachi ſine libris.	219
Manzares.	328	Menſa erat relig. Ethn.	87	Monachorum craſſa ignorantia, ut nè Latine quidem ſciant.	706
Maræ B. V. Episto.	267	Menſe conſecrandæ form.	58, 75	Monachorum ſolitudo.	149
Mariti quinam verè diligunt uxores.	467	Ex Chryſoſtomo.	88	Monach. mores in cœnob. taxantur.	132
Mariti & uxores dignitas comparatur.	384	Mentientis mores.	153	--- fraudes ad illaqueand. animas	155
Mariti mali deſcriptio.	357	Mercatores fallaces ſuavius agunt quàm veraces.	156	Monachorum ambitio.	408
Maritus commoditate uxoris correſtus.	146	Mercurius propitiuſ.	420	Monachicæ profeſſionis hyperbol. blaſphemia.	430
Mariti prudentia emendatæ uxor.	142	Mercurii caduceus.	171	Monendum abſque teſtibus.	142
Maſculus partus optatio.	252	Merdardus, merdoſus.	400	Monita pædagogica.	28
Mater unde dicatur, ſemimatre quæ.	263, 264	Meta diſtillatoria.	257	Monitio intempeſtiva conciliat invidiam.	417
Mutrimonium nonineu ad. ante 28. ætat. an. nam.	43	Methodus ad artes perdiſcendas.	396	Monogrammi qui.	63
Matrimonium n. repetere periculofum.	195	Metus offit memorie.	46	Mores puer. quom. form.	28
Non contrahend. ſine conſenſu parentum.	128	Mentii crudeli. as.	359	Moretum.	355
Maximilianus clemens in debitores ſuos.	248	Micare digitis, 173, 174		Moriendi & naſcendi diuerſa ratio.	327
Medicis non eget vir temperans.	196	Midis alex. jaſtus.	380	Moritur nunquam male qui bene vixit.	336, 339
Medici multi, mors certa.	327	Militaria colloquia.	9, 11	Mors an horrenda.	327
Medici non ſunt dii, ut viſam dent.	ibid.	Militis & Carthuſiani.	148	Mors Chriſtiani hom.	339
Medici ex æquiuſ non interſunt.	ibid.	Militaris & vita ſclerum Magiſtra.	24	Mors operoſa.	336
Medicorum cura.	323	Militæ ſclera.	24	Mortis iter ipſa morte duriuſ.	327
		Militum mores.	152	Mortis ambitio.	328
		Militum miſera conditio, impia vita.	ibid.	Mortis acerbitas vitam chariorem reddit.	327
		Mingere in patrioſcia.	359	Mortis commoda.	ibid.
		Militarem tibi ſi cogn.			

Mortis nova species.	335	Navis galeata.	19	iratis..	220
Mortis sensus quis.	327	Navigat. varia pericula.		Nutricem esse non aliam	
Mores homin. observa.	406		156	debere quam ipsam	
Morum suavisitas parat amicos.	417	Nautarum superstitio.		matrem.	161, 255
Mors tyrannus violentissimus.	64. 258	--- B. V. Mariam & sanctos, ipsum etiam mare invocant.	157, 158. <i>ibid.</i>	Nutricum indiligentia.	264
Mulieres loquaculæ.	11	Nautæ maritimi fures.	274	Nutricum usus reprobat.	161, 255
Mulieres piæ in sacris olim lit. exercitatissimæ.	217	Neapol. scabies.	359, 462	Ipsæ feræ foetus suos nutriunt.	255
Mulierum ornat. qualis.		Νηφελιον συμπασιον			
	139		282		

N

N Ænia.	333
Naphtha.	455
Nasice jocus.	387
Nasi oblongi utilitas va-	
ria.	22
Natandi.	36
Nationum diversi mores.	
	416
Natura artifex.	278
Natura undiquaque lo-	
quax.	82
Natura paucis contenta.	
	150
Naturæ inclinatur incede.	
	450
— Disponit nos ad res	
feliciter gerendas.	411
Naturæ miracula.	278
Naufragium feci, form.	111
Naufragium describitur.	
	156

iratis.	220
Nutricem esse non aliam debere quam ipsam matrem.	161, 255
Nutricum indiligentia.	264
Nutricum usus reproba- tur.	161, 255
Ipsæ feræ foetus suos nu- triant.	255

P

Pædagogica monita.	28	Persona muta.	92	medetur.	444
Palestrites.	184	Pertusum dolium.	396	Platonica cœna.	56
Palatòrum in hominibus		Pestis vitanda.	115	Platonica civitas.	ibid
diversitas.	63	Pestilentissimus factor cru-		Plenis tibiis.	328
Panace, panacea.	124	oris mactatorum peco-		Plutarchus Scoto præfer-	
Pandocheus.	165	rum.	289	tur.	96.
Panis argillæ fermentatus.		S. Petri digitus quasi gi-		--- Divinus Ethnicus.	113
	420	gantis.	271	Pœnitentia vera.	42
Παναγία.	374	Phasides.	81	Pœnitentiæ nitrum.	459
Pan-hera sævit in homi-		Phasina.	221	Pœtæ qui & qualiter leg.	
nem.	444	Philippi Regis patientia.		ut ut plurimum carent	
Papa iniquis suis ce emo-			394	judic. prud.	42, 171
niis impedit multos a		Philodoxus.	410	Pœtæ irritabiles.	172
Ch isti fide.	297	Philologus.	391	Pollicendi.	16
Paradisus qualis.	291	Philoxenus luxuriosus.		Πολυδαμία, seu Con-	
Parap rasus diviniff. &			458	vivium dispar.	339
elegantiff. in Symbo-		Philtrum.	375	Polus quidam spectra se	
lum Apostolicum.	184	Pho- patientia, } cio- { pium dict. } nis { fatum. }	393	videre fingit.	222
Parathalassia diva.	269	Pictura hypocritæ.	203	Polygamus.	193
Parentalia.	100	Picturarum inscriptio.	ibid.	Polyphagia & polypofia,	
Parentib. invitis non nu-		Pietas puerilis.	35	consuetudinis, non ne-	
bendum.	128	--- Sub somnum.	38	cessitatis.	425
Nihil agend.	133, 134,	--- Auspicandi diem.	36	Pomaria.	307
	135	Pii adolescent. exemplum.		Pompa.	206
Partus periculosi.	252		36	Pompa funebris.	342
Pastillus.	129	Pii vere Epicurei.	458	Poppylina.	141
Patientia Phocionis & ali-		--- Beatiff. conditio.	459	Porcina caro Judæis veti-	
orum.	389, 390	--- Ineffabilis felicitas in		ta.	294
Patria dulcis est.	49	hac vita.	465	Præscire volo, formula.	53
Pauper vere.	463	Pilæ lusus.	31	Precatio studiosi.	37
Pauperibus dandum, non		Pilentum.	386	Precatio { ante } tio { post } Cibum	59
Mosteriis.	101	Πίναξ.	166	Procus & puella.	121
--- Quo modo dandum.		Piscandi.	44	Prædii suburbani elegans	
	102	Pisces gratiores quorun-		descriptio.	81, 82
Pediculus regi sublatu.		dam palato quam car-		Priapus.	83
	246	nes.	67	Problema.	451
Peccata omnia sua natura		Luxus olim in iis præ-		Proles mutuam conciliat	
sunt mortalia.	301	cipuus.	ibid.	gratiam inter conju-	
Pec- } gravißimum in-		--- Cui edantur in jeju-		ges.	146
ca- } ter gravia.	456	nio.	ibid.	Promitto ea lege.	53
tum } excusat neceß.	302	Reddunt morbosum.	68	Profelyta.	132
Pecuniæ contractus vetitus		Piscium esus noxius.	65	Prosper successus.	16
Franciscanis.	434	Piscium esus damnatus a		Πρωτης ὕψους.	276
Penia Dea.	237	medicis.	291	Proverbia Solomonis.	90
Percontandi formula.	6	Ἡ πιδι ἀνδι.		Pseudocheus & Philery-	
{ In primo ingreßu.	6	Lex con-		mus.	153
{ De valetudine.	7	viviorum prisca.	69	Pfora dea.	351
{ De rebus domesticis.	13	Placere omnibus impossi-		Πτωχολογία.	237
Peregrinatio religionis ex-		bile.	412	Πτωχοπλήσιοι	Frans
go.	262	Plagium, pl giarii.	13	cisc.	20
Periodus conviviorum.	54	Plantago herba bufoni			Puer
Perlarum gaze.	390				

INDEX.

Pueri unde alantur. 261
 Querorum mores quales. 28
 — In schola, in mensa, &c. 37
 — Cœtu ecclesiast. 39
 Querpera. 251
 Pullos excludere. 177
 Pyrrhi disciplina. 343
 Pythagoras de anima. 258
 Pythagorica cœna. 56

Q

Qua causâ formulæ. 55
 Quare, form. 51
 Querela. B. V. Mariæ ob neglectum Divorum cultum. 267, 268
 Quercus oleæ & juglandi est infesta. 449
 Quia non curas me, form. 55
 Quo vadis, formulæ. 54
 Eo domum. *ib.*
 Quod felix faustumq; sit, &c. 241, 382

R

Ranarum saltus, 35
 Ranas configendi. 45
 Rapam remunerat Ludovicus Rex. 246
 Raro visis. 15
 Rasuræ commoditas. 149
 de Rebus ac vocabulis. 345
 Redemptio mundi per Christum opus Dei admirandissimum. 115
 Redeunti e bello. 2
 e peregr. Hierosolym. 18
 ex militia. 22
 Reducem salutandi form. 5
 Reges non habent hominem cujus autoritate puniantur. 88
 Regula pandocheorum. 204
 Religio quid. 36
 Omnem ætatem decet. *ib.*

Reliquias sanctorum osculandi absurditas. 283
 Rem attigisti, form. 60
 Rem præstat habere quàm rei nomen, in rebus expectendis, contra in fugiendis. 346
 Represalia. 363
 Respicere quid, & respicere ad. 400
 Respublica mulierum. 382
 Rex quis. 346
 Rhamnusiæ litare. 16
 Rogandi formulæ. 47
 Romanæ delicie. 65
 Romulus abstemius. 242

S

Sacerdotii captatio. 21
 Sacerdotium non ineund. ante 28. an. ætatis. 42
 Sacerdos fallit convivas fictis epulis. 461
 Sacrificio pecunia erepta fraude perquam facera. 244
 Sacrificium quid. 91
 Deus quomodo aversatur sacrificia. *ibid.*
 Sacrilegum votum. 267
 Saguntina fames. 288
 Salis natura. 289
 Saltus & saltatio. 35
 A prand. mox nocet. *ib.*
 Salutandi per alium. 4
 Salutandi in Primo congressu. 1
 Salutandi reducem. 5
 Salutandi in occursum. 55
 Salutatio honoris gratia. 2
 Inter amantes. *ibid.*
 Salutem nunciandi form. 58
 Salutatur quidem crepitu ventris. 259
 Samius literatus. 150
 Samsucinum. 118
 Sancte Socrates, ora pro nobis. 98
 Sanctorum invocatio irri-

detur. 158
 Sancti assimilantur ovidius. 286
 Sancti frigidius coluntur quam olim. 267
 Sapientiæ laus. 127
 Sapphus mores imitatur. 189
 Saxa viva. 462
 Scabies Neapolitana novæ lepra. 445
 Scarabeus odit aquilam. 167
 Scortum & adolescens. 168
 Scort. habetur pro matula non amica. 84
 Scorpium frequens Ital. 84
 — Ad aconiti contactum stupefcit, albi Hellebori contactu recipit vigor. 85
 Scotus taxatur. 216
 Præ Cicer. Plutarch. &c. contemnitur. 96
 Scribendi libid. poet. 375
 Script. sacra legenda inter convivia. 88
 Secundæ mensæ instructio. 69
 Senatulus seu *νοταριο* *videtur.* 372
 Senectutem retardandi methodus. 194
 Senes quibus gaudent. 344
 Senile colloquium. 192
 Sepeliendi mos in templis reprehendendus. 161
 Septem reddunt concilium legitimum. 354
 Seraphici & Cherubici ordinis fratres. 428
 Serpentum genus inim. homini. lacte delectatur. 439, 440
 Sibyllæ folium. 117
 Siculæ gerræ. 18
 Simius horret testudinem. 441
 Sobrietas vitæ perpetuè observanda. So-

Sobrietatis memores decet esse in convivis. 109	Symbolum signum milit. 185	450 Tyrannis Pontificiorum in constitutionib. humanis 295
Societas malorum vitanda. 42	Paraphrasis in symbol. Apost. optimum sane. 186, &c.	V
Socratis divin. dictum. 304	Symbolum seu sententiam proferunt in horto. 392	V Alebo, sed non coquunt. 121
Socratis patientia. 393	Sympathia rerum. 448	Valedicendi formulæ. 4
Son ideo lucet ut dormiant homines. 389	Synanche. 352	Valeo bene. 9
Solitudinis commoditas. 150	Synodus Grammatic. 353	Valeo male. 7
Solitudo ut vitetur. <i>ibid.</i>	Syphar. 419	Indignum auditu. 69
Solæcisinus. 75		Magno mihi const. <i>ib.</i>
Somnus imago mortis. 389	T	Literæ tuæ magnopere me delect. 74
Somnus saginat aliquos. 63	Tabulæ sponsales. 362	Æstimandi. 81
Sorbona Collegium. 68	Talaris vestis cur clericis in usu. 376	Accusandi. 73
Sordida avari parsimonia. 416	Talorum lusus. 378	Nunquam dum vivam tui ero immemor. 78
Sortes Heliogabali. 112	Talus ossis plantaris species. <i>ibid.</i>	Vejoves. 184
Spe alendus animus. 9	--- Nullus in homine 378	Venatio. 44
Spestra ficta a Polo, quibus egregie fallit plurimos. 220, usque 226	Tantaleus lapis. 467	Venatio pia. 115
Spes frustrata. 9	Tantali benignitas in gula. <i>ibid.</i>	Venari literas duobus canibus. 64
Spiritus Sætiæ in ethnic. 95	Tantali votum ineptum. <i>ibid.</i>	Vendendi & emendi for. 71
Sernutanti bene prec. 3	Tauri non ferunt puniceum colorem. 142	Venetorum pompâ in funebus. 333
Stipulari quid. 9	Tempestatis descriptio elegans. 157	Venti hominibus amici. 450
Stoa, unde Stoici. 62	Templorum luxuries & opulentia taxatur. 282	Venus aleæ jactus felicitissimus. 370
Stoici tristis ac severi. 57	Temporis parsimonia. 38	Vestis Franciscani salvare potest Turcam, vel ipsum Dæmonem. 434
Studere a prandio non est tutum. 390	Tenedia bipennis. 310	Vestis ad duplicem usum. 150
Studes nimium. 15	Terentii locus. 174	Vestimentibus pro vestibus. 407
Studiamatur meliora. 389	Terminus Deus qualis. 292	Vestium usus. 212
Studior. meth. & ratio. 396	Thema variatur poetic. 182	Vestium forma cur tam multiplex monachis. <i>ib.</i>
Successus prosper. 16	Theognideum dictum. 412	Vilitatem ancillæ suæ respexit. 400
Sues offenduntur amaro. 82	Theologi causæ bellorum. 8	Vini sæx calculum generat in renibus. 418
Superstitio in nugis. 314	Thomæ Beckettii tumba gemmis onusta. 100, 284	Vinum Belnense. 59
Superstitiosi plus sanctos verentur & reverentur quam ipsum Deum & cultum ejus. 325	--- Cantuariæ in templo. 280	Quo fit colore non curo. <i>ibid.</i>
Superstitiosa insania Paupist. in funeribus. 333	Tipulæ. 351	In vino veritas. 94
Sus Minervæ & Veneri invisa. 452	Torpedo piscis. 290	Vinum sacerdotibus Ægyptii
Sybaritæ invitabant convivâs in amum proxim. 52	Trimestris fœtus. 147	
Sydera fausta & infau. 52	Trophonii antrum. 357	
	Tympani sonus irritat tigris. 144	

INDEX.

ptiis veritum. <i>ibid.</i>	Urbes philosophis agris	concordiæ : detur am-
Vanum 1. sensibus placere	aptiores. 81	plius consil. locus. 140
debet. 59	Ursus somno faginatur. 63	Uxorem penes est, ut ma-
virginitas potest esse in	Utilitatis form. 48	ritus bonus sit malus. 146
vita conjugali. 127	Responsio. <i>ibid.</i>	--- cavenda similtas ne
Virgo <i>μυρο</i> <i>μαυ</i> <i>Θ</i> . 129	Vultures præsentunt ca-	oriat. 140
Virgo pœnitens. 136	daver. 325	--- Sit jucunda marito,
Viri justî variis olim infi-	Waramus Archiep. Cant.	observans ejus affect-
mulati criminationib.	Erasmo charus. 282	um. 140
411	Waramus dedit illi recto-	--- Omnia niteant in do-
Visendi loca sacra. 18	riam de Aldington. <i>ib.</i>	mo. 148
cur non visis form. 15	Uxor semper memor ef-	Cibus paretur quo de-
Vita est vigilia. 390	fet reverentiæ viro de-	lect. maxime. <i>ibid.</i>
Vitæ genus delig. consil.	bitæ. 149	Uxorum deducturus in-
149	Uxor non ducenda ante.	vitat amicos. 14
Vitæ suavitas non ab ex-	29	Uxores unde fiant malæ
trariis voluptatib. sed	ætatis annum. 43	145
sapientit. 215	Uxor bona, bona fors. 91	Uxorum culpa fere viri
viris norret brassicam. 449	Uxor studeat placere ma-	mali sunt. 146
viva vox magis afficit. 119	rito etiam prodigo. 142	Uxor diligeret maritum
Ulysses post viginti annos	Dehonestat seipsum	auribus aequæ ac oculis.
agnitus a cane. 20	quæ maritum deho-	146
Umbra quis. 80	neitat. 139, 384	Uxori non rixandum in
Umbram adducere ad	--- cedere debet marito.	lecto aut cubiculo. 145
conviv. id est, comitem.	139	Uxor quomodo maritum
52	Uxor absque testibus mo-	debet admonere. 142
Voluptates impii sunt ve-	nere debet maritum.	
ri dolores. 461	144	X
Voluptates commendat	--- method. admonendi. <i>ib.</i>	Xenia, quæ. 112
rarior usus. 467	Uxori iratæ non irascend.	
Voti impositio propter ali-	Viro. 139	Z
um. 266	--- fratrum tractandi me-	
Τροχοί <i>ζεν</i> . 462	thodus. 141	Zoilî fama. 409
	Studendum conjugibus	

F I N I S.

School-BOOKS Printed at the *Theater* in *Oxford*
and Sold by *P. Parker* at the *Leg and Star*
gainst the *Royal-Exchange* in *Cornhil*.

Tustini *Historici* in 12°.
Quintiliani *Declamationes*,
in 8°.

Theocritus in *Greek*, in 8°.

Augustini *Opuscula*, in 8°.

Augustini *Epistole*, in 8°.

Armenius *Armenarius*, in 8°.

A *Greek Testament* with *Notes*,
several Editions in 12°.

Clementis *Papae* in 8°.

Corneii *Nepos*, *Greek and*
Latin in 4°.

Maximus *Tragicus*, *Greek and La-*
tin in 12°.

Herodiani *Historia*, *Greek and*
Latin in 8°.

Margara *Oxonienfis* in *Folio*.

Sextii *Opera* with *Notes* 12°.

Homer's *Iliads* with *Dydimus's*
Notes in 8°.

Lydiat's *Canones Chronologici*
neq; non series summorum Ma-
gistratuum & Triumphorum
Romanorum, in 8°.

Juvenal's *Satyrs* Translated into
English by *Sir Robert Sta-*
pilton.

Lucan's *Pharsalia* Englished by
Tho. May Esq; in 8°.

Lucius *Florus* in *English* 8°.

Lucius *Florus* in *English* 8°.

Virgil Translated into *English*
Jo. Ogilby Esq; in 8°.

Theatri *Oxon. Eucenia Ann*
1677. in *Folio*.

Historia & Antiquitates Oxoni-
enses, in *Folio*.

Roman *Antiquities* by *Tho. God-*
win in 4°.

Winchester *Phrases* in 8°.

Martial's *Epigrams* in 12°.

Cæsar's *Commentaries* in 24°.

Luc. *Florus* in 24°.

A *Dictionary English and Latin*
and Latine and English,
Elisha Coles in 8°.

An *English Dictionary*, Explai-
ning Hard English Words, a
difficult Terms in Law, Ph
sick, Divinity, Mathematick
and all other Arts and Sc
ences, by *Elisha Coles* in 8°.

Valerius *Maximus* *English* in
Buchanan's Works in 24°.

Juvenal in 12°.

Lucan in 24°.

Seneca's *Tragedies* in 12°.

Claudian in 24°.

Suetonius 24°.

Horace in 12°.

Valerius *Maximus* in 24°.

or

r

ss

Ann

konj

God

10.

atin

, l

lai

, a.

Ph

tick

Sc

80.

in

